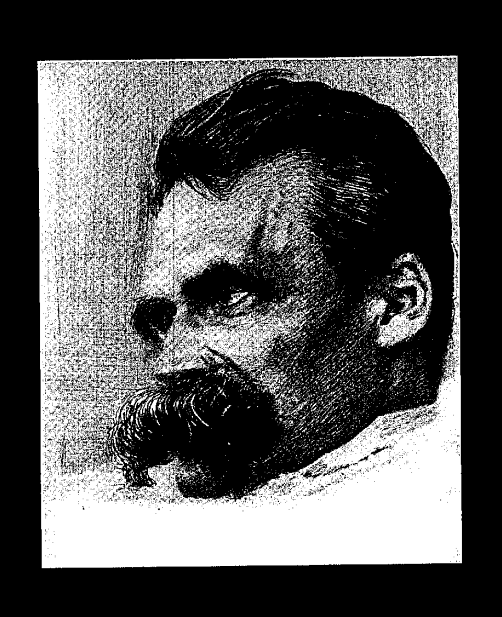
Friedrich Nietzsche

OPERE COMPLETE

5

AȘA GRĂIT-A ZARATHUSTRA
I - IV

HESTIA

Traducerea în limba română a operelor lui Friedrich Nietzsche publicată de Editura Hestia este realizată după "Ediția critică științifică" (KSA) în 15 volume, care a apărut pentru prima dată în 1980 şi a fost revăzută pentru ediția din 1988. Ea conține toate operele şi toate textele nepublicate ale lui Friedrich Nietzsche, valorificând edițiile şi manuscrisele originale, pe baza "Ediției critice integrale" publicate de Giorgio Colli şi Mazzino Montinari la Editura De Gruyter, Berlin / New York 1967 şi urm. Volumele 14 (Comentariul) şi 15 (Cronică şi Indice general) au fost special pregătite pentru KSA. Consultarea fondului de manuscrise păstrate la Weimar, pentru întocmirea acestei ediții, garantează autenticitatea şi probitatea critică a restituirii textelor filozofului, lucru atât de important cunoscându-se gravele alterări tendențioase la care a fost supusă opera lui Nietzsche.

Pentru elaborarea versiunii româneşti a acestei cărți traducătorul a beneficiat de o bursă acordată de
STIFTUNG WEIMARER KLASSIK,
WEIMAR, GERMANIA

Traducerea s-a făcut după
Friedrich Nietzsche: Sämtliche Werke, Kritische Studienausgabe
hrsg. von Giorgio Colli und Mazzino Montinari
(2., durchgesehene Auflage)

CASA DE PRESĂ ŞI EDITURĂ HESTIA
HESTIA PUBLISHING HOUSE
GENERAL MANAGER: LUCIAN ALEXIU
Bd. CETĂŢII 52 Sc. A Ap. 40 1900 TIMIŞOARA ROMÂNIA

ISBN 973-9420-40-0
ISBN 973-9420-96-6
Printed in Romania

FRIEDRICH NIETZSCHE

OPERE COMPLETE

5

AŞA GRĂIT-A ZARATHUSTRA
I - IV

Ediție critică științifică în 15 volume de
GIORGIO COLLI şi MAZZINO MONTINARI

Traducere de

EDITURA HESTIA

Sumar

Notă preliminară

Volumul 4* al ediției critice ştiințifice cuprinde cele patru părți din: *Aşa grăit-a Zarathustra. O carte pentru toți şi nici unul.* Partea întâi şi a doua au apărut în 1883, a treia în 1884, a patra şi ultima în 1885 în regie proprie. În 1886, Nietzsche a dispus ca primele trei părți să apară legate la un loc: *Aşa grăit-a Zarathustra. O carte pentru toți şi nici unul. În trei părți.* În indicele scrierilor sale (de pe ultima copertă a cărții *Dincolo de bine şi de rău*, 1886), el a notat: "Partea a patra şi ultimă a numitei opere, de la începutul anului 1885, n-a fost încă pusă în comerț până acum."

Acestui volum îi corespunde volumul VI/1 al ediției critice integrale (Berlin, 1968).

La sfârşitul volumului este tradusă postfața pe care Giorgio Colli a scris-o pentru ediția italiană a cărții *Aşa grăit-a Zarathustra* (apărută în 1968 la Editura Adelphi, Milano).

Mazzino Montinari

**Volumul 5 al ed. rom. (n.t.)*

Aşa grăit-a Zarathustra

O carte pentru toţi şi nici unul

[Partea întâi]

Precuvântarea lui Zarathustra

1

Când Zarathustra ajunse la vârsta de treizeci de ani, şi-a părăsit locul de baştină şi lacul baştinei sale şi a urcat în munţi. Aici s-a bucurat de spiritul şi de pustnicia lui şi zece ani n-a obosit de ele. În cele din urmă însă, inima lui s-a schimbat, – şi într-o dimineaţă s-a sculat odată cu zorii, a păşit înaintea soarelui şi l-a agrăit aşa:

"O astrule mare! Ce-ar însemna fericirea ta, de nu i-ai avea pe aceia cărora le dăruieşti lumină?

Zece ani ai tot urcat la văgăuna mea: fără mine, fără vulturul şi şarpele meu, te-ai fi săturat de lumina şi de drumul tău.

Dar noi te-am aşteptat în fiecare dimineaţă, ne-am înfruptat din belşugul tău, şi pentru asta te-am binecuvântat.

Uite! Mi-e lehamite de-nţelepciunea mea, ca albina care a strâns prea multă miere, am nevoie de mâini întinse către mine.

Aş dori să dăruiesc şi să împărtăşesc, până când cei înţelepţi dintre oameni s-or bucura iarăşi odată de prostia lor, şi săracii de bogăţia lor.

Pentru aceea trebuie să cobor în hău: cum faci tu seara, când asfinţeşti dincolo de mare şi-i duci şi celuilalt tărâm lumină, o astrule nespus de bogat!

Trebuie, asemeni ţie, *să scapăt*, după cum spun oamenii la care am de gând să mă scobor.

Aşa că binecuvântează-mă, ochiule paşnic, ce poţi vedea fără pizmă chiar şi o fericire mult prea mare!

Binecuvântează pocalul gata să se verse, ca apa să-i curgă aurie şi să ducă pretutindenea răsfrângerea desfătării tale!

Uite! Pocalul acesta vrea iar să se golească, şi Zarathustra vrea iar să fie om."

– Aşa început-a scăpătatul lui Zarathustra.

* *
*

2

Zarathustra coborî de unul singur de la munte şi nimeni nu-l întâlni. Când ajunse însă în codri, îi ieşi deodată în cale un moşneag, care-şi părăsise sfântul bordei în căutare de rădăcini prin pădure. Şi aşa-l agrăi moşneagul pe Zarathustra:

Nu mi-e străin drumeţul acesta: cu ani în urmă trecut-a pe-aici. Zarathustra se chema; dar s-a schimbat.

Pe vremea aceea îţi duceai cenuşa la munte: azi vrei să-ţi duci focul pe văi? Nu te temi de pedepsele cuvenite celui ce pârjoleşte?

Da, îl cunosc pe Zarathustra. Limpede-i ochiul lui, şi scârbă nu i se-ascunde-n cutele gurii. Nu alunecă aidoma unui dănţuitor?

Schimbatu-i Zarathustra, în copil s-a preschimbat Zarathustra, un trezit din somn e Zarathustra: ce cauţi acum la cei ce dorm?

Trăiai în sihăstrie ca-ntr-o mare, şi marea te purta. Vai, vrei să pui piciorul pe ţărmure? Vai, vrei iară să-ţi cari trupul singur?

Zarathustra dădu răspuns: "Eu îi iubesc pe oameni."

De ce, spuse sfântul, m-am dus eu în codru şi-n pustietate? N-am făcut-o oare fiindcă-i iubeam pe oameni peste măsură ?

Acum îl iubesc pe Dumnezeu: pe oameni nu-i iubesc. Un lucru prea nesăvârşit e omul pentru mine. Iubirea faţă de om m-ar pierde.

Zarathustra întoarse răspuns: "Dar ce vorbeam de iubire? Oamenilor eu le aduc un dar."

Nimic să nu le dai, glăsuit-a sfântul. Ia-le mai degrabă ceva şi du-l cu ajutorul lor – lucrul acesta o să le facă cel mai mare bine: numai să-ţi facă bine ţie!

Şi dacă vrei să le dai, nu le mai da decât de pomană, şi încă lasă-i să ţi-o cerşească!

"Nu, răspunse Zarathustra, eu nu dau de pomană. Pentru asta nu-s destul de sărac."

Sfântul râse de Zarathustra şi grăi aşa: Ia seama să-ţi primească acele comori! Ei n-au încredere-n sihaştri şi nu li se pare că noi venim să le facem daruri.

Paşii noştri prea singuratic le sună pe uliţi. Iar dacă noaptea aud din paturile lor trecând un om, cu mult înainte de-a răsări soarele, pasămite se-ntreabă: încotro se furişează furul?

Nu pleca-ntre oameni, ci rămâi în codru! Te du mai bine iar la sălbăticiuni! De ce nu vrei să fii ca mine, – un urs între urşi, o pasăre-ntre păsări?

"Şi ce face sfântul în codru?" întrebă Zarathustra.

Sfântul dădu răspuns: Eu fac cântări şi le cânt, şi, făcând cântări, eu râd şi plâng şi-ngân: aşa îl laud eu pe Domnul.

Cântând, plângând, râzând şi-ngânând îl laud eu pe Domnul care e Dumnezeul meu. Dar tu ce dar ne-aduci?

Când Zarathustra auzise aceste graiuri, înclină din cap în fața sfântului şi glăsui: "Şi ce-aş putea să vă dau? Ci lăsați-mă să plec degrabă, ca să nu vă iau nimic!" – Şi aşa despărțitu-s-au unul de altul, moşneagul şi bărbatul, râzând ca doi copilandri.

Când Zarathustra fu singur însă, grăi astfel întru inima lui: "Să fie oare cu putință? Sfântul acesta bătrân n-auzit-a încă nimic în codrul său despre-aceea că *Dumnezeu a murit*!" –

* *
*

3

Sosit în cea dintâi cetate, care se-ntindea pe sub codri, Zarathustra dădu acolo peste multă lume strânsă în piață: se înştiințase că urma să se vadă un dănțuitor pe funie. Şi Zarathustra i-a cuvântat aşa mulțimii:

Vă propovăduiesc supraomul. Omul este ceva ce trebuie depăşit. Voi ce-ați făcut ca să-l depăşiți?

Toate vietățile săvârşit-au ceva mai presus de ele: iar voi aveți de gând să fiți descreşterea acestui şuvoi uriaş, întorcându-vă mai degrabă la animal decât să-ntreceți omul?

Ce-i maimuța pentru om? Un lucru de râs ori o dureroasă ruşine. Şi tot aşa va să fie omul pentru supraom: un lucru de râs ori o dureroasă ruşine.

Străbătut-ați drumul de la vierme la om, şi multe rămas-au vierme în voi. Altădată erați maimuțe, şi chiar astazi omul este mai maimuță ca nu-ş' ce maimuță.

Însă până şi cel mai înțelept dintre voi nu-i decât o ruptură şi-o corcitură între plantă şi vedenie. Dar oare vă silesc eu s-ajungeți vedenii şi plante?

Iată, eu vă propovăduiesc supraomul!

Supraomul este rostul pământului. Voința voastră să spună: supraomul *să fie* rostul pământului!

Rogu-vă, fraților, *rămâneți credincioşi pământului* şi nu dați crezare acelor ce-aruncă sămânța nădejdii suprapământene! Otrăvitori sunt doftorii aceştia, fie c-o ştiu, fie că nu.

Disprețuitori ai vieții sunt ei, aflați în ghiarele morții şi otrăviți ei înşişi, făpturi de care e obosit pământul: n-au decât să treacă!

Odată, păcatul împotriva lui Dumnezeu era cel mai mare păcat, dar Dumnezeu a murit şi, odată cu el, murit-au şi aceşti păcătoşi. Să păcătuieşti împotriva pământului este acuma păcatul cel mai cumplit, şi să prețuieşti măruntaiele necunoscutului mai presus de rostul pământului!

Odată, sufletul se uita cu dispreț la trup: şi-n vremea aceea, disprețul acesta era ținut la cea mai mare cinste: – sufletu-şi dorea un trup sfrijit şi slut şi hămesit. Aşa credea că scapă de el şi de pământ.

Vai, ce ciudățenie! chiar sufletul acesta era sfrijit şi slut şi hămesit: şi cruzimea era cea mai mare plăcere a acestui suflet!

Dar, fraților, vorbiți-mi şi voi: ce oare vă dă de ştire trupul despre sufletul vostru? Nu-i oare sufletul vostru sărăcie şi necurăție şi o bicisnică tihnă?

Adevăr grăiesc vouă, un şuvoi murdar e omul. Trebuie să fii măcar o mare, ca să poți primi un şuvoi murdar făr-a-ți pierde curăția.

Iată, eu vă propovăduiesc supraomul: el este această mare, în el poate pieri marele vostru dispreț.

Care-i lucrul cel mai mare pe care-l puteți trăi voi? Acesta-i ceasul marelui dispreț. Ceasu-n care se preface-n greață până şi fericirea voastră şi tot aşa mintea voastră şi virtutea voastră.

Ceasu-n care spuneți: "Ce-mi pasă mie de fericirea mea? Ea-i sărăcie şi necurăție şi o bicisnică tihnă. Dar fericirea mea ar trebui să-ndreptățească viața însăşi!"

Ceasu-n care spuneți: "Ce-mi pasă mie de mintea mea? Tânjeşte ea după cunoaştere ca leul după prada lui? Ea-i sărăcie şi necurăție şi o bicisnică tihnă!"

Ceasu-n care spuneți: "Ce-mi pasă mie de virtutea mea? Ea încă nu m-a făcut să-mi ies din fire. Câtă lehamite mi-e de binele meu şi de răul meu! Totul e sărăcie şi necurăție şi o bicisnică tihnă!"

Ceasu-n care spuneți: "Ce-mi pasă mie de dreptatea mea? Nu văd c-aş fi pară de foc şi cărbuni aprinşi. Cel drept însă e pară de foc şi cărbuni aprinşi!"

Ceasu-n care spuneți: "Ce-mi pasă mie de milosârdia mea? Nu-i mila crucea pe care-i pironit cel ce iubeşte oamenii? Ci mila mea nu-i răstignire."

Grăit-ați aşa? Strigat-ați aşa? O, de v-aş fi auzit strigând aşa!

Nu păcatul vostru – cumpătarea voastră-i cea care strigă la cer, cărpănoşia voastră-i cea care strigă la cer în păcatul vostru!

Unde-i însă fulgerul care să vă lingă cu limba lui? Unde-i sminteala cu care-i nevoie să fiți altoiți?

Iată, eu vă propovăduiesc supraomul: el e acest fulger, el e această sminteală! –

După ce Zarathustra grăise aşa, cineva din prostime strigă: "Destul ascultarăm despre dănțuitorul pe funie; îngăduiți-ne-acum să-l şi vedem!" Şi norodul, cu mic, cu mare, făcu haz pe seama lui Zarathustra. Însă dănțuitorul, care credea că despre el era vorba, se apucă de lucru.

* *
*

4

Ci Zarathustra căta la gloată şi se mira. Apoi grăi aşa:

Omul este o funie prinsă între animal şi supraom, – o funie peste un hău.

Primejdioasă-i trecerea, primejdios e pe drum, primejdioasă-i privirea napoi, primejdioasă-i înfiorarea şi oprirea.

Măreţia omului stă-n aceea că el e o punte, iar nu un sfârşit: ceea ce poate fi iubit la om e că-i o *trecere şi-o scăpătare*.

Mi-s dragi cei ce nu ştiu să trăiască decât scăpătând, căci ei sunt aceia care trec dincolo.

Dragi mi-s marii dispreţuitori, pentru că ei sunt marii-nchinători şi săgeţi jinduitoare după ţărmul dimpotrivă.

Mi-s dragi cei ce nu caută-ntâi şi-ntâi îndărătul stelelor un îndemn să scapete şi să fie jertfe: ci se jertfesc pământului, ca pământul să fie odată al supraomului.

Mi-e drag cel ce trăieşte pentru a cunoaşte şi cel ce vrea să cunoască pentru ca să vieţuiască odată supraomul. Şi astfel îşi voieşte scăpătarea.

Mi-e drag cel ce munceşte şi născoceşte să înalţe casă pentru supraom şi să-i lase gata pământul, animalul şi planta: căci astfel îşi voieşte scăpătarea.

Mi-e drag cel căruia virtutea lui i-e dragă: pentru că virtutea este voinţa de scăpătare şi o săgeată a jinduirii.

Mi-e drag cel ce nu-şi ţine pentru el nici pic de spirit, ci vrea să fie de pe-a-ntregul spiritul virtuţii sale: aşa, ca spirit, păşeşte el pe punte.

Mi-e drag cel ce-şi face din virtutea lui chemarea şi ursita: aşa, de dragul virtuţii lui, el vrea să supravieţuiască şi să nu mai vieţuiască.

Mi-e drag cel ce nu vrea să aibă prea multe virtuţi. O singură virtute este mai virtute decât două, întrucât e un nod mai strâns de care se ţine soarta.

Mi-e drag acela al cărui suflet se iroseşte, acela care nu vrea să aibă mulţămită şi nici să dea în schimb: căci el dăruieşte mereu şi nu vrea să se pună la păstrare.

Mi-e drag cel ce se ruşinează când zarul cade spre norocul lui, şi cel ce întreabă atunci: sunt oare un măsluitor? – căci el voieşte să piară.

Mi-e drag cel ce azvârle aurite vorbe înaintea faptelor lui şi ţine juruinţe şi mai multe decât făgăduieşte: căci el îşi voieşte scăpătarea.

Mi-e drag cel ce-i îndreptăţeşte pe oamenii viitorului şi-i mântuieşte pe cei ai trecutului: căci el voieşte să piară din pricina oamenilor de azi.

Mi-e drag cel ce-şi pedepseşte dumnezeul, fiindcă-l iubeşte pe dumnezeul lui: căci el silitu-i să piară de mânia dumnezeului său.

Mi-e drag acela al cărui suflet este-adânc şi-atunci când poartă o rană, şi dragu-mi-i acela care poate pieri de-o mică întâmplare: aşa trece puntea cu bucurie.

Mi-e drag acela al cărui suflet dă afară, încât îşi uită chiar de el, şi toate lucrurile sunt într-însul: aşa ajung toate lucrurile să fie scăpătatul lui.

Mi-e drag cel ce are spiritul liber şi inima liberă: astfel, capul său nu-i decât măruntaiele inimii sale, inima lui însă îl îmboldeşte să scapete.

Dragi mi-s toţi cei care sunt ca picurii grei, scurgându-se unul câte unul din nourul negru ce atârnă peste oameni: ei vestesc venirea fulgerului şi, vestitori fiind, i-aşteaptă pieirea.

Iată, eu sunt un vestitor de fulger şi un picur greu din nor: ci fulgerul acesta se numeşte supraom. –

* *
*

5

După ce Zarathustra isprăvise de spus aceste spuse, cătă iarăşi la prostime şi tăcu. "Uite la ei", grăi întru inima lui, "cum stau şi râd acolo: nu mă-nţeleg, nu eu sunt graiul aşteptat de urechile lor.

Trebuie oare să-i asurzesc întâi, plesnindu-le tâmplele, ca să-nveţe-a asculta cu ochii? Trebuie să lărmui ca darabanele şi ca propovăduitorii pocăinţei? Ori nu se-ncred decât în cel ce se bâlbâie?

Ei au ceva cu care se mândresc. Cum numesc ceea ce-i face mândri? Învăţătură îi spun, ea-i deosebeşte de păstorii de capre.

Pentru aceea se burzuluiesc auzind cuvântul "dispreţ" în legătură cu ei. Deci vorbi-voi mândriei lor.

Vorbi-le-voi de lucrul cel mai vrednic de dispreţuit: acesta-i însă u l t i m u l   o m."

Şi aşa grăit-a Zarathustra mulţimii:

Sosit-a vremea ca omul să-şi hotărască ţelul său. Sosit-a vremea ca omul să-şi sădească germenele celei mai înalte nădejdi.

Pământul său e încă destul de bogat pentru asta. Curând însă pământul acesta va fi sărac şi îmblânzit şi nici un arbore falnic nu va mai creşte din el.

Vai! Vine vremea când omul nu-şi mai sloboade săgeata jinduirii sale dincolo de om, şi coarda arcului său se va fi dezvăţat să zbârnăie!

Vă spun vouă: trebuie să ai încă haos în tine ca să poţi naşte o stea jucăuşă. Şi iar vă spun: voi încă aveţi haos în voi.

Vai! Vine vremea când omul n-o să mai nască nici o stea. Vai! Vine

vremea omului celui mai vrednic de dispreţuit, acela ce nu se mai poate dispreţui pe sine însuşi.

Iată! Vi-l arăt pe *ultimul om*.

"Ce-i iubirea? Ce-i creaţia? Ce-i jinduirea? Dar steaua?" – astfel întreabă ultimul om şi face semn cu ochiul.

Pământul se va fi micşorat atunci, iar ultimul om, care fărâmiţează totul, ţopăie pe el. Neamul său e de nestârpit, ca puricele de pământ; cel de pe urmă om are cea mai mare lungime de zile.

"Noi am descoperit fericirea" – spun ultimii oameni şi fac semn cu ochiul.

Strămutatu-s-au din locurile unde traiul era aspru: căci e nevoie de căldură. Îţi iubeşti mai departe vecinul şi te freci de el: căci ai nevoie de căldură.

Îmbolnăvirea şi neîncrederea sunt socotite cu păcat pentru ei: umbli cu băgare de seamă. Nătâng cel ce încă se-mpiedică de pietre sau oameni!

Puţină otravă când şi când: stârneşte vise plăcute. Şi multă otravă la urmă, întru o moarte plăcută.

Mai munceşti, căci munca este un mijloc de întreţinere. Dar cu mare grijă ca întreţinerea să nu istovească.

Nu mai sărăceşti şi nu te mai îmbogăţeşti: două treburi prea supărătoare. Cine mai vrea să cârmuiască? Cine să mai asculte? Două treburi prea supărătoare.

Nici un păstor şi o singură turmă! Toţi vor acelaşi lucru, toţi sunt egali: cine simte altcum se duce nesilit la balamuc.

"Altădată, toată lumea era scrântită" – spun cei mai subţiri şi fac semn cu ochiul.

Eşti deştept şi cunoşti tot ce s-a-ntâmplat: astfel, nu încetezi cu zeflemelile. Te mai cerţi, dar te împaci numaidecât – altminteri îţi strică stomacul.

Ai mica ta plăcere ziua şi mica ta plăcere noaptea: dar preţuieşti sănătatea.

"Noi am descoperit fericirea" – spun ultimii oameni şi fac semn cu ochiul. –

Şi aici luă sfârşit întâia cuvântare a lui Zarathustra, care se cheamă şi "precuvântare": căci în acest loc l-a întrerupt hărmălaia şi veselia mulţimii. "Dă-ni-l pe acest ultim om, o Zarathustra, – aşa strigau – preschimbă-ne în omul acesta de pe urmă! Şi-ţi dăruim ţie supraomul!" Şi toată gloata se hlizea şi plescăia din limbă. Zarathustra se întristă şi spuse întru inima sa:

Nu mă-nţeleg, nu eu sunt graiul aşteptat de urechile lor.

Prea mult, fireşte, petrecut-am în munţi, prea mult plecatu-mi-am urechea la pâraie şi arbori: acum le vorbesc asemeni păstorilor de capre.

Împăcat e sufletul meu şi limpede ca muntele înaintea amiezii. Dar ei socot că sunt rece şi un zeflemitor ce face glume crude.

Şi mă privesc ei acuma şi râd: şi, râzând, îşi varsă ura pe mine. Gheaţă-i în râsul lor.

* *
*

6

Atuncea însă o-ntâmplare făcu să amuţească toate gurile şi să se holbeze toţi ochii. Adică dănţuitorul pe funie îşi începu între timp lucrarea: ieşise pe-o uşiţă şi păşea pe funia întinsă între două turnuri, deci în aşa fel, încât plutea pe deasupra pieţei şi a norodului. Pe când se afla tocmai la mijlocul drumului său, se deschise încă o dată uşiţa, iar un flăcăuandru în haine pestriţe, asemeni unui măscărici, ţâşni pe ea şi se luă cu paşi repezi după celălalt. "Mişcă, ologule, izbucni cu glas înfricoşător, înainte, putoare, speculantule, ofticosule! Să nu te gâdil eu cu călcâiul! Ce cauţi aici între turnuri? Locul tău e-n turn, ar trebui să te-nchidă, îi stai în cale unuia mai bun ca tine!" – Şi, cu fiecare vorbă, venea mai aproape şi tot mai aproape de el: dar când fu numai la un pas în spatele lui, se-ntâmplă grozăvia aceea care făcu să amuţească toate gurile şi să se holbeze toţi ochii: – urlă ca un diavol şi sări peste cel ce-i sta în cale. Acesta însă, văzându-l biruitor pe potrivnicul său, îşi pierdu capul şi se descumpăni; îşi azvârli cât colo prăjina şi săgetă mai repede ca ea în hău, ca o morişcă de braţe şi picioare. Piaţa şi gloata semănau cu marea învolburată de furtună: toţi o rupseră la fugă care-ncotro şi mai ales cei din locul unde trebuia să se prăbuşească trupul.

Zarathustra însă rămase pe loc şi tocmai lângă el căzu trupul, jalnic de strivit, dar încă în viaţă. După un răstimp, zdrobitul îşi veni în fire şi-l văzu pe Zarathustra îngenunchind alăturea. "Ce faci aici? şopti el în cele din urmă, ştiam de mult că diavolul va să-mi pună o piedică. Acum mă târăşte după el în iad: doreşti a-l zădărnici?"

"Pe cinstea mea, prietene, răspunse Zarathustra, nimic din ce spui tu nu este-adevărat: nici iad, nici diavol nu există. Sufletul o să-ţi moară şi mai repede ca trupul: de-acum să nu te mai temi de nimic!"

Omul îşi ridică ochii spre el a neîncredere. "Dacă spui adevărul, vorbi apoi, atunci eu nu pierd nimic de-mi voi pierde viaţa. Nu sunt cu mult mai mult decât o dihanie deprinsă a juca de atâtea bătăi şi de mâncarea pe sponci."

"Ba nu, grăi Zarathustra; ţi-ai făcut din primejdie o meserie, nu-i nimic de dispreţuit în asta. Acuma meseria ta te duce la moarte: de-aceea vreau să te-ngrop cu mâinile mele."

După ce Zarathustra spusese acestea, cel în pragul morţii nu mai răspunse; dar mişcă mâna ca şi cum ar fi căutat mâna lui Zarathustra în semn de mulţumire. –

* *
*

7

Între timp se înserase, iar piaţa fu cuprinsă de întuneric: atunci mulţimea se împrăştié, căci curiozitatea şi spaima înseşi obosesc. Ci Zarathustra şedea lângă mort pe pământ şi era cufundat în gânduri: încât îşi uită de vreme. În sfârşit, se făcu noapte şi un vânt rece sufla peste cel singuratic. Atunci Zarathustra se ridică şi zise întru inima sa:

Adevăr grăiesc, Zarathustra avuse astăzi mult noroc la pescuit! N-a prins un om, ci, din fericire, un stârv.

Cumplită-i viaţa omului şi mereu fără nici un rost: un măscărici îi poate pune capăt.

Vreau să-i învăţ pe oameni rostul fiinţei lor: adică supraomul, fulgerul din întunecatul nour om.

Dar sunt încă departe de ei, şi simţul meu nu le vorbeşte simţurilor lor. Pentru oameni rămân tot un fel de mijloc între un nebun şi un stârv.

Întunecată e noaptea, întunecate cărările lui Zarathustra. Hai, tovarăşe rece şi ţeapăn! Te duc într-acolo unde îngropa-te-voi cu mâinile mele.

* *
*

8

Odată spuse acestea întru inima lui, Zarathustra-şi aburcă stârvul pe umeri şi se aşternu la drum. Şi nici nu făcu vreo sută de paşi, că un om se apropié pe furiş de el şi-i şopti la ureche – şi iată! Cel ce vorbea era măscăriciul din turn. "Pleacă din oraşul acesta, o Zarathustra, grăi el; prea mulţi te urăsc aici. Te urăsc cei buni şi cei drepţi şi te numesc vrăjmaşul şi dispreţuitorul lor; te urăsc credincioşii dreptei credinţe şi te numesc primejdia mulţimii. Norocul tău a fost că s-a făcut haz pe socoteala ta: şi, pe drept cuvânt, ai vorbit asemeni unui măscărici. Norocul tău a fost că te-ai înhăitat cu câinele acesta mort; înjosindu-te într-atât, te-ai izbăvit pe ziua de azi. Ci pleacă din acest oraş – ori mâine sări-voi peste tine, un viu peste un mort." Şi, după ce spuse acestea, omul se făcu nevăzut; dar Zarathustra merse mai departe pe uliţele întunecate.

La poarta oraşului îl întâlniră groparii: luminatu-i-au faţa cu torţa, l-au cunoscut pe Zarathustra şi luatu-l-au aspru peste picior. "Zarathustra cară

câinele mort de-aici: foarte bine că Zarathustra a ajuns gropar! Căci mâinile noastre sunt prea curate pentru această spurcăciune. Vrea cumva Zarathustra să-i şterpelească dracului bucătura? Fie! Şi să-i fie de bine! Numai să nu se dovedească dracul mai hoţ decât Zarathustra! – să-i fure pe-amândoi, să-i înfulece pe-amândoi!" Şi râseră înde ei şi-şi şoptiră la ureche.

La care Zarathustra nu scoase un cuvânt şi-şi văzu de drum. După două ceasuri de mers pe lângă păduri şi smârcuri, auzise prea îndelung şi desluşit urletul de foame al lupilor şi i se făcu şi lui foame. Aşa că trase la o casă răzleaţă, unde ardea o lumină.

Mă doboară foamea, spuse Zarathustra, ca un tâlhar. În păduri şi smârcuri şi în toiul nopţii, foamea aceasta a mea mă doboară.

Năstruşnice toane mai are şi foamea aceasta. Adesea mă apucă abia după mâncare, iar azi nu mi-a venit toată ziua: unde să fi zăbovit?

Şi, cu aceasta, Zarathustra bătu la poarta casei. Ieşi un bătrân; avea în mână un opaiţ şi întrebă: "Cine vine la mine şi la somnul meu rău?"

"Un viu şi un mort, zise Zarathustra. Dă-mi de mâncare şi de băut, am uitat de asta în timpul zilei. Acela care-l hrăneşte pe flămând îşi îmbucură sufletul: astfel sună înţelepciunea."

Bătrânul intră în casă, dar se întoarse îndată şi-i dădu lui Zarathustra pâine şi vin. "E un loc rău pentru flămânzi, glăsui; de aceea locuiesc aici. Jivine şi oameni vin la pustnicul de mine. Dar îmbie-l şi pe tovarăşul tău să-şi astâmpere foamea şi setea, e mai frânt ca tine." Zarathustra răspunse: "Tovarăşul meu e mort, anevoie l-oi îndupleca s-o facă." "Nu-i treaba mea, adăugă îmbufnat bătrânul; cine bate la casa mea, acela trebuie să şi ia ce-i dau. Mâncaţi şi mergeţi cu bine!" –

După care Zarathustra merse tot două ceasuri, încredinţându-se drumului şi luminii de stele: căci se obişnuise a merge noaptea şi-i plăcea să privească în faţă tot ce doarme. Când s-a luminat însă de ziuă, Zarathustra se trezi în inima unei păduri şi nici o cărare nu i se mai arăta. Atunci întinse mortul la căpătâiul său, într-un buştean scorburos, – căci voia să-l apere de lupi – şi se lungi el însuşi pe pământ şi pe muşchi. Şi adormi de îndată, mort de oboseală, dar cu sufletul împăcat.

* *
*

9

Lung fu somnul lui Zarathustra, şi nu numai zorii zilei i se revărsară pe chip, ci şi dimineaţa toată. Într-un târziu însă mijise ochii: mirat scrută Zarathustra pădurea şi tăcerea, mirat scrută înăuntrul său. Apoi sări grabnic

în sus, ca un năier ce desluşeşte dintr-odată pământul, şi chioti de bucurie: căci vedea un nou adevăr. Şi aşa cuvântă atunci întru inima sa:

M-am dumirit: îmi trebuie tovarăşi, din cei vii – iar nu tovarăşi morţi şi stârvuri pe care să-i car după mine încotro doresc.

Ci tovarăşi vii îmi trebuie, din aceia care să-mi calce pe urme, întrucât ei vor să-şi calce loruşi pe urme – către locul unde eu voiesc.

M-am dumirit: nu gloatei să-i vorbească Zarathustra, ci unor tovarăşi! Zarathustra nu trebuie să fie păstor şi câine unei turme!

Să-i ademenesc pe mulţi să se ia după mine din turmă – pentru asta am venit. Mulţimea şi turma trebuie să-mi poarte pică: hoţ vrea să fie făcut Zarathustra de păstori.

Păstori spun eu, dar ei îşi spun cei buni şi drepţi. Păstori spun eu: dar ei îşi spun credincioşii dreptei credinţe.

Te uită la cei buni şi drepţi! Pe cine-l duşmănesc ei cel mai tare? Pe cel ce le sparge tablele de valori, pe spărgătorul* de legi, pe nelegiuit**: – acesta însă-i cel ce creează.

Te uită la credincioşii oricărei credinţe! Pe cine-l duşmănesc ei cel mai tare? Pe cel care le sparge tablele de valori, pe spărgătorul de legi, pe nelegiuit: – acesta însă-i cel ce creează.

Tovarăşi caută creatorul, nu stârvuri, şi nici turme şi credincioşi. Tovarăşi de creaţie caută creatorul, scriitori de noi valori pe table noi.

Tovarăşi caută creatorul, şi ajutoare la cules: căci totul e copt pentru cules la el. Ci-i sunt de lipsă cele-o sută de seceri: deci smulge spicele şi-i necăjit.

Tovarăşi caută creatorul, şi dintr-aceia care ştiu să-şi ascută secerile. Nimicitori îi vor numi şi dispreţuitori ai binelui şi-ai răului. Dar sunt cei ce culeg şi prăznuiesc.

Tovarăşi de creaţie caută Zarathustra, tovarăşi de cules şi tovarăşi de praznic caută Zarathustra: ce treabă are el cu turmele şi cu păstorii şi cu stârvurile?

Iar tu, tovarăşe al meu dintâi, rămâi cu bine! Bine te-am înmormântat în buşteanul tău scorburos, bine te-am pus la adăpost de lupi.

Dar mă despart acum de tine, s-a împlinit sorocul. Din zori şi până-n zori ajuns-am la un nou adevăr.

Nu să fiu păstor, nici gropar. Nici să mai vorbesc o dată cu poporul nu mai vreau; pentru ultima dată grăit-am unui mort.

---

*Brecher

**Verbrecher

Cu cei ce creează, cu cei ce culeg, cu cei ce prăznuiesc eu vreau să m-adun: curcubeul vreau să li-l arăt, şi toate treptele supraomului.

Pustnicilor* cânta-le-voi cântarea mea, şi celor ce se pustiesc în doi**; şi celui ce mai are urechi pentru cele nemaiauzite, voiesc să-i îngreunez cu fericirea-mi inima.

Către ţelul meu năzuiesc, mersul meu îl merg; şi peste şovăielnici şi zăbavnici sări-voi. Mersul meu le fie scăpătarea!

*

* *

10

Acestea le grăise Zarathustra întru inima lui, când soarele era la nămiază: atunci ridică întrebător privirea în înalturi – căci auzise deasupră-i chemarea ascuţită a unei păsări. Şi iată! Un vultur plutea în cercuri largi prin aer, şi un şarpe spânzura de el, şi nu asemeni unei prăzi, ci unui prieten: căci acesta se ţinea încolăcit după gâtul său.

"Lighioaiele mele!" zise Zarathustra şi se bucură din inimă.

Cea mai mândră vietate de sub soare şi cu cea mai ageră la minte vietate de sub soare – au plecat să iscodească.

Vor să afle dacă Zarathustra mai trăieşte. Chiar, oare mai trăiesc?

Mai mare primejdie socoteam că te paşte printre oameni decât printre lighioaie, căi primejdioase bate Zarathustra. Las' să mă-ndrume lighioaiele mele!"

După ce Zarathustra glăsuise acestea, îşi aduse aminte de graiurile sfântului din codru, oftă şi rosti aşa întru inima lui:

De-aş fi mai ager la minte! De-aş fi cu desăvârşire ager la minte, asemeni şarpelui meu!

Dar iată, cer un lucru cu neputinţă: cer, aşadar, mândriei mele să meargă totdeauna-mpreună cu agerimea minţii mele!

Şi, dacă părăsi-mă-va odată isteţimea: – ah, cum îi place să-şi ia zborul! – atunci mândria-mi să zboare mai departe-mpreună cu prostia mea!

– Aşa-nceput-a scăpătatul lui Zarathustra.

* *

*

---

*den Einsiedlern

**den Zweisiedlern

Cuvântările lui Zarathustra

Despre cele trei preschimbări

Trei preschimbări ale spiritului vă numesc eu vouă: cum spiritul se face cămilă, cămila leu şi, la urmă, leul copil.

De multe lucruri grele are parte spiritul, tarele, răbduriul spirit, cel îngemănat cu smerenia: tăria lui tânjeşte după greu şi după ce-i mai greu şi mai greu.

Ce-i greu? întreabă spiritul răbduriu, îngenunchind ca o cămilă şi poftind să fie bine încărcat.

Ce-i mai greu şi mai greu, vitejilor? întreabă spiritul răbduriu, ca să-l azvârl în spinare şi să mă-mbucur de tăria mea.

Oare nu-i aceasta: să te cobori, ca să-ţi răneşti trufia? Să-ţi arăţi prostia, ca să-ţi iei în râs înţelepciunea?

Sau e aceasta: să ne rupem de rostul nostru atunci când el îşi prăznuieşte izbânda? Să urcăm pe munţi înalţi, ca să ispitim ispititorul?

Sau e aceasta: să te hrăneşti din jirul şi iarba cunoaşterii şi, de dragul adevărului, să te doară sufletul de foame?

Sau e aceasta: să fii beteag şi să-i trimiţi acasă pe cei ce au venit să te mângâie şi să legi prietenie cu surzii, care n-aud nicicând ce vrei?

Sau e aceasta: să-ţi dai drumu-n apa noroioasă, dacă ea e apa adevărului, şi să nu alungi de la tine broaştele reci şi râioasele calde?

Sau e aceasta: să-i iubim pe cei ce ne dispreţuiesc şi să dăm mâna cu vedenia ce vrea să ne bage-n sperieţi?

Toate-aceste lucruri din cale-afară de grele, spiritul răbduriu şi le-azvârle-n cârcă: asemeni cămilei care, încărcată, zoreşte prin pustie, aşa zoreşte el prin pustia lui.

Dar în pustia cea mai însingurată se petrece a doua preschimbare: aici se face spiritul leu, vrea să-şi vâneze libertate şi să fie domn în propria lui pustie.

Pe ultimul domn al său şi-l caută aici: duşman vrea să şi-l facă pe acesta, pe ultimul dumnezeu al lui, pentru izbândă vrea să se bată cu balaurul cel mare.

Cine e balaurul cel mare pe care spiritul nu mai vrea să-l numească domn şi dumnezeu? "Tu trebuie" se numeşte balaurul cel mare. Dar spiritul leului spune "eu vreau".

"Tu trebuie" îi stă în cale, în strălucirea-i de aur, o dihanie cu solzi, şi pe fiecare solz străluceşte scrisul de aur "tu trebuie!".

Valori de mii de ani scânteiază din solzii aceştia, şi aşa grăieşte cel mai puternic dintre balauri: "Orice valoare a lucrurilor – din mine scânteiază."

"Toate valorile-au fost de-acum create, şi orice valoare creată – sunt eu. Adevăr grăiesc ţie, nu trebuie să mai fie nici un "eu vreau"!" Aşa grăieşte balaurul.

Fraţilor, pentru ce-i nevoie de un leu în spirit? De ce n-ajunge vita de povară, tălâmbă şi smerită?

De creat valori noi – nici leul nu-i încă în stare: dar să-ţi creezi libertate în vederea unei noi creaţii – iată ce poate puterea leului.

Să-ţi creezi libertate şi un nu hotărât chiar în faţa datoriei: pentru asta, fraţilor, e nevoie de leu.

Dreptul la noi valori să ţi-l iei – iată felul cel mai cumplit de a lua pentru un spirit răbduriu şi smerit. Adevăr grăiesc vouă, e-o răpire şi-o treabă de jivină răpitoare.

Odinioară-l iubea pe "tu trebuie" ca pe ce avea mai sfânt: acum e silit să găsească amăgire şi samavolnicie până şi în lucrul cel mai sfânt, ca să-şi răpească libertate de la iubirea lui: de leu e nevoie pentru această răpire.

Dar spuneţi, fraţilor, copilul ce mai poate face de nici leul n-a putut? De ce-i nevoit şi leul prădalnic să se schimbe-n copil?

Copilu-i nevinovăţie şi uitare, un nou început, un joc, o roată ce se-n-vârte de la sine, o-ntâie mişcare, o-ncuviinţare sfântă.

Da, pentru jocul creaţiei, fraţilor, e nevoie de-o sfântă-ncuviinţare: voinţa p r o p r i e şi-o vrea acuma spiritul, lumea p r o p r i e şi-o câştigă cel pierdut pentru lume.

Trei preschimbări ale spiritului v-am numit eu vouă: cum spiritul s-a făcut cămilă, cămila leu şi, la urmă, leul copil. – –

Aşa grăit-a Zarathustra. Şi pe vremea aceea hălăduia în cetatea ce poartă numele: Vaca bălţată.

* *
*

Despre catedrele virtuții

Lui Zarathustra i l-au tot ridicat în slăvi pe-un înțelept ce s-ar pricepe, cică, să vorbească despre somn şi despre virtute: ar fi ținut la mare cinste şi bine răsplătit pentru asta, şi toți tinerii ar sta înaintea catedrei lui. La el s-a dus Zarathustra şi a stat la un loc cu toți tinerii înaintea catedrei lui. Şi aşa grăit-a înțeleptul:

Cinste şi sfială față de somn! Acesta-i întâiul lucru! Dați-vă la o parte din drumul tuturor celor ce dorm anevoie şi noaptea veghează!

Sfielnic este chiar furul față de somn: se furişează pururi cu grijă prin noapte. Însă nesfiicioasă e straja nopții, nesfiicios îşi poartă cornul.

Nu e mică ispravă să dormi: nu-i nevoie, în vederea acestui lucru, decât să veghezi toată ziua.

De zece ori e de lipsă-ntr-o zi să te birui pe tine însuți: aceasta duce la o mare oboseală şi e mac pentru suflet.

De zece ori e de lipsă iar să te-mpaci cu tine însuți; căci biruința este-amărăciune şi neîmpăcatul doarme prost.

Zece adevăruri trebuie să afli într-o zi: altminteri, cauți şi noaptea adevărul, şi sufletul tău rămas-a flămând.

De zece ori să râzi pe zi e de lipsă, şi să te umpli de veselie: altminteri, toată noaptea-ți dă de furcă stomacul, părintele nepriinței.

Puțini ştiu aceasta: însă trebuie să te bucuri de toate virtuțile ca să-ți fie somnul dulce. Mărturisi-voi mărturie mincinoasă? Strica-voi căsnicia altuia?

Râvni-voi la slujnica aproapelui meu? Toate acestea nu s-ar împăca nicicum cu somnul cel dulce.

Şi chiar dacă te bucuri de toate virtuțile, mai trebuie să te pricepi la un lucru: să trimiți virtuțile înseşi la vreme la culcare.

Ca să nu se ciondănească înde ele, scumpele de femeiuşti! Şi pentru tine, o nenorocitule!

Pace cu Dumnezeu şi cu vecinul: astfel o cere somnul cel dulce. Şi pace chiar şi cu diavolul vecinului! Altminterea, te bântuie noaptea.

Cinste mai-marilor, şi-ascultare, chiar şi mai-marilor strâmbi! Astfel o

cere somnul cel dulce. Sunt eu de vină oare că puterii-i place să umble pe picioare strâmbe?

Pentru mine, acela se cheamă totdeauna păstorul cel mai bun, care-şi mână oaia-n cea mai verde luncă: aceasta se-mpacă, aşadar, cu somnul cel dulce.

Multe măriri eu nu-mi doresc, nici mari comori: căci asta umflă splina. Dar prost se doarme fără un nume bun şi o comoară mică.

O tovărăşie mică îmi prinde mai bine decât una rea: dar la vreme trebuie să plece şi să vină. Aceasta se-mpacă, aşadar, cu somnul cel dulce.

Mult îmi plac şi cei săraci cu duhul: fac bine la somn. Fericiți aceia, îndeosebi dacă le dai mereu dreptate.

Aşa i se duce ziua celui virtuos. Odată ce se lasă noaptea, am mare grijă să nu chem somnul! Nu vrea să fie somnul chemat, el, care e domnul virtuților!

Ci chibzuiesc la ce-am făcut şi-am gândit de-a lungul zilei. Rumegând în tihnă, ca o vacă, mă întreb: care fostu-ți-au, până la urmă, cele zece biruințe?

Şi care fost-au cele zece-mpăcări şi cele zece-adevăruri şi cele zece râsete cu care-mbucuratu-mi-s-a inima?

Asemeni cumpănind şi legănat de patruzeci de gânduri, mă fură dintr-odată somnul, nechematul, domnul virtuților.

Somnul îmi izbeşte ochii: iată, mi se-ngreunează. Somnul îmi atinge gura: iată, îmi rămâne deschisă.

Adevăr grăiesc vouă, cu paşi de pâslă se apropie el, cel mai drag dintre toți furii, şi mă fură de gândurile mele: abia mă mai țin pe picioare, tâmp ca această catedră.

Dar mult nu mă mai țin în picioare: iată, mă-ntind. –

După ce Zarathustra-l ascultă grăind aşa pe-nțelept, râse întru inima lui: căci începu să i se limpezească mintea. Şi aşa grăi-ntru inima sa:

Un prostănac mi se pare acest înțelept cu cele patruzeci de gânduri ale sale: dar cred că se pricepe bine la dormit.

Fericit cel ce-i sălăşluieşte-acestui înțelept în preajmă! Un atare somn e molipsitor, se molipseşte şi printr-un perete gros.

O vrajă s-a cuibărit chiar în catedra lui. Şi nu degeaba tinerii şedeau în fața celui care predica virtutea.

Înțelepciunea lui înseamnă: să stai de veghe, ca să dormi liniştit. Şi zău, de viața n-ar avea nici un sens şi-ar trebui s-aleg nonsensul, şi pentru mine-acest-ar fi nonsensul cel mai vrednic de a fi ales.

Înțeleg acuma limpede ce se căuta în primul rând odinioară, când se

căuta un dascăl de virtute. Îți căutai somn dulce şi, -n vederea lui, virtuți din flori de mac!

Pentru toți aceşti lăudați înțelepți ai catedrelor, înțelepciunea era doar somnul fără vise: ei nu ştiau alt rost mai bun al vieții.

Şi azi mai sunt, fără-ndoială, unii ca acest predicator de virtute, şi nu întotdeauna chiar aşa de cinstiți: dar li s-a împlinit sorocul. Şi mult nu se mai țin în picioare: iată, se-ntind.

Fericiți somnoroşii aceştia: căci în curând vor ațipi. –

Aşa grăit-a Zarathustra.

* *
*

Despre sălăşluitorii lumii din dosul lumii*

Cândva şi Zarathustra şi-a azvârlit amăgirea dincolo de om, asemenea tuturor sălăşluitorilor lumii din dosul lumii. Faptă a unui zeu în suferinţe şi-n chinuri îmi apărea atuncea lumea.

Vis îmi apărea atuncea lumea, şi poetică închipuire de-a unui zeu; fum colorat în ochii unuia zeieşte nemulţumit.

Bine şi rău şi plăcere şi suferinţă şi eu şi tu – fum colorat îmi păreau în nişte ochi creatori. Să-şi întoarcă ochii de la sine voia creatorul, – şi-atunci făcut-a lumea.

Plăcere buimacă-i pentru suferind să-şi întoarcă ochii de la suferinţa sa şi să-şi uite de sine. Plăcere buimacă şi uitare de sine îmi părea odată lumea.

Lumea aceasta, cea veşnic nesăvârşită, icoană a unei veşnice contradicţii, şi nesăvârşită icoană – o plăcere buimacă pentru nesăvârşitul ei creator: – aşa-mi părea odată lumea.

Aşa mi-am azvârlit şi eu cândva amăgirea dincolo de om, asemenea tuturor sălăşluitorilor lumii din dosul lumii. Dincolo de om, într-adevăr?

Ah, fraţilor, acest dumnezeu pe care eu l-am creat a fost o faptă şi o nebunie de om, asemeni tuturor dumnezeilor!

Om era, şi doar o biată fărâmă de om şi din mine: din cenuşa mea şi din focul meu ivitu-mi-s-a această nălucire, şi-adevăr grăiesc vouă! Nu mi s-a ivit de dincolo!

Dar, fraţilor, ce s-a-ntâmplat? M-am biruit pe mine, suferindul, dusu-mi-am propria cenuşă la munte, născocitu-mi-am o flacără mai vie. Şi iată! Vedenia s-a-ndepărtat de mine!

Suferinţă şi cazn-ar fi acuma pentru mine, întrematul, să iau în seamă astfel de năzăriri: suferinţă ar fi acuma pentru mine, şi înjosire. Aşa le cuvânt sălăşluitorilor lumii din dosul lumii.

---

*Von den Hinterweltlern *Cu privire la traducerea termenului* Hinterweltler, *v. nota infrapaginală referitoare la VM 17 (vol. 3, 260); aici însă, în scopul unei mai bune adecvări la stilul cărţii de faţă şi al obligatoriei corelări cu alte contexte similare din Za (în special din Za III, p. 196, 1-2 şi 14), am propus această soluţie. (n.t.)*

Suferință era şi nevolnicie – acestea făurit-au toate lumile din dosul lumii; şi mai era acea nebunie scurtă a fericirii de care are parte numai cel mai suferind.

Istovirea, care vrea s-ajungă dintr-un singur salt la ultimele lucruri, dintr-un salt mortal, o biată, neştiutoare istovire, ce nici măcar nu mai vrea să vrea: aceea a creat toți dumnezeii şi toate lumile din dosul lumii.

Credeți-mă, fraților! Era trupul ce nu mai avea nădejde în trup, – acela pipăia cei din urmă pereți cu degetele spiritului buimăcit.

Credeți-mă, fraților! Era trupul ce nu mai avea nădejde în pământ, – acela auzea vorbindu-i pântecele ființei.

Şi-atunci a vrut să treacă prin ultimii pereți cu capul, şi nu numai cu capul, – dincolo, către "ceea lume".

Dar "ceea lume" este bine ascunsă de om, lumea aceea golită de om, neomenească, un nimic ceresc; iar pântecele ființei nu-i vorbeşte omului decât ca om.

Adevăr grăiesc vouă, orice ființă-i greu de dovedit şi greu de făcut să vorbească. Spuneți-mi, fraților, nu-i oare lucrul cel mai ciudat dintre toate şi cel mai bine dovedit?

Fără-ndoială, eul acesta şi contradicția şi zăpăceala eului vorbesc şi-n chipul cel mai cinstit de ființa-i, eul acesta care creează, voieşte, prețuieşte, care este prețul şi măsura lucrurilor.

Şi ființa aceasta, cea mai cinstită, eul – vorbeşte de trup şi încă vrea trupul, chiar dacă plăsmuieşte şi visează şi fâlfâie cu aripile rupte.

Din ce în ce mai cinstit învață eul să vorbească: şi, cu cât învață mai mult, cu atât găseşte mai multe graiuri şi măriri pentru pământ şi trup.

O nouă mândrie învățatu-m-a eul meu, pe ea o propovăduiesc eu oamenilor: să nu-şi mai ascundă capul în nisipul cereştilor lucruri, ci să şi-l poarte sus, un cap pământesc, ce rostuieşte un rost pământului!

O nouă voire le propovăduiesc eu oamenilor: să voiască drumul acesta pe care omul urmatu-l-a orbiu şi să-l numească bun şi să nu se mai abată pe furiş de la el, ca bolnavii şi cei aflați în pragul morții.

Bolnavi şi-n pragul morții erau aceia, disprețuit-au trupul şi pământul şi născocit-au cerescul şi picăturile de sânge mântuitoare: dar şi otrăvurile-acestea dulci şi negre ei luatu-le-au din trup şi din pământ!

De pacostea lor voiau să scape, iar stelele prea departe erau de ei. Oftat-au atunci: "O, de-ar fi cărări cereşti, să te strecori într-altă ființă şi fericire!" – atunci şi-au născocit şiretlicurile şi balsamurile de sânge!

Se credeau înstrăinați de trupul lor şi de pământul acesta, ei, nerecunoscătorii. Cui datorau ei totuşi zvârcolirea şi-ncântarea acestei

înstrăinări? Trupului lor şi acestui pământ.

Îngăduitor cu bolnavii e Zarathustra. Adevăr grăiesc vouă, nu pune la inimă felurile lor de alinare şi de nerecunoştinţă. Întremeze-se şi biruiască-se şi făurească-şi un trup mai acătării!

Zarathustra nu-i poartă pică nici celui ce se-ntremează, când acesta-şi priveşte drăgăstos amăgirea şi se furişează-n toiul nopţii la mormântul dumnezeului său: căci pentru mine, boală şi bólnav trup rămân şi lacrimile sale.

Multă lume betegoasă aflatu-s-a mereu printre-aceia care plăsmuiesc şi care-l caută pe Dumnezeu; de moarte-l urăsc ei pe cel ce vrea să cunoască şi pe cea mai nouă dintre virtuţi, ce se numeşte: cinste.

Ei privesc mereu îndărăt, la vremile tulburi: când, fireşte, amăgirea şi credinţa erau un altfel de lucru; ieşirea din minţi era dumnezeire, iar îndoiala – păcat.

Prea bine-i cunosc pe cei asemeni lui Dumnezeu: ei vor să creadă lumea-n ei, şi îndoiala să fie păcat. Prea bine ştiu şi-n ce cred ei mai cu seamă.

Adevăr grăiesc vouă, nici pe departe în lumi din dosul lumii şi-n picături de sânge mântuitoare: ci cred şi ei în trup mai cu seamă, şi trupul lor li-e lucrul în sine.

Dar li-e un lucru betegos: şi mult îşi doresc să iasă din piele. De-aceea pleacă urechea la predicatorii morţii şi predică ei înşişi nişte lumi din dosul lumii.

Ascultaţi mai bine, fraţilor, de glasul trupului sănătos: un glas mai cinstit şi mai curat e acesta.

Mai cinstit şi mai curat glăsuieşte trupul sănătos, desăvârşitul şi dreptunghicul: iar el glăsuieşte despre rostul pământului.

Aşa grăit-a Zarathustra.

* *
*

Despre dispreţuitorii trupului

Dispreţuitorilor trupului vreau să le spun cuvântul meu. Nu trebuie, din parte-mi, să-nveţe altceva, nici altceva să propovăduiască, ci propriului trup să-i spună bun rămas – şi-aşa să amuţească.

"Trup sunt eu, şi suflet" – astfel glăsuieşte copilul. Şi de ce n-am glăsui asemeni copiilor?

Dar cel cu mintea trează, ştiutorul, zice: trup sunt cu totul, şi nimic afară de trup; iar suflet nu-i decât o vorbă pentru ceva din trup.

Trupul e o raţiune mare, o mulţime cu un singur rost, un război şi o pace, o turmă şi un păstor.

Unealtă a trupului tău e şi mica ta raţiune, frate, pe care-o numeşti tu "spirit", o mică unealtă şi jucărie-a raţiunii tale celei mari.

"Eu" rosteşti şi eşti mândru de-acest cuvânt. Dar lucru mai mare e-acela în care nu vrei să crezi, – adică trupul tău şi marea lui raţiune: ce nu rosteşte eu, ci se ştie eu.

Ce simţul simte, ce spiritul cunoaşte n-are-n sine un sfârşit vreodată. Ci simţul şi spiritul ar vrea să te facă să crezi că sunt sfârşitul tututor lucrurilor: aşa de-nfumurate-s ele.

Unealtă şi jucărie sunt simţul şi spiritul: în dosul lor se află sinele. Sinele caută şi cu ochii simţurilor, ciuleşte şi urechile spiritului.

Mereu ciuleşte spiritul şi caută: cumpăneşte, înfrânge, cucereşte, nimiceşte. Stăpâneşte şi este şi stăpânitorul eului.

În dosul gândurilor şi-al simţămintelor tale, frate, se află un stăpân puternic, un înţelept necunoscut – el se numeşte sine. În trupul tău sălăşluieşte, e trupul tău.

În trupul tău e mai multă raţiune decât în cea mai mare-nţelepciune a ta. Şi cine ştie de ce oare trupului tău i-e de lipsă tocmai cea mai mare-nţelepciune a ta?

Sinele tău îţi ia eul în derâdere, şi mândrele-i sărituri. "Ce-s pentru mine aceste sărituri şi zboruri ale cugetării? îşi spune. Un ocoliş spre ţinta mea. Ci eu sunt hamul eului şi cel ce-i bagă-n cap ideile."

Sinele zice către eu: "Încearcă, iată, durere!" Şi-atunci acesta suferă şi chibzuieşte cum să nu mai sufere – şi tocmai pentru asta t r e b u i e să se gândească.

Sinele zice către eu: "Încearcă, iată, plăcere!" Atunci acesta se bucură şi chibzuieşte cum să se bucure de multe ori de-acum încolo – şi tocmai pentru asta t r e b u i e să se gândească.

Dispreţuitorilor trupului vreau să le spun o vorbă. Dispreţuirea le-aduce preţuirea. Care-i lucrul acela ce-a creat preţuirea şi dispreţuirea şi valoarea şi voinţa?

Sinele creator şi-a creat preţuirea şi dispreţuirea, şi-a creat plăcerea şi durerea. Trupul creator creatu-şi-a spiritul, ca braţ al voinţei lui.

Şi-n prostia şi dispreţul vostru, o dispreţuitori ai trupului, voi sunteţi în slujba sinelui vostru. Vă spun: chiar sinele vostru vrea să moară şi se depărtează de viaţă.

El nu mai are putere asupra lucrului celui mai mult râvnit: – să creeze dincolo de el. Aceasta o râvneşte cel mai mult, aceasta e întreaga lui dogoare.

Dar prea târziu e-acuma pentru el să facă asta: – aşa că sinele vostru va să scapete, o dispreţuitori ai trupului.

Scăpăta-va sinele vostru, şi de-aceea ajuns-aţi dispreţuitori ai trupului! Căci nu mai stă-n puterea voastră să creaţi voi dincolo de voi.

Şi de-aceea vă mâniaţi acum pe viaţă şi pe pământ. O pizmă fără de voie scapără-n privirea chiorâşă a dispreţului vostru.

Eu nu vă urmez cărarea, o dispreţuitori ai trupului! Voi, pentru mine, nu sunteţi punţi spre supraom! –

Aşa grăit-a Zarathustra.

* *
*

Despre bucurii şi patimi

Frate, dacă ai o virtute, iar aceasta e virtutea ta, atunci tu n-o împarţi cu nimeni.

Fireşte, vrei să-i spui pe nume şi s-o dezmierzi; şi vrei s-o tragi de ureche şi să te veseleşti cu ea.

Şi iată! Acuma îi împarţi cu gloata numele şi, cu virtutea ta, ajuns-ai gloată şi turmă!

Mai bine-ai face să rosteşti: "De nespus şi fără nume-i aceea ce pricinuieşte cazna şi dulceaţa sufletului meu şi-mi e chiar foamea din maţe."

Virtutea să-ţi fie prea aleasă pentru taina numelor: şi dacă-i nevoie să vorbeşti de ea, nu te sfii să bâigui.

Aşa să grăieşti şi să bâigui: "Iată binele *meu*, pe el îl iubesc, aşa cum e îmi place, numai aşa-mi închipui binele.

Nu-l vreau de lege a unui dumnezeu, şi nici de dreptar şi nevoie omenească: înspre locuri suprapământene şi de rai să nu-mi arate drumul.

O virtute pământească, pe care o iubesc, e el: puţină-nţelepciune-i la mijloc şi, cel puţin, raţiunea de obşte.

Dar pasărea aceasta şi-a făcut la mine cuibul: de-aceea mi-e dragă şi-o răsfăţ, – acuma zace la mine pe ouăle ei de aur."

Aşa să bâigui şi să-ţi lauzi virtutea.

Odată fost-ai ros de patimi şi numitu-le-ai rele. Dar azi nu mai ai decât virtuţile tale: crescut-au din patimile-acelea.

Cu ţelul cel mai înalt ademenit-ai patimile-acestea: atuncea ţi-au ajuns virtuţi şi bucurii.

Şi ori din ce stirpe ai fi, de arţăgoşi sau desfrânaţi, de habotnici sau răzbunători:

La urmă, toate patimile ţi s-au prefăcut în virtuţi, şi dracii toţi în îngeri.

Odată, câini sălbatici ţineai în beciul tău: la urmă însă preschimbatu-s-au în păsări şi cântătoare drăgălaşe.

Din otrăvurile tale ţi-ai fiert balsamul; vaca ta, mâhnirea, ţi-ai muls-o, – bei acuma laptele dulce al ugerului ei.

Şi nimica rău n-o mai creşte de-acum încolo din tine, afară de răul ce creşte din încăierarea virtuţilor tale.

Frate, dacă ai noroc, atuncea ai o singură virtute, şi nu mai multe: încât mai uşor vei trece puntea.

Minunatu-i să ai mai multe virtuţi, dar e-o grea ursită; şi mulţi s-au dus în pustie, punându-şi capăt zilelor, sătui de-a tot fi bătălie şi câmp de bătălie între virtuţi.

Frate, războiul şi bătălia sunt rele? Dar de răul acesta-i nevoie, de pizmă şi neîncredere şi ponegrire-i nevoie între virtuţile tale.

Iată cât de nesăţioasă de-ntâietate-i fiecare dintre virtuţile tale: îţi vrea întregul spirit, să-i fie p r o p r i u l crainic, îţi vrea întreaga vigoare în mânie, ură şi iubire.

Geloasă-i pe cealaltă fiecare virtute, şi lucru cumplit e gelozia. Şi virtuţile pot să piară de gelozie.

Pe cine-l împresură vâlvătaia geloziei, acela-şi îndreaptă, în cele din urmă, ca scorpionul, înveninatu-i ac împotriva lui însuşi.

O frate, n-ai văzut nicicând pân-acum o virtute ponegrindu-se şi-njunghiindu-se pe sine însăşi?

Omul este ceva ce trebuie depăşit: şi de-aceea ai să-ţi iubeşti virtuţile, – căci pieri-vei de ele. –

Aşa grăit-a Zarathustra.

* *
*

Despre învinețitul de nelegiuit

Voi, judecători şi jertfitori, n-aveți de gând să ucideți mai înainte să-şi fi plecat dobitocul fruntea? Priviți, învinețitul de nelegiuit şi-a plecat-o: din ochiul său vorbeşte marele dispreț.

"Eul meu e ceva ce trebuie depăşit: el e pentru mine marea disprețuire a omului": aşa vorbeşte ochiul acesta.

Că s-a judecat el singur i-a fost cea mai înaltă clipă: nu-i îngăduiți celui măreț să cadă iar în josnicia lui!

Nu-i altă mântuire pentru-acela ce suferă de sine însuşi, afară de moartea fulgerătoare.

Omorul vostru, judecători, să fie-o milostivire, iar nu o răzbunare. Şi-n timp ce ucideți, luați aminte să puneți voi înşivă-n drepturi viața!

Nu-i destul să vă-mpăcați cu cel pe care-l ucideți. Întristarea să vă fie iubire de supraom: aşa vă-ndreptățiți rămânerea în viață!

"Vrăjmaş" să-i spuneți, dar nu "ticălos"; "bolnav" să-i spuneți, dar nu "nemernic"; "neghiob" să-i spuneți, dar nu "păcătos".

Şi ție, judecătorule roşu, de-ai țipa în gura mare toate câte le-ai făcut cu gândul: toată lumea ți-ar striga: "La o parte cu jegul acesta, cu viermele-acesta veninos!"

Dar una e gândul, alta e fapta, alta-i oglindirea faptei. Roata temeiului acestora nu se rostogoleşte-ntre ele.

O răsfrângere l-a-nvinețit pe omul acesta învinețit. Pe măsura faptei sale a fost el când a făptuit-o: însă răsfrângerea ei, odată fapta făptuită, n-a îndurat-o.

De-atunci s-a văzut neîncetat în chip de făptuitor al unei singure fapte. Nebunie curată o numesc: abaterea i-a devenit condiție.

Linia vrăjeşte găina; lovitura dată de el i-a luat sărmanele minți – scrânteală *de după* faptă o numesc.

Ascultați, judecătorilor! Şi-o altă scrânteală se mai află: cea de dinaintea faptei. Ah, socot că nu v-ați vârât îndeajuns în cutele acestui suflet!

Aşa glăsuieşte judecătorul roşu: "De ce-a omorât nelegiuitul acesta?

Voia să jefuiască." Dar eu glăsuiescu-vă: sufletul său voit-a sânge, nu jaf: nelegiuitul tânjea după fericirea jungherului!

Sărmana-i minte însă n-a priceput această scrânteală şi l-a-nduplecat. "Ce sânge? grăit-a ea; nu vrei să te-alegi măcar cu un jaf? C-o răzbunare?"

Şi el plecă urechea la sărmana-i minte: ca plumbu-l apăsa cuvântul ei, – atunci a jefuit, odată ce-a ucis. El nu voia să-i fie ruşine de scrânteala lui.

Şi-acuma iar îl apasă plumbul vinii lui, şi iar sărmana-i minte e-atâta de-nvârtoşată, de oloagă, de grea.

Numai capul să şi-l poată scutura, şi povara i s-ar prăvăli: dar cine scutură capul acesta?

Ce-i omul acesta? O grămadă de beteşuguri ce se răspândesc în lume prin spirit: acolo vor să prade.

Ce-i omul acesta? Un ghem de şerpi nestăpâniţi, ce rareori stau liniştiţi laolaltă, – atunci se iau şi se duc de capul lor în lume, căutându-şi prada.

Priviţi la trupul acesta sărman! Ce suferit-a el şi dorit-a, sufletu-acesta sărman tălmăcitu-şi-a, – tălmăcitu-şi-a drept plăcere şi poftă sângeroasă de fericirea jungherului.

Pe cel ce se îmbolnăveşte azi, îl copleşeşte răul care azi e rău: durere vrea să pricinuiască prin ceea ce-i pricinuieşte lui durere. Dar au fost şi alte vremuri, alt rău şi bine.

Odată, rea era îndoiala şi voinţa de-a avea un sine. Pe-atuncea bolnavul ajungea eretic şi vrăjitoare: suferind ca eretic şi vrăjitoare, voia să-mprăştie suferinţă.

Dar lucrul acesta nu vrea să vi se bage pe ureche: le strică celor buni dintre voi, îmi spuneţi. Dar ce-mi pasă mie de cei buni dintre voi?

Multe mă scârbesc la cei buni dintre voi, şi, credeţi-mă, nu răul din ei. Aş vrea să aibă o scrânteală care să-l ducă la pieire, asemeni acestui învineţit de nelegiuit!

Adevăr grăiesc vouă, aş vrea ca scrânteala lor să se numească adevăr sau credinţă sau dreptate: dar ei îşi au virtutea lor, ca să trăiască mult şi-ntr-o jalnică tihnă.

Eu sunt un parmalâc pe ţărmur de puvoi: apuce-mă cine mă poate-apuca! Dar cârjă vouă nu vă sunt. –

Aşa grăit-a Zarathustra.

* *
*

Despre citit şi scris

Din toate cele scrise nu-mi place decât ce scrie cineva cu sângele lui. Scrie cu sânge: şi afla-vei că sângele e spirit.

Nu-i lesne cu putinţă a-nţelege sângele străin: îi urăsc pe-aceia ce-n huzurul vieţii lor citesc.

Cine-l cunoaşte pe cititor nu mai face nimic pentru cititor. Încă un veac de cititori – şi duhul însuşi va duhni*.

Faptul că oricine are dreptul să-nveţe să citească strică pe lungă vreme nu doar scrisul, ci şi gânditul.

Odată spiritul a fost Dumnezeu, apoi s-a prefăcut în om şi azi ajunge poate chiar gloată.

Cine scrie cu sânge şi-n pilde, acela nu doreşte să fie citit, ci-nvăţat pe de rost.

În munţi, cea mai scurtă cărare este din creastă-n creastă: dar pentru asta ai nevoie de picioare lungi. Pildele să fie creste: şi cei cărora le glăsuieşti să fie mari şi înalţi.

Aerul rărit şi curat, primejdia aproape şi spiritul plin de veselă răutate: iată ce minunată potriveală.

Vreau să mă-mpresure spiriduşi, căci sunt neînfricat. Curajul, care pe năluci le sperie, îşi plăsmuieşte singur spiriduşi, – curajul vrea să râdă.

Eu nu mai simţesc asemeni vouă: norul acesta de subt mine, această negură şi greutate pe seama căreia râd, – e tocmai norul vostru de furtună.

Voi cătaţi în sus, când jinduiţi după nălţare. Eu îmi cobor privirea, fiindcă sunt la nălţime.

Care poate dintre voi să râdă şi să fie la nălţime totodată?

**Această inspirată traducere, în cea mai pură manieră nietzscheană, a expresiei* der Geist selber wird stinken *aparţine lui George Emil Botez (Friedrich Nietzsche, Aşa grăit-a Zarathustra, Editura Librăriei Şcoalelor C. Sfetea, Bucureşti, 1916, p. 45); o preluăm aici cu plăcere şi ca omagiu adus celui ce a tradus pentru prima oară integral în limba română acest poem filozofic al lui Nietzsche. (n.t.)*

Cel ce suie pe munţii cei mai înalţi, acela râde deasupra* tuturor tragediilor, închipuite şi trăite**.

Neînfricaţi, nepăsători, zeflemitori, năprasnici – aşa ne vrea înţelepciunea: care-i o femeie şi-ntotdeauna iubeşte numai un războinic.

Îmi spuneţi: "Viaţa-i de nesuferit." Dar la ce bun s-aveţi până-n prânz mândrie şi seara spăsenie?

"Viaţa-i de nesuferit: însă, rogu-vă, nu-mi faceţi pe simţitorii! Suntem cu toţii nişte frumoşi asini şi asine de povară.

Ce legătură-i între noi şi-un boboc de trandafir care tremură sub apăsarea unui picur de rouă?

Adevăratu-i: noi iubim viaţa, nu fiindcă ne-am dedat cu viaţa***, ci fiindcă ne-am dedat cu iubirea****.

E totdeauna oarece scrânteală în iubire. Dar totdeauna e şi oarece socoteală în scrânteală.

Şi până şi mie, cel iubitor de viaţă, mi se pare că fluturii şi băşicile de săpun şi tot ce e de teapa lor printre oameni au cunoştinţă de fericire în cea mai mare măsură.

Vederea acestor sufleţele uşoare, nebunatice, plăpânde, vioaie fluturând – îl face pe Zarathustra să verse lacrimi şi să-ngâne cântări.

Eu aş crede numai într-un dumnezeu ce-ar şti să joace.

Şi, văzându-mi diavolul, socotitu-l-am dintr-o bucată, adânc, temeinic, falnic: era chiar spiritul gravitaţiei, – datorită lui cad lucrurile toate.

Nu cu furia, ci cu râsul se răpune. Sculaţi, să răpunem spiritul gravitaţiei!

Am învăţat să umblu: de-atunci îmi place s-alerg. Am învăţat să zbor: de-atunci nu vreau să fiu mai întâi îmbrâncit, ca s-o iau din loc.

Acum sunt uşor, acuma zbor, acum mă văd subt mine, acuma în mine joacă un dumnezeu.

Aşa grăit-a Zarathustra.

* *
*

---

*über *(în germana contemporană, prep.* über *folosită cu verbul* lachen *"a râde" are şi semnificaţia "pe seama", "de", n.t.)*

**Trauer-Spiele und Trauer-Ernste *(v. şi vol. 1, 234, nota 32, n.t.)*

***Leben

****Lieben

Despre arborele de pe munte

Ochiul lui Zarathustra văzuse că un tânăr se tot ferea din calea lui. Şi, pe când mergea singur într-o seară prin munții care înconjură cetatea ce poartă numele "Vaca bălțată": iată,-l întâlni în mersul său pe flăcăuandrul acesta, şezând sprijinit de un arbore şi aruncând priviri obosite în vale. Zarathustra apucă de copacul sub care tânărul şedea şi grăi:

Dac-aş vrea să scutur arborele-acesta cu mâinile mele, n-aş fi în stare.

Dar vântul, pe care nu-l vedem, îl munceşte şi-l îndoaie cum vrea. Aşa suntem şi noi îndoiți şi munciți cât se poate de năprasnic de nişte mâini nevăzute.

Atuncea tânărul se ridică zăpăcit şi zise: "Îl aud pe Zarathustra şi tocmai mă gândeam la el." Zarathustra întoarse răspuns:

"Şi pentru-atâta te sperii? – Dar cu omul e ca şi cu pomul.

Cu cât năzuieşte mai sus, mai spre lumină, cu atât mai puternic râvnesc rădăcinile lui să se-mplânte-n pământ, în jos, în beznă,-n adânc, – în rău."

"Da, în rău! izbucni flăcăul. Descoperit-ai sufletul meu – cum e cu putință?"

Zarathustra surâse şi spuse: "Multe suflete nu le descoperi niciodată, afară numai dacă nu le născoceşti mai întâi."

"Da, în rău! izbucni mai o dată tânărul.

Ai spus adevărul, Zarathustra. Nu mă mai încred în mine însumi, de când năzuiesc spre înalturi, şi nimeni nu se mai încrede-n mine, – cum se face asta?

Mă preschimb prea iute: azi mi-l dezminte pe ieri. Ades, urcându-mă, sar peste trepte, – asta nu mi-o iartă nici o treaptă.

Odată sus, mă trezesc întotdeauna singur. Nimeni nu vorbeşte cu mine, gerul singurătății mă-nfioară. Ce vreau, de fapt, pe nălțimi?

Dispretul şi dorul îmi cresc împreună; cu cât mă urc mai sus, cu atât mai mult îl disprețuiesc pe cel ce urcă. Ce vrea, de fapt, pe nălțimi?

Cât de ruşine îmi e de urcarea şi-mpleticirea mea! Şi cum îmi iau

gâfâitul aprig peste picior! Şi cât îl urăsc pe cel ce zboară! Ce istovit ajung pe culme!"

Aicea, tânărul tăcu. Şi Zarathustra se uita la arborele sub care stăteau şi grăi aşa:

Lemnul acesta se nalță singuratic aici în munți; crescut-a mult peste om şi fiară.

Şi dac-ar vrea să glăsuiască, n-ar avea pe nimeni să-l înțeleagă: aşa de nalt crescut-a.

Acum aşteaptă şi aşteaptă, – dar ce aşteaptă? Sălăşluieşte prea aproape de tronul norilor: aşteaptă cumva-ntâiul trăsnet?

După ce Zarathustra spusese acestea, tânărul, dând cu străşnicie din mâini, strigă: "Aşa-i, Zarathustra, adevăr grăieşti. Tânjeam după scăpătarea mea, atunci când năzuiam spre înalturi, iar tu eşti trăsnetul pe care-l aşteptam! Te uită, ce-am ajuns de când ivitu-te-ai printre noi? P i z m a pe tine m-a ruinat!" – Aşa grăit-a tânărul şi-a plâns cu amar. Zarathustra însă îi petrecu un braț peste mijloc şi-l duse cu sine.

Şi, după ce merseseră o vreme împreună, Zarathustra prinse a grăi aşa:

Mi se sfâşie inima. Mai bine decât mi-o spun cuvintele tale, ochiul tău îmi vesteşte întreaga-ți năpastă.

Încă nu eşti liber, c a u ț i încă libertatea. Nedormit te face căutarea-ți, şi treaz din cale-afară.

Tânjeşti după culmile libere, după stele jinduieşte sufletul tău. Dar şi pornirile tale rele jinduiesc după libertate.

Câinii tăi sălbatici vor să fie-n libertate; ei latră de plăcere în beciul lor, când spiritul tău se străduieşte să deschidă toate-nchisorile.

Pentru mine eşti încă un închis ce-şi urzeşte libertate: ah, unor astfel de închişi li se-nțelepțeşte sufletul, dar li se şi vicleneşte şi înrăieşte.

De curăție are încă trebuință cel slobod întru spirit. Multă-nchisoare şi mucegai a mai rămas în el: şi ochiul trebuie să i se limpezească.

Da, cunoscu-ți năpasta. Pe iubirea şi nădejdea mea, te rog cu stăruință: nu-ți lepăda iubirea şi nădejdea!

Nobil te simți mai departe, şi nobil te simt mai departe şi ceilalți, ce sunt supărați pe tine şi te săgetează cu rele căutături. Să ştii că un nobil tuturor le stă în cale.

Şi celor buni le stă în cale un nobil: şi chiar când îl socotesc om bun, prin asta vor să scape de el.

Lucruri noi vrea nobilul să creeze, şi o nouă virtute. Lucruri vechi îi plac celui bun şi vrea ca vechiul să se păstreze.

Dar nu aceasta-i primejdia ce-l paşte pe cel nobil, să ajungă bun, ci obraznic, zeflemitor, nimicitor.

Vai, am cunoscut nişte nobili ce şi-au pierdut cea mai mare nădejde. Şi-atunci defăimat-au toate marile nădejdi.

Atunci trăit-au obraznic în scurte plăceri, iar dincolo de ziua de azi nu mai vedeau nici un ţel.

"Spiritul e şi desfrâu" – aşa ziceau. Şi i-au frânt acestui spirit aripile: acum se târăşte şi spurcă tot, pe măsură ce roade.

Odată se visau eroi: desfrânaţi sunt astăzi. Supărare şi spaimă ajuns-a eroul să fie pentru ei.

Dar, pe iubirea şi nădejdea mea, te rog cu stăruinţă: nu-ndepărta eroul din sufletul tău! Păstrează-ţi sfântă cea mai mare nădejde! –

Aşa grăit-a Zarathustra.

* *
*

Despre cei ce predică moartea

Se află nişte predicatori ai morţii: şi pământul e plin de-acei pentru care trebuie predicată fuga de viaţă.

Plinu-i pământul de prisoselnici, stricată e viaţa de cei mult prea mulţi. Cu "viaţa veşnică" să-i momim să plece din această viaţă!

"Galbeni": aşa-i numim pe cei ce predică moartea, sau "negri". Dar eu vi-i voi zugrăvi şi-n alte colori.

Iată-i pe cei spăimântoşi, cei care poartă-n ei o fiară de pradă şi n-au decât s-aleagă între plăceri şi sfâşierea de sine. Şi până şi plăcerile lor sunt sfâşiere de sine.

Ei nici măcar n-ajuns-au oameni, spăimântoşii aceştia: n-au decât să predice fuga de viaţă şi să treacă ei înşişi!

Iată-i pe ofticoşii sufletului: abia născuţi, şi şi încep să moară şi-s dornici de poveţe pentru oboseală şi renunţare.

Bucuros vor ei să moară, iar noi s-ar cădea să-ncuviinţăm voinţa lor! Să ne ferim a-i trezi pe morţii aceştia şi-a vătăma aceste racle vii!

Se-ntâlnesc cu vreun beteag sau vreun moşneag sau un stârv; şi pe loc le iese din gură: "Viaţa se dezminte!"

Dar numai ei se dezmint, şi ochiul lor, ce vede numai un singur chip al vieţii.

Înfăşuraţi în tristeţe groasă şi nesăţioşi de micile-ntâmplări aducătoare de moarte: astfel adastă şi strâng din dinţi.

Ori: se dau în vânt după dulciuri şi-şi iau totodată-n râs copilăriile: stau agăţaţi de-un pai, viaţa lor, şi râd că mai stau agăţaţi de-un pai.

Înţelepciunea lor e-aceasta: "Un scrântit cel ce rămâne-n viaţă, dar noi suntem aşa de scrântiţi! Şi tocmai aceasta-i cea mai mare scrânteală-n viaţă!" –

"Viaţa nu-i decât suferinţă" – aşa spun alţii şi nu mint: îngrijiţi-vă să puneţi *voi* un capăt! Îngrijiţi-vă ca viaţa, care nu-i decât suferinţă, să se curme!

Şi-aceasta-i povaţa care vine de la virtutea voastră: "Ucide-te singur! Fă-te singur nevăzut!" –

"Desfătarea e păcat, – aşa spun unii ce predică moartea – să ne dăm la o parte şi să nu mai facem copii!"

"A naşte e un chin, – spun ceilalţi – la ce bun să naşti? Nu naşti decât nefericiţi!" Sunt şi ei predicatori ai morţii.

"De milă e nevoie – aşa spun alţii. Luaţi ce am! Luaţi ce sunt! Cu atât mai puţin mă leagă viaţa!"

De-ar fi miloşi din adâncul sufletului, i-ar tăia aproapelui pofta de viaţă. Să fie răi – aceast-ar fi adevărata lor bunătate.

Dar ei vor să scape de viaţă: ce le pasă că-i leagă şi mai strâns pe alţii cu lanţurile şi darurile lor! –

Şi oare voi, pentru care viaţa-i trudă cumplită şi zdruncin, nu sunteţi nici voi de tot obosiţi de viaţă? Nu sunteţi foarte buni pentru predica morţii?

Voi toţi, cărora truda cumplită vi-e dragă, şi tot ce-i grabnic, nou, străin, – vă răbdaţi a silă, strădania voastră-i fugă şi voinţă de-a vă uita pe voi înşivă.

De-aţi crede mai mult în viaţă, v-aţi arunca, cel puţin, în braţele clipei. Dar pentru aşteptare n-aveţi destulă vână-n voi – şi nici pentru lenevie chiar!

Pretutindeni tună glasul acelora ce predică moartea: şi pământul e plin de-acei pentru care trebuie predicată moartea.

Sau "viaţa veşnică": mi-e totuna, – numai ei să treacă degrabă!

Aşa grăit-a Zarathustra.

* *
*

Despre război şi ceata războinicilor

De cei mai buni duşmani ai noştri nu vrem să fim cruţaţi, şi nici de-aceia pe care-i iubim din adâncul sufletului. Lăsaţi-mă, aşadar, să vă spun adevărul!

Fraţi de război! Vă iubesc din tot sufletul, sunt şi-am fost de seama voastră. Şi sunt şi cel mai bun duşman al vostru. Lăsaţi-mă, aşadar, să vă spun adevărul!

Ştiu de ura şi pizma inimii voastre. Nu sunteţi destul de mari, ca să nu cunoaşteţi ură şi pizmă. Fiţi atunci destul de mari să nu vă ruşinaţi de ele!

Şi dacă nu puteţi fi nişte sfinţi ai cunoaşterii, fiţi-mi cel puţin ostaşii ei. Aceştia sunt înainte-mergătorii şi tovarăşii unei asemenea sfinţenii.

Văd mulţi soldaţi: aş vrea să văd războinici mulţi! "Uni-formă" se numeşte ceea ce poartă: să nu fie uniformă ce ei ascund sub ea!

Fiţi pentru mine dintr-aceia al căror ochi întruna caută un duşman – duşmanul v o s t r u . Iar la unii dintre voi se simte ura de la prima vedere.

Duşmanul vostru să-l căutaţi, războiul vostru să-l duceţi şi pentru crezul vostru să vă bateţi! Iar crezul vostru de va suferi înfrângere, cinstea voastră să-şi strige izbânda!

Pacea s-o iubiţi ca mijloc pentru noi războaie. Şi pacea scurtă mai mult decât pe cea lungă.

Nu vă-ndemn la muncă, ci la luptă. Nu vă-ndemn la pace, ci la biruinţă. Vă fie munca o luptă, vă fie pacea o biruinţă!

Poţi să stai în tăcere şi-n linişte numai dacă ai săgeată şi arc: altminteri stai de trăncăneli şi certuri. Vă fie pacea o biruinţă!

Cauza bună este cea care sfinţeşte chiar războiul, aşa spuneţi? Dar eu vă spun: războiul bun e cel ce sfinţeşte orice cauză.

Războiul şi curajul au făcut mai multe lucruri mari decât iubirea apoapelui. Nu mila voastră, ci vitejia voastră i-a izbăvit pân-acum pe cei năpăstuiţi.

Ce lucru e bun? întrebaţi. Vitejia este bună. Lăsaţi-le pe fetiţe să vorbească: "Bun e ce-i drăguţ şi tulburător totodată."

Vă-nvinuieşte lumea că sunteți fără inimă: dar inima voastră-i adevărată şi mi-e dragă sfiala mărinimiei voastre. Vă sfiiți de puvoiul vostru, iar alții se sfiesc de descreşterea lui.

Sunteți urâți? Nici o grijă, fraților! Înveliți-vă-n măreție, mantia urâțeniei!

Şi sufletul, făcându-vi-se mare, se semețeşte, iar în măreția voastră-i răutate. Doar vă cunosc.

În răutate se-ntâlneşte semețul cu neputinciosul. Dar nu se-mpacă unul cu altul. Doar vă cunosc.

Puteți avea duşmani doar vrednici de urât, dar nu şi vrednici de dispreţuire. Trebuie să fiți mândri de duşmanul vostru: atunci izbânzile duşmanului vostru sunt şi izbânzile voastre.

Răzvrătire – iată firea aleasă a sclavului. Firea voastră aleasă fie ascultarea! Poruncirea voastră însăşi fie o ascultare!

Unui bun luptător îi sună mai plăcut "tu trebuie" decât "eu vreau". Şi tot ce vă este drag, lăsați-l mai întâi să vă poruncească.

Dragostea voastră de viață fie dragostea de nădejdea voastră cea mai mare: şi nădejdea voastră cea mai mare fie gândul cel mai înalt al vieții!

Gândul cel mai înalt îngăduiți-mi însă mie să vi-l poruncesc – anume: omul este ceva ce trebuie depăşit.

Aşa să vă duceți viața de ascultare şi de război! Ce folos de viață lungă? Ce războinic vrea să fie cruțat?

Eu unul nu vă cruț, eu vă iubesc din tot sufletul, frați de război! –

Aşa grăit-a Zarathustra.

* *
*

Despre noul idol

Popoare şi turme se mai află pe undeva, dar nu la noi, fraților: aici sunt state.

Stat? Ce-i aia? Prea bine! Plecați-vă azi urechea la spusele mele, căci acum vă cuvântez vouă despre moartea popoarelor.

Stat se numeşte cel mai rece dintre toți monştrii reci. Cu răceală chiar minte; şi iată ce minciună alunecă din gura lui: "Eu, statul, sunt poporul."

Minciună sfruntată! Creatori au fost aceia care-au creat popoarele şi-au făcut s-atârne deasupră-le o *credință* şi-o *iubire*: aşa slujit-au vieții.

Nimicitori sunt aceia care pun capcane pentru cei mulți şi numescu-le stat: ei fac s-atârne deasupră-le o sabie şi-o sută de jinduiri.

Pe unde se mai află, poporul nu-nțelege statul şi-l urăşte ca pe deochi şi păcat împotriva datinilor şi a drepturilor.

Semnul acesta vi-l dau eu vouă: orice popor vorbeşte limba răului şi-a binelui său: pe care vecinul n-o-nțelege. Această limbă a lui şi-a găsit-o-n datini şi-n drepturi.

Ci statul minte-n toate limbile binelui şi-ale răului; şi orice-ar spune, el minte – şi orice-ar avea e din hoție.

Totu-i mincinos în el; cu dinți din hoție mursecă el, mursicătorul. Mincinoase-i sunt chiar mațele.

Încâlcită limbă a binelui şi-a răului: semnul acesta vi-l dau eu vouă ca semn al statului. Adevăr grăiesc vouă, voință de moarte înseamnă semnul acesta! Adevăr grăiesc vouă, pe cei ce predică moartea îi cheamă el!

Mult prea mulți se nasc pe lume: pentru cei prisoselnici născocitu-i statul!

Priviți-mi-l cum îi ademeneşte pe cei mult prea mulți! Cum îi înfulecă, îi mestecă şi-i rumegă!

"Nimic mai mare ca mine nu-i pe pământ: eu sunt poruncitorul deget al lui Dumnezeu" – astfel urlă namila. Şi nu numai clăpăugii şi orbeții cad în genunchi!

Vai, şi vouă, suflete mari, vă şopteşte minciunile-i mohorâte! Vai, cum ghiceşte inimile bogate, gata să se irosească!

Da, şi pe voi vă ghiceşte, biruitori ai vechiului zeu! Obosit-aţi în luptă, iar acum oboseala voastră prinde bine noului idol!

Eroi şi oameni dintr-o bucată ar dori să ridice el în juru-i, noul idol! Cu câtă plăcere se scaldă-n lumina soarelui cugetului împăcat – dihania rece!

Toate vi le va da v o u ă , dacă v o i vă veţi închina lui, noului idol: aşa-şi cumpără el strălucirea virtuţii voastre şi privirea ochilor voştri mândri.

Cu voi vrea să-i momească pe cei mult prea mulţi! Un şiretlic drăcesc a fost atunci născocit, un cal al morţii, zornăind în găteala măriilor dumnezeieşti!

Da, pentru cei mulţi a fost atunci născocită o moarte, care se proslăveşte pe ea însăşi ca viaţă: adevăr grăiesc vouă, un ajutor din inimă pentru toţi cei ce predică moartea!

Stat numesc eu locul în care se află toţi băutorii de otravă, cei buni şi cei răi: statul, locul în care înceata ucidere de sine a tuturor – se numeşte "viaţă".

Priviţi-mi-i dar pe-aceşti prisoselnici! Îşi fură născocirile născocitorilor şi comorile-nţelepţilor: învăţătură-şi numesc furtişagul – şi toate li se prefac în boli şi-n belele!

Priviţi-mi-i dar pe-aceşti prisoselnici! Bolesc întruna, îşi varsă fierea şi spun că asta-i gazetă. Se mănâncă-ntre ei şi nici măcar nu se pot mistui.

Priviţi-mi-i dar pe-aceşti prisoselnici! Agonisesc bogăţii şi cu asta mai mult sărăcesc. Putere vor, şi mai cu seamă ranga puterii, bani cu ghiotura, – neputincioşii aceştia!

Priviţi-i căţărându-se, maimuţele-acestea zglobii! Se caţără unii peste alţii şi se trag astfel în noroi şi la fund.

Toţi urmăresc s-ajungă la tron: e nebunia lor, – de parcă fericirea ar sta pe tron! Adesea pe tron stă noroiul – şi-adesea chiar tronul pe noroi.

Nebuni îi socotesc pe toţi, şi maimuţe căţărătoare şi nişte-nverşunaţi din cale-afară. Îmi cam pute idolul lor, dihania rece: cu toţii-mi put, idolatrii aceştia.

Fraţilor, vreţi cumva să vă-necaţi în duhoarea boturilor şi-a poftelor lor? Mai bine spargeţi fereştile şi daţi buzna la aer!

Feriţi-vă din calea miasmelor! Fugiţi de idolatria celor prisoselnici!

Feriţi-vă din calea miasmelor! Fugiţi de aburii acestor jertfe omeneşti!

Pământul şi-acum stă liber pentru sufletele mari. Încă-s multe locuri goale pentru cei de tot singuratici* şi pentru cei singuratici în doi**, ca să primească-n nări adierile-nmiresmate ale mărilor liniştite.

*Einsame

**Zweisame

O viață liberă e încă-ngăduită sufletelor mari. Adevăr grăiesc vouă, cel ce stăpâneşte puțin e cu atât mai puțin stăpânit: lăudată fie sărăcia simplă!

Abia acolo unde sfârşeşte statul, începe omul care nu-i de prisos: acolo-ncepe cântul nevoinței, viersul nepereche şi de neînlocuit.

Acolo unde *sfârşeşte* statul, – priviți-mi într-acolo, fraților! Nu vedeți voi curcubeul şi punțile către supraom? –

Aşa grăit-a Zarathustra.

* *
*

Despre muştele pieţei

Fugi, prietene, în singurătate-ţi! Te văd buimăcit de zarva marilor oameni şi ciuruit de ghimpii celor mici.

Cu capul sus, ştiu să tacă-mpreună cu tine codrul şi stânca. Asemuie-te iar cu arborul pe care-l iubeşti, cel cu rămurişul stufos: tăcut şi numai urechi, atârnă peste mare.

Acolo unde sfârşeşte singurătatea, începe piaţa; şi-acolo unde-ncepe piaţa, începe şi zarva marilor comedianţi şi zbârnâitul muştelor veninoase.

Pe lumea asta, cele mai bune lucruri nu-s bune de nimic fără ca mai întâi să le-nfăţişeze cineva: oameni mari îi numeşte poporul pe cei ce-nfăţişează lucrurile.

Puţin pricepe norodul ce-i mare, şi-anume: creaţia. Dar are simţuri pentru toţi comedianţii şi cei ce-nfăţişează lucruri mari.

În jurul născocitorilor de noi valori se-nvârte lumea: nevăzut se-nvârte ea. Dar gloata şi faima se-nvârte-n jurul comedianţilor: aşa e mersul lumii.

Are spirit comediantul, dar puţină conştiinţă a spiritului. El crede mereu în lucrul prin care face să se creadă cel mai tare – să se creadă în e l!

Mâine are o nouă credinţă, iar poimâine una şi mai nouă. Asemeni norodului, simte repede şi cunoaşte vremi schimbătoare.

A răsturna – înseamnă după capul lui: a dovedi. A prosti – înseamnă după capul lui: a convinge. Iar sângele trece pentru el drept cea mai bună dintre toate dovezile.

Un adevăr ce se strecoară numai în urechile fine îl numeşte minciună şi nimic. Adevăr grăiesc ţie, el crede numai în dumnezeii ce fac un mare tărăboi în lume!

Plină de falnici poznaşi e piaţa – şi poporul se făleşte cu marii lui bărbaţi! adică domnii clipei.

Dar clipa îi zoreşte: aşa te zoresc şi ei. Şi vor şi de la tine un da ori un nu. Vai, vrei scaunul să ţi-l pui între pentru şi împotrivă?

Pe neşovăielnicii şi zoritorii aceştia să nu fii gelos, tu, iubitor al adevărului! Nicicând pân-acum, adevărul nu s-a agăţat de braţul vreunui neşovăielnic.

Din pricina acestor nestăpâniţi, du-te-ndărăt în neprimejdia ta: doar în piaţă eşti luat pe neaşteptate cu da? sau nu?

Înceată-i trăirea tuturor fântânilor adânci: sunt nevoite s-aştepte mult ca să afle ce a căzut în adâncul lor.

La o parte de piaţă şi faimă se ţine tot ce e mare: la o parte de piaţă şi faimă sălăşluit-au din vechime născocitorii valorilor noi.

Fugi, prietene, în singurătate-ţi: te văd ciuruit de muşte veninoase. Fugi într-acolo unde adie un aer aspru şi tare!

Fugi în singurătate-ţi! Trăit-ai prea aproape de pitici şi nemernici. Fugi de răzbunarea lor nevăzută! Faţă de tine nu-s nimic decât răzbunare.

Nu mai ridica asupră-le braţul! Fără număr sunt aceştia, iar menirea ta nu e să fii apărătoare de muşte.

Fără număr sunt aceşti pitici şi nemernici; şi multor mândre clădiri, doar picături de ploaie şi buruieni le-au fost spre pieire.

Nu eşti o piatră, dar multele picături te-au şi scobit. Mi te-i sfărâma şi crăpa mai departe din pricina multor picături.

Istovit te văd de muştele veninoase, sângerând te văd în sute de locuri; şi mândria ta nu are gând nici măcar să se-nfurie.

Sânge-ar dori de la tine, cu toată nevinovăţia, sânge caută sufletele lor lipsite de sânge – şi de-aceea-nţeapă, cu toată nevinovăţia.

Dar tu, adâncule, tu suferi prea adânc şi de nişte răni uşoare; şi pân-a nu te fi vindecat, acelaşi vierme-otrăvitor ţi se şi târăşte pe mână.

Prea mândru-mi eşti ca să-i omori pe lăcomoşii aceştia. Păzeşte-te însă ca menirea să nu-ţi fie să le rabzi tot răul otrăvit!

Ei zumzăie-n juru-ţi şi cu lauda lor: obrăznicie-i lăudatul lor. Apropierea pielii tale şi a sângelui tău îl vor ei.

Te linguşesc ca pe un zeu sau diavol; scâncesc în faţa ta ca-n faţa unui zeu şi-a unui diavol. Ce să-i faci? Linguşitori şi scâncitori sunt ei, şi nu mai mult.

Adesea ţi se-nfăţişează şi ca oameni săritori. Dar asta-ntotdeauna fost-a iscusinţa celor laşi. Da, iscusiţi mai sunt cei laşi!

Mult se gândesc la tine cu sufletul strâmt al lor, – mereu le dai de gândit! Tot ce-i mult gândit dă de gândit!

Te osândesc pentru toate virtuţile tale. Îţi iartă din suflet doar – greşelile.

Întrucât eşti blând şi firea ţi-e dreaptă, zici: "Nevinovaţi sunt ei de micimea vieţii lor." Dar sufletul strâmt le gândeşte: "Vinovată-i orice viaţă mare."

Chiar dacă tu eşti blând cu ei, se simt dispreţuiţi de tine; şi facerea de bine ţi-o-ntorc cu faceri de rău pe-ascuns.

Mândria ta mută este mereu în răspăr cu gustul lor; mare li-e bucuria dacă vreodată eşti destul de măsurat ca să fii plin de trufie.

Meteahna pe care-o cunoaştem într-un om o şi stârnim. Păzeşte-te, aşadar, de pitici!

În fața ta se simt pitici, iar micimea lor mocneşte şi dogoreşte împotrivă-ți într-o nevăzută răzbunare.

N-ai băgat de seamă cum amuțeau ades, când te apropiai de ei, şi cum puterea le pierea ca fumul focului care se stinge?

Da, prietene, eşti cugetul vinovat pentru semenii tăi: căci ei nevrednici sunt de tine. Deci te urăsc şi le-ar face plăcere să-ți sugă sângele.

Semenii tăi vor fi mereu nişte muşte veninoase; ceea ce-i mare-n tine, – chiar asta trebuie să-i facă mai otrăvitori şi tot mai aproape de muşte.

Fugi, prietene, în singurătate-ți şi-ntr-acolo unde adie un aer aspru şi tare. Nu-i menirea ta să fii apărătoare de muşte. –

Aşa grăit-a Zarathustra.

* *
*

Despre neprihănire

Dragu-mi-i codrul. În oraşe-i neplăcut să trăieşti: acolo-i prea multă lume-n călduri.

Nu-i mai bine oare să cazi în mâinile unui ucigaş decât în visele unei muieri în călduri?

Şi priviţi-mi-i numai pe-aceşti bărbaţi: o spune ochiul lor – ei nu cunosc nimic mai bun pe lume decât să se culce cu o femeie.

Mâl e pe fundul sufletului lor; şi vai dacă mâlul lor mai are şi spirit!

De-aţi fi cel puţin desăvârşiţi ca lighioaiele! Dar de lighioaie ţine nevinovăţia.

Vă sfătuiesc să vă ucideţi simţurile? Vă cer doar nevinovăţia lor.

Vă cer neprihănire? Neprihănirea la unii e-o virtute, dar la cei mulţi e-aproape un păcat.

Aceştia poate se-nfrânează: dar căţeaua poftelor trupeşti pândeşte cu pizmă din tot ce fac.

Şi-n piscurile virtuţii lor şi până-n miezul spiritului rece îi urmăreşte căpauca şi nesaţul ei.

Şi cât de cuminte ştie căţeaua poftelor trupeşti să cerşească o bucată de spirit, când e lipsită de-o bucată de carne!

Vă plac tragediile şi tot ce rupe inima? Dar eu nu mă-ncred în căţeaua voastră.

Ochii voştri mi se par prea crunţi, şi voi cătaţi cu jind la suferinzi. Să nu se fi ascuns desfrânarea voastră, numindu-se milă?

Şi vreau să vă dau şi-această pildă: nu puţini care-au vrut să-şi scoată dracii din ei au intrat ei înşişi atunci în porci.

Celui ce-i cade greu neprihănirea, aceluia să nu i se ceară aceasta: ca ea să n-ajungă drumul spre iad – adică spre mâlul şi vâlvoarea sufletului.

Vorbesc de murdării? Din parte-mi, nu e răul cel mai mare.

Nu când adevărul e murdar, ci prea puţin adânc, se codeşte să coboare-n apa lui cel împătimit de cunoaştere.

Adevăr grăiesc vouă, sunt şi neprihăniţi cu desăvârşire: ei sunt mai blânzi la inimă, râd mai cu poftă şi mai mult ca voi.

Ei râd şi pe socoteala neprihănirii şi-ntreabă: "Ce-i neprihănirea?

Neprihănirea nu-i o neghiobie? Dar neghiobia aceasta venit-a la noi, şi nu noi la ea.

Datu-i-am acestui oaspe găzduire şi inimă: acum locuieşte la noi, – n-are decât să rămână cât vrea de mult!"

Aşa grăit-a Zarathustra.

* *
*

Despre prieten

"Cineva întotdeauna-i de prisos pe lângă mine" – aşa gândeşte pustnicul. "Întotdeauna unu ori unu – face, până la urmă, doi!"

Eu şi cu mine stăm necontenit la taifas cu-nfocare: cum ai putea îndura de n-ai avea un prieten?

Întotdeauna, pentru pustnic, prietenul e al treilea: al treilea este pluta ce-mpiedică să se lase-n adâncuri taifasul celor doi.

Ah, prea multe adâncuri se află pentru toţi sihaştrii. De-aceea jinduiesc ei aşa de tare după un prieten şi după nălţimea lui.

Credinţa noastră în alţii dă de gol în ce privinţă ne-ar plăcea să credem în noi înşine. Jindul nostru după un prieten e cel ce ne dă de gol.

Şi-adesea, prin dragoste, nu vrem decât a sări peste pizmă. Şi-adesea hărţuieşti şi-ţi faci un duşman, ca să nu se vadă că eşti descoperit.

"Fii cel puţin duşmanul meu!" – aşa glăsuieşte adevărata onoare, ce nu cutează a cere prietenie.

De vrei să ai un prieten, trebuie gata să fii să porţi şi pentru el război: şi ca să porţi război, tu trebuie *să poţi* să fii duşman.

În prietenul tău să-l cinsteşti şi pe duşman. Poţi oare să te-apropii foarte mult de prietenul tău şi să nu treci de partea lui?

În prietenul tău să-ţi ai pe cel mai bun duşman. Când i te-mpotriveşti, cu inima să-i fii cel mai aproape.

Nu vrei să i te-nfăţişezi în haine prietenului tău? Să-i faci tu oare o cinste prietenului tău că i te-arăţi aşa cum eşti? În schimb, el te doreşte dracului surghiun!

Cel ce nu se-ascunde pe sine face mare vâlvă: aşa că aveţi pe deplin temei să vă temeţi de golătate! Da, de-aţi fi dumnezei, aţi putea să vă ruşinaţi de straiele voastre!

Nu te poţi găti destul de frumos ca să-i placi prietenului tău: căci pentru el tu trebuie să fii o săgeată şi o jinduire după supraom.

Văzutu-l-ai vreodată pe prietenul tău dormind, – ca să afli cum arată? Ce-i, de altfel, chipul prietenului tău? E propriul tău chip, răsfrânt într-o oglindă zgrunţuroasă şi nedesăvârşită.

Văzutu-l-ai vreodată pe prietenul tău dormind? Nu te-ai îngrozit că prietenul tău arată aşa? O prietene, omul este ceva ce trebuie depăşit.

În ghicitură şi-n tăcere să-ți fie prietenul învățător: nu trebuie să-ți doreşti să le vezi pe toate. Visul tău să-ți descopere ce-ți face prietenul în stare de veghe.

Un ghicit să-ți fie mila: ca să ştii mai întâi dacă prietenul tău vrea milă. Poate că-i place la tine ochiul stăruitor şi privirea veşniciei.

Mila față de prieten să se-ascundă sub o coajă tare, în această milă să-ți rupi un dinte muşcând. Aşa va fi gustoasă şi dulce.

Eşti aer curat şi singurătate şi pâine şi doftorie pentru prietenul tău? Câte unul nu se poate libera din lanțurile lui, şi totuşi pentru prieten el e un liberator.

Eşti un rob? Atuncea nu poți fi prieten. Eşti un despot? Atunci nu poți să ai prieteni.

Prea-ndelung au stat cuibăriți în femeie un rob şi un despot. Din care pricină femeia nu-i încă vrednică de prietenie: cunoaşte numai dragostea.

În dragostea femeii se află nedreptate şi orbire față de tot ce ea nu iubeşte. Şi chiar în iubirea văzătoare a femeii mai vine-ntotdeauna un trăsnet din senin şi fulger şi noapte, alături de lumină.

Încă nu-i vrednică de prietenie femeia: tot pisici sunt femeile, şi păsări. Sau vaci, în cea mai fericită-mprejurare.

Încă nu-i vrednică de prietenie femeia. Dar spuneți-mi voi, bărbaților, cine dintre voi e vrednic oare de prietenie?

Vai, câtă calicie-aveți în voi, bărbaților, şi câtă cărpănoşie-n sufletul vostru! Cât îi dați voi prietenului, eu am să-i dau şi duşmanului meu şi nici n-oi sărăci cu aceasta.

Camaraderie da, există: existe prietenie!

Aşa grăit-a Zarathustra.

* *
*

Despre o mie şi un singur ţel

Multe ţări văzut-a Zarathustra, şi multe seminţii: aşa descoperit-a binele şi răul multora dintre ele. Nici o putere pe lume n-a-ntâlnit Zarathustra mai mare ca binele şi răul.

N-a putut vieţui nici un popor ce n-a pus lucrurilor preţ; de vrea să nu se stingă însă, nu-i îngăduit să preţuiască după măsura vecinului.

Multe lucruri pe care cutare neam le încuviinţa, altuia îi păreau batjocură şi ruşine: peste aşa ceva am dat. Multe lucruri le-am găsit numite-aicea rele, iar dincolo gătite-n purpura măririlor.

Niciodată un vecin nu l-a-nţeles pe celălalt: pururea sufletul lui se minuna de rătăcirea şi răutatea vecinului.

O tablă a lucrurilor bune atârnă deasupra oricărui norod. Iată, e tabla biruinţelor sale; iată, e glasul voinţei lui de putere.

Vrednic de laudă-i tot ce socoteşte el că-i greu; ce-i de mare nevoie şi greu zice că-i bun, şi ceea ce-l scoate din cea mai mare strâmtoare, lucrul neobişnuit şi lucrul cel mai greu – le preamăreşte ca sfinte.

Ce face ca el să stăpânească şi să-nvingă şi să strălucească, spre groaza şi ciuda vecinului său: aceasta trece pentru el drept măreţia, întâietatea, măsura şi rostul tuturor lucrurilor.

Adevăr grăiesc ţie, frate, dacă ai cunoscut mai întâi nevoia şi ţara şi cerul şi vecinul unui popor: atuncea lesne-i ghiceşti tu legea biruinţelor sale şi de ce se suie pe această scară către nădejdea lui.

"Să fii întotdeauna întâiul şi să te ridici deasupra celorlalţi: pe nimeni să nu iubească sufletu-ţi gelos în afara prietenului" – aceasta făcea să-i tremure sufletul unui grec: în timp ce păşea pe calea măreţiei sale.

"Spune adevărul şi deprinde-te cu arcul şi săgeata" – iată ce i se părea plăcut şi greu totodată acelui neam din care mi se trage numele – nume ce-mi este plăcut şi greu totodată.

"Cinsteşte pe tatăl tău şi pe mama ta şi fii-le pe plac până în străfundurile sufletului": această tablă a biruinţei şi-a atârnat-o deasupră-i un alt popor şi-a ajuns puternic şi veşnic prin asta.

"Fii credincios legămintelor şi, de dragul acestei credinţe, jertfeşte-ţi onoarea şi sângele chiar şi pentru pricini rele şi primejdioase": aşa

predicându-şi, un alt popor s-a-nfrânat şi,-nfrânându-se-aşa, rămas-a-nsărcinat şi greu de mari nădejdi.

Adevăr grăiesc ţie, oamenii şi-au statornicit tot binele şi răul lor. Adevăr grăiesc ţie, nu l-au luat, nu l-au găsit, nici nu le-a picat din cer ca un glas.

Valori pus-a omul întâi în lucruri, spre dăinuirea lui, – înzestratu-le-a mai întâi cu un rost, cu un rost omenesc! De-aceea-şi zice "om", adică: cel ce preţuieşte.

A preţui e a crea: ascultaţi, creatorilor! Preţuirea însăşi e comoara şi perla tuturor lucrurilor preţuite.

Doar preţuind, există valoare: iar fără preţuire, nuca vieţii s-ar dovedi că-i seacă. Ascultaţi, creatorilor!

Schimbarea valorilor – e schimbarea creatorilor. Întotdeauna nimiceşte cel ce trebuie să fie un creator.

Creatoare fost-au întâi popoarele, şi-abia târziu şi inşii; neîndoielnic, insul însuşi rămâne cea mai nouă creaţie.

Popoarele şi-au atârnat odinioară deasupră-le o tablă a valorilor. Dragostea care vrea să domine şi dragostea gata să se supună făuritu-şi-au laolaltă asemenea table.

Mai veche-i plăcerea dată de turmă decât plăcerea dată de eu: şi cătă vreme cugetul nevinovat se numeşte turmă, doar cugetul vinovat rosteşte: eu.

Adevăr grăiesc ţie, eul viclean, cel nesimţitor, cel ce-şi vrea folosul din folosul celor mulţi: acesta nu-i obârşia turmei, ci scăpătarea ei.

Iubitori au fost în veac, şi creatori aceia ce creat-au binele şi răul. Focul dragostei dogoreşte în numele tuturor virtuţilor, şi focul mâniei.

Multe ţări văzut-a Zarathustra, şi multe seminţii: nici o putere pe lume n-a-ntâlnit Zarathustra mai mare ca lucrările celor ce iubesc: "bine" şi "rău" e numele lor.

Adevăr grăiesc vouă, o pocitanie-i puterea acestei laude şi-a acestei dojeni. Spuneţi, cine mi-o pleacă, fraţilor? Spuneţi, cine-i aruncă acestei fiare lanţul după cele o mie de cefe?

O mie de ţeluri fost-au până acum, căci o mie de seminţii au fost. Doar lanţul celor o mie de cefe tot lipseşte, un singur ţel lipseşte. Omenirea încă nu are un ţel.

Dar spuneţi atuncea, fraţilor: dacă-i lipseşte încă omenirii ţelul, nu cumva lipseşte încă şi – ea însăşi? –

Aşa grăit-a Zarathustra.

*   *
*

Despre iubirea aproapelui

Vă-nghesuiţi în jurul aproapelui şi-aveţi cuvinte frumoase despre lucrul acesta. Dar eu vă spun acuma vouă: iubirea voastră de aproapele este nesăbuita voastră iubire de voi înşivă.

De voi înşivă fugiţi înspre-aproapele şi v-aţi dori să faceţi din asta o virtute: dar eu vă-nţeleg "dezinteresarea".

Tu-ul e mai vechi decât e eul; tu-ul e sfinţit, dar eul încă nu: aşa că omul se-nghesuie spre-aproapele.

Vă-ndemn la iubirea aproapelui? Mai curând vă-ndemn la fuga de aproapele şi la iubirea departelui!

Mai mare ca iubirea aproapelui e iubirea departelui şi-a aceluia ce va să vie; iar şi mai mare ca iubirea pentru oameni e iubirea pentru lucruri şi năluciri.

Nălucirea aceasta ce-aleargă, frate,-n calea ta e mai frumoasă ca tine; de ce nu-i dai tu carnea şi oasele tale? Ci tu te temi şi-alergi spre-aproapele tău.

Voi nu vă suferiţi pe voi înşivă şi nu vă iubiţi îndeajuns: acuma vreţi să-l ispitiţi pe-aproapele la iubire şi să vă poleiţi cu greşeala lui.

Eu aş vrea să nu-l suferiţi pe nici un fel de aproape şi pe nici un fel de vecin de-al său; încât ar trebui să faceţi din voi înşivă prietenul vostru, iar inima lui să se reverse-n clocot.

Vă poftiţi un martor când aveţi de gând să glăsuiţi de bine despre voi; şi, odată ce l-aţi ispitit să gândească bine despre voi, gândiţi voi înşivă bine despre voi.

Nu minte numai cel ce glăsuieşte-mpotriva a ceea ce ştie, ci tocmai acela ce glăsuieşte-mpotriva a ceea ce nu ştie. Şi aşa glăsuiţi de voi în atingerile voastre şi-l minţiţi, odată cu voi, pe vecin.

Aşa grăieşte nebunul: "Tovărăşia cu oamenii tulbură caracterul, cu deosebire când nu-l ai."

Cutare se duce la aproapele deoarece se caută pe sine, iar cutare deoarece ar dori să se piardă. Nesăbuita voastră iubire de voi înşivă face din singurătate o temniţă pentru voi.

Cei mai depărtați sunt cei ce plătesc pentru iubirea voastră de-aproapele; şi chiar dacă sunteți câte cinci laolaltă, un al şaselea trebuie totdeauna să moară.

Dragi nu-mi sunt nici praznicele voastre: prea mulți comedianți găsit-am în ele şi chiar privitorii se purtau ades ca nişte comedianți.

Nu aproapele vi-l propovăduiesc eu vouă, ci prietenul. Prietenul vă fie sărbătoarea pământului şi-un presimțământ al supraomului.

Vă propovăduiesc prietenul şi inima lui prea plină. Dar trebuie să ştii să fii un burete, dacă vrei să fii iubit de inimi prea pline.

Vă propovăduiesc prietenul în care e-mplinită lumea, o cupă a binelui, – pe prietenul creator, pe cel ce-ntruna are de dăruit o lume-mplinită.

Şi-aşa cum lumea i s-a desfăşurat înainte-i, tot aşa i se-nfăşură iar, în inele, ca devenirea binelui datorită răului, ca devenirea scopurilor din întâmplări.

Viitorul şi cele mai îndepărtate să-ți fie cauză a zilei tale de azi: în prietenul tău să-l iubeşti pe supraom ca fiindu-ți cauză.

Fraților, la iubirea aproapelui eu nu vă-ndemn: vă-ndemn la iubirea departelui.

Aşa grăit-a Zarathustra.

* *
*

Despre calea creatorului

Te bate gândul, frate, să iei cărarea singurătății? Vrei să cauți calea spre tine însuți? Mai pregetă puțin şi-ascultă-mă.

"Cine caută lesne se pierde. Orice singurătate e vinovăție": aşa grăieşte turma. Şi tu de mult făcut-ai parte din turmă.

Glasul turmei va să mai răsune şi-n tine. Şi când vei spune "nu mai am aceeaşi conştiință cu voi", o să fie plânset şi durere.

Iată, conştiința de obşte a făcut să se mai nască însăşi această durere: şi ultima pâlpâire a acestei conştiințe mai sclipeşte pe-ntristarea ta.

Dar tu ai de gând să păşeşti pe calea-ntristării tale, care-i calea spre tine însuți? Atunci arată-mi-ți dreptul şi forța întru aceasta!

Eşti oare tu o nouă forță şi-un nou drept? O-ntâie mişcare? O roată ce se-nvârte de la sine? Poți sili şi stelele să se rotească-n juru-ți?

Vai, e-atâta râvnă pentru înălțime! Atâtea zvârcoliri de-ambițioşi! Arată-mi că nu eşti unul dintre râvnitori şi-ambițioşi!

Vai, sunt atâtea gânduri mari ce nu fac mai mult decât un foi: se umflă şi fac mai mare golul.

Liber te socoteşti? Eu vreau să aflu gândul ce-a pus stăpânire pe tine, iar nu că ai scăpat de-un jug.

Eşti unul dintre cei *îndreptățiți* să scape de un jug? Sunt unii care şi-au aruncat cel din urmă lucru de preț, când s-au scuturat de lanțul robiei.

Liber de ce? Ce-i pasă de asta lui Zarathustra? Limpede însă ochiul tău să-mi dea de ştire: *la ce bun* liber?

Poți să-ți dai ție însuți răul tău şi binele tău şi să-ți atârni deasupră-ți voința ca o lege? Poți să-ți fii ție însuți judecător şi răzbunător al legii tale?

Cumplit e singur să fii cu judecătorul şi răzbunătorul propriei legi. Aşa se-aruncă o stea în spațiul gol şi-n răsufletul de gheață al însingurării.

Astăzi încă suferi din pricina celor mulți, tu, cel de unul singur: astăzi încă ți-e curajul neştirbit şi ai nădejdile tale.

Dar odată singurătatea te va istovi, odată mândria ți se va-ncovoia şi curajul îți va scârțâi. Striga-vei odată ‹:›* "Sunt singur!"

Odată n-ai să-ți mai vezi măreția, şi prea de-aproape-ți vei vedea micimea; desăvârşirea-ți însăşi o să te-nspăimânte ca o vedenie. Striga-vei odată: "Totu-i minciună!"

Sunt sentimente gata să-l ucidă pe cel singuratic; de nu izbutesc, păi trebuie să moară ele însele! Dar eşti în stare să fii ucigaş?

Cunoşti de pe-acuma, frate, cuvântul "dispreț"? Şi chinul dreptății tale, de-a fi drept cu-aceia ce te disprețuiesc?

Îi sileşti pe mulți să-nvețe din nou a te cunoaşte; pentru asta plăti-vei scump acelora. Te-ai apropiat de ei şi totuşi ai trecut mai departe: asta nu ți-o iartă nicicând.

Îi întreci: cu cât însă urci mai sus, cu atât mai mic te vede ochiul zavistiei. Dar cel mai mult e urât zburătorul.

"Cum ați vrea să fiți drepți cu mine? – trebuie să grăieşti – eu mi-am ales nedreptatea voastră ca parte cuvenită mie."

Nedreptate şi murdărie aruncă ei după cel singuratic: însă, frate al meu, de vrei să fii o stea, nu trebuie pentru asta să-i luminezi mai puțin!

Şi te păzeşte de cei buni şi drepți! Le face plăcere să-i răstignească pe cei ce-şi găsesc virtutea lor proprie, – îl urăsc pe cel singuratic.

Te păzeşte şi de sfânta naivitate! Pentru ea, tot ce nu-i naiv e nesfânt; îi face plăcere şi să se joace cu focul – rugurilor.

Şi te păzeşte şi de năvălirile iubirii tale! Cel singuratic prea repede-i întinde mâna celui pe care-l întâlneşte.

Unor oameni nu mâna trebuie să le-o dai, ci numai laba: şi vreau ca laba ta să aibă şi gheare.

Dar duşmanul cel mai rău pe care-l poți întâlni îți vei fi întotdeauna tu însuți; tu însuți te pândeşti pe tine în văgăuni şi-n codri.

Singuraticule, tu umbli pe calea spre tine însuți! Şi calea-ți trece pe lângă tine însuți şi pe lângă cei şapte diavoli ai tăi!

Eretic îți vei fi ție însuți, şi vrăjitoare şi ghicitor şi nebun şi neîncrezător şi nelegiuit şi ticălos.

Tu trebuie să arzi de bunăvoie în propria-ți flacără: cum ai vrea să renaşti, de nu te-ai prefăcut întâi în cenuşă?

Singuraticule, tu umbli pe calea creatorului: un dumnezeu tu vrei să-ți creezi din cei şapte diavoli ai tăi!

**Întregirea noastră (n.t.)*

Singuraticule, tu umbli pe calea îndrăgostitului: te iubeşti pe tine însuţi şi de-aceea te dispreţuieşti cum numai îndrăgostiţii dispreţuiesc.

Să creeze vrea îndrăgostitul, fiindcă el dispreţuieşte! Ce ştie despre iubire cel ce n-a trebuit să dispreţuiască tocmai ce-a iubit?

Cu tot cu iubirea-ţi, frate, să iei cărarea singurătăţii tale, şi cu tot cu creaţia ta; şi numai într-un târziu dreptatea şchiopăta-va în urmă-ţi.

Cu tot cu lacrimile mele să-ţi iei cărarea singurătăţii, o frate. Mi-e drag cel ce doreşte să creeze mai presus de sine însuşi, pierind în felul acesta. –

Aşa grăit-a Zarathustra.

* *
*

Despre bătrânéle şi tineréle

"De ce te furişezi pe-nserate atât de sfielnic, Zarathustra? Şi ce doseşti grijuliu subt mantia ta?

"Vreo comoară, pasămite, dăruită ţie? Ori un copil ce ţi s-o fi născut? Ori umbli acum pe căile hoţilor tu însuţi, prieten al răilor?" –

Adevăr grăiesc ţie, frate! glăsui Zarathustra, e-o comoară ce mi-a fost dăruită: un mic adevăr, pe-acesta-l port cu mine.

Dar este neascultător ca un ţânc; iar dacă nu-l fac să-şi ţină gura, ţipă din răsputeri.

În vreme ce azi îmi vedeam singuratic de drum, la ceasul când soarele apune, mă-ntâlni o bătrânică şi glăsui aşa către sufletul meu:

"Multe grăitu-ne-a Zarathustra şi nouă, femeilor, dar niciodată nu ne-a grăit de femeie."

Şi eu i-am întors răspuns: "De femeie nu trebuie să le vorbeşti decât bărbaţilor."

"Vorbeşte-mi şi mie despre femeie, grăi atuncea ea; căci sunt destul de bătrână să uit de-ndată totul."

Iar eu îi făcui pe plac bătrânicii şi grăitu-i-am aşa:

Totu-i o taină în femeie şi toate au o singură dezlegare în femeie: numele său e sarcină.

Bărbatu-i un mijloc pentru femeie: scopu-i întotdeauna copilul. Dar ce-i femeia pentru bărbat?

Două lucruri doreşte-adevăratul bărbat: primejdie şi joc. De-aceea vrea-n femeie jucăria cea mai primejdioasă.

Bărbatul trebuie crescut întru război, iar femeia întru tihna războinicului: toate celelalte-s prostie.

Poame din cale-afară de dulci – nu-i plac războinicului. De-aceea-i place femeia; amară-i până şi cea mai dulce femeie.

Mai bine ca un bărbat înţelege femeia copiii, dar bărbatu-i mai copilăros ca femeia.

În bărbatu-adevărat se-ascunde-un copil: acesta vrea să se joace. Hai, femeilor, descoperiţi-mi copilul din bărbat!

O jucărie să fie femeia, fină şi curată, ca o piatră scumpă scăldată-n razele virtuţilor unei lumi ce încă nu e.

Raza unei stele strălucească-n iubirea voastră! Nădejdea voastră spună: "S-aduc pe lume supraomul!"

În iubirea voastră fie-ndrăzneală! Cu iubirea voastră să vă năpustiţi asupra celui ce bagă frica-n voi!

În iubirea voastră stea-vă cinstea! Altfel, puţin se pricepe femeia la cinste. Ci aceasta fie-vă cinstea, să iubiţi mai mult decât sunteţi iubite şi niciodată să nu fiţi pe locul al doilea.

Bărbatului să-i fie frică de femeie când o iubeşte: ea jertfeşte orice atunci, şi nici un alt lucru n-are preţ în ochii ei.

Bărbatului să-i fie frică de femeie când o urăşte: căci bărbatul nu-i decât afurisit în adâncul sufletului, dar femeia-i nesăbuită.

Pe cine urăşte femeia cel mai mult? – Aşa grăit-a fierul către magnet: "Pe tine te urăsc eu cel mai mult, întrucât atragi, dar nu eşti destul de puternic să câştigi de partea ta."

Fericirea bărbatului se cheamă: eu vreau. Fericirea femeii se cheamă: el vrea.

"Iată, abia acum desăvârşitu-s-a lumea!" – aşa gândeşte orice femeie, când se supune din toată iubirea.

Şi trebuie să se supună femeia şi să găsească o adâncime pentru suprafaţa ei. Suprafaţă e simţirea femeii, o pójghiţă mişcătoare, furtunatică pe o băltoacă.

Simţirea bărbatului însă-i adâncă, puvoiul ei vuieşte-n peşteri subtpământene: femeia îi bănuieşte forţa, dar n-o înţelege. –

Atunci bătrânica răspunsu-mi-a: "Multe lucruri plăcute a spus Zarathustra, cu deosebire pentru cele ce sunt destul de tinere pentru acestea.

"Ciudat, Zarathustra cunoaşte puţin femeile şi totuşi are dreptate în privinţa lor! Oare asta se-ntâmplă pentru că la femeie nimic nu este cu neputinţă?

"Şi-acum primeşte ca răsplată un mic adevăr! Sunt totuşi destul de bătrână ca să ţi-l încredinţez!

"Îmbrobodeşte-l şi închide-i gura: altminteri ţipă din răsputeri, adevărul acesta mic."

"Dă-mi, femeie, micul tău adevăr!" am zis. Şi aşa grăit-a bătrânica:

"Te duci la femei? Să nu îţi uiţi de bici!" –

Aşa grăit-a Zarathustra.

* *
*

Despre muşcătura de năpârcă

Zarathustra, într-o zi, adormise sub un smochin, căci dogorea, şi-şi pusese braţele cruciş peste obraz. Atunci se-apropie o năpârcă şi-l muşcă de gât, încât Zarathustra ţipă de durere. Dându-şi la o parte braţul de pe obraz, privi la şarpe: acesta cunoscu atuncea ochii lui Zarathustra, se-ntoarse cam stingherit şi voi s-o ia din loc. "Ba nu, grăi Zarathustra; încă n-ai primit mulţumirile mele! M-ai trezit la vreme, lung drum mai am de mers." "Vai, ce scurt ţi-e drumul, zise năpârca întristată; veninul meu omoară." Zarathustra zâmbi. "Oare când a murit vreodată un balaur de veninul unui şarpe? – zise el. Ci ia-ţi veninul înapoi! Tu nu eşti destul de bogată ca să mi-l dăruieşti." Atunci năpârca i se aruncă din nou la gât şi-i linse rana.

Povestindu-le odată ciracilor săi aceasta, ei îl întrebară: "Şi care-i, o Zarathustra, morala istoriei tale?" La care Zarathustra răspunse aşa:

Pe mine, cei buni şi drepţi mă numesc nimicitorul moralei: istoria mea e fără morală.

Aşa că, dacă aveţi un duşman, să nu-i plătiţi voi răul cu binele: căci lucrul acesta l-ar face să se ruşineze. Ci dovediţi că v-a făcut un bine.

Şi mai degrabă lăsaţi-vă cuprinşi de mânie decât să-l ruşinaţi! Şi, dacă vă blestemă, nu-mi place că vreţi să-l binecuvântaţi. Mai bine puneţi-vă şi voi puţin pe blestemat!

Şi, dacă suferiţi o mare nedreptate, faceţi repede în schimb, din partea-mi, cinci altele mici! Groaznică-i vederea celui pe care-l apasă numai nedreptatea.

Ştiaţi aceasta? Nedreptatea împărtăşită este pe jumătate dreptate. Şi-acela să ia asupră-şi nedreptatea, care poate s-o poarte!

O mică răzbunare-i mai omenească decât nici un fel de răzbunare. Şi dacă pedeapsa nu-i şi-o dreptate şi-o cinste pentru făptaş, atunci nu-mi place felul vostru de-a pedepsi.

Mai frumos e să nu-ţi dai dreptate decât să ţi-o dovedeşti, cu deosebire când ai dreptate. Numai că trebuie să fii destul de bogat pentru asta.

Nu-mi place dreptatea rece a voastră; şi din ochiul judecătorilor voştri mă priveşte întotdeauna călăul şi recele fier al lui.

Spuneți, unde se află dreptatea care este iubire cu ochi văzători?

Aşadar, născociți-mi iubirea care nu rabdă numai toată pedeapsa, ci poartă şi toată vina!

Aşadar, născociți-mi judecata ce-i scoate pe toți basma curată, afară de cel ce judecă!

Vreți să mai ascultați şi asta? În cel ce vrea să fie din tot sufletul drept, şi minciuna ajunge iubire de oameni.

Dar cât aş vrea să fiu din tot sufletul drept! Cum pot să-i dau fiecăruia ce-i al său? Ajungă-mi atât: îi dau fiecăruia ce-i al meu.

În cele din urmă, fraților, păziți-vă de-a face nedreptate vreunui pustnic! Cum ar putea să uite un pustnic? Cum ar putea plăti?

Ca o fântână adâncă e un pustnic. Lesne-i s-arunci o piatră-n ea; ducându-se la fund, spuneți-mi, cine o va scoate iar afară?

Păziți-vă să-l jigniți pe pustnic! De-ați făcut-o cumva, să-l şi ucideți!

Aşa grăit-a Zarathustra.

* *
*

Despre copil şi căsnicie

Am o-ntrebare numai pentru tine, frate: ca pe-o sondă-ți arunc în suflet această-ntrebare, să ştiu cât e de adânc.

Eşti tânăr şi-ți doreşti copil şi căsnicie. Dar eu te-ntreb pe tine: eşti oare un om căruia *i se-ngăduie* să-şi dorească un copil?

Eşti tu biruitorul, propriul tău învingător, stăpânul pe simțuri, domnul peste virtuțile tale? Aşa te-ntreb.

Ori vorbeşte din dorința ta animalul şi nevoia? Ori însingurarea? Ori gâlceava cu tine?

Eu vreau ca biruința şi libertatea ta să tânjească după un copil. Monumente vii să-i ridici izbânzii şi dezrobirii tale.

Dincolo de tine să clădeşti. Dar mai întâi, în ce mă priveşte, tu însuți trebuie să fii clădit, dreptunghic la trup şi la suflet.

Nu numai să te-nmulțeşti, ci să te şi înalți! La asta ți-ar folosi grădina căsniciei!

Un trup mai acătării să-ți creezi, o-ntâie mişcare, o roată ce se-nvârte de la sine, – un creator să creezi.

Căsnicie: aşa numesc eu voința de-a crea în doi pe-acel unu ce-i mai mult decât cei doi ce l-au creat. Prețuirea unuia față de celălalt, ca față de unii ce vor o asemenea voință, iată ce numesc eu căsnicie.

Acesta fie rostul şi adevărul căsniciei tale. Dar ceea ce numesc cei mult prea mulți căsnicie, prisoselnicii-aceştia, – vai, eu cum s-o numesc?

Ah, această sărăcie a sufletului în doi! Ah, această necurăție a sufletului în doi! Ah, această jalnică tihnă în doi!

Căsnicie numesc ei toate acestea; şi spun că-n cer sunt încheiate căsătoriile lor.

Ei bine, nu mă bucură cerul acesta al celor prisoselnici! Nu, nu-mi place de ele, de-aceste jivine-ncolăcite-n plasa cerească!

Departe rămână de mine şi ce vine şontânc-şontânc să binecuvânteze ce n-a împreunat!

Nu-mi râdeți pe seama unor astfel de căsnicii! Care copil n-ar avea temei să se plângă de părinții lui?

Vrednic mi s-a părut bărbatul acesta, şi copt pentru rostul pământului: văzându-i însă muierea, pământul mi s-a părut o casă de nebuni.

Da, aş vrea ca pământul să se cutremure-n zvârcolituri, când se uneşte-un sfânt cu o gâscă.

Cutare umblat-a ca un erou după adevăruri şi la urmă prada i-a fost o mică minciună lustruită. O numeşte căsnicia lui.

Cutare era năzuros când avea de-a face cu alţii, şi mofturos la ales. Dar dintr-odată stricatu-s-a pentru totdeauna cu apropiaţii săi: o numeşte căsnicia lui.

Cutare căuta o slujnică-nzestrată cu virtuţile unui înger. Dar dintr-odată ajunse el să fie slujnica unei muieri şi-acum i-ar mai lipsi să se prefacă-n înger.

Grijulii găsitu-i-am acum pe toţi cumpărătorii, şi toţi au ochii vicleni. Dar femeia, chiar şi cel mai viclean şi-o cumpără tot cu ochii-nchişi.

Multe nebunii trecătoare – aceasta-nseamnă iubire la voi. Iar căsnicia voastră, ca o singură prostie lungă, multor nebunii trecătoare le pune capăt.

Iubirea voastră pentru femeie şi iubirea femeii pentru bărbat: ehei, de-ar putea măcar să fie milosârdie faţă de zeii suferinzi şi umbriţi! Dar două jivine, de cele mai multe ori, se dibuie una pe alta.

Dar nici iubirea voastră cea mai aleasă nu-i decât un simbol ivit dintr-o vrajă, decât un jar chinuitor. E-o făclie ce va să vă lumineze nainte spre căi mai înalte.

Dincolo de voi va să iubiţi odată! *Învăţaţi*, aşadar, întâi să iubiţi! Şi de-aceea aţi fost nevoiţi să beţi paharul amar al iubirii voastre.

Amăreală-i şi-n paharul celei mai alese iubiri: aşa-ţi stârneşte ea jinduirea după supraom, aşa-ţi stârneşte ea setea ţie, cel ce creează!

Sete celui ce creează, săgeată şi jinduire după supraom: grăieşte, frate, aceasta-i voinţa ta de căsnicie?

Sfântă-i pentru mine asemenea voinţă şi asemenea căsnicie. –

Aşa grăit-a Zarathustra.

*

* *

Despre moartea liberă

Atâția mor prea târziu, iar unii mor prea devreme. Încă sună străin povața: "Mori la timpul potrivit!"

Mori la timpul potrivit: aşa povățuie Zarathustra.

Fireşte, cel ce nu trăieşte nicicând la timpul potrivit, acela cum ar putea muri vreodată la timpul potrivit? Să nu se fi născut niciodată! – Aşa-i sfătuiesc pe cei prisoselnici.

Dar până şi cei prisoselnici se grozăvesc cu moartea lor şi chiar şi cea mai seacă nucă vrea să fie spartă.

Toți oamenii-s îngrijorați de moarte: dar moartea încă nu-i sărbătoare. Lumea încă nu-i deprinsă cum să prăznuiască sărbătorile cele mai frumoase.

Arăta-vă-voi moartea ca făptuire, o moarte ce-ajunge să fie un ghimpe şi-o făgăduință pentru cei vii.

Omul faptei moare de moartea lui, biruitor, împresurat de cei ce-s plini de nădejdi şi fac juruințe.

Aşa s-ar cuveni să-nveți să mori; şi nu s-ar cuveni să fie sărbători în care cel ce se stinge să nu sfințească jurămintele celor vii!

Aşa să mori e lucrul cel mai bun; al doilea însă e: să mori în luptă şi să risipeşti un suflet mare.

Dar luptătorului, ca şi biruitorului, i-e silă de moartea voastră rânjindă, ce ca un fur pe furiş se-apropie – şi totuşi vine ca stăpână.

Moartea mea v-o laud vouă, moartea liberă, care vine fiindcă eu doresc.

Şi când am să doresc? – Acela ce are un țel şi un moştenitor doreşte moartea la timpul potrivit acelui țel şi moştenitor.

Şi din evlavie față de țel şi moştenitor, el n-o să mai atârne-n sfântul lăcaş al vieții coroane uscate.

Adevăr grăiesc vouă, nu vreau să m-asemui cu funarii: în lung îşi întind aceştia ațele şi merg mereu de-a-ndăratelea împletindu-le-n funii.

Câte unu-mbrătâneşte prea tare pentru adevărurile şi biruințele sale; o gură fără dinți nu mai are dreptul la orice adevăr.

Şi-oricine vrea să guste faima va trebui să-şi ia la vreme bun rămas de la cinste şi să deprindă anevoioasa artă de-a pleca – la timpul potrivit.

Trebuie să-ncetezi a te lăsa mâncată când eşti cea mai plăcută la gust: aceasta o ştiu cele ce vor să fie îndelung iubite.

Fireşte, sunt unele mere acre a căror ursită cere s-aştepte până-n ultima zi de toamnă: şi totodată se coc, îngălbenesc şi se zbârcesc.

La alţii-mbătrâneşte inima-ntâi, şi la alţii spiritul. Iar unii sunt moşnegi în tinereţe: dar cel ajuns târziu la tinereţe se ţine multă vreme tânăr.

Unora le iese viaţa prost: un vierme-nveninat le roade inima. Ieie seamă ca moartea să le iasă cu atât mai bine.

Mulţi nu se-ndulcesc nicicând, ci putrezesc de cu vară. Laşitatea-i cea care-i ţine strâns de creanga lor.

Mult prea mulţi trăiesc şi mult prea mult atârnă de crengile lor. De-ar veni o vijelie să scuture toate-aceste putreziciuni şi viermănoşenii din pom!

De-ar veni predicatori ai morţii f u l g e r ă t o a r e! Aceştia mi-ar fi adevăratele vijelii şi scuturători ai pomilor vieţii! Dar eu aud predicându-se numai moartea înceată şi-ndurarea a tot ce-i "pământesc".

Vai, voi predicaţi îndurarea a ceea ce-i pământesc? Aceste lucruri pământeşti sunt acelea care vă-ndură prea mult pe voi, hulitorilor!

Adevăr grăiesc vouă, prea devreme-a murit ebreul acela pe care-l preţuiesc predicatorii morţii încete: şi multora le-a fost de-atunci spre pierzanie faptul că el a murit prea devreme.

El încă n-a cunoscut decât tristeţea şi lacrimile ebreului dimpreună cu ura celor buni şi drepţi, – ebreul Isus: atunci l-a covârşit jinduirea după moarte.

De-ar fi rămas în pustiu şi departe de cei buni şi drepţi! Poate-ar fi-nvăţat să trăiască şi să iubească pământul – şi râsul pe deasupra!

Credeţi-mă, fraţilor! A murit prea devreme; el singur şi-ar fi dezminţit învăţătura, de-ar fi ajuns la anii mei! Era destul de cinstit ca s-o dezmintă!

Dar încă nu s-a copt. Necopt iubeşte tânărul şi tot necopt urăşte el omul şi pământul. Legată şi grea i-e încă simţirea şi aripa spiritului.

Dar în bărbat e mai mult copil decât în omul tânăr, şi mai puţină tristeţe: se pricepe mai bine la moarte şi viaţă.

Liber pentru moarte şi liber în moarte, un sfânt ce spune nu, când nu mai este vreme pentru da: aşa se pricepe el la moarte şi viaţă.

Ca moartea să nu vă fie o hulă-ndreptată spre om şi pământ, o prieteni: asta o cer eu de la mierea sufletului vostru.

În moartea voastră să vă ardă încă spiritul şi virtutea, asemeni unui amurg înroşit în jurul pământului: altminteri, moartea nu v-a izbutit.

Aşa doresc să mor eu însumi, pentru ca voi, prieteni, să iubiţi, de dragul meu, mai mult pământul; şi pământ doresc s-ajung din nou, ca s-odihnesc în cel ce m-a născut.

Adevăr grăiesc vouă, Zarathustra avut-a o ţintă şi-azvârlitu-şi-a mingea: acum, prieteni, sunteţi voi moştenitorii ţintei mele, vouă v-azvârl eu mingea de aur.

Mai mult ca orişice pe lume îmi place, prieteni, să vă văd azvârlind cu mingea de aur! Şi-astfel mai zăbovesc oleacă pe pământ: iertaţi-mă!

Aşa grăit-a Zarathustra.

* *
*

Despre virtutea care dăruie

1

Luându-şi Zarathustra bun rămas de la cetatea de care s-a legat din toată inima şi al cărei nume sună: "Vaca bălțată" – mulți din cei ce-şi ziceau învățăcei ai lui urmatu-l-au în alaiul său. Aşa ajuns-au la o răspântie: aici Zarathustra le-a spus că ar dori să meargă singur de-acum încolo; căci el era un prieten al colindatului de unul singur. Învățăceii însă i-au dat la despărțire un toiag având măciucă de aur în formă de soare, de jur împrejurul căruia se încolăcea un şarpe. Zarathustra se bucură de toiag şi se propti în el; apoi le grăi aşa învățăceilor săi.

Ia spuneți-mi: cum de-ajunse aurul să aibă cel mai mare preț? Căci este rar şi nefolositor şi lucitor şi de o slabă strălucire; se tot dăruieşte.

Numai ca-ntruchipare a celei mai înalte virtuți ajuns-a aurul să aibă cel mai mare preț. Ca aurul străluceşte privirea celui ce dăruie. Luciul aurului încheie pace-ntre lună şi soare.

Rară-i cea mai înaltă virtute, şi nefolositoare, lucitoare şi de slabă strălucire-i ea: o darnică virute este virtutea cea mai înaltă.

Adevăr grăiesc vouă, vă ghicesc uşor, învățăceii mei: voi năzuiți ca şi mine spre virtutea care dăruie. Ce-ați avea-n comun cu mâțele şi lupii?

Aceasta-i setea voastră, să deveniți voi înşivă victime şi daruri: şi de-aceea sunteți însetați să-ngrămădiți în sufletul vostru toate bogățiile.

Nesățios vă năzuieşte sufletul spre comori şi giuvaiere, întrucât nesățioasă vă este virtutea în vrerea de-a face daruri.

Voi atrageți cu de-a sila toate lucrurile la voi şi-n voi, spre-a fi nevoite să se reverse înapoi din izvorul vostru ca prinosuri ale iubirii voastre.

Adevăr grăiesc vouă, asemenea dragoste darnică trebuie să se prefacă-n tâlhar al tuturor lucrurilor de preț; dar teafăr şi sfânt numesc eu acest egoism.

E şi un alt egoism, cel prea sărac, cel lihnit, mereu ispitit să fure, acel egoism al bolnavilor, egoismul bolnav.

Cu ochi de hoț priveşte la tot ce-i strălucitor; cu lăcomia foamei îl măsoară pe cel ce are de mâncat din belşug; şi pururi se gudură el pe lângă masa celor ce dăruie.

Boală vorbeşte din astfel de nesaţ, şi nevăzută pipernicie; de trup lâncezit vorbeşte lăcomia hoţească a acestui egoism.

Spuneţi-mi, fraţilor: care-i lucrul cel mai rău şi mai rău pentru noi? Nu-i oare p i p e r n i c i a ? – Şi pipernicie dibuim întotdeauna acolo unde lipseşte sufletul darnic.

În sus e mersul drumului nostru, de la specie la supra-specie. Dar ne dă fiori pornirea spre pipernicire, care grăieşte: "Totul pentru mine."

În sus e zborul firii noastre: în felul acesta, ea-i un simbol al trupului nostru, simbol al înălţării. Astfel de simboluri ale înălţărilor sunt numele virtuţilor.

Aşa străbate trupul istoria, ca unul ce devine şi luptă. Şi spiritul – ce-i pentru el? Vestitorul, tovarăşul şi ecoul luptelor şi-al biruinţelor sale.

Simboluri sunt toate numele binelui şi-ale răului: ele nu rostesc, fac numai semn. Nebun cel ce vrea să ştie de ele!

Luaţi seama, fraţilor, la fiecare clipă când spiritul vostru vrea să vorbească-n simboluri: iată izvorîştea virtuţii voastre.

Înălţat e-atuncea trupul vostru, şi înviat; cu bucuria lui îmbucură spiritul, ca acesta să devină creator şi preţuitor şi iubitor şi binefăcător pentru toate lucrurile.

Când inima voastră, mare şi plină, spumegă precum şuvoiul, o binefacere şi-o primejdie pentru cei din preajmă: iată izvorîştea virtuţii voastre.

Când sunteţi mai presus de laudă şi ocară, iar voinţa voastră vrea să poruncească tuturor lucrurilor, ca voinţa unui îndrăgostit: iată izvorîştea virtuţii voastre.

Când voi dispreţuiţi ce e plăcut şi aşternutul moale şi nu vă puteţi aşterne vouă destul de departe de cei molatici: iată izvorîştea virtuţii voastre.

Când sunteţi voitorii unei singure voinţe, iar această răstălmăcire a orişicărei nevoi* înseamnă pentru voi nevoinţă**: iată izvorîştea virtuţii voastre.

Adevăr grăiesc vouă, ea este noul bine şi rău! Adevăr grăiesc vouă, e-un susur nou şi-adânc şi glasul unui nou izvor!

Putere-i această nouă virtute; un gând stăpânitor e ea, şi-n jurul lui un suflet înţelept: un soare de aur şi-n juru-i şarpele cunoaşterii.

* *
*

---

*Wende aller Noth

**Nothwendigkeit *("necesitate", n.t.)*

2

Aici tăcu Zarathustra un răstimp şi se uită cu dragoste la învăţăceii lui. După care vorbi mai departe aşa: – şi glasul i se schimbase.

Rămâneţi-mi credincioşi pământului, fraţilor, cu puterea virtuţii voastre! Iubirea voastră darnică şi cunoaşterea voastră să slujească rostului pământului! Aşa vă cer şi vă rog fierbinte.

N-o lăsaţi să zboare de lângă cele pământeşti şi cu aripile să se lovească de veşnicii pereţi! Vai, întotdeauna s-a pierdut în zbor atâta virtute!

Aduceţi, asemenea mie, înapoi pe pământ virtutea pierdută-n zbor – da, aduceţi-o iară trupului şi vieţii: ca să-i dea pământului rostul lui, un rost omenesc!

Însutit pierdutu-s-au pân-acum în zbor şi nimerit-au pe-alături, deopotrivă, spirit şi virtute. Vai, în trupul nostru sălăşluieşte încă toată amăgirea şi greşeala aceasta: trup şi voinţă devenit-au ele aici.

Însutit încercatu-s-au pân-acum şi rătăcitu-s-au, deopotrivă, spirit şi virtute. Da, o-ncercare fost-a omul. Vai, atâta neştiinţă şi greşeală devenit-au trup în noi!

Nu numai mintea miilor de ani – ci şi nebunia lor izbucneşte în noi. Mare primejdie-l pândeşte pe moştenitor.

Încă ne luptăm noi pas cu pas cu namila de-ntâmplare, iar peste-ntreaga omenire stăpânit-a pân-acum tot nonsensul şi lipsa de sens.

Spiritul vostru şi virtutea voastră să slujească rostului pământului, fraţilor: şi preţul tuturor lucrurilor să fie pus de voi din nou! De-aceea fiţi luptători! De-aceea fiţi creatori!

Cunoscând, se curăţă trupul; punând la probă cunoaşterea, se nalţă el; pornirile toate i se sfinţesc cunoscătorului; celui nălţat i se veseleşte sufletul.

Doftore, vindecă-te pe tine însuţi: aşa-l vei vindeca şi pe bolnavul tău. De cel mai mare ajutor îi va fi să-l vadă cu ochii lui pe cel ce se vindecă singur.

Sunt o mie de cărări ce n-au fost umblate niciodată până acum; o mie de sănătăţi şi de ascunse insuliţe ale vieţii. Tot nesecat şi nedescoperit rămâne omul şi pământul omului.

Vegheaţi şi ciuliţi urechea, singuraticilor! Dinspre viitor vin vânturi bătând din aripă tainic; şi-n auzul ascuţit ajunge bună solie.

Voi, singuraticilor de astăzi, voi, cei neluaţi în seamă, o să fiţi cândva un popor: din voi, cei ce v-aţi ales pe voi înşivă, o să iasă un popor ales: – iar din acesta, supraomul.

Adevăr grăiesc vouă, un loc al întremării ajunge-va pământul! De pe-acum pluteşte-n juru-i o nouă mireasmă, una vindecătoare, – şi o nouă nădejde!

* *
*

3

După ce Zarathustra spusese vorbele-acestea, tăcu întocmai ca unul care nu şi-a spus cel din urmă cuvânt; o bună vreme-şi tot cumpăni toiagul în mână dus pe gânduri. În sfârşit, grăi aşa: – şi glasul i se schimbase.

Singur umblu de-acum, ucenicii mei! Şi voi plecaţi acum de-aici, şi singuri! Aşa vreau eu.

Adevăr grăiesc vouă, acesta-i sfatul meu: depărtaţi-vă de mine şi-apăraţi-vă de Zarathustra! Ba chiar mai mult: ruşinaţi-vă de el! Poate v-a-nşelat.

Omul cunoaşterii nu trebuie doar să-şi iubească vrăjmaşii, ci şi să-i poată urî pe prieteni.

Prost îţi răsplăteşti învăţătorul, dacă-i rămâi mereu doar ucenic. Şi de ce nu vreţi să-mi smulgeţi din coroană?

Îmi daţi cinstire; dar dacă într-o zi cinstirea voastră cade la pământ? Păziţi-vă să nu vă răpună o statuie!

Spuneţi că voi credeţi în Zarathustra? Dar ce înseamnă Zarathustra! Voi sunteţi credincioşii mei: dar ce înseamnă toţi credincioşii!

Încă nu vă căutaserăţi pe voi: atunci m-aţi găsit pe mine. Aşa fac toţi credincioşii; de-aceea nici o credinţă nu-i cine ştie ce.

Acum vă poruncesc să mă pierdeţi pe mine şi să vă găsiţi pe voi; şi numai când vă veţi fi lepădat cu toţii de mine, m-oi întoarce iarăşi la voi.

Adevăr grăiesc vouă, fraţilor, căuta-mi-i-voi atunci cu alţi ochi pe cei pierduţi; iubi-vă-voi atunci cu altă iubire.

Şi-ntr-o zi o să-mi fiţi prieteni din nou, şi copii ai unei singure nădejdi: atuncea vreau să fiu a treia oară la voi, să prăznuim împreună marea amiază.

Şi marea amiază-i atunci când omul, la mijloc de drum, se află între animal şi supraom şi-şi prăznuieşte clina către asfinţit ca pe cea mai mare nădejde a lui: căci este calea către o nouă dimineaţă.

Atuncea binecuvânta-se-va singur acela ce scapătă, ca să fie unul ce trece dincolo; şi soarele cunoaşterii sale sta-va drept deasupră-i la amiază.

"Murit-au zeii toţi: acuma noi voim ca supraomul să trăiască." – aceasta să ne fie cândva, la marea amiază, ultima voinţă! –

Aşa grăit-a Zarathustra.

*   *
*

Aşa grăit-a Zarathustra

O carte pentru toți şi nici unul

Partea a doua

"– şi numai când vă veţi fi lepădat cu toţii de mine, m-oi întoarce iarăşi la voi.

Adevăr grăiesc vouă, fraţilor, căuta-mi-i-voi atunci cu alţi ochi pe cei pierduţi; iubi-vă-voi atunci cu altă iubire."

5 Zarathustra, despre virtutea care dăruie (I, p. 75)

Copilul cu oglinda

Dup-aceea, Zarathustra iar s-a-ntors în munți şi-n sihăstria văgăunii lui, ferit de ochii oamenilor: aşteptând asemenea unui sămănător ce zvârlitu-şi-a sămânța. Sufletul însă i se umplu de nerăbdare şi de jinduire după aceia pe care-i iubea: căci mai avea de datu-le atâtea. Acesta anume e lucrul cel mai greu, să-nchizi din dragoste mâna deschisă şi să te cuprindă ruşinea dăruind.

Aşa i se scurseră pustnicului lunile şi anii; înțelepciunea însă-i sporea şi-i pricinuia dureri cu belşugul ei.

Dar într-o dimineață se deşteptă cu noaptea-n cap, se tot frământă cu gândul în culcuşul său şi grăi de la o vreme întru inima lui:

"De ce m-am speriat într-atât în visul meu, de m-am deşteptat? Nu s-a fost apropiat de mine un copil cu o oglindă?

"O Zarathustra – mă agrăi copilul – uită-te-n oglindă!"

Dar când m-am uitat în oglindă, am țipat din răsputeri şi inima mi s-a umplut de zdruncin: căci nu pe mine m-am zărit în ea, ci schimonoseala şi râsul batjocoritor al unui diavol.

Adevăr grăiesc ție, înțeleg prea bine semnul şi prevenirea visului: *învățătura* mea e-n primejdie, buruiana vrea să-şi zică grâu!

Vrăjmaşii mei sunt în puteri şi pocit-au chipul învățăturii mele, încât cei mie dragi sunt nevoiți să se ruşineze de darurile ce le-am dat.

Pierdutu-mi-s-au prietenii mei; sosit-a ceasul să mi-i caut pe cei pierduți!" –

Grăind aceste graiuri, Zarathustra sări în sus, dar nu ca un înspăimântat ce caută aer, ci mai curând ca un văzător şi-un bard asupra căruia dă năvală spiritul. Cu mirare priveau la el vultúrul şi şarpele lui: căci, asemeni zorilor, o fericire care va să vie se aşternu pe chipul său.

Ce mi s-a-ntâmplat, lighioaiele mele? – întrebă Zarathustra. Nu m-am schimbat? Nu mi-a venit fericirea ca o vijelie?

Necugetată-i fericirea mea şi lucruri necugetate va glăsui: prea tânără-i încă – aveți deci răbdare cu ea!

Rănitu-s de fericirea mea: toți suferinzii fie-mi doftori!

La prietenii mei pot iar să cobor, dar şi la vrăjmaşii mei! Zarathustra poate iar să vorbească şi să dăruie şi celor dragi să le facă lucrul cel mai drag!

Iubirea nerăbdătoare mi se revarsă-n şuvoaie, la vale, spre răsărit şi apus. Din munţii tăcuţi şi din furtunile durerii vuieşte sufletul meu în văi.

Prea multă vreme jinduit-am şi uitatu-m-am în depărtări. Prea multă vreme robitu-m-am singurătăţii: aşa m-am dezvăţat de tăcere.

Gură devenit-am cu totul, şi clocot de şiroi din stânci înalte: în văi vreau cuvântarea mea să se prăvale.

Şi pe cărări neumblate să mi se prăvale puvoiul dragostei! Cum să nu-şi afle un puhoi, în cele din urmă, drumul către mare?

Negreşit, un iezer e-n mine, unul de pustnic, unul mulţumit de sine însuşi; dar şuvoiul dragostei mele îl târăşte cu sine devale – către mare!

Noi drumuri bat, o nouă cuvântare-mi vine; săturatu-m-am, ca toţi creatorii, de vechile graiuri. Spiritul meu nu mai vrea să umble cu pingele rupte.

Prea-ncet îmi curg toate spusele: – sări-voi în trăsura ta, furtună! Şi biciui-te-voi şi pe tine cu răutatea mea!

Ca un ţipăt şi-un chiot străbate-voi cu tine mări întinse, până ce voi da de insulele fericite, unde stau prietenii mei: –

Şi duşmanii mei printre dânşii! Ce drag mi-i oricine căruia-i pot doar vorbi! Duşmanii mei fac parte şi ei din fericirea mea.

Şi dacă doresc să-mi încalec cel mai aprig cal, de cel mai mare folos îmi este-ntotdeauna suliţa mea: acesta-i slujitorul oricând la-ndemâna piciorului meu: –

Suliţa ce-o azvârl în duşmani! Ce mult le mulţumesc duşmanilor mei că pot, în sfârşit, s-o azvârl!

Prea mare-mi era-ncărcătura norului: printre râsetele de fulgere arunca-voi ploaie şi grindină-n hău.

Straşnic mi s-o umfla atuncea pieptul, straşnic o să-şi sufle vijelia peste munţi: aşa-şi va găsi uşurarea.

Adevăr grăiesc vouă, fericirea şi libertatea mea veni-vor ca o furtună! Dar duşmanii mei o să creadă că *cel rău* îşi iese din fire deasupra creştetului lor.

Da, şi voi, prieteni, vă veţi speria de apriga-mi înţelepciune; şi poate-o veţi lua din loc dimpreună cu duşmanii mei.

Ehei, de-aş izbuti să v-ademenesc înapoi cu cavalele! Ehei, de mi-ar învăţa leoaica de-nţelepciune să urle duios! Şi câte n-am învăţat laolaltă!

Apriga mea-nţelepciune rămas-a-nsărcinată pe munţii singuratici;

pe pietre zgrunțuroase adusu-şi-a pe lume noua, ultima odraslă.

Acum aleargă nebună prin pustia stearpă şi caută şi tot caută iarbă fragedă – vechea şi apriga mea-nțelepciune!

Pe iarba fragedă a inimilor voastre, prieteni! – pe dragostea voastră ar dori să-i aştearnă odorului ei!

Aşa grăit-a Zarathustra.

* *
*

Pe insulele fericite

Smochinele pică din pomi, sunt bune şi dulci; câzând, le crapă coaja roşie. Un vânt de miazănoapte sunt eu pentru coaptele smochine.

Aşa, ca nişte smochine, vă pică-nvăţăturile-acestea, prieteni: acum bucuraţi-vă de zeama şi de dulcea lor carne! Toamnă-i împrejur, şi cer curat şi după-amiază.

Uitaţi-vă cât belşug e-n jurul nostru! Şi din bogăţie frumos e să priveşti spre mări îndepărtate.

Odată noi spuneam Dumnezeu, când priveam spre mări îndepărtate; acuma însă v-am învăţat să spuneţi: supraom.

Dumnezeu e o presupunere; dar vreau ca bănuielile să nu vă meargă mai departe decât voinţa voastră creatoare.

Aţi putea *c r e a* un dumnezeu? – Atunci să-mi treceţi sub tăcere toţi dumnezeii! Lesne însă aţi putea crea supraomul.

Poate nu chiar voi, o fraţilor! Dar v-aţi putea schimba în taţi şi-n strămoşi ai supraomului: şi aceasta să fie cea mai bună creaţie a voastră! –

Dumnezeu e o presupunere: dar vreau ca bănuielile să vi se mărginească la ceea ce-i cu putinţă de gândit.

Aţi putea gândi un dumnezeu? – Dar ast-ar însemna pentru voi voinţă de adevăr, ca totul să se preschimbe-n ceea ce-i omeneşte cu putinţă de gândit, de văzut, de simţit! Propriile voastre simţuri să vi le gândiţi la urma urmelor!

Şi ceea ce numit-aţi lumea voastră să fie-ntâi de voi creat: judecata voastră, înfăţişarea voastră, voinţa voastră, iubirea voastră însăşi să fie-aceasta! Şi-adevăr grăiesc vouă, spre fericirea voastră, voi, împătimiţi ai cunoaşterii!

Şi cum aţi vrea să-nduraţi viaţa fără această nădejde, voi, împătimiţi ai cunoaşterii? Voi n-aţi părea născuţi în ceea ce-i de nepriceput şi nici în ceea ce e fără judecată.

Ci ca să-mi deschid pe de-a-ntregul inima faţă de voi, prieteni: dac-ar fi dumnezei, cum aş răbda să nu fiu eu Dumnezeu? *A ş a d a r,* nu sunt dumnezei.

Bine am tras încheierea; acuma însă mă trage ea pe mine. –

Dumnezeu e o presupunere: dar cine-ar bea tot chinul acestei presupuneri fără să moară? Trebuie oare să-i fie luată creatorului credința şi vulturului plutirea-n depărtări vultureşti?

Dumnezeu e un gând ce strâmbă tot ce-i drept şi face să se-nvârtă tot ce stă. Adică? Timpul ar fi împins la o parte, iar tot ce-i vremelnic nu-i decât minciună?

Să gândeşti aceasta e vârtej şi-amețeală pentru picioarele-omeneşti, iar pentru stomac, vomitare: adevăr grăiesc vouă, căpiere numesc asemenea presupunere.

Rea şi duşmănoasă omului o numesc: toată această-nvățătură despre ce-i unul singur şi plin şi neclintit şi sătul şi nevremelnic!

Tot ce e nevremelnic – acesta nu-i decât un simbol! Şi poeții mint prea mult. –

Dar despre timp şi devenire trebuie să vorbească cele mai bune simboluri: o laudă trebuie să fie acestea, şi-o-ndreptățire a orişicărei vremelnicii!

Creația – iată marea mântuire de suferință şi uşurarea vieții. Dar tocmai pentru a ființa creatorul, e nevoie de suferință şi de multă schimbare.

Da, multă moarte amară trebuie să fie-n viața voastră, creatorilor! Aşa sunteți voi apărători şi îndrituitori ai orişicărei vremelnicii!

Ca însuşi creatorul să fie copilul ce se naşte din om, el trebuie să vrea să fie şi născătoarea şi durerea născătoarei.

Adevăr grăiesc vouă, trecut-am prin sute de suflete-n drumul meu, şi prin sute de leagăne şi chinuri ale facerii. De multe ori luatu-mi-am bun rămas, cunosc acele ultime clipe-n care ți se frânge inima.

Dar aşa o voieşte voința mea creatoare, soarta mea. Sau, ca să v-o spun mai cinstit: chiar astfel de soartă – voieşte voința-mi.

Tot ce simte-n mine suferă şi este-n temnițe: dar vrerea mea vine mereu ca liberatoarea şi-aducătoarea mea de bucurii.

Vrerea liberează: iată adevărata-nvățătură despre voință şi libertate – aşa vă-nvață Zarathustra.

Să nu mai vrei şi să nu mai prețuieşti şi să nu mai creezi! ah, de-ar sta mereu departe de mine această mare vlăguire!

Nici în cunoaştere nu simțesc decât plăcerea de-a zămisli şi-a deveni a voinței mele; şi dacă-n cunoaşterea mea e nevinovăție, aceasta se-ntâmplă fiindcă-n ea e voință de zămislire.

Departe de Dumnezeu şi dumnezei momitu-m-a voința aceasta; ce-ar fi oare de creat, când dumnezeii – ar exista?

Ci-nspre om mă-mpinge-ntruna ea, înflăcărata-mi voință de creație; aşa e-mpins ciocanul înspre piatră.

Of, oamenilor, în piatră-mi doarme-un chip, e chipul chipurilor mele! Păcat că trebuie să doarmă-n piatra cea mai tare, cea mai urâtă!

Acum ciocanul mi se dezlănțuie cu străşnicie împotriva temniței lui. Din piatră sar aşchii: ce-mi pasă mie de asta?

Eu vreau să-l isprăvesc: căci a venit la mine-o umbră – cea mai tăcută şi uşoară parte a tuturor lucrurilor venit-a odată la mine!

Frumusețea supraomului venit-a la mine sub formă de umbră. Ei bine, fraților! De ce să-i mai iau în seamă – pe dumnezei? –

Aşa grăit-a Zarathustra.

* *
*

Despre cei milostivi

Prieteni, vorbe de ocară ieşit-au pe seama prietenului vostru: "Ia uitaţi-vă numai la Zarathustra! Nu umblă printre noi ca printre-animale?"

Dar mai bine spus e-aşa: "Împătimitul de cunoaştere umblă printre oameni *socotindu-i* animale."

Ci omul însuşi înseamnă pentru cel ce cunoaşte: animalul care are bucile roşii.

Cum s-a ajuns aici? Nu oare pentru c-a fost nevoit să se ruşineze de prea multe ori?

O prieteni! Aşa grăieşte-mpătimitul de cunoaştere: Ruşine, ruşine, ruşine – iată istoria omului!

Şi de-aceea se nevoieşte cel nobil să nu ruşineze: el se nevoieşte să se ruşineze de orice suferind.

Adevăr grăiesc vouă, nu-i sufăr pe milosârzii ce sunt fericiţi în milostenia lor: prea mult duc lipsă de ruşine.

De trebuie să fiu milostivnic, nu vreau s-o spun; şi-atunci când sunt aşa, îmi place s-o fac de departe.

Mai bine-mi acopăr şi capul şi fug, nainte de-a fi cunoscut: şi-aşa vă spun să faceţi şi voi, prieteni!

Vrere-ar soarta să-mi scoată-n cale mereu dintre cei ce-s fără de suferinţă, aidoma vouă, şi dintr-aceia cu care să *pot* împărtăşi nădejdi şi bucate şi miere!

Adevăr grăiesc vouă, făcut-am suferinzilor ba un bine, ba altul: dar totdeauna mi s-a părut c-aş face mai bine dac-aş învăţa să mă bucur mai bine.

De când sunt oameni, omul avut-a parte de prea puţină bucurie: numai acesta, fraţilor, e păcatul nostru strămoşesc!

Şi dacă-nvăţăm să ne bucurăm mai bine, ne dezvăţăm cel mai bine să pricinuim durere altora şi să născocim dureri.

De-aceea mă spăl pe mâna ce l-a ajutat pe suferind, de-aceea-mi şterg şi sufletul.

Căci, văzându-l suferind pe cel suferind, ruşinatu-m-am de ruşinea

lui; şi când l-am ajutat, păcătuit-am aspru față de mândria lui.

Marile datorințe nu te fac să fii îndatorat, ci răzbunător; iar dacă mica binefacere nu se va uita, din asta tot va ieşi un vierme rozător.

"Faceți nazuri când e vorba de primit! Nu vă lăsați nebăgați în seamă prin faptul că primiți!" – aşa-i sfătuiesc pe cei ce n-au nimic de dăruit.

Eu sunt însă un darnic: îmi place, ca prieten, să dărui prietenilor. Străinii însă şi sărmanii n-au decât să-şi culeagă singuri poama din pomul meu: aceasta ruşinează mai puțin.

Dar cerşetorii-ar trebui să fie de tot opriți! Adevăr grăiesc vouă, rău iți pare dacă le dai şi rău iți pare dacă nu le dai.

Şi tot aşa păcătoşii, ca şi cugetele vinovate! Credeți-mă, prieteni: remuşcările te-nvață la muşcături.

Partea cea mai proastă sunt însă gândurile mici. Adevăr grăiesc vouă, mai bine să faci rău decât să-ți fie gândul mic!

Ce-i drept, voi spuneți: "Plăcerea dată de nişte mici răutăți ne scuteşte de unele fapte rele mari." Dar aici n-ar trebui să vrem asemenea scutire.

Ca un buboi e fapta rea: te mănâncă şi te-nțeapă şi se sparge, – vorbeşte pe față.

"Iată-mă, sunt o boală" – aşa vorbeşte fapta rea; aceasta-i firea ei fățişă.

Ca o ciupercă însă-i gândul mic: se strecoară şi se ciuciuleşte şi nu vrea să fie nicăirea – până ce trupu-i întreg putrezeşte şi se-ofileşte din pricina unor ciupercuțe.

Dar celui stăpânit de diavol îi spun la ureche vorbele-acestea: "Mai bine creşte-ți dracul mare! Mai e şi pentru tine-o cale-a măreției!" –

O fraților! Se ştie despre fiecare ceva prea mult! Şi unii-ajung să fie străvezii pentru noi, dar pentru asta tot nu putem răzbi prin ei o vreme.

E greu de viețuit cu oamenii, căci tăcerea-i atât de grea.

Şi nu față de cel ce ni-e potrivnic ne purtăm cel mai nedrept, ci față de cel pe care nu-l luăm nicidecum în seamă.

Dar dacă ai un prieten care suferă, fii pentru suferința lui un loc de odihnă, dar oarecum un pat de război, adică tare: aşa-i vei fi de cel mai mare ajutor.

Şi dacă-ți face rău un prieten, grăieşte: "Îți iert ce mie mi-ai făcut; că ți-ai făcut-o însă ție – asta cum aş putea s-o iert?"

Aşa vorbeşte orice mare iubire: ea-ntrece şi iertarea şi mila.

Inima trebuie să ți-o stăvileşti; căci dac-o laşi în voia ei, ce repede ți-o ia din loc şi mintea!

Hehei, dar unde-n lume făcutu-s-au prostii mai mari decât la

milosârdnici? Şi ce adus-a-n lume suferinţă mai multă decât prostiile celor miloşi?

Vai de toţi cei ce iubesc şi nu mai au nici o culme deasupra de mila lor!

Aşa grăitu-mi-a diavolul odată: "Şi Dumnezeu îşi are iadul lui: acesta-i iubirea sa pentru oameni."

Şi-adineauri auzitu-l-am rostind această vorbă: "Dumnezeu e mort; din mila-i de oameni murit-a Dumnezeu." –

Aşa că păziţi-vă de milă: d i n t r - a c o l o le mai vine oamenilor un nour greu! Adevăr grăiesc vouă, eu mă pricep la semnele vremii!

Luaţi aminte şi la vorb-aceasta: orice mare iubire este şi rămâne mai presus de mila ei: căci lucrul pe care-l iubeşte vrea mai departe să-l – creeze!

"Mă dărui pe mine însumi iubirii mele, ş i p e - a p r o a p e l e a i d o m a m i e " – tuturor creatorilor aşa le merge vorba.

Toţi creatorii sunt însă nemiloşi. –

Aşa grăit-a Zarathustra.

* *
*

Despre popi

Iar odată Zarathustra le-a dat ucenicilor săi un semn şi grăi aceste graiuri către ei:

"Iată nişte popi: şi cu toate că-mi sunt duşmani, luați-o-ncet pe lângă ei şi cu sabia-n teacă!

Şi printre ei sunt eroi; pe mulți dintre ei i-a-ncercat prea mult suferința –: aşa că vor să-i facă pe alții să sufere.

Răi duşmani sunt ei: nimic nu-i mai răzbunător decât smerenia lor. Şi lesne se pângăreşte acela ce sare la ei.

Dar sângele meu se rudeşte cu-al lor; şi vreau să ştiu că şi sângele meu dintr-al lor se bucură de cinste." –

Şi când trecuseră pe lângă ei, pe Zarathustra-l lovi durerea; şi nici n-apucase bine să se lupte cu durerea, că şi-ncepu să vorbească aşa:

Mi-e milă de popii aceştia. Nici nu-s pe gustul meu; dar lucrul acesta-i cel mai puțin însemnat pentru mine, de când mă aflu printre oameni.

Ci sufăr şi-am suferit împreună cu ei: întemnițați şi-nfierați sunt pentru mine. Acela pe care-l numesc ei mântuitor i-a pus în lanțuri: –

În lanțurile unor false valori şi-ale unor vorbe-amăgitoare! O, de i-ar mântui cineva de mântuitorul lor!

Pe-un ostrov crezut-au odinioară că pun piciorul, atunci când marea-i smucea în toate părțile; dar iată, era un monstru dormind!

False valori şi vorbe-amăgitoare: pentru muritori, aceştia-s monştrii cei mai răi, – îndelungată vreme soarta doarme-n ei şi-adastă.

Dar într-un târziu ea vine şi se trezeşte şi-nfulecă şi-nghite tot ce şi-a făcut pe ea colibe.

Ia uitați-vă la aceste colibe pe care făcutu-şi-le-au popii aceştia! Biserici îşi numesc ei peşterile dulce-mirositoare.

Pfu, ce nefirească-i această lumină, ce stătut e aerul acesta! Aici, unde sufletul nu se poate ridica în zbor la – înălțimea lui!

Ci aşa o cere credința lor: "În genunchi să urcați, păcătoşilor, treptele!"

Adevăr grăiesc vouă, mai multă plăcere-mi face să-l văd pe cel lipsit de ruşine decât nişte ochi întorşi peste cap de ruşine şi cucernicie!

Cine şi-a creat asemenea peşteri şi scări ale pocăinţei? N-au fost aceia ce voiau să se-ascundă şi se ruşinau de cerul curat?

Şi numai când cerul curat priveşte iar prin bagdadiile-n ruină, scăldând în lumină iarba de jos şi macul roşu de lângă zidurile ruinate, – îmi voi întoarce iarăşi inima spre adăposturile acestui Dumnezeu.

Dumnezeu numit-au ceea ce era-mpotriva lor şi le pricinuia durere: şi-adevăratu-i, mult eroism era-n slăvirea lor!

Şi n-au ştiut să-şi iubească Dumnezeul altfel decât pironind pe cruce omul!

Ca nişte mortăciuni şi-au pus în gând să trăiască, în negru îmbrăcatu-şi-au stârvul; adulmec şi-n didahiile lor mirodiile dulcege din cămările morţilor.

Şi cine trăieşte aproape de ei trăieşte aproape de tăuri negre din care buhaiul-de-baltă îşi leapădă cântecul cu dulce tristeţe.

Cântări mai bune-ar trebui să-mi cânte ei, ca să-nvăţ a crede-n mântuitorul lor: mai mântuiţi ar trebui să-mi pară învăţăceii lui!

Goi aş vrea să-i văd: căci numai frumuseţea s-ar cuveni să predice pocăinţa. Dar pe cine-nduplecă uşor această mâhnire-ncotoşmănată?

Adevăr grăiesc vouă, mântuitorii lor nu au venit ei înşişi din libertate şi din al şaptelea cer al libertăţii! Adevăr grăiesc vouă, ei înşişi n-au umblat nicicând pe covoarele cunoaşterii!

Din goluri înjghebatu-s-a spiritul acestor mântuitori; dar ei îşi puseseră-n fiecare gol amăgirea, umplutura, pe care-au numit-o Dumnezeu.

În milosârdia lor înecatu-li-s-a spiritul, şi când s-au umflat şi răsumflat de milă, plutit-a-ntotdeauna deasupra o mare prostie.

Cu opinteli şi cu răcnete mânatu-şi-au turma pe poteca lor: ca şi când spre viitor n-ar duce decât o singură cale! Adevăr grăiesc vouă, şi păstorii aceştia se numărau printre oi!

Spirite mici şi suflete-ncăpătoare aveau aceşti păstori: dar, fraţilor, ce mici ţinuturi erau pân-acuma chiar şi cele mai încăpătoare suflete!

Cu semne de sânge însemnatu-şi-au drumul pe unde-au mers, iar prostia lor învăţa că adevărul se dovedeşte cu sânge.

Dar sângele-i martorul cel mai slab al adevărului; sângele-otrăveşte cea mai curată-nvăţătură, prefăcând-o-n amăgire şi ură a inimilor.

Şi dacă cineva trece prin foc pentru-nvăţătura lui, – ce dovedeşte-aceasta? Face mai mult, adevăr grăiesc vouă, dacă propria-nvăţătură iese din propriul pojar!

O inimă zăpuşitoare şi o minte rece: acolo unde-acestea se-ntâlnesc, se naşte vântul de vijelie, "mântuitorul".

Fost-au, adevăr grăiesc vouă, oameni mai mari şi mai de soi decât aceia pe care norodu-i numeşte mântuitori, aceste furtuni smintitoare!

Şi-i nevoie, fraţilor, să vă mântuiţi şi de oamenii mai mari decât fost-au toţi mântuitorii, de vreţi să găsiţi cărarea spre libertate!

Nicicând n-a mai fost un supraom. Goi văzutu-i-am pe amândoi, pe cel mai mare şi pe cel mai mic dintre oameni: –

Prea seamănă-ntre ei. Adevăr grăiesc vouă, până şi pe cel mai mare l-am găsit – prea omenesc!

Aşa grăit-a Zarathustra.

* *
*

Despre cei virtuoşi

Cu tunete şi focuri cereşti de-artificii trebuie să le vorbeşti vlăguitelor* şi dormindelor** simțuri.

Dar glasul frumuseții vorbeşte şoptit: se strecoară numai în sufletele cele mai treze.

Azi, uşor tremurat-a şi râsu-mi-a scutul; e râsul şi tremurul sfânt al frumuseții.

De voi, virtuoşilor, azi a râs frumusețea mea. Şi-aşa ajuns-a la mine glasu-i: "Vor să mai fie şi – plătiți!"

Vreți să mai fiți şi plătiți, virtuoşilor? Vreți plată pentru virtute şi cer pentru pământ şi veşnicie pentru ziua voastră de azi?

Şi-acum vă supărați pe mine când spun că nu e nici un plătitor şi vistiernic? Şi-adevăr grăiesc vouă, nu o dată spun că virtutea vă este propria plată.

Of, aceasta-i mâhnirea mea: în fundul lucrurilor s-a afundat minciuna plății şi-a pedepsei – iar acum şi-n fundul sufletelor voastre, virtuoşilor!

Aidoma însă râtului de mistreț, cuvântul meu râma-va pe fundul sufletelor voastre; brăzdar însemna-voi pentru voi.

Toate tainele adâncului vostru ieşi-vor la lumină; şi când veți sta întinşi la soare, scormoniți şi sparți, minciuna vă va fi despărțită şi ea de adevărul vostru.

Căci iată adevărul vostru: voi sunteți *prea curăței* pentru murdăria cuvintelor: răzbunare, pedeapsă, plată, răsplată.

Vă iubiți virtutea ca mama copilul său; dar când s-a mai pomenit că o mamă a vrut să fie plătită pentru iubirea ei?

Este eul vostru cel mai drag, e virtutea voastră. În voi e setea inelului: ca s-ajungă din nou el însuşi, se luptă*** şi se-nvârte fiecare inel****.

---

* schlaffen

** schlafenden

*** ringt *(care înseamnă şi "se răsuceşte" n.t.)*

**** Ring *(v. şi expresia rom. "ineluş-învârtecuş", n.t.)*

Şi ca steaua ce se stânge e orice lucrare a virtuţii voastre: lumina ei e tot pe drum şi-n pribegie – şi oare când n-o să mai fie pe drumuri?

Aşa şi lumina virtuţii voastre e tot pe drum, chiar dacă lucrarea-i săvârşită. Poate fi de-acum uitată şi moartă: raza ei de lumină tot trăieşte şi pribegeşte.

Că virtutea voastră este eul vostru, iar nu ceva străin, o pojghiţă, un văl: acesta-i adevărul din fundul sufletului vostru, virtuoşilor! –

Dar, fireşte, sunt dintr-aceia pentru care virtutea-nseamnă zvârcolirea de subt bici: iar voi prea mult aţi luat în seamă văicărelile lor!

Şi-s alţii ce numesc virtute lenevirea patimilor lor; şi dacă ura şi zavistia lor îşi dezmorţesc odată mădularele, "dreptatea" li se trezeşte şi se freacă la ochii somnoroşi.

Şi-s alţii ce sunt târâţi în jos: îi trage diavolul din ei. Dar, cu cât se-afundă, cu-atât mai aprins le scapără ochiul şi nesaţul de dumnezeul lor.

Vai, şi zbieretele-acelora mersu-v-au drept la urechi, virtuoşilor: "Ce nu sunt eu, acesta, acesta mi-e dumnezeul şi virtutea!"

Şi-s alţii ce vin anevoie şi huruind, precum nişte care ce cară pietre la vale: mult vorbesc ei de demnitate şi de virtute, – piedica şi-o numesc virtute!

Şi-s alţii ce sunt ca nişte-orologii trase zilnic; îşi văd de tic-tacul lor şi vor ca tic-tacul – să se numească virtute.

Adevăr grăiesc vouă, de-aceştia mă bucur: pe unde dau de asemenea ceasuri, le voi întoarce cu batjocura mea; iar ele o să-mi şi ţârâie!

Şi-s alţii mândri de mâna lor de dreptate şi, de dragul acesteia, nedreptăţesc ei toate lucrurile: aşa că lumea se-neacă-n nedreptatea lor.

Pfui, ce urât le curge vorba "virtute" din gură! Şi ori de câte ori rostesc: "sunt drept şi bun*", aceasta sună-ntocmai ca: "eu mă răzbun**"!

Cu virtutea lor ei vor să le scoată duşmanilor ochii; şi nu se nalţă decât spre a-i smeri pe alţii.

Şi iarăşi sunt dintr-aceia ce stau în mlaştina lor şi vorbesc pe şleau din trestii: "Virtute – e să stai cuminte-n mlaştină.

Noi nu muşcăm pe nimeni şi ne dăm la o parte din calea celui ce vrea să muşte; şi-n toate avem părerea ce ni se dă."

Şi iarăşi sunt dintr-aceia cărora dragi li-s gesturile şi gândesc: virtutea-i un fel de gest.

---

* "ich bin gerecht"

** "ich bin gerächt"

Genunchii li se-nchină mereu, iar mâinile li-s proslăvirea virtuţii, dar inima lor nu ştie nimic despre asta.

Şi iarăşi sunt dintr-aceia ce socotesc virtute să zici: "Virtutea-i de trebuinţă"; dar nu gândesc, de fapt, decât că poliţia-i de trebuinţă.

Şi mulţi ce nu izbutesc să vadă măreţia din oameni numesc virtute faptul că văd îndeaproape minciuna lor: aşa-şi numesc ei căutarea duşmănoasă virtute.

Şi unii vor să fie nălţaţi sufleteşte şi-mbărbătaţi şi numesc aceasta virtute; iar alţii vor să fie zdruncinaţi – şi tot virtute o numesc.

Şi-n felul acesta, aproape toţi socotesc că li se cuvine o parte din virtute; şi fiecare se vrea cel puţin cunoscător într-ale "binelui" şi-ale "răului".

Dar Zarathustra venit-a nu ca să le spună tuturor mincinoşilor şi nebunilor acestora: "Ce ştiţi v o i de virtute? Ce p u t e ţ i ştivoi de virtute?" –

Ci ca să vă lehămeţiţi, prieteni, de vechile vorbe pe care le-aţi deprins de la nebuni şi mincinoşi:

Să vă lehămeţiţi de vorbele "plată", "răsplată", "pedeapsă", "răzbunare-n dreptate" –

Să vă lehămeţiţi a spune: "Ceea ce face ca o faptă să fie bună este că ea e neegoistă."

Ah, prieteni! Eul* v o s t r u fie-n faptă, ca mama-n copil: aceasta să-mi fie vorba v o a s t r ă despre virtute!

Adevăr grăiesc vouă, luatu-v-am poate o sută de cuvinte şi jucăriile cele mai scumpe ale virtuţii voastre; şi-acum vă-mbufnaţi pe mine cum se-mbufnează copiii.

Se jucau pe ţărmul mării, – iată, veni talazul şi le mătură jucăria-n adâncuri: acuma plâng.

Dar acelaşi talaz le va aduce noi jucării, şi alte scoici colorate le va deşerta înainte-le!

Astfel vor fi îmbunaţi; şi-asemenea lor avea-veţi şi voi, prieteni, mângâierile voastre – şi alte scoici colorate! –

Aşa grăit-a Zarathustra.

* *
*

---
* Selbst

Despre scursuri

Viața-i un izvor de plăcere; dar, de unde beau şi scursurile, toate fântânile-s otrăvite.

Scumpu-mi-i tot ce-i curat; însă râturi rânjinde nu pot să văd, nici setea jegoşilor.

Aruncatu-şi-au ochii-n fântână: acuma zâmbetul lor scârbos mă-ntâmpină lucitor din ea.

Otrăvit-au sfânta apă cu nesațul lor; iar când şi-au numit plăcere visele murdare, şi-au otrăvit şi cuvintele.

Se-nfurie flacăra, când umedele inimi pe foc ei şi le pun; spiritul însuşi clocoteşte şi fumegă unde scursurile se-abat pe lângă foc.

Dulceagă şi-atât de mălăiață se face poama-n mâna lor: cu privirea doboară, ca vântul, pomul, şi coroana i-o uscă.

Şi mulți din cei ce-ntorsu-şi-au fața de la viață şi-au întors-o, de fapt, de la scursuri: ei nu voiau să-mpartă cu scursurile fântâna şi flacăra şi poama.

Şi mulți din cei ce dusu-s-au în pustie şi-au suferit de sete cu răpitoarele nu voiau decât să nu mai stea cu cămilarii murdari în jurul cisternei*.

Şi mulți din cei ce-au venit ca nimicitori şi ca o grindină peste toate ogoarele nu voiau decât să le vâre scursurilor picioru-n beregată şi astfel să le-astupe gura.

Şi nu aceasta este-mbucătura ce mi-a rămas cel mai cumplit în gât, aceea de a şti că viața însăşi are nevoie de vrăjmăşie şi de moarte şi de cruci de mucenic: –

Ci m-am întrebat odată şi-aproape m-am înecat cu-ntrebarea: Cum? Viața are n e v o i e şi de scursuri?

E nevoie oare de fântâni otrăvite şi de focuri puturoase şi de visuri spurcate şi de viermi în pâinea vieții?

**În sensul primar al lat. cisterna: "rezervor subpământean pentru captarea apei de ploaie în ținuturile secetoase" (n.t.).*

Nu ura mea, ci sila mi-a-nfulecat hulpav din viață! Of, de spirit m-am săturat adesea, când socotit-am şi scursurile spirituale!

Iar stăpânitorilor întorsu-le-am spatele, când am văzut ce numesc ei azi stăpânire: să faci negustorie murdară şi să te târgui pentru putere – cu scursorile!

Printre neamuri de limbă străină sălăşluit-am, cu urechile astupate: ca să-mi rămână străină limba negoțului lor murdar şi târguiala pentru putere.

Şi, ținându-mă de nas, trecut-am dezgustat prin orice ieri şi azi: adevăr grăiesc vouă, orice ieri şi azi miroase urât a scursuri ce scriu!

Asemeni unui nevolnic ce-a surzit şi-a orbit şi-a muțit: aşa viețuit-am vreme-ndelungată, ca să nu viețuiesc laolaltă cu scursurile puterii şi-ale condeiului şi-ale plăcerilor.

Anevoie urcatu-mi-a spiritul scările, şi cu multă băgare de seamă; pomeni de plăcere i-au fost uşurarea; proptindu-se-n băț, scursu-i-s-a orbului viața.

Dar ce s-a-ntâmplat cu mine? Cum izbăvitu-m-am de scârbă? Cine mi-a-ntinerit privirea? Cum zburat-am pe nălțimi, acolo unde nici o scursoare nu mai stă la fântână?

Datu-mi-a scârba însăşi aripi şi puteri să presimt izvoarele? Adevăr grăiesc vouă, cât mai sus trebuia să zbor, ca să găsesc din nou izbucul plăcerii!

O, găsitu-l-am, fraților! De-aici, din cea mai naltă nălțime-mi sare izbucul plăcerii! Şi-i o viață aici din care nici o scursură nu bea!

Cam prea năvalnic îmi năboieşti, izvor al plăcerii! Şi-adesea verşi din nou pocalul voind să-l umpli!

Şi încă mai am de-nvățat să m-apropii de tine mai stăpânit: prea năvalnic năboieşte încă inima mea spre tine: –

Inima mea, pe care se pârjoleşte vara mea, cea scurtă, fierbinte, tristă, din cale-afară de fericită: cum tânjeşte inima mea de vară după răcoarea ta!

Trecut-a şovăielnica mohoreală a primăverii mele! Dusu-s-a răutatea fulgilor mei de zăpadă din iunie! Ajuns-am pe de-a-ntregul vară şi-amiază de vară!

O vară la cea mai naltă nălțime, cu reci izvoare şi cu tăcere ferice: o prieteni, veniți, ca tăcerea să fie şi mai fericită!

Căci aceasta-i înălțimea *n o a s t r ă* şi moşia noastră: prea sus şi pieziş hălăduim aici pentru toți jegoşii morți de sete.

Aruncați numai ochii voştri curați în izvorul plăcerii mele, prieteni!

Cum să se tulbure de-atâta lucru! Întâmpina-vă-va zâmbind cu curăţia *lui*.

În arborele numit viitor ne facem cuibul; vulturii ne-or aduce nouă, singuraticilor, demâncare-n pliscurile lor!

Adevăr grăiesc vouă, nu demâncare din care să se poată-nfrupta şi cei nespălaţi! Foc şi-ar închipui că-nghit aceştia, şi râturile şi le-ar frige!

Adevăr grăiesc vouă, nu ţinem aici adăposturi pregătite pentru nespălaţi! Peşteră de gheaţă ar însemna pentru spiritele şi trupurile lor fericirea noastră!

Şi ca vânturi năprasnice vieţui-vom deasupră-le, vecini cu vulturii, vecini cu zăpada, vecini cu soarele: aşa vieţuiesc năprasnicile vânturi.

Şi-aidoma unui vânt am să suflu odată-ntre ei şi cu spiritul meu opri-voi spiritului lor răsuflarea: aşa o cere viitorul meu.

Adevăr grăiesc vouă, un vânt năprasnic e Zarathustra pentru toate plaiurile; şi-astfel de sfat le dă el duşmanilor săi şi oricui scuipă şi-mproaşcă: "Păziţi-vă să-mproşcaţi *împotriva* vântului!"

Aşa grăit-a Zarathustra.

* *
*

Despre tarantule

Uite, aceasta-i văgăuna tarantulei! Vrei s-o vezi chiar pe ea? Aici îi spânzură pânza: atinge-o, că tremură.

Iat-o că vine supusă: bine-ai venit, tarantulă! Negru-ți stă pe spate triunghiul şi semnul; şi ştiu şi ce-i în sufletul tău.

Răzbunare-i în sufletul tău: de unde multi, vor creşte zgaibe negre; răzbunându-se, veninul tău dă sufletului ameţeli!

Aşa vă vorbesc, în tâlcuri, vouă, celor ce dați ameţeală sufletelor, vouă, predicatori ai *egalității*! Tarantule sunteți voi pentru mine, şi ascunşi răzbunători!

Dar eu dezvălui-voi ascunzişurile voastre: de-aceea-n obraz vă râd eu râsetul meu din înalturi.

De-aceea trag aprig de pânza voastră, ca nebunirea să vă scoată din văgăuna minciunilor voastre şi răzbunarea să vă sară dinăuntrul propriului vostru cuvânt "dreptate".

Doar dacă omul se mântuie de răzbunare: aceasta-i pentru mine puntea spre cea mai mare nădejde, şi-un curcubeu după lungi vremuiri.

Dar altfel vor, fireşte, tarantulele. "Dreptate pentru noi înseamnă tocmai ca lumea să fie plină de vremuirile răzbunării noastre" – aşa grăiesc înde ele.

"Vrem să ne răzbunăm şi să-i jignim pe toți cei ce nu-s egalii noştri" – aşa făgăduiescu-şi inimile de tarantule.

Şi "voința de egalitate" – ea însăşi trebuie s-ajungă de-acum înainte nume pentru virtute; şi-mpotriva tuturor celor ce au putere vrem să ne nălțăm noi strigătele!"

Voi, predicatori ai egalității, furia despotică a neputinței zbiară, aşadar, din voi după "egalitate": cele mai tăinuite pofte despotice-ale voastre se-nfofolesc astfel în cuvinte-ale virtuții!

Amărâtă-ngâmfare, stăpânită pizmă, poate-ngâmfarea şi pizma strămoşilor voştri: asta răbufneşte din voi în chip de flacără şi furie a răzbunării.

Ce tatăl trecut-a sub tăcere prinde grai în fiu; şi-ades l-am socotit pe fiu o taină dezvăluită a tatălui.

Cu cei înflăcăraţi se-asemuie ei: nu inima însă-i aceea ce-i înflăcărează, – ci răzbunarea. Iar când se subţiază şi se răcesc, nu spiritul, ci pizma-i aceea ce-i subţiază şi răceşte.

Zavistia-i mână şi pe căile cugetătorilor; şi-acesta-i semnul zavistiei lor – ei merg mereu prea departe: ca-n cele din urmă oboseala să le fie silit-a se culca şi-n zăpadă.

Din fiecare plângere-a lor răsună răzbunare, în fiecare dintre laudele lor e o rănire; şi rolul de judecător li se pare o fericire.

Dar eu aşa vă sfătuiesc, prieteni: să nu vă-ncredeţi în nimeni dintre cei în care pornirea de-a pedepsi e puternică!

Aceasta-i viţa de obârşie rea şi de soi rău; din ochii lor priveşte călăul şi copoiul.

Să nu vă-ncredeţi în nici unul dintre cei ce vorbesc atâta despre dreptatea lor! Adevăr grăiesc vouă, nu numai de miere duc lipsă sufletele lor.

Şi, dacă singuri îşi spun "cei buni şi drepţi", să nu uitaţi că nu le lipseşte, pentru-a fi farisei, nimic altceva decât – puterea!

Prieteni, nu vreau să fiu băgat în aceeaşi oală.

Sunt unii dintr-aceia ce predică-nvăţătura mea despre viaţă: şi sunt totodată predicatorii egalităţii şi-ai tarantulelor.

Că ei mărturisesc viaţa, cu toate că stau în văgăuna lor şi cu faţa-ntoarsă de la viaţă, aceşti păianjeni veninoşi: o fac fiindcă vor să pricinuiască durere prin asta.

Vor să pricinuiască durere prin asta acelora ce au acuma puterea: căci predica despre moarte face încă cea mai bună casă cu-aceştia.

De-ar fi altminteri, altminteri ar propovădui tarantulele: şi tocmai ele fost-au altădată cei mai buni defăimători ai lumii şi-arzători de eretici.

Cu-aceşti predicatori ai egalităţii nu vreau să fiu băgat în aceeaşi oală. Căci dreptate-aşa-mi vorbeşte *mie*: "Oamenii nu sunt egali."

Şi nici nu trebuie să devină! Ce-ar fi oare dragostea mea de supraom, de-aş vorbi altminteri?

Pe mii de punţi şi cărări ei trebuie să se-mbulzească spre viitor şi tot mai mult război şi inegalitate se va pune-ntre ei: aşa mă face marea mea dragoste să glăsuiesc!

Scornitori de plăsmuiri şi năluci ajunge-vor în duşmăniile lor, şi cu plăsmuirile şi nălucile lor vor duce până la capăt cea mai mare luptă unii cu alţii!

Bine şi rău, bogat şi sărac, însemnat şi neînsemnat, şi toate numele valorilor: arme trebuie să fie, şi semne zăngănind că viaţa-i nevoită să se depăşească mereu şi mereu pe sine însăşi!

În înălţime, cu stâlpi şi trepte, voieşte ea să se clădească, viaţa însăşi: în depărtarea depărtărilor voieşte să privească, şi spre frumuseţile fericite de-afară, – d e - a c e e a are ea nevoie de nălţime!

Şi, fiindcă are nevoie de nălţime, are nevoie de trepte şi de-mpotrivirea treptelor faţă de cei ce urcă! Să urce voieşte viaţa şi, urcând, să se depăşească pe sine.

Şi ian uitaţi-vă, prieteni! Aicea, unde-i văgăuna tarantulei, se nalţă drept în sus ruinele unui templu vechi, – priviţi-mi-le cu ochi luminaţi!

Adevăr grăiesc vouă, acela ce-odinioară şi-a pus aicea gând peste gând în piatră, şi-n sus, avea cunoştinţă de taina oricărei vieţi, aidoma celui mai înţelept!

Că şi-n frumuseţe-i luptă şi neegalitate şi războiul pentru putere şi supraputere: asta ne-nvaţă el aicea printr-o pildă fără pereche de limpede.

Aşa cum se crapă dumnezeieşte aicea boltă şi arc în încleştare: aşa cum se luptă unele-mpotriva altora cu lumină şi umbră, dumnezeiesc-lupătoarele –

Haideţi, tot aşa de siguri şi frumoşi, să fim şi duşmani, prieteni! Dumnezeieşte hai să ne luptăm noi unii-m p o t r i v a altora! –

Vai! Chiar pe mine, iată, înţepatu-m-a tarantula, vechea mea vrăjmaşă! Dumnezeieşte de sigur şi frumos înţepatu-m-a-n deget!

"Trebuie să fie pedeapsă şi dreptate – aşa socoteşte ea: să nu tot cânte-aici degeaba cântări în cinstea duşmăniei!"

Da, s-a răzbunat! Şi vai! acum va mai da, răzbunându-se, şi sufletului meu ameţeli!

Dar ca să n u ameţesc învârtindu-mă, prieteni, legaţi-mă strâns de stâlpul acesta! Mai bine-aş fi un stâlpnic decât vârtej al răzbunării!

Adevăr grăiesc vouă, Zarathustra nu-i volbură şi vârtej; şi, dacă e dănţuitor, nicicând nu va fi dănţuitor de tarantulă*! –

Aşa grăit-a Zarathustra.

* *
*

**Joc de cuvinte bazat pe legătura etimologică dintre numele dansului napolitan "tarantelă" şi acela al păianjenului ale cărui mişcări le imită renumitul dans (n.t.).*

Despre înțelepții faimoşi

Prostimii slujitu-i-ați, şi rătăcirilor prostimii, voi toți, înțelepților faimoşi! – iar nu adevărului! Şi tocmai de-aceea arătatu-vi-s-a prețuire.

Şi de-aceea vi s-a-ngăduit şi necredința, fiindcă era o dibăcie şi-o cale piezişă către popor. Aşa nici stăpânul nu-şi stinghereşte sclavii şi se tot desfată pe seama necuviinței lor.

Dar cel ce este urât de prostime e ca un lup pentru câini: e spiritul liber, duşmanul lanțurilor, neînchinătorul, hălăduitorul prin codri.

A-l goni din ascunzişul său – a-nsemnat întotdeauna-n ochii prostimii "simțul pentru ceea ce-i drept": împotriva lui îşi asmute încă zăvozii cu colții cei mai tăioşi.

"Căci iată, adevăru-i aici: poporul doară-i aici! Vai, vai de cei ce caută!" – aşa vestitu-s-a de când e lumea.

Norodului vostru vreți să-i dați dreptate în închinăciunea lui: numiți aceasta "voință de adevăr", înțelepților faimoşi!

Şi inima voastră grăit-a mereu întru sine: "Din norod venit-am: dintr-acolo venitu-mi-a şi glasul lui Dumnezeu."

Îndărătnici şi iscusiți, asemeni asinului, înfățişatu-v-ați mereu ca susținători ai prostimii.

Şi câte unul puternic ce voia să umble cu bine pe drumul poporului mai înhămatu-şi-a naintea roibilor săi – un măgăruş, un înțelept faimos.

Şi-acum aş vrea, înțelepților faimoşi, să v-aruncați, în sfârşit, de tot de pe umeri blana de leu!

Blana răpitorului, împestrițata, şi coama cercetătorului, a căutătorului, a cuceritorului!

Ah, ca să-nvăț a crede-n "veridicitatea" voastră, va trebui mai întâi să vă zdrobiți voința-nchinătoare.

Veridic – aşa-l numesc eu pe cel ce se duce-n pustiuri fără de zei şi zdrobitu-şi-a inima-nchinătoare.

Ars de soare în nisipul galben, el, ne-ndoielnic, trage-nsetat cu coada ochiului către insule bogate-n izvoare, unde ceea ce-i viu îşi găseşte sub copacii-ntunecoşi odihna.

Dar setea nu-l înduplecă s-ajungă asemeni acestor tihniți: căci unde sunt oaze, acolo-s şi idoli.

Răbdând de foame, crudă, singuratică, fără de Dumnezeu: aşa se vrea pe sine însăşi voința leului.

Lipsită de fericirea slugilor, mântuită de zei şi de-nchinăciuni, ne-nfricată şi-nfricoşătoare, mare şi singuratică: aşa e voința celui veridic.

În pustiu trăit-au din timpuri străvechi cei veridici, spiritele libere, ca stăpâni ai pustiei; dar în oraşe trăiesc înțelepții bine hrăniți, faimoşii, – vitele ce trag în ham.

Ca asini, ei trag şi trag îndeosebi – cotiga p r o s t i m i i!

Nu că le-aş purta vreo pică pentru asta: ci rămân slujitori pentru mine, şi nişte-nhămați, chiar dacă strălucesc în hamuri de aur.

Şi-adesea fost-au buni slujitori, şi vrednici de laudă. Căci aşa grăieşte virtutea: "Dacă trebuie să fii slujitor, caută-l pe-acela căruia slujba ta-i foloseşte cel mai bine!

Spiritul şi virtutea stăpânului tău să crească prin faptul că eşti slujitorul lui: aşa vei creşte tu însuți o dată cu spiritul şi virtutea lui!"

Şi-adevăr grăiesc vouă, înțelepților faimoşi, slujitori ai prostimii! Voi înşivă crescut-ați o dată cu spiritul şi virtutea norodului – şi norodul prin voi! Spre cinstea voastră o spun!

Dar, cu toate virtuțile voastre, prostime rămâneți voi pentru mine, prostime cu ochii miopi, – prostime ce nu ştie ce e s p i r i t!

Spirit e viața ce taie ea însăşi în viață: din propriul chin îşi sporeşte ea propria ştiință, – ştiați voi lucrul acesta?

Şi fericirea spiritului e aceasta: să fie miruit şi sfințit de lacrimi drept animal de jertfă, – ştiați voi lucrul acesta?

Şi orbirea orbului şi căutarea şi-orbecăiala lui urmează încă să mărturisească despre puterea soarelui la care s-a uitat, – ştiați voi lucrul acesta?

Şi cu munți împătimitul de cunoaştere trebuie să-nvețe a c l ă d *i*! Puțin e că spiritul mută munți, – ştiați voi lucrul acesta?

Voi aveți cunoştință doar de scânteile spiritului: dar nu vedeți nicovala care e el, şi nici cruzimea ciocanului său!

Adevăr grăiesc vouă, voi nu cunoaşteți mândria spiritului! Dar şi mai puțin ați îndura modestia spiritului, de-ar voi să vorbească odată!

Şi niciodată pân-acum nu v-ați îngăduit să dați cu spiritul vostru într-o groapă cu omăt: nu sunteți destul de fierbinți pentru asta! Aşa că nici farmecele răcelii sale nu le cunoaşteți.

În toate însă vă purtați cam prea prietenos cu spiritul; şi din

înțelepciune făcut-ați adesea un azil şi-o bolniță pentru poeții proşti.

Voi nu sunteți vulturi: deci n-avut-ați parte nici de fericirea dată de grozăvia spiritului. Şi cel ce nu e pasăre să nu poposească deasupra hăurilor.

Pentru mine sunteți căldicei: dar rece-i puhoiul oricărei cunoaşteri adânci. Ca gheața de reci sunt izvoarele cele mai lăuntrice ale spiritului: o răcorire pentru fierbințeala mâinilor şi-a oamenilor faptei.

Cinstiți vă nălțați înainte-mi, şi țepeni şi cu spinarea dreaptă, înțelepților faimoşi! – pe voi nu vă urneşte nici un vânt şi nici o voință puternică.

N-ați văzut nicicând alunecând pe mare o vântrea rotunjită şi umflată şi tremurând de năvălnicia vântului?

Aidoma vântrelei, tremurând de năvălnicia spiritului, mi-alunecă-nțelepciunea pe mare – sălbatica mea-nțelepciune!

Dar voi, slujitori ai prostimii, înțelepți faimoşi, – cum *ați putea* s-alunecați împreună cu mine? –

Aşa grăit-a Zarathustra.

* *
*

Cântecul noptatec

Noapte: acum se-aud mai desluşit fântânile ţâşnitoare, toate. Şi chiar sufletul meu e-o fântână ţâşnitoare.

Noapte: abia acum se trezesc cântările-ndrăgostiţilor, toate. Şi chiar sufletul meu e cântarea unui îndrăgostit.

Nelinişti de nepotolit în mine-s; vor să prindă glas. E-o poftă de iubire-n mine, ce vorbeşte ea însăşi graiul iubirii.

Sunt lumină: o, de-aş fi noapte! Dar asta-i sihăstria mea, să fiu încins cu lumină.

O, de-aş fi noptos şi tulbure! Cum aş vrea să sug la sânul luminii!

Şi-aş mai vrea să vă binecuvântez şi pe voi, steluţe pâlpâitoare şi licurici din tării! – şi mult să mă bucur de darurile voastre de lumină.

Dar eu trăiesc în propria-mi lumină, îmi sorb napoi văpăile ce izbucnesc din mine.

Eu nu cunosc fericirea celui ce ia; şi-ades visat-am că furatul ar trebui să fie mai fericit decât luarea.

Aceasta mi-e sărăcia, să nu s-odihnească mâna mea niciodată după dăruit; aceasta mi-e pizma, să văd priviri adăstând şi nopţile-nseninate-ale dorului.

O, nefericire a tuturor celor ce dăruie! O, adumbrire a soarelui meu! O, poftă de pofte! O nesaţ în îndestulare!

Ei iau de la mine: dar oare le mai ating eu sufletul? Un hău se cască între dat şi luat; şi hăul cel mai îngust abia în ultimul rând se poate trece.

O foame creşte din frumuseţea mea: aş vrea să le pricinuiesc durere acelora pe care-i luminez, să-i prădez pe cei cărora le dărui – aşa mi-e de foame de răutate.

Trăgându-mi mâna înapoi, când mâna lor se-ntinde; pregetând aidoma căderii de apă ce pregetă în prăbuşire – aşa mi-e de foame de răutate.

Astfel de răzbunare-mi închipuie belşugul: astfel de mârşăvie-mi ţâşneşte din singurătate.

Fericirea dăruirii muritu-mi-a la dăruire, virtutea mea obosit-a de sine

însăşi din pricina prisosinței sale!

Cine dăruieşte-ntruna e amenințat să-şi piardă ruşinea; cine-mparte-ntruna face bătături în palmă şi-n inimă de-atâta-mpărțire.

Ochiul nu mi se mai scaldă-n lacrimi de ruşinea celor care cer; prea țeapănă-mi ajunse mâna pentru tremurul mâinilor pline.

Ce s-a ales de lacrima ochiului meu şi de puful inimii mele? O, sihăstrie-a tuturor celor darnici! O, muțenie-a tuturor luminătorilor!

Mulți sori se-nvârt în spațiul gol: cu raza lor agrăiesc ei toate beznele – în fața mea tac.

O, aceasta-i duşmănia luminii față de tot ce luminează, ne-ndurătoare umblă lumina pe căile sale.

Nedrept în adâncul inimii față de tot ce luminează: rece față de sori – în felul acesta umblă orice soare.

Asemeni furtunii zboară sorii pe cărările lor, acesta li-e umbletul. Voința ne-nduplecată şi-o urmează, aceasta li-e răceala.

Voi, cei tulburi, voi, noptoşilor, numai voi sunteți aceia ce vă plămădiți căldura din tot ce luminează! O, doar voi vă beți laptele şi răcoarea din ugerele luminii!

Of, mă-mpresoară gheața, mâna mi se frige de ghețuri! Of, mă arde setea ce tânjeşte după setea voastră!

Noapte: o, de ce-s nevoit să fiu lumină! Şi sete de bezne! Şi singurătate!

Noapte: ca un izvor țâşneşte din mine dorința – mi-e dor să vorbesc.

Noapte: acum se-aud mai desluşit fântânile țâşnitoare, toate. Şi chiar sufletul meu e-o fântână țâşnitoare.

Noapte: abia acum se trezesc cântările-ndrăgostiților, toate. Şi chiar sufletul meu e cântarea unui îndrăgostit. –

Aşa cântat-a Zarathustra.

* *
*

Cântecul de joc

Într-o seară, Zarathustra mergea cu ucenicii lui prin pădure; şi, pe când căuta un izvor, iată, ajunse pe-o pajişte verde, străjuită de jur împrejur de arbori şi crânguri: în pacea amurgului, nişte fete jucau înde ele. De-ndată ce-l cunoscură pe Zarathustra, fetele se opriră din joc; Zarathustra însă păşi către ele arătându-se prietenos şi le grăi aceste graiuri:

"Nu vă opriţi din joc, drăgălaşe fete! Nu un zurbagiu cu fioroasă căutătură s-a apropiat de voi, nu un duşman al fetelor.

Eu sunt apărătorul lui Dumnezeu în faţa diavolului: acesta-i însă spiritul gravitaţiei. Cum să fiu eu, sprinţarilor, duşmanul jocurilor dumnezeieşti? Ori al picioarelor de fată cu glezne frumoase?

De fapt, eu sunt o pădure şi-o noapte de arbori întunecoşi: dar cel ce nu se sperie de-ntunericul meu găseşte şi revărsări de trandafiri sub chiparoşii mei.

Şi lesne-l găseşte şi pe zeul cel mic ce fetelor li-e mai drag: tolănit e lângă izvor, liniştit, cu ochii-nchişi.

Adevăr grăiesc vouă, adormitu-mi-a ziua namiaza mare, trântorele de el! O fi alergat cumva prea mult după fluturi?

Nu vă mâniaţi pe mine, frumoaselor săltăreţe, dacă-l pedepsesc puţin pe zeul cel mic! Ţipa-va, desigur, şi va plânge, – dar chiar plângând e un caraghios!

Şi cu lacrimi în ochi vă va cere să-l luaţi la joc; şi eu însumi cânta-voi un cântec pentru jocul lui:

Un cântec de joc şi-n bătaie de joc, având ca ţintă spiritul gravitaţiei, prea-nălţatul şi preaputernicul meu diavol, despre care ei spun că e «stăpânitorul lumii»." –

Şi iată cântecul ce cântatu-l-a Zarathustra în vreme ce Cupidon şi fetele jucau laolaltă.

În ochiul tău, viaţă, uitatu-m-am nu de mult! Şi-n adâncul fără de fund mi s-a părut că mă las atunci.

Dar tu m-ai tras afară cu o undiţă de aur; ai râs în batjocură, când numitu-te-am fără de fund.

"Aşa vorbesc toţi peştii, grăit-ai; acolo unde ei nu dau de fund e fără de fund.

"Ci sunt doar schimbătoare şi sălbatică şi-n toate o femeie, şi nu una virtuoasă:

Deşi pentru voi, bărbaţii, eu sunt "adânca" sau "credincioasa", "veşnica", "tainica".

Dar voi, bărbaţii, ne dăruiţi mereu cu virtuţile proprii – ah, virtuoşilor!"

Astfel râse ea, cea de necrezut; ci eu n-o cred niciodată, nici râsul ei, când vorbeşte rău de sine însăşi.

Şi când, între patru ochi, vorbit-am cu sălbatica mea-nţelepciune, ea zisu-mi-a supărată: "Tu vrei, tu pofteşti, tu iubeşti, doar pentru asta lauzi viaţa!"

Aproape că i-aş fi răspuns răutăcios şi i-aş fi grăit supăratei adevărul; şi nu poţi răspunde mai răutăcios decât de-i "grăieşti adevărul" înţelepciunii tale.

Aşa vasăzică stau lucrurile între noi trei. Cu desăvârşire eu nu iubesc decât viaţa – şi-adevăr grăiesc vouă, cel mai mult atunci când o urăsc!

Că sunt însă iubitor şi-adesea prea iubitor de-nţelepciune: e pentru că ea-mi aminteşte aşa de mult de viaţă!

Ea are ochiul, râsul vieţii şi chiar nuieluşa de aur a undiţei sale: ce vină port eu că amândouă seamănă aşa de bine între ele?

Şi, când m-a-ntrebat odată viaţa: Cine-i asta, înţelepciunea? – i-am spus pătimaş: "Ah, da! înţelepciunea!

Eşti însetat de ea şi nu te saturi, o priveşti prin văl, încerci s-o prinzi prin mreje.

E frumoasă? Nu ştiu! Dar crapii cei mai bătrâni sunt încă momiţi cu ea.

Schimbătoare-i şi-ndărătnică; ades am zărit-o muşcându-şi buzele şi pieptănându-şi părul în răspăr.

Poate că-i răutăcioasă şi prefăcută, ce mai? o muiere; dar tocmai când se vorbeşte de rău pe sine însăşi, ispiteşte cel mai mult."

După ce spusu-i-am vieţii acestea, ea râs-a drăceşte şi-nchisu-şi-a ochii. "Dar de cine vorbeşti? întrebă, de mine cumva?

Şi chiar de-ai avea dreptate, – să mi se spună asta-n faţă? Ci vorbeşte-acuma şi de-nţelepciunea ta!"

Of, şi-atunci deschisu-ţi-ai ochii din nou, iubită viaţă! Şi-n adâncul fără de fund mi s-a părut că mă las din nou. –

Aşa cântat-a Zarathustra. Când însă jocul a luat sfârşit, iar fetele plecaseră, el se-ntristă.

"Soarele de mult asfințit-a, zise el într-un târziu; şi pajiştea-i umedă, răcoare vine dinspre codri.

Necunoscutul mă-mpresoară şi se uită dus pe gânduri. Ce? Mai trăieşti, Zarathustra?

De ce? Pentru ce? Prin ce? Încotro? Unde? Cum? Nu-i neghiobie să mai trăieşti? –

Ah, prieteni, seara-i aceea ce-ntreabă aşa din mine. Iertați-mi tristețea!

Seara s-a lăsat: iertați-mă că seara s-a lăsat!"

Aşa grăit-a Zarathustra.

* *
*

Bocetul

"Acolo-i ostrovul mormintelor, tăcutul; acolo-s şi morminţii tinereţii mele. Într-acolo vreau să duc o coroan-a vieţii veşnic verde."

Aşa hotărându-mă-n inimă, pornit-am pe mare. –

O năluciri şi vedenii ale tinereţii mele! O priviri ale iubirii, toate, voi, dumnezeieştilor clipe! Ce repede stânsu-v-aţi! Acum vă pomenesc ca pe morţii mei.

Dinspre voi, preaiubiţilor morţi ai mei, m-ajunge o mireasmă dulce, una ce dezleagă inima şi lacrimile. Adevăr grăiesc vouă, ea zguduie şi dezleagă inima năierului singuratic.

Tot eu sunt cel mai înstărit şi mai de pizmuit – tot eu, cel mai însingurat! Căci eu v-am *avut* pe voi, iar voi m-aveţi pe mine încă: spuneţi, cui i-au mai căzut din pom, ca mie, asemenea mere trandafirii?

Tot eu sunt moştenitorul şi pământul iubirii voastre, ce, în amintirea-vă, o preaiubiţilor, înfloreşte de virtuţi sălbătăcite-n mii de colori!

Vai, noi am fost plăsmuiţi să rămânem unul lângă altul, o gingaşelor minuni înstrăinate; şi nu ca păsările speriate v-aţi apropiat de mine şi de dorul meu – o, nu, ci ca nişte încrezătoare de-ncrezător!

Da, plăsmuite pentru credinţă, asemenea mie, şi pentru vecii duioase: acum sunt nevoit a vă chema pe nume după necredinţa voastră, o clipe şi priviri dumnezeieşti: alt nume până azi n-am învăţat.

Adevăr grăiesc vouă, prea repede stânsu-v-aţi, o fugarelor. Voi însă n-aţi fugit de mine, nici eu de voi: nevinovaţi în necredinţa noastră suntem cu toţii.

Ca să mă ucidă *pe mine*, v-au gâtuit pe voi, cântătoarelor păsări ale nădejdilor mele! Da, preaiubitelor, pe voi săgetatu-v-a răutatea mereu – ca să-mi rănească inima!

Şi mi-a rănit-o! Voi fost-aţi doar întotdeauna lucrul cel mai de preţ al inimii mele, avutul meu şi felul meu de-a mă lăsa avut: *de-aceea* fost-aţi nevoite să vă stingeţi tinere şi prea de timpuriu!

Spre partea-mi cea mai slabă s-a-ndreptat săgeata: spre voi, ce-aveţi o piele ca puful, ba mai mult, ca zâmbetul ce piere de-o căutătură!

Dar cu graiurile-acestea eu vreau să-i agrăiesc pe duşmanii mei: ce-i orice moarte de om pe lângă ce-mi făcurăţi voi?

Un rău mai cumplit ca uciderea tuturor oamenilor mi-aţi făcut; luatu-mi-aţi ce nu se poate-nlocui – aşa vă agrăiesc, duşmanilor!

Ucisu-mi-aţi nălucirile şi minunile preaiubite ale tinereţii! Tovarăşii de joacă mi i-aţi luat, fericitele spirite! În amintirea lor le pun pe mormânt această coroană şi blestemul acesta.

Blestemul acesta asupră-vă, duşmanilor! Scurtatu-mi-aţi veşnicia, cum plesneşte-un ulcior de lut în noaptea rece! Abia ce m-ajunse ca o străfulgerare de ochi dumnezeieşti, – ca o clipită!

Aşa grăit-a odată, într-un ceas bun, curăţia mea: "Dumnezeieşti vor fi pentru mine toate fiinţele."

Atunci v-aţi năpustit asupră-mi cu năluci jegoase; ah, pe unde-o fi zburând acuma ceasul acela bun?

"Toate zilele fi-vor sfinte pentru mine" – aşa vorbit-a odată înţelepciunea tinereţii mele: cu-adevărat o vorbă de-nţelepciune veselă!

Dar atunci, duşmanilor, răpitu-mi-aţi nopţile şi vândutu-le-aţi chinului fără de somn: ah, pe unde-o fi zburând acuma înţelepciune-aceea veselă?

Odată fost-am dornic de fericite prevestiri din zboruri de păsări: atunci mi-aţi scos în cale-o pocitanie de bufniţă, una nesuferită. Ah, pe unde-o fi zburând acuma duioasa mea dorinţă?

Făgăduit-am odată să-mi birui orice scârbă: atunci mi i-aţi schimbat în pungi cu puroi pe cei apropiaţi şi foarte-apropiaţi. Ah, pe unde mi-o fi zburând acuma cea mai nobilă făgăduinţă?

Orb străbătut-am odată cărări fericite: atunci aruncat-aţi cu scârboşenii-n drumul orbului: şi-acuma vechea potecă-l scârbeşte pe orb.

Şi când trecui şi cea mai grea-ncercare şi-mi prăznuiam izbânda-nfrângerilor mele: atuncea i-aţi făcut pe cei ce mă iubeau să strige că le pricinuiesc cea mai mare durere.

Adevăr grăiesc vouă, aceasta v-a fost întotdeauna lucrarea: fiere mi-aţi vărsat în mierea cea mai bună şi-n sârgul celor mai bune albine-ale mele.

La milostenia mea i-aţi mânat mereu pe cerşetorii cei mai obraznici; i-aţi zorit mereu pe neruşinaţii fără de leac să-mi ceară mila. Aşa rănitu-mi-aţi virtutea în credinţa ei.

Şi când jertfit-am şi ce-avui mai sfânt: "cucernicia" voastră, într-o clipă, alăturatu-şi-a ofrande mai grase: aşa că-n aburii grăsimii voastre, şi ce-am avut mai sfânt pieri înăbuşit.

Şi-odată voiam să joc aşa cum încă nu jucasem: dincolo de toate

cerurile voiam să joc. Atunci înduplecatu-mi-l-ați pe cântărețul preaiubit.

Şi-a-nceput să cânte surd şi înfiorător; ah, mugea-n urechile mele ca un corn morocănos!

O cântăreț ucigaş, unealtă a răului, nevinovatul nevinovaților! Eram pregătit de jocul cel mai grozav: iar tu mi-ai ucis cu sunetele tale extazul!

Doar dănțuind izbutesc să prind în cuvinte tâlcul celor mai însemnate lucruri: – iar acuma tâlcul cel mai însemnat rămasu-mi-a nerostit în mădulare!

Nerostită şi neizbăvită rămasu-mi-a nădejdea cea mai mare! Şi pieritu-mi-au toate nălucirile şi mângâierile tinereții mele!

Cum de-am îndurat? Şi cum de mi-am vindecat şi-nvins asemenea răni? Şi cum de sufletul meu înviat-a iar din aceste morminte?

Da, e-n mine ceva ce nu poate fi rănit şi nici înmormântat, ceva ce sfarmă stânci: se cheamă *voința mea*. Păşeşte-n tăcere şi neschimbată prin ani.

Ea, bătrâna mea voință, voieşte să umble pe picioarele mele; aspru din cale-afară şi de nerănit e crezul ei.

De nerănit la mine-i doar călcâiul. Tu tot mai trăieşti aici şi eşti aceeaşi, prearăbdătoareo! Tu tot ai străpuns prin mormintele toate!

În tine trăieşte încă şi tot ce-i neizbăvit în tinerețile mele; şi-n chip de viață şi tinerețe şezi nădăjduind pe galbene lespezi de morminte-n ruină.

Da, tu încă eşti pentru mine dărâmătoarea tuturor mormintelor: mărire ție, voință a mea! Şi numai unde sunt morminte, sunt învieri. –

Aşa cântat-a Zarathustra. –

*　*
*

Despre depăşirea de sine

"Voință de adevăr" îi spuneți voi, prea-nțelepților, acelei porniri ce vă dă ghes şi vă-nflăcărează?

Voință de ceea ce-i cu putință de gândit asupra a tot ce ființează: aşa-i spun *eu* voinței voastre!

Tot ce ființează voiți voi să *faceți* întâi şi-ntâi să fie cu putință de gândit: căci voi vă-ndoiți cu bună necredință că tot ce ființează e şi cu putință de gândit.

Dar totul acesta trebuie să vi se supună şi să vi se-nchine! Aşa o voieşte voința voastră. Netezime pentru spirit şi robire lui să fie, ca oglindă şi răsfrângere a lui.

Aceasta-i întreaga voastră voință, prea-nțelepților, o voință de putere; şi chiar când vorbiți despre bine şi rău şi despre evaluări.

Voi tot mai voiți să naşteți lumea naintea căreia să puteți îngenunchea: aceasta-i ultima voastră nădejde şi beție.

Neînțelepții, fireşte, prostimea, – sunt asemeni râului pe care pluteşte mai departe o luntre: şi-n luntre se află, sărbătoreşti şi-nfofolite, evaluările.

Pe râul devenirii dat-ați drumul voinței şi valorilor voastre; ce socoteşte prostimea că-i bine şi rău îmi dezvăluie o veche voință de putere.

Voi ați fost, prea-nțelepților, aceia care-ați pus în această luntre astfel de oaspeți şi le-ați dat strălucire şi nume fudule, – voi şi voința voastră stăpânitoare!

Acuma râul vă poartă mai departe luntrea: e *nevoit* s-o poarte. Puțină-nsemnătate are că spumegă valul spart şi se-mpotriveşte cu mânie bărcii!

Nu râu-i amenințarea voastră şi sfârşitul binelui şi-al răului vostru, prea-nțelepților: ci chiar voința aceea, voința de putere, – neistovita, zămislitoarea voință de viață.

Dar ca să-mi înțelegeți graiurile despre bine şi rău: mai grăi-voi vouă cuvântul meu despre viață şi despre firea a tot ce-i viu.

Luatu-m-am după ce-i viu, umblat-am pe drumurile cele mai mari şi cele mai mici, ca să ştiu cum i-e firea.

Într-o oglindă cu-o sută de fețe prinsu-i-am totuşi privirea, dacă gura i-a fost închisă: ca ochiul acestuia să-mi vorbească. Şi ochiul său mi-a vorbit.

Oriunde însă găsit-am viul, am auzit şi graiul ascultării. Tot ce-i viu e-ascultător.

Şi iată lucrul al doilea: cel căruia i se porunceşte nu poate s-asculte de sine însuşi. Aşa e firea celor vii.

Iată însă lucrul al treilea pe care l-am auzit: că poruncitul e mai greu ca scultatul. Şi nu numai pentru că acela ce porunceşte duce povara tuturor celor ce-ascultă şi pentru că această povară lesne-l striveşte: –

O-ncercare şi-o faptă-ndrăzneață arătatu-mi-s-a-n orice poruncă; şi, totdeauna când porunceşte, viul se pune pe sine în joc.

Ba chiar şi când îşi porunceşte sieşi: el trebuie să plătească pentru porunca sa. Şi să devină judecător şi răzbunător şi victimă a propriei sale legi.

Cum are loc aceasta? m-am întrebat. Ce-l face oare pe cel viu s-asculte şi să poruncească şi, poruncind, să dea ascultare?

Luați aminte acuma ce vă spun, prea-nțelepților! Cumpăniți temeinic dacă m-am strecurat în însăşi inima vieții şi până la rădăcinile inimii sale!

Unde găsit-am viul, găsit-am voință de putere; şi chiar în voința slujitorului găsit-am voința de-a fi stăpân.

Ca să se pună ceea ce-i mai slab în slujba a ceea ce-i mai tare, la asta-l duce voința lui, ce vrea să fie stăpână peste ceva ce-i şi mai slab: de-această plăcere însă nu se poate lipsi.

Şi, aşa cum ceea ce-i mai mic se jertfeşte pentru ceea ce-i mai mare, ca să se bucure de ceea ce-i şi mai mic şi să aibă putere asupră-i: tot aşa şi ceea ce-i şi mai mare se jertfeşte puterii şi-şi pune, de dragul ei, – viața-n joc.

În aceasta stă jertfirea a tot ce-i foarte mare: în fapta-ndrăzneață şi-n primejdie şi-n jocul cu moartea la zaruri.

Şi unde-s jertfire şi slujbe şi priviri de dragoste pline: acolo-i şi voință de-a fi stăpân. Pe drumuri de furi se furişează-n cetate, iată, cel mai slab, şi până-n inima celui mai puternic – şi-i fură, iată, puterea.

Iar taina aceasta mi-a spus-o mie chiar viața. "Uite, grăit-a, eu sunt ceea ce trebuie să se depăşească mereu pe sine.

"Fireşte, voi îi spuneți voință de zămislire sau nevoie de scop, de ceva mai înalt, mai depărtat, mai felurit: dar toate astea-s una şi aceeaşi taină.

"Mai bine mă sting decât să mă lepăd de-această singură taină; şi-adevăr grăiesc vouă, acolo unde-i stingere şi cădere de frunze, iată, viața se jertfeşte – pentru putere!

"Încât eu trebuie să fiu o luptă şi devenire şi scop şi contradicție-ntre scopuri: ah, cel ce-mi ghiceşte voința ghiceşte uşor şi pe ce cărări p i e z i ş e trebuie să umble ea!

"Orice-aş crea şi-oricât aş iubi această creație, – curând eu trebuie să-i fiu potrivnică, ei şi iubirii mele: aşa o voieşte voința mea.

"Şi nici tu, împătimitule de cunoaştere, nu eşti decât o potecă şi nişte urme de picior ale voinței mele: adevăr grăiesc ție, voința mea de putere umblă şi ea pe picioarele voinței tale de adevăr!

"Fireşte, n-a nimerit adevărul cel ce-a tras în el cu vorba "voința de viață": această voință – nu există!

"Întrucât: ce nu-i nu poate voi; ce-i însă în viață cum ar mai putea să voiască viața?

"Numai unde-i viață, acolo-i şi voință:.dar nu voință de viață, ci – aşa te-nvăț – voință de putere!

"Pentru ceea ce viețuieşte, multe-s prețuite mai presus de viața însăşi; dar chiar din această prețuire vorbeşte – voința de putere!" –

Aşa m-a-nvățat odată viața: şi de-aici, prea-nțelepților, vă dezleg şi ghicitoarea inimii voastre.

Adevăr grăiesc vouă: binele şi răul, care, cică, sunt nevremelnice – acestea nu există! Din sine înseşi trebuie mereu şi mereu să se depăşească acestea pe sine.

Prin valorile şi vorbele voastre despre bine şi rău, vă folosiți voi, evaluatorilor, puterea: şi aceasta-i ascunsa voastră iubire şi strălucirea, tremurul şi clocotul sufletului vostru.

Dar o putere mai mare creşte din valorile voastre, şi-o nouă depăşire: de ea se sparge oul şi coaja de ou.

Şi cel ce-i hărăzit să fie un creator în bine şi-n rău: adevăr grăiesc vouă, acela trebuie să fie-ntâi un nimicitor şi să spargă valori.

Astfel, răul cel mai mare ține de lucrul cel mai bun: ci acesta-i cel creator. –

Să vorbim despre asta, prea-nțelepților, chiar dacă pică la fel de prost. Tăcerea-i mai proastă; toate-adevărurile trecute sub tăcere se-nveninează.

Şi n-au decât să se spargă toate câte pot să se spargă – de adevărurile noastre! Mai sunt de nălțat atâtea case!

Aşa grăit-a Zarathustra.

*   *
*

Despre cei măreți

Liniştit e fundul mării mele: cine şi-ar da cu uşurință seama că el ascunde şăgalnice pocitanii?

De netulburat e adâncul meu: dar taine şi râsete înoată licărind în el.

Un ins măreț văzut-am astăzi, unul aspru, un pocăit al spiritului: o, sufletul meu cum râs-a de urâțenia lui!

Cu pieptul ridicat şi asemeni acelora care-şi trag adânc răsufletul: aşa se-nălța mărețul, şi tăcut:

Împopoțonat cu adevăruri urâte, vânatul lui, şi plin de zdrențe pe el; chiar țepi nenumărați împungeau din trupu-i – dar încă n-am văzut vreun trandafir.

El încă nu deprins-a râsul, nici frumusețea. Posomorât se napoia vânătorul acesta din codrul cunoaşterii.

Din bătălie se-ntorcea acasă cu sălbătăciuni: dar din asprimea lui mai priveşte o sălbătăciune – una nebiruită!

Se-naltă, iată, ca un tigru gata să sară; dar mie nu-mi plac aceste suflete-ncordate, aceşti închişi în ei nu sunt nici unul pe gustul meu.

Iar voi îmi spuneți, prieteni, că despre gusturi şi pofte nu trebuie să se discute? Dar toată viața-i o hartă pentru gusturi şi pofte!

Gust: acesta-nseamnă, în acelaşi timp, greutate de cântar şi talger şi cântăritor; şi vai de orice viețuitoare ce-ar vrea să viețuiască fără de hartă pentru greutate şi talger şi cântăritori!

Dacă cel măreț s-ar sătura de măreția lui: doar atunci s-ar vădi frumusețea sa, – şi doar atunci am să-l gust şi să-l găsesc gustos.

Şi doar atunci când el se-nstrăinează de sine însuşi, va sări peste propria-i umbră – şi, adevăr grăiesc vouă! drept în soarele *său*.

Mult prea multă vreme stat-a-n umbră, obrajii i s-au gălbejit acestui pocăit al spiritului; cât p-aci să moară de foame din pricina aşteptărilor lui.

E încă dispreț în ochiul său; şi scârbă i se-ascunde-n cutele gurii. De fapt, acum se odihneşte, dar odihna încă nu i s-a tolănit la soare.

Asemenea taurului ar trebui să facă; şi fericirea lui ar trebui să amiroasă a pământ, iar nu a dispreț de pământ.

Ca pe-un taur alb aş dori să-l văd cum trage brăzdarul, fornăind şi mugind: iar mugetul lui ar trebui să mai şi slăvească tot ce-i pământesc!

Chipul său e încă-ntunecat; i-aşterne mâna umbre pe el. Adumbrit e încă simţul ochiului său.

Fapta lui însăşi e umbra de pe el: căci mâna-ntunecă pe cel ce mânuie une-alte. El încă nu s-a ridicat deasupra faptei sale.

Negreşit, îmi place la el cerbicea de taur: dar acuma vreau să-i mai văd şi ochiul de înger.

Şi de voinţa lui de erou mai trebuie să-şi uite: un înălţat* să fie pentru mine, iar nu doar un măreţ**: – eterul însuşi ar trebui să-l înalţe pe el, pe lipsitul de voinţă!

Subjugat-a monştri, taine dezlegat-a: însă ar mai trebui şi să-şi izbăvească monştrii şi tainele, ar mai trebui să le preschimbe-n vlăstare cereşti.

Încă n-a-nvăţat să surâdă cunoaşterea lui, şi să fie fără de pizmă; patima lui năvalnică încă nu s-a domolit în frumuseţe.

Adevăr grăiesc vouă, dorinţa lui nu va tăcea şi nu se va cufunda în saţ, ci-n frumuseţe! Farmecul ţine de mărinimia mărinimoşilor.

Cu braţul acoperindu-şi fruntea: aşa ar trebui să se-odihnească eroul, aşa ar trebui să-şi mai învingă şi odihna.

Dar tocmai pentru erou, f r u m o s u l e lucrul cel mai greu dintre toate. De nedobândit rămâne frumosul pentru orice voinţă arţăgoasă.

Un pic mai mult, un pic mai puţin: aceasta poate să-nsemne tocmai aici ba mult, ba cel mai mult.

Să stai cu muşchii moi şi cu voinţa deshămată: iată lucrul cel mai greu pentru voi toţi, măreţilor!

Când puterea ajunge-ngăduitoare şi alunecă-n lumea celor văzute cu ochiul: frumuseţe numesc eu asemenea alunecare.

Şi tocmai frumuseţe nu cer de la nimeni aşa ca de la tine, puternicule: bunătatea ta să-ţi fie ultima depăşire de sine.

Te cred în stare de tot răul: de-aceea cer de la tine binele.

Adevăr grăiesc ţie, râs-am adesea de molâii ce cred că-s buni, fiindcă n-au putere-n labe!

Să năzuieşti la coloana virtuţii: tot mai frumoasă şi mai gingaşă se face, dar, pe dinăuntru, tot mai învârtoşată şi mai trainică, pe măsură ce se înalţă.

---

*Gehobener

**Erhabener

Da, măreţule, odată trebuie să fii şi frumos şi să ţii oglinda-n faţa propriei tale frumuseţi.

Atunci, sufletul tău înfiora-se-va de dorinţe dumnezeieşti; şi-nchinăciune fi-va totuşi în vanitatea ta!

Căci aceasta e taina sufletului: abia când eroul l-a părăsit, se-apropie, în vis, de suflet, – supra-eroul.

Aşa grăit-a Zarathustra.

* *
*

Despre țara culturii

Prea departe-n viitor zburat-am: fiori m-au străbătut.

Şi când rotitu-mi-am privirea, iată! acolo timpul fostu-mi-a singurul contimporan.

Atunci zburat-am îndărăt, acasă – şi tot mai grabnic: aşa ajuns-am la voi, oamenilor de azi, şi-n țara culturii.

Pentru-ntâiaşi dată adusu-mi-am un ochi pentru voi şi-o binevoitoare dorință: adevăr grăiesc vouă, cu dorul în piept venit-am.

Dar care-i povestea? Oricât mă temeam, – izbucnii în râs! Niciodată ochiul meu n-a mai văzut ceva atât de pestrițat!

Râdeam şi râdeam, în vreme ce picioru-mi tremura, şi inima la fel: "Aici, fără-ndoială, e patria tuturor oalelor cu vopseli!" – zisei.

Boiți cu cincizeci de pete pe chip şi mădulare: aşa şedeați, spre mirarea-mi, oamenilor de azi.

Şi-n juru-vă cu cincizeci de oglinzi ce măguleau şi vorbeau în spate jocul vostru de colori!

Adevăr grăiesc vouă, voi n-ați putea să purtați nicidecum o mască mai bună, oamenilor de azi, decât propriul vostru chip! Cine v-ar putea – c u n o a ş t e?

Umpluți de semnele trecutului, şi chiar şi-aceste semne-acoperite cu semne noi: aşa v-ați ascuns voi bine de cititorii de semne!

Şi chiar de-ai fi cercetător de rărunchi: au cine mai crede cu-adevărat c-aveți rărunchi? Din vopsele şi bucăți de hârtie lipite parcă ați fi plămădiți.

Toate vremurile şi neamurile se văd ca un ghiveci subt vălurile voastre; toate datinile şi credințele vorbesc din gesturile voastre un grai ca un ghiveci.

Acela ce v-ar lipsi de văluri şi pelerine şi colori şi gesturi: s-ar alege, nici mai mult, nici mai puțin, cu ceva ce i-ar ajunge ca să sperie cu asta păsările.

Adevăr grăiesc vouă, eu însumi sunt speriata pasăre ce v-a zărit odată despuiați şi nevopsiți; şi, când scheletul vostru-mi făcuse cu mâna semne drăgăstoase, luatu-mi-am zborul.

Mai bine-aş vrea să fiu lucrător cu ziua pe tărâmul celălalt şi la umbrele de altădată! – mai plini şi mai zdupeşi ca voi, pe cinstea mea, sunt cei din cea lume!

Aceasta, chiar aceasta-i amăreala din pântecele meu, că nu vă sufăr nici goi, nici în veşminte, oamenilor de azi!

Toate neliniştile viitorului şi tot ce-a-nfiorat vreodată păsările rătăcite, adevăr grăiesc vouă, sunt mai liniştitoare şi mai prietenoase decât "realitatea" voastră.

Căci voi aşa grăiţi: "Reali pe deplin suntem noi, şi fără de credinţă şi deşartă credinţă": aşa vă umflaţi în piept – şi vai, chiar lipsindu-vă pieptul!

Da, cum aţi *p u t e a* să credeţi, pestriţaţilor? – voi care sunteţi icoană a tot în ce s-a crezut vreodată!

Umblătoare dezminţiri ale credinţei înseşi sunteţi voi, şi cotonogirea tuturor gândurilor. *N e v r e d n i c i d e c r e z a r e*: aşa numescu-vă *e u*, realilor!

Toate timpurile se ciondănesc în spiritele voastre; şi visele şi ciondănelile tuturor timpurilor erau mai aievea ca starea voastră de veghe!

Nerodnici sunteţi voi: *d e - a c e e a* duceţi lipsă de credinţă. Dar cel ce-a fost nevoit să creeze avutu-şi-a mereu şi vise profetice şi semne cereşti – şi crezut-a-n credinţă! –

Porţi întredeschise sunteţi voi, la care-adastă groparii. Şi iată realitatea *v o a s t r ă*: "Toate-s vrednice să piară."

Vai, nerodnicilor, cum îmi staţi aici, aşa de supţi la coaste! Şi câte unul dintre voi şi-a dat prea bine seama de asta.

Şi glăsuit-a: "Oare vreun zeu, în taină, pe când dormeam, să-mi fi luat ceva? Adevăr grăiesc vouă, destul ca să-şi facă din asta o nevestică!

Ce minune-i împuţinarea coastelor mele!" aşa glăsuit-a măcar câte-un om de azi.

Da, caraghioşi îmi sunteţi, oamenilor de azi! Şi mai ales când vă minunaţi de voi înşivă!

Şi vai de mine, dacă n-aş putea să râd pe seama minunării voastre şi-aş fi silit să sorb din blidele voastre tot ce-i greţos!

Aşa însă am s-o las mai uşor cu voi, căci *g r e u l* eu îl am de purtat; şi ce m-ar stânjeni că nişte gândaci şi fluturaşi s-ar mai aşeza pe bocceluţa mea?

Adevăr grăiesc vouă, cu-atâta n-o să mi se facă mai grea! Şi nu de la voi, oamenilor de azi, mi se va trage marea vlăguire. –

Vai, pe unde să mă mai sui acuma cu dorul meu? Din munţii toţi mă

uit eu după ţări ale tatălui* şi ţări ale mumei**.

Dar o patrie n-am găsit nicăieri: neaşezatu-s în nici o aşezare, şi lângă orice poartă stau să plec.

Străini sunt pentru mine, şi-o bătaie de joc, toţi oamenii de azi, înspre care, nu de mult, îndemnatu-m-a inima; şi-alungatu-s din ţările tatălui şi ţările mumei.

Aşa că mai îndrăgesc doar *ţara copiilor* mei, cea nedescoperită, din marea cea mai de departe: pe ea le cer vântrelelor mele s-o caute şi s-o caute.

În copiii mei doresc să-ndrept neajunsul că eu sunt copilul străbunilor mei: şi-n tot viitorul – acest *prezent*!

Aşa grăit-a Zarathustra.

* *
*

* Vaterländer *(= patrii, n.t.)*
** Mutterländer *(= matrii, n.t.)*

Despre neprihănita cunoaştere

Ieri, când craiul nopţii se ridica pe boltă, mi s-a năzărit că acesta ar sta să nască un soare: atât de umflat şi mare-n burtă se lăbărţa în zarişte.

Dar m-a-nşelat în privinţa sarcinii lui*; şi mai degrabă vreau să cred în bărbatul decât în femeia din lună.

Fireşte, prea puţin bărbat e şi el, acest sfielnic crai de noapte. Adevăr grăiesc vouă, cu cugetul vinovat hoinăreşte pe-acoperişuri.

Căci pofticios şi gelos este el, călugărul din lună, pofticios de pământ şi de toate plăcerile îndrăgostiţilor.

Nu, nu-mi place de el, de-acest motan de pe-acoperişuri! Mă-ngreţoşează toţi cei ce se strecoară prin ferestrele crăpate!

Cuvios şi tăcut hoinăreşte pe covoare de stele: – dar mie nu-mi place nici un picior bărbătesc păşind tiptil şi fără să-i zornăie măcar un pinten.

Orice pas al oamenilor de cuvânt cuvântează; dar mâţa se târăşte pe furiş. Uite, luna se-apropie ca o mâţă şi ca un fur. –

Această pildă v-o dau eu vouă, duioşilor făţarnici, vouă, "împătimiţilor de cunoaştere pură"! Pe voi vă numesc e u – pofticioşi!

Şi voi iubiţi pământul şi pământescul: v-am ghicit eu bine! – însă ruşine-i în iubirea voastră, şi cuget vinovat, – cu luna vă asemuiţi!

La dispreţul celor pământeşti înduplecatu-v-a lumea spiritul, dar nu măruntaiele: ci a c e s t e a -s partea cea mai puternică-n voi!

Iar acuma spiritul vostru se ruşinează că este pe placul măruntaielor voastre şi, de propria lui ruşine, umblă pe drumuri ascunse şi mincinoase.

"Acest-ar fi pentru mine lucrul cel mai bun – aşa grăieşte întru sine spiritul vostru mincinos –: să privesc la viaţă fără dorinţe aprinse şi nu asemenea câinelui cu limba scoasă:

"Fericit să fii în timp ce priveşti, cu voinţa slăbită, fără gheara şi pofta egoismului – rece şi cenuşiu la-ntregul trup, dar cu nişte tulburi ochi de lună!"

**Luna, de genul masculin în germană, este percepută alegoric ca bărbat; de aici, impostura sarcinii ei (n.t.).*

"Acest-ar fi pentru mine lucrul cel mai scump – aşa se ispiteşte pe sine însuşi ispititul –: să iubesc pământul cum îl iubeşte luna şi să-i pipăi numai cu ochiul frumusețea.

"Şi-aceasta-nseamnă pentru mine neprihănita cunoaştere a tuturor lucrurilor: să nu vreau nimic de la lucruri: afară de-a putea să stau tolănit în fața lor ca o oglindă cu o sută de ochi." –

O duioşilor fățarnici, pofticioşilor! Vouă vă lipseşte nevinovăția dorind: şi-acum de-aceea ponegriți dorința!

Adevăr grăiesc vouă, nu în chip de creatori, de zămislitori, de-ncântați de devenire iubiți voi pământul!

Unde-i nevinovăție? Acolo unde-i voința de zămislire. Şi cel ce se-ntrece pe sine creând, acela are-n ochii mei voința cea mai curată.

Unde-i frumusețe? Acolo unde trebuie să voiesc cu toată voința; unde iubi-voi şi pieri-voi, pentru ca o idee să nu rămână doar o idee.

Iubire şi pieire: acestea fac din vecii vecilor o bună pereche. Voință de iubire: adică şi să fii pregătit de moarte. Aşa vă glăsuiesc eu vouă, fricoşilor!

Dar acuma scopita voastră chiorâre vrea să se cheme "contemplație"! Şi ce se poate pipăi cu ochi fricoşi urmează a se boteza cu numele de "frumos"! O pângăritorilor de nume alese!

Dar acesta fi-va blestemul vostru, neprihăniților, împătimiților de cunoaştere pură: să nu puteți nici în ruptul capului să naşteți: chiar dacă vă lăbărțați în zarişte umflați şi mari în burtă!

Adevăr grăiesc vouă, gura voastră se umple de vorbe alese: iar noi să credem că inima vi se dă-n vileag, flecarilor?

Dar vorbele mele sunt vorbe de rând şi neluate-n seamă şi-ntortocheate: mă bucur să ridic ce cade la prânzul vostru subt masă.

Cu acestea pot întotdeauna să le spun – fățarnicilor adevărul! Neîndoielnic, oasele mele de peşte, scoicile şi frunzele mele țepoase trebuie – să le gâdile fățarnicilor nasul!

Stricat e fără-ncetare aerul în jurul vostru şi-al meselor voastre: gândurile voastre pofticioase, minciunile şi tainele voastre plutesc, nu-ncape-ndoială, în aer!

Ci-ndrăzniți mai întâi să credeți în voi înşivă – în voi şi-n măruntaiele voastre! Cel ce în sine însuşi nu crede minte întruna.

Obrăzarul unui zeu vi l-ați pus pe față, "purilor": în obrăzarul unui zeu cuibăritu-s-a-ngrozitorul vostru vierme inelat.

Adevăr grăiesc vouă, amăgire-i numele vostru, "contemplativilor"!

Şi Zarathustra s-a lăsat odată prostit de pieile voastre dumnezeieşti; el nu ghicise ghemotoacele de şerpi cu care acestea erau îndesate.

Sufletul unui zeu mi s-a năzărit că văd odată jucându-se-n jocurile voastre, împătimiţilor de cunoaştere pură! Nici un meşteşug nu mi s-a părut atunci mai bun decât meşteşugurile voastre!

Murdăria de şerpi şi miasmele mi le-ascundea depărtarea: şi faptul că viclenia unei şopârle pândea pofticioasă pe-aici.

Dar venit-am *aproape* de voi: atunci s-a luminat de ziuă pentru mine – şi-acum se luminează pentru voi –, s-a isprăvit cu dragostea de lună!

Uitaţi-vă! Luată pe neaşteptate şi spălăcită, aşa a rămas – în faţa zorilor de ziuă!

Căci el, înroşitul, se iveşte, – iubirea *lui* de pământ se arată! Nevinovăţie şi nesaţ creator e orice iubire a soarelui!

Uitaţi-vă cât de nerăbdător se ridică deasupra mării! Simţiţi voi setea şi răsuflarea fierbinte a iubirii lui?

Din mare vrea să bea şi să-i soarbă adâncul sus, acolo la el: iată, jindul mării se-nalţă cu mii de sâni.

Sărutată şi sorbită de setea soarelui *voieşte* ea să fie; văzduh *voieşte* s-ajungă, şi slavă a cerului şi potecă a luminii şi chiar lumină!

Adevăr grăiesc vouă, ca soarelui mi-e dragă viaţa şi toate mările-adânci.

Şi-aceasta-nseamnă cunoaştere *pentru mine*: orice adânc să urce-n slăvi – în înalturile mele!

Aşa grăit-a Zarathustra.

* *
*

Despre învățați

În timp ce zăceam în somn, o oaie ronțăia din cununa de iederă de pe creştetul meu, – ronțăia şi grăia: "Zarathustra nu mai e un învățat."

Grăi şi plecă sătulă şi mândră. Un copil povestitu-mi-a totul.

Îmi place să mă-ntind aici, pe unde copiii se joacă, lângă zidu-n ruină, printre scaieți şi macii roşii.

Pentru copii rămas-am tot un învățat, ca şi pentru scaieți şi macii roşii. Nevinovați sunt aceştia, chiar şi-n răutatea lor.

Dar pentru oi, de-acuma nu mai sunt: aşa-mi voieşte soarta – binecuvântată fie!

Căci iată adevărul: am fugit din casa învățaților: şi-am mai trântit şi uşa după mine.

Prea multă vreme statu-mi-a sufletul flămând la masa lor; nu sunt, ca ei, pregătit de cunoaştere ca de spartul nucilor*.

Dragă mi-i libertatea şi aerul de deasupra pământului reavăn; mai bine să dorm pe piei de bou decât pe rangurile şi cinstirile lor.

Sunt prea fierbinte şi ars de propriile-mi gânduri: adesea amenință să mi se curme răsuflarea. Atuncea trebuie să ies la aer şi departe de toate odăile prăfuite.

Dar ei stau reci la umbra rece: în toate vor să fie doar privitori şi se feresc să şadă acolo unde soarele frige pe trepte.

Asemeni acelora ce bat ulițele şi se zgâiesc la lumea ce trece: aşa aşteaptă şi ei cu gura căscată gânduri pe care alții le-au gândit.

De-i apuci cu mâinile, fac praf în jurul lor ca sacii de făină, şi fără de voie: dar cine să-şi mai deie seama că praful se trage din bobul de grâu şi din desfătarea lanurilor galbene-ale verii?

Dându-şi ifose de-nțelepți, măruntele pilde şi adevăruri ale lor mă iau cu frig: duhneşte-adesea un iz din înțelepciunea lor, ca şi când aceasta ar izvorî din mocîrlă: şi-adevăr grăiesc vouă, auzit-am din ea chiar orăcăieli de broască!

---

* Nüsseknacken *(cu sens propriu; pentru sensul figurat, cf. infra, 167, 23-24; 179, 10; 249, 2, n.t.)*

Dibaci mai sunt, au degete iscusite: se poate oare măsura mărginirea m e a cu nemărginirea priceperii lor? La băgatul aței în ac şi la tors şi la țesut se pricep aceste degete-ale lor: aşa-mpletesc ei ciorapii spiritului!

Bune ceasornice sunt: s-avem numai grijă să le tragem cum trebuie! Atunci arată ora fără greş, țăcănind cu măsură.

Ca morile umblă de zor, şi ca şteampurile: să le-aruncăm doar grăunțele noastre! – ei ştiu să le macine mărunt şi să facă din ele pulbere albă.

Se urmăresc îndeaproape şi n-au prea mare-ncredere unii-ntr-alții. Născocitori în privința micilor vicleşuguri, îi aşteaptă pe-aceia a căror ştiință este oloagă, – stau ca păianjenii la pândă.

I-am văzut mereu pregătind cu băgare de seamă otravă; şi totdeauna-şi trăgeau mănuşi sticloase pe degete.

Şi cu zaruri măsluite ştiu să joace; şi i-am aflat jucând cu-atâta râvnă, de curgeau şiroaie apele pe ei.

Suntem străini înde noi, iar virtuțile lor, mai mult chiar decât fățăriile şi zarurile lor măsluite, nu sunt pe placul meu.

Şi când locuiam la ei, locuiam deasupră-le. De-aceea s-au supărat pe mine.

Nu voiau s-audă că cineva le umblă deasupra capetelor; şi-astfel pus-au lemn şi pământ şi gunoi între mine şi capetele lor.

Aşa înăbuşit-au sunetul paşilor mei: şi cel mai prost am fost auzit pân-acuma de cei mai învățați.

Greşeala şi slăbiciunea tuturor oamenilor pusu-le-au între ei şi mine: – "fals tavan" numesc ei aceasta-n casele lor.

Dar, cu toate acestea, umblu cu gândurile mele d e a s u p r a capetelor lor; şi chiar de-aş vrea să umblu pe propriile mele greşeli, eu tot deasupra lor şi-a capetelor lor aş fi.

Căci oamenii n u sunt egali: aşa grăieşte dreptatea. Şi ce vreau eu, e i n-ar avea dreptul să voiască!

Aşa grăit-a Zarathustra.

* *
*

Despre poeţi

"De când cunosc mai bine trupul, – glăsui Zarathustra către unul dintre-nvăţăceii lui – pentru mine, spiritul nu-i mai decât simbolic spirit; şi nici tot "nevremelnicul" – nu-i decât un simbol."

"Mai auzitu-te-am odată spunând aşa, răspunse-nvăţăcelul; şi-atunci adăugat-ai: "Dar poeţii mint prea mult." De ce ai spus, la urma urmei, că poeţii mint prea mult?"

"De ce? se miră Zarathustra. Întrebi de ce? Eu nu-s dintr-aceia pe care-i poţi întreba de ce.

Trăirile mele sunt oare de ieri? Trecut-a ceva timp de când am trăit îndemnurile părerilor mele.

N-ar trebui să fiu un butoi cu ţineri de minte, de-aş vrea să ţin în mine şi-ndemnurile mele?

E şi prea mult pentru mine chiar să-mi păstrez părerile; câte una mai zboară dintre ele.

Şi, din când în când, găsesc în hulubăria mea şi vreo aripată răzleţită, ce mi-e străină şi tremură când o mângâi.

Dar ce ţi-a spus odinioară Zarathustra? Că poeţii mint prea mult? – Însă şi Zarathustra e un poet.

Crezi acuma că el rostit-a aici adevărul? De ce crezi asta?"

Învăţăcelul răspunse: "Eu cred în Zarathustra." Dar Zarathustra, dând din cap, se îndoia şi zâmbi.

Credinţa nu mă mântuieşte, grăi, şi mai cu seamă credinţa-n mine.

Dar să presupunem că cineva zis-a cu toată tăria că poeţii mint prea mult: el are dreptate, – n o i minţim prea mult.

Ştim şi prea puţin şi suntem proşti şcolari: aşa că n-avem încotro şi minţim.

Şi cine dintre noi, poeţii, nu şi-ar fi botezat odată vinul? Nu un singur amestec otrăvitor s-a făcut în pivniţele noastre, nu puţine lucruri de nespus făptuitu-s-au aici.

Şi-ntrucât noi ştim puţin, ne plac din inimă cei săraci cu duhul, îndeosebi când e vorba de nişte tineréle!

Şi mai râvnim chiar la lucrurile pe care şi le povestesc bătrânelele seara. Aceasta o numim noi înşine în noi femeiescul veşnic.

Şi, de parc-ar fi spre cunoaştere o intrare deosebită şi tainică, ce s-ar nărui în fața acelora care-nvață ceva: aşa credem noi în popor şi-n "înțelepciunea" lui.

Iată însă ce toți poeții cred: cel care-şi ascute urechile, întinzându-se-n iarbă sau pe marginea unor ponoare singuratice, ar afla câte ceva despre lucrurile dintre cer şi pământ.

Şi de-ncearcă simțăminte duioase, poeții socotesc de fiecare dată că natura însăşi îndrăgostitu-s-a de ei:

Şi că se-apropie pe furiş de urechea lor, şoptindu-le lucruri tainice şi măgulitoare vorbe drăgăstoase: cu care ei se fălesc şi se umflă-n pene înaintea tuturor muritorilor!

Vai, sunt atâtea lucruri între cer şi pământ din care doar poeții au putut să viseze ceva!

Şi mai cu seamă dincolo de cer: căci zeii sunt cu toții nişte simboluri poetice, nişte prăzi căzute în nada poeților!

Adevăr grăiesc ție, noi suntem întruna traşi în sus – şi anume, către-mpărăția norilor: pe-aceştia ne aşezăm momâile noastre pestrițe şi-apoi le numim dumnezei şi supraoameni: –

Doar sunt destul de uşori, numai buni de aceste scaune! – toți aceşti dumnezei şi supraoameni.

Vai, ce lehamite mi-e de toată slăbiciunea aceasta, care vrea să însemne ceva oricum! Vai, ce lehamite mi-e de poeți!

După ce Zarathustra grăit-a acestea, învățăcelu-i se supără pe el, dar tăcea. Şi tăcea şi Zarathustra; ochiul i se-ntorsese înăuntru, ca şi când ar scruta depărtarea depărtărilor. În cele din urmă oftă şi-şi recăpătă răsuflarea.

Eu sunt de astăzi şi de altădată, glăsui apoi; dar ceva-i în mine de mâine şi de poimâine şi din vremea ca va să vie.

M-am săturat de poeți, de cei vechi şi de cei noi: cu toții sunt seci pentru mine, şi nişte mări puțin afunde.

Ei n-au gândit destul de în adâncime: de-aceea simțirea lor nu coborât-a până-n hăuri.

Puțin desfăt şi puțină plictiseală: iată ce le-a fost cea mai brează cugetare.

Un răsuflu şi-o alunecare de vedenii, atât prețuieşte pentru mine clinchetul lor de harfă; ce ştiau ei pân-acuma de căldura sunetelor? –

Nici destul de curaţi nu sunt pentru mine: îşi tulbură cu toţii apele, ca să pară adânci.

Şi se-nfăţişează bucuros ca împăciuitori: dar pentru mine rămân mijlocitori şi băgăreţi şi nici în car, nici în căruţă şi nelimpeziţi! –

Vai, mi-am aruncat, ce-i drept, năvodu-n mările lor şi voiam să prind nişte peşti mai acătării; dar mereu socoteam câte-un cap de zeu din vechime.

Astfel, flămândului marea i-a dat o piatră. Şi poate că ei înşişi s-or trage cumva din mare.

Negreşit, găseşti într-înşii perle: cu atât mai mult se-asemuie cu scoicile tari. Şi-n loc de suflet găsit-am adesea la ei nădăială sărată.

Au mai învăţat de la mare şi trufia ei: nu-i oare marea păunul păunilor?

Chiar şi-n faţa celui mai urât dintre bivoli îşi rostogoleşte ea coada, niciodată nu se satură de horbota evantaiului ei de argint şi de mătase.

Îndărătnic priveşte bivolul toate acestea, aproape de nisipul din sufletul său, şi mai aproape de sihlă, cel mai aproape însă de mlaştină.

Ce-nseamnă pentru el frumuseţe şi mare şi podoabă de păun? Iată ce pildă le spun eu poeţilor.

Adevăr grăiesc ţie, chiar spiritul lor e păunul păunilor şi-o mare de trufie!

Privitori îşi doreşte spiritul poetului: fie chiar bivoli! –

Dar de spiritul acesta obosit-am: şi văd venind o vreme când el oboseşte de sine însuşi.

Preschimbaţi i-am văzut pe poeţi şi cu privirea-ndreptată înspre ei înşişi.

Pocăiţi ai spiritului văzut-am venind: aceştia crescut-au din ei.

Aşa grăit-a Zarathustra.

* *
*

Despre mari întâmplări

Se află-n mare – nu departe de insulele fericite-ale lui Zarathustra – o insulă pe care scoate veşnic fum un munte de foc; şi despre care norodul spune, dar mai cu seamă bătrânelele din popor o spun, că este pusă ca o lespede la intrarea în lumea de dedesubt: dar calea-ngustă ce duce la această poartă a tărâmului subpământean coboară chiar prin muntele de foc.

Pe vremea aceea, când Zarathustra vieţuia pe insulele fericite, se-ntâmplă să tragă o corabie la ţărmurele insulei pe care muntele acela fumega; şi oamenii de pe ea se dădură jos ca să vâneze iepuri. Către ceasul amiezii însă, când căpitanul şi ceata lui se adunară iar la un loc, zăriră deodată venind către ei prin văzduh un om, şi un glas răsună desluşit: "E vremea! Sosit-a vremea!" Dar, când vedenia fu cât mai aproape de ei – ci ea aluneca în zbor cu repeziciune, asemeni unei umbre, către locul unde muntele de foc se nălţa –, au cunoscut cu cea mai mare nedumerire că este Zarathustra; căci, afară de căpitan, cu toţii îl mai văzuseră şi-l iubeau cum iubeşte poporul: aşa ca iubirea şi teama să tragă la fel în cumpănă.

"Priviţi-mi-l! glăsui bătrânul cârmaci, iată-l pe Zarathustra luând cărarea iadului!" –

În aceeaşi vreme când năierii aceştia puneau piciorul pe ostrovul de foc, se zvoni că Zarathustra s-ar fi amistuit; şi, dacă-i întrebai pe prietenii lui, aceştia povesteau că s-a urcat într-o noapte pe-o corabie, fără a spune încotro avea de gând să călătorească.

Prin urmare, se iscă o nelinişte; după trei zile însă, la această nelinişte se adăugă povestea corăbierilor – iar acum toată lumea zicea că dracul l-a luat pe Zarathustra. Învăţăceii lui râdeau, de bună seamă, de aceste scorneli; şi unul dintre ei chiar zise: "Mai degrabă cred că Zarathustra l-a luat pe dracul." Dar în străfundul sufletului erau cu toţii plini de îngrijorare şi de dor: încât nu mică le-a fost bucuria când, în ziua a cincea, Zarathustra se arătă printre ei.

Şi iată despre ce a stat de vorbă Zarathustra cu câinele de foc.

Pământul, zise, are o piele; şi această piele are boli. Una dintre aceste boli se numeşte, bunăoară: "om".

Şi alta dintr-aceste boli se numeşte "câine de foc": despre care

oamenii şi-au îndrugat şi-au lăsat să li se-ndruge multe minciuni.

Ca să pătrund această taină, am trecut eu marea: şi, adevăr grăiesc vouă! văzui adevărul gol-goluţ, despuiat din tălpi până-n creştet.

Acuma ştiu cât plăteşte câinele de foc; şi, de asemenea, toţi diavolii-mproşcării şi-ai răsturnării, de care nu se tem doar bătrânelele.

Ieşi afară, câine de foc, din adâncul tău! i-am strigat, şi mărturiseşte cât de-adânc este-acest adânc! De unde vine ce arunci, fornăind, în sus?

Te-adăpi din belşug din mare: ţi-o dă de gol sărata-ţi grăire! Într-adevăr, pentr-un câine al adâncurilor îţi iei prea multă hrană de pe faţa apei!

Cel mult te socotesc vorbitorul din burtă al pământului: şi ori de câte ori i-am auzit vorbind pe diavolii-mproşcării şi-ai răsturnării, găsitu-i-am asemenea ţie: săraţi, mincinoşi, puţin adânci.

Voi ştiţi să urlaţi şi să-ntunecaţi cu cenuşă! Sunteţi cei mai buni de gură şi-aţi deprins cu prisosinţă meşteşugul de-a fierbe nămolul.

Unde sunteţi voi, acolo trebuie să fie-ntotdeauna prin preajmă nămol şi multe lucruri buretoase, găunoase, îndesate: acestea jinduiesc după libertate.

"Libertate" vă place tuturora cel mai mult să urlaţi: dar eu uitat-am credinţa-n "mari întâmplări", de-ndată ce-n jurul lor e-atâta urlet şi fum.

Şi crede-mă, prietene vuiet al iadului! Cele mai mari întâmplări – nu-s clipele noastre cele mai zgomotoase, ci acelea ale tihnei noastre depline.

Nu-n jurul născocitorilor unei alte zarve: în jurul născocitorilor unor noi valori se-nvârte lumea; se-nvârte *fără a se auzi*.

Şi mărturiseşte-o! Puţin s-a-ntâmplat de fiecare dată când zarva şi fumul trecut-au. Mare lucru că un oraş s-a prefăcut în mumie şi că o statuie zace în tină!

Şi asta le-o mai spun răsturnătorilor de statui. Într-adevăr, e cea mai mare neghiobie s-azvârli sare-n apa mării şi statui în tină.

În tina dispreţului vostru zăcea statuia: dar tocmai aceasta-i legea ei, să crească iarăşi pentru ea, din dispreţ, viaţă şi frumuseţe vie!

Cu trăsături mai dumnezeieşti se ridică acum, şi ispititoare-n suferinţa ei; şi, adevăr grăiesc vouă! vă va mai şi mulţumi c-o răsturnaţi, răsturnătorilor!

Dar cu sfatul acesta sfătuiesc eu regii şi bisericile şi pe toţi cei slabi de bătrâneţe şi lipsiţi de virtuţi – lăsaţi-vă răsturnaţi! Ca voi să veniţi din nou la viaţă, iar la voi – virtutea! –

Aşa vorbitu-i-am câinelui de foc: atunci m-a-ntrerupt ursuz, întrebându-mă: "Biserică? Ce-i asta?"

Biserica? am răspuns, e un fel de stat, şi anume cel mai mincinos. Dar ţine-ţi gura, câine prefăcut! Tu, hotărât, îi cunoşti cel mai bine pe cei de teapa ta!

Aidoma ţie, statul e un câine prefăcut; aidoma ţie, îi place să vorbească fumegând şi urlând, – ca să facă să se creadă că, aidoma ţie, vorbeşte din burta lucrurilor.

Căci statul vrea cu orice preţ să fie dihania cea mai însemnată de pe pământ; şi-l şi crezi. –

După ce spusesem acestea, câinele de foc dădu la iveală apucăturile unui smintit de pizmă. "Cum? strigă, dihania cea mai însemnată de pe pământ? Şi-l şi crezi?" Şi-atâţia aburi şi fioroase glasuri îi ieşiră din gâtlej, încât mi se păru că are să se-nece de necaz şi de pizmă.

În sfârşit, se linişti, iar gâfâiala îl mai lăsă; de-ndată ce s-a potolit, am spus râzând:

"Te-nfurii, câine de foc: aşadar, am dreptate în privinţa ta!

Şi, ca cele spuse de mine să se şi adeverească, ascultă despre un alt câine de foc: ce vorbeşte cu adevărat din inima pământului.

Aur suflă răsuflarea lui, şi ploaie de aur: aşa-i voieşte inima. Ce-i mai pasă lui de cenuşă şi fum şi fierbinte borâtură?

Râsete ies din el fluturând ca nişte nori coloraţi; el nu se-aprinde după gargariseala şi scuipatul şi pântecăria din măruntaiele tale!

Aurul însă şi râsul – le ia din inima pământului: căci, ca s-o ştii, – *de aur este inima pământului*."

Când câinele de foc auzi acestea, n-a mai putut să m-asculte. Ruşinat, cu coada-ntre picioare, mârâi oarecum abătut: ham! ham! şi se furişă în bârlogul lui din adâncuri. –

Aşa povestit-a Zarathustra. Dar învăţăceii lui abia de-l mai ascultau: atât de nestăpânită le era dorinţa să-i povestească despre corăbieri şi iepuri şi omul zburător.

"Ce să cred despre asta? spuse Zarathustra. Sunt oare o nălucă?

Va fi fost însă umbra mea. Aţi auzit, de bună seamă, unele zvonuri despre călătorul şi umbra lui?

Sigur însă e lucrul acesta: trebuie s-o ţin mai din scurt, – altminteri nu va înceta să-mi strice faima."

Şi iar dădu din cap Zarathustra şi se miră. "Ce să cred despre asta? zise încă o dată.

"Oare de ce-a strigat năluca: E vremea! Sosit-a vremea!

Oare *pentru ce* – sosit-a vremea?" –

Aşa grăit-a Zarathustra.

* *
*

Prevestitorul

"– şi am văzut venind peste oameni o mare tristeţe. Cei mai buni au obosit de îndeletnicirile lor.

Ieşit-a o învăţătură, o credinţă o însoţea: "Totu-i deşert, totu-i la fel, totul a fost!"

Şi de pe toate măgurile se auzea răsunetul: "Totu-i deşert, totu-i la fel, totul a fost!"

Cules-am bine: dar de ce putrezitu-ne-au şi pârjolitu-ni-s-au toate poamele? Ce căzut-a as-noapte din luna bolnavă?

Zadarnică ne fu toată truda, otravă ni se făcuse vinul, deochetura veştejitu-ne-a ogoarele şi inimile.

Uscatu-ne-am toţi; şi, dacă foc ar cădea pe noi, ne-am împrăştia ca cenuşa: – ba chiar şi focul obositu-l-am noi.

Toate izvoarele ne-au secat, chiar marea s-a dat îndărăt. Tot pământul stă să se crape, dar adâncul nu voieşte să-nghită hulpav!

"Unde, vai, mai este o mare în care-ai putea să te-neci": aşa sună plângerea noastră – departe pe-ntinsul mocirlelor.

Adevăr grăiesc vouă, prea mult obosit-am ca să murim; acum priveghem şi ne ducem mai departe viaţa – în gropniţe!" –

Aşa l-a auzit Zarathustra vorbind pe un prevestitor; şi prezicerea lui i-a mers la inimă şi l-a schimbat. Trist şi obosit, umbla agale de colo până colo; şi-a ajuns ca aceia despre care vorbise prevestitorul.

Adevăr grăiesc vouă, le zise el învăţăceilor, mai e puţin şi veni-va amurgul acesta lung. Vai, dar cum să-mi pun la adăpost lumina?

Să nu mi se-năbuşe-n această tristeţe! Ea trebuie doară să fie lumină pentru lumile mai îndepărtate şi pentru nopţile şi mai îndepărtate!

Îngrijorat în feiul acesta întru inima lui, Zarathustra umbla de colo colo; şi vreme de trei zile n-a pus în gură băutură şi mâncare, n-avu tihnă şi-şi pierduse graiul. În cele din urmă, s-a-ntâmplat să cadă într-un somn adânc. Ciracii lui vegheară însă în juru-i nopţi de-a rândul, aşteptând cu nelinişte să se trezească şi să vorbească din nou şi să scape de mâhnirea sa.

Aceasta însă este cuvântarea ţinută de Zarathustra după ce s-a deş-

teptat; dar glasul său ajunse la învăţăceii lui ca din depărtarea depărtărilor.

Prieteni, ascultaţi-mi visul pe care l-am visat şi ajutaţi-mă să-i aflu tâlcul!

O taină-i încă pentru mine visul acesta; tâlcul său e-ascuns şi-nchis în el şi încă nu zboară deasupră-i cu aripile slobode.

M-am lepădat cu totul de viaţă, aşa visat-am. Făcutu-m-am strajă de noapte şi de morminte acolo sus, pe-nsinguratul munte-cetate a morţii.

Îi păzeam acolo coşciugele: mucegăitele gropniţe boltite erau cu toatele doldora de-asemenea semne-ale izbânzii. Căta la mine din racle de sticlă viaţa biruită.

Mirosul veşniciilor prăfuite îl trăgeam în piept: greu şi prăfuit era şi sufletul meu. Şi cine-ar fi putut să-şi aerisească şi sufletul acolo?

Lumină de miez de noapte mă-nvăluia întruna, singurătatea se ghemuia alături de ea; şi,-n al treilea rând, horcăitoarea tăcere de moarte, cea mai rea dintre prietenele mele.

Chei aveam la mine, cele mai ruginite dintre toate cheile; şi mă pricepeam să descui cu ele cea mai scârţâitoare dintre toate porţile.

Precum un cârâit cumplit, aşa se scurgea răsunetul prin lungile hrube, atunci când aripile porţii se desfăceau: urât mai ţipa această pasăre, nu-i făcea plăcere să fie trezită.

Dar şi mai înspăimântător, strângându-ţi şi mai tare inima, era când totul amuţea din nou şi liniştea se lăsa pretutindeni şi numai eu stăteam în mijlocul acestei viclene tăceri.

Aşa-mi trecea, târându-se, vremea, dacă vremea încă era: dar ce ştiam eu de asta? Însă, într-un sfârşit, s-a petrecut un lucru care m-a deşteptat.

De trei ori bătură ca tunetele bătăile-n poartă, răsunară bolţile şi vuiră de trei ori: m-am dus atunci la poartă.

Alpa! strigai, cine-şi duce cenuşa la munte? Alpa! Alpa! Cine-şi duce cenuşa la munte?

Şi apăsat-am clanţa şi pus-am umărul la poartă şi sârguitu-m-am. Dar nu se deschise nici cât un deget:

Atunci un vânt năprasnic îi desfăcu arípile: şuierând, ţiuind, şfichiuind, îmi azvârli un sicriu de culoare neagră:

Şi, printre vuiete şi şuiere şi ţiuituri, sicriul se sparse-n bucăţi şi scuipă la râsete care mai de care mai felurite.

Şi, din mii de schimonoseli de copii, de îngeri, de bufniţe, de măscărici şi de fluturi de mărimea unui copil, izbucnea batjocura şi râsul şi urletul împotriva mea.

Grozav m-am speriat de asta: m-am prăbuşit. Şi-am zbierat de spaimă cum niciodată n-am zbierat.

Dar propriul zbierăt m-a trezit: – şi m-am întors la mine. –

Aşa povestitu-şi-a Zarathustra visul şi tăcu apoi: căci încă nu ştia tâlcuirea visului său. Dar ucenicul pe care el îl iubea cel mai mult se ridică în grabă, îl apucă de mână pe Zarathustra şi grăi:

"Însăşi viaţa ta ne tălmăceşte visul acesta, o Zarathustra!

Nu eşti tu însuţi vântul cu şuier ţiuitor ce deschide cu putere porţile de la cetatea morţii?

Nu eşti tu însuţi sicriul plin de pestriţe răutăţi şi de schimonoseli îngereşti ale vieţii?

Adevăr grăiesc ţie, ca nişte râsete de copil şi care mai de care mai felurite, intră Zarathustra-n toate cămările morţilor, râzându-şi de străjile-acestea de noapte şi de morminte, de-aceia ce-şi zornăie îndeobşte cheile posomorâte.

Îi vei înspăimânta şi trânti cu hohotele tale de râs; sfârşeala şi trezirea vor face dovada puterii tale asupră-le.

Şi, chiar de va să vie lungul amurg şi oboseala morţii, tu, apărător al vieţii, nu vei scăpăta pe cerul nostru!

Noi stele ne-ai făcut să vedem, şi noi minunăţii ale nopţii; adevăr grăiesc ţie, râsul însuşi întinsu-l-ai ca un cort colorat deasupra noastră.

Acum izbucni-va mereu din coşciuge râs de copil; acum veni-va mereu biruitor un vânt puternic asupra oricărei oboseli a morţii: prevestitor şi chezaş al acestora tu însuţi ne eşti!

Adevăr grăiesc ţie, *tu i-ai visat chiar pe ei*, pe duşmanii tăi: iată care fostu-ţi-a visul cel mai greu!

Dar, aşa cum tu înviat-ai din ei şi te-ai întors la tine, tot aşa învia-vor ei înşişi din ei – şi vor veni la tine!" –

Aşa grăi ucenicul; şi toţi ceilalţi se-mbulziră atunci în jurul lui Zarathustra şi-l apucară de mâini şi voiră să-l înduplece să lase patul şi mâhnirea şi să vină înapoi la ei. Zarathustra însă şedea în capul oaselor în aşternutul său, şi cu privirea rătăcită. Întocmai ca unul care se-ntoarce acasă dintr-o lungă pribegie, se uita la-nvăţăceii lui cercetându-le chipurile; şi tot nu-i cunoscu. Dar când aceştia-l ridicară şi-l puseră pe picioare, iacă, ochiul lui se schimbă dintr-o dată; înţelese tot ce s-a-ntâmplat şi, mângâindu-şi barba, spuse cu glas puternic:

"Gata! Toate la vremea lor; acum, grijiţi-vă însă, ucenicii mei, să-i tragem o mâncare pe cinste, şi numaidecât! Aşa am de gând să mă căiesc pentru visele mele urâte!

Dar prevestitorul va mânca şi va bea alăturea de mine: şi, adevăr grăiesc vouă, vreau să-i mai arăt o mare în care poate să se-nece!"

Aşa grăit-a Zarathustra. După aceea însă îl privi îndelung în faţă pe ciracul ce făcuse pe tălmăcitorul de vise şi dădu din cap a ne-ncuviinţare. –

* *
*

Despre mântuire

În vreme ce Zarathustra trecea într-o zi pe podul cel mare, l-au înconjurat schilozii şi cerşetorii, şi-un gheboşat l-a agrăit aşa:

"Uite, Zarathustra! Şi prostimea învaţă de la tine şi dobândeşte credinţă în învăţătura ta: dar ca să creadă pe deplin în tine, mai e nevoie de un lucru – *mai trebuie* întâi să ne înduplеci pe noi, schilozii! Ai acuma un frumos prilej să alegi şi, adevăr grăiesc ţie, un prilej cu mai multe moţuri de care să-l apuci! Pe orbi îi poţi tămădui, şi pe ologi să-i faci să meargă; şi celui ce are prea mult în cârcă, ai putea uşor să-i şi dai câte ceva jos: – acesta ar fi, după socoteala mea, un leac potrivit ca să-i faci pe schilozi să creadă în Zarathustra!"

Zarathustra însă i-a întors astfél de răspuns aceluia ce-l agrăise atunci: "Dacă-i iei gheboşatului ghebul, îi iei şi spiritul – aşa ne învaţă norodul. Şi, dacă orbului ochii i-i dai din nou, el vede prea multe lucruri urâte pe pământ: încât o să-l blesteme pe cel ce l-a tămăduit. Acela însă care-l face pe olog să meargă îi pricinuieşte cel mai mare rău: căci n-apucă bine să umble, că păcatele lui o şi iau la goană după el – aşa ne învaţă norodul despre schilozi. Şi de ce n-ar învăţa şi Zarathustra de la popor, de vreme ce poporul învaţă de la Zarathustra?

Dar, de când mă aflu printre oameni, lucrul cel mai neînsemnat pentru mine este să văd: "Ăstuia-i lipseşte un ochi, ăluia o ureche şi cutăruia un picior, după cum sunt alţii care şi-au pierdut ba limba, ba nasul, ba capul."

Văd şi văzut-am lucruri mai proaste, iar unele atât de groaznice, că despre oricare dintre ele nu mi-ar plăcea să vorbesc, după cum nici să le trec sub tăcere pe unele: cum ar fi nişte oameni care de toate duc lipsă, afară de faptul că au prea mult dintr-un singur lucru – oameni care nu-s decât un mare ochi sau o mare gură sau o mare burtă sau altceva mare, – schilozi pe de-a-ndoaselea-i numesc pe aceştia.

Şi, când am ieşit din pustietatea mea şi-am trecut întâia oară pe podul acesta: nu mi-a venit să cred şi m-am holbat şi tot holbat şi-am spus în cele din urmă: "Asta-i o ureche! O ureche mare cât un om!" Am căscat mai bine ochii: şi-ntr-adevăr, sub ureche se mai mişca ceva mic şi netrebnic şi puţintel, mai mare mila. Şi-aşa era, uriaşa ureche se sprijinea pe-o tulpină mică şi subţire, – ci tulpina era un om! Cine se uita prin ochelari mai putea desluşi chiar o feţişoară mică şi zavistnică; ba chiar şi-un sufleţel buhăit ce

se bălăbănea pe tulpină. Mulțimea însă mi-a spus că urechea cea mare nu-i doar un om, ci un mare om, un geniu. Dar eu n-am avut niciodată încredere-n mulțime, când vorbea de oamenii mari – şi mi-am păstrat credința că e un schilod pe de-a-ndoaselea, care are prea puțin din toate şi prea mult dintr-un singur lucru."

După ce Zarathustra le vorbise în felul acesta gheboşatului şi celor pentru care acesta era o gură şi-un apărător, s-a-ntors cu adâncă nemulțumire către ucenicii lui şi le zise:

"Adevăr grăiesc vouă, prieteni, eu umblu printre oameni ca printre frânturile şi mădularele oamenilor!

În ochii mei, grozăvia este că-l întâlnesc pe om zdrobit şi-mprăştiat ca pe un câmp de luptă şi de măcel.

Şi, dacă ochiul îmi fuge din vremea de azi către vrmea de altădată: întâlneşte mereu acelaşi lucru: frânturi şi mădulare şi-ntâmplare* năprasnică – dar oameni nu!

Vremea de azi şi vremea de altădată pe pământ – vai! prieteni – iată ce mi-e m i e mai de nesuferit; şi n-aş mai şti să trăiesc, de n-aş fi şi un văzător a ceea ce va trebui să vină.

Un văzător, un ins ce vrea şi creează, viitorul însuşi, ca şi o punte spre viitor – şi, vai, pe deasupra, şi un schilod, oarecum, pe puntea aceasta: toate astea sunt Zarathustra.

Şi până şi voi v-ați întrebat adesea: "Cine-i Zarathustra pentru noi? Şi cum să-i spunem între noi?" Şi, asemenea mie, v-ați dat voi înşivă-ntrebări ca răspuns.

Este un făgăduitor? Sau un făptuitor? Un cuceritor? Sau un moştenitor? O toamnă? Sau un brăzdar? Un lecuitor? Sau un întremat?

E un poet? Sau un ins ce spune adevărul? Un liberator? Sau un îmblânzitor? O fi om bun? Sau rău?

Eu umblu printre oameni ca printre nişte frânturi de viitor: viitorul acela pe care-l întrezăresc.

Şi iată-mi toate cugetele şi dorințele, să plăsmuiesc şi să strâng la un loc ce este frântură şi taină şi-ntâmplare năprasnică.

Şi cum aş răbda să fiu om, de omul n-ar fi şi poet şi dezlegător de taine şi mântuitor al întâmplării?

Să-i mântui pe oamenii trecutului şi să schimb orice "a fost" într-un "eu am vrut-o aşa!" – aceasta-nseamnă pentru mine întâi şi-ntâi mântuire!

Voință – aşa se numeşte liberatoarea şi aducătoarea de bucurii: aşa v-am învățat, prieteni! Şi-acum adăugați la-nvățătura aceasta: voința

---
* Zufall *(= hazard, n.t.)*

însăşi este mai departe o-ntemniţată.

Vrerea liberează: dar cum se numeşte ceea ce-l pune şi pe liberator mai departe-n lanţuri?

"A fost": aşa se numeşte scrâşnetul din măsele şi cea mai ascunsă durere a voinţei. Neputincioasă faţă de ceea ce-i făcut – ea priveşte cu ochii răi la toate cele trecute.

Nu din urmă poate voinţa voi; căci nu e-n stare să frângă timpul şi nesaţul timpului, – iată cea mai ascunsă durere a voinţei.

Vrerea liberează: dar ce să-şi născocească vrerea însăşi ca să scape de durerea ei şi să-şi ia-nchisoarea peste picior?

Vai, nebun ajunge orice-ntemniţat! Nebuneşte se mântuie şi voinţa-ntemniţată.

Că timpul nu curge napoi, acesta-i necazul ei; "ceea ce-a fost" – aşa se numeşte bolovanul pe care nu-l poate rostogoli.

Şi astfel, de necaz şi de supărare, ea rostogoleşte bolovani şi se răzbună pe tot ce nu simte, ca ea, necaz şi supărare.

Aşa ajuns-a voinţa, liberatoarea, o răufăcătoare: şi pe tot ce poate suferi se răzbună, pentru că ea nu poate voi din urmă.

Aceasta şi numai aceasta e *răzbunarea* însăşi: sila voinţei faţă de timp şi de acest "a fost" al său.

Adevăr grăiesc vouă, o mare nebunie sălăşluieşte-n voinţa noastră; şi pentru tot ce-i omenesc ajuns-a un blestem că nebunia asta a-nvăţat să aibă spirit!

Spiritul răzbunării: prieteni, aceasta fu pân-acuma cea mai bună judecată a oamenilor; şi-acolo unde-a fost suferinţă trebuia să fie totdeauna şi pedeapsă.

"Pedeapsă", de fapt, se numeşte răzbunarea însăşi: printr-o vorbă mincinoasă, ni se-nfăţişează făţarnică-n cuget curat.

Şi, cum în însuşi acela ce voieşte îşi face loc suferinţa că nu poate voi din urmă, – însăşi vrerea şi orice viaţă ar trebui – să fie pedeapsă!

Şi iată că nor după nor s-a rostogolit peste spirit: până când, în sfârşit, sminteala predică: "Toate trec, de-aceea toate-s vrednice să treacă!"

"Şi-aceasta e însăşi dreptatea, legea aceea a timpului după care el e nevoit să-şi înghită copiii": aşa predicat-a sminteala.

"Morală este rânduiala lucrurilor după lege şi pedeapsă. O, dar unde-i mântuirea de curgerea lucrurilor şi de pedeapsa numită "viaţă"? Aşa predicat-a sminteala.

"Oare poate fi mântuire, când e o lege veşnică? Vai, de nerostogolit e bolovanul "a fost": veşnice trebuie să fie şi toate pedepsele!" Aşa predicat-a sminteala.

"Nici o faptă nu poate fi nimicită: cum ar putea să fie, prin pedeapsă, nesăvârşită? Aceasta, aceasta-i partea cea veşnică din pedeapsa "viaţă", că şi viaţa trebuie, la rându-i, să fie veşnic faptă şi vină!

"Afară numai dacă voinţa s-ar elibera în cele din urmă singură şi-ar ajunge să fie o vrere de a nu vroi –": dar voi cunoaşteţi, fraţilor, această băsnuire pe care-o cântă sminteala!

Eu v-am îndepărtat de-aceste băsnuitoare cântece, când v-am învăţat: "Voinţa este o creatoare."

Orice "a fost" e o frântură, o taină, o-ntâmplare năprasnică – până când voinţa creatoare spune cu privire la asta: "Dar eu am vrut-o aşa!"

– Până când voinţa creatoare spune cu privire la asta: "Dar eu o vreau aşa! Aşa am eu s-o vreau!"

Dar a şi grăit aşa? Şi când se-ntâmplă toate acestea? Oare s-a şi deshămat voinţa de la propria ei prostie?

A şi ajuns voinţa propria ei mântuitoare şi aducătoare de bucurii? Uitat-a spiritul de răzbunare şi orice scrâşnet din măsele?

Şi cine-a-nvăţat-o-mpăcarea cu timpul şi lucruri mai de preţ ca orice-mpăcare?

Lucruri mai de preţ ca orice-mpăcare trebuie să vrea voinţa, care e voinţa de putere –: dar cum ajunge la asta? Cine-a mai învăţat-o şi să vrea din urmă?"

– Însă-n locul acest-al cuvântării lui s-a-ntâmplat ca Zarathustra să se-oprească dintr-o dată, aducând întocmai cu unul care se sperie foarte. Cu ochii-nspăimântaţi privi la ucenicii săi; privirea lui le străpunse ca o săgeată gândurile şi gândurile-ascunse. Dar după un scurt răstimp a râs din nou şi-a spus domolit:

"E greu de vieţuit cu oamenii, căci tăcerea-i atât de grea. Şi mai cu seamă pentru un guraliv." –

Aşa grăit-a Zarathustra. Gheboşatul însă-i ascultase graiurile şi-şi acoperise obrazul; dar când îl auzi pe Zarathustra râzând, îşi ridică privirea-nsetată de noutăţi şi spuse rar:

"Dar de ce ne vorbeşte Zarathustra altfel decât ucenicilor săi?"

Zarathustra răspunse: "Ce-i de mirare în asta? Cu gheboşaţii e-ngăduit să vorbeşti gheboşat!"

"Bine, zise gheboşatul; iar cu şcolarii e-ngăduit să pălăvrăgeşti şcolăreşte.

Dar de ce le vorbeşte Zarathustra altfel ucenicilor săi – decât lui însuşi?" –

* *
*

Despre prevederea omenească

Nu nălţimea: clina este lucrul cumplit!

Ponorul, de unde privirea se-aruncă *în jos*, iar mâna se-ntinde *în sus*. Acolo, în faţa îndoitei sale voinţe, inimii-i vine ameţeală.

Ah, prieteni, ghiciţi şi voi cumva îndoita voinţă a inimii mele?

Acesta, iată, e povârnişul *meu* şi primejdia mea, că privirea-mi se-aruncă-n înălţime, iar mâna ar vrea să mi se ţină şi rezeme – de hău!

De om se-agaţă voinţa mea, cu lanţuri mă leg eu de om, întrucât în sus, către supraom, mă smuceşte ceva: căci într-acolo-mi năzuieşte cealaltă voinţă.

Şi *de-aceea* trăiesc eu orb între oameni; ca şi când nu i-aş cunoaşte: ca mâna mea să nu-şi piardă cu totul credinţa în ceva statornic.

Oamenilor, eu nu vă cunosc pe voi: această beznă şi alinare mă-mpresură adesea.

Stau la intrare pentru orice nemernic şi pun întrebarea: cine doreşte să mă-nşele?

Aceasta mi-e cea dintâi măsură de prevedere omenească, să mă las înşelat, ca astfel să nu mă feresc de-nşelători.

Ah, de m-aş feri de om: cum ar putea să fie omul o ancoră pentru balonul meu? Prea uşor aş fi smucit în sus şi dus departe!

Deasupra sorţii mele e pronia aceasta: să nu fiu niciodată cu băgare de seamă.

Şi cel ce nu doreşte să se topească trăind între oameni trebuie să se deprindă a bea din toate paharele; şi cel ce doreşte să rămână curat printre oameni trebuie să ştie să se spele şi cu apă murdară.

Şi aşa grăitu-mi-am adeseori spre alinare: "Hai! Nu te lăsa! Bătrână inimă! Un nenoroc ţi-a-nşelat aşteptările: bucură-te de el ca de – norocul tău!"

Iată-mi însă a doua măsură de prevedere omenească: pe *vanitoşi* îi cruţ mai mult decât pe cei mândri.

Nu-i oare vanitatea rănită mama tuturor tragediilor? Atuncea însă când mândria este rănită, creşte, fără-ndoială, ceva şi mai bun decât e mândria.

Ca viața să fie bine văzută, trebuie ca piesa ei să fie bine jucată: dar pentru asta-i nevoie de buni actori.

Buni actori i-am socotit pe toți vanitoşii: ei joacă şi vor să fie priviți cu plăcere, – tot spiritul lor e-n această voință.

Se joacă pe ei înşişi, se plăsmuiesc pe ei înşişi; în apropierea lor, îmi place să privesc viața, – scapi de-amărăciune.

Iată pentru ce îi cruț pe vanitoşi, fiindcă mă lecuiesc de-amărăciune şi mă leagă strâns de om ca de un joc de teatru.

Şi, pe lângă asta: cine măsoară la vanitos întreaga adâncime a modestiei sale? Am simțăminte bune pentru el şi mi-e milă de modestia lui.

De la voi vrea el să-nvețe credința-n sine însuşi; se hrăneşte din privirile voastre, înfulecă lauda din mâinile voastre.

El crede încă-n minciunile voastre, dacă mințiți frumos despre el: căci în străfundul inimii lui oftează: "Oare e u ce sunt?"

Şi dacă aceasta-i adevărata virtute, cea care nu ştie de sine însăşi: atunci vanitosul nu ştie de modestia sa! –

Iată-mi însă a treia măsură de prevedere omenească, să nu îmi las tulburată vederea c e l o r r ă i de propria voastră teamă.

Sunt fericit să văd minunile pe care le cloceşte soarele fierbinte: tigri şi palmieri şi şerpi cu clopoței.

Chiar şi printre oameni se află pui frumoşi ai soarelui fierbinte, şi multe lucruri minunate în cei răi.

Dreptu-i că, aşa după cum cei mai înțelepți dintre voi nu mi s-au părut nicidecum aşa de-nțelepți: tot aşa nici răutatea oamenilor n-am găsit-o pe măsura faimei sale.

Şi-adesea întrebat-am, dând nedumerit din cap: De ce să tot clopoțiți voi, şerpi cu clopoței?

Adevăr grăiesc vouă, şi pentru rău mai e un viitor! Iar Sudul cel mai fierbinte nu-i încă descoperit pentru om.

Câte lucruri late abia de douăsprezece picioare şi lungi de nici trei luni nu se numesc azi încă răutăți din cele mai cumplite? Odată însă veni-vor pe lume balauri mai mari.

Căci, pentru ca supraomului să nu-i lipsească balaurul său, adică supra-balaurul, singurul vrednic de el: e nevoie ca mult şi fierbinte soare să dogorească încă deasupra umedului şi neumblatului codru bătrân!

Din pisicile voastre sălbatice trebuie să se facă odată tigri, iar din veninoasele voastre broaşte râioase – crocodili: căci vânătorul bun ar merita o vânătoare bună!

Şi-adevăr grăiesc vouă, bunilor şi drepților! Multe sunt de râs la voi,

şi mai cu seamă frica voastră de ceea ce se numea pân-acuma "diavol"!

Atât de străin vi-i sufletul de ceea ce e mare, că supraomul ar fi î n g r o z i t o r pentru voi în bunătatea lui!

Şi voi, înțelepților şi ştiutorilor, ați fugi de arşița soarelui înțelepciunii, în care supraomu-şi scaldă cu plăcere golătatea!

Voi, cei mai înalți dintre oameni pe care ochiul meu i-a-ntâlnit! iată-mi îndoiala cu privire la voi, şi râsul meu pe-ascuns: întrevăd că voi mi-ați numi supraomul – diavol!

Of, m-au obosit aceşti cei mai înalți şi mai buni dintre oameni: din "înălțimea" lor dorit-am să urc, să ies, să plec spre supraom!

M-au străbătut fiorii groazei când i-am văzut golaşi pe cei mai buni: atunci crescutu-mi-au aripile, ca să-mi văd de plutire-n depărtatele vremi ce vor să vie.

În mai depărtatele vremi ce vor să vie, în Súdurile mai sudice decât le-a visat vreodată un artist: acolo unde zeii se ruşinează de orice straie!

Dar p e v o i , apropiaților şi semenilor, vreau să vă văd deghizați şi frumos dichisiți şi prețuiți şi vanitoşi, în chip de "cei buni şi drepți", –

Şi eu însumi vreau să stau printre voi deghizat, – încât să vă n e s o c o t e s c pe voi şi pe mine: căci iată, aceasta mi-e ultima măsură de prevedere omenească.

Aşa grăit-a Zarathustra.

* *
*

Clipa tihnei depline

Ce s-o fi petrecut cu mine, prieteni? Mă vedeți tulburat, mânat din urmă, ascultător în silă, gata de plecare – vai, de plecare departe de *voi*!

Da, Zarathustra-i nevoit să se ducă încă o dată în pustnicia lui: dar, de data aceasta, ursul se-ntoarce morocănos în bârlogul său!

Ce s-a petrecut cu mine? Cine-mi dă această poruncă? – Ah, stăpâna mea furioasă o doreşte, ea mi-a grăit: rostitu-v-am eu vreodată numele ei?

Ieri, către seară, grăitu-mi-a *clipa tihnei mele depline*: acesta-i numele temutei mele stăpâne.

Şi lucrurile s-au petrecut aşa, – căci n-am încotro, vă voi spune totul, ca inima să nu vi se-vârtoşeze înaintea celui ce se desparte pe neaşteptate!

Cunoaşteți spaima celui ce-adoarme? –

Până-n vârful picioarelor se-nspăimântă că pământul îi fuge de sub el şi-ncepe visul.

Aceasta v-o spun ca o pildă. Ieri, în clipa tihnei depline, mi-a fugit pământul de subt picioare: visul începu.

Limba ceasului se mişca, iar ceasul vieții mele răsufla adânc –, niciodată n-am auzit în juru-mi asemenea linişte: aşa că inima mi s-a speriat.

Apoi auzii vorbindu-mi-se fără glas: "O *ştii, Zarathustra*?" –

Şi, la şoapta aceasta, am scos un țipăt de groază, iar sângele mi-a fugit din obraz: dar tăcui.

Atunci auzii din nou vorbindu-mi-se fără glas: "O ştii, Zarathustra, dar n-o rosteşti!" –

Iar eu am răspuns în cele din urmă aidoma unui îndărătnic: "Da, o ştiu, dar nu vreau s-o rostesc!"

Atuncea iar auzii vorbindu-mi-se fără glas: "Nu *vrei*, Zarathustra? Adevăratu-i? Nu te-ascunde-n îndărătnicia ta!" –

Şi eu plângeam şi tremuram ca un copil şi-am glăsuit: "Ah, aş vrea eu, dar sunt în stare? Scuteşte-mă de asta! E peste puterile mele!"

Atuncea iar auzii vorbindu-mi-se fără glas: "Ce-nsemni, Zarathustra, tu? Rosteşte-ți vorba şi sparge-te!" –

Şi-acesta-mi fu răspunsul: "Ah, e vorba *mea*? Dar cine sunt *eu*? Aştept pe unul mai destoinic; căci eu nu-s vrednic nici măcar să mă sparg de ea."

Atuncea iar auzii vorbindu-mi-se fără glas: "Tu ce însemni? Tu încă nu eşti destul de umil pentru mine. Umilința are blana cea mai aspră." –

Şi-acesta-mi fu răspunsul: "Câte nu-nduratu-mi-a blana umilinței? Eu hălăduiesc la poalele nălțimii mele: cât de nalte mi-s culmile? Nimeni nu mi-a spus-o încă. Dar văile mi le cunosc eu bine."

Atuncea iar auzii vorbindu-mi-se fără glas: "O Zarathustra, cine trebuie să mute munți muta-va şi văi şi lunci." –

Şi-acesta-mi fu răspunsul: "Vorba-mi încă n-a mutat vreun munte, iar ceea ce rostesc eu n-a ajuns la oameni. Plecat-am, ce-i drept, la oameni, dar încă n-am sosit la ei."

Atuncea iar auzii vorbindu-mi-se fără glas: "Ce ştii tu *de asta*? Roua pică pe iarbă, când linişte nopții e cea mai mare." –

Şi-acesta-mi fu răspunsul: "M-au luat în zeflemea, când mi-am găsit eu propria cale şi-am păşit pe ea; şi-ntr-adevăr, pe vreme-aceea-mi tremurau picioarele.

Şi aşa m-au agrăit: Uitatu-ți-ai calea, acuma-ți uiți şi mersul!"

Atuncea iar auzii vorbindu-mi-se fără glas: "Ce-nseamnă zeflemeaua lor? Eşti unul care-a uitat ascultarea: acuma trebuie să dai porunci!

Nu ştii *de cine* dintre toți e cea mai mare nevoie? De cel ce porunceşte lucruri mari.

Lucruri mari e greu de săvârşit: dar mai greu e lucruri mari să porunceşti.

Iată ce-i mai de neiertat la tine: ai puterea şi tot nu vrei să stăpâneşti." –

Şi-acesta-mi fu răspunsul: "Îmi lipseşte răcnetul leului întru orice poruncă."

Atuncea iar auzii vorbindu-mi-se ca într-o şoaptă: "Vorbele cele mai domoale sunt acelea ce aduc furtuna. Gândurile care vin cu paşi de porumbel vor sta la cârma lumii.

O Zarathustra, mersul să-ți fie ca o umbră a ceea ce trebuie să vie: aşa porunci-vei şi, poruncind, vei merge-n frunte." –

Şi-acesta-mi fu răspunsul: "Mi-e ruşine."

Atuncea iar auzii vorbindu-mi-se fără glas: "Mai trebuie să fii o dată copil şi să n-ai ruşine.

Mândria tinereții te-apasă încă, târziu ajuns-ai tu la tinerețe: dar cine vrea s-ajungă iar copil mai trebuie să-şi învingă şi tinerețea." –

Şi mult am stat pe gânduri şi-am tremurat. În cele din urmă însă am spus ce-am spus mai întâi: "Nu vreau."

Atunci izbucni un râs în juru-mi. Vai, cum sfâşiatu-mi-a măruntaiele şi spintecatu-mi-a inima râsul acesta!

Şi-auzii vorbindu-mi-se pentru ultima oară: "O Zarathustra, poamele ţi-s coapte, tu însă nu eşti copt pentru poamele tale!

Aşa că trebuie să te duci din nou în pustnicie: căci mai ai să te moi." –

Şi iar auzii nişte râsete ce se-ndepărtau: apoi se făcu împrejuru-mi linişte, parcă de două ori mai mare. Dar eu zăceam la pământ şi sudoarea-mi curgea şiroaie din mădulare.

– Iată, auzit-aţi totul şi de ce-s nevoit să mă-ntorc în pustnicia mea. Nimic nu v-am trecut sub tăcere, prieteni.

Dar şi aceasta auzit-o-aţi de la mine, c i n e rămâne cel mai tăcut dintre oameni – şi vrea să rămână aşa?

Ah, prieteni! Aş mai avea să vă spun un lucru, aş mai avea să vă dau ceva! De ce nu vă dau? Sunt oare zgârcit?" –

Dar, o dată rostite aceste graiuri, Zarathustra fu copleşit de cruzimea durerii şi de apropierea despărţirii de prietenii săi, aşa că izbucni în hohote de plâns; şi nimeni n-a ştiut să-i dea mângâiere. Noaptea însă, el plecă de unul singur şi-şi părăsi prietenii.

* *
*

Aşa grăit-a Zarathustra

O carte pentru toţi şi nici unul

Partea a treia

"Voi cătați în sus, când jinduiți după nălțare. Eu îmi cobor privirea, fiindcă sunt la nălțime.

Care poate dintre voi să râdă şi să fie la nălțime totodată?

Cel ce suie pe munții cei mai înalți, acela râde deasupra tuturor tragediilor, închipuite şi trăite."

Zarathustra, despre citit şi scris (I, p. 37-38)

Călătorul

Era pe la miezul nopții când Zarathustra o luă pe coama insulei, ca s-ajungă-n zori de zi pe malul dimpotrivă: căci voia să plece de-acolo cu o corabie. În partea aceea se găsea, într-adevăr, o radă prielnică, în care şi vase străine-şi aruncau cu dragă inimă ancora; acestea-i luau pe cei ce voiau să treacă marea, părăsind fericitele insule. O dată muntele urcat, Zarathustra-şi aminti pe cărare de multele hoinăreli singuratice, începând cu tinerețea lui, şi de numeroşii munți şi creste şi culmi pe care le-a suit.

Eu sunt un pribeag şi-un drumeț prin munți, rosti întru inima sa, nu-mi place de şesuri şi nici nu pot sta locului mult.

Şi-orice aş mai trăi şi mi-ar aduce soarta, – o hoinăreală va fi în asta, şi-un urcuş pe munte: la urma urmelor, nu te mai trăieşti decât pe tine însuți.

Scursu-s-a timpul când întâmplarea n-avea decât să mă-ntâmpine-n voie; şi ce-ar mai putea acuma să dea peste mine din ce n-ar fi al meu?

Se-ntoarce, îmi vine-acasă până la urmă – propriul meu sine şi ceea ce fost-a din el atâta vreme-n străini şi-mprăştiat printre toate lucrurile şi-ntâmplările.

Şi un singur lucru mai ştiu: mă aflu acum în fața ultimei mele culmi şi a ceea ce mi-a fost cel mai mult amânat. Vai, sunt nevoit să-mi sui cea mai aspră cărare! Vai, începutu-mi-am cea mai singuratică pribegie!

Cel ce-i însă de aceeaşi teapă cu mine nu scapă unei asemenea clipe: clipa ce-l agrăieşte: "Abia acum îți bați cărarea măreției! Culme şi hău – acuma, iată, sunt una!

Îți bați cărarea măreției: ce se numea pân-acum cea de pe urmă primejdie a ta ajunsu-ți-a azi cea de pe urmă scăpare!

Îți bați cărarea măreției: iată ce trebuie să-ți fie acum cel mai mare curaj, să nu mai fie în urmă-ți nici o cărare!

Îți bați cărarea măreției; pe-aici nici unul nu se va mai furişa după tine! Piciorul tău singur şters-a cărarea dinapoia ta, şi e scris deasupra ei: pe-aicea nu se poate.

Şi, de-ți lipsesc de-acum înainte scările, tu trebuie să ştii să urci şi pe propriu-ți cap: altminteri cum ai vrea să te înalți?

Pe propriu-ţi cap şi departe, dincolo de propria-ţi inimă! Acuma partea cea mai blândă a firii tale trebuie s-ajungă cea mai aspră.

Cel ce s-a tot cruţat cât a putut boli-va-n cele din urmă din pricina straşnicei cruţări de sine. Lăudat fie ceea ce-năspreşte! Nu laud ţara unde curge – unt şi miere!

E nevoie să-nveţi a-ţi întoarce privirea de la tine, ca să vezi în juru-ţi mult: – de această asprime are nevoie oricine urcă munţii.

Cel ce însă, ca împătimit de cunoaştere, e-ndrăzneţ cu ochii cum ar putea să vadă din toate lucrurile mai mult decât ce cade-ntâi subt priviri?

Tu însă, o Zarathustra, ai vrea să vezi temeiul şi partea ascunsă a tuturor lucrurilor: deci trebuie să te-nalţi chiar deasupra de tine, – tot mai sus, până când lăsa-vei sub tine chiar stelele tale!

Da! Să mă uit în jos la mine însumi şi la stelele mele: abia aceasta ar putea să poarte numele de culme a mea, aceasta mi-a mai rămas în urmă ca ultima-mi culme! –"

Aşa grăit-a Zarathustra întru sine, în timp ce urca, mângâindu-şi inima cu scurte pilde: căci rănit era în inimă cum niciodată n-a mai fost înainte. Şi, când ajunse-n vârful coamei muntoase, iată, înainte-i se-ntindea cealaltă mare: şi stătu el locului şi tăcu îndelung. Noaptea însă era, la această nălţime, rece şi senină şi limpede-nstelată.

Soarta mi-o cunosc, a spus într-un târziu cu tristeţe. Fie! Sunt gata. Abia ce mi-a-nceput sihăstria de pe urmă.

Ah, această mare neagră şi tristă de subt mine! Ah, această borţoasă ursuzenie noptatică! Ah, soartă şi mare! La voi sunt silit să cobor acuma!

Mă aflu-n faţa celui mai nalt dintre munţii mei şi-n faţa celei mai lungi dintre călătoriile mele: de-aceea trebuie să cobor întâi mai adânc decât coborât-am vreodată:

– mai adânc în suferinţă decât coborât-am vreodată, până-n miezul puvoiului ei cel mai negru! Aşa e vrerea sorţii mele: Fie! Sunt gata.

De unde vin munţii cei mai nalţi? m-am întrebat odată. Atunci am învăţat că vin din mare.

Această mărturie-i scrisă-n piatra lor şi pe pereţii culmilor lor. Din cele mai mari adâncimi îşi ating înălţimea înălţimile cele mai mari. –

Aşa grăit-a Zarathustra-n piscul muntelui, unde era cam frig; când însă ajunse aproape de mare şi se văzu în cele din urmă singur printre stânci, simţi că drumu-l obosise şi-l apucase un dor mai aprig decât înainte.

E ceasul când totul doarme încă, rosti; şi marea doarme. Beat de somn şi străin, ochiul ei se uită la mine.

Dar ea răsuflă cald, o simt. Şi mai simt că visează. Se zvârcoleşte visând pe nişte perini tari.

Sst! Sst! Cum geme de rele aduceri-aminte! Sau de rele aşteptări?

Ah, ce trist mă simt în preajmă-ți, dihanie cătrănită, şi supărat pe mine însumi din pricina ta!

Ah, că nu mi-e mâna îndeajuns de tare! Mult mi-ar plăcea, adevăr grăiesc ție, să te izbăvesc de visele rele! –

Şi, grăind aşa, Zarathustra izbucni într-un râs amar şi trist pe seama lui însuşi. "Cum! Zarathustra! îşi zise, ai de gând şi mării să-i cânți spre alinare?

Ah, Zarathustra, nebunule plin de iubire, tu, preaîncrezătorule! Dar aşa ai fost mereu: mereu venit-ai încrezător la tot ce-nspăimântă.

Orice pocitanie tot voiai s-o mângâi cu mâna. Un abur de răsuflare caldă, o labă c-un smoc albior –: şi erai îndată gata s-o iubeşti şi s-o ademeneşti.

Iubirea este primejdia celor mai singuratici, iubirea de orice, *numai viață să aibă*! Adevăr grăiesc ție, nebunia mea e de râs, şi modestia în iubire!" –

Aşa grăit-a Zarathustra şi mai râse o dată: atuncea însă-şi aminti de prietenii părăsiți –, şi, de parcă ar fi păcătuit față de ei cu gândurile lui, îl cuprinse ciuda din pricina gândurilor sale. Şi numaidecât cel ce râdea se porni pe plâns: – de ciudă şi de dor a plâns Zarathustra cu amar.

* *
*

Despre vedenie şi taină

1

Când s-a aflat printre corăbieri că Zarathustra este pe vas, – căci o dată cu el urcase pe punte un bărbat ce venea din insulele fericite – se iscă o mare curiozitate şi aşteptare. Dar Zarathustra tăcu două zile şi rămase rece şi surd de tristețe, cât nu răspundea nici la priviri, nici la-ntrebări. În seara celei de-a doua zile însă îşi deschise iarăşi urechile, deşi tăcea mai departe: căci pe vasul acesta se puteau auzi o mulțime de lucruri ciudate şi primejdioase, care veneau de departe şi voiau să meargă şi mai departe. Zarathustra însă era un prieten al tuturor acelora ce pleacă-n lungi călătorii şi nu pot să trăiască fără primejdie. Şi uite! în cele din urmă, tot ascultându-i, limba i s-a dezlegat şi lui, şi gheața inimii sale s-a rupt: – atuncea prinse a glăsui aşa:

Vouă, cutezătorilor iscoditori* şi ispititori**, şi orişicui a luat vreodată drumul mării cumplite supt vântréle viclene, –

vouă, celor beți de taine, celor bucuroşi de amurguri, al căror suflet e ademenit cu flaute către orice hău al pierzaniei:

– căci voi nu vreți să urmați un fir, pipăindu-l cu mână fricoasă; şi acolo unde sunteți în stare să g h i c i ț i , vi-e lehamite să mai j u d e c a ț i –

vouă doar vă-mpărtăşesc eu taina ce-a m v ă z u t -o, – vedenia celui mai singuratic om. –

Nu de mult umblam posomorât printr-un asfințit de paloarea morții, – posomorât şi-ncruntat, cu buzele strânse. Nu-mi scăpătase numai un singur soare.

O potecă suind îndărătnică prin pietroaie, una duşmănoasă şi singuratică, pe care n-o mai agrăiau nici buruienile, nici tufele: o potecă de munte scrâşnea sub îndârjirea piciorului meu.

Păşind în muțenia mea pe zurăitul batjocoritor al pietrişului, călcând pe piatra ce-mi făcea piciorul s-alunece: aşa se căznea acesta să urce.

---

*Suchern

**Versuchern

Să urce: – în ciuda spiritului ce-l trăgea în jos, ce-l trăgea-n prăpastie, a spiritului gravitaţiei, diavolul şi duşmanul meu de moarte.

Să urce: – cu toate că-mi stătea-n spinare, pe jumătate pitic, pe jumătate cârtiţă; schilod; schilodind; turnându-mi, prin ureche, în creier, picătură cu picătură, gânduri de plumb.

"O Zarathustra, şoptea în batjocură, silabă cu silabă, tu, piatră filozofală! Te-ai zvârlit în sus, dar orice piatră zvârlită trebuie – să cadă!

O Zarathustra, piatră filozofală, piatr-aruncată din praştie, tu, sfărâmător de stele! Pe tine însuţi te-ai zvârlit aşa de sus, – dar orice piatră zvârlită – trebuie să cadă!

Osândit la tine însuţi şi la propria ucidere cu pietre: o Zarathustra, departe, neîndoielnic, zvârlit-ai piatra, – dar ea cădea-va *pe tine* napoi!"

După care piticul tăcu; şi asta ţinu o vreme. Tăcerea-i însă mă apăsa; şi-ntr-o astfel de stare în doi, adevăr grăiesc vouă, eşti mai singuratic decât de unul singur!

Suiam şi suiam, visam, mă gândeam, – dar totul mă apăsa. Mă asemuiam cu un bolnav pe care greaua lui suferinţă-l oboseşte, iar un vis mai greu îl deşteaptă din nou din aţipire. –

Dar e în mine ceva ce eu numesc neînfricare: şi ce mi-a ucis pân-acuma orice frică. Această neînfricare mi-a poruncit într-un târziu să stau pe loc şi să glăsuiesc: "Piticule! Tu! Sau eu!" –

Neînfricarea, adică, e cel mai bun ucigaş, – neînfricarea ce *dă năvală*: căci în orice năvală răsună muzica.

Omul însă e cel mai neînfricat animal: prin asta înfrânt-a orice animal. În sunetul muzicii înfrânt-a şi orice durere; durerea omenească însă e cea mai adâncă durere.

Neînfricarea ucide şi ameţeala din marginea prăpăstiilor: şi unde oare omul nu stă pe margini de prăpăstii? Vedere nu-nseamnă oare chiar – să vezi prăpăstii?

Neînfricarea e cel mai bun ucigaş: neînfricarea ucide chiar şi compătimirea. Compătimirea însă e cea mai adâncă prăpastie: cu cât priveşte omul mai adânc în viaţă, cu atât mai adânc priveşte şi-n pătimire.

Neînfricarea însă-i cel mai bun ucigaş, neînfricarea ce dă năvală: ea ucide şi moartea, căci spune: "Aceasta fost-a viaţa? Ei bine! De la capăt!"

Într-o astfel de zicală însă răsună muzica mult. Cine are urechi de auzit să audă. –

* *
*

2

"Stai! piticule! spusei atuncea. Eu! Sau tu! Dar, dintre noi, cel mai tare sunt eu –: tu nu-mi cunoşti prăpăstiosul gând! Pe-acesta – n-ai putea să-l suferi!" –

Aici s-a-ntâmplat ceva ce mi-a mai uşurat povara: căci piticul mi-a sărit de pe umeri, curiosul! Şi se ghemui pe-o piatră-n fața mea. Dar chiar acolo unde ne oprirăm se boltea o intrare.

"Priveşte-această poartă! piticule! vorbii mai departe: ea are două fețe. Două drumuri se-ntâlnesc aici: pe ele nimeni n-a ajuns vreodată până la capăt.

Calea aceasta lungă dindărătul porții: ea ține o veşnicie. Şi calea aceea lungă din afara ei – aceasta este altă veşnicie.

Aceste căi se-nfruntă; se bat chiar cap în cap: – şi-aici, la poarta aceasta, e locul unde se-ntâlnesc. Numele porții e scris deasupra: "clipă".

Dar dacă cineva ar merge mai departe pe una dintre ele – şi tot mai departe şi mai departe: crezi, piticule, că aceste căi s-ar înfrunta în veci de veci?" –

"Toate lucrurile drepte mint, mormăi cu dispreț piticul. Orice adevăr e strâmb, chiar timpul e un cerc."

"O spirit al gravitației! răspunsei înfuriindu-mă, nu trece aşa de uşor peste lucruri! Sau te las chircindu-te acolo unde eşti, ologule – şi te-am purtat pe sus!

Uite, glăsuii mai departe, această clipă! De la poarta aceasta zisă clipă, duce înapoi o cale lungă şi veşnică: în urma noastră se-ntinde o veşnicie.

Nu cumva ce poate să treacă din toate lucrurile trebuie să mai fi trecut odată pe această cale? Nu cumva ce poate se se-ntâmple din toate lucrurile trebuie să se mai fi-ntâmplat, să se mai fi săvârşit, să mai fi trecut odată?

Şi, dacă totul a mai fost: ce crezi, piticule, de clipa aceasta? Nu cumva şi poarta aceasta trebuie – să mai fi fost?

Şi toate lucrurile nu-s cumva atât de strâns înnodate, încât această clipă trage după sine toate lucrurile ce vor să vie? Aşadar – – şi pe sine însăşi?

Întrucât ce poate să treacă din toate lucrurile: trebuie să mai treacă odată – şi pe calea aceasta lungă din afara porții! –

Şi-acest păianjen încet, abia mişcându-se-n lumina lunii, şi eu şi tu şuşotind împreună subt poartă, şuşotind despre lucruri veşnice – nu trebuie cumva să mai fi fost cu toții?

– şi să ne reîntoarcem şi să trecem pe cealaltă cale, din afara porții, din fața noastră, pe această cale lungă şi tulburătoare – nu trebuie cumva să ne reîntoarcem veşnic? –"

Aşa vorbit-am, şi tot mai slab: căci mă temeam de propriile-mi gânduri şi gânduri ascunse. Când, deodată, auzii un câine u r l â n d aproape.

Mai auzit-am vreodată un câine să urle aşa? Gândul îmi fugi napoi. Da! Când eram copil, în cea mai îndepărtată copilărie:

– atunci am auzit un câine urlând aşa. L-am şi văzut, zbârlit, cu capul pe spate, tremurând, în miezul celei mai tăcute nopți, când până şi câinii cred în năluciri:

– încât mi se făcuse milă. Căci tocmai atuncea luna plină, ridicându-se deasupra casei, într-o tăcere de moarte, se oprise locului, o văpaie rotundă, – nemişcată pe acoperişul întins, ca pe un bun al altuia: –

de asta s-a-ngrozit la ceasul acela câinele: de vreme ce câinii cred în hoți şi-n năluciri. Şi când l-am auzit din nou urlând aşa, mi se făcuse iarăşi milă.

Unde era acuma piticul? Şi poarta? Şi păianjenul? Şi toată şuşoteala? Să fi visat? M-am trezit? Stăteam dintr-o dată între stânci sălbatice, singur, pustiu în cea mai pustie lumină a lunii.

D a r m a i î n c o l o z ă c e a u n o m ! Şi iată-l! Câinele, sărind, zbârlit, scâncind, – când m-a văzut apropiindu-mă – urlă din nou, z b i e r ă : – mai auzit-am vreodată un câine zbierând în halul acesta după ajutor?

Şi, adevăr grăiesc vouă, aşa ceva ce-am văzut atunci, eu nu mai văzusem niciodată. Văzui un păstor, un flăcăuandru, zvârcolindu-se, înecându-se, tresărind, cu chipul schimonosit, atârnându-i din gură un şarpe negru şi greu.

Mai văzut-am vreodată atâta silă şi atâta spaimă-nvinețită adunate pe un singur chip? O fi dormit? Şi şarpele alunecatu-i-a pe gât – aşa s-o fi ales c-o muşcătură zdravănă.

Mâna-mi trăgea de şarpe şi trăgea: – zadarnic! pe şarpe nu-l smulgea din gât. Atunci un țipăt izbucni din mine: "Muşcă-l! Muşcă-l!

Taie-i capul cu dinții! Muşcă-l!" – aşa țipau din mine spaima, ura, sila, milostenia mea, tot binele şi răul din mine țipau într-un singur țipăt. –

Cutezătorilor din jurul meu! Iscoditorilor, ispititorilor şi-oricare dintre voi a luat vreodată drumul mărilor necunoscute supt vântréle viclene! Voi, cei bucuroşi de taine!

Dezlegați-mi taina ce arătatu-mi-s-atunci, tâlcuiți-mi vedenia celui mai singuratic om!

Căci o vedenie-a fost, şi-o prevestire: – c e văzut-am în ceasul acela,

în tâlcul acela? Şi *cine* este cel ce trebuie să vină odată?

Cine este păstorul căruia şarpele-i alunecă aşa pe gât? *Cine* este omul căruia o să-i alunece aşa pe gâtlej tot ce-i mai greu şi mai negru?

– Păstorul însă mursecă, aşa cum țipătul meu l-a-ndemnat; şi-şi înfipse bine dinții! Scuipă departe capul şarpelui –: şi sări în sus. –

Nu mai era păstor, nici om nu mai era, – ci o ființă cu totul schimbată, scăldată în lumină, *râzând*! Niciodată n-a mai râs pe pământ vreun om aşa cum râdea aceasta!

O fraților, auzit-am un râs ce nu era un râs omenesc, – – şi-acuma, iată, mă amistuie o sete, un dor ce nu se-astâmpără nici veci de veci.

Dorul meu de râsul acesta mă mistuie: o, cum de mai pot să trăiesc? Şi cum aş putea să mor acuma? –

Aşa grăit-a Zarathustra.

*   *
*

Despre fericirea fără de voie

Cu astfel de taine şi amărăciuni întru inimă trecea Zarathustra marea. Când însă, după patru zile de mers, fu departe de insulele fericite şi de prietenii săi, îşi biruise toată durerea –: învingător şi bine-nfipt pe picioare, aşa se nălța din nou deasupra sorții lui. Şi-atunci îşi agrăi în felul acesta cugetul cuprins de bucurie mare:

Mă aflu iarăşi singur şi voi să fiu aşa, doar cu cerul curat şi cu marea liberă; şi iarăşi e după-amiază-n jurul meu.

După-amiaza întâlnitu-mi-am prima oară prietenii, după-amiaza şi a doua oară: – la ceasul în care toată lumina se potoleşte.

Căci partea de fericire aflată încă pe cale între cer şi pământ îşi mai caută acum, ca adăpost, un suflet limpede: *de fericire* s-a potolit acuma toată lumina.

O, după-amiaz-a vieții mele! Odinioară şi fericirea mea coborât-a la vale ca să-şi caute un adăpost: atunci a dat peste-aceste suflete deschise şi primitoare.

O, după-amiaz-a vieții mele! Câte n-am dăruit ca să am un singur lucru: această plantație vie a gândurilor mele şi-această lumină de dimineață a celei mai mari nădejdi în care stau!

Tovarăşi de drum îşi căuta odată creatorul, şi copii ai nădejdii *sale*: şi uite, potrivitu-s-au lucrurile să nu şi-i poată găsi, de nu şi-i va fi creat el însuşi mai întâi.

Aşa că iată-mă-n toiul lucrării mele, ducându-mă la copiii mei şi-ntorcându-mă de la ei: de dragul copiilor lui, Zarathustra trebuie să se desăvârşească el însuşi.

Căci nu-ți iubeşti din tot sufletul decât copilul şi lucrarea; şi-acolo unde-i o mare iubire față de tine însuți, ea-i semnul sarcinii: aşa credeam.

Încă-mi înverzesc copiii în cea dintâi primăvară a lor, adunați la un loc şi clătinați laolaltă de vânturi, pomii grădinii mele şi-ai celui mai bun pământ al meu.

Şi-adevăr grăiesc vouă! Unde stau laolaltă asemenea pomi, acolo fericite insule *sunt*!

Dar odată îi voi scoate şi-l voi pune pe fiecare singur, de sine stătător: ca să-nveţe singurătatea şi-ndărătnicia şi prevederea.

Cioturos şi strâmb şi de-o mlădioasă tărie, aşa îmi va sta el atunci pe ţărmurele mării, un far plin de viaţă al vieţii de ne-nvins.

Acolo unde furtunile se prăvălesc în mare şi trompa muntelui soarbe apă, acolo-şi va avea fiecare privegherile de zi şi de noapte, ca să se-ncerce şi cunoască *pe sine*.

Trebuie să se cunoască şi să se-ncerce dacă-i din acelaşi aluat şi viţă cu mine, – dacă-i stăpânul unei voinţe trainice, dacă-i tăcut, chiar de vorbeşte, şi dacă-i darnic astfel încât *să ia*, când dă: –

– ca s-ajungă odată să fie tovarăş al meu de drum şi un tovarăş de creaţie şi de praznic cu Zarathustra –: unul care-mi scrie voinţa mea pe tabla mea: întru mai deplina-mplinire a tuturor lucrurilor.

Şi, de dragul lui şi-al semenului său, eu însumi trebuie să mă-mplinesc *pe mine*: de-aceea-mi ocolesc acum fericirea şi m-arunc în braţele oricărei nefericiri – ca să mă-ncerc şi cunosc *pe mine* pentru ultima oară.

Şi, adevăr grăiesc vouă, s-a-mplinit sorocul să plec; şi umbra călătorului şi cel mai lung răstimp şi clipa tihnei depline – toate m-au agrăit: "Sosit-a vremea!"

Vântul suflatu-mi-a prin gaura cheii şi zisu-mi-a "Hai!" Uşa, vicleana, deschisu-mi-s-a dintr-o dată şi zisu-mi-a "Du-te!"

Dar eu zăceam în lanţurile iubirii pentru copiii mei: jinduirea pusu-mi-a laţul acesta, jinduirea după iubire, jindul de-a ajunge prada copiilor mei şi de-a mă pierde-n aceştia.

Jinduirea – asta-nseamnă ea de-acum pentru mine: a mă fi pierdut pe mine însumi. *Vă am pe voi, copiii mei!* În avutul acesta, totul trebuie să fie siguranţă şi nimic jinduire.

Dar soarele iubirii mele zăcea pe mine ca pe ouă, Zarathustra fierbea în zemurile lui, – când, iată, trecură peste mine umbre şi-ndoieli.

Ger şi iarnă-mi doream de-acum: "O, de m-ar face iarăşi gerul şi iarna să trosnesc şi să scârţâi!" oftam: – când, iată, pâcle de gheaţă urcară din mine.

Trecutul meu le-a spart mormintele, multă durere-ngropată de vie s-a trezit la viaţă –: dormise numai de moarte, sub giulgiul ei.

Aşa-mi strigau prin semne toate cele: "E vremea!" Dar eu – n-auzeam: până când, în sfârşit, prăpastia mea se mişcă, iar gându-mi începu să mă ciupească.

Ah, gândule prăpăstios, tu, care eşti gândul *meu*! Când voi găsi tăria să te-aud săpând făr-a mai tremura?

Până sus în gât îmi bate inima, când te-aud săpând! Tăcerea-ţi stă să mă sugrume, tu, cel ce taci în adânc de prăpăstii!

N-am cutezat niciodată pân-acum să te chem aicea sus: destul că te – purtam cu mine! Încă n-am fost destul de tare pentru ultima semeţie şi zburdare de leu.

Destul de-nfricoşătoare mi s-a părut întotdeauna greutatea ta: dar odată găsi-voi tăria şi răcnetul leului care să te cheme sus!

Numai atunci când am să mă-nving în această privinţă, voi dori să mă-nving şi-ntr-una mai mare; iar o biruinţă va fi pecetea împlinirii mele! –

Între timp mai plutesc pe mări nesigure; întâmplarea mă linguşeşte, mieroasa; privesc nainte şi napoi –, nu zăresc nici un liman deocamdată.

Nu mi-a bătut deocamdată ceasul celei din urmă bătălii, – sau poate că tocmai îmi bate? Adevăr grăiesc vouă, cu prefăcută frumuseţe se uită la mine din toate părţile marea şi viaţa!

O, după-amiaz-a vieţii mele! O, fericire-n amurg! O portule din largul mării! O, pace-n nesiguranţă! Cum n-am încredere-n voi, în nici care!

Adevăr grăiesc vouă, arăt neîncredere faţă de prefăcuta voastră frumuseţe! M-asemui cu-ndrăgostitul ce nu se-ncrede-n zâmbetul prea catifelat.

Aşa cum gelosul o-ndepărtează de la sine pe fiinţa cea mai iubită, drăgăstos în asprimea lui –, tot aşa îndepărtez şi eu de la mine această clipă fericită.

Piei din ochii mei, fericită clipă! O dată cu tine mi-a venit o fericire fără de voie! Iată-mă pregătit pentru cea mai adâncă durere a mea: – la timpul nepotrivit venit-ai!

Piei din ochii mei, fericită clipă! Adăposteşte-te mai bine acolo – la copiii mei! Dă-i zor! şi binecuvântează-i încă în amurg cu fericirea mea!

Iată, se face seară: apune soarele. Trecut-a – fericirea mea! –

Aşa grăit-a Zarathustra. Şi şi-a aşteptat întreaga noapte nefericirea: dar aşteptă zadarnic. Noaptea rămase limpede şi liniştită, şi fericirea însăşi se apropie de el din ce în ce mai mult şi mai mult. Spre dimineaţă însă, Zarathustra râse întru inima lui şi spuse-n zeflemea: "Fericirea se ţine după mine. Asta fiindcă eu nu mă ţin de femei. Fericirea însă-i o femeie."

* *
*

La revărsatul zorilor

O cer deasupra mea, curatule! Adâncule! Tu, hău de lumină! Scrutându-te, mă trec fiorii unor dorințe dumnezeieşti.

Să mă azvârl în slăvile tale – iată adâncul *meu*! Să mă ascund în curățiile tale – iată nevinovăția *mea*!

Pe Dumnezeu îl acoperă frumusețea lui: aşa-ți ascunzi tu stelele. Nu scoți o vorbă: *aşa*-mi vesteşti înțelepciunea ta.

Mult ridicatu-mi-te-ai azi deasupra mării clocotitoare, iubirea ta şi sfiiciunea ta se destăinuie sufletului meu clocotitor.

Arătându-mi-te frumos, învăluit în frumusețea ta, grăindu-mi fără glas, dar limpede-n înțelepciunea-ți:

O, cum să nu ghicesc eu tot ce-i sfielnic în sufletul tău! *Înaintea* soarelui arătatu-mi-te-ai mie, celui mai singuratic om.

Noi suntem prieteni dintru început: aceleaşi temeri şi temeiuri şi tristeți avem; chiar soarele ne este-acelaşi.

Nu ne vorbim, căci ştim prea multe –: schimbăm tăceri, prin zâmbet ne-mpărtăşim cele ştiute.

Nu eşti tu lumină pentru focul meu? Iar sufletul tău nu e-ngemănat cu judecata mea?

Am învățat de toate-mpreună; împreună-nvățat-am să ne ridicăm deasupra noastră, către noi înşine, şi să zâmbim senini: –

– să zâmbim senini şi-aruncând în jos priviri din ochi strălimpezi şi de la depărtări de mii de picioare, în vreme ce, sub noi, ca ploaia, aburesc nevoia şi năzuința şi vina.

Şi, dacă umblat-am singur: sufletul meu *de cine*-a fost înfometat pe căi rătăcitoare nopți de-a rândul? Şi, de-am urcat eu munții, *pe cine*, dacă nu pe tine, te-am căutat în munți?

Şi toate colindările mele şi toate urcuşurile-n munți: n-au fost decât o trebuință şi-o mână de ajutor întinsă celui neajutorat: – *să zbor*, atâta doar voieşte-ntreaga mea voință, să zbor în *tine*!

Şi pe cine-am urât mai mult decât norii hoinari şi tot ce te mânjeşte? Şi propria ură mi-am mai urât-o, fiindcă te mânjea!

Supăratu-s pe norii hoinari, pe-aceste mâțe de pradă cu mersul tiptil: şi ție, şi mie ne răpesc ce-avem amândoi, – cumplita şi nemărginita încuviințare cu da şi amin.

Supărați suntem pe-aceşti mijlocitori şi băgăreți, pe norii hoinari: pe nici în car, nici în căruță aceştia ce n-au deprins nici să binecuvânteze, nici să blestéme din suflet.

Aş sta mai degrabă sub cer zăvorât, într-un butoi, aş sta mai degrabă fără cer, într-o genune, decât să mi te văd, o cer de lumină, mânjit de norii hoinari!

Şi-adesea-mi vine să-i leg cu sârma de aur, zimțată, a fulgerului, ca să bat, ca tunetul, toba pe burta lor de căldare: –

– un toboşar întărâtat, întrucât ei mă pradă de da!-ul şi-amin!-ul tău, o cer deasupra mea, curatule! Străluminatule! Tu, hău de lumină! – întrucât ei te pradă de da!-ul şi-amin!-ul m e u .

Căci mai degrab-aş vrea eu vuiete şi tunete şi blestemele vijeliilor decât această pace de mâță, îndoielnică şi prevăzătoare; şi chiar dintre oameni, cel mai mult îi urăsc pe toți viclenii şi pe cei nici în car, nici în căruță şi norii hoinari, şovăielnicii şi-ndoielnicii.

Şi "cine nu poate să binecuvânteze n-are decât s ă - n v e ț e a blestema!" – această-nvățătură luminoasă mi-a căzut din cerul luminos, această stea se naltă şi azi pe cerul meu în nopți întunecate.

Eu însă nu-s un binecuvântător şi nici unul care spune da decât dacă mă-mpresuri tu, curatule! Străluminatule! Tu, hău de lumină! – în toate häurile-mi duc atuncea binecuvântătoarea încuviințare cu da.

Ajuns-am binecuvântător şi unul ce spune da: şi m-am luptat îndelung şi-am fost un luptător, ca odată şi-odată să pot avea mâini slobode pentru binecuvântare.

Ci iată-mi binecuvântarea: să te nalți deasupra orişicărui lucru, ca propriu cer al tău, ca boltit acoperiş al tău şi clopot de-azur şi veşnic adăpost: şi fericit e cel ce astfel binecuvântă!

Căci toate lucrurile sunt botezate-n izvorul veşniciei şi dincolo de bine şi de rău; dar binele şi răul înseşi nu sunt decât nişte umbre trecătoare şi umede mâhniri şi nori hoinari.

Adevăr grăiesc vouă, e-o binecuvântare, iar nu hulire, când propovăduiesc: "Deasupra lucrurilor toate se naltă cerul hazard, şi cerul nevinovăție, cerul întâmplare, cerul semeție."

"Din întâmplare" – iată cea mai veche noblețe a lumii, pe care eu am dat-o lucrurilor înapoi, am slobozit-o din robia scopului.

Această libertate dimpreună cu seninătatea cerului pusu-le-am, ca

un clopot de-azur, deasupra lucrurilor toate, în timp ce propovăduiam că, deasupra lor şi prin mijlocirea lor, nici o "veşnică voinţă" – nu voieşte.

Această semeţie şi nebunie pusu-le-am în locul acelei voinţe, în timp ce propovăduiam: "În orice lucru doar atâta e cu neputinţă – raţionalitatea!"

De fapt, un pic de raţiune, o sământă de-nţelepciune, semănată din stea în stea, – această plămădeală e-n toate lucrurile-amestecată: de dragul nebuniei, înţelepciunea e-n toate lucrurile-amestecată!

Un pic de-nţelepciune, oricum, e cu putinţă; dar în toate lucrurile dat-am peste-această fericită siguranţă: să joace – mai bine cu picioarele-ntâmplării.

O cer deasupra mea, curatule! Înaltule! Iată care-i acuma curăţia ta pentru mine, aceea că nu e nici un veşnic păianjen al raţiunii şi nici o pânză a ei de păianjen: –

– aceea că tu-mi eşti locul unde dănţuie-ntâmplările zeieşti, că-mi eşti o masă a zeilor pentru zeieştile zaruri şi zeieştii jucători de zaruri! –

Dar ce, roşeşti? Am spus ce nu-i de spus? Hulit-am voind să te binecuvânt?

Sau ruşinea-n doi te-o fi făcut să te roşeşti? – Îmi porunceşti să plec şi să tac, deoarece acuma – vine ziua?

E lumea hău –: adânc cum ziua nu l-a fost gândit vreodată. Nu toate au voie să prindă glas în faţa zilei. Dar ziua vine: să ne despărţim acum!

O cer deasupra mea, sfielnicule! Aprinsule! O, fericire a mea de la revărsat de zori! Ci ziua vine: să ne despărţim acum! –

Aşa grăit-a Zarathustra.

* *
*

Despre virtutea care micşorează

1

Când Zarathustra fu din nou pe uscat, nu se porni de-a dreptul către munţii şi văgăuna lui, ci bătu multe drumuri, întrebând şi iscodind ba una, ba alta, încât glumea pe seama lui însuşi: "Uite un râu ce curge, şerpuind mereu, înapoi spre izvor!" Căci voia să afle ce s-a-ntâmplat *cu omul* în răstimpul acesta: dacă mai crescuse ori descrescuse. Şi odată văzu un şir de case noi; atunci se miră şi spuse:

Ce va să zică aceste case? Adevăr grăiesc, n-a fost un suflet mare acela ce le-a ridicat pe măsură-şi!

Să le fi scos vreun bleg de copil din cutia lui cu jucării? Barem de le-ar pune un alt copil la loc în cutia sa!

Şi-aceste odăi şi cămări: pot *oamenii* intra şi ieşi din ele? Mi se par făcute pentru păpuşi de mătase; ori pentru pisici poftitoare de frupt, ce nu se-mpotrivesc, la rându-le, ca alţii să se-nfrupte din ele.

Şi Zarathustra stete locului cufundat în gânduri. Într-un sfârşit glăsui cu mâhnire: "*Toate* s-au făcut mai mici!

Peste tot văd porţi mai scunde: cel ce-i de teapa *mea* tot mai răzbeşte cumva pe sub ele, dar – trebuie să-şi îndoaie spinarea!"

O, când ajunge-voi iarăşi în ţara mea, acolo unde nu mai trebuie să-mi îndoi spinarea – nu mai trebuie să-mi îndoi spinarea *înaintea celor mici*! – Şi Zarathustra oftă şi privi în depărtare. –

Însă-n aceeaşi zi îşi rosti cuvântarea despre virtutea care micşorează.

2

Trec prin gloata aceasta şi larg deschişi mi-s ochii: oamenii nu mi-o iartă că nu le port nici o pizmă pentru virtuţile lor.

Cată să mă muşte, fiindcă le spun: la oameni mici, de virtuţi mici e nevoie –şi fiindcă anevoios încuviinţez că-i *nevoie* de oameni mici!

Încă m-asemui aici cu cocoşul dintr-o ogradă străină pe care, asemeni, găinile cată să-l ciupească; dar din pricina asta eu nu sunt pornit împotriva acestor găini.

Sunt cuviincios cu ei cum sunt cu orice mică supărare; să fii-nțepător cu ceea ce-i mic mi se pare o-nțelepciune de arici.

Toți vorbesc despre mine seara, când stau împrejurul focului, – vorbesc despre mine, dar nimeni nu se gândeşte – la mine!

Iată noua linişte pe care am deprins-o: lărmuiala cu care mă-mpresură ei întinde o mantie peste gândurile mele.

Lărmuie înde ei: "Ce vrea de la noi întunecatul acesta de nour? să băgăm de seamă să nu ne-aducă vreo molimă!"

Şi nu-i mult de când o femeie şi-a smucit înspre ea copilul ce voia să vină la mine: "Îndepărtați-vă pruncii! strigat-a; ochii aceştia mistuie sufletele pruncilor."

I-apucă tusea când eu cuvântez: ei vor să spună că tusea-i o-ntâmpinare la vânturile năprasnice, – nu deslușesc nimic din vuietul fericirii mele!

"N-avem încă vreme pentru Zarathustra" – întâmpină ei; dar ce va să zică o vreme care "n-are vreme" pentru Zarathustra?

Şi chiar de mă ridică-n slăvi: cum oare aş putea s-adorm pe slava l o r? O cingătoare țepoasă mi-e lauda lor: chiar şi-atunci când mă descotorosesc de ea, mă zgârie.

Şi şi-aceasta deprins-o-am printre ei: acela ce laudă se-n-fățişează ca şi când ar înapoia, adevărul însă e că vrea să fie copleşit cu daruri!

Întrebați-mi piciorul de-i place felul lor de-a lăuda şi momi! Adevăr grăiesc vouă, după asemenea tact şi tic-tac nu-i place nici să joace, nici să stea pe loc.

Întru mica virtute ar vrea să mă momească şi să mă laude; întru tic-tacul micii fericiri ar vrea să-mi înduplece piciorul.

Trec prin gloata aceasta şi larg deschişi mi-s ochii: oamenii s-au făcut m a i m i c i şi se fac din ce în ce mai mici: – a c e a s t a î n s ă o p r i c i n u i e ş t e - n v ă ț ă t u r a - l e d e s p r e f e r i c i r e ş i v i r t u t e.

Se-nțelege că şi-n privința virtuții ei sunt modeşti – căci caută tihnă. Cu tihna se potriveşte însă numai virtutea modestă.

Ce-i drept, învață şi ei în felul lor să păşească şi să pro-păşească: ceea ce eu numesc ş o n t â c ă i t –. Prin asta ajung să fie o piedică pentru oricine se grăbeşte.

Şi nu puțini dintre ei o iau înainte, dar se uită-ndărăt, cu gâtu-nțepenit: în aceştia-mi place să mă reped.

Piciorul şi ochii nu trebuie să mintă, nici să se facă de minciună-ntre ei. Dar multă minciuneală e la oamenii mici.

Unii dintre ei voiesc, dar cei mai mulți nu sunt decât supuşi voinței altora. Unii dintre ei sunt fireşti, dar cei mai mulți sunt proşti comedieni.

Printre ei se află comedieni fără s-o ştie şi comedieni fără s-o vrea, – fireştii-s totdeuna rari, îndeosebi comedienii fireşti.

De bărbăţie-i lipsă aici: de-aceea femeile lor ajung bărbaţi. Căci numai cel ce-i destul de bărbat va *descătuşa* în femeie – *femeia*.

Şi-am găsit la ei ca fiind cea mai rea făţărnicie aceasta: că şi cei ce dau porunci se-mpodobesc făţarnic cu virtuţile celor ce slujesc.

"Eu slujesc, tu slujeşti, noi slujim" – astfel murmură şi făţărnicia stăpânitorilor aici, – şi vai dacă-ntâiul stăpân nu e *decât* întâiul slujitor!

Vai, şi-n făţărniciile lor rătăcitu-şi-a zborul, într-adevăr, curiozitatea ochiului meu; şi bine ghicitul-le-am toată fericirea de muscă şi zumzetul pe le geamurile-nsorite.

Pe câtă bunătate, pe-atâta slăbiciune zăresc. Pe câtă dreptate şi milă, pe-atâta slăbiciune.

Rotofei, cumsecade şi buni sunt unii cu alţii, precum grăunţele de nisip sunt rotofeie, cumsecade şi bune cu celelalte grăunţe de nisip.

Să-mbrăţişezi modest o mică fericire – asta numesc ei "resemnare"! şi-n vremea asta se şi uită modest, cu coada ochiului, după o nouă mică fericire.

De fapt, ei năzuie simplu şi cel mai mult la un singur lucru: să nu le pricinuiască nimeni durere. Aşa că le-o iau tuturor înainte, făcându-le bine.

Aceasta însă-i *mişelie*: cu toate că se cheamă "virtute". –

Şi dacă oamenii-aceştia mici or să vorbească aspru-ntr-o zi: *eu* nu le-oi auzi în aceasta decât răguşeala, – căci orice pală de vânt îi face să răguşească.

Iscusiţi mai sunt, virtuţile lor au degete iscusite. Dar de pumni duc lipsă, degetele lor nu ştiu să se-ascundă-ndărătul pumnilor.

Virtute pentru ei înseamnă ceea ce naşte modestie şi îmblânzeşte: astfel au făcut din lup un câine şi din omul însuşi cel mai bun dobitoc de casă al omului.

"Noi pusu-ne-am scaunul în *mijloc* – îmi spune zâmbetul lor pe subt mustaţă – şi la aceeaşi depărtare de luptătorii cu săbii, pe moarte, şi de scroafele cu chef."

Ci asta-i – *mediocritate**: cu toate că se cheamă cumpătare**. –

---

* *Mittelmässigkeit*

** Mässigkeit

3

Trec prin gloata aceasta şi las câte-o vorbă să-mi scape: ci oamenii nu se pricep să ia şi nici să păstreze.

Se minunează că n-am venit să defaim desfăt şi desfrâu; şi-adevăr grăiesc vouă, eu n-am venit nici să prevestesc de hoţii de buzunare!

Se minunează că nu sunt gata să le-asmut şi ascut* mai mult iscusinţa: ca şi cum n-ar avea destui firoscoşi, al căror glas îl aud scârţâind asemeni condeiului pe tăbliţă!

Şi dacă strig: "Afurisiţi toţi dracii fricoşi din voi, a căror mare plăcere-i să scâncească şi să se-nchine cu mâinile-mpreunate": atuncea strigă şi ei: "Zarathustra-i fără Dumnezeu."

Şi-ndeosebi o strigă propovăduitorii lor de resemnare – ; dar tocmai lor îmi place să le-o urlu în ureche: Da! Eu s u n t Zarathustra, cel fără de Dumnezeu!

Propovăduitorii aceştia ai resemnării! Pretutindeni unde-i ceva mic şi bolnav şi râios, ei se furişează asemeni păduchilor; şi numai greaţa mă-mpiedică să-i strivesc.

Ei bine! Aceasta mi-e predica pentru urechile l o r : eu sunt Zarathustra, cel fără de Dumnezeu, cel ce grăieşte ‹:›** "Cine-i mai fără de Dumnezeu decât mine, ca să mă bucur de călăuzirea lui?"

Eu sunt Zarathustra, cel fără de Dumnezeu: şi unde-mi găsesc perechea? Ci toţi ce-şi dau voinţă loruşi, lepădându-se de orice resemnare, sunt perechea mea.

Eu sunt Zarathustra, cel fără de Dumnezeu: îmi gătesc şi-acum fie-ce-ntâmplare în o a l a mea. Şi-abia când este fiartă bine, îi urez eu bun venit, ca mâncare a m e a .

Şi-adevăr grăiesc vouă, nu puţine-ntâmplări venit-au la mine cu ifose de stăpân: dar v o i n ţ a mea grăitu-le-a ca un stăpân şi mai mare, – şi-atunci căzut-au în genunchi rugându-se –

– rugându-se ca să afle-adăpost şi inimă la mine şi căutând linguşitor să mă-nduplece: "Vezi dar, Zarathustra, cum numai prieten la prieten trage!" –

Dar ce vorbesc eu unde nimeni n-are urechile m e l e ! Şi astfel am să strig în cele patru vânturi:

Tot mai mici vă faceţi, oamenilor mici! Vă veţi fărâmiţa, nepăsătorilor! Mai mult, pieri-veţi pentru mine –

---

* *Traducerea lui* zu witzigen und zu spitzigen *prin "să-ascut şi să asmut" aparţine lui Şt. Aug. Doinaş (Aşa grăit-a Zarathustra, Humanitas, Bucureşti, 1994, p. 232). (n.t.)*

** *Întregirea noastră (n.t.).*

– din pricina multelor voastre mici virtuţi, a multei voastre mici delăsări, a multei voastre mici resemnări!

Prea mult cruţând, prea mult lăsând de la voi: aşa-i pământul vostru! Dar ca un pom s-ajungă *mare*, trebuie să prindă zdravene rădăcini în jurul unor zdravene stânci!

Chiar şi ce treceţi cu vederea ţese la ţesătura-ntregului viitor al oamenilor; chiar şi nimicul vostru-i o pânză de păianjen şi-un paing ce trăieşte din sângele viitorului.

Iar când luaţi, o micilor virtuoşi, e ca şi furatul; dar până şi-ntre nemernici se-aude glasul *onoarei*: "N-ai decât să furi când nu eşti în stare să jefuieşti."

"Dă Domnul*" – şi asta-i o lecţie de resemnare. Dar eu vă zic, nepăsătorilor: nu se dă, *se ia* şi se va lua din ce în ce mai mult de la voi!

Vai, de v-aţi dezbăra de orice voinţă *pe jumătate* şi v-aţi hotărî odată pentru trândăvie ori pentru faptă!

Vai, de mi-aţi înţelege vorba: "N-aveţi decât să faceţi ce voiţi, – dar fiţi întâi dintr-aceia ce *pot voi*!"

N-aveţi decât să vă iubiţi aproapele ca pe voi înşivă, – dar fiţi-mi întâi dintr-aceia *ce se iubesc pe ei înşişi* –

– se iubesc cu marea iubire, se iubesc cu marele dispreţ!" Aşa grăieşte Zarathustra, cel fără de Dumnezeu. –

Dar ce vorbesc eu unde nimeni n-are urechile *mele*! E încă prea devreme ceasul pentru mine.

Sunt propriul meu înainte-mergător în mijlocul acestei gloate, propriul meu cântat de cocoş în bezna uliţelor.

Dar vine ceasul *lor*! Şi vine şi al meu! Din ceas în ceas se fac mai mici, mai săraci, mai sterpi, – săracă iarbă! sărac pământ!

Şi *curând* afla-mi-se-vor ca iarba uscată şi ca stepa, şi-adevăr grăiesc vouă! obosiţi de ei înşişi – şi însetaţi de *foc* mai mult decât de apă!

O ceas binecuvântat al fulgerului! O, taină dinaintea amiezii! – Focuri lăţindu-se voi mai face odată din ei, şi vestitori cu limbi de vâlvori: –

– să mai vestească odată cu limbi de vâlvori: Vine, e-aproape, marea amiază!

Aşa grăit-a Zarathustra.

* *
*

---

* "Es giebt sich" *(= "Se dă"; de fapt: "Se rezolvă", "Se aranjează", n.t.)*

Pe muntele măslinilor

Iarna, o pramatie de oaspete, şade la mine-n casă; vinete-s mâinile mele de strângerea, în semn de prietenie, a mâinilor ei.

O ţin la mare cinste pe-această pramatie de oaspete, dar îmi place s-o las mai degrabă singură. Îmi place să fug din preajma ei; şi, dacă fugi *năvalnic*, scapi de ea!

Cu picioare calde şi cu gânduri calde fug într-acolo unde vântul nu mişcă, – spre colţişorul de soare din muntele meu cu măslini.

Aici îmi râd de oaspetele meu necruţător şi totuşi îi port recunoştinţă că-mi prinde muştele de-acasă şi-mi potoleşte multa şi mica lărmuire.

Căci el nu sufer-un singur ţânţar să cânte, darmite doi; pustieşte şi uliţele, încât lumina lunii se teme noaptea.

E-un oaspete-amarnic, – dar îl ţin la mare cinste şi nu mă-nchin, asemeni celor moleşiţi, la idolul burduhănos al focului.

Mai bine să clănţăneşti oleacă din dinţi decât să te-nchini la idoli! – aşa o cere firea mea. Şi-ndeosebi supăratu-s pe toţi fierbinţii, fumegânzii, mucegăiţii idoli ai focului.

Pe cel ce-l iubesc, îl iubesc mai bine iarna ca vara; de vrăjmaşii mei îmi bat mai bine joc, şi mai din inimă, acum de când îmi şade-n casă iarna.

Din inimă, da, adevăr grăiesc vouă, chiar atunci când mă *târăsc* în pat –: atunci şi fericirea mea ghemuită râde şi face năzbâtii; râde şi visul meu mincinos.

Eu, un – târâtor? Niciodată-n viaţa mea nu m-am târât înaintea celor puternici; şi, dacă minţit-am vreodată, din iubire minţit-am. De-aceea sunt vesel şi-n patul de iarnă.

Un pat de rând mă-ncălzeşte mai mult ca unul bogat, căci îi port zavistie sărăciei mele. Şi ea mi-e cea mai credincioasă iarna.

Cu o răutate-mi încep eu fiecare zi, cu-o baie rece-mi bat eu joc de iarnă: de-aceea bombăneşte-amarnica prieten-a casei mele.

Îmi face plăcere s-o şi gâdil c-o lumânărică de ceară: ca să-mi sloboadă cerul, în sfârşit, din zarea cenuşie.

Căci mai ales dimineaţa sunt afurisit: la ceasul dintâi, când ciutura

zuruie la fântână, iar bidiviii, încălziţi, nechează pe uliţe fumurii: –

Pândesc atunci să se lămurească odată cerul, cerul de iarnă cu barba de omăt, moşneagul, căruntul, –

– cerul de iarnă, tăcutul, care adesea-şi trece şi soarele sub tăcere!

De la el deprins-am oare lunga, lucitoarea tăcere? Ori el a deprins-o de la mine? Ori fiecare dintre noi a născocit-o singur?

Obârşia tuturor lucrurilor bune este de-o mie de feluri, – toate lucrurile bune şi neastâmpărate sar de plăcere în viaţă: cum să facă ele aceasta fără-ncetare doar – o singură data?

Un lucru bun şi neastâmpărat e şi tăcerea lungă, iar să-ţi arunci privirea, asemeni cerului de iarnă, din chipul senin şi cu ochii rotunzi: –

– să-ţi treci sub tăcere soarele, asemenea lui, şi ne-nduplecata voinţă de soare: adevăr grăiesc vouă, acest meşteşug şi-ndrăzneală de iarnă deprinsu-le-am b i n e !

Cea mai îndrăgită răutate şi meşteşug mi-s acelea că tăcerea mea s-a-nvăţat să nu se dea de gol prin tăcere.

Cu zise şi zaruri zornăind îmi păcălesc păzitorii semeţi: de toţi aceşti veghetori amarnici trebuie să scape voinţa şi rostul meu.

Ca nimeni să nu-mi scruteze străfundul şi ultima voinţă, – născocitu-mi-am lunga, lucitoarea tăcere.

Întâlnit-am câte-un om cuminte: care şi-a tras un văl pe chip şi apa şi-a tulburat-o, ca privirea nimănui să nu răzbată-n adâncurile sale.

Dar tocmai la el venit-au mai cuminţii ne-ncrezători şi spărgători de nuci*: căci tocmai din el îi pescuiai cel mai ascuns dintre peşti!

Dimpotrivă, cei limpezi, destoinici, străvezii – aceştia sunt pentru mine tăcuţii cei mai cuminţi: al căror afund e-atât de a d â n c , încât nici apa cea mai vioară – nu-l vădeşte. –

Cerule de iarnă tăcut şi cu barba de omăt, căruntule cu ochii rotunzi de deasupra mea! Tu, icoană cerească a sufletului meu şi-a neastâmpărului din el!

Şi oare nu-s n e v o i t să m-ascund ca unul ce-nghiţit-a aur, – ca să nu-mi spintece sufletul?

Nu-s oare n e v o i t să port catalige, ca să-mi s c a p e d i n v e d e r e lungile picioare – toţi pizmaşii**, pătimaşii*** aceştia ce se-nvârt în jurul meu?

---

* Nussknacker *(aici, în sens figurat: "cei ce-şi pun probleme, cei ce se-ntreabă, cei ce-şi torturează sufletul cu întrebări existenţiale", n.t.)*

** Neidbolde

*** Leidholde

Sufletele-aceste-afumate, căldicele, ponosite, pălite, posomorâte – cum le-ar *putea* zavistia să-mi rabde fericirea?

Aşa că le-arăt doar gheaţa şi iarna de pe piscurile mele – şi *nu* că muntele mi se-ncinge totuşi cu toate cingătorile soarelui!

Ei nu-mi aud şuierând decât vijeliile iernii: şi *nu* că salt pe mările calde aidoma vânturilor de la miazăzi, jinduitoare, grele, fierbinţi.

Se-ndură şi de necazurile şi-ntâmplările mele: – dar vorba *mea* glăsuieşte: "Lăsaţi întâmplarea să vină la mine: nevinovată-i ca un copilaş!"

Cum *ar putea* să-mi rabde fericirea, de nu mi-aş înfofoli-o cu necazuri şi nevoile iernii, cu căciuli de urşi polari şi văluri de cer de zăpadă!

– de nu m-aş îndura eu însumi de *mila* lor: de mila pizmaşilor, pătimaşilor acestora!

– de nu aş geme eu însumi în faţa lor şi dinţii nu mi-ar clănţăni de frig şi nu m-aş *lăsa* cu supunere înfăşurat în mila lor!

Acesta-i înţeleptul neastâmpăr al sufletului meu, aceasta-i înţeleapta lui bunăvoinţă: *să nu-şi ascundă* iarna şi viforniţele; să nu-şi ascundă nici degerăturile.

Singurătatea unuia e fuga bolnavului; singurătatea altuia e fuga *de* bolnavi.

N-au decât să m-*audă* clănţănind din dinţi şi gemând în gerul iernii toţi aceşti sărmani şi zavistnici netrebnici din jurul meu! Cu-asemenea gemete şi dârdâieli eu totuşi fug de-ncăperile lor încălzite.

N-au decât să-mi împărtăşească durătul şi geamătul din pricina degerăturilor mele: "În gheaţa cunoaşterii-l vedem cum *îngheaţă*!" – aşa se bocesc.

În răstimpul acesta alerg cu picioare calde de-a curmezişul şi curmezişul pe muntele meu cu măslini: în colţişorul de soare din muntele meu cu măslini eu cânt şi-mi bat joc de orice milă. –

Aşa cântat-a Zarathustra.

* *
*

Despre trecerea mai departe

Aşa, păşind încet prin multă gloată şi felurite cetăți, Zarathustra o luă-ndărăt şi pe ocolite către munții şi văgăuna lui. Şi iată că, pe nesimțite, ajunse şi la poarta *cetății celei mari*: aicea însă un nebun spumegând sări la el cu mâinile desfăcute şi i se puse-n cale. Dar acesta era acelaşi nebun pe care prostimea-l numea "maimuța lui Zarathustra": căci furase ceva din felul lui Zarathustra de-a lega şi rosti cuvintele şi-i făcea-ntr-adevăr plăcere să-mprumute şi din comoara-nțelepciunii lui. Ci nebunu-l agrăi aşa pe Zarathustra:

"O Zarathustra, iată cetatea cea mare: aici nimic n-ai de căutat, ai totul de pierdut.

De ce ai vrea să răzbați prin glodul acesta? Fie-ți milă de piciorul tău! Scuipă mai bine pe poarta cetății şi – întoarce-te din drum!

Aici e iadul pentru gândurile de sihastru: aicea marile gânduri fierb de vii şi dau în năclăială.

Aicea toate marile simțăminte trec în putregai: aicea pot zurui doar oasele deşirate ale micilor simțiri!

Nu te izbeşte în nări miasma căsăpiilor şi-a cuhniilor de bâlci ale duhului? Nu se-mbâcseşte cetatea aceasta de duhoarea duhului căsăpit?

Nu vezi tu sufletele spânzurând ca nişte zdrențe moi şi murdare? – Şi ei îşi fac şi gazete din aceste zdrențe!

N-auzi cum duhul ajuns-a joacă de vorbe aici? Scârboasă cloacă de vorbe borăşte! – Şi ei îşi fac şi gazete din această cloacă de vorbe.

Se-asmuță unii pe alții şi nu ştiu încotro. Se-ațâță unii pe alții şi nu ştiu de ce. Îşi zdrăngăne tinicheaua, îşi zornăie aurul.

Sunt reci şi-şi caută căldură-n vinarsuri*; încinşi sunt şi-şi caută răcoare la duhuri înghețate; sunt toți suferinzi şi betegi de opiniile publice.

Toate plăcerile şi patimile sunt acasă aici; dar se-ntâlnesc aici şi virtuoşi, se-ntâlneşte multă virtute destoinică de slujbaş: –

Multă destoinică virtute, cu degete de pisar şi cu carnea bătucită

* gebrannten Wassern *(= ape arse, n.t.)*

de-atâta stat şi-aşteptat, virtute binecuvântată cu steluțe în piept şi cu fete-mpăiate şi fără şezut.

Se-ntâlneşte aici şi multă cucernicie şi multă credincioşie de lingăi şi periuțe în fața domnului oştirilor.

"De sus" picură steaua şi cade scuipatul îndurător; şi-n sus năzuieşte orice piept fără stele.

Luna-şi are curtea ei, iar curtea-şi are lunaticii ei: dar la tot ce vine de la curte se-nchină cerşetorimea şi virtutea destoinică de cerşetor.

"Eu slujesc, tu slujeşti, noi slujim" – aşa se ridică orice virtute destoinică închinându-se principelui: ca până la urmă steaua meritată să fie prinsă-n pieptul slab!

Dar luna se-nvârte mai departe în jurul a tot ce-i pământesc: aşa se-nvârte mai departe şi principele-n jurul celui mai pământesc dintre lucruri – : ci acesta-i aurul băcanilor.

Domnul oştirilor nu-i un domn al calupurilor de aur; principele chibzuieşte, dar băcanul – cârmuieşte!

Pe tot ce-i strălucitor şi puternic şi bun în tine, o Zarathustra! Scuipă pe cetatea aceasta de băcani şi-ntoarce-te din drum!

Aici tot sângele curge clocit şi-ncropit şi zolit prin toate vinele: scuipă pe cetatea cea mare, hazna ditamái în care-atâta spumegai înspumegă!

Scuipă pe cetatea sufletelor turtite şi-a piepturilor slabe, a căutăturilor înțepătoare, a degetelor lipicioase –

– pe cetatea obraznicilor, a neruşinaților, a celor gură-mare şi scârța-scârța-pe-hârtie, a dârjilor peste măsură: –

– unde puroiază tot ce-i stricat şi spurcat, hulpáv şi bolnav, bubos, vlăguit, uneltitor: –

– scuipă pe cetatea cea mare şi-ntoarce-te din drum!" – –

Aici Zarathustra-l întrerupse însă pe nebunul spumegând şi-i închise gura.

"Înceteaz-odată! strigă Zarathustra, de mult mi-e greață de vorbele şi năravul tău!

De ce-ai hălăduit atâta vreme-n mocirlă, încât a trebuit s-ajungi tu însuți broască, şi-ncă una râioasă?

Nu-ți curge ție însuți acum prin vine un sânge clocit şi zolit, de te-ai deprins cu astfel de orăcăieli şi hulă?

De ce nu te-ai dus în pădure? Sau n-ai arat pământul? Nu-i marea plină de-ostroave-nverzite?

Îți disprețuiesc disprețul; şi dacă m-ai prevenit pe mine, – de ce nu te-ai prevenit pe tine însuți?

Doar din dragoste trebuie să-şi ia zborul de la mine disprețul meu şi pasărea mea prevenitoare: ci nu din mocirlă! –

Ți se zice maimuța mea, nebunule spumegând: dar eu îți zic râtanul meu grohăitor, – prin grohăieli îmi strici chiar şi lauda nebuniei.

Ce te-o fi făcut să grohăi întâiaşi dată? Aceea că nimeni nu te-a *linguşit* îndestul: – de-aceea te-ai aşezat pe lângă gunoiul acesta, ca să ai temei să grohăi mult, –

– ca să ai temei de multă *răzbunare*! Căci răzbunarea, nebunule-ngâmfat, e toată spumegarea ta, ghicitu-te-am bine!

Însă vorbele tale de nebun îmi dăunează *mie* chiar şi-atunci când ai dreptate! Şi chiar dacă vorbele lui Zarathustra *ar avea* de-o sută de ori dreptate: *tu*, cu vorbele mele, ai *face* mereu – nedreptate!"

Aşa grăi Zarathustra; şi privi la cetatea cea mare, oftă şi tăcu îndelung. În cele din urmă glăsui aşa:

Mi-e greață şi de cetatea aceasta mare, şi nu numai de nebunul acesta. Nici la ea, nici la el nu-i nimic de-ndreptat, nimic stricat.

Vai de cetatea aceasta mare! – Şi-aş vrea să văd de pe-acuma stâlpul de foc în care se preface-n scrum!

Căci asemenea stâlpi de foc trebui-vor să-i premeargă marii amiezi. Dar lucrul acesta-şi are vremea lui şi propria lui ursită. –

Ci ție, nebunule,-ți dau la despărțire povața aceasta: acolo unde nu mai poți iubi – *să treci mai departe*! –

Aşa grăit-a Zarathustra şi trecu pe lângă nebun şi cetatea cea mare.

* *
*

Despre tăgadnici

1

Ehei, se şi vestejeşte şi cărunţeşte tot ce până mai ieri se-nfăţişa-n verdeţă şi coloare pe pajişte-aceasta? Şi câtă miere-a nădejdii n-am cărat de-aici în ştiubeiele mele!

Toate-aceste inimi tinere-au şi-mbătrânit, – şi nici măcar îmbătrânit-au! doar ostenit-au, ajuns-au ca toate celelalte, iubitoare de tihnă: – adică, zic ei, "ajuns-am iar cucernici".

Mai ieri văzutu-i-am de cu ziuă alergând afară pe picioare-ndrăzneţe: dar picioarele cunoaşterii ostenitu-le-au, iar acum îşi ponegresc şi-ndrăzneala de dimineaţă!

Adevăr grăiesc vouă, câte unul săltatu-şi-a odinioară picioarele ca un dănţuitor, făcutu-i-a semne râsul din înţelepciunea mea: – apoi se răzgândise. Tocmai l-am văzut târându-se cocârjat – spre cruce.

Odinioară fluturau în jurul luminii şi-al libertăţii ca musculiţele şi poeţii tineri. Un pic mai ninşi, un pic mai stinşi: şi uite-i înneguraţi şi tăinuiţi şi zgribuliţi.

Să fi pierit încrederea inimii lor întrucât pe mine-nghiţitu-m-a singurătatea ca un chit? *Zadarnic* să-şi fi ciulit urechea-ndelung şi cu jind la mine şi la chemările trâmbiţei mele de vestitor?

– Ehei! Totdeuna-s doar puţini la număr cei a căror inimă are-ndrăzneală* şi supra-ndrăzneală** îndelungată; iar unora ca ei şi spiritul le rămâne răbdător. Ceilalţi sunt însă *fricoşi*.

Ceilalţi: aceştia sunt mereu cei mai mulţi, obişnuiţii, prisosul, cei mult prea mulţi – aceştia toţi sunt fricoşi! –

Cel ce-i din soiul meu e-ntâmpinat pe drum şi de trăiri de-acelaşi soi: aşa că cei dintâi tovarăşi trebuie să-i fie hoituri şi măscărici.

Următorii lui tovarăşi însă – îşi vor zice *credincioşii* lui: un roi numai suflet, multă iubire, multă prostie, multă slăvire tinerească.

---

* Muth

** Übermuth *(= mândrie, obrăznicie, n.t.)*

De credincioşii aceştia nu trebuie să se lege inima celui ce este din soiul meu între oameni; în aceste primăveri şi-nflorite pajişti să nu credă cel ce cunoaşte firea schimbătoare şi temătoare a omului!

De-ar fi în stare de altceva, ar şi *voi* altceva. Jumătățile strică orice-întreg. Că frunzele se vestejesc – ce-i de jelit aici?

Lasă-le să moară şi să cadă, o Zarathustra, şi nu jeli! Mai bine spulberă-le cu vânturi foşnitoare, –

– spulberă frunzele-acestea, o Zarathustra: ca tot ce-i *veşted* s-o ia mai repede la fugă de lângă tine! –

* *
*

2

"Ajuns-am iar cucernici" – astfel mărturisesc aceşti tăgadnici; şi mulți dintre ei sunt încă prea fricoşi ca să mărturisească aşa.

Pe ei îi privesc în ochi, – şi lor le-o spun în față, ca să le fie ruşine obrazului: voi sunteți aceia ce iarăşi *se roagă*!

E însă ocară să te rogi! Nu pentru toți, ci pentru tine şi pentru mine şi pentru cel ce-şi are şi cuget în cap. Pentru *tine*-i ocară să te rogi!

O ştii tu bine: dracul tău fricos din tine, a cărui mare plăcere-i să se-nchine cu mâinile-mpreunate şi să stea cu mâinile-n sân şi să ducă o viață mai tihnită: – dracul acesta fricos te-mbărbătează ‹:›* "*Este* un dumnezeu!"

Cu asta însă faci parte din soiul celor ce fug de lumină, pe care lumina nu-i lasă-n pace; acum eşti zilnic silit să-ți afunzi mai tare capul în noapte şi-n pâclă!

Şi-adevăr grăiesc ție, bine alesu-ți-ai ceasul: căci păsările noptatice tocmai îşi părăsesc din nou ascunzişul. Sosit-a ceasul pentru toate vietățile ce fug de lumină, cesul serii şi-al tihnei, ce nu le – "tihneşte".

Îl aud şi-l adulmec: sositu-le-a ceasul de vânătoare şi vânzoleală, nu, ce-i drept, o vânătoare sălbatecă, ci vânătoare nevolnică, blândă, la pândă, cu pasul pâslos şi glasul mieros, –

– o vânătoare de fățarnici plini de suflet: toate cursele pentru inimi sunt puse acuma din nou! Şi pe unde ridic o perdea, un fluturaş de noapte, iată, se repede-năuntru.

S-o fi dosit acolo împreună cu un alt fluturaş de noapte? Căci dibui

---

**Întregirea noastră (n.t.).*

peste tot mărunte roiuri ferite; şi unde se-ntâlnesc odăițe, se-ntâlnesc în ele noi frați întru rugăciune şi duhoarea fraților întru rugăciune.

Seri lungi se-adună laolaltă şi grăiesc: "Să fim ca pruncii iar şi să zicem "Doamne"!" – cu gura şi stomacul stricate de zaharicalele plăcintarilor cucernici.

Ori se uită seri lungi la un păianjen cu cruce, viclean şi pânditor, ce le predică paingilor înşişi înțelepciune şi aşa-i povățuieşte: "Între cruci e bine să torci!"

Ori stau ziua cu undița-n mână în smârcuri şi astfel se cred a d â n c i; pe-acela însă ce pescuieşte acolo unde nu-i nici un peşte, eu nu-l socotesc nici măcar dintr-acei ce plutesc pe fața apei!

Ori învață cu pioasă plăcere să ciupească harfa la un bard ce bucuros ar voi să pătrundă cu cântecul său în inima unor tineréle: – căci săturatu-s-a de bătrânéle şi de preamărirea lor.

Ori învață să-i treacă fiorii la un firoscos aproape smintit ce-aşteaptă-n încăperi întunecate să-i apară duhurile – iar duhu-i fuge cu totul!

Ori ciulesc urechea la un bătrân şi hoinar fluieraş hârâitor şi cârâitor ce-a-nvățat de la vânturile mâhnite mâhnirea muzicii; azi, el fluieră-n felul vântului şi-şi predică-n muzici mâhnite mâhnirea.

Iar unii dintre ei ajuns-au chiar străji de noapte: ei ştiu acum să sufle-n goarne şi să colinde noaptea şi să trezească lucruri vechi şi de mult adormite.

Cinci graiuri despre lucruri vechi auzit-am as-noapte lângă zidul grădinii: veneau de la astfel de străji de noapte bătrâne, mâhnite, uscate.

"Ca părinte nu se-ngrijeşte destul de copiii lui: părinții omeneşti fac asta mai bine!" –

"E prea bătrân! De-acum nici atât nu se mai grijeşte de copiii lui" – aşa dădu răspuns cealaltă strajă de noapte.

"A r e oare copii? Nu poate nimeni s-o dovedească, dacă el însuşi n-o dovedeşte! De mult aş vrea s-o dovedească odată temeinic."

"S-o dovedească? De parcă e l ar fi dovedit vreodată ceva! Îi cade greu să dovedească; ține mult să c r e d e m în el."

"Da! Da! Credința-l mântuieşte, credința în el. Aşa-i năravul bătrânilor! Aşa ni se-ntâmplă şi nouă!" –

– Astfel grăitu-şi-au cele două bătrâne străji de noapte şi sperietoare de lumină şi-au suflat apoi mâhnite în goarnele lor: aşa s-au petrecut as-noapte lucrurile lângă zidul grădinii.

Mie însă inima mi se zvârcolea de haz şi cât p-aci să crape şi nu-şi mai găsea odihna şi se prăvăli de-atâta râs.

Adevăr grăiesc ție, aşa o să-mi fie moartea, înecându-mă de râs,

când vedea-voi asini chercheliți şi-auzi-voi străji de noapte îndoindu-se de Dumnezeu.

Nu-i oare de mult trecută vremea şi pentru orice-ndoieli de felul acesta? Cine mai e-ndreptățit să trezească asemenea lucruri vechi, adormite, fugind de lumină?

Cu vechii zei s-a isprăvit de mult: – şi-adevăr grăiesc ție, avut-au un sfârşit zeiesc, ales şi vesel!

Ei n-au murit "amurgind" – aceasta-i o minciună sfruntată! Mai degrabă: s-au omorât ei înşişi într-o zi – de-atâta râs!

Aceasta s-a petrecut când graiul cel mai lipsit de dumnezeu s-a pornit chiar de la un dumnezeu, – anume: "Este un singur dumnezeu. Să nu ai alt dumnezeu afară de mine!" –

– un bătrân, un bărbos şi ursuz de dumnezeu, unul zavistnic, şi-a uitat în felul acesta de sine: –

Şi toți dumnezeii râs-au atunci şi clătinatu-s-au în jilțurile lor şi izbucnit-au: "Nu-i tocmai faptul acesta dumnezeire, că sunt dumnezei, dar nu un Dumnezeu?"

Cine are urechi de auzit să audă. –

Aşa glăsuit-a Zarathustra în cetatea pe care el o-ndrăgea şi căreia-i zice "Vaca bălțată". Căci de-aici mai avea doar două zile de mers ca s-ajungă iar la văgăuna lui şi la lighioaiele sale; ci sufletul său fremăta întruna de nestăvilita bucurie a apropiatei întoarceri acasă. –

* *
*

Întoarcerea acasă

O, sihăstrie! Tu, *țara* mea, sihăstrie! Prea-ndelung trăit-am sălbatec în sălbateca străinime, ca să nu mă-ntorc la tine cu lacrimi în ochi!

Acum amenință-mă doar cu degetul cum amenință mamele, acum zâmbește-mi cum mamele zâmbesc, acum doar grăiește-mi: "Și cine fost-a cel care, asemeni vijeliei, fugit-a cândva năvalnic de mine? –

" – cel care, despărțindu-se, strigat-a: prea-ndelung am stat în sihăstrie, atunci când uitat-am tăcerea! *Pe care* – acum ai deprins-o temeinic?

"O Zarathustra, pe toate le știu: și că fost-ai între cei mulți *mai părăsit* decât vreodată-n sânul meu, tu, unule!

"Una-i părăsirea, și alta-i singurătatea: aceasta – învățat-o-ai acum! Și că totdeauna-ntre oameni fi-vei sălbatec și străin:

" – sălbatec și străin, și-atunci când ei te iubesc: căci mai întâi de toate vor să fie *cruțați*!

"Aicea însă ești la casa și la vatra ta; aici îți poți descărca tu inima și-ți poți vărsa tot năduful, nimic nu se sfiește aici de niște simțăminte ținute-ndărăt și-ndărătnice.

"Aicea toate lucrurile vin la chemarea ta dezmierdându-se și măgulindu-te: căci vor să călărească pe spinarea-ți. Încălecând tot felul de tâlcuri, ajungi la fel de fel de adevăruri.

"Drept și deschis ai voie să agrăiești aicea toate lucrurile: și-adevăr grăiesc ție, ca o laudă sună urechilor lor că unul vorbește cu toate lucrurile – pe șleau!

"Altcéva-i însă părăsirea. Căci, mai știi, Zarathustra? Când pasărea ta, pe vremuri, țipa deasupră-ți, când tu stăteai în codru, nehotărât, neștiind încotro s-o iei, alăturea de-un hoit: –

" – când grăit-ai: las' să mă-ndrume lighioaiele mele! Mai mare primejdie socoteam că te paște printre oameni decât printre-animale: – *Aceasta* fost-a părăsire!

"Și mai știi, Zarathustra? Când te aflai în ostrovul tău, izvor de vin între ciuturi goale, dând și dăruind, și-nsetaților înturnându-le și turnându-le:

" – până ce rămas-ai singurul însetat, la urmă, printre cei cherchelițí, și noaptea tânguitu-te-ai ‹:›* "Nu-i mai fericită luarea ca datul? Și și mai fericit furatul decât luarea?" – *Aceasta* fost-a părăsire!

---

* *Întregirea noastră (n.t.).*

"Şi mai ştii, Zarathustra? Când sosit-a clipa tihnei tale depline şi te-a-ndepărtat de tine însuţi, când grăitu-ţi-a-n şoapte înveninate: "Grăieşte şi sparge-te!" –

" – când scârbitu-te-a de toată aşteptarea şi tăcerea ta, şi cocârjatul curaj descurajatu-ţi-l-a: A c e a s t a fost-a părăsire!" –

O, sihăstrie! Tu, ţara mea, sihăstrie! Ferice şi duios mă agrăieşte glasul tău!

Noi nu ne-ntrebăm nimica unul pe altul, noi nu ne plângem de nimica unul altuia, împreună păşim deschis pe uşi deschise.

Căci la tine e deschis şi e lumină; aici şi clipele fug pe picioare mai sprintene. Întrucât în beznă eşti cu mult mai copleşit de timp decât în lumină.

Aici întreaga fiinţă-şi deschide dintr-o dată cuvintele şi sipetele cu cuvinte pentru mine: aici întreaga fiinţă vrea să devină cuvânt, aici întreaga devenire vrea să deprindă vorba de la mine.

Dar acolo jos – acolo orice glăsuire-i zadarnică! Acolo cea mai mare-nţelepciune-i uitarea şi trecerea: A c e a s t a – învăţat-o-am acum!

Cel ce-ar vrea să cuprindă cu mintea totul la oameni ar trebui să prindă totul. Dar pentru asta mâinile mele-s prea curate.

Iată, nu le mai pot răsufla răsuflarea; ehei, vieţuit-am atâta vreme-n larma lor şi-n stricata-le răsuflare!

O, tihnă fericită din juru-mi! O miresmelor curate din juru-mi! O, cât de curat răsuflă din adâncul pieptului tihna aceasta! O, cum trage cu urechea tihna aceasta fericită!

Dar acolo jos – acolo toată lumea vorbeşte, acolo nimeni nu aude. Îţi poţi vesti-nţelepciunea dăngănind din clopote: precupeţii din piaţă o să ţi-o acopere cu zornăitul paralelor!

La ei vorbeşte toată lumea, nimeni nu mai poate-nţelege nimic. Totul cade-n apă, nimic nu mai cade-n fântâni adânci.

La ei vorbeşte toată lumea, nimic nu mai izbuteşte, nimic n-o mai scoate la capăt. Toată lumea cotcodăceşte, dar cine să mai zacă-n cuib şi să clocească ouă-n tihnă?

La ei vorbeşte toată lumea, iar vorbele toate-s clefăite. Şi ce fost-a mai ieri prea tare pentru vreme şi pentru dinţii ei: atârnă azi molfăit şi ros din boturile celor de astăzi.

La ei vorbeşte toată lumea şi toată lumea se dă de gol. Şi ce se chema odinioară taină şi tăinicie de suflete-adânci e astăzi bun al trâmbiţaşilor uliţarnici şi-al altor fluturaşi.

O, ciudată fire omenească! O tărăboi de pe uliţe-ntunecate! Acum lăsatu-v-am iarăşi în urmă: – primejdia mea cea mai cumplită rămas-a-n urmă!

În ocrotire şi-n milă statu-mi-a pururi primejdia cea mai cumplită; şi orice fire omenească-i dornică de ocrotire şi-ngăduinţă.

Cu adevăruri ascunse, cu mână de nebun şi inimă înnebunită şi doldora de minciunelele milei: – aşa trăit-am pururi între oameni.

Deghizat am stat printre-aceştia, gata, ca să-i rabd *pe ei*, să mă nesocotesc *pe mine*, şi bucuros agrăindu-mă ‹:›* "Nebunule, tu nu-i cunoşti pe oameni!"

Te dezveţi de oameni, dacă trăieşti între oameni: prea multă făţuială e-n fiece om, – la ce bun *atuncea* ochii ce cată şi caută departe?

Şi dacă ei mă nesocoteau pe mine: eu, nebunul, i-am ocrotit pentru asta mai mult decât pe mine însumi: deprins cu asprimea faţă de mine şi-adesea răzbunându-mă pe mine pentru această ocrotinţă.

Ciuruit de-mpunsăturile muştelor veninoase şi scobit ca o piatră de picăturile răutăţii, aşa am stat printre ei şi mi-am zis: "Nu-s vinovaţi cei mici pentru micimea lor!"

Îndeosebi acei ce-şi zic "cei buni" părutu-mi-s-au cele mai veninoase muşte: înţeapă cu toată nevinovăţia, mint cu toată nevinovăţia; cum *ar putea* să fie drepţi – cu mine?

Pe cel ce trăieşte printre cei buni, mila-l deprinde cu minciuna. Pentru toate sufletele libere, mila naşte aer greu. Căci prostia celor buni e fără de fund.

Să m-ascund pe mine însumi şi bogăţia mea – *aceasta* am deprins-o acolo jos: căci fieştecare mi-a părut sărac cu duhul. Aceasta fu minciuna milei mele, că ştiam la fieştecare,

– că întrezărit-am şi-adulmecat-am la fieştecare cât duh i-a fost *de-ajuns* şi cât i-a fost *de prisos*!

Pe ţepenii lor înţelepţi: eu i-am numit înţelepţi, nu ţepeni, – aşa m-am învăţat să-nghit la vorbe. Pe groparii lor: eu i-am numit căutători şi cercetători, – aşa m-am învăţat să schimb la vorbe-ntre ele.

Groparii îşi dezgroapă boli. Miasme zac sub vechi** dărâmături. Să nu răscoleşti în mocirlă. Să vieţuieşti pe munţi.

Îmi umplu iar fericitele nări de libertatea muntelui! În sfârşit, izbăvit mi-e nasul de mirosul a tot ce-i fiinţă omenească!

Aţâţat de aerul tare ca de nişte vinuri spumegânde, sufletul meu *strănută*, – strănută şi-şi urează-mbucurându-se: Sănătate!

Aşa grăit-a Zarathustra.

* *
*

** Întregirea noastră (n.t.).*

** altem

Despre cele trei rele

1

Dis-de-dimineață, într-un vis de dimineață, în cel de pe urmă vis al dimineții, stam azi pe un tăpşan, – dincolo de lume, c u m p ă n i n d cu o cumpănă-n mână lumea.

O, prea devreme călcatu-m-au zorii: m-au trezit luminându-mă, zavistnicii! Zavistnici sunt ei întruna pe văpăile din visul meu de dimineață.

Putând să fie măsurată de cel ce are timp, putând să fie cumpănită de un bun cumpănitor, putând să fie atinsă de zborul unor aripi vânjoase, putând să fie lămurată de dumnezeieştii spărgători de nuci*: astfel se-arăta în visu-mi lumea: –

Visul meu, un năier cutezător, jumătate corabie, jumătate vijelie, tăcut ca fluturii, nerăbdător ca şoimul de vânătoare: cum de-avu răbdare şi zăbavă astăzi pentru cumpănitul lumii?

Agrăitu-l-a cumva tainic înțelepciunea mea, înțelepciunea mea de zi, râzătoare şi trează, care-şi bate joc de toate "lumile nesfârşite"? Căci ea grăieşte: "Unde-i putere, acolo şi n u m ă r u l ajunge stăpân: el are mai multă putere."

Cât de sigur se uită visul meu la lumea aceasta nesfârşită, fără să fie însetat de nou sau de vechi, netemător, nerugător: –

– de parcă un măr desăvârşit, un măr de aur copt, cu coajă proaspăt-moale, de catifea, s-ar îmbia spre mâinile mele: – aşa-mbiatu-s-a lumea spre mine: –

– de parcă mi-ar face semn un arbore cu coroană bogată, cu voință puternică, strâmbat în chip de spetează şi chiar de scăunel pentru obositele picioare ale drumeților: aşa sta lumea pe tăpşanul meu: –

– de parcă gingaşe mâini m-ar întâmpina cu un scrin, – un scrin deschis pentru desfătarea ochilor sfielnici şi plecați a-nchinăciune: aşa-mbiatu-s-a lumea astăzi spre mine întâmpinându-mă: –

– nu destulă tăinicie ca s-alunge iubirea omenească, nici destulă

---

* Nüsseknacker *(v. nota de subsol de la pag. 167, n.t.)*

desluşire ca s-adoarmă înţelepciunea omenească: – un lucru omenesc de bun părutu-mi-s-a astăzi lumea, despre care se bârfeşte-atâta!

Nu-i pot mulţumi acestui vis al meu de dimineaţă că astăzi în zori cumpănit-am lumea aşa! Ca un lucru omenesc de bun venit-a el la mine, visul acesta, mângăietorul acesta sufletesc!

Şi, ca să fac în timpul zilei aidoma lui şi să mai prind şi deprind ce are el mai bun: am de gând să pun acuma-n cumpănă cele mai rele trei lucruri şi să la cumpănesc omeneşte de bine. –

Cel ce propovăduit-a binecuvântarea propovăduit-a şi blestemul: oare care-s în lume cele trei cumplit de blestemate lucruri? Pe-acestea am de gând să le pun în cumpănă.

Desfrâul, boala puterii, egoismul: acestea trei au fost până azi cel mai cumplit blestemate şi cel mai rău ponegrite şi răstălmăcite, – pe-acestea trei am de gând să le cumpănesc omeneşte de bine.

La treabă! Aici mi-e tăpşanul şi-acolo-i marea: *aceasta* se-apropie de mine tăvălindu-se, pletoasă, gudurându-se, bătrâna, credinsioasa namilă de căţea cu o sută de capete pe care eu o iubesc.

La treabă! Aici am de gând să ţin eu cumpăna deasupra mării tăvălite: şi-mi aleg şi-un marture să fie de faţă, – pe tine, arbore-pustnic, pe tine răspândind miresme tari, pe tine, larg boltitule pe care te iubesc! –

Pe care punte merge ziua de azi către ziua de mâine? Sub ce siluire se sileşte înaltul să se plece în jos? Şi ce face ca şi lucrul cel mai înalt să mai – crească? –

Acum ţin cumpăna-n cumpănire: trei grele-ntrebări aruncat-am în ea, trei grele răspunsuri atârnă-n celălalt talger.

* *
*

2

Desfrâul: un ghimpe şi-un ţepuş pentru toţi dispreţuitorii trupului înveliţi în târsână şi-afurisit ca "lume" de toţi cei sălăşluind în lumea din dosul lumii: căci el îşi bate joc şi-i păcăleşte pe toţi cei ce seamănă zăpăceală şi rătăcire.

Desfrâul: o flacără pentru scursuri, un foc scăzut în care-acestea se mistuie; pentru orice lemn mâncat de cari şi pentru toate zdrenţele-mpuţite, cuptorul la-ndemână, în călduri şi năduşeli.

Desfrâul: nevinovat şi slobod pentru inimile slobode, fericire a raiului pământesc, belşug de mulţumiri al orişicărui viitor îndreptate către ziua de azi.

Desfrâul: doar pentru ce-i ofilit o dulce otravă, ci pentru cei cu voință de leu e marea-ntremare a inimii, vinul vinurilor ferit cu mare sfințenie.

Desfrâul: fericirea cea mare, simbol al unei fericiri mai mari şi-al celei mai mari nădejdi. Căci multora le este juruită căsătoria, şi mai mult decât căsătoria, –

– multora ce-s mai străini între ei decât bărbatul şi femeia: – şi cine-a-nțeles pe deplin cât de străini sunt între ei bărbatul şi femeia?

Desfrâul: – şi totuşi îmi doresc îngrădiri în jurul gândurilor mele şi chiar şi-al cuvintelor mele: pentru ca porcii şi-nflăcărații să nu-mi dea buzna-n grădini! –

Boala puterii: biciul de foc al celor mai tari dintre cei ce-s tari de inimă; cumplita caznă ce se pune singură la păstrare pentru cel mai cumplit; întunecata vâlvoare a rugurilor vioaie.

Boala puterii: îndrăcita frână pusă celor mai înfumurate neamuri; zeflemitoarea oricărei virtuți îndoielnice; aceea ce-ncalecă orice armăsar şi orice mândrie.

Boala puterii: cutremurul ce sfărâmă şi dărâmă toate putregaiurile şi găunoşiturile; ruinătoarea mormintelor văruite, cea care tăvălugeşte, mugeşte, pedepseşte; fulgerătorul semn de-ntrebare alăturea de răspunsuri timpurii.

Boala puterii: la vederea căreia omul se târăşte şi se pleacă şi se robeşte şi se-njoseşte mai abitir ca şarpele şi porcul: – până ce, în sfârşit, dispretul cel mare urlă din el –,

Boala puterii: groaznica învățătoare a marelui dispreț ce le-aruncă-n obraz cetăților şi-mpărățiilor ‹:›* "La o parte cu tine!" – până urlă din ele însele ‹:›* "La o parte cu mine!"

Boala puterii: care urcă însă ademenitor şi la cei curați şi singuratici şi pe nălțimi mulțumite de ele înseşi, arzând aidoma unei iubiri ce zugrăveşte ademenitor fericiri de purpură pe cerul pământesc.

Boala puterii: dar cine-ar numi-o boală, când ce-i înalt se coboară la pofta de putere? Adevăr grăiesc, nimic bolnăvicios şi bolnav nu se află-n asemenea poftă şi coborâre!

Ca singuratica înălțime să nu se-nsingure pe vecie mulțumită de sine; ca muntele să vină-n vale şi vânturile de pe creste în şesuri: –

O, cine-ar găsi potrivitul nume de botez şi de virtute pentru asemenea dorință? "Virtute care dăruie" – aşa numit-a Zarathustra odată ceea ce-i de nenumit.

---

* *Întregirea noastră (n.t.).*

Şi-atunci s-a-ntâmplat – şi-adevăr grăiesc, întâiaşi dată s-a-ntâmplat! – şi că vorba lui a socotit fericit e g o i s m u l , teafărul, sănătosul egoism, cel care izvorăşte dintr-un suflet puternic: –

– dintr-un suflet puternic, de care ţine trupul ales, frumosul, biruitorul, îmbucurătorul, de jur împrejurul căruia orice lucru devine oglindă:

– trupul mlădios, convingător, dănţuitorul, a cărui flamură** şi lamură e sufletu-ncântat de sine. Încântarea de sine a unor astfel de trupuri şi suflete se numeşte ea însăşi: "virtute".

La adăpostul vorbelor sale de bine şi rău se pune asemenea-ncântare de sine, precum la adăpostul unor sfinte dumbrăvi; cu numele fericirii sale alungă de la sine tot ce-i vrednic de dispreţ.

Alungă de la sine tot ce-i fricos; grăieşte: rău – î n s e a m n ă fricos! Iar vrednic de dispreţ i se pare cel veşnic îngrijorat şi oftând şi jeluindu-se şi cel ce-agoniseşte până şi cele mai mici câştiguri.

Dispreţuieşte şi orice-nţelepciune văicăreaţă: căci, adevăr grăiesc, se află şi-nţelepciune ce-nfloreşte-n beznă, o-nţelepciune-n umbra nopţii: ca una ce oftează fără-ncetare: "Totul e deşertăciune!"

Sfielnica neîncredere preţuieşte puţin în ochii săi, ca şi oricine vrea jurăminte în loc de priviri şi mâini: la fel şi orice-nţelepciune prea ne-ncrezătoare, – căci aşa e soiul sufletelor fricoase.

Şi mai puţin preţuieşte-n ochii săi cel iute îndatoritor, cel ce se gudură şi-ndată se târgoleşte pe spate, umilul; şi se află şi-nţelepciune care-i umilă şi se gudură şi-i smerită şi iute-ndatoritoare.

Nesuferit îi mai este, şi o scârbă, cel ce nu vrea niciodată să se apere, cel ce-nghite la scuipat veninos şi la căutături otrăvite, prearăbduriul, atotrăbdătorul, mulţumit de toate: căci aceasta-i slugărnicie.

Că cineva-i slugarnic, fie-n faţa zeilor şi-a zeieştilor lovituri de picior, fie-n faţa oamenilor şi-a neghioabelor păreri omeneşti: p e o r i c e fel de slugărnicie scuipă el, acest egoism fericit!

Rău: aşa numeşte-acesta tot ce-i slinos şi sluţit-slugarnic, neslobode clipiri din ochi, asuprite inimi şi felul acela nefiresc şi supus de-a săruta cu buze groase şi tremurânde.

Şi falsa-nţelepciune: aşa numeşte-acesta toate glumele proaste făcute de slugi şi moşnegi şi obosiţi; şi mai cu seamă-ntreaga nerozie popească, dăunătoare, fără duh şi duhlie!

Însă falşii-nţelepţi, toţi popii, toţi obosiţii de lume şi-al căror suflet e de

---

* Gleichniss *(= simbol; echivalând flamura cu simbolul, n-am îndrăznit prea mult, căci steagul este, de fapt, un simbol, n.t.)*

muiere şi slugă, – o, cât rău pricinuit-a egoismului, de când lumea, jocul lor!

Şi tocmai aceasta ar trebui să fie virtute şi să se numească virtute: faptul că egoismului i se pricinuieşte rău! Şi "lipsiți de egoism" – aşa s-ar dori, pe drept cuvânt, ei înşişi, toți aceşti fricoşi şi păianjeni cu cruce obosiți de lume!

Dar pentru toți aceştia vine acuma ziua, schimbarea, sabia dreptății, *marea amiază*: atuncea multe lucruri se vor învedera!

Iar cel ce numeşte eul teafăr şi sfânt şi egoismul fericit, adevăr grăiesc, acela spune, ca un profet, şi ceea ce ştie: "*Iată, vine, e-aproape marea amiază!*"

Aşa grăit-a Zarathustra.

* *
*

Despre spiritul gravitației

1

Fleanca mea – e a gloatei: vorbesc prea zdrențuros şi deschis pentru iepurii mătăsoşi*. Şi şi mai străin le sună graiu-mi tuturor peştilor de cerneală** şi vulpoilor condeiului***.

Mâna mea – e o mână de nătăfleț: amar de toate mesele şi pereții şi de tot ce mai face loc la-nfloriturile şi mâzgăliturile nătăfleților!

Piciorul meu – e un picior de cal; haihui mă duce trap-trap şi trop-trop, de-a crucişul şi curmezişul câmpului, şi am o poftă a dracului de orice năvalnică alergătură.

Stomacul meu – e cumva rânza unui vultur? Căci carne de miel îi place cel mai mult. Dar, fără-ndoială, e rânza unei păsări.

Cu nevinovate lucruri hrănit, şi cu puțin, şi stând nerăbdător să zbor, să plec în zbor – aşa mi-i acuma năravul: cum să nu fie-n asta ceva din firea păsării?

Şi-ndeosebi că spiritului gravitației îi sunt vrăjmaş e-n firea păsării: şi-adevăr grăiesc, vrăjmaş de moarte, vrăjmaş înverşunat, vrăjmaş din vecii vecilor! O, pe unde n-a zburat şi zbu-rătăcit pân-acum vrăjmăşia mea!

Despre asta aş putea să cânt un cântec – – şi v r e a u să-l cânt: cu toate că sunt singur într-o casă goală şi trebuie să-l îngân doar pentru urechile mele.

Fireşte, se află şi alți cântăreți, cărora numai casa plină le unge gâtul, le face mâna grăitoare, ochiul limpede, inima trează: – Cu-aceştia eu nu mă asemui. –

2

Cel ce-i va-nvăța pe oameni să zboare într-o zi muta-va toate pietrele de hotar din loc; zbura-vor pentru el în văzduhuri toate pietrele înseşi de

---

* Seidenhasen *(fig. = spilcuiți, filfizoni, n.t.)*

** Tinten-Fische *(= sepii; fig. = scârța-scârța-pe-hârtie, scriitoraş, scribăreț, n.t.)*

*** Feder-Füchsen *(fig. = scriitor de mică valoare, meşter într-ale scrisului, şiret, n.t.)*

hotar, pământul îl va boteza din nou, zicându-i – "uşorul".

Struțul fuge mai iute decât cel mai iute cal, dar şi el îşi mai ascunde capul cu greu în greul pământ: ca omul ce încă nu poate zbura.

Grele se numesc pentru el pământul şi viața; şi aşa o voieşte spiritul gravitației! Cine însă vrea să fie uşor şi o pasăre, acela-i nevoit să se iubească pe sine însuşi: – aşa vă predic eu.

Ce-i drept, nu cu iubirea celor bolnăvicioşi şi bolnavi: căci la ei duhneşte şi iubirea de sine!

Trebuie să-nveți a te iubi pe tine însuți – aşa vă predic eu – cu o iubire teafără şi sănătoasă: încât să-nduri a rămâne la tine însuți, iar nu să hoinăreşti în vecini.

Asemenea hoinăreală-n vecini se botează cu numele de "iubirea aproapelui": această vorbă dat-a naştere până acum la cele mai mari minciuni şi fățării, şi mai cu seamă din partea celor ce greu căzutu-i-au întregii lumi.

Şi-adevăr grăiesc, nu-i o poruncă pentru azi şi mâine să-nveți a te iubi. Mai degrabă, dintre toate măiestriile, aceasta-i cea mai iscusită, mai cu meşteşug, mai adâncă şi mai migăloasă.

Căci pentru cel ce are ceva, tot ce-i al său e bine dosit; şi, din toate gropnițele cu comori, a ta-i dezgropată cel mai târziu, – aceasta-i porunca spiritului gravitației.

Aproape din leagăn suntem înzestrați cu grele vorbe şi valori: "bine" şi "rău" – aşa se numeşte această zestre. De dragul lor ni se iartă că trăim.

Şi de-aceea lăsăm copilaşii să vină la noi, ca să-i împiedicăm să se iubească la vreme pe ei înşişi: aceasta-i porunca spiritului gravitației.

Şi noi – noi ne spetim de bună-credință cărându-ne zestrea pe umerii lați şi peste munții sălbateci! Iar dacă năduşim, ni se spune: "Da, viața-i grea povară!"

Dar numai omu-şi este sieşi grea povară! Dat fiind că se speteşte cărând prea multe lucruri străine pe umerii lui. Asemeni cămilei îngenunchează şi se lasă bine-ncărcat.

Mai cu seamă omul tare şi răbduriu, cel îngemănat cu smerenia: prea multe vorbe şi valori străine şi grele îşi pune-n spinare, – atunci viața i se pare o pustie!

Şi-adevăr grăiesc! Chiar multe lucruri proprii-s grea povară! Şi mult dinăuntrul omului este aidoma stridiei, adică scârbos şi lunecos şi greu de apucat – ,

– aşa încât e nevoie de mijlocirea unei scoici alese cu nişte-ale-se-nflorituri. Dar trebuie-nvățată şi-această măiestrie: să ai o scoică şi-un

luciu frumos şi-o isteaţă orbire!

Şi iarăşi, cu privire la multe din om, înşală faptul că unele scoici sunt de rând şi jalnice şi prea scoici. Multe şi-ascunse dintre-nsuşirile bune şi dintre puteri nu sunt niciodată-ntrezărite; bucatele cele mai alese nu-şi află preţăluitori!

Femeile ştiu aceasta, cele mai alese: un pic mai grasă, un pic mai slabă – oh, câtă soartă nu zace-n picul acesta!

Omul e greu de descoperit, şi cel mai greu e să se descopere pe sine însuşi; adesea spiritul minte cu privire la suflet. Aceasta-i porunca spiritului gravitaţiei.

Dar s-a descoperit pe sine însuşi acela ce grăieşte: Iată binele şi răul m e u : cu asta astupatu-le-a gura cârtiţei şi piticului ce cuvântează ‹:›* "Bine pentru toată lumea, rău pentru toată lumea."

Adevăr grăiesc, nu-i pot suferi nici pe-aceia pentru care orice lucru este bun, iar lumea aceasta chiar cea mai bună. Pe-aceştia-i numesc eu mulţumiţii de toate.

Mulţumirea de toate, cea care ştie să guste totul: aceasta nu e gustul cel mai bun! Eu ţin la mare cinste limbile şi stomacurile îndărătnice şi mofturoase, deprinse a spune "eu" şi "da"** şi "nu".

Dar să-nfuleci şi să mistui totul – iată un nărav adevărat porcesc! Să spui întruna iha*** – aceasta a-nvăţat-o doar asinul şi cel de-acelaşi duh cu el! –

Galbenul-închis şi roşul-aprins: aşa o voieşte gustul m e u , – care-amestecă sânge în toate colorile. Însă cel ce-şi văruie casa-n alb, acela-mi vădeşte un suflet înălbit.

Unii se-ndrăgostesc de mumii, iar alţii de vedenii; şi unii, şi alţii, deopotrivă de vrăjmaşi ai oricărei cărni şi-al oricărui sânge – o, cât mă dezgustă aceştia! Căci mie dragu-mi-i sângele.

Şi-acolo unde fiecare scuipă şi-mproaşcă, nu vreau să m-aciuez şi să zăbovesc: acesta, aşadar, e gustul m e u , – mai bine-aş trăi printre hoţi şi printre cei ce jură strâmb. Nu poartă nimeni aur în gură.

Dar şi mai dezgustători îmi sunt cei care-şi ling ce scuipă; iar cel mai dezgustător animal pe care l-am întâlnit botezatu-l-am parazit: acesta n-ar voi să iubească şi totuşi ar vrea să trăiască din iubire.

Nenorociţi îi numesc pe toţi cei ce n-au de ales decât: s-ajungă

---

* *Întregirea noastră (n.t.).*

** Ja *(pronunţat "ia", n.t.)*

*** I-a *(cvasiomofon cu "Ja"; v. supra, n.t.)*

nişte-animale-nrăite ori nişte înrăiţi îmblânzitori de-animale: printre cei de teapa lor eu nu mi-aş face colibă.

Nenorociţi îi numesc şi pe-aceia ce veşnic sunt nevoiţi *s-aştepte*, – aceia mă dezgustă: toţi vameşii, toţi băcanii şi regii şi ţiitorii ceilalţi de ţări şi tejghele.

Adevăr grăiesc, şi eu deprinsu-m-am s-aştept, deprinsu-m-am temeinic, – dar numai *pe mine* să m-aştept. Şi mai presus de toate deprinsu-m-am să stau în picioare şi să umblu şi s-alerg şi să sar şi să mă caţăr şi să joc.

Iată-mi însă povaţa: cine vrea să-nveţe să zboare-ntr-o zi, acela trebuie să-nveţe-ntâi să stea-n picioare şi să umble şi s-alerge şi să se caţăre şi să joace: – zborul nu se-nvaţă-n zbor!

Pe scări de funii deprizându-mă să mă caţăr, intrat-am pe multe fereşti, cu picioare sprintene urcatu-m-am pe nalte catarge: să stai cocoţat pe naltele catarge ale cunoaşterii nu mi-a părut a fi o fericire de rând, –

– pe nalte catarge, asemeni măruntelor flăcări să flăcări: o mică lumină, de fapt, dar o mare mângâiere pentru rătăciţii năieri şi înecaţi în ape! –

Pe felurite căi şi-n felurite chipuri ajuns-am la adevărul meu; iar nu pe-o singură scară suitu-m-am pe culmea de pe care ochiul meu hoinăreşte-n depărtările mele.

Şi niciodată nu mi-a făcut plăcere să-ntreb de căi, – aceasta dezgustatu-m-a totdeuna! Mai bine-ntrebat-am şi-ncercat-am chiar căile.

O-ncercare şi-o-ntrebare fostu-mi-a tot mersul: – şi-adevăr grăiesc, silit eşti *să-nveţi* să şi răspunzi la astfel de-ntrebare! Acesta însă – e gustul meu:

– nici bun, nici îndoielnic, ci gust *al meu*, de care nici că mai mă ruşinez, nici că mai mi-l ascund.

"Aceasta – aşadar, e calea *mea*, – dar unde-i a voastră?" astfel le răspundeam acelora ce mă-ntrebau "de cale". Căci calea *aceea* – nu este!

Aşa grăit-a Zarathustra.

* *
*

Despre table vechi şi noi

1

Iată-mă şezând şi-aşteptând, cu table vechi şi sparte-n jurul meu, ca şi cu table noi, pe jumătate umplute cu slove. Când soseşte ceasul meu? – ceasul apusului, al scăpătatului meu: căci am de gând să mă mai duc o singură dată-ntre oameni.

Asta aştept acum: căci trebuie-ntâi să-mi vină semnele că este ceasul m e u , – anume, leul râzând şi stolul de porumbei.

În răstimpul acesta, ca unul ce are vreme, eu îmi vorbesc mie însumi. Nimeni nu-mi istoriseşte lucruri noi: aşa că mă istorisesc mie însumi pe mine. –

* *
*

2

Când venit-am între oameni, i-am găsit şezând pe-o veche ţâfnă: toţi socoteau că ştiu de mult ce-i bine şi ce-i rău pentru om.

O treabă veche şi obositoare le părea orice vorbărie despre virtute; şi cel ce voia să doarmă bine, acela, nainte de culcare, mai vorbea despre "bine" şi "rău".

Această somnoroşie le-am alungat-o, când le-am răspicat: ce-i bine şi rău n-o ştie încă nimeni: – afară numai de omul creator! – Acesta însă-i acela ce creează ţelul omului, şi-i dă pământului rostul şi viitorul său: acesta, c r e â n d întâi, hotărăşte c ă ceva e bun şi rău.

Şi le-am poruncit să-şi dărâme vechile catedre şi orice scaun pe care numai ţâfna aceea veche se cocoţase; poruncitu-le-am să-şi râdă de marii dascăli ai lor de virtute, de marii sfinţi ai lor şi poeţi şi mântuitori ai lumii.

De-nţelepţii lor morocănoşi poruncitu-le-am să-şi râdă, şi de cel ce se cocoţase vreodată-n pomul vieţii, prevenind ca o sperietoare de ciori.

Aşezatu-m-am pe marginea drumului mare, printre mormintele lor şi

chiar lângă stârv şi vulturi – şi-mi râdeam de tot trecutul lor şi de strălucirea lui plăpândă şi şubredă.

Adevăr grăiesc, aidoma propovăduitorilor pocăinței şi nebunilor vărsatu-mi-am ca din gură de şarpe necazul pe tot ce-i mare şi mic la ei, – pentru că lucrul cel mai bun li-e-atât de mic! Pentru că lucrul cel mai rău li-e-atât de mic! – aşa râdeam.

Aşa țipa şi râdea din mine dorul meu înțelept, cel născut pe munți, o aprigă-nțelepciune, adevăr grăiescu! – marele dor al meu vâjâind din aripi.

Şi-ades mă smulgea în sus şi-n zări, şi-n toiul râsului: zburam atunci înfiorându-mă adânc, o săgeată, prin vraja beției de soare:

– țâşnind în depărtatele vremi ce vor să vie, ne-ntrezărite până azi de nici un vis, în Súduri mai fierbinți decât şi le-au visat vreodată artiştii: acolo unde zeii, dănțuind, se ruşinează de orice straie: –

– ca să vorbesc, de bună seamă, în tâlcuri şi să şchiopătez şi să mă bâlbâi asemeni unor poeți: şi-adevăr grăiesc, mă ruşinez că tot mai trebuie să fiu poet! –

Acolo unde orice devenire-mi părea o dănțuire de zei şi-o zburdălnicie de zei, şi lumea, dezlănțuită şi nestăpânită şi refugiindu-se-n sine însăşi: –

– ca o veşnică fugă şi recăutare de sine a multor zei, ca fericită-nfruntare cu sine, reascultare de sine, reaparținere de sine a multor zei: –

Acolo unde vremea toată-mi părea o fericită zeflemisire a clipelor, acolo unde necesitatea era însăşi libertatea ce se juca fericită cu boldul libertății: –

Acolo unde mi-l găseam iar şi pe vechiul diavol şi vrăjmaş de moarte, pe spiritul gravitației şi tot ce creat-a el: silnicie, lege, nevoie şi urmare şi țintă şi voință şi bine şi rău: –

Căci nu trebuie oare să ființeze ceva p e s t e care se dănțuieşte, se trece dănțuind? Nu trebuie oare, de dragul celor uşori, al celor uşurei, să ființeze – cârtițe şi grei pitici? – –

* *
*

3

Acolo era şi locul unde cules-am din drum cuvântul "supraom" şi că omul este ceva ce trebuie depăşit,

– că omul e o punte, iar nu un sfârşit: socotindu-se fericit cu amiaza şi seara lui, văzând în acestea o cale spre noi aurori:

– cuvântul lui Zarathustra despre marea amiază, şi tot ce spânzurat-am altădată deasupra omului, ca un al doilea rând de amurguri purpurii.

Adevăr grăiesc, făcutu-i-am să vadă şi stele noi dimpreună cu noile nopţi; şi deasupra de nouri, de zi şi de noapte întinsu-mi-am şi râsul ca un cort colorat.

Predicatu-le-am toate cugetările şi dorinţele mele: să plăsmuiască şi să strângă la un loc ce este frântură şi taină şi-ntâmplare năprasnică-n om, –

– ca poet, dezlegător de taine şi mântuitor al întâmplării, propovăduitu-le-am să lucreze la viitor creând şi să mântuiască prin creaţie – tot ce a fost.

Să mântui trecutul din om şi să schimbi orice "a fost", până când voinţa grăieşte: "Dar eu am vrut-o aşa! Aşa am eu s-o vreau – "

– Aceasta le-am numit-o eu mântuire, numai aceasta i-am învăţat s-o numească ei mântuire. – –

Acum aştept mântuirea mea – , ca să mă duc la ei pentru ultima dată.

Căci mai o singură dată vreau să mă duc la oameni: vreau să scapăt *între* ei, vreau să le dau murind cel mai bogat dintre darurile mele!

De la soare-nvăţat-am, când coboară, îmbelşugatul: aur varsă atunci în mare din nesecata bogăţie, –

– aşa că până şi cel mai sărac pescar vâsleşte cu vâslă *de aur*! Căci asta văzut-o-am odată şi nu m-am săturat de lacrimi privind. – –

Asemenea soarelui vrea şi Zarathustra să scapete: acuma iată-l şezând şi-aşteptând, cu table vechi şi sparte-n jurul său, ca şi cu table noi, – pe jumătate umplute cu slove.

* *
*

4

Uite, aici e o tablă nouă: dar unde mi-s fraţii care s-o ducă-mpreună cu mine în vale şi-n inimi de carne? –

Aşa o cere cu stăruinţă marea mea iubire pentru cei foarte departe: *nu-ţi cruţa aproapele*! Omul este ceva ce trebuie depăşit.

Sunt felurite căi şi felurite chipuri de depăşire: la asta ia seama *tu*! Dar numai un măscărici gândeşte: "Omul poate fi şi *sărit*."

Depăşeşte-te şi-n aproapele tău pe tine însuţi: iar un drept pe care ţi-l poţi răpi, să nu îngădui să ţi se dea!

Tu ce faci, nimeni nu-ţi poate face-n schimb. Răsplată, vezi, nu e.

Cine nu-şi poate sieşi porunci, acela trebuie s-asculte. Ci câte unul *poate* să-şi poruncească, dar îi mai lipseşte mult pân' să şi asculte de sine!

* *
*

5

Aşa o voieşte firea sufletelor alese: nu vor să aibă nimic *de pomană*, şi cel mai puţin viaţa.

Cel ce face parte din gloată, acela vrea să trăiască din pomană; dar noi, ceilalţi, căróra viaţa ni s-a dat, – cugetăm întruna *ce* să dăm cel mai bine *în schimb*!

Şi-adevăr grăiescu, iată o zicală deosebită, ce spune: "Ce ne făgăduieşte *nouă* viaţa, *noi* o să păstrăm pentru viaţă!"

Să nu vrei să te bucuri, când nu-i de bucurat. Şi – să nu *vrei* să te bucuri!

Căci bucuria şi nevinovăţia sunt cele mai ruşinoase lucruri: nici una nu vrea să fie căutată. Trebuie să le *ai* – , dar mai întâi să *cauţi* vina şi durerea! –

* *
*

6

O fraţilor, întâiul născut e-ntotdeuna jertfit. Ci noi súntem, vai, întâi născuţi.

Sângerăm cu toţii pe tainice mese de jertfă, ardem şi ne perpelim cu toţii întru mărirea vechilor chipuri de idoli cioplite.

Partea cea mai bună din noi e crudă încă: aţâţă bătrâne ceruri ale gurii. Carnea noastră-i fragedă, blana noastră nu-i decât o blană de miel: – cum să nu-i aţâţăm pe bătrânii preoţi păgâni?

În noi înşine sălăşluieşte el încă, păgânul popă din vechime, cel care-şi prăjeşte partea cea mai bună din noi întru ospătare. Fraţilor, vai, cum să nu fie jertfe întâii născuţi?

Dar aşa o voieşte soiul nostru; şi mi-s dragi aceia ce nu voiesc să se cruţe. Pe cei ce scapătă-i iubesc cu toată iubirea mea: căci trece-vor dincolo.–

* *
*

7

Să spui adevărul – puţini *sunt în stare* de asta! Şi cine-i în stare n-o voieşte încă! Dar cel mai puţin sunt în stare de asta cei buni.

O, bunii aceştia! – *Oamenii buni nu rostesc niciodată adevărul*; să fii bun într-acest chip e o boală pentru spirit.

Bunii aceştia se dau învinşi, se dau bătuţi, şi inima le-ngână vorbele

altora, firea le este ascultătoare: însă cel ce-i ascultător n u - ş i d ă a s c u l t a r e s i e , î n s u ş i !

Tot ce pentru cei buni se numeşte rău e nevoie să se-ntrunească pentru ca să dea naştere unui singur adevăr: o fraţilor, sunteţi oare şi-ndeajuns de răi pentru adevărul a c e s t a ?

Îndrăzneala obraznică, neîncrederea-ndelungată, straşnicul nu, lehamitea, tăiatul pe viu – ce rar se-ntrunesc a c e s t e a ! Din astfel de sământă însă – ia naştere adevărul!

A l ă t u r i de vinovata conştiinţă crescut-a pân-acuma orice ş t i i n ţ ă ! Spargeţi, spargeţi-mi, cunoscătorilor, vechile table!

* *
*

8

Atunci când apa trece pe sub grinzi, atunci când punţi şi parmalâcuri se-avântă peste râu: adevăr grăiesc vouă, nici unul care glăsuieşte: "Totul e-n curgere" nu găseşte crezare.

Ci chiar nătângii i se-mpotrivesc. "Cum? Se miră nătângii, totul să fie-n curgere? Sunt totuşi grinzi şi parmalâcuri peste râu!"

"P e s t e râu e totul statornic, toate valorile lucrurilor, podurile, noţiunile, orice "bine" şi "rău": toate acestea sunt s t a t o r n i c e !" –

Ci dacă vine aspra iarnă, îmbânzitoarea de râuri: atunci şi cei mai hâtri deprind neîncrederea; şi-adevăr grăiesc vouă, nu numai nătângii glăsuiesc atunci: "Să nu fie totul – î n n e m i ş c a r e ?"

"În adâncuri totu-i în nemişcare" – iată o adevărată-nvăţătură iernatică, un lucru bun pentr-o vreme stearpă, o bună mângâiere pentru cei ce cad în somnul iernii şi zac după cuptor.

"În adâncuri totu-i în nemişcare" – : î m p o t r i v a a c e s t e i î n v ă ţ ă t u r i însă predică vântul de moină!

Vântul de moină, un taur ce nu-i un taur înjugat la plug, – un taur înfuriat, nimicitor, ce rupe gheaţa cu coarnele mâniei! Ci gheaţa – – rupe punţi!

O fraţilor, nu-i a c u m a totul î n c u r g e r e ? N-au căzut în apă toate parmalâcurile şi punţile? Cine-ar mai s t ă r u i -n credinţa "binelui" şi-a "răului"?

"Vai de noi! Ferice de noi! Adie vântul de moină!" – Aşa să-mi predicaţi, o fraţilor, pe toate uliţele!

* *
*

9

Fiinţează o veche amăgire, ea se numeşte bine şi rău. În jurul prevestitorilor şi-al cititorilor în stele învârtitu-s-a pân-acuma roata acestei amăgiri.

Altădată *credeai* în prevestitori şi cititori în stele: şi *de-aceea* credeai ‹:›* "Totul e ursită: trebuie, căci n-ai încotro!"

Apoi ţi-ai pierdut din nou încrederea-n toţi prevestitorii şi cititorii în stele: şi *de-aceea* credeai ‹:›* "Totul e libertate: poţi, căci vrei!"

O fraţilor, pe seama stelelor şi-a viitorului avut-am până azi doar amăgiri, nu cunoştinţe: şi *de-aceea* pe seama binelui şi-a răului avut-am până azi doar amăgiri, nu cunoştinţe!

* *
*

10

"Să nu furi! Să nu ucizi!" – asemenea vorbe le numeam altădată sfinte; în faţa lor ne plecam genunchii şi capetele şi ne scoteam încălţămintea.

Dar eu întrebu-vă: unde-au fost vreodată-n lume furi şi ucigaşi mai buni decât erau asemenea vorbe sfinte?

Nu se află-n viaţa însăşi, în întregul ei – furătură şi ucidere? Şi-ntrucât asemenea vorbe fost-au numite sfinte, n-a fost oare prin aceasta însuşi *adevărul* ucis?

Ori fost-a o predică a morţii faptul că tot ce se-mpotrivea vieţii şi te-ndepărta de ea numitu-s-a sfânt? – O fraţilor, spargeţi, spargeţi-mi vechile table!

* *
*

11

Mila faţă de tot ce este trecut îmi vine din aceea că-l văd: lăsat în voia sorţii, –

– lăsat pe seama-ndurării, a spiritului, a nebuniei fiecărui rând de oameni ce or să vie şi să dea la tot ce-a fost înţeles de punte către ei înşişi!

Ar putea veni un mare tiran, un diavol şiret, ce prin samavolnicia lui să silească şi siluiască toate cele trecute: până când acestea ajunge-vor pentru el o punte şi-un semn şi-o vestire şi-un cântat de cocoş.

Iată-mi însă cealaltă primejdie şi milă: amintirea celui ce face parte din gloată se-ntinde-n urmă până la moşul său, – cu moşul însă timpul sfârşeşte.

---

* *Întregirea noastră (n.t.).*

Aşa-i lăsat în voia sorţii tot trecutul: căci s-ar putea-ntâmpla odată ca prostimea s-ajungă stăpână şi să-nece-n ape de-o şchioapă orice timp.

De-aceea, fraţilor, e nevoie de-o nouă nobilime, care să fie duşmană oricărei gloate şi-oricărei tiranii şi să scrie pe table noi cuvântul "nobil".

De nobili mulţi e nevoie, şi de nobili feluriţi, *ca să fiinţeze o nobilime*! Sau, aşa cum grăit-am odată-n pilde: "Tocmai faptul acesta e dumnezeire, că sunt dumnezei, dar nu un Dumnezeu!"

* *
*

12

O fraţilor, pe voi vă-nchin unei noi nobleţe şi către ea vă-ndrum: zămislitori să-mi deveniţi şi prăsitori şi sămănători ai viitorimii, –

– adevăr grăiesc vouă, nu către o nobleţe pe care aţi putea s-o cumpăraţi, ca băcanii, cu aur de băcan: căci puţin preţuieşte tot ce-şi are un preţ.

Mărirea voastră de-acum încolo sta-va nu-n obârşia din care vă trageţi, ci-n ţelul spre care vă-ndreptaţi! Voinţa voastră şi piciorul vostru, care păşi-va dincolo de voi înşivă, – iată-n ce sta-va noua voastră mărire!

Adevăr grăiesc vouă, nu-n faptul că fost-aţi în slujba unui domn – ce mai înseamnă domnii! – sau că ajuns-aţi, pentru rânduiala de-acum, un zid de apărare, ca s-o-ntărească şi mai mult!

Nu-n faptul că neamul vostru ajuns-a curtean la nişte curţi şi voi învăţat-aţi să staţi în picioare, ore-n şir, împestriţaţi ca un flamingo, în apa mică a bălţilor.

– Căci putinţa de-a sta-n picioare e un merit la curteni; şi toţi curtenii cred că de fericirea de după moarte ţine – îngăduinţa de-a şedea! –

Nici în faptul că un duh pe care ei numescu-l sfânt călăuzitu-i-a pe naintaşii voştri-n ţări făgăduite*, pe care *eu* nu le laud*: căci acolo unde-a crescut cel mai rău dintre toţi copacii, crucea, – la ţara aceea nimic nu-i de lăudat! –

– şi-adevăr grăiesc, pe unde "sfântul duh" acesta şi-a călăuzit şi cavalerii, *în fruntea* unor astfel de alaiuri alergau întotdeauna – capre şi gâşte şi zănatici**! –

---

* *Joc de cuvinte bazat pe dublul sens al verbului* loben *"a lăuda" şi "a făgădui" (n.t.).*

** Kreuz- und Querköpfe *("capete crucişe şi curmezişe", "sucite", ceea ce trimite la expresia "kreuz und quer" = "cruciş şi curmeziş", "fără rost", "bezmetic", "anapoda"; cuvintele "cavaleri" de mai sus şi "Kreuz" = "cruce" din expresiile citate fac aluzie la "cruciaţi": "Kreuzfahrer", termen pe care N îl foloseşte în textele preliminare, n.t.)*

O fraţilor, nobleţea voastră nu trebuie să privească napoi, ci nainte! Alungaţi va trebui să fiţi din toate ţările părinteşti şi strămoşeşti!

Ţara copiilor voştri să v-o-ndrăgiţi: această dragoste fie-vă noua nobleţe, – cea nedescoperită, din marea cea mai de departe! Pe ea le cer vântrelelor voastre s-o caute şi s-o caute!

În copiii voştri să-ndreptaţi neajunsul că sunteţi copiii străbunilor voştri: tot trecutul trebuie astfel să-l mântuiţi! Această nouă tablă o ridic deasupra voastră!

* *
*

13

"La ce să trăieşti? Deşertăciune-i totul! Viaţa – un treierat de paie; viaţa – o mistuire-n flăcări fără să te-ncălzeşti." –

Astfel de flecăreală-nvechită trece încă de "înţelepciune"; dar, întrucât e veche şi-amiroase-a muced, se bucură de o mai mare cinste. Şi mucegaiu-nnobilează. –

Copiii ar avea tot dreptul să vorbească astfel: ei se tem de foc, deoarece i-a ars! În vechile cărţi de-nţelepciune se află multe lucruri copilăreşti.

Şi cel ce "treieră paie" întruna cum ar putea vorbi de rău treieratul? Un astfel de nătărău ar trebui legat la bot!

Asemenea inşi se-aşază la masă şi n-aduc nimic cu ei, nici sfânta de foame: – şi-atunci vorbesc de rău ‹:›* "Deşertăciune-i totul!"

Dar să mănânci şi să bei pe săturate, o fraţilor, adevăr grăiesc vouă, nu-i măiestrie deşartă! Spargeţi, spargeţi-mi tablele celor niciodată mulţumiţi!

* *
*

14

"Toate sunt curate pentru cel curat" – aşa grăieşte mulţimea. Eu însă glăsuiescu-vă: "Toate iau chip de porc pentru porci!"

De-aceea predică visătorii şi cei ce-şi bâţâie capul, cărora şi inima le-atârnă-n jos: "Lumea însăşi e-o namilă tăvălită-n spurcăciune."

Căci toţi aceştia sunt cu spiritul necurat; îndeosebi însă aceia ce n-au

---

* *Întregirea noastră (n.t.).*

nici tihnă, nici odihnă, afară numai dacă nu se uită la lume *din dos**, – ei, sălăşluitorii lumii din dosul lumii**!

Acestora le-o spun în obraz, cu toate că plăcut nu sună: lumea se-asemuie cu omul prin aceea că are un dos, – *cât* adevăr e-n asta!

Multă spurcăciune-i în lume: *cât* adevăr e-n asta! Dar pentru-aceea lumea însăşi nu-i încă o namilă tăvălită-n spurcăciune!

E treabă-nțeleaptă faptul că multe lucruri miros urât în lume: scârba însăşi dă aripi şi puteri să presimțim izvoarele!

Şi-n omul cel mai bun e câte ceva ce te scârbeşte; iar cel mai bun e şi el ceva ce trebuie depăşit! –

O fraților, e multă-nțelepciune-n faptul că multă spurcăciune-i în lume! –

* *
*

15

Asemenea zicale auzitu-i-am rostindu-le cugetului lor pe nişte cucernici sălăşluitori ai lumii din dosul lumii; şi-adevăr grăiesc vouă, făr' de răutate şi fățărie, – cu toate că-n lume nu-i nimic mai fățarnic şi mai rău.

"Lasă lumea să fie lume! Nu ridica împotrivă-i nici măcar un singur deget!"

"Lasă-i pe cei ce vor să gâtuie oamenii şi să-i înjunghie şi să-i spintece şi să-i jupoaie: nu ridica împotrivă-le nici măcar un singur deget! Aşa învăța-vor şi să se lepede de lume."

Iar propriei tale judecăți – să-i pui tu însuți capul în ştreang şi s-o gâtui; căci este o judecată din această lume, – aşa învăța-vei tu însuți să te lepezi de lume." –

– Spargeți, spargeți-mi, o fraților, aceste vechi table ale cucernicilor! Spargeți-mi cu zisele voastre zicalele ponegritorilor lumii!

* *
*

16

"Cine-nvață mult îşi uită de orice dorință aprinsă" – iată ce se murmură azi pe toate ulițele întunecate.

"Înțelepciunea oboseşte, nu merită – nimic; nu dori cu aprindere!" – această nouă tablă întâlnit-o-am eu însumi atârnată-n buricul târgurilor.

---

* von hinten

** die Hinterweltler *(cf. Za I, 28, 1, n.t.)*

Spargeți-mi, o fraților, spargeți-mi şi-această n o u ă tablă! Cei obosiți de lume-au atârnat-o, şi cei ce predică moartea, şi chiar şi temnicerii: căci, vedeți, e şi o predică pentru robie! –

Pentru că învățat-au prost, iar cele mai bune lucruri nu, şi totul prea devreme, şi totul prea repede: pentru că m â n c a t - a u prost, iată de ce s-au ales cu stomacul acela stricat, –

– fiindcă un stomac stricat li-e spiritul: a c e s t a -i îndeamnă la moarte! Căci, adevăr grăiesc vouă, o fraților, spiritul e s t e un stomac!

Viața-i un izvor de plăcere: însă pentru acela din care vorbeşte stomacul stricat, părintele nepriinței, toate izvoarele-s otrăvite.

Cunoaştere: iată ce-nseamnă p l ă c e r e pentru cel cu voință de leu! Dar cel ce a obosit, el însuşi e doar "supus voinței" altora, cu-acesta se joacă toate valurile.

Şi-aceasta-i întotdeuna trăsătura oamenilor slabi: se pierd pe cărările lor. Şi la urmă oboseala lor mai şi întreabă: "Ce rost avu să batem cândva cărările? Totu-i la fel!"

Plăcut mai sună-n urechile-a c e s t o r a predica: "Nu merită nimic! Să n-aveți voință!" Dar asta-i o predică pentru robie.

O fraților, ca o proaspătă vijelie se poartă Zarathustra cu toți cei obosiți; numeroase nasuri va mai face el să strănute!

Prin ziduri chiar îmi străbate suflarea liberă, şi-n temnițe şi-n spirite întemnițate!

Vrerea eliberează: căci vrerea-i creație: aşa vă-nvăț. Şi n u m a i pentru creație să-nvățați!

Şi chiar învățatul să-l î n v ă ț a ț i întâi de la mine, învățatul bine! – Cine are urechi de auzit să audă!

* *
*

17

Iată luntrea, – acolo, pe partea cealaltă, se află, poate, marele nimic. – Dar cine vrea să urce-n "poate"-le acesta?

Nimeni dintre voi nu vrea să urce-n luntrea morții! Cum de vreți atunci să fiți o b o s i ț i d e l u m e?

Obosiți de lume! Şi nici măcar n-ajuns-ați nişte desprinşi de pământ! Găsitu-v-am tot râvnitori de pământ şi tot îndrăgostiți de oboseala voastră de pământ!

Nu degeaba vă spânzură buza: – o mică dorință pământească atârnă încă de ea! Şi-n ochi – nu pluteşte un nourel de neuitată plăcere pământească?

Născocirile bune sunt multe pe pământ, folositoare unele, plăcute altele: de dragul acestora trebuie iubit pământul.

Şi sunt anumite lucruri născocite aşa de bine, încât se-asemuie cu țâțele femeii: folositoare şi plăcute totodată.

Însă voi, obosiților de lume! Trândavii pământului! Pe voi ar trebui să vă batem cu nuiaua. Cu bătăi de nuia ar trebui să vă-nviorăm din nou picioarele.

Căci: de nu suntéți bolnavi şi ipochimeni vlăguiți, de care-i obosit pământul, atuncea súnteți nişte leneşi vicleni de prin copaci sau nişte pisici răsfățate, pofticioase şi pânditoare. Iar dacă nu voiți *s-alergați* din nou răsfățându-vă, – atunci să pieriți!

La betegii fără leac să nu-ți doreşti să fii tămăduitor: – mai bine pieriți!

Dar îți trebuie mai multă *bărbăție* să-ți pui capăt zilelor decât să faci un vers nou: aceasta o ştiu toți doftorii şi poeții. –

* *
*

18

O fraților, sunt table pe care-ntocmitu-le-a oboseala, şi table pe care le-a-ntocmit trândăvia, împuțita: deşi glăsuiesc la fel, ele trebuie osebit ascultate. –

Uitați-vă la omul acesta lâncezind! E doar la o palmă de ținta-i, dar, îndărătnic, s-a culcat, de oboseală, aici în pulbere: viteazul acesta!

De oboseală-i cască-n față cărării şi pământului şi țintei şi lui însuşi: nici un pas mai departe nu vrea să mai facă, – viteazul acesta!

Acum dogoreşte deasupră-i soarele, iar câinii îi ling sudoarea: dar zace aici, în îndărătnicia lui, şi vrea mai degrabă să lâncezească: –

– să lâncezească la o palmă de ținta lui! Adevăr grăiesc vouă, va trebui să-l mai trageți şi de păr în cerul său – pe-acest erou!

Dar şi mai bine, lăsați-l să zacă unde s-a culcat, să-i vină somnul, mângâietorul, cu ropot de ploaie răcoroasă:

Lăsați-l să zacă până se trezeşte de la sine, – până dezminte de la sine orice oboseală şi tot ce-a predicat oboseala din el!

Numai, fraților, alungați din juru-i câinii, trândavii de prefăcuți, şi toate gângăniile mişunând pe lângă el: –

– toate gângăniile-acestea "tobă de carte" mişunând în juru-i, care se ospătează – din sudoarea fiecărui erou! –

* *
*

19

Statornicesc ocoale şi sfinte hotărniciri împrejurul meu; din ce în ce mai puţini se suie cu mine pe munţi din ce în ce mai înalţi, – clădesc un lanţ muntos din munţi din ce în ce mai sfinţi. –

Dar, pe unde doriţi să urcaţi şi cu mine, fraţilor: luaţi aminte să nu se suie cu voi vreun *parazit*!

Parazitul: e un soi de vierme, unul târâtor, lipit de voi, urmărind să se-ngraşe pe la-ncheieturile voastre bolnave şi rănite.

Şi-*aceasta*-i măiestria lui, că dibuie sufletele ce urcă tocmai când sunt obosite: în îndurerarea şi necazul vostru, în şubreda voastră ruşine îşi face cuibul greţos.

În locul unde puternicul este slab, alesul prea-ngăduitor, – aici îşi face cuibul greţos: pe la-ncheieturile mici şi rănite-ale celui mare se aciuează parazitul.

Care e soiul cel mai înalt din tot ce fiinţează şi care-i cel mai nemernic? Parazitul este soiul cel mai nemernic; dar cel ce ţine de soiul cel mai înalt, acela-i hrăneşte pe paraziţii cei mai mulţi.

Căci pe sufletul ce are cea mai lungă scară şi poate scobori cel mai afund: au cum n-ar şedea pe-acesta paraziţii cei mai mulţi? –

– sufletul cel mai încăpător, ce poate s-alerge şi să rătăcească şi să cutreiere în sine însuşi pe cele mai mari întinderi; cel mai de trebuinţă, care s-azvârle din plăcere-n întâmplare: –

– sufletul ce fiinţează, cel care se scufundă-n devenire; cel ce stăpâneşte, cel care *vrea* să se scufunde-n vrere şi dorinţă: –

– cel ce fuge de el însuşi, cel ce se-ntâmpină-n cel mai larg ocol pe sine însuşi; sufletul cel mai înţelept, pe care nebunia-l îmbărbătează cu limba cea mai dulce: –

– cel ce se iubeşte cel mai mult pe sine însuşi, în care toate lucrurile-şi au vărsarea şi revărsarea lor, creşterea şi descreşterea puvoiului lor – o, cum să n-aibă *sufletul cel mai înalt* paraziţii cei mai dăunători?

* *
*

20

O fraţilor, sunt oare crud? Adaug însă: lucrurilor ce cad, mai trebuie să le dai şi câte-un brânci!

Toate-n ziua de astăzi – cad şi scad: cine-ar vrea să le statornicească? Ci eu – eu *vreau* să le mai dau şi-un brânci!

Cunoaşteţi desfătul să daţi de-a rostogolul pietrele-n adâncuri de prăpăstii? – Oamenii-aceştia de azi: priviţi-i cum îşi dau de-a rostogolu-n prăpăstiile mele!

Un joc în deschidere* sunt eu, o fraţilor, pentru nişte jucători** mai buni! Un joc de urmat***! Urmaţi deci jocul*** meu!

Şi pe cel ce nu-l învăţaţi să zboare, învăţaţi-mi-l – *să cadă mai repede!* –

* *
*

21

Dragi mi-s cei viteji: dar nu ajunge să loveşti cu sabia, – mai trebuie să ştii şi *cui* dai lovitura!

Şi-adesea mai multă vitejie-i în faptul că unul se stăpâneşte şi trece mai departe: *ca să* se cruţe pentr-un duşman pe cinste!

S-aveţi duşmani doar vrednici de urât, dar nu şi vrednici de dispreţuire: trebuie să fiţi mândri de duşmanul vostru: aşa v-am învăţat odată.

Pentr-un duşman pe cinste, fraţilor, să vă cruţaţi: de-aceea trebuie să treceţi pe lângă mulţi, –

– îndeosebi pe lângă multe scursuri, ce vă turuie-n ureche despre popor şi popoare.

Ţineţi-vă privirile curate de-mpărtăşirile pentru şi-mpotrivă ale lor! E multă dreptate şi nedreptate-n ele: cine le-ntoarce pe toate feţele vede negru naintea ochilor.

Încrucişare de priviri, încrucişare de săbii – acelaşi lucru: de-aceea duceţi-vă-n păduri şi lăsaţi-vă sabia-n teacă!

Urmaţi-vă căile *voastre*! Şi lăsaţi poporul şi popoarele să şi le urmeze pe-ale lor! – întunecate căi, adevăr grăiesc vouă, pe care nu mai fulgeră nici o singură nădejde!

N-au decât să stăpânească băcanii acolo unde tot ce încă străluceşte – e aur de băcan! Nu mai e vremea regilor: ceea ce se numeşte azi popor nu merită regi.

Priviţi numai cum aceste popoare fac astăzi ele însele întocmai ca băcanii: îşi tot astrâng cele mai mărunte câştiguri din orice gunoi!

---

* Vorspiel *(= preludiu, uvertură, prolog, început, n.t.)*

** Spieler *(= care înseamnă şi "actori", n.t.)*

*** Beispiel *(= pildă, exemplu, n.t.)*

Se pândesc unele pe altele, pândesc ceva unele de la altele, – iată ce numesc ele "bună vecinătate". O, fericită vreme de demult, în care un popor îşi zicea: "Voiesc să fiu *stăpân* – peste popoare!"

Căci, fraţilor: trebuie să stăpânească cel mai bun, cel mai bun şi *vrea* să stăpânească! Iar unde povaţa sună altcum, acolo – cel mai bun *lipseşte*.

* *
*

22

Dacă *aceştia* – ar primi degeaba pâinea, vai! După ce-ar mai striga *aceştia*-n gura mare? Întreţinerea* lor – iată-le-adevărata-ntreţinere**; şi trebuie s-o ducă greu!

Animale de pradă sunt ei: în "îndeletnicirea" lor – mai e şi prădăciune, în "agoniseala" lor – mai e şi-nşelăciune! De-aceea trebuie s-o ducă greu!

Animale de pradă mai izbutite trebuie, aşadar, s-ajungă ei, mai şirete, mai isteţe, *mai asemănătoare omului*: căci omul e cel mai izbutit animal de pradă.

Pe toate-animalele prădatu-le-a omul de virtuţile lor: aceasta, pentru că, dintre toate animalele, omul a dus-o cel mai greu.

Doar păsările sunt încă mai presus de el. Şi dacă omul ar învăţa şi să zboare, vai! *până unde s-ar înălţa* în zbor nesaţul lui de pradă?

* *
*

23

Aşa vreau eu bărbatul şi femeia: bun de război întâiul, bună de prăsilă a doua, şi unul, şi alta însă buni de joc cu capul şi picioarele.

Şi pierdută ne fie ziua-n care n-am jucat măcar o dată! Şi neadevărat să ni se cheme orice adevăr la rostirea căruia n-a izbucnit nici un hohot de râs!

* *
*

---

* Unterhalt

** Unterhaltung *(aici, "temă de discuţie, subiect de conversaţie", "distracţie", n.t.)*

24

Încheierea căsătoriilor voastre: vedeți să nu fie o rea î n c h e i e r e! Le-ncheiați prea iute: aşa u r m e a z ă ruperea căsătoriei – preacurvia!

Şi mai bine preacurvia, ruperea căsătoriei decât îndoirea căsătoriei, mințirea căsătoriei! – O femeie grăitu-mi-a astfel: "Într-adevăr, am preacurvit, am rupt căsătoria, dar întâi m-a rupt căsătoria – pe mine!"

Pe cei prost împerecheați socotitu-i-am totdeuna drept cei mai proşti răzbunători: aceştia fac întreaga lume răspunzătoare de faptul că ei nu mai merg fiecare de capul lui.

Din această pricină vreau ca oamenii de bună-credință să-şi spună unul altuia: "Noi ne iubim: lăsați-ne s ă v e d e m de ne-om păstra unul altuia iubirea! Ori fi-va-ne juruința o greşeală?"

– "Dați-ne un soroc şi-o căsnicie mică, să vedem de suntem buni de căsnicia mare! Lucru mare e să fii de-a pururea în doi!"

Aşa-i sfătuiesc pe toți cei de bună-credință; şi oare ce mi-ar fi iubirea de supraom şi de tot ce va să vie, dacă aş sfătui şi vorbi altcúm?

Nu numai să vă-nmulțiți, ci să vă şi n ă l ț a ț i – la asta, fraților, v-ar folosi grădina căsniciei!

* *
*

25

Cel ce-a dobândit ştiință despre vechile obârşii, vezi, o să caute-n cele din urmă izvoarele viitorului şi noi obârşii. –

O fraților, nu va trece mult, şi n o i p o p o a r e vor țâşni şi noi izvoare năpusti-s-or vuind în noi prăpăstii.

Căci cutremurul de pământ – astupă multe izvoare şi-aduce multă lâncezeală: dar dă la iveală şi puteri şi taine lăuntrice.

Cutremurul de pământ desferecă izvoare noi. Din cutremurul vechilor popoare zbucnesc izvoare noi.

Şi-n jurul celui ce strigă: "Iat-un izvor pentru mulți însetați, o singură inimă pentru mulți tânjitori, o singură voință pentru multe unelte": – se-adună roată un p o p o r, adică: mulți ce fac încercări.

Cine poate porunci şi cine trebuie s-asculte – a s t a s e - n c e a r c ă a t u n c e a! Ah, cu câtă-ndelungată cercare şi dibuire şi neizbândire şi-nvățare şi iar încercare!

Rânduiala omenească: e-o-ncercare, astfel propovăduiesc, – o-ndelungată căutare: ea caută însă pe cel ce porunceşte! –

– o-ncercare, fraţilor! Iar n u o "învoială"! Spargeţi-mi, spargeţi astfel de vorbă a inimilor moi şi-a celor ce nu-s nici în car, nici în căruţă!

* *
*

26

O fraţilor! De la cine vine însă cea mai mare primejdie care paşte orice viitor al oamenilor? Nu cúmva de la cei buni şi drepţi? –

– ca de la unii ce grăiesc şi simt întru inimă: "Noi ştim ce-i bine şi drept, ba chiar avem aceste lucruri; vai de cei ce mai caută acum!"

Şi oricâte daune pot pricinui cei răi: cea mai dăunătoare daună este dauna din partea celor buni!

Şi oricâte daune pot pricinui ponegritorii lumii: cea mai dăunătoare daună este dauna din partea celor buni!

O fraţilor, celor buni şi drepţi uitatu-li-s-a odată unul în inimă şi-apoi grăit-a: "Ei sunt fariseii." Dar nu a fost înţeles.

Cei buni şi drepţi n-au putut ei înşişi să-l înţeleagă: li-e spiritul ţinut în prinsoarea cugetului lor curat. Prostia celor buni e fără de fund în măsurile ei de prevedere.

Adevărul însă este acesta: cei buni s u n t n e v o i ţ i să fie farisei, – n-au de ales!

Cei buni s u n t n e v o i ţ i să-l răstignească pe cel ce-şi născoceşte propria lui virtute! Acesta e s t e adevărul!

Al doilea însă care descoperitu-le-a ţara, ţara şi inima şi pământul celor buni şi drepţi: acesta a fost cel ce-ntrebat-a atunci: "Pe cine-l duşmănesc ei cel mai tare?"

Pe cel c e c r e e a z ă îl duşmănesc ei cel mai tare: pe cel ce sparge table şi vechi valori, pe spărgătorul de legi – pe-acesta-l numesc ei nelegiuit.

Căci oamenii buni – nu s u n t î n s t a r e să creeze: aceştia sunt mereu începutul sfârşitului: –

– îl răstignesc pe cel ce scrie noi valori pe table noi, îşi aduc l o r î n ş i ş i jertfă viitorul, – răstignesc orice viitor al oamenilor!

Cei buni – aceştia fost-au mereu începutul sfârşitului. –

* *
*

27

O fraţilor, înţeles-aţi şi-această vorbă? Şi ce spus-am odată despre "ultimul om"? – –

De la cine vine cea mai mare primejdie care paşte orice viitor al oamenilor? Nu cúmva de la cei buni şi drepţi?

Spargeţi, spargeţi-mi-i pe cei buni şi drepţi! – O fraţilor, înţeles-aţi şi-această vorbă?

* *
*

28

Fugiţi de mine? Speriatu-v-aţi? Tremuraţi în faţa vorbei mele?

O fraţilor, când spusu-v-am să-i spargeţi pe cei buni şi tablele celor buni: abia atuncea datu-i-am omului drumul cu corabia pe marea lui cea largă.

Şi-abia acum îl cuprinde marea groază, marea privire-mprejuru-i, marea boală, marea greaţă, marele rău de mare.

Amăgitoare ţărmuri şi-amăgitoare locuri ferite propovăduitu-v-au cei buni; în minciunile celor buni aţi fost născuţi şi puşi la adăpost. Până-n străfunduri e totul minciună şi stâlcire din partea celor buni.

Dar cel ce descoperit-a ţara "om" descoperit-a şi ţara "viitorul oamenilor". Acuma să-mi fiţi năieri cutezători şi răbdurii!

Drept umblaţi-mi din vreme, o fraţilor, învăţaţi să mergeţi drept! Furtună-i pe mare: mulţi vor să se ridice din nou în picioare ţinându-se de voi.

Furtună-i pe mare: totu-i în mare. Haideţi! Înainte! Vechi inimi de corăbieri!

Ce ţară părintească? Într-acolo unde-i ţara copiilor noştri, ne vrea cârma să cârmească! Până-n zare, mai furtunoasă ca marea, e furtuna marelui nostru dor! –

* *
*

29

"De ce aşa de tare? – grăit-a odată cărbunele către diamant; nu suntem oare neamuri de-aproape?" –

De ce aşa de moi? O fraţilor, eu vă-ntreb în felul acesta: nu sunteţi oare – fraţii mei?

De ce aşa de moi, de molâi şi gata să vă daţi bătuţi? De ce atâta tăgadă, tăgăduinţă-n inima voastră? Atât de puţină ursită-n privirea voastră?

Şi dacă nu vreţi să fiţi ursite şi nici ne-nduplecaţi: cum aţi putea, o dată cu mine, – să-nvingeţi?

Şi dacă tăria voastră nu vrea să fulgere, să despartă şi să ciopârţească: cum aţi putea-ntr-o zi, o dată cu mine, – să creaţi?

Căci acei ce creează sunt tari. Şi-o fericire trebuie să simţiţi că frământaţi cu mâna voastră miile de ani ca pe-o ceară, –

– o fericire că scrieţi pe voinţa miilor de ani ca-n bronz, – mai tari ca bronzul, mai preţioşi ca bronzul. Tare de tot e numai lucrul cel mai preţios.

Această nouă tablă, fraţilor, o ridic deasupra voastră: întăriţi-vă! –

* *
*

30

O, voinţă a mea! Răstălmăcire a orişicărei nevoi, nevoinţă a mea! Păzeşte-mă de toate micile biruinţe!

Ursire a sufletului meu, pe care te numesc ursită! Tu, cea din mine! Mai presus de mine! Păzeşte-mă şi amână-mă pentru o singură mare ursită!

Şi ultima ta măreţie, o, voinţă a mea, amână-ţi-o pentru ultima-ţi faptă, – în biruinţa ta să fii ne-nduplecată! Vai, pe cine nu l-a doborât biruinţa lui?

Vai, al cărui ochi nu s-a posomorât în amurgul acesta beat? Vai, al cărui picior, în biruinţă, nu s-a-mpleticit şi n-a uitat – să se ţină drept? –

– Să fiu odată pregătit şi copt în marea amiază: pregătit şi copt aidoma bronzului încins şi norului însărcinat cu fulgere şi ugerului umflat de lapte: –

– pregătit pentru mine însumi şi pentru cea mai ascunsă voinţă a mea: un arc mistuindu-se după săgeata lui, o săgeată mistuindu-se după steaua ei: –

– o stea pregătită şi coaptă-n amiaza ei, arzând, străpunsă, fericită-n faţa săgeţilor nimicitoare-ale soarelui: –

– un soare chiar şi-o ne-nduplecată voinţă de soare, pregătită pentru nimicire în biruinţă!

O, voinţă, răstălmăcire a orişicărei nevoi, nevoinţă a mea! Amână-mă pentru o singură mare biruinţă! – –

* *
*

Cel ce-i pe cale de-a se-nzdrăveni

1

Într-o dimineaţă, nu la multă vreme după-ntoarecerea sa în văgăună, Zarathustra sări în sus din culcuşu-i, ca un smintit, răcni cu glas de spaimă, ca şi când mai sta culcat în culcuş cineva ce nu voia să se scoale; şi glasul lui Zarathustra tuna într-atât, încât lighioaiele lui se-adăugară speriate, iar din toate văgăunile şi cotloanele din vecinătatea văgăunii lui Zarathustra lunecară toate vieţuitoarele, – zburând, fluturând, ţopăind, târându-se, care cum erau înzestrate, cu picioare sau cu aripi. Ci Zarathustra rosti aceste graiuri:

Ridică-te, gândule prăpăstios, din adâncul meu! Eu sunt cocoşul şi mijirea zorilor tale, vierme somnoros ce eşti: sus! sus! Cântatul glasului meu te va trezi!

Dezleagă legătura urechilor tale: ciuleşte! Căci vreau să te-ascult! Sus! Sus! Aicea-s tunete-ndeajuns ca şi mormintele să-nveţe-a trage cu urechea!

Şi freacă-te la ochi de somn şi de toată miopia şi orbirea! Ascultă-mă şi cu ochii: glasul meu e un leac şi pentru orbii din naştere.

Şi-o dată trezit, o să-mi rămâi trezit pe veci. Acesta nu e felul *meu* de-a trezi din somn străbunicile, ca să le spun apoi – să doarmă mai departe!

Aha, te zvârcoleşti, te-ntinzi şi horcăi? Sus! Sus! Nu să horcăi – ci să-mi vorbeşti! Zarathustra te strigă, cel fără de Dumnezeu!

Eu, Zarathustra, apărătorul vieţii, apărătorul suferinţei, apărătorul cercului* – pe tine te strig, pe cel mai prăpăstios dintre gândurile mele!

Ferice de mine! Soseşti – te aud! *Vorbeşte* hăul meu, răsfrântu-mi-am ultimul adânc în lumină!

Ferice de mine! Apropie-te! Dă-mi mâna –– ha! dă-mi drumul! Haha! – Greaţă, greaţă, greaţă – – – amar de mine!

* *
*

2

Nici nu grăise bine Zarathustra aceste graiuri, că se şi prăbuşi aidoma unui mort şi rămase multă vreme ca un mort. Când însă iar îşi veni în fire, era alb la faţă şi tremura şi rămase-ntins şi nu voia să mănânce şi să bea mai multă vreme. Şapte zile ţinu asemenea stare la el; ci zi şi noapte lighioaiele lui nu l-au părăsit, afară numai dacă vulturul n-o ştergea după demâncare. Şi tot ce-aducea şi prăda punea în patul lui Zarathustra: aşa încât Zarathustra zăcea, în cele din urmă, printre boabe galbene şi roşii, struguri, măceşe, ierburi frumos mirositoare şi cucuruzi de pin. Dar la picioarele lui se lăbărţau doi miei pe care vulturul anevoie răpitu-i-a de la păstorii lor.

În sfârşit, după şapte zile, Zarathustra se ridică în capul oaselor în culcuşul său, luă o măceaşă-n mână, o amirosi şi găsi desfăt în mirozna ei. Atunci, lighioaiele lui socotiră că sosise vremea să stea de vorbă cu el.

"O Zarathustra, glăsuiră ele, plinitu-s-au şapte zile de când tot zaci aşa, cu ochii grei: nu vrei, la urma urmei, să te pui din nou pe picioarele tale?

Ieşi din văgăuna ta: precum o grădină, aşa te-aşteaptă lumea pe tine. Cu grele miresme ce vor să te-ajungă se joacă vântul; şi toate şuvoaiele-ar dori s-alerge după tine.

Toate lucrurile-ţi duc dorul, pentru că rămas-ai şapte zile singur, – ieşi din văgăuna-ţi! Toate lucrurile vor să-ţi fie lecuitoare!

Dat-a peste tine oare o nouă ştiinţă, una acră şi grea? Aidoma aluatului înăcrit zăcut-ai, sufletul tău dospit-a şi crescut-a peste toate marginile sale. –"

– O lighioaiele mele, întoarse răspuns Zarathustra, sporovăiţi mai departe aşa şi lăsaţi-mă s-ascult! Straşnic mă-ntremează cum sporovăiţi: acolo unde se sporovăieşte, mi s-aşterne lumea nainte precum o grădină.

Ce desfăt că se află vorbe şi sunete: nu-s oare vorbele şi sunetele curcubeie şi părelnice punţi între lucruri pe veci despărţite?

De fiece suflet ţine o altă lume; pentru fiece suflet, orice alt suflet e-o lume din dosul lumii.

Tocmai între cele mai asemănătoare lucruri minte părelnicia în chipul cel mai frumos; căci hăul cel mai îngust abia cu cele mai mari greutăţi se poate trece.

Pentru mine – cum să fie un din-afara-mea? Nu este nici un afară!

**Aluzie la ciclicitatea existenţei, la "gândul prăpăstios" al veşnicei reîntoarceri a identicului (v. infra) (n.t.).*

Dar asta uităm cu fiece sunet; ce desfăt că uităm!

Nu-s oare dăruite lucrurilor nume şi sunete ca omul să se-ntremeze cu lucrurile? E-o frumoasă nerozie vorbirea: cu ea dănţuieşte omul peste toate lucrurile.

Ce desfăt e orice glăsuire şi orice minciună a sunetelor! Cu sunete dănţuieşte iubirea noastră pe curcubeie vârstate. –

– "O Zarathustra, ziseră apoi lighioaiele, pentru cei ce gândesc asemenea nouă, toate lucrurile dănţuiesc ele înseşi: vin, îşi dau mâna şi râd şi-o iau la fugă – şi se-ntorc înapoi.

Toate pleacă, toate se-ntorc înapoi; veşnic se-nvârte roata fiinţei. Toate mor, toate-nflor din nou, veşnic aleargă anul fiinţei.

Toate se frâng, toate se tocmesc la loc; veşnic se nalţă aceeaşi casă a fiinţei. Toate se despart, toate-şi dau bineţe din nou; veşnic rămâne sieşi credincios inelul fiinţei.

În fiece clipă începe fiinţa; în jurul oricărui aici se-nvârte un rotund pe nume acolo. Mijlocul e peste tot. Întortocheată e calea veşniciei." –

– O mucalitelor şi caterincilor! răspunse Zarathustra şi zâmbi din nou, cum ştiţi de bine ce trebuia să se-mplinească-n şapte zile: –

– şi cum lighioana cu pricina alunecatu-mi-a pe gât şi înecatu-m-a! Dar eu tăiatu-i-am capul cu dinţii şi scuipatu-l-am departe de mine.

Şi voi, – voi aţi făcut un cântec de flaşnetă din asta? Acuma însă eu zac aici, tot ostenit de mursecatul şi scuipatul acesta, tot bolnav de propria mântuire.

Şi voi aţi stat şi-aţi privit la toată treaba asta? O lighioaiele mele, şi voi sunteţi crude? Vrut-aţi să priviţi la marea mea durere, aşa cum fac şi oamenii? Căci omul e cel mai crud animal.

Pân-acum simţitu-s-a cel mai bine pe pământ uitându-se la tragedii, la lupte cu tauri şi la răstigniri; iar când născocitu-şi-a iadul, ce mai! acesta fostu-i-a cerul pe pământ.

Când strigă omul mare –: îndată răsare cel mic; şi limba-i atârnă din gură de poftă. El însă numeşte aceasta "mila" sa.

Omul mic, îndeosebi poetul – cu câtă râvnă pârăşte el viaţa-n cuvinte! Ascultaţi, dar nu-mi uitaţi s-auziţi plăcerea ce se află-n orice pâră!

Pe-asemenea pârâşi ai vieţii: viaţa-i doboară cu o clipire din ochi. "Mă iubeşti? întreabă cea neobrăzată; mai aşteaptă un pic, deocamdată n-am vreme pentru tine."

Omul e cel mai crud animal chiar faţă de sine; la toţi cei ce se numesc "păcătoşi", "purtători de cruce" şi "pocăiţi" nu-mi uitaţi s-auziţi nestăvilita bucurie ce se află-n această plângere şi pâră!

Şi eu însumi – vreau oare să fiu cu asta pârâşul omului? Ah, lighioaiele mele, doar asta-nvăţat-am până acum, că omul are nevoie de partea lui cea mai rea spre cel mai mare bine al său, –

– că tot ce-i mai rău e puterea lui cea mai bună şi piatra cea mai tare pentru creatorul cel mai iscusit; şi că omul trebuie să se facă mai bun şi mai rău: –

Nu pe lemnul acestei cruci am fost pironit, aceea de-a cunoaşte că omul e rău, – ci strigat-am cum nimeni n-a mai strigat vreodată:

"Vai, partea lui cea mai rea e-atât de mică! Vai, partea lui cea mai bună e-atât de mică!"

Marea lehamite de om – aceasta înecatu-m-a şi-mi alunecase pe gât: şi ce prevestit-a prevestitorul: "Totu-i la fel, nimic nu merită, cunoaşterea sugrumă."

Un lung amurg se lăsa şontâc-şontâc înainte-mi, o-ntristare obosită de moarte, beată de moarte, vorbind cu gura căscând a somn.

"Veşnic se re-ntoarce omul, el, de care obosit-ai, omul mic" – aşa-mi căsca-ntristarea şi-şi târâia piciorul şi nu putea adormi.

În văgăună schimbatu-s-a pentru mine pământul oamenilor, scobitu-i-s-a pieptul, tot ce-i viu ajuns-a mucegai de om pentru mine, şi oase şi trecut putregăit.

Oftatu-mi şedea pe toate mormintele oamenilor şi nu mai putea să se ridice; oftatul şi-ntrebatul meu orăcăia şi mă-neca şi măcina şi se jeluia cu zi, cu noapte:

– "Vai, se re-ntoarce veşnic omul! Omul mic se re-ntoarce veşnic!" –

Goi îi văzusem odată pe-amândoi, pe cel mai mare om şi pe omul cel mai mic: prea semănând între ei, – prea omenesc văzutu-l-am până şi pe cel mai mare!

Prea mic, cel mai mare! – Aceasta fostu-mi-a lehamitea de om! Şi veşnica reîntoarcere chiar şi-a celui mai mic! – aceasta fostu-mi-a lehamitea de orice viaţă!

Vai, greaţă! Greaţă! Greaţă! – – Aşa grăit-a Zarathustra şi oftă şi se-nfioră; căci îşi aminti de boala lui. Atunci însă lighioaiele sale nu-l lăsară să glăsuiască mai departe.

"Încetează cu vorba, tu care eşti pe cale de-a te-nzdrăveni! – acesta fu răspunsul lighioaielor sale, ci ieşi afară, unde lumea, asemeni unei grădini, te aşteaptă.

Ieşi afară la trandafiri şi albine şi stoluri de porumbei! Mai cu seamă însă, la păsările cântătoare: ca să-nveţi de la ele cântatul!

Căci cântatul este pentru cei ce se-nzdrăvenesc; sănătosul poate vorbi. Şi chiar dacă sănătosul voieşte cântece, el voieşte totuşi alte cântece decât cel ce-i pe cale de-a se-nzdrăveni."

– "O mucalitelor şi caterincilor, da tăceți odată! – dădu răspuns Zarathustra şi zâmbi pe socoteala lighioaielor sale. Cât ştiți de bine ce alinare mi-am născocit eu însumi vreme de şapte zile!

Că iarăşi trebuie să cânt, – a c e a s t ă alinare mi-am născocit-o şi-această-nzdrăvenire: aveți de gând să faceți iar numaidecât şi din asta un cântec de flaşnetă*?"

– "Încetează cu vorba, îi răspunseră încă o dată lighioaiele sale; tu care eşti pe cale de-a te-nzdrăveni, mai bine ți-ai pregăti întâi o liră**, o nouă liră!

Căci vezi tu, Zarathustra! Pentru cântecele tale noi e nevoie de lire noi.

Cântă şi dă în clocot, o Zarathustra, tămăduieşte-ți sufletul cu cântece noi: ca să-ți înduri măreața soartă, care nici unui om nu i-a fost sorocită până acum!

Căci lighioaiele tale ştiu bine, o Zarathustra, cine eşti şi cine trebuie să devii: ia seama, t u e ş t i p r o p o v ă d u i t o r u l v e ş n i c e i r e î n t o a r c e r i –, aceasta, iată, e soarta t a !

Că tu eşti primul care trebuie să propovăduiască această-nvățătură, – cum n-ar fi această mare soartă chiar cea mai mare primejdie şi boală a ta?

Iată, noi ştim ce propovăduieşti: că veşnic se reîntorc toate lucrurile şi noi înşine, o dată cu ele, şi că noi am mai fost de veşnice ori, şi toate lucrurile, o dată cu noi.

Tu propovăduieşti că se află un mare an al devenirii, o namilă de an: acesta trebuie-ntors mereu şi mereu, asemeni unui ceasornic de nisip, ca să curgă şi să se scurgă din nou: –

– aşa încât toți anii aceştia sunt aceiaşi unii cu alții, atât în lucrurile cele mai mari, cât şi în cele mai mici, – aşa că noi înşine suntem în fiecare mare an aceiaşi cu noi înşine, atât în lucrurile cele mai mari, cât şi în cele mai mici.

Şi dacă ai sta să mori acuma, o Zarathustra: uite, noi ştim şi cum ți-ai vorbi-n această-mprejurare: – dar lighioaiele tale te roagă să nu mori încă!

______

*Leier - Lied

**Leier

Fără tremur în glas ai vorbi, mai degrabă răsuflând uşurat de fericire: căci o mare povară şi-apăsare ţi s-ar lua, o răbdător al răbdătorilor! –

"Iată, mor şi pier, ai spune, şi-ntr-o clipită sunt nimic-nimic. Ca trupurile de muritoare sunt şi sufletele.

Dar nodul de cauze în care împletit sunt eu se reîntoarce, – acesta mă va plăsmui din nou! Eu însumi fac parte din cauzele veşnicei reîntoarceri.

Veni-voi din nou, cu soarele-acesta, cu pământul acesta, cu vulturul acesta, cu şarpele acesta – n u întru nouă viaţă sau viaţă mai bună sau viaţă asemănătoare:

– veşnic şi din nou veni-voi întru această la fel şi aceeaşi viaţă, atât în lucrurile cele mai mari, cât şi în cele mai mici, ca să propovăduiesc din nou reîntoarcerea veşnică a tuturor lucrurilor, –

– ca să rostesc din nou cuvântul despre marea amiază a pământului şi-a omului, ca să vestesc din nou aceloraşi oameni supraomul.

Rostitu-mi-am vorba, mă sparg de vorba mea: aşa o voieşte veşnica mea ursită, – eu pier ca vestitor!

Acum sosit-a clipa să se binecuvânteze singur acela ce scapătă. Aşa – s f â r ş e ş t e scăpătatul lui Zarathustra." – –

O dată grăite aceste graiuri, lighioaiele tăcură şi se-aşteptară că Zarathustra le va spune ceva: dar Zarathustra nu auzi că au tăcut. Mai bine zis, zăcea liniştit, cu ochii închişi, ca unul ce doarme, cu toate că nu dormea: căci el stătea de vorbă tocmai cu sufletul său. Şarpele însă şi vulturul, văzându-l într-atâta de tăcut, preţuiră marea pace care-l împresura şi-o luară tiptil din loc.

* *
*

Despre marele dor

O suflete-al meu, învățatu-te-am vorba "azi", ca şi "mâine" şi "ieri", şi jocul peste orice aici şi colo şi-acolo.

O suflete-al meu, izbăvitu-te-am de toate cotloanele, măturat-am de pe tine colbul, păianjenii şi-amurgul.

O suflete-al meu, spălatu-ți-am mica sfială şi dosnica virtute şi-nduplecatu-te-am să stai despuiat în ochii soarelui.

Cu vijelia numită "spirit" suflat-am peste marea ta tălăzuind; toți nourii spulberatu-i-am de pe-ntinsul ei, gâtuit-am chiar gâtuitorul ce se cheamă "păcat".

O suflete-al meu, îndrituitu-te-am a spune nu, precum vijelia, şi da, cum spune cerul deschis: tăcut ca lumina te nalți şi străbați acum vijeliile tăgadnice.

O suflete-al meu, dăruitu-ți-am îndărăt libertatea asupra celor create şi necreate: şi cine cunoaşte mai bine ca tine desfătul întru ce va să vie?

O suflete-al meu, învățatu-te-am disprețul care, venind, nu lasă urme ca de viermi, disprețul măreț, iubitor, ce iubeşte cu cea mai mare patimă ceea ce disprețuieşte cu cea mai mare patimă.

O suflete-al meu, învățatu-te-am aşa să-nduplecі, încât să-nduplecі înseşi temeiurile să-ncline-n partea ta: asemenea soarelui ce-nduplecă şi marea să se ridice la nălțimea lui.

O suflete-al meu, luatu-ți-am orice-ascultare, plecăciune şi rostire a vorbei "stăpâne"; chiar datu-ți-am numele de "răstălmăcire a nevoii" şi "ursită".

O suflete-al meu, noi nume datu-ți-am, şi colorate jucării, numitu-te-am "ursită" şi "încăpere-a încăperilor" şi "buric al vremii" şi "clopot azuriu".

O suflete-al meu, adăpatu-ți-am pământul cu toată-nțelepciunea, cu toate vinurile noi şi chiar cu toate vinurile nebănuit de vechi şi tari ale-nțelepciunii.

O suflete-al meu, revărsat-am peste tine fiece soare şi fiece noapte şi fiece tăcere şi fiece dor: – crescutu-mi-ai, iată, ca un butuc de vie.

O suflete-al meu, acuma te nalți îmbelşugat şi greoi, un butuc de vie cu ugere pline şi struguri de aur îndesați şi negricioşi: –

– îndesaţi şi striviţi de fericirea ta, aşteptând înaintea belşugului şi ruşinaţi până şi de aşteptarea ta.

O suflete-al meu, nicăieri nu se mai află un suflet care să fie mai iubitor şi mai încăpător şi mai ne-ncăput! Pe unde-ar sta mai aproape la un loc viitorul şi trecutul decât la tine?

O suflete-al meu, dăruitu-ţi-am totul, iar mâinile mele golitu-s-au în tine: – şi-acum? Acum îmi spui zâmbind şi plin de tristeţe: "Care dintre noi ar trebui să mulţumească? –

– oare nu cel ce dă ar trebui să mulţumească pentru că acela ce ia a luat? Nu-i oare dăruirea o nevoinţă? Nu-i oare luarea – milostenie?" –

O suflete-al meu, înţeleg zâmbirea tristeţii tale: chiar îmbelşugarea ta întinde-acum jinduitoare mâini!

Plinul tău priveşte hăt peste mări vuitoare şi caută şi-adastă; dorul preaplinului priveşte din cerul zâmbitor al ochilor tăi!

Şi-adevăr grăiesc ţie, suflete-al meu! Au cine te-ar vedea zâmbind şi nu s-ar topi de lacrimi? Îngerii înşişi se topesc de lacrimi din pricina preabunătăţii zâmbetului tău.

Bunătatea şi preabunătatea ta e-aceea ce nu voieşte să se plângă şi să plângă: şi totuşi, suflete, zâmbetului tău i-e dor de lacrimi, iar gurii tale-n tremur, de suspine.

"Nu-i oare orice plâns o plângere? Şi orice plângere, o pâră?" Aşa glăsuieşti către tine însuţi şi de-aceea vrei mai bine, suflete-al meu, să zâmbeşti decât să-ţi verşi necazul

– să-ţi verşi în lacrimi năvalnice tot necazul pe plinul tău şi pe zvâcnetul butucului de vie după podgorean şi cosorul lui!

Dar dacă nu vrei să plângi, să-ţi plângi tristeţea purpurie, va trebui să c â n ţ i , o suflete-al meu! – Priveşte, zâmbesc eu însumi, eu ce-ţi prezic următoarele:

– să cânţi, cu cântat vuitor, pân' toate mările se-astâmpără ca s-asculte dorul tău, –

– pân' ce pe mări liniştite şi pline de dor pluti-va luntrea, minunea-ntraurită, pe lâng-al cărei aur sălta-vor toate lucrurile ciudate, bune şi rele: –

– chiar şi multe vieţuitoare mari şi mici şi tot ce are picioare sprintene şi ciudate, ca să poată s-alerge pe cărări viorii, –

– spre minunea-ntraurită, spre luntrea haihui şi spre stăpânul ei: ci acesta-i podgoreanul aşteptând cu cosorul diamantin, –

– marele tău izbăvitor, o suflete-al meu, cel fără de nume – – căruia numai cântările viitoare găsi-i-vor nume! Şi-adevăr grăiesc ţie, răsuflarea ta de pe-acum amiroase a cântări viitoare, –

– de pe-acum dogoreşti şi visezi, de pe-acum te-adăpi însetat din toate adâncile, susurândele fântâni mângâietoare, de pe-acum tristețea ta se-odihneşte-n fericirea viitoarelor cântări! – –

O suflete-al meu, dăruitu-ți-am acuma totul, chiar şi cea de pe urmă rămăşiță a mea, iar mâinile mele golitu-s-au în tine: – *că ți-am poruncit să cânți*, aceasta, iată,-mi fu cea de pe urmă rămăşiță!

Că ți-am poruncit să cânți, grăieşte acum, grăieşte: *care* dintre noi ar trebui acum – să mulțumească? – Dar şi mai bine: cântă-mi, cântă, suflete-al meu! Şi lasă-mă pe mine să mulțumesc! –

Aşa grăit-a Zarathustra.

* *
*

Celălalt cântec de joc

1

"În ochiul tău, viață, uitatu-m-am nu de mult: văzut-am aur sclipind în ochiul tău noptatic, – inima statu-mi-a-n loc de-atâta desfăt:

– o barcă-ntraurită văzut-am sclipind pe ape noptoase, o-ntraurită barcă-leagăn coborând şi bând şi iar clipind!

Spre piciorul meu, înnebunitul după joc, ți-ai aruncat o privire, o privire-leagăn râzând, întrebând şi topind:

Doar de două ori mânuțele ți-au lovit castanietele – şi-a şi-nceput să-mi bâțâie piciorul de nebunia jocului. –

Călcâiele aprinsu-mi-s-au, degetele picioarelor ciuleau să te-nțeleagă: dănțuitoru-şi poartă doară urechea – în degetele lui de la picioare!

Sării de la tine: te ferişi de săritura mea; şi limbile fugarelor tale plete-n vânt se repeziră la mine!

Sării la o parte din fața ta şi a şerpilor tăi: rămas-ai dreaptă, pe jumătate-ntoarsă, cu ochiul plin de dorință.

Cu priviri piezişe – mă dedai la căi piezişe; pe căi piezişe, picioru-mi deprinde – viclenii!

De aproape mă tem de tine, de departe mi-eşti dragă; fugind, mă momeşti, căutându-mă, m-opreşti: – eu pătimesc, dar câte n-aş pătimi de dragul tău!

A cărei răceală aprinde, a cărei ură ademeneşte, a cărei fugă leagă, a cărei batjocură – tulbură:

– cine nu te-ar urî pe tine, mare legătoare, învăluitoare, ispititoare, căutătoare, găsitoare! Cine nu te-ar iubi pe tine, păcătoasă nevinovată, nerăbdătoare, iute ca vântul şi cu ochi de copil!

Încotro mă tragi acuma, o, minunăție şi prunc îndărătnic? Şi-acuma fugi iar de mine, dulce obrăznicătură şi nerecunoştință!

Eu joc după tine, calc şi pe urma ta îndoielnică. Unde eşti? Dă-mi mâna! Sau numai un deget!

Aici sunt văgăuni şi sihle: o să ne rătăcim! – Opreşte! Stai! Nu vezi cum zboară cucuvele şi lilieci?

Tu, cucuveao! Tu, liliacule! Vrei să mă necăjeşti? Pe unde suntem? De la câini deprins-ai urletul şi hămăitul acesta.

Mi-arăţi drăgălaş dinţişorii albi, căutătura-ţi rea se-aruncă asupră-mi din ciuful tău încreţit!

E un joc la-ntâmplare: vânătorul sunt eu, – vrei tu să-mi fii copoiul sau capra-neagră?

Şi-acum, la mine! Şi iute, săltăreaţă afurisită ce eşti! Acuma, sus! Şi valea! – Na, că am căzut şi eu sărind!

Iată-mă zăcând, o tu, zburdălnicie, şi cerându-ţi fierbinte milostenie! Aş merge bucuros cu tine – pe poteci mai încântătoare!

– pe potecile dragostei, prin tufării tihnite râzând în mii de colori! Sau pe-acolo, de-a lungul lacului: în care înoată şi joacă peşti de aur!

Eşti obosită acuma? Dincolo uite oi şi-amurguri: nu-i oare frumos să dormi când păstorii cântă din fluier?

Eşti tare obosită? Te-oi duce eu într-acolo, tu numai lasă-ţi braţele s-atârne! Iar dacă ţi-e sete, – aş avea poate ceva, dar gura ta n-o să voiască să soarbă! –

– Of, această blestemată, ageră, mlădioasă şerpoaică şi vrăjitoare lunecoasă! Unde-ai plecat? Ci simt pe obrazu-mi două peceţi şi roşii pete lăsate de mâna ta!

Adevăr grăiesc ţie, obosit-am să-ţi fiu mereu păstor prostănac! Vrăjitoareo, pân-acuma eu ţi-am cântat, acuma trebuie t u – să-mi răcneşti!

În tactul biciului meu tu trebuie să-mi joci şi să răcneşti! N-oi fi uitat de bici? – O, nu!" –

* *
*

2

Atuncea viaţa datu-mi-a aşa răspuns şi astupatu-şi-a totodată urechile gingaşe:

"O Zarathustra! Nu pocni aşa de cumplit din biciul tău! Tu ştii neîndoielnic: larma ucide gândurile, – şi tocmai îmi vin nişte gânduri atât de gingaşe.

Suntem amândoi nişte buni de nimic şi nişte răi de nimic în toată puterea cuvântului. Dincolo de bine şi de rău găsitu-ne-am ostrovul şi pajiştea verde – numai noi doi! De-aceea suntem siliţi s-arătăm bunătate unul faţă de altul!

Şi chiar de nu ne iubim din tot sufletul –, trebuie oare să te superi, dacă oamenii nu se iubesc din tot sufletul?

Şi că mi-eşti drag şi-adeseori prea drag, o ştii tu bine: iar temeiul este acela că sunt zavistnică pe-nțelepciunea-ți. Vai, această smintită şi bătrână nebună de-nțelepciune!

Dacă-ntr-o zi înțelepciunea ta ar şterge-o de la tine, vai! atuncea şi iubirea mea ar şterge-o repede din loc." –

După care viața privi îngândurată în urma sa şi-mprejurul său şi spuse încet: "O Zarathustra, nu-mi eşti destul de credincios!

De mult nu mă mai iubeşti într-atât pe cât se desprinde din vorbele tale; ştiu, te gândeşti că ai să mă părăseşti în curând.

E un clopot vechi şi greoi, greoi, cu un dangăt adânc: dangătul lui răzbate noaptea până la văgăuna ta: –

– auzind cum bate clopotul acesta miezul nopții, tu te gândeşti între prima şi-a douăsprezecea bătaie –

– te gândeşti, o Zarathustra, o ştiu, că ai să mă părăseşti în curând!" –

"Da, răspunsu-i-am pregetând, dar tu o ştii şi pe-aceasta –" Şi i-am spus ceva la ureche, desfăcându-i şuvițele galbene şi nebunatece ale părului vâlvoi.

Ştii tu asta, o Zarathustra? Asta nimeni n-o ştie. – –

Şi ne-am privit şi ne-am uitat la pajiştea verde, pe care tocmai alerga amurgul răcoros, şi-am plâns amândoi. – Pe vremea aceea însă, viața-mi era mai dragă decât mi-a fost vreodată toată-nțelepciunea mea. –

Aşa grăit-a Zarathustra.

* *
*

3

Unu!

Hei om! Veghezi?

Doi!

Ce zice-adâncul nopții miez?

T r e i !
"Dormeam somn greu –,

P a t r u !
"Din vis adânc eu m-am trezit: –

C i n c i !
"E lumea hău,

Ş a s e !
"Adânc cum ziua n-a gândit.

Ş a p t e !
"Cu-adânci dureri –,

O p t !
"Plăcerea-i mai adâncă-n ea:

N o u ă !
"Dureri zic: Pieri!

Z e c e !
"Plăcerea veşnicie vrea –,

U n s p r e z e c e !
"– adâncă, mai adânc-o vrea!

D o u ă s p r e z e c e !

* *
*

Cele şapte peceţi
(Sau: cântecul "Da şi amin")

1

De sunt un prezicător şi dăruit cu darul acela al prezicerii care umblă pe coama naltă dintre două mări, –

umblă ca un nour greu între ce-a trecut şi ce va să vie, – vrăjmaş al şesurilor năbuşitoare şi-a tot ce este ostenit, neputând să moară şi nici să trăiască:

gata de fulger în pieptul lui întunecos, şi de raza de lumină izbăvitoare, însărcinat cu fulgere ce rostesc întruna da!, ce râd întruna da!, gata de fulgerări prezicătoare: –

– fericit însă cel ce poartă-n pântec asemenea sarcină! Şi-adevăr grăiesc, îndelung e nevoit s-atârne de munte ca vremuire cumplită cel ce are de-aprins odată lumina viitorului! –

cum să nu-mi sfârâie călcâiele după veşnicie şi după inelul inelelor de nuntă, – inelul reîntoarcerii?

N-am întâlnit pân-acum niciodată femeia de la care să vreau copii, afară doar de această femeie pe care-o iubesc: căci te iubesc, o, veşnicie!

Căci te iubesc, o, veşnicie!

* *
*

2

De pângărit-a vreodată mânia mea morminte ori clintit-a pietre de hotar şi dat-a de-a rostogolu-n adâncuri de prăpăstii vechi table sparte:

De spulberat-a vreodată batjocura mea putregăite vorbe, iar eu venit-am ca o mătură pentru păianjenii cu cruce şi ca vânturător pentru vechi şi mucegăite cămări de morţi:

De şezut-am vreodată, bucurându-mă straşnic, acolo unde zei din vechime zac îngropaţi, şi lumea binecuvântând-o şi iubind-o lângă monumentele vechilor ponegritori ai lumii: –

– căci dragi mi-s chiar biserici şi morminte de zei, dar numai când cerul priveşte cu ochiul curat prin bagdadiile lor în ruină; îmi place să şed aidoma ierbii şi macului roşu pe biserici în ruină –

Cum să nu-mi sfârâie călcâiele după veşnicie şi după inelul inelelor de nuntă, – inelul reîntoarcerii?

N-am întâlnit pân-acum niciodată femeia de la care să vreau copii, afară doar de această femeie pe care-o iubesc: căci te iubesc, o, veşnicie!

Căci te iubesc, o, veşnicie!

* *
*

3

De venit-a vreaodată-nspre mine o boare din boarea creatoare şi din acea nevoie cerească ce sileşte şi-ntâmplările să joace-n horă de stele:

De râs-am vreodată cu râsul de fulger creator, urmat de tunetul prelung al faptei bubuind, dar cu supunere:

De jucat-am vreodată zaruri cu zeii la zeiasca masă a pământului, că pământul cutremuratu-s-a şi căscatu-s-a şi râuri de foc răbufnit-au în văzduh: –

– căci o masă a zeilor e pământul, şi tremurând de cuvinte noi, creatoare, şi de zaruri zeieşti: –

Cum să nu-mi sfârâie călcâiele după veşnicie şi după inelul inelelor de nuntă, – inelul reîntoarcerii?

N-am întâlnit pân-acum niciodată femeia de la care să vreau copii, afară doar de această femeie pe care-o iubesc: căci te iubesc, o, veşnicie!

Căci te iubesc, o, veşnicie!

* *
*

4

De băut-am vreodată dintr-o sorbire din licoarea de mirodenii spumegând în ulciorul în care toate lucrurile sunt bine-amestecate:

De turnatu-mi-a vreodată mâna lucrurile cele mai îndepărtate în cele mai apropiate şi focul în spirit şi plăcerea în suferință şi cele mai rele-n cele mai bune:

De sunt eu însumi un bob din sarea aceea izbăvitoare ce face ca toate lucrurile să se-amestece bine-n ulcior: –

– căci este o sare ce leagă binele cu răul; şi chiar cel mai rău dintre

lucruri e vrednic de dres cu mirodenii şi vrednic de ultima revărsare spumegândă: –

Cum să nu-mi sfârâie călcâiele după veşnicie şi după inelul inelelor de nuntă, – inelul reîntoarcerii?

N-am întâlnit pân-acum niciodată femeia de la care să vreau copii, afară de această femeie pe care-o iubesc: căci te iubesc, o, veşnicie!

C ă c i t e i u b e s c, o, v e ş n i c i e!

* *
*

5

De-mi este marea pe plac, şi tot ce stă în firea mării, şi chiar pe cel mai mare plac, atunci când ea mă dezminte cu mânie:

De arde-n mine patima aceea iscoditoare ce poartă spre necunoscut corăbiile, de este-n patima mea o patimă de năier:

De strigat-a vreodată straşnica mea bucurie: "Pierit-a ţărmul în zare, – acum căzutu-mi-a ultimul lanţ –

– nemărginitul urlă-mprejuru-mi, zări şi timp îmi râd în depărtare, hai! nu te lăsa! bătrână inimă!" –

Cum să nu-mi sfârâie călcâiele după veşnicie şi după inelul inelelor de nuntă, – inelul reîntoarcerii?

N-am întâlnit pân-acum niciodată femeia de la care să vreau copii, afară de această femeie pe care-o iubesc: căci te iubesc, o, veşnicie!

C ă c i t e i u b e s c, o, v e ş n i c i e!

* *
*

6

De-mi este virtutea virtutea unui dănţuitor şi de săltat-am ades cu-amândouă picioarele-n desfăt de smarald auriu:

De-mi este răutatea o răutate râzătoare, în largul ei pe subt ponoare de trandafiri şi garduri de crini:

– căci în râset tot ce-i ticălos e laolaltă, dar sfinţit şi iertat de propria lui fericire: –

Şi de-mi este aceasta alfa şi omega: faptul că orice-i greu ajunge uşor, orice trup – dănţuitor, orice spirit – pasăre: şi adevăr grăiesc, aceasta mi-e alfa şi omega! –

Cum să nu-mi sfârâie călcâiele după veşnicie şi după inelul inelelor de nuntă, – inelul reîntoarcerii?

N-am întâlnit pân-acum niciodată femeia de la care să vreau copii, afară de această femeie pe care-o iubesc: căci te iubesc, o, veşnicie!

Căci te iubesc, o, veşnicie!

* *
*

7

De întins-am vreodată ceruri tihnite deasupra mea şi zburat-am cu aripile mele în cerurile mele:

De înotat-am jucându-mă-n adânci depărtări de lumină, şi libertăţii mele venitu-i-a-nţelepciune de pasăre: –

– aşa grăieşte însă-nţelepciunea de pasăre: "Iată, nu-i nici un sus şi nici un jos! Aruncă-te-ncoace şi-ncolo, înainte,-ndărăt, uşorule! Cântă! nu mai vorbi!

– "nu-s oare toate vorbele făcute pentru cei grei? Nu minte pentru cel uşor fiecare vorbă? Cântă! nu mai vorbi!" –

Cum să nu-mi sfârâie călcâiele după veşnicie şi după inelul inelelor de nuntă, – inelul reîntoarcerii?

N-am întâlnit pân-acum niciodată femeia de la care să vreau copii, afară de această femeie pe care-o iubesc: căci te iubesc, o, veşnicie!

Căci te iubesc, o, veşnicie!

* *
*

Aşa grăit-a Zarathustra

O carte pentru toți şi nici unul

Partea a patra şi ultima

Hehei, dar unde-n lume făcutu-s-au prostii mai mari decât la milosârdnici? Şi ce adus-a-n lume suferinţă mai multă decât prostiile celor miloşi?

Vai de toţi cei ce iubesc şi nu mai au nici o culme deasupra de mila lor!

Aşa grăitu-mi-a diavolul odată: „Şi Dumnezeu îşi are iadul lui: acesta-i iubirea sa pentru oameni."

Şi-adineauri auzitu-l-am rostind această vorbă: „Dumnezeu e mort; din mila-i de oameni murit-a Dumnezeu."

Aşa grăit-a Zarathustra 2, p. 93

Jertfa mierii

– Şi iar goniră luni şi ani peste sufletul lui Zarathustra, şi lui nici că-i păsa; dar părul i se nălbi. Într-o zi, pe când şedea pe o piatră-n faţa văgăunii sale şi privea împăcat în larguri – ci de-acolo priveşti în larguri marea şi hăt departe peste hăuri întortocheate –, lighioaiele lui se-nvârteau îngândurate pe lângă el şi-n cele din urmă i se-nfăţişară nainte.

"O Zarathustra, ziseră, îţi cauţi cumva cu ochii fericirea?" – "Ce-are-a face fericirea? dădu el răspuns, de mult nu mai năzui către fericire, la lucrarea mea năzuiesc." – "O Zarathustra, glăsuiră din nou lighioaiele, o spui ca unul ce s-a săturat de bine. Nu zaci într-un lac siniliu de fericire?" – "Mucalitelor, răspunse Zarathustra şi zâmbi, că bine alesu-v-aţi pilda! Însă ştiţi şi că fericirea mi-e grea, iar nu ca o undă curgătoare: m-apasă şi n-are de gând să mă slăbească şi lucrează ca smoala topită." –

Atunci lighioaiele se-nvârtiră iar îngândurate pe lângă el şi-apoi i se-nfăţişară mai o dată nainte. "O Zarathustra, ziseră, *de-aici* ţi se trage, aşadar, că însuţi te faci din ce în ce mai galben şi mai întunecat, cu toate că părul tău vrea să pară alb şi ca inul? Ia te uită, tu şezi în smoala ta!" – "Ce tot ziceţi acolo, lighioaielor, spuse Zarathustra şi râse, adevăr grăiesc vouă, hulit-am vorbind de smoală. Aşa cum se-ntâmplă cu mine, se petrece cu toate poamele ce se coc. În vinele mele *mierea* e-aceea ce-mi învârtoşează sângele şi-mi alină şi sufletul." – " Aşa o fi, o Zarathustra, răspunseră lighioaiele şi se strânseră pe lângă el; ci nu voieşti să te sui pe o măgură naltă astăzi? Aerul e curat şi astăzi vezi din lume mai mult ca niciodată." – "Da, lighioaiele mele, răspunse el, tare bine mă sfătuiţi, şi pe placul inimii mele: astăzi vreau să mă sui pe o măgură naltă! Dar îngrijiţi-vă să am acolo miere la-ndemână, miere de aur din faguri, galbenă, albă, bună, rece ca gheaţa. Căci ştiţi, voiesc s-aduc acolo, pe creste, jertfa mierii." –

Când Zarathustra însă fu sus, pe nălţimi, îşi trimise acasă lighioaiele ce-l însoţiseră şi socoti că acum e singur: – râse atunci din toată inima, se uită în jurul său şi grăi aşa:

Că vorbit-am de jertfe şi de jertfele mierii n-a fost decât un şiretlic al graiului meu şi, adevăr grăiesc, o prostie cu folos! Sus aicea pot glăsui de-acuma mai liber ca-n fața văgăunilor de pustnici şi-a lighioaielor dumesnice din preajma pustnicilor.

Ce să jertfesc? Eu irosesc ce mi s-a dăruit, irositorul de mine, cel cu o mie de mâini: cum aş putea să mai numesc aceasta – jertfire?

Şi când jinduiam după miere, jinduiam doar după momeală şi dulce păsat şi păstură, după care-şi înghit şi urşii limba, şi unele păsări ciudate, posace şi rele:

– după cea mai bună momeală, aceea de care au trebuință vânătorii şi pescarii. Căci, dacă lumea-i ca o pădure-ntunecoasă plină de lighioaie şi o grădină pentru plăcerea tuturor vânătorilor sălbateci, mie mi se pare că-i şi mai mult, mai degrabă o mare adâncă şi bogată,

– o mare-nțesată de peşti şi de raci colorați, ce le-ar trezi şi zeilor pofta să se facă, de dragul ei, pescari şi-aruncători de năvoade: atât de bogată e lumea-n lucruri ciudate, mari şi mici!

Mai cu seamă lumea omenească, marea omenească: – înspre *aceasta* îmi zvârl acuma undița de aur grăindu-i: cască-te, hău omenesc!

Cască-te şi zvârle-mi peştii şi racii tăi sclipitori! Cu cea mai bună momeală a mea îmi momesc eu astăzi pe cei mai ciudați dintre peştii-oameni!

– însăşi fericirea mi-o zvârl în toate zările şi depărtările, între răsărit, amiază şi-apus, luând aminte dacă nu învață cumva mulți din peştii-oameni să smucească şi să se zbată-n fericirea mea.

Până când, muşcând cârligul meu ascuns şi-ascuțit, trebui-va să se legene, în înalturile *mele*, pestrița plevuşcă din hăul-cuşcă, sus, la cel mai afurisit dintre toți pescarii de oameni.

Căci *acesta* sunt eu din temelie şi dintru-nceput, trăgând, atrăgând, sus-trăgând, extrăgând, un trăgător, un crescător şi un dascăl, ce nu şi-a spus degeaba odată: "Să devii cel ce eşti!"

Aşadar, de-acum încolo să vină oamenii *sus* la mine: căci încă aştept acele semne că-i vremea pentru scăpătatul meu şi încă nu scapăt între oameni, după cum mi-e menirea.

Întru aceasta aştept aici, şiret şi zeflemitor pe munții nalți, nici nerăbdător, nici răbdător, mai degrabă ca unul care uitat-a şi răbdarea, – fiindcă nu mai "rabdă".

Căci soarta mea îmi dă timp: şi-o fi uitat de mine? Ori şade-n umbră, în dosul unui bolovan şi prinde muşte?

Şi-adevăr grăiesc, mi-e tare dragă veşnica-mi soartă, pentru că nu mă ațâță şi zoreşte şi pentru că-mi dă timp de pozne şi răutăți: aşa încât suitu-m-am astăzi la pescuit pe măgur-aceasta naltă.

Mai prins-a oare un om vreodată peşti pe munţii nalţi? Şi chiar de-i o prostie ce vreau şi fac aicea sus: mai bine lucrul acesta decât să mă-ngâmf acolo jos şi să-nverzesc şi să-ngălbenesc –

– un umflat în pene, un turbat de-atât-aşteptare, o sfântă vijelie vuind dinspre munţi, un nerăbdător ce strigă-n josul văilor: "Ascultaţi ori vă plesnesc cu biciul lui Dumnezeu!"

Nu că m-aş mânia pe astfel de supărăcioşi: din parte-mi, sunt numai buni de râs! Ei trebuie să fie nerăbdători, aceste tobe mari, lărmuitoare, ce-şi spun părerea azi ori niciodată!

Dar eu şi soarta mea – noi nu vorbim pentru azi, noi nu vorbim nici pentru niciodată: pentru vorbit avem răbdare şi vreme, şi încă din belşug. Căci odată şi-odată trebuie totuşi să vină şi n-are voie să treacă.

Cine trebuie să vină odată şi-odată şi n-are voie să treacă? Marele nostru hazar*, iată marea şi-ndepărtata noastră-mpărăţie omenească, împărăţia lui Zarathustra de o mie de ani – –

Cât de-ndepărtat să fie asemenea "lucru-ndepărtat"? ce-mi pasă mie! Dar de-aceea nu stă mai puţin proţăpit pentru mine – , cu amândouă picioarele stau eu bine înfipt pe temelia aceasta,

– pe-o temelie de veci, pe nişte pietre tari de când e lumea, pe muntele acesta de când e lumea, cel mai înalt şi cel mai tare, spre care se-ndreaptă toate vânturile ca spre hotarul furtunilor, întrebând unde? şi încotro? şi spre care zări?

Aici să râzi, să râzi, răutate limpede şi zdravănă a mea! Din munţii nalţi sloboade-ţi în jos sclipitorul râs în batjocură! Momeşte-mi-i cu sclipirea ta pe cei mai frumoşi dintre peştii-oameni!

Şi ceea ce mi se cuvine m i e din toate mările, partea mea de drept din toate lucrurile – a c e a s t a pescuieşte-mi-o, a c e a s t a s-o ridici la mine: iată ce-aştept aicea eu, cel mai înrăit din toţi pescarii.

Afară, afară, undiţă a mea! Năuntru cu tine, dă-te la fund, momeală a fericirii mele! Picură-ţi cea mai dulce rouă, miere a inimii mele! Muşcă, undiţă a mea, din pântecele oricărei negre mâhniri!

Afară,-n afară, ochi al meu! O, câte mări de jur împrejurul meu şi câte viitoruri omeneşti slomnind! Şi deasupra mea – ce pace trandafirie! Ce tăcere senină!

* *
*

* Hazar *(din pers. hazar „împărăţie de o mie de ani"; cf. KSA 11, 25 [148], excerpt din E. Renan, Histoire des origines du Christianisme, I, La vie de Jésus, Paris, 1863, 47, n.t.)*

Strigătul de primejdie

Mânezi, Zarathustra şedea din nou pe piatra lui din fața văgăunii, în vreme ce lighioaiele umblau în lumea largă s-aducă acasă altă hrană, – ca şi altă miere: căci Zarathustra irosise şi prăpădise vechea miere până la ultimul strop. Dar, stând el acolo în felul acesta, cu un băț în mână, şi scriindu-şi umbra cu el pe pământ, cufundat în gânduri, şi-adevăr grăiesc! nu despre sine şi umbra lui – se sperie deodată şi tresări: căci lângă umbra lui mai zări o altă umbră. Şi, cum se uită la repezeală roată-n jurul său şi se ridică-n picioare, iată că alături îi sta prevestitorul, acelaşi pe care-l îndestulase odată cu mâncare şi băutură la masa lui, vestitorul marii oboseli, acela ce propovăduia: "Totu-i la fel, nimic nu merită, lumea n-are nici un rost, cunoaşterea sugrumă." Însă, în răstimp, se schimbase la față; şi când Zarathustra-l privi în ochi, inima lui fu cuprinsă iar de spaimă: atâtea rele vestiri şi fulgere pământii goneau pe chipul acesta.

Prevestitorul, care-a băgat de seamă ce se-ntâmpla în sufletul lui Zarathustra, alunecă încet cu mâna peste chipul său, de parcă ar fi vrut să-l şteargă; asemeni făcu şi Zarathustra. Şi, după ce, tăcând, îşi veniseră astfel amândoi în fire şi-n puteri, îşi dară mâna în semn că-s gata să se cunoască din nou.

"Bun venit, îi zise Zarathustra, o prevestitor al marii oboseli, se vede că nu degeaba fosta-i odinioară poftit la masa şi sub acoperişul meu. Mănâncă şi bea şi astăzi la mine şi iartă că un bătrân bucuros şedea-va cu tine la masă!" – "Un bătrân bucuros? răspunse prevestitorul dând din cap: ci oricine-ai fi sau vrei să fii, o Zarathustra, tu ai zăbovit aicea sus ne-ngăduit de mult, – în scurtă vreme, luntrea ta nu va mai sta la uscare!" – "Stau eu cumva la uscare?" întrebă râzând Zarathustra . – "Valurile ce-ți împresură măgura, întoarse răspuns prevestitorul, urcă şi tot urcă, valurile marii primejdii şi mâhniri: curând sălta-vor şi luntrea ta şi te vor duce cu ele." – Zarathustra tăcu apoi cuprins de mirare. – "Tot n-auzi nimic? îi da mai departe prevestitorul: nu suie din adâncuri un foşnet şi un vuiet?" – Zarathustra iar tăcu şi ciuli urechea: atunci auzi un strigăt prelung, prelung, pe care hăurile şi-l aruncau şi-l treceau de la unul la altul, că nicicare nu voia să-l păstreze: aşa de-nfiorător suna.

"O rău vestitorule, grăi într-un târziu Zarathustra, acesta-i un strigăt de primejdie şi strigătul unui om ce poate veni dintr-o mare neagră. Însă ce-mi pasă mie de restriştea omenească? Ultimul meu păcat ce rămasu-mi-a pus deoparte – ştii tu cumva cum se numeşte?"

– "*Milă*! sosi răspunsul prevestitorului dintr-o inimă în plină revărsare, în timp ce el îşi nălţă amândouă mâinile – o Zarathustra, eu vin să te ispitesc întru ultimul tău păcat!" –

Şi-abia rostite aceste cuvinte, că strigătul răsună din nou, şi mai lung şi mai înfricoşat ca nainte, şi mult mai aproape. "Auzi? Auzi, o Zarathustra? tună prevestitorul, pe tine te ţinteşte strigătul, pe tine te cheamă: vino, vino, vino, e vremea, sosit-a vremea!" –

Zarathustra tăcu apoi, zăpăcit şi zguduit; în cele din urmă întrebă ca unul ce şovăie-n sinea lui: "Şi cine-i acela ce mă cheamă acolo?"

"Ci ştii doar, dădu răspuns arţăgos prevestitorul, de ce te-ascunzi? E *omul superior* acela ce strigă după tine!"

"Omul superior? strigă Zarathustra cutreierat de fiori: ce vrea *acela*? Ce vrea *acela*? Omul superior! Ce vrea acela aici?" – şi pielea i se broboni de năduşeală.

Prevestitorul însă nu răspunse la teama lui Zarathustra, ci trăgea şi tot trăgea cu urechea înspre genune. Pe când acolo, dimpotrivă, multă vreme se aşternu tăcerea, îşi întoarse privirea-ndărăt şi-l văzu pe Zarathustra-n picioare tremurând.

"O Zarathustra, începu cu glas abătut, tu n-arăţi ca unul pe care fericirea lui îl face să se-nvârtească: tu va trebui să joci, ca nu cumva să-mi cazi din picioare!

Dar şi dac-ai vrea să joci şi toate lăturalnicele sărituri să ţi le sari înainte-mi: nimeni totuşi n-are dreptul să-mi spună: "Uite cum joacă ultimul om voios!"

Zadarnic ar veni pe-aceste coclauri cineva care să-l caute *pe-acela* aici: văgăuni ar găsi, fireşte, şi stră-văgăuni, ascunzători pentru cei ascunşi, nici pomeneală de puţuri cu fericire şi de cămări cu comori şi de vine noi de aur.

Fericire – cum ai găsi-ntr-adevăr fericire la astfel de îngropaţi şi de pustnici? Nevoitu-s oare să caut ultima fericire tot pe nişte insule fericite şi departe între mări uitate?

Dar totu-i la fel, nimic nu merită, n-ajută nici o căutare, nici insule fericite nu mai sunt!" – –

Aşa ofta prevestitorul; însă, o dată cu ultimul său oftat, Zarathustra se-nsenină şi-şi căpătă din nou neşovăiala, aidoma unuia ce iese la lumină

dintr-un hău adânc. "Nu! Nu! De trei ori nu! răcni cu glas puternic, mângâindu-şi barba – *asta* o ştiu eu mai bine! Mai sunt nişte insule fericite! Să nu mai scoţi o vorbă *despre asta*, sac de jeluiri ce eşti!

Conteneşte cu plescăitul *acesta*, norule de ploaie dinainte de amiază! Nu stau eu oare ciuciulete aici de jalea ta şi murat ca un câine?

Acum mă scutur şi fug de tine, ca iar să mă zvânt: n-ai voie să te miri de asta! Îţi par necurtenesc? Dar asta-i curtea *mea*.

În ce priveşte omul tău superior: ei bine! îl caut într-o clipă prin codrii aceia: *dintr-acolo* venit-a strigătul său. Îl încolţeşte poate acolo o fiară-nrăită.

E pe olaturile *mele*: între hotarele lor nu trebuie să-mi sufere vreo pagubă! Şi-adevăr grăiesc ţie, sunt multe fiare-nrăite la mine." –

Sfârşind aceste graiuri, Zarathustra se-ntoarse de plecare. Atunci prevestiturul grăi: "O Zarathustra, şiret mai eşti!

Ştiu ce vrei: să scapi de mine! Mai degrabă fugi în codri şi pândeşti dihăniile-nrăite!

Dar la ce-ţi ajută? Seara o să dai din nou de mine şezând în propria ta văgăună, răbdător şi greu ca un buştean – şi aşteptându-te pe tine!"

"Fie! strigă Zarathustra napoi îndepărtându-se: şi ce-i al meu în văgăuna mea e şi al tău, iubite oaspe!

Ci dacă vei mai găsi năuntru miere, ei bine! linge-o toată, ursule, şi-ndulceşte-ţi sufletul! Căci astară fi-vom veseli amândoi,

– veseli şi voioşi că ziua aceasta s-a sfârşit! Şi tu însuţi trebuie să joci după cântecele mele ca urs al meu îmblânzit.

Nu crezi? Dai din cap? Ei bine! Vedem noi! Bătrâne urs! Dar şi eu – sunt un prevestitor."

Aşa grăit-a Zarathustra.

* *
*

Taifas cu regii

1

Zarathustra nu făcu nici cale de-un ceas prin munții şi codrii lui, când văzu dintr-o dată un alai ciudat. Chiar pe drumul pe care sta să coboare veneau la pas doi regi, dichisiți cu coroane şi cu brâie de purpură şi-mpestrițați ca nişte flamingi: mânau înaintea lor un asin încărcat. "Ce caută regii aceştia pe tărâmul meu?" grăi Zarathustra cu uimire întru inima sa şi repede se pitulă după un tufiş. Când însă regii ajunseră-n dreptul lui, glăsui cu jumătate de gură, ca unul care-şi vorbeşte sieşi: "Ciudat! Ciudat! Ce potriveală mai e şi asta? Dau cu ochii de doi regi – şi numai de un singur asin!"

Atuncea, regii se opriră amâmdoi, zâmbiră, căutară cu privirea locul dinspre care venise glasul şi se priviră apoi în față unul pe altul. "Asemenea lucruri se gândesc, fireşte, şi-ntre noi, deschise vorba regele din dreapta, dar nu se rostesc."

Regele din stânga însă dădu din umeri şi răspunse: "Poate fi un păstor de capre. Sau un sihastru care-a viețuit prea mult printre stânci şi arburi. Căci lipsa de tot a tovărăşiei strică şi bunele-obiceiuri."

"Bunele-obiceiuri? întoarse răspuns în silă şi-amarnic regele celălalt: oare noi de ce fugit-am? Nu de "bunele-obiceiuri"? De "buna tovărăşie" a noastră?

Adevăr grăiesc ție, mai bine-i a-ți face veacul între sihaştri şi păstori de capre decât cu gloata noastră poleită, nefirească şi din cale-afară de sulemenită, – cu toate că-şi zice "societate bună",

– cu toate că-şi zice "nobilime". Ci acolo-i totul nefiresc şi putred, în frunte cu sângele, datorită vechilor boli primejdioase şi mai primejdioşilor doftori.

Cel mai bun şi mai drag mi-e astăzi tot un țăran sănătos şi aspru, şiret, îndărătnic, vânjos: acesta-i astăzi cel mai nobil neam.

Țăranu-i astăzi cel mai bun; şi neamul țărănesc ar trebui să fie stăpân! Dar e-mpărăția gloatei, – nu mă mai las eu dus de nas. Gloată însă înseamnă: talmeş-balmeş.

Talmeş-balmeşul gloatei: în care totu-i de-a valma, sfânt şi nemernic şi iuncăr şi iudeu şi fel de fel de dobitoace din arca lui Noe.

Bune-obiceiuri! Totu-i nefiresc şi putred la noi. Nimeni nu mai ştie să cinstească: tocmai de lucrul acesta fugim. Ei sunt nişte câini mieroşi, înfigăreți, poleiesc cu aur frunze de palmier.

Mă strânge de gât această silă că noi înşine, regii, ajuns-am nefireşti, aşa-nvăluiți şi-nveşmântați în vechea şi stinsa strălucire strămoşească, medalii pentru cei mai năprui şi vicleni, şi că oricine negustoreşte totul azi, în chip murdar, cu puterea!

Nu suntem noi cei dintâi – şi totuşi trebuie să trecem ca atare: de-această-nşelătorie ne-am săturat şi-ngrețoşat, în sfârşit.

De scursuri ne-am ferit, de toți aceştia care-s gură-mare şi muscoi-albaştri-scârța-scârța-pe-hârtie, de duhoarea de băcan, de zbaterea dârzeniei, de răsuflarea stricată – : pfui, să viețuieşti cu scursurile,

– pfui, să trecem printre scursuri întâii! Vai, ce silă! Silă! Silă! Ce mai însemnăm noi, regii!" –

"Vechea-ți boală te loveşte, spuse dup-acestea regele din stânga, sila te loveşte, sărmane frate. Ci bine ştii că cineva ne-ascultă."

Zarathustra, ce rămăsese cu gura căscată auzind aceste graiuri, se ridică de-ndată din ascunzişul său, păşi lângă regi şi-ncepu:

"Acela ce v-ascultă, acela ce v-ascultă cu plăcere, o regilor, se numeşte Zarathustra.

Eu sunt Zarathustra, cel care grăit-a odată: "Ce mai înseamnă regii!" Iertați-mă, bucuratu-m-am când v-ați zis voi unul altuia: "Ce mai însemnăm noi, regii!"

Aicea însă-i împărăția mea şi domnia mea: cam ce-ați căuta voi în împărăția mea? Dar poate găsit-ați pe drum ce caut eu: anume, omul superior."

Când auziră lucrul acesta, regii se bătură pe piept şi grăiră într-un singur glas: "Suntem descoperiți!

Cu spada acestor spuse ne tai în bucăți cea mai groasă bezná a inimii. Datu-ne-ai în vileag îngrijarea, căci uite! Suntem pe drumuri ca să dăm de omul superior –

– de omul care ne este superior: cu toate că suntem regi. Pentru el mânăm acest asin. Căci omul cel mai mare trebuie să fie pe pământ şi cel mai mare stăpân.

Nu este nenorocire mai grea în toată soarta omului ca atunci când cei puternici ai pământului nu sunt şi oamenii cei mai de frunte. Încât ajunge totul să fie nefiresc şi strâmb şi groaznic.

Şi dacă sunt chiar ultimii şi mai mult nişte dobitoace decât nişte oameni: gloata creşte şi creşte-n preț şi-n cele din urmă virtutea necioplită chiar zice: "Uite, numai eu sunt virtute!" –

Ce-mi auziră urechile? răspunse Zarathustra; ce-nțelepciune la regii aceştia! Sunt de-a dreptu-ncântat şi-adevăr grăiesc vouă, am chef să fac o poezioară cu privire la asta: –

– chiar dacă va fi o poezioară ce nu convine tuturor urechilor. De mult uitat-am s-arăt vreo prețuire urechilor lungi. Ei bine! Ascultați!

(Aici se-ntâmplase însă ca şi asinul să ceară cuvântul: dar spuse răspicat şi cu rea-voință ‹:›* I-HA**.)

Prin anul de grație unu – da –
Grăi sibila, beată făr-a bea:
"Lumea-i pe dos!
Of! Of! Nicicând n-a coborât mai jos!
O târfă-i Roma, şi-un bordel prozaic,
Cezarul – bou, chiar Domnu-ajuns – iudaic!"

* *
*

2

Regii se desfătară cu aceste stihuri ale lui Zarathustra; regele din dreapta însă grăi: "O Zarathustra, ce bine-am făcut că plecat-am să te vedem!

Căci vrăjmaşii tăi ne-au arătat în oglindă chipul tău: priveai cu schimonoseala unui diavol şi râdeai batjocoritor: încât ne-am temut de tine.

Dar la ce folosit-a? Mereu şi mereu ne-mpungeai în ureche şi-n inimă cu pildele tale. În cele din urmă zis-am: ce ne pasă cum arată?

Trebuie să-l a u z i m pe cel ce propovăduieşte ‹:›*** "Pacea s-o iubiți ca mijloc pentru noi războaie, şi pacea scurtă mai mult decât pe cea lungă!"

Nimeni n-a rostit vreodată vorbe aşa de războinice: "Ce lucru e bun? Vitejia este bună. Războiul bun e cel ce sfințeşte orice cauză."

O Zarathustra, la astfel de vorbe sângele strămoşilor noştri învolburatu-s-a-n trupul nostru: era precum cuvântarea primăverii către butoaiele cu vinuri vechi.

* *Întregirea noastră (n.t.).*

** I-A *(v. nota de la p. 186, n.t.)*

*** *Întregirea noastră (n.t.).*

Când săbiile se-ncrucişau ca nişte şerpi cu pete roşii, dragă le era strămoşilor noştri viaţa; soarele oricărei păci li se părea lâncezit şi-ncropit, dar pacea lungă-i ruşina.

Cum oftau strămoşii noştri uitându-se la săbiile strălucitor de curate şi uscate de pe pereţi! Aidoma lor tânjeau şi ei după război. Căci un paloş vrea să beie sânge şi scapără de dorinţă nestăpânită." – –

– Câtă vreme regii voroveau şi sporovăiau cu-nflăcărare în felul acesta despre norocul strămoşilor lor, pe Zarathustra-l cuprinse o poftă nu mică de-a le lua în derâdere-nflăcărarea: căci, în chip vădit, erau nişte regi nespus de paşnici, aceştia pe care-i vedea înainte, cu chipurile lor bătrâne şi frumoase. Dar se-nfrână. "Luaţi-o nainte! le spuse, drumul duce-ntr-acolo, unde v-aşteaptă văgăuna lui Zarathustra; şi ziua de azi o să aibă o seară lungă! Acuma însă mă cheamă grabnic departe de voi un strigăt de primejdie.

E-o cinste pentru văgăuna mea dacă nişte regi vor sta şi-aştepta acolo: dar, fireşte, va trebui s-aşteptaţi îndelung!

La urma urmei, n-are-a face! Unde se-nvaţă astăzi mai bine s-aştepţi decât la curţi? Iar întreaga virtute ce le-a mai rămas acuma regilor – nu se numeşte astăzi: a r t a aşteptării?"

Aşa grăit-a Zarathustra.

* *
*

Lipitoarea

Şi Zarathustra, îngândurat, se afundă tot mai departe-n codri, ferindu-se de văile mlăştinoase; dar, aşa cum o păţeşte oricine se cufundă-n gânduri despre lucruri tulburătoare, călcă, din nebăgare de seamă, peste un om. Şi iacă, dintr-o dată-l improşcă-n obraz un răcnet de durere şi două blesteme şi douăzeci de-njurături cumplite: aşa încât, cuprins de groază, ridică toiagul şi-l mai şi lovi pe cel pe care-l călcase. Îndată dup-aceea însă, îşi veni în fire; şi inima lui îşi râse de prostia pe care numai ce-o făcuse.

"Iartă-mă, îi zise celui călcat, ce se ridică mânios şi se-aşeză din nou, iartă-mă şi-ascultă mai întâi o pildă.

După cum un drumeţ care visează la lucruri îndepărtate loveşte din nebăgare de seamă, pe o uliţă lăturalnică, un câine care doarme, un câine întins la soare:

– după cum atuncea amândoi tresar şi sar să se-ncaiere, ca nişte duşmani de moarte, cei doi speriaţi de moarte: aşa ni se-ntâmplă şi nouă.

Şi totuşi! Şi totuşi – ce puţin a lipsit să se mângâie unul pe altul, câinele-acesta şi singuratecul acesta! Doar sunt amândoi – nişte singurateci!"

– "Oricine ai fi, îi zise tot mânios călcatul, mă calci năprasnic şi cu pilda ta, şi nu doar cu picioru-ţi!

Te uită doar, sunt eu un câine?" – şi cel ce şedea se ridică-n picioare şi-şi scoase braţul gol din smârc. Căci mai nainte zăcuse întins la pământ, ascuns şi de necunoscut, asemeni acelora ce pândesc un vânat de mlaştină.

"Vai, dar ce trebăluieşti!" strigă Zarathustra-ngrozit, căci văzu cum i se scurgea pe braţul gol potop de sânge, – ce-ai păţit? Te-o fi muşcat, nefericitule, vreo jivină spurcată?

Sângerândul râse-n silă, încă mâniat. "Ce-ţi pasă? zise şi voi să plece mai încolo. Aicea eu sunt acasă şi pe olaturile mele. N-are decât să mă-ntrebe cine vrea: dar unui tont anevoie o să-i răspund."

"Te-nşeli, rosti Zarathustra milos şi-l opri, te-nşeli: aicea nu eşti la tine, ci în împărăţia mea, iar în hotarele-acesteia nimeni nu trebuie să-mi sufere vreo pagubă.

Din parte-mi, n-ai decât să mă numeşti cum vrei, – eu sunt cel ce trebuie să fiu. Eu însumi mă numesc Zarathustra.

Hai! Pe-acolo, pe sus, cărarea merge la văgăuna lui Zarathustra: care nu-i departe, – nu vrei să-ți îngrijeşti la mine rănile?

Rău ți-a mers, nefericitule, în viață: întâi muşcatu-te-a jivina şi-apoi – călcatu-te-a omul!" – –

Când însă călcatul auzise numele lui Zarathustra, se preschimbă. "Ce se petrece cu mine! se miră cu voce tare, de cine mă mai sinchisesc eu oare-n viața asta, afară doar de omul acesta pe nume Zarathustra şi de jivina aceasta care trăieşte cu sânge, lipitoarea*?

Din pricina lipitorii zac eu aici în smârcul acesta ca un pescar, iar brațul meu atârnat la vedere fu muşcat de zece ori, când, iată, un arici** mai frumos mai încearcă o dată să-mi înțepe sângele, Zarathustra însuşi!

O, fericire! O, minune! Lăudată fie această zi ce ademenitu-m-a-n smârcul acesta! Lăudată fie cea mai bună şi mai vie ventuză care trăieşte azi, lăudată fie marea lipitoare a conştiinței, Zarathustra!" –

Aşa grăit-a călcatul; şi Zarathustra se bucură de vorbele lui şi de miezul lor cuviincios şi dulce. "Cine eşti tu? întrebă şi-i întinse mâna, între noi rămân atâtea de lămurit şi de luminat: dar mi se pare, iată, că şi slomneşte o zi curată şi limpede."

"Eu sunt conştiinciosul spiritului, răspunse cel întrebat, iar într-ale spiritului nu cu uşurință priveşte cineva lucrurile mai temeinic, mai strâns şi mai aspru ca mine, afară de acela de la care învățat-am asta, Zarathustra însuşi.

Mai bine să nu ştii nimic decât să ştii pe jumătate multe! Mai bine să fii un neghiob de capul tău*** decât un înțelept după cum îl socotesc de cuviință alții! Eu – merg la temelie:

– ce are-a face de-i mare sau mică? De se numeşte smârc sau cer? O palmă de temelie mi-ajunge: numai să fie cu-adevărat temelie şi fund!

– temelie lată de-o palmă: pe care să poți să stai în picioare. În dreapta conştiință a ştiinței nu-i nimica mare şi nimica mic."

"Vei fi fiind cunoscătorul lipitorii? întrebă Zarathustra; şi cercetezi lipitoarea până-n pânzele albe, o conştiinciosule?"

"O Zarathustra, răspunse cel călcat, ar fi un lucru înfiorător, cum aş avea eu dreptul să cutez aşa ceva?

Părticica în care sunt meşter şi priceput e creierul lipitorii: – iată lumea mea!

---

* Blutegel *(sau: Egel, n.t.)*

** Igel

*** Narr auf eigne Faust *(Faust "pumn"; vezi şi nota finală, n.t.)*

Şi este-ntr-adevăr o lume! Iartă-mă însă că aicea prinde glas trufia mea, căci n-am pereche aici. De-aceea spus-am "aicea eu sunt acasă".

De câtă vreme cercetez doar lucrul acesta, creierul lipitorii, pentru ca să nu-mi mai scape aici adevărul cel lunecos! Aici e-mpărăţia m e a !

– de-aceea lepădat-am toate celelalte, de-aceea toate celelalte ajuns-au pentru mine totuna; şi strâns lipită de ştiinţa mea stăruieşte neagra mea neştiinţă.

Conştiinţa mea spirituală doreşte de la mine să ştiu un singur lucru, şi alta nimic: mi-e greaţă de toate jumătăţile de spirit, de toţi ceţoşii, nehotărâţii, visătorii.

Acolo unde cinstea mea încetează, sunt orb şi chiar vreau să fiu orb. Dar acolo unde vreau să ştiu, eu vreau să fiu şi cinstit, adică aspru, temeinic şi strâns, sângeros şi ne-nduplecat.

Că t u grăit-ai odată, o Zarathustra: "Spirit e viaţa ce taie ea însăşi în viaţă" dusu-m-a şi ispititu-m-a către-nvăţătura ta. Şi, adevăr grăiesc ţie, cu propriul sânge sporitu-mi-am propria ştiinţă!"

– "După cum e-nvederat", se băgă în vorbă Zarathustra; căci sângele se tot scurgea pe braţul gol al conştiinciosului. De fapt, muşcaseră din acesta zece lipitori.

"O ciudatule ortac, dar câte nu-mi sunt învederate-n felul acesta, adică de tine însuţi! Şi poate nu mi-ar fi-ngăduit să ţi le torn pe toate-n urechile temeinice!

Hai! Să ne despărţim aici! Mi-ar plăcea totuşi să te mai întâlnesc. Pe-acolo, pe sus, cărarea duce la văgăuna mea: la noapte fi-vei acolo oaspe drag al meu!

Mi-ar plăcea să-ţi dreg din nou şu trupul, că Zarathustra te-a călcat cu picioarele: mă gândesc la asta. Acuma însă mă cheamă grabnic departe de tine un strigăt de primejdie."

Aşa grăit-a Zarathustra.

* *
*

Magul

1

Dar Zarathustra, cotind dup-o stâncă, zări nu departe sub el, tot pe drumul acela, un om ce-şi azvârlea mădularele ca un apucat şi-n cele din urmă se prăbuşi cu burta la pământ. "Ia stai! grăi Zarathustra întru inima lui, ipochimenul trebuie să fie, neîndoielnic, omul superior, de la el veneau acele strigăte cumplite de primejdie, – să văd de-i nevoie de ajutor acolo." Când însă alergă la locul unde omul zăcea pe jos, dădu de un bătrân tremurând şi având nişte ochi rătăciţi; şi, oricât se strădui Zarathustra să-l îmbărbăteze şi să-l pună iar pe picioare, totul fu zadarnic. Ba chiar, nefericitul părea să nu bage de seamă că-i cineva lângă el; mai bine zis se uita mereu împrejur, frământându-se de-ţi era mai mare mila, ca un însingurat şi părăsit de toată lumea. Ci-ntr-un târziu, după mult tremurat, tresăltat şi zvârcolit, începu să se càineze aşa:

Cine mă-ncălzeşte, cin' mă mai iubeşte?
Daţi mâini fierbinţi!
Daţi jar lăuntric!
Zăcând, înfiorându-mă,
Asemeni celui pe moarte, căruia-i încălzeşti picioarele –
Zguduit de friguri necunoscute,
Tremurând de-ascuţitele, recile săgeţi de gheaţă,
Vânat de tine, gândule!
Denenumitule! Învăluitule! Temutule!
Tu, vânător de dincolo de nori!
Trântit de fulgerele tale,
Tu, ochi zeflemitor ce mă scrutezi din întuneric:
– astfel zăcând,
Mă chircesc, mă zvârcolesc, muncit
De toate chinurile veşnice,
Săgetat
De tine, cel mai sălbatec vânător,

Necunoscute – dumnezeu!
Loveşte mai adânc,
Loveşte mai o singură dată!
Să-mi ciurui şi hurui inima!
La ce bun chinu-acesta
Cu săgeți tocite?
De ce te tot holbezi,
Neostenit de omenescul durăt,
Cu ochii răutăcioşi de fulgere zeieşti?
Nu vrei să ucizi,
Doar să chinui şi să chinui?
De ce – pe mine,
Răutăciosule, necunoscute dumnezeu? –

Ha! ha! Te-apropii pe furiş?
În miezul astei nopți
Ce vrei? Vorbeşte!
Mă-nghesui, mă striveşti –
Hei! eşti mult prea aproape!
Fugi! Fugi!
Mi-auzi răsufletul,
Îmi iscodeşti în inimă,
Gelosule –
De fapt, gelos pe ce?
Fugi! Fugi! La ce bun scara?
Ai vrea-n lăuntru,
În inimă,
Să urci, în cele mai ascunse gânduri
Ale mele să te urci?
Neruşinate! Necunoscute – hoț!
Ce vrei să-ți furi?
Ce vrei să-ți afli?
Ce vrei să-ți storci,
Călăule!
Dumnezeule-călău!
Ori trebuie, ca un câine,
Pe lângă tine să mă gudur?
Să-ți dau, uitând de mine,
Ție – toată iubirea?

Zadarnic! Înțeapă nainte,
Tu, cel mai sălbatec ghimpe! Nu,
Nu câine – doar vânat îți sunt,
O cel mai sălbatec vânător!
Îți sunt cea mai trufaşă pradă,
Tâlharule de dincolo de nori!
Vorbeşte-odată,
Ce vrei, tâlhar de drumul mare, de la *mine*?
Tu,-nvăluitule-n trăsnet! Necunoscute! Vorbeşte,
Ce *vrei*, necunoscute dumnezeu? – –

Aud? Răscumpărare-n bani?
Cât vrei să mă răscumpăr?
Hai, cere mult – mă sfătuie mândria mea!
Şi repede – mă sfătuie mândria cealaltă!

Ha! ha!
Pe mine – mă vrei? Pe mine?
Pe mine – cu totul?

Ha! ha!
Mă chinui deci, nebun ce eşti,
Îmi zgândăreşti mândria?
Iubire dă-mi – cin' mă-ncălzeşte iar?
Şi cin' mă mai iubeşte? – dă mâini fierbinți,
Dă jar lăuntric,
Te dă sihastrului de mine,
Pe care gheața, o!-nşeptita gheață
Îl deprinde să ducă dorul de duşman,
De duşmanul însuşi,
Dă-te, predă-te,
Tu, cel mai sălbatec duşman,
Pe tine – mie! – –
S-a dus!
Fugit-a şi el,
Cel din urmă, singuru-mi tovarăş,
Marele-mi duşman,
Necunoscutul meu,
Dumnezeul meu călău! –

– Nu! Vino iar la loc!
Cu toate chinurile tale!
La cel din urmă singuratec,
O, vino iar la loc!
Păraiele de lacrimi, toate,
Spre tine-mi curg cu jind!
Şi cel din urmă-n inimă jăratec –
Eu *ție* ți-l aprind!
O, vino iar la loc,
Necunoscute dumnezeu al meu! Durerea mea! Şi ultimu-mi – noroc!

* *
*

2

– Dar din această clipă, Zarathustra nu se putu stăpâni mai mult, puse mâna pe toiag şi dădu din răsputeri în văicăreț. "Încetează! răcni la el cu un rânjet plin de mânie, încetează, comediantule! Calpuzanule! Mincinos înveterat! Te cunosc eu bine!

O să-ți încălzesc eu picioarele, mag afurisit ce eşti, că tare mă pricep să-i dezmorțesc – pe cei de teapa ta!"

– Isprăveşte, zise bătrânul ridicându-se deodată de la pământ, nu mai da, o Zarathustra! Făcut-o-am doar din joacă!

Asta ține de meşteşugul meu; pe tine însuți voiam să te pun la probă, când datu-ți-am proba aceasta! Şi-adevăr grăiesc ție, băgat-ai bine de seamă cu cine ai de-a face!

Dar şi tu – mi-ai dat o probă nu prea neîndoielnică despre tine, eşti *aspru*, înțeleptule Zarathustra! Aspru dat-ai cu "adevărurile" tale, măciuca ta a scos de la mine – adevărul *acesta*!"

– "Nu linguşi, răspunse Zarathustra tot neliniştit şi-ncruntându-se, comediantule înveterat! Eşti fățarnic: ce vorbeşti – de adevăr?

O păun al păunilor, mare a trufiei, *ce* joc făcut-ai în fața mea, o mag afurisit, *în cine* să fi crezut atunci când te plângeai sub asemenea-nfățişare?"

"*Pe pocăitul spiritului*, spuse bătrânul, *pe el* – jucatu-l-am: tu însuți născocit-ai odată vorba aceasta –

– pe poetul şi magul ce-şi întoarce până la urmă spiritul împotriva lui însuşi, pe preschimbatul ce-nghează din pricina ştiinței şi conştiinței lui vinovate.

Şi mărturiseşte-o: trecut-a bună vreme, o Zarathustra, până mi-ai

descoperit meşteşugul şi minciuna! Tu *ai crezut* în necazul meu, când luatu-mi-ai capul în mâini, –

– te-am auzit văicărindu-te ‹:›* "Arătatu-i-s-a prea puţină iubire, prea puţină iubire!" Că te-am înşelat într-atât, răutatea mea s-a bucurat în sine din cale-afară."

"Poţi să fi-nşelat nişte oameni mai isteţi ca mine, zise Zarathustra. Eu nu mă feresc de-nşelători, eu *trebuie* să fiu lipsit de prevedere: aşa mi-o cere soarta.

Tu însă – *trebuie* să-nşeli: cel puţin după cât te cunosc! Tu trebuie să vorbeşti mereu în doi, în trei, în patru şi-n cinci peri! Chiar ce-ai mărturisit acum n-a fost pentru mine multă vreme nici destul de-adevărat şi nici destul de neadevărat!

O calpuzan afurisit, cum ai putea altminteri? Ţi-ai sulemeni şi boala, de te-ai arăta despuiat la doftor.

Aşa sulemenitu-ţi-ai adineauri minciuna-n faţa mea, când grăit-ai: "Făcut-o-am *doar* din joacă!" Era şi *seriozitate* în asta, tu *ai* ceva dintr-un pocăit al spiritului!

Te ghicesc eu bine: ajuns-ai vrăjitorul tuturora, dar pentru tine nu ţi-a mai rămas nici o minciună şi viclenie, – pentru tine însuţi eşti scos de subt vrajă!

Cules-ai scârba ca pe singurul tău adevăr. Nici o vorbă nu mai este-adevărată-n tine, în schimb e gura ta: adică scârba care-i lipită de gura ta." – –

– "Totuşi, cine te crezi? strigă atunci bătrânul mag cu o voce zădărâtoare, cine-şi îngăduie să-mi vorbească-n halul acesta *mie*, celui mai mare ce trăieşte azi? – şi-un fulger verde izbucni din ochiul său către Zarathustra. Dar numaidecât se schimbă şi glăsui cu tristeţe:

"O Zarathustra, săturatu-m-am, mă scârbesc tertipurile mele, eu nu sunt *mare*, la ce m-aş preface? Dar, o ştii tu bine – cercam măreţia!

Un mare om voiam să par, şi pe mulţi i-am dus: dar minciuna asta-ntrecu puterea mea. De ea mă sparg.

O Zarathustra, totu-i minciună-n mine; dar că mă sparg – această spargere-a mea *e-adevărată*!" –

"Îţi face cinste, grăi Zarathustra morocănos şi plecând privirea alături, îţi face cinste să cerci măreţia, dar asta te şi dă-n vileag. Tu nu eşti mare.

Magule afurisit şi bătrân, *acesta*-i lucrul cel mai bun şi mai cinstit al tău, pe care eu îl cinstesc în tine, faptul că te-ai săturat de tine şi rostitu-l-ai: „Eu nu sunt mare."

---

* *Întregirea noastră (n.t.).*

Î n a c e a s t a te cinstesc ca pe-un pocăit al spiritului: şi chiar dacă numai pentr-un răsuflet şi-o clipită, în această singură clipă fost-ai – adevărat.

Dar ia spune, ce anume cerci aici în codrii şi-ntre stâncile m e l e ? Şi când mi te-ai lungit în calea m e a , la ce probă voiai să mă pui? –

– în ce privință încercatu-m-ai p e m i n e ?" –

Aşa grăit-a Zarathustra şi ochii-i sclipeau. Bătrânul mag tăcu un răstimp, după care zise: "Încercatu-te-am eu? Eu – numai cerc.

O Zarathustra, eu cerc un om adevărat şi drept şi simplu şi limpede, un om de toată cinstea, un vas de-nțelepciune, un sfânt al cunoaşterii, un mare om!

Au nu o ştii, Zarathustra? Î l c a u t p e Z a r a t h u s t r a ."

– Şi-aici se iscă o lungă tăcere între-amândoi; Zarathustra însă căzu adânc pe gânduri, încât închise ochii. Dar apoi, întorcându-se către părtaşul său, îl apucă de mână pe mag şi grăi nespus de cuviincios şi cu multă viclenie:

"Hai! Pe-acolo, pe sus, cărarea duce unde se află văgăuna lui Zarathustra. N-ai decât să-l cauți în ea pe cel ce ai dori să-l găseşti.

Şi cere lighioaielor mele sfatul, vulturului şi şarpelui meu: te-or ajuta-n căutările tale. Ci văgăuna mea e mare.

Fireşte, nici eu însumi – n-am văzut nici un mare om pân-acuma. Pentru ochiul celor mai gingaşi, ce-i mare azi e din topor. E-mpărăția gloatei.

Dat-am peste-atâția care se-ntindeau şi se-nfoiau, şi mulțimea striga: "Iată un mare om!" La ce bun însă orice foi? Până la urmă, sloboade vânt.

Până la urmă plesneşte broasca aceea ce s-a umflat prea-ndelung: sloboade vânt. Să-nțepi un îngâmfat în burtă numesc eu poznă pe cinste. Deschideți urechea, băieți!

Această zi de azi e-a gloatei: cine din ea mai ş t i e ce-i mare, ce-i mic? Cine din ea căutat-a cu noroc măreția? Doar un nebun: nebunul izbuteşte.

Cerci oameni mari, ciudate nebun? Dar cine te-a-n v ă ț a t ? E vremea azi pentru-aceasta? O, afurisit cercător, la ce – mă-ncerci?" – –

Aşa grăit-a Zarathustra, cu inima uşurată, şi-şi văzu d e drumul său zâmbind.

* *
*

În retragere

Nu mult însă după ce Zarathustra se descotorosise de mag, zări din nou pe cineva şezând pe marginea drumului bătut de el, adică un lungan în strai cernit, cu fața de ceară, uscăţivă: *acesta*-l amărî puternic. "Vai, grăi întru inima lui, e mâhnirea-ncotoşmănată, îmi pare din sămânța popilor: ce caută *ăştia*-n împărăția mea?

Ce naiba! Abia scăpat-am de magul acela: şi-acuma trebuie să dau iarăşi nas în nas cu un alt pehlivan, –

– un vraci oarecare binecuvântând cu mâinile, un întunecat făcător de minuni din mila Domnului, un miruit ponegritor al lumii, pe care dracul să-l ia!

Dar dracul nu-i niciodată unde-ar fi dator să fie: totdeuna vine prea târziu, blestematul acesta de pitic şontorog!" –

Aşa afurisea Zarathustra, nerăbdător întru inima lui, şi chitea cum să se furişeze, privind într-o parte, pe lângă omul negru: ci iată, se-ntâmplă altminteri. Căci în aceeaşi clipă şi dăduse cu ochii de el cel ce şedea acolo; şi, nu fără asemănare cu unul peste care se-abate un nebănuit noroc, sări-n sus şi se năpusti asupra lui Zarathustra.

"Oricine vei fi fiind, pribeagule, grăi acela, ajută un rătăcit, un căutător, un bătrân, care poate păţi cu uşurință ceva rău pe-aici!

Lumea aceasta de-aici mi-e străină şi-ndepărtată, am şi auzit cum urlă fiarele; şi cel ce m-ar fi putut adăposti nu se mai află.

Îl căutam pe cel din urmă om cucernic, un sfânt şi un pustnic, singurul care nu auzise încă nimic în codrul său despre ceea ce toată lumea ştie astăzi."

"*Ce* ştie astăzi toată lumea? întrebă Zarathustra. Poate că vechiul Dumnezeu, în care toată lumea a crezut odată, nu mai trăieşte?"

"Tu o spui, răspunse bătrânul mâhnit. Şi eu slujitu-i-am acestui vechi Dumnezeu până-n ceasul său de pe urmă.

Acuma însă mă aflu-n retragere, fără stăpân, şi totuşi neslobod, nemaibucurându-mă nici o clipă, decât în aduceri-aminte.

Pentru aceea urcatu-m-am în munții aceştia, ca, în sfârşit, să-mi țin

din nou un praznic, aşa cum se cuvine unui popă şi părinte-al bisericii în vârstă: căci află, eu sunt cel de pe urmă papă! – un praznic al cucernicelor aduceri-aminte şi slujbe religioase.

Acuma însă murit-a el însuşi, omul cel mai cucernic, sfântul acela din codru care-l premărea întruna pe Dumnezeul său în cântarea-i slomnită.

Nici pe el nu l-am mai găsit, când dat-am peste coliba lui, – ce-i drept însă, erau acolo doi lupi urlând din pricina morţii sale – căci toate animalele-l iubeau. Atunci am rupt-o la fugă.

Venit-am, aşadar, zadarnic în codrii şi munţii aceştia? Atuncea inima mea luă hotărârea să-l caut pe altul, pe cel mai cucernic dintre toţi cei ce nu cred în Dumnezeu – , să-l caut pe Zarathustra!"

Aşa grăit-a unchiaşul, aruncând priviri tăioase celui ce sta în faţa lui; Zarathustra însă-i apucă bătrânului papă mâna şi i-o măsură-ndelung şi plin de-ncântare.

"Ca să vezi, preacinstite, zise la o vreme, ce mână frumoasă şi lungă! Iată mâna unuia care-a-mpărţit ne-ncetat la binecuvântări. Dar acuma-l ţine strâns pe-acela pe care-l cauţi tu, pe mine, pe Zarathustra.

Eu sunt acela, Zarathustra cel fără de Dumnezeu, cel ce, iată, grăieşte: cine-i mai fără de Dumnezeu decât mine, ca să mă bucur de povăţuirea lui?" –

Aşa grăit-a Zarathustra şi sfredeli cu privirile sale gândurile şi gândurile-ascunse ale bătrânului papă. Într-un târziu, acesta-ncepu:

"Cel ce l-a iubit şi l-a avut cel mai mult l-a şi pierdut acum cel mai mult – :

– iartă-mă, dintre noi doi, sunt eu însumi cumva acuma cel mai fără de Dumnezeu? Dar cine-ar putea să se bucure de asta?" –

– "Slujitu-l-ai până la urmă, întrebă Zarathustra dus pe gânduri, după o adâncă tăcere, ai ştiinţă *cum* a murit? E-adevărat ce se vorbeşte, că mila lui l-a sugrumat,

– c-a văzut cum *omul* atârna pe cruce şi n-a-ndurat aceasta, că iubirea pentru om ajuns-a să-i fie iadul şi-n cele din urmă chiar moartea sa?" – –

Bătrânul papă însă nu răspunse, ci privi în lături sfielnic şi cu durere şi mohorâre pe chip.

"Isprăveşte cu el, spuse Zarathustra după o-ndelungă cugetare, privindu-l întruna drept în ochi pe bătrân.

Isprăveşte cu el, e mort. Şi, cu toate că-ţi face cinste vorbindu-l numai de bine pe mortul acesta, ştii la fel de bine ca mine *cine* fost-a el; şi că umbla pe căi năstruşnice."

"S-o spunem între trei ochi, se-nsenină bătrânul papă (căci era orb de-un ochi), într-ale Domnului eu sunt mai luminat ca Zarathustra însuşi – am şi dreptul să fiu.

Iubirea mea slujitu-l-a ani de-a rândul, voinţa mea urmat-a orice voinţă a lui. Un bun slujitor cunoaşte însă totul, şi chiar anumite lucruri pe care stăpânul şi le-ascunde lui însuşi.

Era un dumnezeu ascuns, plin de taină. Adevăr grăiesc ţie, nici chiar fiul nu şi l-a dobândit altminteri decât pe căi ascunse. La uşa credinţei sale stă preacurvia.

Cine-l măreşte ca pe-un dumnezeu al iubirii n-are-o părere destul de bună despre iubirea însăşi. Nu voia acest Dumnezeu să fie şi judecător? Dar cel ce iubeşte iubeşte dincolo de plată şi răsplată.

Pe când era tânăr, Dumnezeul acesta de la Soare-Răsare, el era aspru şi răzbunător şi şi-a clădit un iad pentru desfătarea celor pe care-i iubea mai mult.

În cele din urmă a-mbătrânit şi s-a moleşit şi, cu sufletul vlăguit şi milosârd, ajunse mai mult să-i semene unui bunic decât unui tată, dar mai cu seamă unei hodoroage de bunică.

Şedea, fleşcăit, la gura sobei, îl supărau picioarele slabe, lehămeţit de lume, lehămeţit de voinţă, şi-ntr-o zi s-a năbuşit de mila-i prea mare." – –

"O bătrâne papă, îl întrerupse aici Zarathustra, văzut-ai *asta* cu ochii tăi? O fi fost aşa cum spui: aşa, *dar* şi altfel. Când zeii mor, ei mor întotdeauna de multe feluri de moarte.

Ci fie! Aşa sau aşa, aşa şi aşa – e mort! N-a fost pe placul ochilor şi urechilor mele, mai rău de-aşa n-aş dori să vorbesc pe seama lui.

Iubesc orice priveşte limpede şi vorbeşte deschis. Dar el – o ştii ne-ndoielnic, bătrâne popă, era în el ceva din năravul tău, din năravul popilor – era cu multe-nţelesuri.

Era şi de ne-nţeles. Cât de mult s-a mâniat pe noi mâniosul acesta fornăind, că l-am înţeles greşit! Dar de ce nu grăit-a mai limpede?

Şi dacă aceasta stătea-n puterea urechilor noastre, de ce ne-a dat urechi ce nu-l auzeau prea bine? Şi dacă era-n urechile noastre clei, ei bine! cine pusu-l-a-n ele?

Prea multe ieşitu-i-au prost acestui olar ce nu-nvăţase temeinic! Dar că s-a răzbunat pe oalele şi făpturile sale, pentru că nu i-au izbutit, – a fost un păcat împotriva *bunului-gust*.

Se află şi-n cucernicie bun-gust: *acesta* grăit-a-n sfârşit ‹:›* "Ajunge

* *Întregirea noastră (n.t.).*

c-un a s e m e n e a Dumnezeu! Mai bine nici un dumnezeu, mai bine să-ți făureşti de capul tău ursita, mai bine să fii neghiob, mai bine să fii tu însuți dumnezeu!"

– "Dar ce aud? grăi bătrânul papă ciulind urechile; o Zarathustra, eşti mai cucernic decât crezi, cu o asemenea necredință! Vreun dumnezeu din tine te-a-ndreptat spre păgânia ta.

Nu-i oare chiar cucernicia ta aceea care te face să nu mai crezi într-un dumnezeu? Iar cinstea ta uriaşă te va mai duce şi dincolo de bine şi de rău!

Ia vezi, cu ce-ai mai rămas? Ai ochi şi mână şi gură, acestea-s hotărâte dinainte, din vecie, să binecuvânteze. Nu se binecuvântează numai cu mâna.

În vecinătatea ta, cu toate că vrei să fii cel fără de Dumnezeu, eu adulmec un tainic şi plăcut miros de tămâie curgând din îndelungi binecuvântări: aşa că-ncerc plăcere şi durere totodată.

Lasă-mă, o Zarathustra, să-ți fiu o singură noapte oaspe! Nicăiri pe pământ nu m-aş simți acum mai bine ca la tine!" –

"Amin! Aşa să fie! grăi Zarathustra cu mare mirare, pe-acolo, pe sus, cărarea duce unde se află văgăuna lui Zarathustra.

Bucuros, crede-mă, te-aş conduce eu însumi într-acolo, preacinstite, căci toți cucernicii mi-s dragi. Dar acum mă cheamă grabnic departe de tine un strigăt de primejdie.

Pe olaturile mele nu trebuie să-mi sufere nimeni vreo pagubă; văgăuna mea-i un port prielnic. Şi cel mai mult aş dori să-l aşez pe orice năpăstuit din nou pe pământ statornic şi pe picioare statornice.

Dar cine să-ți ia tristețea t a de pe umeri? Pentru aceasta eu sunt prea slab. Adevăr grăiesc ție, multă vreme-ar trebui s-aşteptăm până când cineva o să ți-l învie iar pe Dumnezeul tău.

Căci Dumnezeul acesta vechi nu mai trăieşte: murit-a de tot." –

Aşa grăit-a Zarathustra.

* *
*

Omul cel mai urât

– Şi iarăşi alergară picioarele lui Zarathustra prin munţi şi păduri, iar ochii lui căutau şi mai căutau, dar nicăieri nu putea fi văzut cel pe care ei voiau să-l vadă, marele năpăstuit strigând a primejdie. Pe toată-ntinderea drumului însă, el tare se bucura întru inima lui şi fuse plin de recunoştinţă. "Câte lucruri bune, îşi spuse, nu dăruitu-mi-a totuşi această zi, ca răsplată că-ncepuse rău! Ce neobişnuiţi părtaşi de tăifăsuire nu-ntâlnit-am!

Spusele lor le voi mesteca-ndelung, asemeni grăunţelor bune; dinţii mei le-or măcina şi zdrobi mărunt, până ce vor curge ca laptele-n sufletul meu!" –

Când însă calea coti din nou dup-o stâncă, priveliştea se schimbă dintr-o dată şi Zarathustra păşi pe-un tărâm al morţii. Priveau aicea ţintă-n înalturi stane de piatră negre şi roşii: nici un fir de iarbă, nici un arbore, nici o cântare de pasăre. Căci era o vale pe care toate animalele-o ocoleau, chiar şi cele de pradă; numai un soi de şerpi urâţi, dolofani, verzui, pe măsură ce-mbătrâneau, veneau să moară aici. De-aceea numeau ciobanii această vale: Moartea şerpilor.

Dar Zarathustra se cufundă într-o neagră aducere-aminte, căci i se părea c-a mai fost odată-n valea aceasta. Şi mare greutate i se puse pe inimă: încât mergea încet şi din ce în ce mai încet şi-n cele din urmă se opri. Atuncea însă, deschizându-şi ochii, văzu ceva ce stătea la marginea drumului, ca un om şi nu chiar ca un om la chip, ceva de ne-nfăţişat în cuvinte. Şi deodată Zarathustra fu copleşit de marea ruşine de-a fi văzut cu ochii lui aşa ceva: roşindu-se până la rădăcina perilor săi albi, îşi întoarse privirea şi-şi ridică piciorul, gata să părăsească locul acesta rău. Dar atuncea pustietatea moartă prinse glas: căci din pământ ţâşnea acesta, gâlgâind şi horcăind cum gâlgâie şi horcăie apa, noaptea, prin urloaie-nfundate; şi-n cele din urmă se lămuri din el o voce omenească şi un grai omenesc: – ce sunau aşa.

"Zarathustra! Zarathustra! Ghiceşte-mi ghicitoarea! Grăieşte, grăieşte! Ce-i *răzbunarea pe martor*?

Te-ademenesc înapoi, aici e gheţuş lunecos! Ia seama, ia seama la trufia ta, să nu-şi rupă aici picioarele!

Te socoteşti înțelept, trufaşule Zarathustra! Atunci ghiceşte ghicitoarea, asprule spărgător de nuci*, – ghicitoarea care sunt eu! Grăieşte dară: cine sunt *eu*?"

– Când însă Zarathustra-auzise vorbele-acestea, – ce credeți oare că s-a-ntâmplat cu sufletul lui? *Apucatu-l-a mila*; şi dintr-o dată se prăbuşi ca un stejar ce-atâta vreme-nfruntat-a multe lovituri, – greoi, fulgerător, îmspăimântându-i chiar pe cei ce voiau să-l doboare. Ci repede se sculă iar de la pământ şi chipul i se-năspri.

"Te cunosc bine, grăi cu un glas de bronz: *tu eşti ucigaşul lui Dumnezeu*! Lasă-mă să plec.

Tu nu l-ai *suferit* pe cel ce te vedea *pe tine*, – ce te vedea mereu şi-n întregime, tu, cel mai urât dintre oameni! Tu te-ai răzbunat pe martorul acesta!"

Aşa grăit-a Zarathustra şi-a vrut să plece; dar cel de ne-nfățişat în cuvinte se prinse de-un colț al straiului său şi-ncepu din nou să gâlgâie şi să-şi caute vorbele. "Rămâi!" Zise-n sfârşit –

– rămâi! Nu trece mai departe! Ghicit-am ce secure te-a doborât la pământ: Ferice de tine, o Zarathustra, că iar te ții pe picioare!

Ghicit-ai, o ştiu prea bine, cum se simte acela ce l-a ucis pe el, – ucigaşul lui Dumnezeu. Rămâi! Aşază-te lângă mine, n-o să fie-n zadar.

La cine voiam s-ajung, de nu la tine? Rămâi, aşază-te! Ci nu mă privi! Cinsteşte-n felul acesta – urâțenia mea!

Sunt urmărit de ei: acuma *tu* eşti ultimul meu adăpost. *Nu* de ura acelora, *nu* de copoii lor: – o, de-asemenea urmărire mi-aş bate joc şi-aş fi mândru şi bucuros!

Oare n-a fost pân-acum orice izbândă de partea celor bine urmăriți? Iar cel ce urmăreşte bine-nvață lesne să *urmeze*: – doar e – în urmă! Ci *mila* lor e-aceea –

– mila lor e-aceea de care fug şi caut adăpost la tine. O Zarathustra, apără-mă, tu, ultimul meu adăpost, tu, singurul care ghicitu-m-a:

– ghicit-ai cum se simte acela care l-a ucis *pe el*. Rămâi! Şi dacă vrei să pleci, nerăbdătorule: n-o lua pe cărarea pe care venit-am eu. *Acea* cărare e rea.

Eşti supărat pe mine că de-o bună vreme tot hârâi şi mârâi? Şi-ți sfârâi sfaturi? Ci ştii că eu sunt acela, omul cel mai urât,

– ce are şi cele mai mari şi mai grele picioare. Pe unde merg *eu*, cărarea e rea. Eu calc de moarte toate cărările şi le stric.

**V. nota de subsol de la p. 167 (n.t.).*

Dar că trecut-ai pe lângă mine tăcând; că roşit-ai, văzut-o-am bine: după asta te-am cunoscut că eşti Zarathustra.

Oricare altul mi-ar fi azvârlit pomana lui, mila lui, din privire şi grai. Dar pentru asta – eu nu-s destul de cerşetor, cum bine ghicit-ai –

– pentru asta sunt prea b o g a t, bogat în ceea ce este mare, îngrozitor, din cale-afară de urât, de ne-nfăţişat în cuvinte! Ruşinarea ta, Zarathustra, îmi f a c e c i n s t e!

Anevoie făcutu-mi-am loc din înghesuiala milostivilor, – ca să-l găsesc pe singurul care propovăduieşte astăzi ‹:›* "Mila este obraznică" – pe tine, o Zarathustra!

– că-i mila unui dumnezeu, că-i mila oamenilor: mila înfruntă ruşinea. Iar a nu vrea să ajuţi ar putea să fie un lucru mai înalt decât acea virtute ce sare-n ajutor.

A c e a s t a însă, mila, se numeşte virtute chiar la toţi cei de rând: – ei nu arată pic de preţuire marii nenorociri, marii urâţenii, marii nereuşite.

Peste toţi aceştia privesc eu cum priveşte un câine peste spinările unor turme mişunând de oi. Sunt o lume măruntă, seină, bine-lânoasă**, binevoitoare***.

Precum priveşte dispreţuitor un bâtlan peste nişte bălţi neadânci, cu capul pe spate: aşa privesc şi eu peste forfota unor mărunte valuri**** şi voinţe***** şi suflete****** seine.

Prea-ndelung i s-a dat dreptate acestei lumi mărunte: a ş a i s-a dat în cele din urmă şi puterea – acum ea predică: "Bun e numai ce lumea măruntă spune că-i bun."

Şi "adevăr" se numeşte astăzi ceea ce grăit-a pilduitorul care-a ieşit el însuşi din sânul ei, sfântul şi apărătorul acela neobişnuit al lumii mărunte, ce mărturisit-a despre sine ‹:›* "Eu – sunt adevărul."

Acest încrezut îi face de multişor pe cei mărunţi să se obrăznicească – el, care propovăduit-a o greşeală nu mică, atunci când propovăduit-a ‹:›* "Eu – sunt adevărul."

Datu-i-s-a vreodată unui încrezut un răspuns mai cuviincios? – Tu însă, o Zarathustra, trecut-ai pe lângă el şi grăit-ai: "Nu! Nu! De trei ori nu!"

Prevenit-ai în privinţa greşelii sale, prevenit-ai cel dintâi în privinţa

**Întregirea noastră (n.t.).*
**wohlwollige
***wohlwillige
****Wellen
*****Willen
******Seelen

milei – nu pe toți, nu pe nici unul, ci pe tine şi pe cei din acelaşi aluat cu tine.

Te ruşinezi de ruşinea marelui suferind; şi-adevăr grăiesc ție, atunci când cuvântezi ‹:›* "Dinspre milă vine un nour mare, luați aminte, oameni!" – atunci când propovăduieşti ‹:›* "Toți creatorii sunt nemiloşi, orice mare iubire este mai presus de mila ei": o Zarathustra, ce bine te pricepi, îmi pare, la semnele vremii!

Ci însuți – să te previi pe tine şi-n privința milei *tale*! Căci mulți au luat-o pe calea către tine, mulți care suferă, şovăie, deznădăjduiesc, se îneacă, dârdâie de frig –

Eu te previn şi-n privința mea. Ghicitu-mi-ai taina cea mai bună şi cea mai rea, pe mine însumi şi ce săvârşit-am. Eu ştiu de securea sub care cazi.

Dar el – *trebuia* să moară: el a văzut cu nişte ochi ce le vedeau *pe toate* – văzut-a adâncurile şi străfundurile omului, toată ruşinea şi urâțenia lui ascunsă.

Mila sa nu cunoştea ruşine: el mi se vâra-n ungherele cele mai murdare. Ipochimenul ăsta fără pereche de iscoditor, de obraznic, de milos trebuia să moară.

Pe mine mă vedea întruna: pe un astfel de martor voiam să mă răzbun – sau chiar să nu mai trăiască.

Dumnezeul ce le vedea pe toate, *chiar şi pe om*: acest Dumnezeu trebuia să moară! Omul nu *suferă* să trăiască un astfel de martor.

Aşa grăit-a omul cel mai urât. Zarathustra însă se ridică şi se pregăti de plecare: căci înghețară şi măruntaiele din el.

"Tu, cel de ne-nfățişat în cuvinte, spuse, m-ai prevenit în privința drumului tău. Ca mulțumită, ți-l laud pe-al meu. Vezi, acolo sus se află văgăuna lui Zarathustra.

Văgăuna mea e mare şi adâncă şi are multe cotloane; acolo şi cel mai ascuns îşi găseşte ascunzişul. Şi strâns lipite de ea sunt sute de crăpături şi scorburi pentru vietuitoarele ce se târâie, flutură şi țopăie.

Tu, izgonitule, tu, ce singur te-ai izgonit, nu vrei să viețuieşti printre oameni şi la mila oamenilor? Ei bine, fă aidoma mie! Aşa înveți şi tu de la mine; numai omul faptei învață.

Şi-ntâi şi-ntâi să stai de vorbă cu lighioaiele mele! Cu lighioana cea mai mândră şi cu lighioana cea mai iscusită – lesne-ar putea să ne fie-amândurora sfetnicii potriviți!" – –

**Întregirea noastră (n.t.).*

Aşa grăit-a Zarathustra şi-şi văzu de drum, şi mai îngândurat şi mai încet ca nainte: căci se-ntreba o mulţime de lucruri şi nu ştia să-şi dea uşor răspunsul.

"Ce sărac e totuşi omul! cugetắ întru inima sa, ce urât, ce horcăitor, ce plin de-ascunsă ruşine!

Mi se spune că omul se iubeşte pe sine însuşi: ah, ce mare trebuie să fie-această iubire de sine! Ce dispreţ are ea de-nfruntat!

Şi-acesta, iată, se iubea, întocmai precum se dispreţuia, – pentru mine-i un mare iubitor şi un mare dispreţuitor.

N-am mai întâlnit nici unul care *să se* fi dispreţuit mai adânc: şi-*aceasta* e înălţime! Vai, să fi fost cumva *acela* omul superior al cărui strigăt auzitu-l-am eu?

Dragi mi-s marii dispreţuitori. Omul însă este ceva ce trebuie depăşit." – –

* *
*

Cerşetorul de bunăvoie

După ce Zarathustra-l părăsise pe omul cel mai urât, îl luă cu frig şi se simţi singuratic: căci multă răceală şi singurătate-i străbătu prin simţuri, aşa că şi mădularele-i rebegiră din pricina asta. Însă, în vreme ce se tot îndepărta, urcând şi coborând, uneori pe lângă pajişti verzi, alteori şi peste prundişuri sălbatice, pe unde odinioară câte-un pârâu nerăbdător îşi făcuse patul: se simţi iarăşi dintr-o dată mai cald şi mai prietenos.

"Ce-am păţit? se-ntrebă, ceva cald şi viu mă-nviorează, ceva ce trebuie să fie în apropierea mea.

Mă şi aflu mai puţin însingurat; neştiuţi însoţitori şi fraţi se-nvârt în jurul meu, răsuflarea lor caldă mi-atinge sufletul."

Ci, pe când iscodea în juru-i şi-i căuta pe mângâietorii singurătăţii sale: iată, se vedeau nişte vaci pe-un muncel, una lângă alta; apropierea şi mirosul lor îi încălziseră inima. Vacile acestea însă păreau că-l ascultă cu râvnă pe-un vorbitor şi nu-l luau în seamă pe cel ce se-apropia. Dar cum Zarathustra ajunse foarte aproape de ele, auzi lămurit un glas omenesc venind din mijlocul vacilor; şi toate stăteau, în chip vădit, cu capetele-ntoarse către vorbitor.

Atunci Zarathustra ţâşni cu nădejde şi răzni dobitoacele, căci se temea să nu fi păţit aici vreun rău cineva căruia mila vacilor cu greu putea să-i fie de-ajutor. Dar se-nşelase-n această privinţă; căci iată, acolo şedea un om pe pământ şi părea că le-ndeamnă pe dobitoace să nu se teamă de el, un paşnic om şi predicator de pe munte, din ochii căruia însăşi bunătatea predica. "Ce cauţi aici?" strigă Zarathustra cu uimire.

"Ce caut aici? răspunse acesta: acelaşi lucru pe care-l cauţi tu, zurbagiule! adică fericirea pe pământ.

Pentru asta însă ar trebui să-nvăţ de la vacile-acestea. Căci, cum poate ştii, de-o jumătate de dimineaţă le tot îndemn, iar ele tocmai voiau să-mi dea răspuns. De ce le stinghereşti?

Dacă nu ne-om întoarce şi nu vom fi ca vacile, n-om intra-n împărăţia cerurilor. Căci un lucru-ar trebui să-nvăţăm de la ele: rumegatul.

Şi-adevăr grăiesc ţie, dacă omul câştiga-va chiar lumea-ntreagă, şi

lucrul acela singur nu-l învață, rumegatul: ce-i va folosi? El n-ar scăpa de mâhnirea lui

– de marea lui mâhnire: ci aceea poartă astăzi numele de s c â r b ă. Cine n-are astăzi inima, gura şi ochii plini de scârbă? Chiar şi tu! Şi tu! Ci priveşte la vacile-acestea!" –

Aşa grăit-a predicatorul de pe munte şi-şi întoarse propria privire către Zarathustra, – căci pân-acum le-ațintea cu dragoste pe vaci –: dar atunci se schimbă. "Cine-i acesta cu care vorbesc? strigă-nspăimântat şi sări în sus de la pământ.

Acesta-i omul fără de scârbă, acesta-i chiar Zarathustra, biruitorul marii scârbe, iată ochiul, iată gura, iată inima lui Zarathustra însuşi."

Şi-n vreme ce glăsuia aşa, îi săruta amândouă mâinile aceluia pe care-l agrăise, cu ochii-necați în lacrimi, şi se purta întocmai ca unul căruia-i cade pe neaşteptate din cer un dar şi-un giuvaer prețios. Dar vacile se uitau la toate acestea şi se minunau.

"Nu vorbi despre mine, o năstruşnicule! Drăguțule! zise Zarathustra şi se apără de duioşia lui, vorbeşte-mi întâi despre tine! Nu tu eşti cerşetorul de bunăvoie care lepădat-a odată de la sine o mare bogăție, –

– care ruşinatu-s-a de bogăția lui şi de bogați, fugind la cei mai săraci să le dăruie belşugul şi inima lui? Dar ei nu l-au primit."

"Dar ei nu m-au primit, spuse cerşetorul de bunăvoie, o ştii tu fără doar şi poate. Aşa m-am dus în cele din urmă la dobitoace şi la vacile-acestea."

"Atunci învățat-ai, l-a-ntrerupt Zarathustra pe vorbitor, că-i mai greu să dai cum trebuie decât să iei cum trebuie şi că o dăruire bună este o m ă i e s t r i e şi ultimul şiretlic măiestrit al bunătății."

"Îndeosebi în ziua de azi, răspunse cerşetorul de bunăvoie: anume astăzi, când toți cei de jos ajuns-au să se răscoale şi să se sperie şi să se umfle-n pene în felul lor: adică al gloatei.

Căci venit-a ceasul, o ştii tu fără doar şi poate, pentru marea, cumplita, lunga, înceata răscoală a gloatei şi-a sclavilor: care creşte şi creşte.

Acuma orice faptă bună şi danie cât de mică îi răzvrăteşte pe cei de jos; iar cei foarte bogați să fie cu ochii-n patru!

Cei ce astăzi, aidoma unor garafe pântecoase, picură din gâturi prea lungi: – unor garafe de felul acesta bucuros li se frânge astăzi gâtul.

Lăcomie pofticioasă, zavistie plină de fiere, dor amărât de răzbunare, trufie de gloată: toate acestea mi-au sărit în ochi. Nu mai este-adevărat că cei săraci sunt fericiți. Ci împărăția cerurilor este la vaci."

Şi de ce nu-i la cei bogați? întrebă ispititor Zarathustra, ațինându-se la vaci, la ele care, blânde,-l abureau cu gâfâitul lor pe paşnicul om.

"De ce mă ispiteşti? răspunse acesta. O ştii tu însuţi şi mai bine ca mine. Totuşi ce mânatu-m-a la cei săraci, o Zarathustra? Nu fost-a oare scârba de cei mai bogaţi dintre noi?

– de ocnaşii bogăţiei, care-şi astrâng câştigul din orice gunoi, cu ochii reci, cu gânduri desfrânate, de scursurile-acestea strigătoare la cer,

– de gloata aceasta poleită, nefirească, ai cărei părinţi au fost pungaşi sau hoitari sau peticari; cu femeile, slugarnici, pofticioşi, uituci: – căci nici unul nu-i departe de-o târfă –

gloată-n sus, gloată-n jos! Ce mai înseamnă azi "sărac" şi "bogat"! Uitat-am această deosebire, – atunci fugit-am, departe, tot mai departe, pân-am ajuns la vacile-acestea."

Aşa grăit-a omul cel paşnic şi gâfâi şi asudă el însuşi la vorbele sale: aşa că vacile se minunară din nou. Zarathustra însă-l privea întruna drept în faţă, zâmbind, în timp ce acesta vorbea aşa de aspru, şi dădea din cap în tăcere.

"Singur te siluieşti, predicatorule de pe munte, întrebuinţând asemenea vorbe aspre. Tu n-ai nici gura, nici ochiul pe potriva acestei asprimi.

Nici chiar, după cum îmi pare, stomacul: toată această mânie şi ură şi spumegare *lui* îi face greaţă. Stomacul tău vrea lucruri mai uşoare: tu nu eşti măcelar.

Îmi pari mai degrabă un săditor de plante şi culegător de rădăcini. Poate zdrobeşti grăunţe. Nu-ncape-ndoială însă că nu te bucuri de carne şi că-ţi place mierea."

"Ghicitu-m-ai bine, răspunse cerşetorul de bunăvoie cu inima uşurată. Îmi place mierea, zdrobesc şi grăunţe, căci am căutat ce are gust plăcut şi face răsuflarea curată:

– chiar şi ceea ce are nevoie de multă vreme, lucru de-o zi cu gura pentru nişte tihniţi ce huzuresc şi taie frunze la câini.

Fireşte, cel mai departe ajuns-au vacile-acestea: născocitu-şi-au rumegatul şi zăcutul la soare. Se şi feresc de orice gânduri grele care-nfoaie inima."

– "Hai! spuse Zarathustra: ar trebui să le vezi şi pe lighioaiele *mele*, pe vulturul şi şarpele meu, – n-au astăzi asemănare pe lume.

Uite, pe-acolo duce drumul la văgăuna mea: fii oaspetele ei în noaptea asta. Şi vorbeşte cu lighioaiele mele despre fericirea dobitoacelor, –

– pân-oi veni eu însumi acasă. Căci acum mă cheamă grabnic departe de tine un strigăt de primejdie. Găsi-vei la mine şi miere nouă, miere de aur din faguri, rece ca gheaţa: mănânc-o!

Acuma însă ia-ţi repede bun rămas de la vacile tale, năstruşnicule!

Drăguţule! oricât de greu ţi-ar fi. Căci îţi sunt prietenii şi-nvăţătorii cei mai calzi!" –

"– Afară de unul singur, care mi-e şi mai drag, răspunse cerşetorul de bunăvoie. Tu însuţi eşti bun şi chiar mai bun decât o vacă, o Zarathustra!"

"Ia-o din loc, pleacă de-aici! linguşitor ticălos ce eşti! strigă Zarathustra cu răutate, de ce mă duci în ispită cu astfel de laudă şi miere linguşitoare?"

"Ia-o din loc, fugi de-aici! strigă mai o dată şi-l ameninţă cu toiagul pe duiosul cerşetor: acesta însă o şterse cu repeziciune.

* *
*

Umbra

Dar numai ce-o rupsese la fugă cerşetorul de bunăvoie şi Zarathustra se văzuse iarăşi singur cu sine însuşi, că şi auzi în urmă-i o nouă voce: striga ‹:›* "Opreşte! Zarathustra! Ci stai odată! Eu sunt doară, o Zarathustra, eu sunt, umbra ta!" Zarathustra însă n-aşteptă, căci îl cuprinse dintr-odată o nemulțumire din pricina marii vânzoleli şi-mbulzeli din munții săi. "Unde s-a dus singurătatea mea? grăi.

Adevăr grăiesc, îmi ajunge; prin muntele-acesta, lumea umblă forfota, împărăția mea nu mai este din lumea a c e a s t a , alți munți îmi sunt de trebuință.

Mă cheamă umbra mea? Ce-nsemnătate mai are umbra-mi? N-are decât să fugă după mine! Eu – fug de ea."

Aşa grăit-a Zarathustra întru inima lui şi-o rupse la fugă. Dar cea care era în spatele lui îl urma: aşa că-ndată fură unul după altul trei alergători, adică, în față, cerşetorul de bunăvoie, apoi Zarathustra, iar al treilea şi cel mai de pe urmă, umbra lui. Şi n-alergară mult aşa, când, iată, Zarathustra se dezmetici din prostia lui şi se scutură deodată de toată nemulțumirea şi lehamitea.

"Cum? grăi, nu la noi, bătrânii pustnici şi sfinți, întâmplatu-s-au de când lumea cele mai caraghioase lucruri?

Adevăr grăiesc, prostia mea crescut-a mare-n munți! Iacătă, aud cum tropăie unul după altul şase picioare bătrâne de nebuni!

Ci se poate oare să-i fie frică lui Zarathustra de-o umbră? În cele din urmă o să-mi pară chiar că are nişte picioare mai lungi ca ale mele."

Aşa grăit-a Zarathustra, râzând din ochi şi din pântece, se opri şi se răsuci în grabă – şi cât p-aci să-şi trântească la pământ urmăritorul şi umbra: într-atât de-aproape-i călca aceasta pe urme şi-ntr-atât de bicisnică era. Cercetând-o într-adevăr cu ochii, se sperie ca de-o nălucă ivită din senin: aşa de subțire, de negricioasă, o scoabă de cotoroanță, nu alta, aşa arăta această urmăritoare.

**Întregirea noastră (n.t.).*

"Cine eşti tu? întrebă arţăgos Zarathustra, cu ce treburi pe-aici? Şi de ce te numeşti tu umbra mea? Nu-mi placi."

"Iartă-mă, răspunse umbra, că eu sunt aceea; şi dacă nu-ţi plac, ei bine, o Zarathustra! în privinţa aceasta te laud pe tine şi bunul tău gust.

Un călător sunt eu, ce urmăritu-te-am pas cu pas: necontenit pe drum, lipsit de ţel, lipsit şi de cămin: încât, adevăr grăiesc ţie, puţin îmi trebuie să fiu ca Jidovul veşnic rătăcitor, afară doar că nu-s nici veşnic şi nici jidov.

Cum? Sunt nevoit să fiu de-a pururi pe drum? Învolburat de orice vânturi, lainic, dus de ele? O pământule, ajuns-ai prea rotund pentru mine!

Aşternutu-m-am pe orice faţă a lucrurilor, adormit-am ca praful ostenit pe oglinzi şi geamuri: toţi îşi iau de la mine, nimic nu-mi dau, mă subţiez, – aproape seamăn cu o umbră.

După tine însă, o Zarathustra, zburat-am şi târâtu-m-am cel mai mult şi, chiar de m-am ascuns de tine, fostu-ţi-am cea mai bună umbră: oriunde şezut-ai, şezut-am şi eu.

Cu tine umblat-am prin cele mai reci şi depărtate lumi, aidoma umei năluci care-alunecă de bunăvoie pe-acoperişurile iernii şi pe omături.

Cu tine năzuit-am la tot ce este oprit, nespus de rău şi-ndepărtat: şi dacă-n mine e vreo virtute, aceea este că nu m-am temut de nimic din cele oprite.

Cu tine zdrobitu-le-am pe cele la care inima mi se-nchina odată, răsturnat-am toate pietrele de hotar şi statuile, alergat-am după cea mai primejdioasă dorinţă, – adevăr grăiesc ţie, nu-i fărădelege peste care să nu fi trecut cândva.

Cu tine uitat-am credinţa-n cuvinte şi-n valori şi-n nume mari. Când diavolul îşi leapădă pielea, nu cade şi numele lui de pe el? Căci numele-acesta e piele şi el. Ba poate că diavolul însuşi e – piele.

"Nimic nu-i adevărat, orice e-ngăduit": aşa m-am îmbărbătat. În apele cele mai reci aruncatu-m-am cu capul şi inima. Ah, de câte ori n-am stat atunci în picioare, gol şi roşu ca racul, din pricina asta!

Ah, dar ce mi s-a ales de tot binele şi de toată ruşinea şi de toată credinţa-n cei buni? Şi unde-i nevinovăţia aceea mincinoasă pe care-am avut-o odată, nevinovăţia celor buni şi-a minciunilor alese-ale lor?

Prea des, adevărat grăiesc ţie, ţinutu-m-am aproape pe urmele – adevărului, călcându-l pe călcâie: de-mi trăgea câte-o copită-n obraz. Uneori aveam de gând să mint şi, iată! abia atunci întâlneam – adevărul.

Prea multe mi s-au lămurit: acuma nu-mi mai pasă de nimic. Nimic nu mai trăieşte din ceea ce iubesc, – cum să mă mai iubesc pe mine însumi?

"Să trăiesc după cheful meu sau să nu trăiesc deloc": aşa o voiesc,

aşa o voieşte şi cel mai sfânt. Dar vai! mai am, *sărmanul de mine* – chef?

Mai am, *sărmanul de mine* – un ţel? Un port spre care corabia *mea* să grăbească?

Un vânt din cele bune? Ah, doar cel ce ştie *încotro* se duce ştie şi care-i vântul bun şi vântul lui cu aripi.

Ce mai rămasu-mi-a-n viaţă? O inimă obosită şi-obraznică; o voinţă schimbătoare; aripi fluşturatece; o şir-a spinării ruptă.

Această căutare-a căminului *meu* *: o Zarathustra, ştii tu bine că această căutare fost-a pedeapsa *mea* ** ce mă mistuie.

"Unde-i – căminul *meu*?" De el întreb şi pe el îl caut şi l-am căutat, dar nu l-am găsit. O veşnic pretutindeni, o veşnic nicăieri, o veşnic – zadarnic!"

Aşa grăit-a umbra, şi chipul lui Zarathustra se alungi la vorbele ei. "Eşti umbra mea! rosti într-un târziu cu mâhnire.

Nu mică-i primejdia ce te paşte, o spirite liber, tu, călătorule! Avut-ai o zi cam proastă: ia seama să n-apuci o seară şi mai proastă!

Unor astfel de nestatornici ca tine, până la urmă şi-o temniţă li se pare fericită. Văzut-ai vreodată cum dorm criminalii-ntemniţaţi? Ei dorm tihniţi, bucurându-se de noul lor adăpost.

Păzeşte-te să nu mai ajungi la urmă şi-n temniţa unei strânse credinţe, a unei aspre, temeinice-amăgiri! Fiindcă pe tine te ispiteşte şi te-ncearcă de-aici înainte orice-i strâns şi statornic.

Pierdutu-ţi-ai ţelul: vai, cum o să treci senin peste-această pierdere şi cum o s-o uiţi? O dată cu ea – pierdutu-ţi-ai şi drumul!

Sărman pribeag, fluturând din loc în loc, o fluture obosit! Vrei să ai deseară odihnă şi cămin? Urcă atunci la văgăuna mea!

Pe-acolo duce drumul la văgăuna mea. Şi-acuma vreau degrabă s-o şterg din nou de lângă tine. Se şi aşterne pe mine ca un fel de umbră.

Vreau să fug de unul singur, ca să se lumineze iar în jurul meu. Pentru asta mai am nevoie să fiu o bună bucată de vreme iute de picior. Deseară însă, la mine, se – dănţuieşte!" – –

Aşa grăit-a Zarathustra.

* *
*

---

*Diess Suchen nach *meinem* Heim

**diess Suchen war *meine* Heimsuchung

La nămiază

Şi Zarathustra alergă şi iar alergă şi nu mai dădu de nimeni şi se află de unul singur şi iară şi iară se găsi pe sine şi gustă şi sorbi din singurătatea lui şi se gândi la lucruri bune, – ceasuri de-a rândul. La ceasul nămiezii însă, când soarele bătea de-a dreptu-n creştetul lui Zarathustra, acesta trecu pe lâng-un arbore bătrân şi strâmb şi noduros, pe care dragostea copleşitoare-a unei viţe de vie-l îmbrăţişa din toate părţile, ascunzându-l astfel de sine însuşi: struguri galbeni spânzurau din ea îmbiindu-l din belşug pe călător. Atuncea pofti să-şi potolească o mică sete şi să-şi ajungă un ciorchine; abia întinse mâna, că altă poftă-i veni: anume, să se-ntindă lângă arbore, ziua namiaza mare, şi să doarmă.

Lucru pe care Zarathustra-l făcu; şi, de-ndată ce se lungi pe pământ, în tihna şi căldura feluritelor ierburi, a şi uitat de puţintica-i sete şi-adormi. Căci, după zicala lui Zarathustra: un lucru-i mai de lipsă ca altul. Doar că ochii i-au rămas deschişi: – căci nu se mai săturau să tot privească şi să laude arborele şi dragostea viţei de vie. Ci, adormind, Zarathustra grăi aşa întru inima lui:

Sst! Sst! Nu cúmva lumea abia ce s-a desăvârşit? Ce-i cu mine?

Cum joacă, nevăzut, zefirul pe oglinda mării, uşor, ca puful de uşor: tot astfel – joacă somnul pe trupul meu.

El nu-mi închide pleoapele, sufletul treaz mi-l lasă. Uşor e, adevăr grăiesc, uşor ca puful.

Mă-nduplecă şi nu ştiu cum, m-atinge-abia, pe dinăuntru, cu mâna lui dezmierdătoare, mă sileşte. Da, mă sileşte să-mi întind oleacă sufletul: –

– cum mi se lungeşte şi istoveşte el, ciudatu-mi suflet! Să-l fi ajuns chiar la nămiezi amurgul unei zile-a şaptea? Să fi umblat prea mult, în fericirea-i, printre lucruri bune şi coapte?

Se-ntinde lung şi lung – mai lung! tolănitu-i, în pace, el, ciudatu-mi suflet. Se-nfruptase din prea multe bunătăţi, mâhnire-aceasta-ntraurită-l apasă şi-i schimonoseşte gura.

– Precum o corabie trasă-n cea mai ferit-adâncitură din țărmure: – iat-o, se reazemă de pământ, ostenită de lungile călătorii şi de mările primejdioase. Nu-i mai credincios pământul?

Precum o astfel de corabie se sprijină şi se lipeşte de uscat – c-ar fi de-ajuns un păianjen să-şi toarcă firul de la țărm la ea. De-odgoane mai vânjoase nici c-ar mai avea nevoie.

Precum o astfel de corabie-ostenită-n cea mai ferit-adâncitură din țărmur: aşa m-odihnesc şi eu acum la sânul pământului, credincios şi-ncrezător, aşteptând, legat de el cu fire dintre cele mai subțiri.

O, fericire! O, fericire! Vrei cumva să cânți, o suflete-al meu? Tu zaci în iarbă. Dar acesta-i sfântul ceas de taină-n care nici un păstor nu mai zice din fluierul său.

Fereşte-te! Doarme nămiaza dogoritoare pe câmpuri. Nu cânta! Sst! Lumea e desăvârşită.

Nu cânta, o, pasăre de stepă, o suflete-al meu! Nu mai şopti! Priveşte – sst! bătrâna amiază doarme, îşi mişcă buzele: oare nu bea măcar un picur de fericire –

– nici un picur negricios şi vechi de fericiri aurii, de vin auriu? O adiere o dezmiardă, fericirea-i râde. Astfel – râde un zeu. Sst! –

– "Din fericire, cât de puțin îi trebuie fericirii!" Aşa grăit-am cândva şi mă credeam înțelept. Dar era o hulă: a c e a s t a învățat-o-am acum. Nebunii înțelepți vorbesc mai bine.

Chiar lucrul cel mai mic, cel mai şoptit, cel mai uşor, alunecarea unei şopârle, o adiere, o fulgerare, o clipită – din p u ț i n u l acesta se-nfiripă soiul c e l e i m a i b u n e fericiri. Sst!

– Ce-am pățit: ascultă! Zburat-a cúmva timpul? Nu cad? N-oi fi căzut – ascultă! în fântâna veşniciei?

– Ce-i cu mine? Sst! Mă-nțeapă – vai! – în inimă? În inimă! Crapă, inimă, crapă după asemenea fericire, după asemenea-nțepătură!

– Cum? Nu cúmva lumea abia ce s-a desăvârşit? Rotunjindu-se şi pârguindu-se? O, cercul rotund de aur – încotro o fi zburând? Să-l prind din urmă! Țuşti!

Sst – – (şi-aici Zarathustra alungitu-s-a şi simți că doarme.)

Sus! îşi zise-n sinea lui, somnorosule! Tu, cel ce dormi la nămiază! Haideți, hai, picioare bătrâne! E vremea, şi încă binişor trecută, v-a mai rămas o bună bucată de drum –

Acum dormit-ați pe săturate, câtă vreme? Jumătate de veşnicie! Haide, hai odată, inimă bătrână! După asemenea somn, de câtă vreme ai nevoie – să te dezmeticeşti de tot?

(Dar atunci căzu din nou în somn, şi sufletul său l-a dojenit şi s-a-mpotrivit şi iar s-a culcat) – "Ci lasă-mă! Sst! Nu cúmva lumea abia ce s-a desăvârşit? O, mingea rotundă de aur!" –

"Scoală, grăi Zarathustra, hoţomanule, pierde-vară! Cum? Te tolăneşti mai departe, caşti, oftezi, te-azvârli-n fântâni adânci?

Au cine eşti? O suflete-al meu!" (şi-aici speriatu-s-a, căci o rază de soare căzu din cer pe chipul său)

"O cer deasupra mea, grăi suspinând şi se ridică în capul oaselor, te uiţi la mine? Mi-asculţi ciudatul suflet?

Oare când sorbi-vei stropul acesta de rouă ce-a căzut pe toate lucrurile pământului – când sorbi-vei sufletu-acesta ciudat –

– când, fântână a veşniciei! tu, hău luminos şi-nfiorător al nămiezii! când sorbi-vei napoi în tine sufletul meu?"

Aşa grăit-a Zarathustra şi se sculă-n picioare din culcuşu-i de lângă arbore, ca după o beţie neobişnuită: şi iată, soarele stătea mai departe drept deasupra creştetului său. Încât s-ar zice, pe bună dreptate, că Zarathustra n-a dormit atuncea mult.

* *
*

Cuvântul de întâmpinare

Numai într-un târziu după-amiază, după zadarnică şi-ndelungată căutare şi umblet din loc în loc, Zarathustra se-ntoarse iarăşi acasă-n văgăuna lui. Când însă aceasta i se ivi nainte, la nici douăzeci de paşi depărtare, se-ntâmplă un lucru la care acum se-aştepta cel mai puţin: auzi din nou cumplitul *strigăt de primejdie*. Şi, minune! de data aceasta venea din propria lui văgăună. Dar era un strigăt lung, înmulţit, năstruşnic, şi Zarathustra deosebi lămurit că el se-alcătuia din multe glasuri: chiar dacă, auzit de departe, ăuia asemeni strigătului ieşit dintr-o singură gură.

Atunci Zarathustra se repezi-n văgăuna lui şi iată ce panaramă-l aştepta îndată după cele-auzite! Căci acolo şedeau alăturea toţi pe lângă care trecuse peste zi: adică regele din dreapta şi regele din stânga, bătrânul mag şi papa, cerşetorul de bunăvoie, umbra, conştiinciosul spiritului, prevestitorul şi asinul; însă omul cel mai urât îşi pusese pe cap o coroană şi se-ncinse cu două cingători de purpură, – căci, aidoma tuturor celor urâţi, lui îi plăcea să se deghizeze şi să se dichisească. Dar în mijlocul acestei posomorâte cete stătea chiar vulturul lui Zarathustra, zbârlit şi neliniştit, căci trebuia să răspundă prea multor întrebări pentru care trufia lui n-avea nici un răspuns; cumintele şarpe însă-i atârna în jurul gâtului.

La toate-acestea se uita Zarathustra cu mare mirare; dup-aceea însă, îl măsură pe fiecare-n parte dintre oaspeţii lui cu prietenoasă dorinţă de-a-i cunoaşte, le citi în suflete şi se miră din nou. În răstimp, cei strânşi acolo se ridicaseră de la locurile lor şi aşteptară cu smerenie ca Zarathustra să le vorbească. Ci Zarathustra grăi aşa:

"Deznădăjduiţilor! Şi năstruşnicilor! Vasăzică strigătul *vostru* de primejdie auzitu-l-am eu? Şi-acuma ştiu şi unde-i de găsit acela pe care-n zadar căutatu-l-am astăzi: *omul superior* –:

– în propia mea văgăună se află dânsul, omul superior! Dar ce mă mir? Nu momitu-l-am chiar eu la mine prin jertfă de miere şi viclene chemări ademenitoare din gura fericirii mele?

Totuşi parcă nu faceţi bună tovărăşie, vă faceţi inimă amară unii altora, voi, cei ce strigaţi a primejdie, când staţi laolaltă aici? Trebuie-ntâi să vină unul,

– unul care să vă facă iarăşi să râdeţi, un bun măscărici hazliu, un dănţuitor şi-un vânt şi-un zburdalnic, vreun bătrân nebun: – voi ce părere-aveţi?

Iertaţi-mă dară, deznădăjduiţilor, că folosesc în faţa voastră astfel de vorbe mărunte, nevrednice, adevăr grăiesc vouă, de-asemenea oaspeţi! Ci nu ghiciţi, văd, *ce* îi dă curaj acestei inimi a mele: –

– voi înşivă-i daţi, şi vederea voastră, iertaţi-mă! Căci prinde curaj oricine se uită la un deznădăjduit. Să-l îmbărbătezi pe-un deznădăjduit – pentru asta oricine se crede destul de tare.

Mie însumi datu-mi-aţi voi această putere, – o danie bună, înalţii mei oaspeţi! Un dar cum se cuvine din partea oaspeţilor! Haideţi, nu vă supăraţi că vă-mbii şi cu-al meu.

Iată-mi împărăţia şi stăpânirea: dar ce-i al meu *va fi* al vostru-n seara şi noaptea aceasta. Lighioaiele mele vă vor sluji: văgăuna mea vă fie locul de odihnă!

La mine-acasă, nimeni *nu* trebuie să deznădăjduiască, în hotarele-ocolului meu, eu îl păzesc pe oricine de fiarele de pe-ntinsul lui. Şi-acesta-i lucrul cel dintâi cu care vă-mbii: adăpostul.

Al doilea însă este: degetul meu cel mai. Şi-avându-l *pe-acesta*, vă veţi lua chiar toată mâna, ei bine! şi inima pe deasupra! Bine-aţi venit aicea, bine-aţi venit, iubiţilor oaspeţi!"

Aşa grăit-a Zarathustra şi râse plin de dragoste şi răutate. Dup-acest cuvânt de-ntâmpinare, oaspeţii lui se plecară iar în tăcere şi cu multă cuviinţă; iar regele din dreapta-i răspunse în numele lor.

"O Zarathustra, după felul în care datu-ne-ai mâna şi-ntâmpinatu-ne-ai, te cunoaştem că eşti Zarathustra. Umilitu-te-ai în faţa noastră; aproape däunat-ai cuviinţei noastre –:

– dar cine-ar fi în stare să se umilească, asemenea ţie, atâta de falnic? Aceasta ne ridică pe noi înşine, e-o alinare pentru ochii şi inimile noastre.

Numai privind atâta doar, ne suim cu plăcere pe munţi mai înalţi ca muntele-acesta. Căci noi venit-am ca nişte iscoditori, voit-am să vedem ce anume limpezeşte ochii tulburi.

Şi uite, s-a şi isprăvit cu orice strigăt al nostru de primejdie. Ne şi stau deschise şi-ncântate mintea şi inima. Mai puţin: şi curajul nostru ajunge să fie năbădăios.

Nimic, o Zarathustra, nu creşte mai îmbucurător pe pământ decât o voinţă înaltă şi neclintită: aceasta-i cea mai frumoasă plantă a lui. Un întreg ţinut se-nviorează datorită unui singur arbore ca acesta.

Cu pinul îl asemui pe-acela care se naltă, aidoma ţie, o Zarathustra:

lung şi tăcut şi zdravăn şi singur, din lemnul cel mai bun şi mai mlădios, măreț, –

– în cele din urmă însă, punând stăpânire cu crengi puternice şi verzi pe moşia l u i , ridicând întrebări puternice-n fața vânturilor şi-a vijeliilor şi-a tot ce-i din partea locului pe culmi,

– dând răspunsuri mai puternice, un poruncitor, un biruitor: o, cine n-ar urca pe munți înalți ca să vadă asemenea plante?

De arborele tău de-aici, o Zarathustra, îşi vine-n fire şi cel morocănos, cel rătăcit; la vederea ta, şi nestatornicul se simte la adăpost, iar inima lui se-ntremează.

Şi-adevăr grăiesc ție, către muntele şi arborele tău se-ndreaptă astăzi multe priviri; un mare dor deschisu-s-a şi mulți învățat-au să-ntrebe: cine-i Zarathustra?

Şi toți cei cărora picuratu-le-ai în ureche vreodată cântarea şi mierea ta: ascunşii, pustnicii singuri*, pustnicii-n doi** grăit-au dintr-o dată întru inima lor:

"Mai trăieşte Zarathustra? Nu mai face să trăieşti, totu-i la fel, totu-i zadarnic: sau – trebuie să trăim cu Zarathustra!"

"De ce nu vine cel ce vestitu-s-a de-atâta vreme? aşa întreabă mulți; înghițitu-l-a singurătatea? Sau să venim cumva noi la el?"

Acum se-ntâmplă că singurătatea însăşi se frăgezeşte şi se sparge, asemeni unui mormânt ce se sparge şi nu-şi mai poate ține morții. Peste tot vedem înviați.

Acuma urcă şi tot urcă valurile ce-ți împresură măgura, o Zarathustra. Şi oricât de naltă-ți este culmea, mulți sunt nevoiți să urce la tine; luntrea ta nu va mai sta la uscare multă vreme.

Şi faptul că noi, cei deznădăjduiți, venit-am acum în văgăuna ta şi, iată, nu mai deznădăjduim: nu e decât un semn prevestitor că alții mai buni ca noi sunt în drum spre tine, –

– căci este-n drum spre tine chiar ea, ultima rămăşiță de Dumnezeu printre oameni, adică: toți oamenii marelui dor, ai marii scârbe, ai marii lehamite,

– toți cei ce nu vor să trăiască ori învață din nou să n ă d ă j d u i a s c ă – ori învață de la tine, o Zarathustra, m a r e a nădejde!"

Aşa grăit-a regele din dreapta şi-i apucă lui Zarathustra mâna ca să i-o sărute; dar Zarathustra se-mpotrivi acestei înalte cinstiri şi se trase napoi

*Einsiedler

**Zweisiedler

cu groază, iute şi-n tăcere, parcă fugind în zări depărtate. După puţină vreme însă fu din nou între oaspeţii lui, în privi cu ochi luminoşi, cercetători şi grăi:

Dragi oaspeţi şi oameni superiori, am să vorbesc nemţeşte* şi limpede** cu voi. Nu *pe voi* v-aşteptam aici în munţii aceştia.

("Nemţeşte şi limpede? Ferească Dumnezeu! rosti aparte regele din stânga; se vede treaba că nu-i cunoaşte pe drăguţii de nemţi acest înţelept de la Soare-Răsare!

Dar poate vrea să zică "nemţeşte şi mârlăneşte***" – fie! Aceasta, în zilele noastre, nu-i încă de cel mai prost gust!")

"Puteţi să fiţi, adevăr grăiesc vouă, cu toţii nişte oameni superiori, urmă Zarathustra: dar pentru mine – nu sunteţi destul de nalţi şi de puternici.

Pentru mine, adică: pentru ne-ndurarea ce tace-n mine, dar n-o să tacă de-a pururi. Şi, deşi voi ţineţi de mine, nu-mi sunteţi totuşi mâna dreaptă.

Căci acela ce stă, ca voi, pe picioare betege şi plăpânde vrea, înainte de toate, că ştie lucrul acesta ori că şi-l tăinuieşte: să fie *cruţat*.

Braţele şi picioarele însă eu nu mi le cruţ, *nu-mi cruţ războinicii*: cum aţi putea să-mi fiţi voi de folos în războiul *meu*?

Cu voi mi-aş strica şi orice biruinţă. Şi mulţi dintre voi ar cădea doar auzindu-mi răpăitul asurzitor al tobelor.

Nu sunteţi pentru mine nici destul de frumoşi şi vrednici de cinste. Eu am nevoie de oglinzi curate şi netede pentru-nvăţătura mea; pe faţa oglinzilor voastre mi se sluţeşte chiar şi chipul.

V-apasă pe umeri multe poveri şi multe-amintiri; şi mulţi pitici din cei răi se ghemuiesc în cotloanele voastre. Gloat-ascunsă este şi-n voi.

Şi chiar de sunteţi soiuri bune şi superioare: multe lucruri din voi sunt strâmbe şi stâlcite. Nu-i faur pe lume în stare să vă dreagă şi să vă-ndrepte din ciocan.

Nu sunteţi decât nişte punţi: superiorii păşească dincolo pe voi! Aveţi însemnătatea unor trepte: aşa că nu vă supăraţi pe-acela ce calcă pe voi urcându-se pe culmea *lui*!

Din sămânţa voastră poate să-mi crească şi mie odată un fiu adevărat şi-un moştenitor desăvârşit: dar lucrul acesta-i departe. Voi înşivă nu sunteţi dintr-aceia cărora să le las moştenirea şi numele meu.

Nu pe voi v-aştept aici în munţii aceştia, nu cu voi îndrăzni-voi să cobor pentru ultima oară. Venitu-mi-aţi doar ca semn prevestitor că cei superiori sunt în drum spre mine, –

*deutsch
**deutlich
***derb

– n u pe oamenii marelui dor, ai marii scârbe, ai marii lehamite şi ceea ce numeaţi voi rămăşiţă de Dumnezeu.

– Nu! Nu! De trei ori nu! Pe a l ţ i i -i aştept eu aici în munţii aceştia şi nu-mi voi mişca fără ei piciorul din loc,

– pe cei superiori, mai puternici, mai siguri de sine, mai veseli, pe-aceia ce sunt clădiţi dreptunghic la trup şi la suflet: n i ş t e l e i r â z â n d urmează să vină!

Oh, scumpilor oaspeţi, năstruşnicilor, – n-auzit-aţi încă nimic de copiii mei? Şi că sunt în drum spre mine?

Vorbiţi-mi dară de grădinile mele, de insulele mele fericite, de noul şi frumosul meu neam, – de ce nu-mi vorbiţi despre astea?

De la iubirea voastră îmi cer eu darul acesta de oaspeţi: să-mi vorbiţi de copiii mei. Într-aceasta sunt bogat, într-aceasta sărăcit-am: ce n-am dăruit,

– ce n-aş dărui să am un singur lucru: copiii a c e ş t i a , plantaţia a c e a s t a vie, pomii a c e ş t i a ai vieţii, pomi ai voinţei mele şi-ai celei mai mari nădejdi în care stau!"

Aşa grăit-a Zarathustra şi se opri dintr-o dată din cuvântarea lui: căci îl cuprinse dorul şi-nchise ochii şi gura din pricina zvâcnetului inimii sale. Şi toţi oaspeţii lui tăcură şi ei şi rămaseră liniştiţi şi uluiţi: numai bătrânul prevestitor făcea la semne din mâini şi din muşchii feţei.

* *
*

Cina cea de taină

Căci, în locul acesta, prevestitorul întrerupse cuvântul lui Zarathustra şi al oaspeţilor săi: el îşi făcu în grabă loc în faţă, ca unul ce n-are vreme de pierdut, îi luă lui Zarathustra mâna şi spuse cu glas ridicat: "Ci, Zarathustra!

Un lucru-i mai de lipsă ca altul, tu însuţi ai spus-o: ei bine, un lucru îmi este acuma *mie* mai de lipsă ca toate celelalte.

O vorbă la vremea potrivită: nu m-ai poftit la *ospăţ*? Iar aici sunt mulţi ce făcut-au drumuri lungi. Doar n-ai de gând să ne dai de mâncare cuvântări!

Mi-aţi şi pomenit prea mult cu toţii de dârdâitul de frig, de înec, de năbuşire şi de alte pacoste ale trupului: nici unul însă n-a pomenit de pacostea *mea*, adică de hămeseală –"

(Aşa grăit-a prevestitorul; cum însă lighioaiele lui Zarathustra auziră aceste graiuri, o şterseră din loc de spaimă. Căci văzură că orice-aduseseră ele peste zi nu va fi-ndeajuns ca să-l îmbuibe pe un singur prevestitor.)

"Punând şi-nsetoşarea la socoteală, urmă prevestitorul. Şi chiar de-aud cum susură apa aici, aidoma graiului înţelepciunii, adică din belşug şi fără-ncetare: eu – vreau *vin*!

Nu oricine-i, asemenea lui Zarathustra, un băutor de apă din naştere. Apa nici nu-i bună pentru cei cuprinşi de osteneală şi vestejire: *nouă* ni se cuvine vin, – acesta numai duce la grabnică înzdrăvenire şi la sănătate pe loc!"

În clipa aceasta, când prevestitorul pohti un vin, se nimeri ca şi regele din stânga, tăcutul, să aibă o dată prilejul de-a cuvânta. "De vin, grăi, avut-am grijă *noi*, frăţâne-meu, regele din dreapta, şi cu mine: noi avem la vin berechet, – un întreg samar pe asin. Aşa că nu ne lipseşte nimic afară de pâine."

"Pâine? sări Zarathustra şi râse totodată. Chiar pâine n-au sihaştrii. Dar nu numai cu pâine trăieşte omul, ci şi cu carnea bună a mieilor, din care eu am vreo doi:

– *Aceia* trebuie repede junghiaţi şi gătiţi, dregându-i cu salvie: aşa mi-i plac ei mie. Şi nici de rădăcini şi de fructe nu ducem lipsă, destul de

bune chiar pentru cei cu pofte şi gusturi alese; nici de spart la nuci şi de ghicit la ghicitori.

Aşadar vom face cât de repede ceva bun de mâncare. Cine însă vrea să mănânce cu mine trebuie să pună şi mâna, chiar şi regii. Căci la Zarathustra poate fi bucătar şi-un rege."

Cu-ndemnul acesta le făcu pe plac la toți: dar cerşetorul de bunăvoie nu se-nvoi cu carnea şi vinul şi mirodeniile.

"Ian auziți la chefliul de Zarathustra! zise-acesta glumind: te duci în văgăuni şi-n munți înalți ca să-ți găteşti asemenea bucate?

Fireşte, acum înțeleg ce-nvățatu-ne-a el odinioară: "Lăudată fie sărăcia simplă!" Şi de ce vrea să-i oprească pe cerşetori."

"Fii vesel, îi răspunse Zarathustra, aşa cum sunt şi eu. Rămâi la obiceiul tău, desăvârşitule, zdrobeşte-ți grăunțele, bea-ți apa, laudă-ți cuhnia: numai să te-nveselească!

Eu sunt o lege numai pentru-ai mei, nu sunt o lege pentru toți. Acela însă ce-i de-al meu se cere să aibă oase tari, dar şi picioare sprintene, –

– să fie-nsetat de războaie şi petreceri, să n-aibă mintea-ntunecată, să nu fie un aiurit, să fie gata de ce-i mai greu ca de-o petrecere a lui, să fie sănătos şi teafăr.

Lucrul cel mai bun e hărăzit alor mei şi mie; şi dacă nu ni se dă, ni-l luăm: – cea mai bună hrană, cel mai limpede dintre ceruri, cele mai puternice gânduri, cele mai frumoase femei!" –

Aşa grăit-a Zarathustra; ci regele din dreapta sări: "Ciudat! Mai auzitu-s-au vreodată asemenea lucruri cuminți din gura unui înțelept?

Şi-adevăr grăiesc vouă, acesta-i lucrul cel mai ciudat la un înțelept, că, pe lângă toate-acestea, mai e şi cuminte şi nu-i un măgar."

Aşa grăit-a regele din dreapta şi se minună; ci asinul spuse, privitor la cuvântarea lui, cu rea-voință ‹:›* I-HA**. Acesta însă fu-nceputul acelei lungi benchetuiri ce se numeşte-n cărțile de istorie "cina cea de taină". Dar la aceasta despre nimic altceva nu s-a vorbit decât despre *omul superior*.

* *
*

**Întregirea noastră (n.t.).*

**I-A *(v. nota de la p. 186, n.t.).*

Despre omul superior

1

Când venit-am prima oară la oameni, făcut-am prostia pustnicilor, marea prostie: m-am proțăpit în piață.

Şi, vorbindu-le tuturor, nu i-am vorbit nici unuia. Seara însă, tovarăşi îmi fură dănțuitori pe funie şi stârvuri; şi eu însumi, aproape un stârv.

O dată cu noua dimineață însă, m-ajunse un nou adevăr: învățat-am să grăiesc ‹:›* "Dar ce mă priveşte pe mine piața şi gloata şi zarva gloatei şi urechile lungi ale gloatei?"

Oamenilor superiori, învățați de la mine lucrul acesta: în piață, nimeni nu crede-n oameni superiori. Şi, dacă vreți să vorbiți acolo, n-aveți decât! Gloata însă face cu ochiul ‹:› "Toți suntem la fel."

"Oamenilor superiori, – aşa face gloata cu ochiul – nu se află oameni superiori, noi toți suntem la fel, că omul e om; înaintea lui Dumnezeu – noi toți suntem la fel!"

Înaintea lui Dumnezeu! – Dar acum acest Dumnezeu a murit. În fața gloatei însă, noi nu voim să fim la fel. Oamenilor superiori, fugiți de piață!

* *
*

2

Înaintea lui Dumnezeu! – Dar acum acest Dumnezeu a murit! Hei, oamenilor superiori, acest Dumnezeu v-a fost cea mai mare primejdie.

Abia de când el zace-n mormânt, înviat-ați voi din nou. Abia acuma vine marea amiază, abia acuma omul superior ajunge – stăpân!

Înțeles-ați această vorbă, fraților? Sunteți spăimântați: vă amețesc oare inimile? Se cască hăul aici pentru voi? Vă latră câinele iadului aici?

**Întregirea noastră (n.t.).*

Hai! Haideți! Oamenilor superiori! Abia acum se screme-n durerile facerii muntele viitorului omenesc. Murit-a Dumnezeu: acuma n o i voim – ca supraomul să trăiască.

* *
*

3

Cei mai îngrijorați întreabă astăzi: "Cum poate omul dăinui?" Zarathustra însă întreabă, singurul şi primul: "Cum poate omul să fie d e p ă ş i t ?"

Mie supraomul îmi stă pe inimă, e l este primul şi singurul gând al meu, – iar n u , nu omul: nu aproapele, nu cel mai sărac, nu cel mai suferind, nu cel mai bun –

O fraților, ceea ce pot iubi la om e că-i o trecere şi-o scăpătare. Şi chiar şi la voi sunt multe ce mă fac să iubesc şi să trag nădejde.

Că voi disprețuiți, voi, oamenilor superiori, mă face să trag nădejde. Căci marii disprețuitori sunt marii-nchinători.

Faptul că deznădăjduiți se cuvine să fie la mare cinste. Căci n-ați învățat cum să vă dați bătuți, n-ați învățat măruntele măsuri de prevedere.

Căci astăzi cei mărunți ajuns-au stăpâni: ei predică toți supunerea şi cumpătarea şi prevederea şi sârguința şi cuviința şi lungul şi-aşa-mai-departe al micilor virtuți.

Ceea ce ține de firea femeiască, ceea ce se trage din neam de slugi şi mai cu seamă gloata corcită: i a t ă c e vrea s-ajungă acum stăpân pe orice soartă omenească – o, scârbă! Scârbă! Scârbă!

I a t ă c e -ntreabă şi tot întreabă şi nu mai oboseşte: "Cum se păstrează omul cât mai bine, cât mai mult şi cât mai plăcut?" Prin asta – sunt ei stăpânii de astăzi.

Pe-aceşti stăpâni de astăzi, fraților, biruiți-mi-i – pe-aceşti mărunței: a c e ş t i a sunt cea mai mare primejdie a supraomului!

Oameni superiori, biruiți-mi micile virtuți şi micile măsuri de prevedere, cuviințele cât firul de nisip, vânzoleala de furnici, amărâta priință, "fericirea celor mai mulți" – !

Şi mai bine să deznădăjduiți decât să vă dați bătuți. Şi-adevăr grăiesc vouă, îmi sunteți dragi că nu ştiți să trăiți în ziua de astăzi, oamenilor superiori! Căci v o i trăiți aşa – în chipul cel mai bun!

* *
*

4

Aveți cutezanță, fraților? Sunteți inimoşi? N u cutezanță naintea martorilor, ci cutezanță de pustnic şi de vultur, pe care nici un dumnezeu n-o mai vede?

Sufletele reci, catârii, orbii, chercheliții nu se numesc, pentru mine, inimoşi. Inimă are cel ce cunoaşte frica, însă frica o î n v i n g e cel ce priveşte-n hău, dar cu s e m e ț i e .

Cel ce priveşte-n hău, dar cu ochi de vultur, cel ce î n h a ț ă hăul cu gheare de vultur: acela-i cutezător. – –

* *
*

5

"Omul e rău" – aşa grăitu-mi-au spre mângâiere toți prea-nțelepții. Ah, numai de-ar fi adevărat şi azi! Căci răul este puterea cea mai bună a omului.

"Omul trebuie să se facă mai bun şi mai rău" – astfel predic e u . De răul cel mai mare e nevoie spre cel mai mare bine al supraomului.

Pentru-acel pilduitor al lumii mărunte putut-a să fie bine c-a pătimit şi purtat-a pentru păcatul omului. Eu însă mă bucur de păcatul cel mare ca de marea mea m â n g â i e r e . –

Asemenea lucru însă nu-i spus pentru cei ce au urechile lungi. Nici orice vorbă nu e portrivită-n orice gură. Acestea-s lucruri gingaşe, depărtate: de ele nu trebuie să se-agațe nişte copite de oaie!

* *
*

6

Oamenilor superiori, socotiți că mă aflu aici ca să dreg ce voi ați stricat?

Sau c-aş vrea de-aici înainte să mă-ngrijesc de-un aşternut mai moale pentru voi, suferinzii? Ori să vă-ndrum pe nişte noi şi mai uşoare poteci pe voi, nestatornicilor, rătăciților, cățăraților pe stânci?

Nu! Nu! De trei ori nu! Tot mai mult, tot mai buni din neamul vostru pieri-vor, – căci o s-o duceți tot mai rău şi mai greu. Numai aşa –

– numai aşa va creşte omul la nălțimea a c e e a la care-l loveşte şi sparge fulgerul: destul de nalt pentru fulger!

Ceea ce-i puțin, ce dăinuie mult, ce-i depărtat țînteşte mintea şi dorul meu: ce mi-ar păsa de mica, multa, scurta voastră nenorocire?

Pentru mine, voi încă nu pătimiți destul! Căci pătimiți pentru noi, şi încă n-ați pătimit *pentru om*. Ați minți de-ați spune altfel! Voi toți nu pătimiți de ce pătimit-am *eu*. – –

* *
*

7

Nu-i destul pentru mine că fulgerul nu mai dăunează. Nici să-l abat din drumu-i nu vreau: el trebuie să-nvețe – să lucreze *pentru mine*. –

Înțelepciunea de mult mi se-adună aidoma unui nor, ajunge tot mai tăcută şi-ntunecată. Astfel face orice-nțelepciune ce va da *odată* naştere unor fulgere. –

Pentru oamenii-aceştia de azi, nu vreau să fiu *lumină*, nici să mă numesc lumină. *Lor* – vreau să le iau vederea: fulger al înțelepciunii mele! Scoate-le ochii!

* *
*

8

Nu năzuiți mai sus decât vă stă-n putință: o primejdioasă prefăcătorie se-ntâlneşte la cei ce năzuiesc mai sus decât le stă-n putință.

Mai cu seamă dacă năzuiesc la lucruri mari! Căci trezesc neîncredere față de lucrurile mari, aceşti dibaci calpuzani şi comedianți: –

– până ce fi-vor, la urmă, nefireşti cu ei înşişi, uitându-se-ncrucişat, cu viermănoşia văruită, ascunşi subt vorbe tari, subt virtuți de ochii lumii, sub strălucitoare şi nefireşti lucrări.

Fiți cu mare băgare de seamă, oamenilor superiori! Căci nimic nu trece azi pentru mine mai de preț şi mai rar decât buna-credință.

Această zi de azi nu e a gloatei? Gloata însă nu ştie ce-i mare, ce-i mic, ce-i drept şi ce-i de bună-credință: ea este strâmbă fără de vină, ea minte necontenit.

* *
*

9

Fiți cu mare neîncredere, oamenilor superiori, inimoşilor! Voi, cei cu inimă deschisă! Țineți-v-ascunse temeiurile! Căci această zi de azi e a gloatei.

Ceea ce gloata-nvăţat-a odinioară să creadă fără temeiuri, cine-ar putea să-i zdruncine – prin temeiuri?

Iar lumea din piaţă o faci să creadă prin mişcările trupului. Dar temeinicia face gloata ne-ncrezătoare.

Şi dacă adevărul a învins odată, vă-ntrebaţi cu mare neîncredere: "Ce greşeală puternică luptat-a pentru el?"

Păziţi-vă şi de-nvăţaţi! Aceştia vă poartă ură: căci sunt nerodnici! Au ochii reci şi uscaţi, nainte-le orice pasăre zace jumulită.

Asemenea inşi se-ngâmfă că nu mint: dar neputinţa de-a minţi nu-i încă iubire de adevăr. Păziţi-vă!

Lipsa de friguri încă nu-i cunoaştere! Iar în spiritele răcite, eu nu cred. Cel ce nu poate minţi nu ştie ce-i adevărul.

* *
*

10

Dacă vreţi să vă nălţaţi, folosiţi picioarele voastre! Nu vă lăsaţi *duşi* în sus, nu vă puneţi pe spinările şi capetele altora!

Tu însă urci călare? Călăreşti cu iuţeală în sus către ţelul tău? Ei bine, prietene! Atunci şi piciorul tău ologit stă călare cu tine!

Când ajungi la ţelul tău, când sari de pe cal: tu, omule superior, chiar pe *culmea* ta – ai să te-mpiedici!

* *
*

11

Creatorilor, oamenilor superiori! Doar pentru copilul tău porţi sarcina.

Nu vă lăsaţi prostiţi şi-nduplecaţi de nimic! Cine-i oare aproapele *vostru*? Şi chiar de faceţi ceva pentru-"aproapele", – voi totuşi nu creaţi pentru el!

Uitaţi-mi, creatorilor, de cuvântul acesta "pentru": tocmai virtutea voastră vrea să nu săvârşiţi nici un lucru cu "pentru" şi "de dragul" şi "fiindcă". La vorbele-acestea făţarnice şi mărunte să vă-nfundaţi urechile.

Acest "pentru-aproapele" e virtute doar la cei mărunţi: între ei se spune "unul ca altul" şi "o mână spală pe alta": – ei n-au nici drept, nici putere asupra interesului *vostru*!

În interesul vostru, creatorilor, e prevederea şi luare-aminte a celor

ce poartă sarcina! Ce încă nimeni n-a văzut cu ochii, rodul: acesta vă ocroteşte şi cruță şi hrăneşte-ntreaga iubire.

Acolo unde vă este-ntreaga iubire, la copilul vostru, vă e şi virtutea! Lucrarea voastră, voința voastră e "aproapele" *vostru*: nu vă lăsați înduplecați de false valori!

* *
*

12

Creatorilor, oamenilor superiori! Bolnav e cine trebuie să nască; cine însă născut-a e necurat.

Întrebați femeile: nu naşti fiindcă-ți face plăcere. Durerea le face pe găini şi pe poeți să cotcodăcească.

O creatorilor, în voi e multă necurăție. Şi asta pentru că n-ați avut încotro şi fost-ați mame.

Un nou copil: şi vai, şi câtă nouă durere nu venit-a pe lume! Dați-vă la o parte! Şi cel ce-a născut să-şi spele bine sufletul!

* *
*

13

Nu fiți virtuoşi mai presus de puterile voastre! Şi nu cereți nimic de la voi împotriva a ceea ce poate fi adevărat!

Mergeți pe urmele pe unde-a călcat virtutea părinților voştri! Cum ați vrea să urcați în înalturi, dacă voința părinților voştri nu urcă o dată cu voi?

Însă cel ce vrea să fie-ntâi născut să bage de seamă să n-ajungă şi târziu născut! Şi-acolo unde-s păcate strămoşeşti, să nu doriți a trece drept nişte sfinți!

Acela ai cărui părinți se țineau de femei şi de vinuri tari şi de mistreți: ce-ar fi de-ar cere de la sine neprihănire?

O neghiobie ar fi! Adevăr grăiesc vouă, mi se pare mult, pentru un asemenea om, de-i bărbatul unei singure sau a două sau a trei femei.

Şi de-ar ctitori mănăstiri şi-ar scrie desupra uşii: "Drumul către cele sfinte", – eu tot aş grăi: Pentru ce? e-o nouă neghiobie!

Înălțat-a pentru sine însuşi o temniță şi-un adăpost: să-i fie de bine! Dar eu nu cred în asta.

În singurătate creşte ce-aduce omul în ea, chiar jivina lăuntrică. De-aceea, mulți nu trebuie-ndrumați către singurătate.

Fost-a pân-acum pe pământ ceva mai murdar ca sfinții pustiului? În jurul lor nu numai dracul se zbenguia, – ci şi porcul.

* *
*

14

Sfielnici, ruşinați, stângaci, aidoma unui tigru căruia nu i-a izbutit săritura: astfel, oamenilor superiori, văzutu-v-am adeseori strecurându-vă deoparte. Nu v-a izbutit o aruncare.

Dar, jucătorilor de zaruri, ce-are-a face! N-ați învățat să jucați şi să vă bateți joc aşa cum trebuie să jucăm şi să ne batem joc! Nu stăm întruna la o mare masă de joc şi de bătaie de joc?

Şi dacă nu v-a izbutit lovitura cea mare, sunteți de-aceea voi înşivă – neizbutiți? Şi dacă n-ați izbutit voi înşivă, n-a izbutit de aceea – omul? Dar dacă omul n-a izbutit: ei bine! înainte!

* *
*

15

Cu cât mai de soi e un lucru, cu-atât mai rar îți izbuteşte el. Voi, oameni de soi de-aici, superiorilor, nu sunteți cu toții – neizbutiți?

Nu vă-ntristați, ce are-a face! Câte nu-s cu putință încă! Învățați să râdeți de voi înşivă aşa cum trebuie să se râdă!

Ce mare mirare că ieşit-ați prost ori ieşit-ați bine pe jumătate, voi, cei pe jumătate sparți! Nu se-mbulzeşte şi se loveşte-n voi – viitorul omului?

Partea cea mai depărtată a omului, cea mai adâncă, cea mai înaltă, înaltă până la stele, puterea lui uriaşă: toate acestea nu spumegă înfruntându-se-n oala voastră?

Ce mare mirare că multe oale se sparg! Învățați să râdeți de voi aşa cum trebuie să se râdă! Oamenilor superiori, dar câte nu-s cu putință încă!

Şi-adevăr grăiesc vouă, câte nu ieşit-au totuşi bine! Ce bogat e pământul acesta-n lucruri mărunte, bune, desăvârşite, în izbutiri!

Înconjurați-vă, oamenilor superiori, de lucruri mărunte, bune, desăvârşite! A căror coacere aurie lecuieşte inima. Desăvârşirea ne-nvață a spera.

* *
*

16

Care-a fost până azi, aici pe pământ, păcatul cel mai mare? Nu fost-a oare graiul celui ce grăit-a: "Vai celor ce râd acum!"

Nu găsise chiar nici un temei de râs pe pământ? Atunci căutat-a prost. Şi-un copil găseşte-aici temeiuri.

Acela – nu iubea destul: altminteri, ne-ar fi iubit şi pe noi, cei ce râdem! Ci el ne-a urât şi ne-a luat în râs, plângere şi scrâşnire din dinți făgăduitu-ne-a nouă.

Trebuie oare să blestemi numaidecât, atunci când nu iubeşti? Asta – mi se pare de prost gust. Dar el aşa făcut-a, acest lipsit de-ngăduință. Venea din gloată.

Iar el nici nu iubea destul: altminteri, s-ar fi supărat mai puțin de nu-l iubeai. Căci orice mare iubire nu *vrea* iubire: – vrea mai mult.

Dați-vă la o parte din calea tuturor celor lipsiți de-ngăduință! Aceştia-s un neam sărman, bolnav, un neam de traistă: se uită strâmb la viața asta şi deoache pământul.

Dați-vă la o parte din calea tuturor celor lipsiți de-ngăduință! Ei au picioare grele şi inimi zăpuşitoare: – nu ştiu să joace. Cum ar putea să fie pământul uşor pentru astfel de oameni?

* *
*

17

Gârbovite se-apropie toate lucrurile bune de țelul lor. Aidoma pisicilor îşi încovoaie spinarea, torc lăuntric în fața fericirii lor apropiate, – toate lucrurile bune râd.

Pasul vădeşte când cineva calcă pe cărarea *lui*: priviți-mă cum păşesc! Cel ce se-apropie însă de țelul său dănțuieşte.

Şi-adevăr grăiesc vouă, nu m-am prefăcut în statuie, încă nu stau aici încremenit, nesimțitor, de piatră, un stâlp; mi-e dragă alergarea iute.

Şi chiar dacă pe pământ se află şi nămol şi mare mâhnire: cel ce are picioare uşoare trece-n fugă peste glod şi dănțuieşte ca pe gheața măturată.

Sus inimile, fraților, sus! mai sus! Şi nu-mi uitați nici de picioare! Sus şi picioarele, bunilor dănțuitori, ba şi mai bine: stați şi-n cap!

* *
*

18

Această coroană a celui ce râde, această coroană-cunună de trandafiri: eu singur mi-am pus această coroană, eu singur sfinţitu-mi-am râsetele. Nu găsit-am astăzi pe altul îndeajuns de tare pentru asta.

Zarathustra dănţuitorul, Zarathustra cel sprinten, cel ce face semne cu aripile, gata de zbor, făcând la semne tuturor păsărilor, deplin pregătit, un fericit-uşuratec: –

Zarathustra cel ce prevesteşte adevărul, Zarathustra cel ce râde de adevăr, nu un nerăbdător, nu un lipsit de-ngăduinţă, ci unul care iubeşte săriturile şi săriturile-ntr-o parte; eu singur mi-am pus această coroană!

* *
*

19

Sus inimile, fraţilor, sus! mai sus! Şi nu-mi uitaţi nici de picioare! Sus şi picioarele, bunilor dănţuitori, ba şi mai bine: staţi şi-n cap!

Sunt şi-n fericire vieţuitoare greoaie, sunt poticniţi din naştere. Se căznesc năstruşnic, aidoma unui elefant ce se chinuie să stea în cap.

Dar şi mai bine să fii nebun de fericire decât nebun de nefericire, mai bine să joci împiedicat decât să mergi ca un olog. Învăţaţi, aşadar, de la mine-nţelepciunea mea: şi cel mai rău dintre lucruri are două dosuri bune, –

– şi cel mai rău dintre lucruri are picioare bune de joc: aşadar, învăţaţi-vă pe voi înşivă, oameni superiori, să staţi pe picioarele drepte-ale voastre!

Aşadar, uitaţi-mi de mâhnire şi de toată tristeţea de gloată! O, cât de trişti mi se par şi azi măscăricii gloatei! Această zi de azi e însă a gloatei.

* *
*

20

Faceţi-mi ca vântul când se prăvăleşte din văgăunile munţilor săi: după fluierul lui voieşte să joace, mările tremură şi zvâcnesc sub tălpile lui.

Acela ce dă asinilor aripi, ce mulge leoaicele, lăudat să fie spiritul acesta bun şi nestăpânit ce vine ca o furtună la orice azi şi la orice gloată, –

– acela ce-i vrăjmaşul ciulinilor şi-al chiţibuşarilor şi-al tuturor frunzelor şi buruienilor veştede: lăudat să fie spiritul acesta furtunatec, sălbatic, bun şi liber, ce dănţuieşte pe nămoluri şi mâhniri ca pe nişte pajişti!

Acela ce urăşte jigodiile* gloatei şi orice făptură neizbutită şi-ntu-

necată: lăudat să fie spiritul acesta al tuturor spiritelor libere, furtuna râzătoare ce suflă praf în ochi tuturor celor ce văd în negru şi suferă de bubă-neagră!

Oamenilor superiori, păcatul vostru cel mai mare este: nici unul dintre voi n-a-nvățat să dănțuiască aşa cum trebuie să se dănțuiască – zbucnind din voi! Ce are-a face că ieşit-ați prost?

Câte nu-s cu putință încă! Aşadar, învățați să râdeți dincolo de voi! Sus inimile, bunilor dănțuitori, mai sus! mai sus! Şi nu-mi uitați nici de râsul bun!

Această coroană a celui ce râde, această coroană-cunună de trandafiri: eu, fraților, vouă v-arunc această coroană! Râsul eu sfințitu-l-am; oamenilor superiori, învățați-mi – să râdeți!

* *
*

---

*Schwindhunde, *sg.* Schwindhund, *creație a lui N sugerată de cuvântul* Windhund *"ogar; om vânturatic, uşuratic", de la* Wind *"vânt" şi* Hund *"câine";* Schwindhund, *peiorativ în opoziție cu* Wind, *element proslăvit în acest paragraf, cumulează sensurile "câine", "jigărit" şi "vânturatic", conținute şi în termenul românesc* jigodie, *care, deşi formal nu trimite la* vânt, *e de preferat pentru că satisface exigențele semantice ale echivalării cuvântului german în limba noastră (n.t.).*

Cântecul tristeții

1

Grăind aceste graiuri, Zarathustra stătea aproape de intrarea văgăunii lui; o dată cu cele din urmă spuse însă, el fugi de oaspeții săi și ieși la aer pentr-o scurtă bucată de vreme.

"O mirosuri curate din juru-mi, rosti cu glas ridicat, o, fericită liniște din jur! Ci unde-s lighioaiele mele? Haideți, poftiți la mine, vulture și șarpe!

Spuneți-mi dar, lighioaiele mele: nu cumva oamenii-aceștia superiori, laolaltă – nu *m i r o s* prea bine? O mirosuri curate din juru-mi! Abia acuma știu și simt cât vă iubesc, lighioaielor."

– Și Zarathustra mai grăi o dată: "Vă iubesc, lighioaielor!" Dar vulturul și șarpele se strânseră lângă el, în timp ce grăia aceste graiuri, și se uitară-n sus la dânsul. În chipul acesta rămaseră tăcuți la un loc toți trei, sorbind și trăgând în piepturi aerul bun. Căci aerul era aici afară mai bun ca la oamenii superiori.

* *
*

2

Dar nici nu-și părăsise bine văgăuna Zarathustra, că bătrânul mag se și ridică, se uită șiret în juru-i și grăi: "E-afară!

A și-nceput, ah, oamenilor superiori – ca să vă gâdil, asemeni lui însuși, cu numele-acesta de laudă și măgulire –, a și-nceput să-mi dea ghes un demon, spiritul meu viclean și vrăjitor, întristatul meu diavol,

– care este din temelii un potrivnic al acestui Zarathustra: iertați-l! Acuma *v r e a* să facă vrăji în fața voastră, e tocmai ceasul *l u i*; zadarnic mă lupt cu-această piază rea.

Vouă tuturor, oricâtă cinstire v-ați da în cuvinte, numindu-vă "spiritele libere" sau "cei ce spun adevărul" sau "pocăiții spiritului" sau "descătușații" sau "marii stăpâniți de dor" –

– vouă tuturor celor ce suferiți de *m a r e a s c â r b ă*, aidoma mie,

vouă pentru care vechiul Dumnezeu a murit, şi unul nou nu doarme încă-n leagăn şi-n scutece, – vouă tuturor vă surâde duhul rău şi diavolul vrăjitor al meu.

Cunoscu-vă, oamenilor superiori, vă cunosc, – îl cunosc şi pe procletul acesta, care dragu-mi-i fără de voie, pe-acest Zarathustra: ades îmi pare asemeni unei măşti frumoase de sfânt,

– asemeni unei noi şi ciudate mascarade, în care piaza mea rea, întristatul meu diavol, găseşte mulțumire: dragu-mi-i Zarathustra, astfel îmi pare adesea, de dragul duhului meu celui rău. –

Dar a c e s t a a şi-nceput să-mi dea ghes, el, duhul tristeții, diavolul acesta al amurgului: şi, adevăr grăiesc vouă, oamenilor superiori, el pofteşte –

– faceți ochii mari! – pofteşte să vină-n p i e l e a g o a l ă , fie-n chip bărbătesc, fie-n chip femeiesc, eu însă nu ştiu: dar vine, mă dovedeşte, vai! ascuțiți-vă simțurile!

Ziua se stinge; pentru toate lucrurile, chiar şi pentru cele mai bune, vine seara acum; ascultați şi uitați-vă, oamenilor superiori, ce diavol, bărbat ori femeie, îmi este duhul acesta al tristeții de seară!"

Aşa grăit-a bătrânul mag, privi şiret în juru-i şi puse mâna apoi pe harfa lui.

* *
*

3

În aerul stors de lumini,
Când mângâierile de rouă
Coboară pe pământ,
Nevăzute, nici auzite: –
Căci poartă gingaşe-ncălțări
Roua cea mângâietoare, ca toți mângâietorii blânzi –:
Îți aminteşti atunci, îți aminteşti tu, inimă fierbinte,
Ce însetat-ai fost cândva,
Prea însetată în pârjol şi trudă
După lacrimi cereşti şi picuri de rouă,
În timp ce, pe cărări de iarbă uscată,
Răutăcioase îți dădeau târcoale
Sclipirile-nserării printre arbori negri,
Sclipiri orbitoare din jaru-amurgului, răuvoitoare.

"Peţitor al *a d e v ă r u l u i*? Tu? – aşa-şi râdeau –
Nu! Un biet poet!
Un animal, viclean şi răpitor, la pândă,
Silit să mintă,
Silit să mintă cu voinţă, cu ştiinţă:
Nesăţios de pradă,
Subt masca-i pestriţă,
El însuşi mască sieşi,
El însuşi pradă sieşi –
A c e s t a – peţitor al adevărului?
Nu! Un biet nebun! Un biet poet!
Cu grai bălţat,
Strigând pe şleau subt măşti de nebun,
Suind ca un vârtej pe mincinoase punţi de vorbe,
Pe curcubeiele pestriţe,
Între ceruri false
Şi pământuri false,
Rătăcind, plutind de colo până colo, –
Un biet nebun! Un biet poet!

A c e s t a – peţitor al adevărului?
Nu mută, netedă şi rece
Statuie-ncremenită,
Nu stâlp zeiesc,
Nu înălţat în faţa templelor,
De strajă uşii vreunui dumnezeu:
Nu! Ci vrăjmaş acestor stane ale adevărului,
Mult mai acasă în pustiu decât în faţa templelor,
Cu neastâmpăr de pisici
Sărind prin orişice fereastră
Ţuşti! în orişice-ntâmplare,
Adulmecând spre orice codru feciorelnic,
Adulmecând bolnav, bolnav de dor,
Ca să alergi în codrii feciorelnici,
Plesnind de sănătate şi vărgat, frumos
S-alergi printre sălbătăciuni împestriţate,
Cu buzele hulpave
Sarcastic de fericit, satanic de fericit, sângeros de fericit,
Prădând, furişându-te, minţind: –

Ori ca un vultur ce-ndelung,
Îndelung priveşte-ncremenit în hăuri,
În hăurile s a l e : – –
O, cum se-nvolbură aici, în jos,
Adânc, tot mai adânc,
În afunzimi tot mai afunde! –
Apoi,
Deodată, drept zburând,
În jos zvâcnind,
Asupra mieilor năpustindu-se,
Ca glonțul, hămesit,
Râvnind la miei,
Înfuriat pe orice suflete de miel,
Cumplit de-nfuriat pe orice ochi de miel,
De oaie cumpătată şi cu lână creață,
Pe orice ochi alburiu, cu bunăvoință de miel, de oaie!

Aşa,
De vultur, de panteră
Sunt dorurile poetului,
Sunt dorurile t a l e subt mii de măşti,
Nebunule! Poetule!

Tu, ce-ai văzut în om
Şi dumnezeu, şi oaie –:
Dumnezeul c a r e s e s f â ş i e în om,
Precum şi oaia-n om,
Şi sfâşiindu-se cum r â d –

A c e a s t a , a c e a s t a -i fericirea ta!
Fericire de panteră şi de vultur!
Fericire de poet şi de nebun!" – –

În aerul stors de lumini,
Când secera lunii
Alunecă verde şi zavistnică
Prin roşul purpuriu:
– vrăjmaşă zilei,

La tot pasul secerând în taină
Hamacuri de trandafiri,
Până se prăbuşesc,
Spre noapte, gălbejiţi, se prăbuşesc: –

Aşa m-am prăbuşit şi eu odată
Din patima-mi de adevăr,
Din dorurile mele-ndreptate către zi,
Bolnav de lumină, ostenit de ziuă,
– m-am prăbuşit în jos, spre-amurg, spre umbre:
Mistuit şi-nsetat
De-un singur adevăr:
– mai ţi-aminteşti, îţi aminteşti tu, inimă fierbinte,
Ce-nsetat-ai fost atunci? –
Ca alungat să fiu
De *orice* adevăr,
Un biet nebun!
Un biet poet!

* *
*

Despre ştiinţă

Aşa cântat-a magul; şi toţi cei strânşi în juru-i căzură pe nesimţite, aidoma păsărilor, în mreaja încântării lui viclene şi triste. Numai conştiinciosul spiritului nu se lăsase prins: îi smulse magului repede harfa şi strigă ‹:›* "Aer! Lăsaţi să intre aer curat! Lasaţi-l pe Zarathustra să intre! Tu, răutăciosule şi bătrânule mag, tu faci să fie văgăuna asta năbuşitoare şi-otrăvită!

Tu, mincinosule şi făţarnicule, ispiteşti la pofte şi la sălbăticii necunoscute. Şi vai, când cei ca tine flecăresc şi fac zgomot în jurul *adevărului*!

Vai de toate spiritele libere care nu-s cu ochii-n patru faţă de *asemenea* magi! S-a zis cu libertatea lor: tu-nveţi şi-ademeneşti napoi în temniţe, –

– o bătrâne şi-ntristatule diavol, din tânga ta răsună un fluier ademenitor, te-asemeni cu cei ce cheamă tainic, lăudând neprihănirea, la desfrânări!"

Aşa grăit-a conştiinciosul; însă bătrânul mag privi în juru-i, se bucură de biruinţa lui şi-nghiţi de-aceea necazul pe care conştiinciosul i-l făcu. "Fă linişte! zise cu voce cumpătată, cântecele bune au nevoie să răsune bine; după cântecele bune trebuie să taci îndelung.

Aşa fac toţi aceştia, oamenii superiori. Tu însă-nţeles-ai, pesemne, puţin din cântecul meu! În tine-i puţin dintr-un spirit de mag."

"Deosebindu-mă de tine, mă lauzi, întoarse răspuns conştiinciosul, fie! Dar voi, ceilalţi, ce văd? Rămas-aţi toţi cu ochii încă pofticioşi –:

Voi, suflete libere, unde-i libertatea voastră? Tare mi se pare că v-asemuiţi cu-aceia ce se uită-ndelung la stricatele fete goale jucând: chiar sufletele voastre joacă!

În voi, superiorilor, trebuie să fie mai mult din ceea ce magu-şi numeşte duh rău vrăjitoresc şi-amăgitor: – neîndoielnic, trebuie că suntem diferiţi.

Şi-adevăr grăiesc vouă, nainte de-a se-ntoarce Zarathustra acasă-n

---

**Întregirea noastră (n.t.).*

văgăuna lui, grăit-am şi chibzuit-am cu toţii-ndeajuns ca să nu ştiu: noi *suntem* diferiţi.

Noi, voi şi eu, şi-aicea sus *căutăm* nişte lucruri diferite. Căci eu caut *mai multă siguranţă*, de-aceea venit-am la Zarathustra. Întrucât el încă rămâne turnul cel mai întărit şi cea mai întărită voinţă –

– azi, când totul se clatină, când tot pământul se cutremură. Ci voi, când mă uit la ochii pe care-i faceţi, tare mi se pare că voi căutaţi *mai multă nesiguranţă*,

– mai multă-nfiorare, mai multă primejdie, mai mult cutremur. Tare mi se pare, iertaţi-mi îngâmfarea, că voi tânjiţi, superiorilor –

– tânjiţi după cea mai rea şi mai primejdioasă viaţă, aceea de care *mie* mi-e cea mai straşnică frică, după viaţa sălbătăciunilor, după codri, după văgăuni, după munţi ponorâţi şi după hăuri fără de fund.

Şi nu vă daţi în vânt nainte de toate după cei ce vă călăuzesc* *afară din* primejdie, ci după cei ce vă-ndepărtează de toate drumurile, după ispititori**. Dar dacă asemenea jind e-*adevărat* în voi, el totuşi mi se pare *cu neputinţă*.

Căci frica – e cel mai de seamă simţământ moştenit al omului; frica-i la obârşia oricărui lucru, a păcatului strămoşesc şi-a virtuţii strămoşeşti. Din frică a crescut şi virtutea *mea*, pe nume: ştiinţa.

Căci frica de fiare – a fost întreţinută cea mai lungă vreme de om, înţelegându-se şi animalul pe care el îl ascunde-n sine însuşi şi de care se teme: – Zarathustra-l numeşte "jivina lăuntrică".

Asemenea frică lungă şi veche, cioplită până la urmă, ajunsă duhovnicească*** şi cu duh**** – în ziua de azi, mi se pare, se numeşte: *ştiinţă*." –

Aşa grăit-a conştiinciosul; dar Zarathustra, care tocmai se-ntorcea în văgăuna lui şi auzise şi desluşise ultima cuvântare, îi azvârli conştiinciosului un mănunchi de trandafiri şi râse de "adevărurile" sale. "Cum? strigă, ce-mi fuse dat s-aud? Adevăr grăiesc, mi se pare că tu eşti un nebun ori că eu sunt aşa: iar "adevărul" tău ţi-l răstorn, una, două, cu susu-n jos.

Căci *frica* – e-abaterea noastră de la calea firească. Însă neînfricarea şi aventura şi plăcerea pentru ce-i nesigur şi nemaiîndrăznit, – *neînfricarea* mi se pare-ntreaga preistorie a omului.

---

*die Führer

**die Verführer

***geistlich

****geistig

Pizmuindu-le toate virtuţile, acesta prădatu-le-a de ele pe cele mai sălbatice şi neînfricate animale: abia aşa ajuns-a – om.

A c e a s t ă neînfricare, cioplită până la urmă, ajunsă duhovnicească şi cu duh, această neînfricare a omului cu aripi de vultur şi prevedere de şarpe: a c e a s t a , pare-mi-se, poartă numele azi –"

"Z a r a t h u s t r a ! " strigară toţi cei adunaţi acolo ca dintr-o singură gură, izbucnind într-un mare hohot de râsete, ce se ridică dinspre ei ca un nour greu. Până şi magul râse şi grăi-nţelept: "Ei bine! Duhul meu rău şi-a luat tălpăşiţa!

Şi nu v-am prevenit chiar eu, când v-am spus că-i un înşelător, un duh mincinos şi-amăgitor?

Şi-ndeosebi când se arată gol. Dar ce pot face e u în privinţa vicleniilor sale? Oare e u creatu-l-am pe el şi lumea?

Haideţi! Să fim din nou cuminţi şi veseli! Şi, cu toate că Zarathustra se uită rău – priviţi-l numai! cât de-nfuriat e pe mine –:

– nainte de venirea nopţii, învăţa-va iar să mă iubească şi să mă laude, nu poate să trăiască multă vreme fără să facă asemenea prostii.

A c e s t a – îşi iubeşte vrăjmaşii: la meşteşugul acesta se pricepe cel mai bine dintre toţi pe care i-am văzut. În schimb, se răzbună – pe prietenii săi!"

Aşa grăit-a bătrânul mag, iar oamenii superiori încuviinţară: aşa încât Zarathustra făcu un ocol şi, cu răutate şi iubire, le strânse mâinile prietenilor săi, – oarecum ca unul ce are câte ceva de dres şi de cerut iertare la toţi. Când ajunse însă-n dreptul uşii văgăunii sale, iată, îl apucă din nou o poftă de aerul curat al nopţii şi de lighioaiele sale, – şi voi să se strecoare-afară.

* *
*

Între fiicele pustiului

1

"Nu pleca! rosti atunci călătorul ce-şi dase numele umbra lui Zarathustra, rămâi cu noi, altminteri mâhnirea cea veche şi-apăsătoare ar putea să se-abată iarăşi asupră-ne.

Magul acela bătrân ne-a şi arătat câte ceva din lucrările sale cele mai rele şi, iată, bunul şi smeritul papă are lacrimi în ochi şi iar a pornit pe marea tristeţii.

Regii aceştia mai pot, ce-i drept, să-şi ascundă supărarea-n faţa noastră: căci *dânşii* deprins-au cel mai bine lucrul acesta azi de la toţi cei de-aici! De n-ar avea însă martori, mă prind că amărăciunea i-ar cuprinde din nou şi pe ei –

– amărăciunea norilor hoinari, a tristeţii plânse, a cerurilor acoperite, a sorilor furaţi, a vânturilor de toamnă urlând!

– amărăciunea urletului şi-a strigătului nostru de primejdie: rămâi cu noi, Zarathustra! Aici e multă jale-ascunsă, gata să vorbească, multă seară, nouri mulţi şi aer mult năbuşitor!

Hrănitu-ne-ai cu hrană-ntremătoare, bărbătească şi cu poveţe sănătoase: nu-ngădui ca la spartul ospăţului să ne copleşească iarăşi molatecele duhuri muiereşti!

Doar tu faci de jur împrejuru-ţi aerul tare şi limpede! Găsit-am eu oare vreodată pe pământ un aer mai proaspăt ca-n văgăuna ta?

Multe ţări văzut-am totuşi, deprins e nasul meu să-ncerce şi să preţuiască fel de fel de aer: dar nările mele numai în preajma ta se bucură de plăcerea lor cea mai mare! Doar dacă, – doar dacă – o, îngăduie-o veche-amintire! Îngăduie-mi un cântec vechi, de încheiat ospăţul, pe care l-am născocit odinioară între fiicele pustiului: –

– căci le-mpresura şi pe ele un aer limpede şi pur de la Soare-Răsare; acolo eram cel mai departe de vechea Europă înnourată, umedă şi tristă!

Îndrăgeam pe-atunci asemenea fete de la Soare-Răsare, ca şi-o altă-mpărăţie a cerului albastru, pe care nu pluteau nici nori, nici gânduri.

Nici nu vă vine-a crede cum stăteau acolo de cuminţi, când nu jucau,

de-ngândurate, fără să aibă vreun gând, ca nişte taine mici, ca nişte ghicitori înzorzonate sau ca nişte nuci aduse la sfârşitul mesei –

– colorate şi stinghere,-ntr-adevăr! dar fără nouri: ghicitori ce se lasă ghicite: de dragul unor fete ca acestea, am născocit atunci un psalm pentru după masă."

Aşa grăit-a călătorul şi umbra; şi, mai nainte de-a-i răspunde careva, apucase harfa bătrânului mag, îşi încrucişase picioarele şi-acum privea liniştit şi-nțelept în jurul lui: – pe nări trăgea însă aer în piept, încet şi cumpănind, ca unul care, pe meleaguri noi, se bucură de noul aer străin. După care-ncepu să cânte cu un fel de răcnet.

* *
*

2

Pustiul creşte: vai de-n piept îl ai!

– O! Sărbătoresc!
Într-adevăr sărbătoresc!
Un vrednic început!
African de sărbătoresc!
Vrednic de un leu
Ori de-o morală maimuță urlătoare –
– dar nimic pentru voi,
Prietene preascumpe,
La picioarele cărora,
Prima oară,
Mie, un european, subt palmieri
Îmi este-ngăduit să stau. Prea bine.

Minunat, adevăr grăiesc!
Iată-mă aici,
Aproape de pustiu şi de pe-acuma
Iarăşi atât de departe de pustiu
Şi-ntru nimic nepustiit:
Adică-nghițit
De-această oază mititică –:
– abia-şi căscase
Gura-ncântătoare,

Cea mai înmiresmată dintre guriţe:
C-am şi căzut în ea,
În adâncu-i – între voi,
Prietene preascumpe! Bine.

Mărire, mărire acelui chit
Ce făcut-a ca oaspetele lui
Să se simtă bine! – înţelegeţi
Unde bate vorba-mi învăţată?
Mărire pântecelui său,
Ce-a fost
Un dulce pântec-oază
Ca acesta: pe care însă eu îl pun la-ndoială,
– nu degeaba vin din Europa,
Care-i mai roasă de-ndoieli ca toate
Nevesticile-mbătrânite.
Dar-ar Domnul să se-ndrepte!
Amin!

Iată-mă aici,
În această oază mititică,
Asemeni unei curmale,
Tuciurii, mustind de zahăr şi de aur,
Tânjind dup-o gură rotundă de fată,
Dar şi mai mult după dinţii ei muşcători
Ca gheaţa de reci, ca neaua de albi
Şi tăioşi: după care tânjeşte, de fapt,
Inima tuturor curmalelor fierbinţi. Prea bine.

Ca roadele-acestea din Miazăzi,
Întocmai, întocmai aşa,
Zac aici împresurat de micii,
Săltăreţii, jucăuşii
Cărăbuşi,
Ca şi de mai micile,
Mai răutăcioasele, nechibzuitele
Dorinţe şi toane, –
Înconjurat de voi,
O mutelor, o bănuitoarelor

Pisici-copile,
Dudu şi Suleika,
– c i r c u m s f i n x i t , spre-a-nghesui într-un singur cuvânt
Mai multe simţăminte:
(Ierte-mi Dumnezeu
Păcatu-acesta întru limbă!)
– stau aici şi-adulmec aerul cel mai bun,
Un aer de rai, adevăr grăiesc,
Un aer aurat, luminat, uşor,
Astfel de aer bun doar arar
Din lună pogorât-a –
O fi din întâmplare
Ori din prea multă semeţie?
Cum spun poeţii din vechime.
Eu însă, ne-ncrezătorul, o pun
La-ndoială, nu degeaba vin
Din Europa,
Care-i mai roasă de-ndoieli ca toate
Nevesticile-mbătrânite.
Dar-ar Domnul să se-ndrepte!
Amin!

Sorbind din aeru-acesta grozav,
Cu nările umflate ca pocalele,
Fără viitor, făr-amintiri,
Aşa stau eu aici,
Prietene preascumpe,
Şi privesc palmierul
Cum, asemeni unei dănţuitoare,
Şerpuieşte, se-ndoieşte şi din şolduri unduieşte,
– faci la fel, dacă-ndelung te uiţi!
Asemeni unei dănţuitoare ce-o fi stat şi-a tot stat
Prea mult de-acum, primejdios de mult,
Doar într-un singur picior?
– de-aceea şi-o fi uitat
Piciorul celălalt?
În zadar, cel puţin,
Am tot căutat pierduta

Comoară geamănă
– adică piciorul celălalt –
În preajma sfântă
A fustiței încântătoare şi gingaşe din cale-afară,
În evantai de pene şi paiete.
Da, prietene frumoase, de vreți
Să-mi dați crezare pe deplin:
Ea l-a pierdut!
S-a dus,
Pe veci s-a dus!
Piciorul celălalt!
Ah, păcat de el, de celălalt picior, gingáşul!
Unde – poate sta şi suferi părăsit?
Piciorul stingher?
Poate-ngrozit de vreo
Dihanie de leu furios,
Flocos şi blond? Sau poate de-acuma
Ciopârțit, sfâşiat –
Ce jalnic, vai! vai! sfârtecat! Prea bine.

O, să nu-mi plângeți,
Inimi slabe!
Nu mai plângeți,
Inimi de curmale! Sâni lăptoşi!
Punguțe
Pentru inimi de lemn-dulce!
Nu mai plânge,
Palidă Dudu!
Ca un bărbat, Suleika! Hai! Curaj!
– Ori poate
Ceva-ntremător, întremător pentru inimă,
S-ar potrivi aici?
O povață sfințită?
O sfântă-mbărbătare? –

O! Capul sus, demnitate!
Demnitate virtuoasă! Demnitate europeană!
Suflă, suflă iarăşi,
Foale al virtuții!

O!
Să urli mai o singură dată,
Să urli moral!
Să urli ca leul moral
În fața fiicelor pustiului!
– Căci răcnetul virtuții,
O fete preascumpe,
E, mai presus de toate,
Înflăcărare europeană, lăcomie europeană!
Şi-uitați-vă la mine,
Ca european,
Eu n-am încotro, Dumnezeu să-mi ajute!
Amin!

Pustiul creşte: vai de-n piept îl ai!

* *
*

Trezirea

1

După cântecul călătorului şi-al umbrei, văgăuna se umplu dintr-o dată de hărmălaie şi râs; şi-ntrucât toţi oaspeţii strânşi laolaltă vorbeau în acelaşi timp, ba nici asinul, sub îndemnul celorlalţi, nu mai stătea liniştit, pe Zarathustra-l apucă o umbră de zeflemea şi de silă faţă de musafirii lui: cu toate că se bucura de veselia lor. Căci îi părea un semn de-nzdrăvenire. Aşa că se strecură afară la aer şi le grăi lighioaielor sale.

"Unde pierí primejduirea lor? grăi şi i se şi ridică de pe inimă umbra de lehamite, – la mine, după cum mi se pare, uitatu-şi-au de strigătul de primejdie!

– chiar dacă, din păcate, nu şi de strigăte." Şi Zarathustra-şi astupă urechile, căci I-HA*-ul asinului tocmai se-mbină în chip năstruşnic cu hărmălaia nemăsuratei bucurii a oamenilor acestora superiori.

"Îs cu chef, începu iar, şi cine ştie? poate pe socoteala gazdei lor; iar dacă-nvăţat-au de la mine să râdă, atuncea totuşi nu-i râsul m e u cel pe care-nvăţatu-l-au.

Dar ce-are-a face! Sunt oameni în vârstă: se-nzdrăvenesc în felul lor şi râd în felul lor; urechile mele răbdat-au lucruri mai rele şi nu s-au supărat.

Această zi-i o biruinţă; începe să se dea bătut, o ia la fugă s p i r i t u l g r a v i t a ţ i e i , vechiul meu duşman de moarte! Ce bine va să sfârşească această zi pornită aşa de rău şi-anevoie!

Şi v r e a să sfârşească. Începe să se lase seara: ca un bun călăreţ călăreşte-ncoace pe mare! Cum se leagănă-n şeile ei de purpură fericita ce se-ntoarce-acasă!

Cerul priveşte limpede la ea, zace lumea-n adânc: o năstruşnicilor ce venirăţi cu toţii la mine, la mine face să trăiţi!"

Aşa grăit-a Zarathustra. Şi iar veniră strigătele şi râsetele oamenilor superiori din văgăună: atunci începu din nou.

"Uite-i cum muşcă, momeala mea lucrează, şi lor li se dă bătut duş-

---

*I-A *(v. nota de la p. 186, n.t.).*

manul, spiritul gravitației. Încep să-nvețe să râdă pe seama lor înşişi: aud cum trebuie?

Hrana mea bărbătească lucrează, povața mea zemoasă şi sănătoasă: şi-adevăr grăiesc vouă, nu i-am hrănit cu legume băşinoase! Ci cu hrană pentru războinici, cu hrană pentru cuceritori: noi pofte trezitu-le-am.

Noi nădejdi sunt în brațele şi-n picioarele lor, iar inima li se măreşte. Găsesc cuvinte noi, curând respira-va-le spiritul neastâmpăr.

Asemenea hrană, fireşte, nu poate fi pentru prunci, nici pentru bătrânéle şi tinerele muncite de doruri. Acestora altfel le-nduplеci măruntaiele; acestora nu eu le sunt învățător şi doftor.

S c â r b a li se dă bătută acestor oameni superiori: ei bine! aceasta mi-e biruința. În împărăția mea ajung să fie la adăpost, orice ruşine tâmpită o ia din loc, aici se descarcă ei.

Aici îşi varsă focul, ceasurile bune li se-ntorc înapoi, aici se odihnesc şi rumegă iar, – ajung să fie r e c u n o s c ă t o r i .

A c e s t a - l socotesc eu semnul cel mai bun: ajung să fie recunoscători. Încă puțin şi au să-şi născocească praznice şi să-şi ridice pietre spre aducere-aminte a vechilor bucurii ale lor.

Ei sunt dintre c e i c e - s p e c a l e d e - a s e - n z d r ă v e n i!" Aşa grăit-a Zarathustra vesel întru inima sa şi privi-n depărtare; însă lighioaiele sale se strânseră lângă el şi-i cinstiră fericirea şi tăcerea.

* *
*

2

Pe neaşteptate însă, urechea lui Zarathustra se-nspăimântă: căci văgăuna, care pân-atunci fu plină de hărmălaie şi râsete, amuți dintr-o dată ca mormântul; – ci nasul său adulmecă un fum înmiresmat şi tămâie ca de la nişte conuri arse de pin.

Ce se-ntâmplă? Ce tot fac? se-ntrebă şi se-apropié pe furiş de intrare, ca să se poată uita la oaspeți fără să fie băgat de seamă. Dar, minunea minunilor! ce-i fu dat să-şi vadă ochilor?

"Ajunseră iar să fie toți c u c e r n i c i , s e r o a g ă , s-au smintit!" – grăi minunându-se peste măsură. Şi, într-adevăr!, toți oamenii-aceştia superiori, adică regii-amândoi şi papa-n retragere, magul cel rău, cerşetorul de bunăvoie, călătorul şi umbra, bătrânul prevestitor, conştiinciosul spiritului şi omul cel mai urât: şedeau cu toții-n genunchi, aidoma unor copii şi bătrânéle credincioase, şi se-nchinau asinului. Iar omul cel mai urât începuse tocmai să gâlgâie şi să sforăie, ca şi când ceva de ne-nfățişat în cuvinte

voia să iasă din el; când însă izbuti să-nchege cu-adevărat din asta nişte graiuri, iată, se vădi că-i o litanie cucernică şi năstruşnică de preamărire a slăvitului şi tămâiatului asin. Iar această litanie suna aşa:

Amin! Binecuvântarea şi slava şi-nțelepciunea şi mulțumirea şi cinstea şi puterea – Dumnezeului nostru, în vecii vecilor!

– La care însă asinul zbieră I-HA*.

El ne poartă povara, chip de rob luând, e răbdător cu inima şi niciodată nu spune nu; şi cel ce-şi iubeşte dumnezeul, acela îl pedepseşte.

– La care însă asinul zbieră I-HA.

El nu vorbeşte: afară numai de fiecare dată când spune lumii, pe care a făcut-o, da**: aşa îşi laudă lumea. Şiretenia lui e-aceea care nu vorbeşte: aşa că rareori nu i se dă dreptate.

– La care însă asinul zbieră I-HA.

Trece şters prin lume, sură-i coloarea trupului în care-şi înveleşte virtutea. Dacă are duh, şi-l ascunde; toată lumea însă crede-n urechile-i lungi.

– La care însă asinul zbieră I-HA.

Ce-nțelepciune ascunsă-i faptul că poartă urechile lungi şi zice numai da** şi niciodată nu! Nu făcut-a el lumea după chipul său, adică mai proastă nici că se putea?

– La care însă asinul zbieră I-HA.

Tu umbli pe drumuri drepte şi strâmbe; puțin îți pasă de ce socotim noi, oamenii, că-i drept ori strâmb. Dincolo de bine şi de rău e-mpărăția ta. E nevinovăția ta că nu ştii ce-i nevinovăția.

– La care însă asinul zbieră I-HA.

Iată dar cum tu pe nimeni n-alungi de la tine, nici pe cerşetori, nici pe regi. Pe copilaşi îi laşi să vină la tine, iar dacă păcătoşii te-ademenesc, le spui fireşte I-HA.

– La care însă asinul zbieră I-HA.

Dragi ți-s asinele şi smochinele fragede, tu nu eşti mofturos. Un scaiete-ți ațâță inima tocmai când ți-e foame. În asta stă-nțelepciunea unui dumnezeu.

– La care însă asinul zbieră I-HA.

* *
*

---

*I-A

**Ja *(v. nota de la p. 186, n.t.).*

Praznicul asinului

1

În acest loc al litaniei însă, Zarathustra nu se putu stăpâni mai mult, strigă el însuşi I-HA, mai tare şi decât asinul, şi sări în mijlocul smintiților oaspeți ai lui. "Dar ce tot faceți acolo, făpturilor omeneşti? strigă smulgându-i de la pământ pe cei ce se rugau. Vai, de s-ar uita la voi altcineva decât Zarathustra:

Oricine ar socoti că, prin noua voastră credință, voi sunteți cei mai straşnici hulitori sau cele mai necugetate dintre toate băbuțele!

Şi chiar tu, bătrânule papă, cum te-nvoieşti cu tine însuți, închinându-te aici în halul acesta unui asin luat drept Dumnezeu?" –

"O Zarathustra, răspunse papa, iartă-mă, dar într-ale Domnului eu sunt mai luminat şi decât tine. Şi aşa se şi cade.

Mai bine să te-nchini lui Dumnezeu sub chipul acesta decât sub nici un chip! Chibzuieşte la zicala asta, înaltul meu prieten: ghici-vei repede că-n ea se-ascunde-nțelepciune.

Cel ce grăit-a ‹:›* "Un duh este Dumnezeu" – acela făcut-a pân-acum pe pământ cel mai mare pas şi cea mai mare săritură spre necredință: o astfel de vorbă nu-i uşor s-o dregi din nou pe lume!

Bătrâna-mi inimă sare şi zvâcneşte că mai e pe pământ ceva la care să te-nchini. Iartă-i lucrul acesta, o Zarathustra, unei inimi bătrâne şi cucernice de papă! –"

– "Iar tu, îi zise Zarathustra călătorului şi umbrei, tu te numeşti şi te socoteşti un spirit liber? Şi te ții aici de atare-nchinăciuni la idoli şi popi?

Adevăr grăiesc ție, te izmeneşti aici mai rău şi decât la stricatele tale de fete tuciurii, o stricatule cirac al noii credințe!"

Destul de stricat, răspunse călătorul şi umbra, ai dreptate: dar ce pot face oare? Vechiul Dumnezeu trăieşte iarăşi, o Zarathustra, n-ai decât să spui ce vrei.

Omul cel mai urât e vinovat de toate: el sculatu-l-a iar din morți.

**Întregirea noastră (n.t.).*

Chiar dacă zice că l-a ucis cândva: căci *moartea*, la zei, e-ntotdeauna doar o prejudecată."

– Iar tu, grăi Zarathustra, bătrânule şi stricatule mag, tu ce făcut-ai? Cine, în vremurile-acestea slobode, să creadă-n tine, dacă *tu* chiar crezi în astfel de măgării dumnezeieşti?

A fost o prostie ce-ai făcut; au cum putut-ai tu, un om prevăzător, să faci atare prostie?

"O Zarathustra, răspunse prevăzătorul mag, tu ai dreptate, a fost o prostie, – mi-a căzut şi mie destul de greu."

– "Şi chiar tu, zise Zarathustra către conştiinciosul spiritului, ia mai cumpăneşte ţinându-te de nas! Nimic din ce-i aici nu e-n răspăr cu conştiinţa ta? Nu-i oare duhul tău prea curat pentru-această rugăciune şi pentru duhoarea acestor fraţi întru rugăciune?"

"E ceva în asta, răspunse conştiinciosul ţinându-se de nas, e ceva-n comédia asta ce chiar îi prieşte conştiinţei mele.

Poate că nu trebuie să cred în Dumnezeu: dar negreşit că Dumnezeu îmi pare totuşi, sub chipul acesta, cel mai vrednic de a fi crezut.

Domnul o să fie veşnic, după mărturia celor mai cucernici: cel ce are-atâta timp nu se grăbeşte. Cât mai încet şi mai prosteşte cu putinţă: *prin aceasta*, unul ca el ar putea să ajungă foarte departe.

Iar cine are prea mult spirit ar putea uşor să se-ndrăgostească el însuşi nebuneşte de prostie şi nebunie! Chibzuieşte la tine însuţi, o Zarathustra!

Tu însuţi – adevăr grăiesc ţie! şi tu ai putea uşor, din belşug şi-nţelepciune, să te preschimbi într-un asin.

Oare unui înţelept desăvârşit nu-i place să umble pe cele mai întortocheate cărări? E-nvederat, o Zarathustra, – e-nvederat *la tine*!"

– "Şi chiar tu, în sfârşit, grăi Zarathustra şi se-ntoarse către omul cel mai urât, ce tot mai zăcea la pământ, cu braţul ridicat spre asin (căci îi dădea să beie vin). Grăieşte, tu, cel de ne-nfăţişat în cuvinte, tu ce-ai săvârşit aici?

Îmi pari schimbat, cu privirea arzătoare, mantia măreţiei îţi înfăşură urâţenia: *ce* ai făcut?

E oare-adevărat ce spun aceia, că tu sculatu-l-ai iar din morţi? Şi pentru ce? N-a fost pe drept omorât şi răpus?

Tu însuţi îmi pari sculat din morţi: ce ai făcut? De ce întorsu-te-ai *tu*? De ce-mbrăţişat-ai *tu* credinţa din nou? Grăieşte, tu, cel de ne-nfăţişat în cuvinte!"

"O Zarathustra, răspunse omul cel mai urât, tu eşti un ştrengar!

Dacă e l mai trăieşte sau dacă trăieşte din nou sau este mort de tot, – cine dintre noi doi cunoaşte lucrul acesta cel mai bine? Te-ntreb.

Un lucru însă ştiu, – de la tine însuţi învăţatu-l-am odinioară, o Zarathustra: cine vrea să răpună de tot-de tot, acela r â d e .

"Nu cu furia, ci cu râsul se răpune" – aşa grăit-ai odată. O Zarathustra, ascunsule, nimicitorule fără furie, sfântule primejdios, – tu eşti un ştrengar!"

* *
*

2

Dar se făcu atunci că Zarathustra, mirat de răspunsurile ticăloase primite numai în felul acesta, sări înapoi către uşa văgăunii sale şi, întors către toţi musafirii lui, strigă cu glas puternic:

"O mucaliţilor ce sunteţi cu toţii, măscăricilor! De ce vă prefaceţi şi v-ascundeţi de mine?

Cum vă mai bătea fiecăruia inima-n piept de plăcere şi răutate că, la urma urmei, ajuns-aţi iar asemeni copilaşilor, adică nişte cucernici, –

– că, la urma urmei, făcut-aţi iar cum fac copiii, adică v-aţi rugat, v-aţi împreunat iar mâinile şi zis-aţi "Doamne"!

Acuma însă părăsiţi-mi a c e a s t ă odaie de copii, văgăuna mea, în care astăzi orice copilărie este de-a casei. Răcoriţi-vă aici afară fierbintea zburdălnicie de copil şi vuietul inimii!

Fireşte: de nu veţi fi ca pruncii, nu veţi intra-n a c e a împărăţie a cerurilor. (Şi Zarathustra arătă cu mâinile-n sus.)

Dar noi nici nu vrem să intrăm în împărăţia cerurilor: ajuns-am bărbaţi, – a ş a c ă v r e m î m p ă r ă ţ i a p ă m â n t u l u i ."

* *
*

3

Şi încă o dată Zarathustra-ncepu să vorbească. "O noilor prieteni ai mei, grăi, – năstruşnicilor, oamenilor superiori, ce mult îmi sunteţi pe plac acum, –

– de când căpătatu-v-aţi iar veselia! Adevăr grăiesc vouă, înflorit-aţi cu toţii: mi se pare că astfel de flori cum sunteţi voi au nevoie de n o i s ă r b ă t o r i ,

– un moftuleţ cutezător, vreo slujbă religioasă şi-un praznic al asinului,

vreun nebun de Zarathustra bătrân şi vesel, o vijelie care să vă sufle-n suflete lumină.

Nu uitați această noapte şi praznicul acesta al asinului, oamenilor superiori! A c e s t a născocitu-l-ați voi la mine, acesta-l socotesc eu semn bun, – aşa ceva născocesc doar cei ce-s pe cale de-a se-nzdrăveni!

Şi dacă prăznui-veți iarăşi praznicul acesta al asinului, faceți-o de dragul vostru, faceți-o şi de dragul meu! Şi întru p o m e n i r e a mea!"

Aşa grăit-a Zarathustra.

* *
*

Cântecul lunatecului

1

În răstimpul acesta însă, ieşiră unul câte unul afară, la aer şi-n noaptea răcoroasă şi căzută pe gânduri; ci Zarathustra însuşi, luându-l de braț pe omul cel mai urât, îl duse ca să-i arate lumea lui noptatică şi marea lună rotundă şi căderile de apă argintie din apropierea văgăunii sale. Iată, stătură locului, unii lângă alții, numai oameni în vârstă, dar cu inimă vitează şi-mpăcată, şi minunându-se-n sinea lor că se simțeau aşa de bine pe pământ; taina nopții însă le pătrundea încet-încet în inimă. Şi iar cugetă Zarathustra în sine: "O, ce mult mă bucură acuma oamenii-aceştia superiori!" – dar gândul nu şi-l rosti, căci le cinstea fericirea şi tăcerea. –

Ci atunci se-ntâmplase ceea ce trecu drept lucrul cel mai uimitor din acea uimitoare şi lungă ziuă: omul cel mai urât mai începu o dată şi pentru ultima oară să gâlgâie şi să sforăie, iar când izbuti să-nchege din asta nişte graiuri, iată că din gura lui sări o-ntrebare rotundă şi curată, o-ntrebare bună, adâncă şi limpede, care tuturor celor ce-l ascultau le făcu să bată inima-n piept.

"Cinstiți prieteni, zise omul cel mai urât, voi ce părere-aveți cu toții? De dragul acestei zile – *eu unul* sunt întâia oară mulțumit că mi-am trăit întreaga viață.

Iar faptul că adeveresc atâta tot nu-mi ajunge. Face să trăieşti pe pământ: o singură zi, un singur praznic cu Zarathustra învățatu-m-a să iubesc pământul.

"*Aceasta* fost-a – viața?" îi voi spune morții. "Ei bine! De la capăt!"

Cinstiți prieteni, ce părere-aveți? Nu vreți să-i spuneți morții aidoma mie: *Aceasta* fost-a – viața? Ei bine, de dragul lui Zarathustra! De la capăt!" – –

Aşa grăit-a omul cel mai urât; era însă nu cu mult înainte de miezul nopții. Şi oare ce credeți că s-a-ntâmplat atunci? De-ndată ce oamenii superiori îi auziră-ntrebarea, îşi dădură seama dintr-o dată de preschimbarea şi-nzdrăvenirea lor şi cine le dăruise acestea: în clipa aceea săriră la Zarathustra mulțumindu-i, slăvindu-l, alintându-l, sărutându-i mâinile, care

cum le era năravul: aşa că unii râdeau, iar alții plângeau. Ci bătrânul prevestitor juca de plăcere; chiar dacă el, aşa cum istorisesc mai mulți povestitori, mustea atunci de vinul cel dulce, şi mai mult mustea, nu-nca-pe-ndoială, de viața cea dulce şi se scuturase de orice oboseală. Sunt şi unii care povestesc că-n ceasul acela asinul jucase: căci nu degeaba omul cel mai urât îi dăduse nainte să beie vin. Acuma, lucrurile pot să stea aşa ori şi altfel; chiar dacă-n seara aceea asinul într-adevăr n-a jucat, se petrecură totuşi acolo minuni mai mari şi mai ciudate decât ar fi dănțuirea unui asin. Pe scurt, cum sună vorba lui Zarathustra: "ce-are-a face!"

* *
*

2

Zarathustra însă, pe când se petreceau acestea cu omul cel mai urât, rămase acolo buimac: privirea i se stinse, limba i se-mpleticea, picioarele nu-l mai țineau. Şi cine-ar putea să ghicească ce gânduri alunecau atunci peste sufletul lui Zarathustra? Dar se vedea că spiritul său dăduse napoi şi fugea nainte, aflându-se hăt departe şi oarecum "pe coama naltă dintre două mări, aşa cum e scris,

– umblând ca nour greu între ce-a trecut şi ce va să vie". Încetul cu-ncetul însă, în vreme ce oamenii superiori îl țineau în brațe, îşi veni un pic în fire şi se apără cu mâinile de mulțimea-nchinătorilor şi-a-ngrijoraților; dar nu vorbi. Deodată însă-ntoarse repede capul, căci i se păru c-aude ceva: îşi duse degetul la gură şi grăi: "Veniți!"

Şi numaidecât se făcu în juru-i o tainică linişte; dar din adâncuri, sunetul unui clopot se nălța încet. Zarathustra ciuli urechea la el, asemenea oamenii superiori; atuncea însă-şi duse-a doua oară degetul la gură şi grăi din nou: "Veniți! Veniți! E către miezul nopții!" – şi glasul i se schimbase. Dar tot nu se urni din loc: atunci o linişte şi mai tainică se-aşternu şi toți ciuleau urechile, chiar şi asinul, şi lighioaiele de treabă ale lui Zarathustra, vulturul şi şarpele, la fel văgăuna lui Zarathustra şi luna mare şi rece şi noaptea însăşi. Zarathustra însă-şi duse-a treia oară degetul la gură şi grăi:

Veniți! Veniți! Veniți! La drum de-acuma! E ceasul: să drumețim în noapte!

* *
*

3

Oamenilor superiori, e către miezul nopții: vreau să vă spun ceva la ureche, aşa cum clopotul acela bătrân mi-o spune mie la ureche, –

– aşa de tainic, de spăimos, de-apropiat, cum mi-o glăsuieşte mie clopotul acela de la miez de noapte, care-a trăit mai multe decât un singur om:

– care-a numărat şi bătăile de inimi şi patimi ale părinților voştri – ah! ah! cum oftează! cum râde-n vis! bătrânul, adâncul nopții miez!

Sst! Sst! Se-aud aici nişte lucruri ce ziua nu pot să prindă glas; acuma însă, în aerul răcoros, când orice zbucium al inimilor voastre s-a potolit şi el, –

– acuma vorbesc, acuma se-aud, acum se strecoară-n inimi noptatice şi treze de tot: ah! ah! cum oftează el! cum râde-n vis!

– n-auzi cât de tainic, spăimos, apropiat îți vorbeşte *ție* bătrânul, adâncul, adâncul nopții miez?

Hei om, veghezi?

* *
*

4

Săracul de mine! Unde zburat-a vremea? În fântâni adânci nu coborât-am? Lumea doarme –

Ah! Ah! Câinele urlă, luna scânteie. Mai bine să mor, să mor decât să vă spun ce tocmai gândeşte inima mea de la miez de noapte.

Iată, murit-am. S-a isprăvit. Păianjene, de ce țeşi pânză-n juru-mi? Vrei sânge? Ah! Ah! Roua pică, soseşte ceasul –

– ceasul în care dârdâi de frig şi deger, care-ntreabă şi-ntreabă şi-ntreabă: "Cine are destulă inimă pentru asta?

– cine va să fie stăpânul pământului? Cine va spune: aşa să curgeți, apelor mari şi mici!"

– se-apropie ceasul: hei om, superiorule om, veghează! Această vorbă-i pentru urechi gingaşe, pentru urechile tale – *ce zice-adâncul nopții miez?*

* *
*

5

Sunt dus departe, sufletu-mi joacă. Muncă de ziuă! Muncă de ziuă! Cine va să fie stăpânul pământului?

Luna e rece, vântul tace. Ah! Ah! Zburat-aţi destul de sus? Jucat-aţi: dar un picior nu-i totuşi o aripă.

Bunilor dănţuitori, orice plăcere, iată, s-a dus, vinul făcutu-s-a drojdie, toate pocalele s-au ciobit, mormintele-ngaimă.

Încă n-aţi zburat destul de sus: mormintele-ngaimă, iată ‹:›* "Mântuiţi-i dar pe morţi! De ce-i aşa de lungă noaptea? Nu ne-mbată luna?"

Oamenilor superiori, mântuiţi dar mormintele, daţi viaţă stârvurilor! Ah, de ce mai sapă viermele? Se-apropie, se-apropie ceasul, –

– dăngăne clopotul, inima fornăie încă, sapă încă viermele de lemn şi viermele inimii. Ah! Ah! E *lumea hău*!

* *
*

6

Dulce liră! Dulce liră! Mi-e drag de sunetul tău, de sunetu-ţi buimac de brotac şi cobe! – cât de mult, cât de departe-mi vine sunetu-ţi, hăt de departe, din tăurile iubirii!

Bătrâne clopot, dulce liră! Orice patimă durutu-te-a-n inimă, patima tatălui, patima moşilor, patima strămoşilor, vorba ta acum s-a copt, –

– s-a copt ca toamna şi după-amiaza de aur, ca inima mea de pustnic – vorbeşti acuma: lumea însăşi e coaptă, strugurii se rumenesc,

– acum ea stă să moară, să moară de fericire. Oamenilor superiori, voi nu simţiţi mirosul? Se-mprăştie tainic o mireasmă,

– un iz şi-un miros de veşnicie, o mireasmă de vin de aur, trandafiriu, tuciuriu, mireasmă de veche fericire,

– de fericirea buimacă de-a muri la miezul nopţii, fericire ce cântă: e lumea hău, *adânc cum ziua n-a gândit*!

* *
*

7

Lasă-mă! Lasă-mă! Prea curat sunt pentru tine. Nu m-atinge! Nu cúmva lumea abia ce mi s-a desăvârşit?

---

* *Întregirea noastră (n.t.).*

Pielea mi-e prea curată pentru mâinile tale. Lasă-mă, zi neroadă, neghioabă, ştearsă! Nu-i miezul nopţii mai limpede?

Cei mai curaţi vor fi stăpânii pământului, cei mai nebăgaţi în seamă, cei mai puternici, sufletele de la miezul nopţii, ce sunt mai limpezi şi mai adânci decât oricare zi.

O, zi, orbecăi după mine? dibui după fericirea mea? Mă socoteşti bogat, singuratic, o gropniţă cu comori, o cămară cu aur?

O, lume, p e m i n e mă vrei? Mă socoteşti lumesc? Mă socoteşti popesc? Mă socoteşti zeiesc? Dar, zi şi lume, sunteţi prea nătânge, –

– faceţi-vă rost de mâini mai iscusite, agăţaţi-vă de-o fericire mai adâncă, de-o nefericire mai adâncă, agăţaţi-vă de vreun dumnezeu oarecare, nu v-agăţaţi de mine:

– nefericirea mea, fericirea mea e-adâncă, o, ciudată zi, dar nu-s un dumnezeu, nici iadul unui dumnezeu: c u - a d â n c i d u r e r i.

* *
*

8

Durerea lui Dumnezeu e mai adâncă, o, ciudată lume! Agaţă-te de durerea lui Dumnezeu, iar nu de mine! Ce sunt eu? O dulce liră buimacă,–

– o liră de la miezul nopţii, un clopot-cobe pe care nimeni nu-l înţelege, dar care t r e b u i e să glăsuiască, în faţa surzilor, oamenilor superiori! Căci voi nu mă-nţelegeţi!

Trecut-aţi! Trecut-aţi! O, tinereţe! O, nămiază! O, după-amiază! Acum venit-a seara şi noaptea şi miezul nopţii, – câinele urlă, vântul:

– nu-i vântul un câine? Scânceşte, hămăie, urlă. Ah! Ah! cum geme! cum râde, cum horcăie şi gâfâie miezul nopţii!

Cât de treaz grăieşte tocmai acum acest poet buimac! şi-o fi-necat buimăceala bând cu asupra de măsură? s-a limpezit la minte? rumegă?

– durerea şi-o rumegă-n vis bătrânul miez de noapte-adânc, dar şi mai mult plăcerea. Căci p l ă c e r e a, cu toate că durerea-i adâncă: e m a i a d â n c ă d e c â t e a.

* *
*

9

Butucule de vie! De ce mă preţuieşti? Doar te-am tăiat! Sunt crud, sângerezi –: ce vrea lăudarea-ţi de la buimaca mea cruzime?

"Ceea ce desăvârşitu-s-a, tot ce-i copt – voieşte să moară! aşa

glăsuieşti. Să fie binecuvântat, binecuvântat să fie cosorul podgoreanului! Ci tot ce este necopt voieşte să trăiască: vai!

Durerea zice: "Piei! Durere, pleacă!" Ci tot ce suferă vrea să trăiască, să se coacă şi să se bucure şi să tânjească,

– să tânjească după ce-i mai departe, mai sus, mai limpede. "Eu vreau urmaşi, aşa grăieşte tot ce suferă, eu vreau copii, eu nu mă vreau pe mine", –

Plăcerea însă nu vrea urmaşi, nu vrea copii, – plăcerea se vrea pe sine însăşi, vrea veşnicie, vrea reîntoarcere, vrea tot ce-i veşnic la fel cu ea.

Durerea zice: "Rupe-te, sângeră, inimă! Umblă, piciorule! Aripă, zboară! În zări! În sus! Pătimire!" Haide! Hai! Bătrână inimă: Dureri zic: "Pieri!"

* *
*

10

Oamenilor superiori, voi ce părere-aveţi? Sunt eu un prevestitor? Un visător? Un buimac? Un tâlcuitor de vise? Un clopot de la miezul nopţii?

Un picur de rouă? Un abur şi-o mireasmă de veşnicie? Nu auziţi? Nu vă pătrunde-n nări? Lumea tocmai desăvârşitu-mi-s-a, miezul nopţii e şi miezul zilei, –

pătimirea e şi ea o plăcere, blestemul e şi el o binecuvântare, noaptea e şi ea un soare, – plecaţi ori ţineţi minte: un înţelept e şi el un nebun.

Spus-aţi vreodată da vreunei plăceri? O prieteni, atuncea spus-aţi da şi orişicărei dureri. Căci toate lucrurile sunt înlănţuite, împletite, îndrăgostite, –

– de voit-aţi vreodată un lucru şi-a doua oară, de grăit-aţi vreodată ‹:›* "Îmi placi, fericire! Fulgerare! Clipă!", atunci voit-aţi să se-ntoarcă totul!

– Totul din nou, totul pe veci, totul înlănţuit, împletit, îndrăgostit, ehei, aşa iubit-aţi lumea voi, –

– voi, cei veşnici, iubiţi-o veşnic şi oricând: şi chiar durerii spuneţi-i: piei, dar întoarce-te! Plăcerea – veşnicie vrea!

* *
*

11

Orice plăcere vrea veşnicia tuturor lucrurilor, voieşte miere, voieşte drojdie, voieşte miez biumac de noapte, voieşte morminte, voieşte mângâ-

**Întregirea noastră(n.t.).*

ierea lacrimilor vărsate pe morminte, voieşte-amurguri roşii-aurii –

– *ce* nu vrea plăcerea! e mai însetată, mai duioasă, mai flămândă, mai cumplită, mai tainică decât oricare durere, ea se voieşte *pe sine*, muşcă din *sine*, voința inelului se luptă-n ea, –

– ea vrea iubire, voieşte ură, e-mbelşugată, dăruie, iroseşte, cerşeşte să fie luată, mulțumeşte celui ce-o ia şi i-ar plăcea să fie urâtă, –

– aşa de bogată-i plăcerea, încât e-nsetată de durere, de iad, de ură, de umilință, de ce-i schilod, de *lume*, – căci lume-aceasta, o, voi o cunoaşteți, fără-ndoială!

Oamenilor superiori, după voi jinduieşte ea, plăcerea, nestăpânita, fericita, – după durerea voastră, neizbutiților! După neizbutit jinduieşte orice veşnică plăcere.

Căci orice plăcere se vrea pe sine însăşi, de-aceea vrea şi-amărăciune! O, fericire, o, pătimire! O, inimă, rupe-te! Oamenilor superiori, să țineți minte, plăcerea veşnicie vrea,

– plăcerea vrea veşnicia *tuturor* lucrurilor, *adâncă, mai adânc-o vrea!*

* *
*

12

Învățat-ați acuma cântecul meu? Ghicit-ați ce vrea? Ei bine! Haideți! Oamenilor superiori, cântați-mi acuma cântecul, roată, pe rând!

Cântați-mi acuma voi înşivă cântecul ce se cheamă "De la capăt", al cărui tâlc e "în vecii vecilor!", cântați, superiorilor, cântecul-roată al lui Zarathustra!

Hei om! Veghezi?
Ce zice-adâncul nopții miez?
"Dormeam somn greu –,
"Din vis adânc eu m-am trezit: –
"E lumea hău,
"Adânc cum ziua n-a gândit.
"Cu-adânci dureri –,
"Plăcerea-i mai adâncă-n ea:
"Dureri zic: Pieri!
"Plăcerea veşnicie vrea –,
"– adâncă, mai adânc-o vrea!"

* *
*

Semnul

Dar, în dimineața de după această noapte, Zarathustra sări din aşternutul său, își încinse mijlocul şi ieşi afară din văgăuna lui, strălucitor şi puternic, precum un soare de dimineață ce răsare din munții neguroşi.

"O astrule mare, grăi cum grăise cândva, adâncule ochi al fericirii, ce-ar însemna întreaga-ți fericire, de nu i-ai avea pe *aceia* cărora le dăruieşti lumină?

Şi dacă ei ar rămâne-n cămările lor, în timp ce tu priveghezi şi răsari şi dărui şi-mparți: cum nu s-ar înfuria din pricina asta semeața ta sfiiciune?

Ei bine! aceştia, oamenii superiori, mai dorm, în timp ce *eu* priveghez: *aceştia* nu-s adevărații mei tovarăşi! Nu pe ei îi aştept eu aici în munții mei.

La treaba mea voiesc să mă-ntorc, la ziua mea: ei însă nu-nțeleg ce-nseamnă semnele dimineții mele; pasul meu – nu e pentru ei un strigăt de deşteptare.

Mai dorm în văgăuna mea, iar visul lor mai rumegă ceva din miezurile mele de noapte. Urechea ce ciuleşte la *mine*, – urechea *ciulitoare* lipseşte dintre mădularele lor."

– Acestea le grăise Zarathustra întru inima lui, în vreme ce soarele se nălța: apoi privi-ntrebător în sus, căci auzi deasupră-i chemarea ascuțită a vulturului său. "Prea bine! strigă înalturilor, astfel îmi place şi mi se cuvine. Lighioaiele mele privegheză, căci eu priveghez.

Vulturul meu veghează şi cinsteşte soarele asemenea mie. Cu gheare de vultur se-agață el de noua lumină. Voi sunteți adevăratele mele lighioaie; vă iubesc.

Dar de adevărații mei oameni duc încă lipsă!" –

Aşa grăit-a Zarathustra; dar atuncea se făcu de parcă auzi împrejuru-i zburând şi fluturând un stol de numeroase păsări, – însă fâlfâitul atâtor aripi şi buluceala de deasupra creştetului său erau aşa de mari, că-nchise ochii. Şi-adevăr grăiesc, aidoma unui nor cădeau asupră-i, aidoma unui nor de săgeți ce se varsă asupra unui nou vrăjmaş. Ci iată, aici era un nor de iubire asupra unui nou prieten.

"Ce se petrece cu mine?" cugetă Zarathustra întru inima lui mirată şi se lăsă pe bolovanul de la ieşirea din văgăună. Însă, dând din mâini împrejurul şi deasupra şi dedesubtul său şi-apărându-se de drăgăstoasele păsări, iată, i se-ntâmplă un lucru şi mai puţin obişnuit: întrucât, pe nesimţite, mâna i se-mplântă într-o coamă deasă şi caldă; în aceeaşi clipă însă răsună înaintea lui un zbierăt, – un răget blând şi lung de leu.

"*Vine semnul*", grăi Zarathustra şi inima i se schimbă. Şi-ntr-adevăr, făcându-se iar lumină înainte-i, la picioarele lui zăcea o dihanie galbenă şi vânjoasă, ce-şi lipea cerbicea de genunchii săi şi nu voia, de drag, să se desprindă de el şi se bucura ca un câine care-şi găseşte iarăşi vechiul stăpân. Porumbeii însă nu puneau în iubirea lor mai puţină-nfocare ca leul; şi, de fiecare dată când unul dintre ei luneca pe lângă nasul leului, acesta scutura din cap şi se minuna şi râdea.

Faţă de toate-acestea, Zarathustra nu grăi decât un singur grai: "*Copiii mei sunt aproape, copiii mei*" –, apoi amuţi de tot. Dar inima lui era împăcată, iar din ochi îi picurară lacrimi, udându-i mâinile. Şi nu se mai îngrijea de nimic şi rămase aşa, nemişcat şi fără să se mai apere de vietăţile-acelea. Porumbeii, iată, zburau de colo până colo şi i se lăsau pe umeri, mângâindu-i părul alb, şi nu mai oboseau cu gingăşia şi nemăsurata lor bucurie. Leul cel puternic însă lingea întruna lacrimile căzute pe mâinile lui Zarathustra şi rägea şi mârâia sfielnic. Aşa se petrecură lucrurile cu aceste vieţuitoare. –

Toate acestea ţinură o vreme lungă, sau o vreme scurtă: căci, la drept vorbind, pentru lucruri de felul acestora nu e *nici un fel de* vreme pe pământ –. Ci oamenii superiori se treziră între timp în văgăuna lui Zarathustra şi se rânduiră perechi într-un alai, ca să meargă-n întâmpinarea lui Zarathustra şi să-i dea bună dimineaţa: căci, deşteptându-se, băgară de seamă că acesta nu se mai afla printre ei. Când însă ajunseră la uşa văgăunii, în timp ce zgomotul paşilor lor le-o luă înainte, leul, tare nedumerit, se-ntoarse dintr-o dată de la Zarathustra şi se năpusti, urlând sălbatic, în văgăună; dar oamenii superiori, auzindu-l cum urlă, ţipară cu toţii, ca dintr-o singură gură, şi fugiră-ndărăt mistuindu-se cât ai clipi din ochi.

Ci Zarathustra însuşi, ameţit şi străin, se ridică de la locul lui, privi în juru-i, rămase uimit în picioare, întrebându-şi inima şi căzând pe gânduri, şi se trezi că-i singur. "Totuşi ce-am auzit? grăi tărăgănat într-un târziu, ce petrecutu-s-a cu mine?"

Şi-ncepu să-şi amintească şi-nţelese dintr-o singură privire tot ce se-ntâmplase de ieri până azi. "Iată piatra, grăi mângâindu-şi barba, piatra pe care şezut-am ieri de dimineaţă; şi-aici păşit-a prevestitorul către mine,

iar aici auzit-am prima oară strigătul care nu de mult îmi ajunse la ureche, marele strigăt de primejdie.

Oamenilor superiori, o, de primejduirea *voastră* prevestitu-mi-a ieri de dimineață acel bătrân prevestitor, –

– întru primejduirea voastră voia să mă ispitească şi să mă-ncerce: o Zarathustra, agrăitu-m-a el, eu vin să te ispitesc întru ultimul tău păcat.

Întru ultimul meu păcat? strigă Zarathustra şi-şi râse mânios de vorba lui: dar *ce* rămasu-mi-a pus deoparte afară de ultimul meu păcat?"

– Şi Zarathustra se mai adânci o dată-n sine şi se-aşeză din nou pe pietroi frământat de gânduri. Deodată sări-n picioare, –

"*Milă! Mila pentru omul superior!* se răsti, iar chipul i se făcu de bronz. Ei bine! *Aceasta* – avut-a vremea ei!

Pătimirea şi compătimirea mea – ce are-a face? Mai năzui către *fericire*? La *lucrarea* mea năzuiesc!

Ei bine! Leul venit-a, copiii-mi sunt aproape, Zarathustra s-a copt, sositu-mi-a ceasul: –

Iată dimineața *mea*, de-acuma ziua *mea* începe: *urcă, urcă, mare amiază!*" – –

Aşa grăit-a Zarathustra şi-şi părăsi văgăuna, strălucitor şi puternic, ca un soare de dimineață ce răsare din munții neguroşi.

*   *
*

Sfârşitul lui *Aşa grăit-a Zarathustra*

Note şi comentarii*

În *Ştiinţa veselă* (= FW) 342, adică în ultimul aforism al primei ediţii (1882), apare pentru prima dată în mod public figura lui Zarathustra: acest aforism este identic cu începutul "Precuvântării" din *Aşa grăit-a Zarathustra.*Totuşi Zarathustra se întâlneşte în însemnările lui N deja cu un întreg an înainte de apariţia FW. La începutul lui august 1881, N scrisese proiectul referitor la "întoarcerea identicului"; trei săptămâni mai târziu, şi anume datat exact: "Sils-Maria, 26 august 1881", numele lui Zarathustra se iveşte pe neaşteptate în legătură cu un titlu – ce revine de acum încolo mereu în fragmentele postume – la o nouă operă: *Amiază şi veşnicie* (cf. KSA 9, 11 [195. 196. 197]). Sursa exactă din care N a preluat acest nume rămâne încă necunoscută . Un pasaj din *Eseurile* lui Emerson, pe care N le citea pe atunci cu deosebită intensitate ("Nu m-am simţit niciodată într-o carte atât de acasă şi atât de în casa mea... n-am căderea s-o laud, îmi este prea apropiată", nota el în acest sens; KSA 9, 12 [68]), să-l cităm aici ca sursa, eventual, cea mai apropiată (în exemplarul lui N este subliniat şi însemnat de mai multe ori, iar pe margine a glosat: *Asta-i!*):

---

* *Cele mai multe note ale traducătorului din acest corpus sunt tributare unei singure şi extrem de importante surse: KGW VI 4,* [Nachbericht zum ersten Band der Sechsten Abteilung: Also sprach Zarathustra], *de Marie-Luise Haase şi Mazzino Montinari, Walter de Gruyter, Berlin / New York, 1991, 987 p. O bună parte din aceste note vizează identificarea surselor din care provin numeroase citate ascunse ale lui N. Interesul pentru cercetarea izvoarelor nu trebuie interpretat ca o minimalizare a autorului, ca o punere sub semnul întrebării a originalităţii operei sale, ci, cum se exprimă M. Montinari (Zum Verhältnis Lektüre - Nachlaß - Werk bei Nietzsche, în "Editio", Internationales Jahrbuch für Editionswissenschaft, vol. 1, Tübingen, 1987, p. 249), ca o conturare a profilului unui mare cititor şi gânditor al veacului al XIX-lea, în care "s-a condensat în mod exemplar şi specific o multiplă tradiţie filozofică şi literară". Mulţumim şi pe această cale doamnei Marie-Luise Haase, ca şi domnului Lothar Ehrlich de la Stiftung Weimarer Klassik, domnului Erdmann von Wilamowitz-Moellendorff de la Herzogin Anna Amalia Bibliothek şi doamnei Christel Rummel de la Goethe-und Schiller-Archiv, pentru solicitudinea cu care ne-au facilitat documentarea Nietzsche la Weimar în toamna lui 2001. (n.t.)*

> Cerem ca un om să fiinţeze în peisaj atât de impunător şi asemănător unei columne, încât să merite a se relata despre el, când s-ar ridica în picioare şi şi-ar încinge mijlo-/cul* şi s-ar grăbi spre un alt loc de felul acesta. Reprezentările cele mai demne de crezare ni se par a fi cele ale oamenilor mari care au dobândit superioritate şi şi-au impus convingerile încă de la prima apariţie a lor; aşa cum i s-a întâmplat înţeleptului oriental care fusese trimis să supună unor probe meritele lui Zaratustra sau Zoroastru. Când înţeleptul din Yunnan** a sosit la Balk***, ne povestesc perşii, Gustasp**** a hotărât o zi în care să se adune mobezii***** din fiecare ţinut, iar pentru înţeleptul din Yunnan era păstrat la îndemână un scaun de aur. În ziua sorocită a păşit în mijlocul adunării unanim îndrăgitul yezdam******, profetul Zaratustra. Înţeleptul din Yunnan rosti, după ce măsură din ochi acea căpetenie: "Această înfăţişare şi acest mers şi ţinută nu pot să mintă, şi nimic afară de adevăr nu poate răzbate de aici." [p. 361]

Zarathustra a devenit protagonistul unor sentinţe şi anecdote (ca cele din viaţa unui înţelept antic) în două caiete din toamna lui 1881 (N V 7 şi M III 4). Este vorba de preliminariile la FW 68, 106, 125, 291, 332, ca şi de fragmentele postume din KSA 9: 12 [79. 112. 128. 131. 136. 157. 225] şi 15 [50. 52]. 12 [225] este iarăşi un titlu semnificativ: *Huzurul lui Zarathustra*, de care N trebuie să-şi mai fi adus aminte în septembrie 1888 (cf. comentariul la GD) (ca şi de fragmentul 12 [112], cf. GD *Sentinţe* 1). Totuşi numele Zarathustra a rămas ţinut în rezervă cu precădere pentru ultimul aforism (342) al *Ştiinţei vesele* IV, dispărând din toate celelalte aforisme. Preliminariile la aforismele menţionate nu dau nici o lămurire despre geneza formei literare caracteristice a lui *Zarathustra*, iar versetele de factură biblică din FW 342 irup absolut pe neaşteptate în manuscris: ele sunt o noutate în vederea căreia preliminariile aforismelor 68, 106, 125, 291, 332 nu reprezintă o pregătire. Numai fragmentul 12 [225] conţine o expresie – "So sprach Zarathustra" – care pare să anticipeze titlul *Also sprach Zarathustra*.

Fragmentele postume din KSA 10 şi 11 formează fundalul indispensabil, complementar al celor patru părţi din *Aşa grăit-a Zarathustra*. Lectura paralelă a operei şi a postumelor este înlesnită de comentariu, care – spre deosebire de toate celelalte comentarii ale KSA – reproduce încă o dată, pe lângă variantele propriu-zise din moştenirea lăsată, în sens restrâns (Vs, Rs, Dm, Cb, Ed, He), şi

---

* *Şi Zarathustra al lui Nietzsche "şi-a încins mijlocul" (*gürtete sich die Lenden*); cf. Za IV, 371, 3; KSA 11, 32 [15], 415, 3 (v. şi p. 388, 22); este o expresie biblică pe care o întâlnim, de pildă, în 3 Regi 18, 46. (n.t.)*

** *Provincie din sud-vestul Chinei (n.t.)*

*** *Balkh, oază în nordul Afganistanului (n.t.)*

**** *Sau: Vištaspa, legendar rege persan (ar fi trăit în sec. VII-VI î. C.; convertirea lui constituie primul succes al lui Zarathustra). (n.t.)*

***** *Pe vremea Sasanizilor, fiecare district iranian de oarecare importanţă avea propriul său "mobed", adică un preot investit şi cu atribuţii social-politice; "mobédan mobed" (= preotul preoţilor) dispunea de un vot mai mult sau mai puţin decisiv în alegerea succesorului la tron sau în alte funcţii ale statului. (n.t.)*

****** *Cf. v. pers. yezdän: "zeu" (n.t.)*

textele cele mai importante pentru *Zarathustra* din scrierile postume (KSA 10-11). Din întregul complex se pot trage câteva concluzii despre creația lui N din perioada Zarathustra. Când N vorbeşte de cele patru părți ale operei sale ca de nişte "creații-de-zece-zile" (cf. EH, *Aşa grăit-a Zarathustra* 4-5), lucrul acesta este valabil, evident, nu pentru iruperea ideilor fundamentale şi a expunerii lor, a diverselor parabole, alegorii, sentințe, a fanteziilor poetice şi a ancadramentelor narative, a diferitelor persoane etc. în opera lui postumă, ci, mai degrabă, pentru preliminariile şi transcrierile propriu-zise ale părții corespunzătoare. N îşi făcea însemnări în carnete în mod constant, aproape zilnic (adeseori în timpul plimbărilor sale); apoi le transcria în caiete mai mari (cf. N către Peter Gast, 30 septembrie 1879, citat în nota preliminară la comentariul de la WS), fără a se orienta mai întâi după un anumit plan, adică încercând o ordonare a materialului sau schimbând aranjările deja schițate. Când trecea apoi la redactarea unei părți din *Aşa grăit-a Zarathustra*, putea s-o termine aşa de repede, fiindcă se pregătise pentru asta, fără să ştie dinainte rezultatul literar al muncii sale. Această ultimă fază de lucru este cea a preliminariilor şi a transcrierilor propriu-zise pentru părțile respective din *Aşa grăit-a Zarathustra*. Toate însemnările care preced această ultimă fază şi se află cu ea într-o multiplă relație conținutistică şi formală sunt publicate ca fragmente postume şi redate parțial în comentar. După cum reiese din fragmentele postume, N plănuia în perioada următoare terminării unei părți din *Zarathustra* diferite continuări ale operei sale, care erau abandonate ulterior. Acelaşi lucru s-a întâmplat – până în toamna lui 1888 – şi după terminarea lui *Aşa grăit-a Zarathustra* (începutul lui 1885).

Partea întâi din *Aşa grăit-a Zarathustra* a luat naştere în ianuarie 1883. N a trimis manuscrisul bun pentru tipar în 14 februarie de la Genova la Chemnitz; aşadar este plauzibil ceea ce scrie în EH: "partea finală... a fost isprăvită exact în clipa solemnă în care Richard Wagner se stingea la Veneția". (Wagner a murit la 13 februarie 1883.) Moştenirea autografă rămasă este lacunară; lipsesc cele mai multe preliminarii, iar transcrierea pe curat este disponibilă numai pentru o parte a *Precuvântării*. Pierderea de manuscrise este explicabilă prin ruptura lui N cu Paul Rée, Lou von Salomé şi cu adepții lui: carnetele păstrate din acea vreme cuprind, într-adevăr, numeroase bruioane de scrisori către numitele persoane (pe lângă fragmente referitoare la *Zarathustra* şi de alt tip). Ipoteza unei distrugeri de carnete care conțineau afirmații şi mai multe şi mai tăioase împotriva adepților este uşor de înțeles. Manuscrisul pentru tipar a fost ars mai târziu, după spusele lui Peter Gast, de N însuşi dimpreună cu cele ale părții a doua şi a treia. Imprimarea a durat de la 31 martie până la 26 aprilie. Corecturile au fost citite simultan de N şi de Peter Gast. La sfârşitul lui aprilie a apărut: *Also sprach Zarathustra. Ein Buch für Alle und Keinen [Aşa grăit-a Zarathustra. O carte pentru toți şi nici unul]* (= Za I), Chemnitz, 1883, Editura lui Ernst Schmeitzner.

Partea întâi din *Aşa grăit-a Zarathustra* a devenit "partea întâi" (această indicație lipsea pe foaia de titlu tocmai citată) abia când a apărut a doua. Aceasta a luat naştere în primăvara / vara lui 1883. La începutul lui iulie, la Sils-Maria, N a trecut la redactarea manucrisului pentru tipar, pe care l-a trimis în tipografie la

mijlocul lui iulie. Moştenirea autografă rămasă din partea a doua este ca şi completă în ceea ce priveşte preliminariile şi transcrierile pe curat ale diverselor capitole. Între sfârşitul lui iulie şi sfârşitul lui august, corectura a fost citită (ca întotdeauna, de N şi Gast) şi tipărită; opera a apărut sub titlul: *Also sprach Zarathustra. Ein Buch für Alle und Keinen. Zweiter Theil [... Partea a doua]* (= Za II), Chemnitz, 1883, Editura lui Ernst Schmeitzner.

Între sfârşitul verii lui 1883 şi începutul lui 1884, N a lucrat la partea a treia. Moştenirea autografă rămasă este şi în cazul acestei părţi completă (preliminarii şi transcrieri pe curat fără lacune pentru diversele capitole). La sfârşitul lui februarie 1884, N şi Peter Gast au citit iarăşi corecturile; opera a apărut la sfârşitul lui martie: *Also sprach Zarathustra. Ein Buch für Alle un Keinen. Dritter Theil [... Partea a treia]* (= Za III), Chemnitz, 1884, Editura lui Ernst Schmeitzner.

Iniţial, N a perceput partea a treia ca sfârşitul lui *Aşa grăit-a Zarathustra*. Întregul an 1884 până în toamnă este caracterizat printr-o intensă preocupare teoretică (cf. KSA 11, p. 9-296), chiar dacă nu fără însemnări privitoare la Zarathustra. În iarna lui 1884/85, N plănuia în primul rând o operă tip Zarathustra sub titlul *Amiază şi veşnicie* (tot în trei părţi); n-a găsit editor pentru aceasta. În sfârşit, s-a decis pentru publicarea unei a patra şi ultime părţi a lui *Zarathustra* pe propria cheltuială. Moştenirea autografă rămasă din această parte este păstrată în întregime (preliminarii, transcrieri pe curat şi chiar manuscrisul pentru tipar). Corecturile au fost citite de N şi Gast începând de la mijlocul lui martie 1885. La mijlocul lui aprilie a apărut: *Also sprach Zarathustra. Ein Buch für Alle un Keinen. Vierter und letzter Theil [... Partea a patra şi ultima]* (= Za IV), Leipzig, 1885, la Constantin Georg Naumann. Au fost tipărite doar 40 de exemplare, pe care N le-a făcut să parvină unei mici părţi de prieteni şi cunoscuţi. O ediţie completă a primelor trei părţi, ale căror stocuri au fost legate la un loc, a apărut în anul 1886*: *Also sprach Zarathustra. Ein Buch für Alle un Keinen. In drei Theilen [... În trei părţi]*, Leipzig, f. a., Editura lui E. W. Fritzsch**.

Şpalturile de la Za II şi Za III se păstrază, ca şi un exemplar de lucru al lui Za IV cu consemnări făcute de mâna lui N.

**Cartea este nedatată; de aici, utilizarea de către istoricii literari a doi ani (1886 sau 1887), când se fac referiri la această ediţie (cf. vol. 1, p. 18). (n.t.)*

***Partea a patra a fost reeditată pentru publicul larg în 1890. O primă ediţie completă a lui "Zarathustra", cuprinzând şi partea a patra, a apărut în 1892; de fapt, este o compactare a cărţilor anterioare, rămase în stoc: primele trei părţi din Za apărute la E. W. Fritzsch, partea a patra apărută la C. G. Naumann, la care s-au adăugat şi* Ditirambii lui Dionysos *în număr de şase (fără cei trei din Za), scoşi de acelaşi Naumann în 1891. (n.t.)*

[Partea întâi]

Precuvântarea lui Zarathustra

1. **11** *3-29*] *cf. FW 342* **11** *3:* treizeci de ani] *ca Isus, cf. Luca 3, 23 N.T.: 21-22] cf. Za III, 188, 5-6; 190, 13-14. 19; Za IV, 226, 30-32 N.T.: 29*] *cf. Za I, 22, 29; Za III, 211, 18*

2. **12** *8:* Pe... munte] *cf. Za I, 28, 23-24; 61, 33-34; Za II, 132, 27-28 10-11*] *cf. KSA 10, 5 [1]:* 228. Uitaţi-vă la el dacă are un ochi limpede şi o gură fără dispreţ. Uitaţi-vă la el dacă alunecă aidoma unui dănţuitor. *(cf. Za II, 114, 29-30; Za IV, 242, 21-23; 254, 3-4. 10-11; 277, 24-25 12-13:* trezit din somn] *ca Buddha, cf. H. Oldenberg, Buddha. Sein Leben, seine Lehre, seine Gemeinde, Berlin, 1881, 113, BN* **12** *16-***13** *9*] *cf. următoarea schemă în KSA 10, 4 [167]:* Ultima convorbire cu sihastrul. / – te laud că n-ai ajuns ucenicul meu. / Sihastrul: dispreţuiesc oamenii prea mult, îi iubesc prea mult – nu-i sufăr – prea mult trebuie să mă p r e f a c în amândouă stările. / eu le aduc o nouă iubire şi un nou dispreţ – supraomul şi ultimul om. / Nu te înţeleg – ce le aduci, ei nu primesc. Lasă-i întâi să cerşească de pomană! / Zarathustra – – – / Dar n-au nevoie decât de pomeni, nu sunt destul de bogaţi ca să poată avea nevoie de comorile tale. / Eu fac cântări şi le cânt, eu râd şi plâng făcându-mi cântările. *În Za nu există, de fapt, nici o "ultimă convorbire cu sihastrul", ci doar aceasta;* despre moartea sihastrului, cf. Za IV *245, 4-5 N.T.:* **12** *19-20*] *cf. Za II, 87, 5-8; Za IV, 245, 28-32* Omul... pierde.] *cf. KSA 10, 1 [66]; 3 [1]:* 9. Astfel grăit-a un Sfânt: "Îl iubesc pe Dumnezeu – căci omul e un lucru prea nesăvârşit. Iubirea faţă de un om m-ar ruina." *5 [1]:* 245. Multe pot fi iubite la om: dar omul nu poate fi iubit. Omul este un lucru prea nesăvârşit: iubirea faţă de om m-ar ucide. *N.T.: 33-35*] *cf. 1 Tes. 5, 2; Za I, 69, 21-22 36-37*] Nu pleca-ntre oameni, te du mai bine la sălbătăciuni. Învaţă sălbătăciunile că natura este mai crudă ca omul. *Vs* **13** *7-9*] Pe omul acesta nu mai am nimic să-l învăţ. *KSA 10, 4 [167] N.T.: 8-9*] *cf. Za IV, 244, 23-27*

3. *14-15:* Omul... depăşiţi?] O‹mul› este un lucru ce trebuie depăşit: ce-ai făcut tu pentru asta? Ce-mi pasă mie de oamenii voştri buni, răi? *KSA 10, 4 [165] (cf. şi 24 [16] şi KSA 11, 25 [454]; apoi: Za I, 34, 19; 45, 19; 55, 2; Za III, 189, 32; 190, 26; Za IV, 252, 13-14, n.t.) N.T.: 17-18:* întorcându-vă ... omul?] *cf. Za I, 15, 3-4; 75, 25-26 19-20*] Ceea ce-i maimuţa pentru noi, obiectul unei dureroase r u ş i n i – va să fim noi pentru supraom. *KSA 10, 4 [181] 21-22:* Străbătut-aţi... voi] Cum străbătut-aţi voi drumul de la vierme la om! şi multe-au rămas vierme în voi, şi o amintire a drumului vostru. *KSA 10, 4 [139] 24-25*] Omul trebuie să fie mijlocul dintre plantă şi vedenie. *KSA 10, 4 [116] N.T.: 27-28*] *cf. Za I, 80, 26-28 N.T.: 25:* Rogu-vă... p ă m â n t u l u i] *cf. Za I, 74, 4 N.T.:* **9** *1-2*] *cf. Za I, 42, 11-12; 43, 17-19; Za III, 197, 30 sq.* **13** *34-***14** *5*] Voi vă acoperiţi sufletul: goliciunea ar fi ocară pentru sufletul vostru. O, de-aţi învăţa de ce este gol un dumnezeu! El n-are de ce să se ruşineze. El este mai puternic gol! Trupul e ceva rău, frumuseţea-i o drăcovenie; sfrijit, slut, hămesit, negru, murdar, aşa trebuie să arate trupul / Să

păcătuieşti împotriva trupului trece pentru mine drept un păcat împotriva pământului şi a ros-tului pământului. Vai de nenorocitul căruia trupul îi apare rău şi frumuseţea dră-cească! *KSA 10, 5 [30]; referitor la "dumnezeul gol", cf. KSA 9, 11 [94. 95] cu citatul din Seneca (ep. XXXI): "Deus nudus est"; cf. şi Za I* Despre dispreţuitorii trupului **14** *10-11*] Eu vă propovăduiesc supraomul: marele dispreţ trebuie să vi-l propovăduiţi voi înşivă. *KSA 10, 4 [208] (cf. şi 17 [69], n.t.) 12-13:* Care-i... dispreţ.] *cf. KSA 10, 4 [154]:* Ei n-au trăit niciodată clipa care să le spună "noi suntem bicisnici" N.T.: *24-25*] *cf. Psalmul 17 (după numerotarea din Psaltirea tipărită la noi în 1957) sau 18 (în ediţia luterană a Bibliei etc.), care este un psalm al "dreptăţii" 26-27*] *cf. KSA 10, 5 [1]:* 168. Mila, un simţământ al iadului: m i l a e chiar c r u c e a pe care-i ţintuit cel ce iubeşte oamenii. *29:* cumpătarea] sobrietatea *KSA 10, 5 [1] 125* strigă la cer] *expresie biblică, după Facerea 4, 10 31-32:* Unde-i sminteala... altoiţi?] eu vă altoiesc cu sminteala *KSA 10, 4 [78]*

4. *N.T.:* **15** *3-4*] *cf. Za I, 13, 17-18; 75, 25-26 N.T.: 7-8*] *cf. Za I, 22, 1-2; 32, 24-25; 48, 6-7; 97, 16-18; 135, 19-20; Za III, 248, 17 N.T.: 7-12*: ceea... dimpotrivă.] *cf. Za IV, 271, 10-13 N.T.: 7-10*: ceea... dincolo.] *cf. Za III, 191, 26 9-10*] *cf. KSA 10, 5 [1]:* 66. Există naturi care nu găsesc alt mijloc să se suporte decât năzuind la scăpătarea lor. *N.T.: 11:* Dragi... dispreţuitori] *cf. Za IV, 352, 13 16-17*] Eu trăiesc pentru a cunoaşte: eu vreau să cunosc pentru ca să vieţuiască supraomul. *KSA 10, 4 [224] 23-26*] *cf. KSA 10, 4 [229]:* Şi cel ce este milostiv trebuie să-şi facă din mila lui datorie şi ursită, şi celui ce este credincios, datoria şi ursita lui trebuie să-i devină credinţă – şi tu nu poţi avea destul spirit pentru virtutea ta. *5 [17]:* Mi-e drag cel ce nu aşteaptă răsplată, ci pedeapsă şi scăpătare de la virtutea lui. *27-28*] *cf. KSA 10, 5 [18]:* Să nu vreţi să aveţi prea multe virtuţi. O singură virtute e deja multă virtute: şi trebuie să fii destul de bogat şi numai pentru o singură virtute. Ca ea să trăiască, trebuie să pieriţi voi. *29-31*] *cf. Luca 17, 33: "Cine va căuta să scape viaţa sa o va pierde; iar cine o va pierde o va dobândi." 32-33*] *cf. KSA 10, 3 [1]:* 309. "Înaintea oricărei acţiuni mă munceşte că nu sunt decât un jucător de zaruri – nu mai ştiu nimic de libertatea voinţei. Şi după fiecare acţiune mă munceşte că zarurile cad în favoarea mea: sunt oare un măsluitor? – Scrupulul unuia pasionat de cunoaştere. *34-35*] *cf. KSA 10, 3 [1]:* 15. Azvârle-ţi vorbele înaintea faptelor tale: îndatorează-te pe tine însuţi prin ruşinea de vorbele sparte. *cf. şi 1 [52] N.T.: 36-37:* cel... trecutului] *cf Za II, 135, 35-36; Za III, 190, 8-9; 194, 10 38-39*] Cine-l iubeşte pe *Dumnezeu îl pedepseşte. KSA 10, 2 [28]; 3 [1] 189: inversiune din Evrei 12, 6: "Căci Domnul pedepseşte pe cine-l iubeşte, şi bate cu nuiaua pe orice fiu pe care-l primeşte." (cf. şi Pilde 13, 24, Apoc. 3, 19; Za IV 296, 8; MA 108; v. şi vol. 1, 172, 18-19, n.t.)* **16** *1-3*] *cf. KSA 10, 5 [1]:* 253. Sunteţi prea grosolani pentru mine: voi nu puteţi pieri de nişte mici întâmplări. *(cf. Za I, 50, 21, n.t.) 4-5*] *cf. KSA 10, 5 [1]:* 238. Eu sunt prea plin: aşa îmi uit de mine însumi, şi toate lucrurile sunt în mine, şi nimic nu mai există decât toate lucrurile. U n d e m - a m p i e r d u t ? *6-7*] *cf. KSA 10, 3 [1]:* 130. "Inima face parte din măruntaie" – a spus Napoleon. Măruntaiele capului se află în inimă. *(cf.Emerson, Neue Versuche, trad. Julian Schmidt, Stuttgart, 1876, p. 305, BN, n.t.) 5 [1]:* 166. Mi-s dragi spiritele

libere, dacă sunt şi inimi libere. Pentru mine, capul este ca stomacul inimii – dar trebuie să ai un stomac bun. Ce primeşte inima trebuie să mistuie capul. *Cf. Za III, 197, 8:* spiritul e s t e un stomac!

5. *16:* nu eu... lor] *cf. Matei 13, 13 (cf. Za IV, 308, 13-18, n.t.)* *17-19*] Sunt făcut să fiu propovăduitor al pocăinței? Sunt făcut să lărmui ca un popă şi o darabană? *KSA 10, 4 [207]* 136. El a învățat să se exprime – dar de-atunci nu te mai încrezi în el. Te-ncrezi doar în cei ce se bâlbâie. 3 [1] *N.T.:* **16** *24*-**17** *31*] *cf. Za III, 204, 2-3* *25:* u l t i m u l o m] *referitor la aceasta:* (ultimul om: un soi de chinez) *KSA 10, 4[204]* Ultimul om – tuşeşte uşor şi se bucură de norocul lui. *4[162]* Omul hotărăşte să se oprească pe treapta de supramaimuță, icoană a ultimului om, care este cel veşnic. *4[163]* Opusul s u p r a o m u l u i este u l t i m u l o m : l-am creat în acelaşi timp cu acela. *4 [171]* *N.T.: 27-28*] *cf. Za I, 56, 31-33* *34-35*] *cf. KSA 10, 5 [1]:* 128. Trebuie să păstrați haos în voi: toți cei ce vor veni au nevoie de material, ca să se modeleze din el. *N.T.: 34-35:* stea jucăuşă] *cf. Shakespeare, Mult zgomot pentru nimic, II, 1: "undeva pe cer țopăia o stea şi sub zodia ei m-am născut" (în Opere complete 4, Univers, Bucureşti, 1985, p. 258, trad.: Leon Levițchi)* **17** *22:* Nici... turmă!] *cf. Ioan 10, 16: "... şi va fi o singură turmă şi un singur păstor" (cf. şi Za I, 31, 10, n.t.)* *N.T.: 33-35:* căci... supraomul!] *cf. Luca, 23, 17-18* *N.T.:* **18** *1:* Împăcat... meu] *cf. Za I, 20, 32.*

6. *N.T.: 18:* sări... cale.] *cf. Za III, 190, 28* *33:* de atâtea... sponci] *din,* nu sunt vrednic de milă *Rs* *34-36*] *din* "Păcat de el, şi-a făcut din primejdie o meserie, asta am învățat-o pe pielea unui om." *Rs* *N.T.: O interpretare a acestei parabole poate fi citită la Francesca Cauchi, Figures of* Funambule*: Nietzsche's Parable of Ropedancer, în "Nietzsche-Studien", Internationales Jahrbuch für die Nietzsche-Forschung, Walter de Gruyter & Co., Berlin / New York (în continuare: NS), 23, 1994, 42-64.*

7. *N.T.:* **19** *10-11:* N-a... om] *cf. Matei 4, 19; Za IV, 226, 17-20; 227, 23-31 (v. şi vol. 1, 175, 6-10)* *11:* stârv] *după care Rs:* pe care vreau să-l iau acum cu mine şi astfel să părăsesc oraşul acesta." Întunecată era noaptea, pe cărare-ntunecată umbla Zarathustra prin noapte: şi înceată era călătoria lui, căci el ducea stârvul pe umerii săi [sânge se scurgea din el], un stârv rece şi țeapăn, pe care sângele încă nu era uscat. Într-un sfârşit, după ce Zarathustra umblase ceasuri bune şi [– – –] fiarele îi [– – –], făcu popas lângă un copac mare şi adormi. *18:* întunecate... Zarathustra] *cf. Pilde 4, 19: "Cărarea celor fără de dumnezeu este însă ca întunericul..." (după traducerea lui Luther, n.t.); cf. şi Za III, 164, 11 sq.*

8. **20** *17-18:* Acela... sufletul] *cf. Psalmul 146 (145, după Psaltirea rom. din 1957, n.t.), 5, 7: "Fericit... cel ce dă hrană celor flămânzi..."* *26-32*] *Variantă în Rs:* Zarathustra însă merse mai departe, tot două ceasuri, încredințându-se drumului şi luminii de stele, ca unul obişnuit a merge noaptea şi prieten al celor ce dorm. Dar când s-a luminat de ziuă, se trezi în inima unei păduri şi nici o cărare nu se mai arăta. Atunci se întinse sub un copac şi dormi: şi mortul sta lungit alături de el. *N.T.: 28:* să... doarme.] *cf. Za I, 55, 1-2* *N.T.: 32:* cu... împăcat.] *cf. Za I, 18, 1.*

9. *N.T.:* **20** *36*-**21** *1:* Apoi... pământul] *cf. Za III, 204, 18-19 N.T.:* **21** *7-8*] *cf. KSA, 12 [23] N.T.: 14-16*] *cf. Za III, 203, 24-25 15:* ce... tablele] *ca Moise, cf. Ieşirea 32, 19; (cf. şi Za III, 200, 1-2; 219, 22 22-23:* totul... seceri] *cf. Matei 9, 37: "Mare este secerişul, dar puţini sunt lucrătorii." N.T.: 23:* smulge spicele] *cf. Matei 12,1 22-24*] *cf. KSA 10, 3 [1]:* 156. Totul e copt de cules la el: ci-i e de lipsă secera – şi deci smulge spicele şi-i necăjit. *N.T.: 26-29:* Dar... praznic] *cf. Za III, 156, 11-12 N.T.:* 22 *2:* curcubeul... supraomului.] *cf. Za I, 15, 7-8 (şi notele)*

10. *N.T.: 10-20:* căci... mele!"] *cf. Za III, 176, 24-28 15-28*] Şarpe, grăi Zarathustra, tu eşti cea mai ageră la minte vietate de sub soare – tu trebuie să ştii ce întăreşte o inimă, inima mea isteaţă, eu nu ştiu. Şi tu, vulture, cea mai mândră vietate de sub soare, ia inima şi du-o într-acolo unde o va cere ea, inima mândră – eu nu ştiu. *Vs 23-28*] Uneori vreau de la tine: să fii cu desăvârşire ager la minte şi să fii cu desăvârşire mândru: atunci mândria îţi va merge totdeauna alături de agerimea minţii tale. Bate-vei cărarea prostiei: dar o rog şi pe prostia ta să ia totdeauna mândria în alaiul ei. Vrei să fii însă prost – – – *KSA 10, 4 [234] N.T.: Despre simbolismul vulturului, creatură a zilei şi a luminii, şi al şarpelui, creatură a nopţii şi a întunericului, v. David S. Thatcher, Eagle and Serpent in "Zarathustra", în NS, 6, 1977, p. 240-260. N.T.:* 29] *cf. Za I, 11,29 (şi notele)*

Cuvântările lui Zarathustra

Despre cele trei preschimbări. *Referitor la acest capitol: KSA 10, 4 [237. 242. 246] N.T.:* **23** *5-26*] *cf. Za III, 185, 29-34 8-23*] *cf. 5 [1]:* 162. Ce este cel mai greu de făcut pentru om? Să-i iubim pe cei ce ne dispreţuiesc: să ne lăsăm de rostul nostru atunci când el îşi prăznuieşte izbânda: de dragul adevărului, să contrazici smerenia; să fii beteag şi să-l îndepărtezi pe cel ce a venit să te mângâie; să-ţi dai drumul în apă rece noroioasă; să legi prietenie cu surzii; să dăm mâna cu vedenia ce ne bagă-n sperieţi: – pe toate-acestea, a spus Zarathustra, eu le-am făcut şi le port în cârcă: pe toate-acestea le dau astăzi pe un lucru mărunt – pe zâmbetul unui copil. *15:* Să... ispititorul?] *cf. Matei 4, 1. 8 N.T.: 18-19:* să fii... mângâie] *aluzie la Cartea lui Iov N.T.:* **24** *4-13*] *cf. Za I, 45, 14; Za III, 193, 5-7 N.T.: 20-22*] *cf. Za III, 190, 29-30; KSA 10, 16 [88] (vol. 1, 191, [122]) 28-29*] *cf. KSA 10, 5 [1]:* 178. Iată omul: o nouă forţă, o-ntâie mişcare: o roată ce se-nvârte de la sine; de-ar fi destul de puternic, ar face să se rotească stelele de jur împrejurul său. *cf. Angelus Silesius (pseudonimul lui Johannes Scheffler, poet baroc german, 1624-1677, n.t.), Cherubinischer Wandersmann (= Călătorul heruvimic) 1, 37: "Nimic nu-ţi dă impuls, eşti însuţi roata deci / Ce-i de la sine-n mers şi-odihnă n-are-n veci." (cf. şi traducerea Ioanei Pârvulescu în Angelus Silesius, Călătorul heruvimic, Humanitas, Bucureşti, 1999, 45: "Nimic nu te-a urnit: eşti însuţi roata care / Aleargă-n ea cu ea şi-n veci odihnă n-are."; v. şi varianta de la p. 139: "Nimic nu-i să-ţi dea ghes: eşti însuţi roata care / Se mişcă dintru ea şi-n veci*

odihnă n-are", n.t.); (cf. şi Za I, 60, 13-14; 67, 16-17, n.t.) N.T.: Despre "cele trei preschimbări" ale spiritului (în cămilă, simbol al omului religios, apoi în leu, distrugătorul moralităţii, în sfârşit în copil, singurul capabil să creeze valori noi: deci traseul de la religios la estetic prin etic, invers decât la Kierkegaard, de la estetic la religios prin etic), în comparaţie cu cele trei "etape pe drumul vieţii" ale lui Kierkegaard, cf. John Powell Clayton, Zarathustra and the Stages on Life's Way: A Nietzschean Riposte to Kierkegaard?, în NS, 14, 1985, 179-200 N.T.: 35-36: Şi... bălţată] *cf. Freny Mistry, Nietzsche and Buddhism, în seria Monographien und Texte zur Nietzsche-Forschung (în continuare: MTNF), 6, Walter de Gruyter & Co., Berlin / New York, 1981, p. 17, unde se precizează că numele oraşului favorit al lui Zarathustra, "Vaca bălţată", este o traducere literală a numelui oraşului Kalmasadalmya (în pali: Kammasuddaman), pe care Buddha l-a vizitat în peregrinările sale; cf. şi Za I, 39, 4; 72, 4; Za III, 175, 20*

Despre catedrele virtuţii. *Cf. cu privire la "somnul celui drept": Psalmul 4, 9 (8 în Psaltirea rom., 1957, n.t.); Pilde 3, 24; Eccl. 5, 11; Sirah 31, 1. 23. 24. În N V 8, aproape întregul Vs la acest capitol:* Altădată numeam aceasta "creştinism" – şi azi o numesc "mijlocul de a dormi bine". *(N V 8, 104)* Dacă ai toate virtuţile în casa ta, atunci vine la tine şi ultima dintre virtuţi, somnul cel dulce. *(N V 8, 105) N.T.:* **25** *19-20*] *cf. Za III, 197, 9-10 22-24:* Mărturisi-voi... meu?] *cf. Ieşirea 20, 16. 14. 17 27:* să trimiţi... culcare] *cf. FWS 5; KSA 10, 3 [1]:* 33. Din vreme-n vreme trebuie să-ţi laşi să se culce şi virtuţile. *(cf. şi MA 83; KSA 10, 12 [1] 65, n.t.) N.T.: 32:* Cinste... strâmbi!] *cf. Romani 13, 1* **26** *3-4:* Pentru... luncă] *cf. Psalmul 23 (22 în Psaltirea rom., 1957, n.t.), 1. 2; Ioan 10, 11 sq. Vs:* Păstorii cei buni mi-s dragi: verde e lunca unde-şi pasc ei oile. *6-9*] *Vs:* Măriri eu nu-mi doresc, nici bogăţii: o tovărăşie mică mai dragă mi-e ca una rea. *(cf. şi KSA 10, 12 [1] 136, n.t.) 10-11*] *Vs:* Mult îmi plac ⌜drept tovărăşie⌝ cei săraci cu duhul, dacă-s fericiţi [şi nu guri spurcate şi gâlcevitori de nesuferit] şi-mi dau mereu dreptate. *cu privire la "săraci cu duhul", cf. Matei 5, 3 N.T.: 10-17*] *cf. Za IV, 254, 36-37 N.T.:* **26** *10-11.* **27** *8:* Fericiţi] *cf. Matei 5, 1-10; Luca 6, 20-22* **26** *36-38*] *Vs:* Şi dacă viaţa n-ar avea nici un sens, să dormi liniştit ⌜şi fără vise⌝ ar fi, zău, cel mai frumos nonsens / Bucuros aş lăuda şi pentru mine virtuţile ca nişte flori roşii de mac **27** *8*] *Vs:* Spuneţi, unde-s oare dragii aceştia de înţelepţi? Nu li se-nchid ochii de somn? Pe ici-colo îţi mai dau târcoale unii dintre ei: cu glas mieros ei predică despre bine şi rău / Fericiţi somnoroşii aceştia

Despre sălăşluitorii lumii din dosul lumii. *Cele mai multe Vs la acest capitol se află, de asemenea, în N V 8:* Dezbăraţi-vă de această greşită scrutare a stelelor! Pântecele [lucrurilor] fiinţei n-are să vă vorbească niciodată! *cf. 4 [266. 267]; cf. VM 17, unde apare pentru prima oară cuvântul* Hinterweltler *(cf. şi FW 151 şi KSA 9, 11 [163], n.t.) N:T.:* **28** *12-8*] *aluzie la ideile din "Naşterea tragediei" şi, în general, la perioada sa wagneriano-schopenhaueriană (1869-1874) 23-24:* dusu-mi-am... munte] *cf. Za I, 12, 8 şi nota* **29** *27:* să... lucruri] *cf. KSA 10, 4 [274]:* În cel mai mărunt nisip ascunsu-şi-au capul unii struţi. *(cf. şi Za III, 185, 2-3, n.t.) 33:* picăturile... mântuitoare] *cf., de ex., 1 Petru 1, 18-19 37:*

atunci... sânge] cf. *Matei 26, 27-28* **30** *11:* cea... cinste] *cf. M 456* *27:* dreptunghicul] *cf. Aristotel, Retorica 1411b, 26-27; n.t.: expresia folosită de Aristotel pentru a exemplifica metafora este "pătrat" (care desemnează o figură geometrică perfectă) şi apare în contextul: "a spune că omul virtuos este pătrat înseamnă a face o metaforă"; ea provine de la Simonide sau de la pitagoreici (Platon, în Protagoras, 339a, îl citează pe Simonide: "e greu desigur să devii cu adevărat om de ispravă / în ceea ce priveşte picioarele, mâinile şi mintea / pătrat făurit fără cusur", Opere I, 454, trad. de Şerban Mironescu); cf. şi Za I, 67, 13; Za IV, 267, 6; KSA 10, 11 [20]*

Despre dispreţuitorii trupului. *N.T.:* **31** *9-27:* Trupul... ta.] *cf. KSA 10, 7 [126]; KSA 11, 27 [27], 34 [46], 37 [4], 40 [61]* *10:* o turmă... păstor] *cf. Ioan 10, 16; Za I, 17,22* *21-25*] *cf. KSA 10, 5 [31]:* În dosul gândurilor şi-al simţămintelor tale se află trupul tău şi sinele tău din trup: terra incognita*. La ce bun ai tu aceste gânduri şi aceste simţăminte? Sinele tău din trup vrea ceva cu acestea. *N.T.:* *29-31:* "Ce-s... mea.] *cf. MA 292 (vol. 3, 160, 35-37)* *N.T.:* **32** *7-8:* Dispreţuitorilor... preţuirea.] *cf. JGB 78* *N.T.: 24-25:* Voi... supraom!] *cf. Za I, 15, 7-8 (şi notele)*

Despre bucurii şi patimi. *N.T.:* **33** *1*] *cf. WS 37 (vol. 3, 383, 30-32)* *25-26*] *cf. KSA 10, 5 [1]:* 116. Cine m-ar crede, grăi Zarathustra, că fac parte din stirpea de arţăgoşi şi de desfrânaţi, de habotnici, de răzbunători? Războiul însă m-a sfinţit. *28-29*] *cf. KSA 10, 5 [1]:* 141. Îi ţin încă la mine pe toţi aceşti câini sălbatici, dar în beciul meu. Nu vreau nici măcar să-i aud lătrând. *(cf. şi Za I, 40, 25-26, n.t.)* *30-31*] *cf. MA 292, vol. 3, 161, 6-8 (cf. şi DD* Despre sărăcia celui mai bogat, *vol. 1, 121 sq., n.t.)* **34** *5-7*] *cf. KSA 10, 4 [207]:* Pe om îl bântuie spirite multe ca vietăţile mării – se încaieră unele cu altele pentru spiritul "eu": îl iubesc, vor ca el să li se-aşeze-n cârcă, se urăsc înde ele din pricina acestei iubiri. *N.T.: 8-9*] *cf. Za III, 192, 6-7* *15-16*] *cf. KSA 10, 3 [1]:* 345. Gelozia este cea mai spirituală patimă şi, cu toate acestea, şi cea mai mare neghiobie. / 346. În vâlvătaia geloziei îţi îndrepţi, ca scorpionul, înveninatul ac împotriva ta însuţi – dar fără izbânda scorpionului. *N.T.: 19* Omul... depăşit] *cf. Za I, 13, 14-15 (şi notele)*

Despre înveninatul de nelegiuit. *KSA 10, 4 [29]:* Eroare în privinţa nelegiuirii. *3 [1]:* 183. "Nu este destul să-l pedepsim pe nelegiuit, ar trebui să-l mai şi împăcăm cu noi şi să-l binecuvântăm: sau nu l-am iubit, când i-am pricinuit durere? ‹N-›am suferit pentru c-am fost siliţi să-l folosim ca unealtă în vederea intimidării?" *4 [75]:* Învineţitul de nelegiuit în temniţă şi Prometeu în faţa lui! / Degenerare! **35** *15-16*] *cf. KSA 10, 3 [1]:* 330. "Vrăjmaş" voi spune, dar nu "nelegiuit": "vierme" voi spune, dar nu "nemernic": "bolnav" voi spune, dar nu "monstru"; "nebun" voi spune, dar nu "păcătos". *17-19*] *cf. KSA 10, 3 [1]:* 381. De-ai ţipa în gura mare toate câte le-ai făcut cu gândul, toată lumea ţi-ar striga: "La o parte cu lepădătura aceasta scârboasă! Pângăreşte pământul" – şi toată lumea ar fi uitat că a făcut exact acelaşi lucru cu gândul. – Aşa de morali ne face sinceritatea. *22-24*] *cf.*

**În lat. în text (n.t.)*

KSA 10, 3 [1]: 111. Ce-i drept, adesea eşti pe măsura actului tău, dar nu pe măsura r ă s f r â n g e r i i actului săvârşit. *(cf. şi JGB 109)* *25-28*] *cf. KSA 10, 3 [1]:* 96. Nelegiuiţii sunt trataţi de oamenii morali ca nişte accesorii ale unei singure fapte – şi ei înşişi se tratează astfel, cu cât mai mult era această singură faptă excepţia condiţiei lor: ea acţionează ca linia de cretă din jurul găinii. – În lumea morală există foarte mult hipnotism. **36** *3-8*] *cf. KSA 10, 5 [1]:* 6. Cu intenţiile noastre ne raţionalizăm instinctele de neînţeles: cum o face, de ex., criminalul care îşi justifică prin aceasta în faţa raţiunii sale adevărata înclinaţie, spre crimă vasăzică, încât hotărăşte să se-aleagă din aceasta cu un jaf sau cu o răzbunare. *13-15*] *cf. KSA 10, 5 [1]:* 185. Ce-i omul? O grămadă de patimi ce se răspândesc în lume prin simţuri şi spirit: un ghem de şerpi nestăpâniţi, ce rareori se satură de-ncăierare: apoi se uită-n lume, ca s-o prade. *N.T.: 23-25*] *cf. Za I, 61, 31-32* *28:* Multe... ei.] *cf. KSA 10, 3 [1]:* 182. Multe care mă scârbesc sunt în cei răi, dar multe şi-n cei buni: şi, adevăr grăiesc vouă, nu tocmai "răul" din ei!

Despre citit şi scris. **37** *6-7*] *cf. KSA 10, 3 [1]:* 162. Cine-l cunoaşte "pe cititor" nu mai scrie, în mod sigur, pentru cititori – ci pentru sine, scriitorul. *cf. în legătură cu aceasta VM 167 (vol. 3, 301); KSA 10, 3 [1]:* 168. Mai un veac de gazete – şi toate cuvintele duhnesc. 8-9] Faptul că oricine are dreptul să-nveţe să citească şi scrie ruinează pe lungă vreme nu numai scriitorii, ci chiar spiritele în general. *KSA 10, 4 [70]* *15:* să fie creste] s u n t creste *KSA 10, 3 [1] 163* *N.T.:* **37** *23*-**38** *2*] *cf. KSA 13, 20 [53] (vol. 1, 183)* **38** *1-2*] *cf. KSA 10, 3 [1]:* 78. Dacă te-ai înălţat peste bine şi rău, vezi şi în tragedie doar o involuntară comedie. 171. Cel ce suie ‹pe› munţi înalţi râde pe seama tuturor gesturilor tragice. *N.T.: 3-4*] *cf. motoul la GM III* *5-6*] Viaţa-i de nesuferit: pentru aceasta ai nevoie până-n prânz de îndărătnicie şi după-prânz de spăsenie *KSA 10, 4 [72]* *7-10*] Ba să ne-ncordăm vioi grumazul, de parcă toată greutatea lumii ar urma să ne fie pusă-n cârcă – ba să tremurăm ca un boboc de trandafir pentru care un picur de rouă cântăreşte prea greu. Fraţilor şi surorilor, nu-mi faceţi pe simţitorii! suntem cu toţii nişte frumoşi asini şi asine de povară, şi în nici un caz boboci de trandafiri ce tremură. *KSA 10, 4 [73]* *8:* asini... povară] *cf. Matei 21, 5, Zaharia 9, 9 şi KSA 9, 10 [D80]* *13-14:* Dar... scrânteală] *cf. Shakespeare, Hamlet II, 2** *N.T.: 20*] *cf. KSA 13, 17 [4], 5* *23-25*] *cf. KSA 10, 3 [1]:* 43. "Ţi-ai văzut diavolul?" – "Da, grav, dintr-o bucată, adânc, temeinic, patetic: aşa arăta, întocmai ca genius gravitationis**, datorită căruia toate fiinţele şi lucrurile – cad." *N.T.:22:* spiritul gravitaţiei***] *cf. Za II, 105, 10. 23; Za III, 151, 2; 184, 16-17; 189, 24-25; Za IV, 294, 20-21* *N.T.: 23:* Nu... ucide.] *cf. Za IV, 299, 3-5* *24-25*] *cf. KSA 10, 3 [1]:* 297. M e r s ş i u m b l e t. – Am î n v ă ţ a t a merge: de-atunci îmi place să alerg. 298. S p i r i t u l l i b e r. – Cine poate zbura ştie că nu trebuie să se lase î m b r â n c i t mai întâi, ca

* "O fi asta scrânteală, dar e cu socoteală." *(trad. de Leon Leviţchi şi Dan Duţescu: Shakespeare, Opere complete 5, Ed. Univers, Bucureşti, 1986, p. 360) (n.t.)*

** *În lat. în text: "geniul gravitaţiei" (n.t.)*

*** der Geist der Schwere

să-şi ia zborul; cum aveţi nevoie voi toţi, spirite înţepenite, ca s-"o luaţi din loc" în general. *(cf. şi Za III, 184, 26-185, 1; 187, 10-12; 200, 6-7; GT 1, vol. 2, 23; BA II, vol. 2, 440, 5-7; KSA 12, 1 [2], n.t.)*

Despre arborele de pe munte. *Cu privire la motivele biblice din acest capitol, cf. Ioan 1, 48, mai ales însă convorbirea lui Isus cu "tânărul bogat", Matei 19, 16 sq. N.T.:* **39** *2:* un tânăr] *cf. KSA 11, 29 [24], 343, 1: Tânărul de la munte N.T.: 4:* "Vaca bălţată"] *cf. Za I, 24, 36 (şi notele) 9:* Dar... vrea.] *cf. Ioan 3, 8 N.T.: 14-17*] *cf. FW 371 N.T.:* **39** *26*] *cf. [35], vol. 1, 180 N.T.:* **39** *26:* Mă... ieri.] *cf. KSA 9, 12 [128] 26-27*] *cf. FWS 26 (vol. 1, 61) şi KSA 9, 12 [130]; 16 [10] (cf. şi Za II, 99, 7-9; Za IV, 266, 28-30, n.t.) N.T.:* **39** *32-***40** *2*] *cf. Za I, 61, 13-14* **40** *5-10*] *cf. KSA 10, 3 [2], poezia:* P i n u l ş i t r ă s n e t u l . / Mai-nalt ca om şi fiare-ajuns; / Vorbesc – şi nu primesc răspuns. // Prea sigur şi prea nalt crescui: / Aştept: oare venirea cui? // Stau lângă tron de nouri drept, – / Întâiul trăsnet îl aştept. *(cf. şi KSA 9, 11 [59]; FW 371; Za III, 155, 28 sq; Za IV, 264, 36 sq.; 272, 28-30, n.t.) 15:* şi-a plâns cu amar] *reminiscenţă biblică, Matei 26, 75 (cf. şi Za III, 196, 19-20, n.t.) 23-26*] *cf. Za I, 33, 28-29 36-37*] *cf. KSA 10, 3 [1]:* 93. Un om nobil le stă întotdeauna în cale celor buni: ei îl înlătură adesea tocmai prin aceea că spun că-i bun. *N.T.:* **41** *3-4:* cea... nădejde] *cf. [117], vol. 1, 190; Za I, 45, 16-17 etc.*

Despre cei ce predică moartea. *Cf. KSA 10, 4 [272]:* Statul şi biserica şi tot ce se întemeiază pe minciuni serveşte predicatorilor morţii. *N.T.:* **42 sq.**] *cf. Za III, 193, 19-20 N.T.:* **42** *11-12.* **43** *17-19*] *cf. Za I, 13, 32-33; Za III, 197, 31 sq. (şi nota la Za I, 43, 19) N.T.:* **42** *13-14*] *cf. [33], vol. 1, 180 21-22*] *cf. KSA 10, 5 [1]:* 170. "Înfăşurat în tristeţe groasă: viaţa mea atârnă de mici întâmplări." Sihastrul. *21:* micile-ntâmplări] *cf. [34], vol. 1, 180 25-30*] Se află nişte predicatori: ei propovăduiesc suferinţa. Vă servesc, chiar dacă vă urăsc. *(aluzie la Schopenhauer, n.t.) KSA 10, 4 [52]* **42** *11-12.* **43** *17-19:* treacă] *(la fel ca la p. 42, 12, n.t.) în sens biblic, cf., de ex., Psalmul 90, 10 (89, 12 în Psaltirea rom. 1957, n.t.)*

Despre război şi ceata războinicilor. **44** *13-14*] *cf. vol. 10, 3 [1]:* 438. Mulţi soldaţi şi totuşi puţini bărbaţi! Multă uniformă şi încă mult mai multă uniformitate. *5 [1]:* 94. ("Uni-formă" numesc ei ceea ce poartă: uniformitate-i ceea ce-nţeleg ei prin aceasta). *15-16*] *cf. KSA 10, 3 [1]:* 424. Într-unii oameni zace o nevoie adâncă de duşmanul l o r : numai la aceştia se simte şi o ură de la prima vedere. *N.T.:* **44** *15-16.* **45** *9-11*] *cf. Za I, 54, 14-15; Za III, 200, 13-14; GM I 10, în KSA 5, 273, 30-33 N.T.:* **44** *17-18*] *cf. KSA 10, 16 [50], 515, 11-14 N.T.: 20-21*] *cf. Za IV, 233, 25-26; KSA 11, 37 [14] N.T.: 27:* războiul... cauză.] *cf. Za IV, 233, 28 31-32*] *cf. KSA 10, 3 [1]:* 436. Ce lucru e bun? – "Ceea ce-i drăguţ şi tulburător totodată" – a răspuns o fetiţă. **45** *1-3*] *cf. KSA 10, 3 [1]:* 259. Sunt oameni radical diferiţi: unii care simt sfială la puvoiul simţirii lor (în prietenie sau iubire), şi alţii care se sfiesc de descreşterea ei. *N.T.: 4:* Înveliţi-vă-n... urâţeniei!] *cf. KSA 9, 11 [49]; Za IV, 298, 32-33 12-13*] *cf. KSA 10, 3 [1]:* 364. Răzvrătirea este cea mai aleasă atitudine a sclavului. *N.T.: 14*] *cf. Za I, 24, 4-23; Za III, 193, 4-7 N.T.: 19:* omul... depăşit.] *cf. Za I, 13, 14-15 (şi notele) N.T.: Cu privire la semnificaţia şi locul războiului în tabla de valori a lui N, cf. Thomas L. Pangle,*

The "Warrior Spirit" as an Inlet to the Political Philosophy of Nietzsche's Zarathustra, în NS, 15, 1986, 140-179.

Despre noul idol. *În N V 8, cele mai multe Vs la acest capitol:* Ei se numesc legitimii sau adoratorii poporului sau cei buni şi cei drepţi sau independenţii *[?]* – dar cu toţii duhnesc. *(N V 8, 88)* Dacă au puterea, mint cu cugetul împăcat, dacă le lipseşte puterea, atunci cu cugetul vinovat şi şi mai bine. *(N V 8, 90)* Prieteni, urăsc statul: el zice "eu sunt spiritul" care *[?]* profanează *[?]* credinţa-n viaţă. *(N V 8, 100)* **46** *14:* Semnul... vouă] *expresie biblică, cf. inter alia Isaia 66, 19 N.T.: 28-29:* "Nimic... namila.] *cf. Za II, 130, 4-5* deget al lui Dumnezeu] *cf. Ieşirea 8, 15 (în trad. lui Luther; în Biblia bucureşteană din 1968: 8, 19, n.t.); KSA 11, 40 [62.67]; JGB 203* **47** *5:* Toate... lui] *cf. Matei 4, 9: "Acestea toate ţi le voi da ţie, dacă vei cădea înaintea mea şi mi te vei închina." (diavolul către Isus) 10-12*] *cf. KSA 10, 4 [272] (v. supra* Despre cei ce predică moartea, *n.t.) N.T.: 19-20:* Priviţi-mi-i... gazetă.] *cf. Za III, 169, 23 N.T.:* **48** *2-3:* lăudată... simplă!] *cf. Za IV, 269, 10-11 4:* Abia... prisos] *cf. motoul lui Richard Wagner, Die Kunst und die Revolution [Arta şi revoluţia] (1849): "... acolo unde politicianul şi filozoful au ajuns acum la capăt, începe iar artistul." (despre problema individului în cadrul statului, cf. idem, Opera şi drama, trad. de Liviu Rusu şi Bucur Stănescu, Ed. Muzicală, Bucureşti, 1983, p. 150-160, n.t.) N.T.: 6-7:* Nu... supraom?] *cf. Za I, 15, 7-9*

Despre muştele pieţei. *Cf. KSA 10, 4 [234]:* (A p ă r ă t o a r e de muşte) împotriva micilor n e c a z u r i de zi cu zi. *4 [250]:* (Cap‹itolul›) P i t i c i i . Duceţi-vă-n singurătate, nu puteţi suporta m i c a p i c u r a r e . *5 [1]:* 260. Dacă sunteţi prea moi şi scârbiţi ca să omorâţi muşte şi ţânţari, plecaţi în singurătate şi-n aer curat, unde nu sunt muşte şi ţânţari: şi fiţi voi înşivă singurătate şi aer curat! *N.T.:* **49** *4-6*] *cf. WS 176 (vol. 3, 423); DD* Printre păsări de pradă *(vol. 1, 109 sq.) 9-11*] *cf. KSA 10, 4 [78]:* Cele mai bune lucruri ale voastre nu-s bune de nimic fără un spectacol. *N.T.: 14-15:* În... ea] *cf. Za II, 129, 22-23 N.T.: 21-22:* Iar...dovezile.] *cf. Za II, 89, 31-32; AC 53 26:* falnici] gălăgioşi *Cb²; GA N.T.:* **50** *3-4*] *cf. KSA 11, 34 [2] N.T.: 89, 31-32:* Dar... răni] *cf. Za I, 16, 1-2 N.T.: 25:* obrăznicie... lor.] *cf. JGB 170 11-13*] *cf. KSA 10, 3 [1]:* 84. Ce să-i faci dacă voi linguşiţi un zeu sau un diavol, dacă scânciţi în faţa unui zeu sau a unui diavol? Nu sunteţi decât linguşitori şi scâncitori! *27-28*] *cf. KSA 10, 3 [1]:* 85. Cel ce este cu desăvârşire laş este, de obicei, destul de iscusit ca să-şi însuşească aşa-numita amabilitate. *34-35*] *cf. KSA 10, 5 [17]:* Mi-e drag cel ce-i iartă adversarului său nu numai greşelile lui, ci şi victoria lui. *(cf. şi KSA 10, 16 [88]; JGB 132; scrisoarea lui N către P. Rée din 15 sept. 1882:* "Şi virtuţile sunt osândite" – *spunea înţeleptul Sanctus Ianuarius din Genova. n.t.) N.T.: Şi la Emerson, Die Führung des Lebens (trad. germ. de E. S. von Mühlberg, Leipzig, 1862, p. 154 sq.), apare asocierea "guri rele" – muşte veninoase care sug sângele.*

Despre neprihănire. **52** *7:* femeie.] *KSA 10, 5 [1], 267 adaugă:* Ce ştiu aceia despre fericire! *9:* De-aţi... lighioaiele!] Trebuie să fii desăvârşit şi ca lighioană, dacă vrei s-ajungi desăvârşit ca om. *KSA 10, 4 [94]; cf. şi 5 [1]:* 164. Trebuie să fii desăvârşit şi ca lighioană – a spus Zarathustra. *N.T.: 16-17*] *cf. JGB 75 18-19*]

Căţeaua poftelor trupeşti, care vrea să capete o bucată de carne, ştie să cerşească foarte cuminte o bucată de spirit. *KSA 10, 2 [22]* *24-25*] *cf. Matei 8, 28-32;* vă dau această pildă *este tot o expresie biblică* *26-27*] *cf. 1. Cor. 8, 1-9; Za IV, 275, 16-24* **53** *2:* Neprihănirea... neghiobie?] Nu-i neghiobie să fii altfel decât sunt toţi? *Vs*

Despre prieten. *Cf. KSA 10, 4 [211]:* Prietenul ca dispreţuitorul şi duşmanul cel mai bun. / Cât de puţini sunt vrednici! / A fi c o n ş t i i n ţ a prietenului. A sesiza orice decădere. De luat conştiinţa nu numai în sens moral: ci şi ca gust, ci şi ca rămânere în limitele tale. / Prietenul ca demon şi înger. Ei sunt unul pentru altul încuietoarea de la lanţuri. În preajma lor cade un lanţ. Se r i d i c ă reciproc. Şi, ca un singur eu din doi, se apropie de supraom şi chiuie de bucuria de a poseda un prieten, fiindcă el dă a doua aripă, fără de care cealaltă nu le este de nici un folos. **54** *6-7*] *cf. KSA 10, 3 [1]:* 14. Al treilea este-ntotdeauna pluta care-mpiedică să se lase-n adâncuri taifasul dintre doi: ceea ce, eventual, este un avantaj. *10-11:* Credinţa... înşine.] *din* Fă socoteala oamenilor în care ai crezut odată! Suma lor îţi dezvăluie credinţa ta în tine. *Vs la KSA 10, 3 [1] 129* *N.T.: 14-21*] *cf. Za I, 44, 15-16; 45, 9-11; Za III, 200, 13-14* *N.T.: 18-19*] *cf. Emerson, Versuche, 157: "Lasă-l ‹pe prieten› să-ţi fie mereu un frumos duşman, invincibil, respectat de tine în cel mai înalt grad ‹...› Ochiul nu poate vedea culorile opalului, lumina diamantului, dacă e prea aproape de ele."* *22-27*] *cf. KSA 10, 3 [1]:* 110. "Să te arăţi exact aşa cum eşti": aceasta poate rămâne nota distinctivă pe care i-o rezervăm prietenului nostru – cu rezultatul că, pentru aceasta, el te doreşte dracului surghiun. *(cf. Emerson, Versuche, 149: "Un prieten este o fiinţă cu care pot fi lesne sincer. În prezenţa lui pot gândi* cu glas tare. Mă aflu, în sfârşit, faţă-n faţă cu un om atât de adevărat şi însufleţit de aceleaşi sentimente şi convingeri ca ale mele, încât pot ‹...› foarte bine lăsa să cadă chiar ultimul veşmânt care mai stă între noi, ‹...›; *v. şi Ralph Waldo Emerson, Eseuri. Traduceri, Cuvânt înainte şi note de Leon D. Leviţchi, E.L.U., Bucureşti, 1968, 90, 1-4 jos,* n.t.) *N.T.: 25-27*] *cf., în notele la Za I* Precuvântare 3, *citatul din Seneca; Za III, 158, 6* *30-32*] *cf. WS 8 (cf. şi Za I, 20, 26-28, n.t.)* *N.T.:* **55** *2:* omul... depăşit] *cf. Za I, 13, 14-15 (şi nota)* *N.T.: 13-14*] *cf. Platon, Republica 576a; Aristotel, Et. nic. VIII, 11, 1161a-b (trad. rom. de Stella Petecel, Bucureşti, 1988, p. 203-204)* *N.T.: 20-21*] *cf. JGB 237* *27*] *din* Camaraderie da, există: să existe însă şi prietenie este treabă de credinţă, dragoste şi nădejde. *KSA 10, 3 [1] 91; cf. 1 Cor. 13, 13 (cu privire la camaraderie / prietenie, v. şi Aristotel, Et. nic., ed. cit. VIII, 11, 1161a, p. 203, 27, şi 12, 1161b, p. 205, 37-38, n.t.)* *N.T.: Unele idei din acest capitol i-au fost sugerate lui N de Emerson, Versuche, p. 149 (cf. supra), 153, 157.*

Despre o mie şi un singur ţel. *N.T.:* **56** *23:* Să... celorlalţi] *cf. Homer, Iliada, 6, 208; 11, 767 (p. 139 şi 233 în trad. lui G. Murnu de la ESPLA, Bucureşti, [1959])* *26-28*] *N îi are în vedere pe perşi (cf. şi EH, KSA 6, 367, 20-21; KSA 7, 32 [82]. 34 [9]; sursa este Byron, Don Juan, canto XVI, v. 1-2, in Byron's Sämtliche Werke v. Adolf Röttger, vol. V, p. 234, BN apud G. Campioni, în NS, 25, 1996, 415, n.t.), 29-31*] *pe evrei (cf., de ex., Ieşirea 20, 12, n.t.),* **56** *32*-**57** *2*] *pe germani* **57** *16-22*] să iubeşti şi să te supui în iubire vrea eul: să domini şi să domini în iubire vrea eul:

deci eul nu se vrea în turmă decât pe sine de dragul turmei / Dar celălalt eu, eul viclean, [bolnav] rece, care le foloseşte multora, ca să-şi folosească cel mai bine lui însuşi – drojdie şi ultimă surpare e, şi boală e. *Vs N.T.: 19-20*] *cf. KSA 10, 6 [4]; 12 [42] 23-27*] *cf. KSA 10, 4 [18]:* A fost iubire de păstor şi turmă, ea a creat folosul ca bun şi sfânt: / A fost iubire de copil şi neam : această iubire a fost crimă împotriva iubirii tuturor. / Din iubire au creat ei binele şi răul: iar nu din iscusinţă, căci e mai veche iubirea ca iscusinţa. / Folositor era odinioară ceea ce poruncea iubirea tuturor: şi pe cel a cărui iubire fost-a cea mai puternică, pe acela făcutu-şi-l-a turma păstor. / Mică era încă iubirea aproapelui, dispreţuit era eul: şi mai presus de toate era turma. *N.T.: 31-33*] *cf. Za I, 16, 27-28*

Despre iubirea aproapelui. *N.T.:* **58** *1*] *cf. Lev. 19, 18; Matei 22, 39; Marcu 12, 31; Za III, 165, 18-19 5-6*] *cf. KSA 10, 4 [234]:* Vă ocoliţi pe voi înşivă: şi mereu nimeriţi din lacul dispreţului de sine în puţul iubirii aproapelui. *N.T.:* **58** *9-10.* **59** *17-18*] *cf. Za III, 190, 25-26 N.T.: 17-20:* Voi... său;] *cf. Za III, 185, 9-11 22-24*] *cf. KSA 10, 3 [1]:* 207. Îţi place să-ţi pofteşti un martor când ai de gând să glăsuieşti de tine însuţi: numeşti aceasta "tovărăşie cu oamenii". *25-27*] *cf. KSA 10, 3 [1]:* 187. Nu minte numai cel ce glăsuieşte-mpotriva a ceea ce ştie, ci tocmai acela ce glăsuieş-te-mpotriva a ceea ce nu ştie. – Al doilea fel de minciună este atât de obişnuit, încât nici măcar nu te poticneşti de el: legăturile omeneşti sunt întemeiate pe el. *(cf. KSA 10, 9 [20], 351, 19-20, n.t.) 30-31:* Cutare... piardă.] *cf. KSA 10, 3 [1]:* 157. Cutare călătoreşte deoarece se caută pe sine, iar cutare deoarece ar dori să se piardă. *N.T.: cf. FWS 33, vol. 1, 62, 27 sq.* **59** *1-3*] *cf. KSA 10, 3 [1]:* 6. Dacă cinci oameni vorbesc laolaltă, un al şaselea trebuie totdeauna să moară. *(cf. şi KSA 10, 1 [90])* 325. Iubeşti aproapele întotdeauna pe socoteala celor mai depărtaţi. *4-5*] *cf. KSA 10, 3 [1]:* 434. La praznicele patriotice, şi privitorii fac parte dintre comedianţi. *cf. şi Amos 5, 21: "Vă urăsc prăznuirile şi le dispreţuiesc şi nu vă pot suferi întrunirile." N.T.: 7:* sărbătoarea pământului] *cf. KSA 10, 15 [13] 8-11*] *cf. KSA 10, 5 [1]:* 266. Lumea e-mplinită – o cupă de aur a binelui. Dar spiritul creator vrea să creeze şi ceea ce-i împlinit: atunci a născocit el timpul – şi-acuma lumea s-a desfăşurat înainte şi se-nfăşură iar în sine, în inele mari, ca devenirea binelui datorită răului, ca născătoarea scopurilor din întâmplări.

Despre calea creatorului. *Cf. KSA 10, 4 [38]:* Dacă vrei să duci o viaţă uşoară, stai pururea cu turma. Uită-ţi de tine când eşti cu turma! Iubeşte păstorul şi preţuieşte muşcătura câinelui său! **60** *4-5*] *cf. KSA 10, 3 [1]:* 426. Morala oricărei societăţi spune că singurătatea e vinovăţie. *13-14*] *cf. nota la 24, 28-29 17-18*] *cf. KSA 10, 3 [1]:* 97. "Sentimente înalte", "caracter sublim" numiţi voi aceasta: eu nu văd mai mult decât râvnă pentru înălţime şi zvârcolirile unei ambiţii morale. *N.T.: 29:* Cumplit... legi.] *cf. Za II, 112, 13-14* **61** *5:* Totu-i minciună!] *cf. Za IV, 258, 28 şi nota respectivă 6-7*] *cf. KSA 10, 3 [1]:* 175. Sunt sentimente gata să ne ucidă; de nu izbutesc însă, trebuie să moară ele însele. *N.T.: 24-25*] *cf. Za I, 39, 32-40, 2; M 574; KSA 10, 12 [1] 73 21-22*] *cf. MA 67 31-32*] *cf. KSA 10, 3 [1]:* 222. Omul eroic al cunoaşterii îşi divinizează diavolul: şi, în drumul parcurs spre aceasta, trece prin stadiul de eretic, vrăjitoare, ghicitor, sceptic, înţelept, inspirat şi

învins şi sfârşeşte prin a se îneca în propria-i mare. *(cf. şi Za I, 36, 23-25, n.t.)* *23-34*] *cf. Za I, 12, 8-9 (cf. şi FWS 62 şi DD* Semnul de foc, *vol. 1, 112-113, n.t.)* *N.T.:* **62** *2:* cum... dispreţuiesc.] *cf. DD* Tânguirea Ariadnei, *vol. 1, 117, 36* *6:* şi... urmă-ţi.] *cf. KSA 10, 4 [239]:* Şi tu crezi că dreptatea şchiopăta-va deja în urmă-ţi?

Despre bătrânéle şi tinerele. *N.T.:* **63** *2:* De... Zarathustra?] *cf. DD* Glorie şi veşnicie, *vol. 1, 118, 9* *N.T.: 19-22*] *cf. EH* De ce scriu cărţi aşa de bune 5 *19-20*] *cf. KSA 10, 3 [1]:* 128. Dezlegarea tainei "femeie" nu-i iubirea, ci sarcina. *25-26*] *cf. KSA 10, 4 [67]:* Bărbatul, cât timp există bărbaţi, este deprins cu războiul şi vânătoarea: de aceea îndrăgeşte acum cunoaşterea ca pe cel mai cuprinzător prilej pentru război şi vânătoare. Ceea ce o femeie a r p u t e a îndrăgi cu adevărat în cunoaştere ar trebui – – – altceva – – – *31-32*] *cf. KSA 10, 3 [1]:* 441. Menirea femeii este să descopere copilul din bărbat şi să-l conserve. **64** *1-2*] *cf. KSA 10, 5 [1]:* 146. "Aşa vreau să trăiesc eu, scăldat în razele virtuţilor unei lumi ce încă nu e." *3-4*] *cf. KSA 10, 4 [100]:* Fraţilor, eu nu ştiu altă consolare pentru femeie decât să-i spun: "Şi tu poţi aduce pe lume supraomul." *5-6*] *cf. KSA 10, 3 [1]:* 107. Femeile se năpustesc cu iubirea lor asupra celui ce bagă-n ele frica: acesta-i felul lor de îndrăzneală. *7-9*] *cf. KSA 10, 4 [58]:* Pentru femeie există un singur punct de onoare; să creadă neapărat că iubeşte mai mult decât e iubită. Dincolo de acest punct începe imediat prostituţia. *12-13*] *cf. KSA 10, 5 [1]:* 118. În străfunduri, şi cel mai bun bărbat e-afurisit: în străfunduri, şi cea mai bună femeie-i nesăbuită. *14-16*] *cf. KSA 10, 3 [1]:* 199. Fierul urăşte magnetul, când magnetul nu poate câştiga fierul în întregime de partea lui – şi totuşi a t r a g e . *N.T.: 19*] *cf. Za IV, 260, 18 (şi nota); 262, 2-3* *28-30*] *cf. KSA 10, 4 [161]:* Este greu să spui ceva fals despre femeie: la femei nimic nu este cu neputinţă – a răspuns Zarathustra. *cf. Luca 1, 37: "Că la Dumnezeu nimic nu este cu neputinţă." (v. şi Za III, 160, 4, n.t.)* *36*] *ca aforism de sine stătător: KSA 10, 3 [1] 367 (cf. şi Za III, 216, 23-24, n.t.)*

Despre muşcătura de năpârcă. *N.T.:* **65** *2-4*] *cf. Shakespeare, Hamlet I, 5* *14:* Pe... moralei] *cf. KSA 10, 4 [94]:* Aici orice popor a spus: trebuie să-l nimicim pe nimicitorul moralei – *acest adaos nu este dezvoltat în nici unul dintre manuscrisele lui N disponibile din această perioadă* *18:* Şi... ruşinaţi!] *cf. KSA 10, 5 [1]:* 151. Nu vă descoperiţi identitatea! Şi, de trebuie s-o faceţi, mâniaţi-vă, dar nu ruşinaţi! *18:* Şi dacă... blestemat!] *cf. KSA 10, 3 [1]:* 272. Este neomenesc a binecuvânta atunci când cineva este blestemat. Mai bine dar a te pune şi tu puţin pe blestemat! *contrar lui Matei 5, 44: "binecuvântaţi pe cei ce vă blestemă" (cf. şi Za III, 159, 19-20; JGB 181, n.t.)* *21-23*] *cf. KSA 10, 4 [238]:* Şi dacă cineva vă face o mare nedreptate, aveţi numai grijă să-i faceţi şi voi celui ce va făcut-o una mică, aşa este omeneşte. *24-25*] *cf. KSA 10, 3 [1]:* 211. Nedreptatea s-o ia asupră-şi acela care poate s-o poarte: aşa o cere omenia. *(cf. şi KSA 10, 9 [1], 345, 15-17; 13 [1], 418, 19-20, n.t.)* *26:* O... de răzbunare] *cf. KSA 10, 3 [1]:* 230. O mică răzbunare-i, de cele mai multe ori, ceva mai omenesc decât nici un fel de răzbunare. *31-32*] *cf. KSA 10, 3 [1]:* 77. Din ochiul tuturor judecătorilor priveşte călăul. *(cf. şi KSA 10, 12 [1] 112, n.t.)* **66** *1-5*] *cf. KSA 10, 3 [1]:* 1. A: Ce-nseamnă dreptatea? B: Dreptatea mea este iubire cu

ochi văzători. A: Dar gândeşte-te ce spui: această dreptate-i scoate pe toți basma curată, afară de cel ce judecă! Această iubire nu rabdă numai toată pedeapsa, ci poartă şi toată vina! B: Aşa să fie! *6-7*] *cf. KSA 10, 3 [1]:* 179. Minciuna poate fi iubirea de oameni a celui împătimit de cunoaştere. *8-9*] *cf. KSA 10, 3 [1]:* 116. Vrei să fii drept? Nefericitule, cum vrei să-i dai fiecăruia ce-i al său? – Nu, asta n-o vreau. Îi dau fiecăruia ce-i al meu: lucrul acesta-i de-ajuns pentru cineva care nu-i cel mai bogat.

Despre copil şi căsnicie. *Vs în N V 8:* "O imoralitate morală" – aşa numesc eu căsniciile voastre, deşi voi spuneți că ele sunt încheiate în cer. / Nerodnice le vreau aceste căsnicii, deşi un dumnezeu a spus că trebuie să vă-nmulțiți. / Două animale s-au căutat şi s-au găsit unul pe altul: şi cu funii şi lanțuri invizibile [le-a legat strâns un zeu şi le-a binecuvântat aşternutul] a venit şontânc-şontânc zeul / / Două animale se caută unul pe altul – caută comunitate de sărăcie, necurăție şi jalnică tihnă! o numim o căsnicie / Două animale se găsesc unul pe altul: şi-n grabă vin cei mai apropiați şi le [strigă] leagă cu lanțuri invizibile: în grabă s-a şi alăturat şontânc-şontânc Dumnezeu. // Am o-ntrebare numai pentru tine: ca o spadă îți va sfredeli sufletul întrebarea mea. / Eşti tânăr şi-ți doreşti copil şi căsnicie. Dar eu te-ntreb pe tine ‹:›* eşti oare omul căruia i se-ngăduie să [aibă] vrea un copil? / Ce-i pentru mine iubirea ta pentru femeie, dacă nu-i milă față de o zeitate suferindă şi umbrită? // Nu-mi place nici de zeul ce vine şontânc-şontânc să binecuvânteze animalele legate. / Un trup mai acătării să vă creați, o-ntâie mişcare, o roată ce se-nvârte de la sine – un creator să vă creați. / Nu mă bucură pudica voastră imoralitate care se numeşte căsnicie. // nu-mi place nici legea voastră a căsniciei, mă-ngrețoşează degetul ei butucănos ce-arată spre dreptul bărbatului. / [Există un drept la căsnicie – un drept rar] [şi dacă există un drept] Aş vrea să vorbiți de dreptul la căsnicie: dar în căsnicie există doar datorii şi nici un drept. / Nu numai – să vă-nmulțiți, ci să vă şi înălțați! La asta v-ar folosi grădina căsniciei. *legea căsniciei la care face aluzie N este cea creştină, cf. 1 Cor. 7* **67** *10-11*] *cf. KSA 10, 5 [1]:* 53. Copilul ca monument al pasiunii a două persoane; voința de unitate la doi. *N.T.: 13:* dreptunghic] *cf. 30, 27 (şi nota)* *N.T.: 14-15*] *cf. Za III, 202, 17-18* *16-17:* o-ntâie... sine] *cf. 24, 28-29 (şi nota); 60, 13-14* *18-19*] *cf. KSA 10, 4 [232]:* Rostul căsniciei: un copil ce reprezintă un tip superior față de părinți. *29-30*] *cu privire la zeul "ce vine şontânc-şontânc", cf. mitul grecesc al lui Hefaistos, Ares şi Afrodita; cf. şi Matei 19, 6: "Ce a împreunat Dumnezeu omul să nu despartă"* **68** *17-19*] *cf. KSA 10, 3 [1]:* 53. Iubirea pentru femeie! Dacă nu-i milosârdie față de un zeu suferind, atunci este instinctul care caută animalul ascuns în femeie. *5 [17] (inițial destinat paragrafului 4 al* Precuvântării): Mi-e drag cel ce vede în aproapele zeul suferind care se-ascunde în el şi se ruşinează de animalul care era vizibil în el. *20-22*] Iubirea este chiar şi la cel mai înțelept o nebunie: abia când prietenia voastră răsună limpede, asemeni clopotului de aur, – – – Iubirea-i un simbol, ivit dintr-un extaz, a ceea ce se vede rareori, simbolul pr‹ieteniei›. *Vs*

**Întregirea noastră (n.t.)*

Despre moartea liberă. *Cf. KSA 10, 5 [1]:* 137. Trebuie să se-ajungă până acolo, încât supremele sărbători ale omului să fie procrearea şi moartea! **69** *2-7*] Atâţia mor prea târziu, iar unii prea devreme. Cel ce însă n-a trăit nicicând la timpul potrivit nici nu moare nicicând la timpul potrivit – aşa fac toţi cei prisoselnici. *Vs; n.t.: motivul morţii "la timpul potrivit" apare încă la Hölderlin în Moartea lui Empedocle, prima versiune, v. 1530 sq. (cf. Hölderlin, Hyperion. Moartea lui Empedocle, trad. de Ştefan Aug. Doinaş şi Virgil Nemoianu, Ed. Minerva, Bucureşti, 1977, p. 261); cf. şi N către Malwida von Meysenbug, 21 febr. 1883 N.T.: 15-16*] *cf. DD* Ultima voinţă, *vol. 1, 109, 2 sq. N.T.: 21-22*] *cf. 1 Tes. 5, 2; Za I, 12, 33-35 31-32 şi 27-28*] Dacă aţi iubi pământul şi aţi îndrăgi trupul, atunci voi nu *[?]* aţi fi gurile voastre fără dinţi. / Din evlavie faţă de [viaţă] tinereţe, aţi scăpa de [viaţa voastră] bătrâneţe: şi crengile voastre uscate n-ar atârna [încă pe altarul] în sfântul lăcaş ⌈al vieţii⌉. *Vs 29-30*] *cf. KSA 10, 5 [1]:* 28. Omul de ştiinţă are aceeaşi soartă cu funarii: îşi întinde aţele cât mai lung, însă, împletindu-le-n funii, merge – de-a-ndăratelea. **70** *1-2*] *cf. KSA 10 3 [1]:* 354. Toţi oamenii de succes se pricep la anevoioasa artă de-a pleca – la timpul potrivit. *3-4*] *cf. KSA 10, 3 [1]:* 365. Trebuie să-ncetezi a te lăsa mâncată când eşti cea mai plăcută la gust – aşa porunceşte taina femeilor care sunt îndelung iubite. *N.T.: 5-6 şi 11-12*] *imaginea fructului care se desprinde foarte târziu din pom se găseşte la Hölderlin, în Hyperion, pe ultima pagină 8:* dar... tânăr] *cf. vol. 10, 3 [1]:* 2. Cel ajuns târziu la tinereţe se ţine multă vreme tânăr. Nu trebuie să cauţi tinereţea la tineri. *N.T.: cf. şi vol. 2, 600, nota la 288, 30-32 (cf. şi Za II, 142, 37-38, n-t.) 20-22*] Câte unul a murit prea devreme – şi multora le-a fost spre pierzanie moartea prea devreme a unui individ. *Vs 23-27*] *cf. KSA 10, 4 [154]:* acest vechi om-dumnezeu nu ştia să râdă. / Un ebreu pe nume Isus a fost până acum cel mai de seamă iubitor. *27:* şi râsul pe deasupra!] *cf. Luca 6, 25: "Vai vouă celor ce râdeţi!"; cf. şi Za IV, 277, 6-8 N.T.:* **71** *4-6:* Adevăr... aur!] *cf. Za IV, 262, 3*

Despre virtutea care dăruie. *Vs:* E şi o altă virtute, una interesată, şi vrea să fie bine plătită, aici sau într-un non-aici, şi se numeşte "dreptate". / O prieteni ai virtuţii care dăruie, hai să dansăm zeflemeaua pe seama oricărei virtuţi interesate. / Dar încă n-aţi învăţat-o de la mine aceasta: cum se dansează zeflemeaua. *N.T.:* **72** *1*] *cf. Za III, 181, 35-182 8*

1. *N.T.:* **72** *4:* "Vaca bălţată"] *cf. Za I, 24, 35-36 (şi nota) 8-9:* un... şarpe] *ca toiagul lui Esculap, simbolul medicilor* soare... şarpe; *şi* **73** *33*] *cf. KSA 10, 4 [260]:* Un soare de jur împrejurul căruia se-ncolăceşte şarpele cunoaşterii. *cf. Facerea 3, 5 (cf. şi KSA 9, 11 [196], n.t.)* **72** *18-19*] *cf. KSA 10, 4 [100]:* Ce-aveţi în comun cu lupii şi mâţele? care întotdeauna doar iau şi nu dau şi mai bine fură decât iau? / Voi sunteţi cei ce dăruie întotdeauna. *N.T.: 27-28:* dar... egoism] *cf. Za III, 182, 2 N.T:* **73** *23:* Când... ocară] *cf. KSA 9, 11 [1]; KSA 10, 7 [7], 237, 23-238, 5; 7 [122. 137]; KSA 11, 36 [10] N.T.: 28-29:* Când... nevoinţă] *cf. Za III, 205, 14-15. 31; 212, 22-24*

2. *N.T.:* **74** *4:* Rămâneţi-mi... fraţilor] *cf. Za I, 13, 29 N.T.: 9-11*] *cf. Za I,13, 27-28 25-26*] *cf. KSA 10, 5 [27]:* Am fost în pustiu, am trăit doar ca om al cunoaşterii.

Cunoscătorului i s-a curățat sufletul, iar setea de putere şi orice dorință i-au devenit sfinte. Ca om al cunoaşterii, eu m-am ridicat mult deasupră-mi în sfințenie şi virtute. *27:* Doftore... însuți] *cf. Luca 4, 23* *35:* popor ales] *ca cel al lui Israel; cf., de ex., 1 Petru 2, 9*

3. *N.T.:* **75** *1 sq.*] *cf. Ioan 13, 33-16,33* *N.T.: 5-20*] *cf. EH* Prefață 4 *9-10*] *cf. Matei 5, 43-44* *13-14*] *cf. KSA 10, 4 [112]:* Sunt eu într-adevăr cel căruia îi dați cinstire? Şi dacă eu sunt acela – păziți-vă să nu vă răpună o statuie. *cf. Aristotel, Poetica 1452a, 7-10; citat şi în BA III, vol. 2, 451, 12-14 (cf. şi KSA 10, 22 [5], 631, 21-22, n.t.)* *20:* numai... voi] *în opoziție cu Isus, cf. Matei 10, 33* *N.T.: Despre relația maestru-discipol, v. şi FWS 7, vol. 1, 57, şi nota resp., precum şi epoda* Din munții nalți, *vol. 1, 97 sq., şi n.t. de la p. 227* *N.T.: 20-22:* numai... iubire.] *cf. Za II, 79, 22-23* *N.T.: 21-22:* pe cei pierduți] *cf. Luca 15* *N.T.: 23-33*] *cf. Za III, 165, 33-34; 171, 21; 183, 6-7; 189, 35; Za IV, 270, 21-22; 310, 17-18* *N.T.: 25-26:* când... supraom] *cf. Za I, 13, 17-18; 15, 3-4; KSA 10, 17 [56]* *N.T.: 28:* Atuncea... scapătă] *cf. Za III, 211, 17-18* *N.T.: 31-32:* "Murit-au... trăiască."] *cf. KSA 9, 12 [21]; Za IV, 271, 2-3*

Partea a doua

Copilul cu oglinda. *Titlul inițial în Rs:* A doua auroră. **79** *3:* aşteptând... sământa] *din* asemuindu-se cu un semănător ce zvârlitu-şi-a mâna de sămânțe, ca să-ncerce puterea pământului *Rs; cf. Matei 13, 3* *6-7:* şi... dăruind] *cf.* Cântecul noptatic *104, 2-3* *N.T.: 12-13:* Nu... oglindă?] *cf. KSA 10, 13 [1], 428, 17-18* *N.T.: 15-21*] *cf. Za IV, 233, 21-22; 266, 20-22* *18-23*] Învățătura mea e-n primejdie, cei mie dragi au nevoie de-nvățătorul lor şi rătăcesc. Fie! Mă duc a doua oară: trebuie să le – – – / Fie, mă duc [să-i caut pe pierduții mei: şi vreau să le dau mai mult ⌈primul meu dar⌉ decât le-am dat vreodată], pe pierduții mei trebuie să-i caut întâi: şi să le dau de data aceasta, că eu [–] păstrez ⌈primul meu dar⌉, ceea ce prima [dată] – – – / şi mai multă dragoste trebuie să le dau de data aceasta: căci au început să se plictisească de primul meu dar. *Vs* *19:* buruiana... grâu!] *cf. Matei 13, 25* *22-23*] *cf. motoul acestei părți (= Za I, 75, 19-22); cu privire la căutarea "celor pierduți", cf. Luca 15, 4* *25-27:* ce... său] *din* ci ca şi când l-a cuprins o mare fericire. Cu mirare-l priveau vultúrul şi şarpele lui: şi chiar atunci strălucirea roşie a zorilor i-a alunecat peste fericirea chipului său: şi graiurile lui erau cele ale unui văzător şi bard *Rs* *32:* Rănitu-s... mea] *cf. la Richard Wagner, Siegfried, actul 3: "Rănitu-m-a cel ce m-a deşteptat", şi nota la KSA 8, 28 [23]* **80** *4-5:* spre... apus] *cf. Psalmul 49, 2 (ed. rom. 1957, n.t.)* *14-15:* Noi... creatorii,] *din* Noi limbi vorbesc, ca toți creatorii: săturatu-m-am *Rs* *N.T.: 20:* insulele fericite] *v. cap. următor* *22:* Duşmanii... mea.] *din* Cui nu vreau să-i dărui bogăția mea! *Rs* *28:* râsetele de fulgere] fulger şi tunet *Rs* *37-38*] Dar cu cavale vreau să-mi ademenesc înapoi oile către dragostea mea. / Ehei, cum a crescut foamea mea de voi în surghiunul meu! Ş-acuma tare mă tem că dragostea-mi încă vă-nfricoşează cu foamea ei! *din* Dar trebuie să-mi veniți înapoi;

şi cu cântecele mele duioase vreau să v-ademenesc eu către-nţelepciunea mea. / Ehei, cum crescutu-mi-a foamea de voi şi nebunia dragostei mele! Ş-acuma mă tem că dragostea-mi însăşi [mă face mai străin de voi şi mai îngrozitor] vă stârneşte teamă cu [nebunia] foamea ei. *Rs; pe aceeaşi pagină, următoarea variantă la versetele neutilizate:* Adevăr grăiesc vouă, nu cu cavale-mi voi ademeni eu oile către dragostea mea! / O flămândă vă caută: ehei, de nu v-ar stârni mai departe teamă dragostea mea cu foamea ei! *N.T.: 22-26*] *cf. Za III, 10-13*

Pe insulele fericite. *Titlu în Rs:* Despre zei *N.T.: Sintagma* insulele fericite *(v. şi [10], vol. 1, 152, 12, şi Za II, 80, 20), făcând aluzie la mitul grecesc al "Insulelor Fericiţilor" (identificate cu Câmpiile Elizee; alte amănunte la Horia Aramă, Insulele Fericite, Bucureşti, 1986), desemnează la N locul în care Zarathustra întrevede alternative fericite la moartea lui Dumnezeu. N.T.:* **82** *2-3*] *cf. Apoc. 6, 13; cf. N către Rohde, 7 oct. 1869 (cf. şi Hölderlin, Moartea lui Empedocle, prima versiune, v. 1514-1515; metafora fructului şi a căderii sale, aşa cum demonstrează Vivetta Vivarelli, Empedokles und Zarathustra: Verschwendeter Reichtum und Wollust am Untergang, NS, 18, 1989, 524 sq., este frecventă la N: Za I, 70, 3-14; Za II, 82, 2-6; 143, 5-7; KSA 5, 132, 6-8; KSA 10, 13 [1], 440, 1; 13 [8], 457, 30; KSA 11, 38 [13], 613, 4-9,) N.T.: 9-10*] *cf. KSA 11, 31 [27] 15-16*] *din* Nu tu şi nici eu, frate: ci chiar voinţa ta te poate schimba pe tine şi pe mine în taţi şi-n strămoşi ai supraomului – şi aceasta fie fericirea voinţei tale! – *Rs (cf. KSA 10, 18 [56], n.t.) 17-22*] *cf. KSA 10, 5 [1]:* 188. Vreau să vă silesc să gândiţi omeneşte: o necesitate pentru aceia ce pot gândi ‹ca› oameni. Pentru voi, o necesitate a dumnezeilor n-ar fi r e a l ă. *(cf. Za II, 146, 2-7, n.t.)* **83** *11-12*] *cf. vol. 10, 5 [1]:* 212. Ce-i gol, ce-i unul singur, neclintit, plin, săturarea, nevrerea de nimic – acestea ar fi răul m e u : pe scurt: somnul fără vise. *13-14*] *cf. Faust II, 12104-12105; cf. şi FW 84 şi nota respectivă (apoi FW 222; cf. şi Za II, 125, 4. 28-30; 126, 2. 18. 23-24; v. şi Maria Bindschedler, Nietzsche und die poetische Lüge [N şi minciuna poetică], Walter de Gruyter & Co., Berlin, 1966, 88 p. 18-23*] *cf. KSA 10, 5 [1]:* 226. Creaţia este mântuire de suferinţă. Dar suferinţa e necesară pentru creator. A suferi înseamnă a te schimba, în orice naştere este o moarte. Nu trebuie să fii doar copilul, ci şi născătoarea: precum creatorul. *10 [20]* Orice creaţie este schimbare – şi unde acţionează mâini creatoare, acolo e multă moarte şi ruinare. / Şi numai aceasta e moarte şi rupere-n bucăţi: fără milă, sculptorul loveşte-n marmură. / Ca să elibereze din piatră chipul dormind, de-aceea trebuie să fie fără milă: – de-aceea noi toţi trebuie să suferim şi să murim şi să devenim praf şi pulbere. *(cf. şi Za IV, 275, 9-10; GD* Ce le datorez eu bătrânilor 4, *n.t.) N.T.: 29-32*] *cf. Za II, 136, 2-3. 9-10; Za III, 197, 21-24; KSA 11, 34 [250]; 38 [8]; JGB 19 N.T.:* **83** *33-***84** *10*] *cf. EH* Aşa grăit-a Zarathustra 8 **83** *35-37*] [Cunoaştere: aşa mi-am numit eu toată] [Şi până şi-n dorinţă simţesc] Până şi-n cunoaştere continuu să simţesc plăcerea de-a zămisli şi-a crea şi-a deveni a voinţei mele! [Şi dacă ‹nevinovăţia› cunoaşterii mele] Şi dacă-n cunoaşterea mea e nevinovăţie: atunci eu vreau să-i spun: "Voinţă de zămislire!" *din* Cunoaşterea mea: aceasta fie doar sete şi dorinţă şi preţuire şi luptă a valorilor! Iar nevinovăţia celui împătimit de cunoaştere fie numai "voinţa de

zămislire" a lui! *Rs* **84** *3-10*] *cf. KSA 10, 13 [3]:* Cum aş suporta, dacă n-aş iubi supraomul mai mult decât pe voi? / La ce bun v-am dat totuşi oglinda însutită? Şi privirile veşnice? / Mi-am biruit şi iubirea pentru voi prin iubirea pentru supraom. / Şi aşa cum eu vă suport, trebuie să vă suportaţi voi singuri, din iubire pentru supraom. / Voi sunteţi pentru mine piatra în care doarme lucrul cel mai măreţ al tuturor sculpturilor: nu există altă piatră. / Şi aşa cum ciocanul meu loveşte-n voi, trebuie să loviţi voi înşivă în voi! Glasul ciocanului trebuie să deştepte chipul ce doarme! *10*] *şters, alături în Rs:* Nu-i iau deloc în seamă: spuneţi-mi acum că sunt nedrept faţă de toţi dumnezeii / Şi poate aveţi dreptate: căci cel mai nedrept ne purtăm nu faţă de ceea ce ne este duşman: ci faţă de ceea ce nu luăm nicidecum în seamă. / Dar – cum aş putea altminteri, prieteni? *prima variantă* Nu-i iau nicidecum în seamă [şi am trecut pe lângă ei. Dar] pe-aceşti dumnezei. Dar poate sunt nedrept faţă de ei. / Nu ne purtăm cel mai nedrept faţă de ceea ce ne este duşman: ci faţă de ceea ce nu ne pasă deloc. Dar – cum aş putea altminteri, prieteni? – *a doua variantă; alături, a treia variantă:* Nu-i iau nicidecum în seamă pe-aceşti dumnezei. Şi poate sunt nedrept faţă de ei. / Căci aşa suntem noi cu toţii: [nu faţă de ceea ce ne este străin şi potrivnic ne este nedreptatea în gradul cel mai mare, ci faţă de ceea ce nu luăm deloc în seamă] nedrepţi nu atât faţă de ceea ce ne este duşmănos, cât faţă de ceea ce nu luăm nicidecum în seamă. / Dar cum aş putea fi altminteri! [eu], omul, eu, piatra, eu, cea mai tare, cea mai urâtă piatră în care – doarme chipul m e u ! *cf.* Despre cei milostivi *86, 29-30*

Despre cei milostivi. *Cf. KSA 10, 3 [1]:* 92. Dacă cei milostivi îşi pierd ruşinea de sine şi ne spun că mila este virtutea însăşi: fie-ţi milă de ei. **85** *2-5*] *cf. KSA 10, 12 [1]:* 110. Împătimitul de cunoaştere trăieşte printre oameni nu ca printre animale, ci socotindu-i animale. *6-11*] *cf. KSA 10, 12 [1]:* 89. omul ste animalul cu bucile roşii: omul este animalul care a trebuit să se ruşineze adeseori. *14-15*] *cf. Matei 5-7* **86** *2-3*] *cf. KSA 10, 3 [1]:* 206. Marile datorinţe nu ne fac îndatoraţi, ci răzbunători. *(cf. Emerson, Versuche, 387, n.t.)* *N.T.: 14-15*] *cf. Emerson, Versuche, 388* *N.T.: 9-10*] *cf. M 185* *N.T.: 9:* Dar... opriţi!] *cf. Za IV, 269, 11* *N.T.: 12:* remuşcările... muşcături.] *cf. JGB 98* *24-25*] *cf. KSA 10, 12 [1]:* 182. Dacă nu-ţi creşti dracul mare, mica drăcovenie te face – mic. *26-27*] Se ştie despre fiecare întotdeauna ceva prea mult. *N.T.: 28*] *cf. Za II, 137, 27* *31-33*] *cf. KSA 10, 12 [1]:* 183. Pentru prietenul tău trebuie să fii un loc de odihnă, dar un pat de război, tare. *34-35*] *cf. KSA 10, 12 [1]:* 188. "Îţi iert ce mie mi-ai făcut: dar c ă ţi-ai făcut-o ţie, asta cum aş putea s-o iert?" – aşa grăit-a un îndrăgostit. *N.T.:* **86** *39*-**87** *2*] *cf. Za II, 89, 24-25; KSA 11, 25 [247]* *N.T.:* **87** *3-6*] *cf. scrisoarea lui N către F. Overbeck, 25 dec. 1882* *5-6*] *cf. KSA 10, 3 [1]:* 287. "Iubirea lui Dumnezeu pentru oameni este iadul l u i " – spuse diavolul. "Dar cum te şi poţi îndrăgosti de oameni?" *N.T.: 5-8*] *cf. Za I, 12, 19-20 (şi nota)* *N.T.: 9-10*] *cf. Za IV, 251, 4-6*

Despre popi. *N.T.:* **88** *4-5*] *cf. Friedrich Anton von Hellwald, Culturgeschichte in ihrer natürlichen Entwicklung bis zur Gegenwart, Augsburg, 1875, p. 128 (apud Paolo D'Iorio, în NS, 22, 1993, p. 397); cf. şi Za III, 200, 11-23* *18-19:* O... lor!] *cf. KSA 10, 9 [36]:* Mântuirea de mântuitori o propovăduieşte Zarathustra. *(cf. ultimele*

cuvinte din "Parsifal": "Mântuire mântuitorului!", care apar şi pe panglica unei coroane la înmormântarea lui Wagner; cf. şi KSA 13, 14 [52], 243, 20-28; KSA 6, 41, 17-20, n.t.) *20-21*] *ca în basmul medieval (cf. Întâia călătorie a lui Sindbad din "O mie şi una de nopţi", n.t.)* *24-27*] *cu privire la "a face colibe", cf. Matei 17, 4 (cf. şi Ieşirea 40, 1-2; Lev. 17, 5-6; Za III, 187, 1-2, n.t.)* *28-30*] *cf. KSA 10, 9 [6]:* B i s e r i c ă : nefirească lumină, gravitate îndulcită de tămâie, ispita falselor temeri, nu-mi place sufletul ce se ridică la dumnezeul lui – în genunchi. *cf. N către Overbeck, 22 mai 1883, din Roma:* şi ieri am văzut chiar nişte oameni suind în genunchi sfintele trepte! **89** *3-5*] *cf. Za II, 123, 5-8; Za III, 220, 1-3* *17-18*] *cf. KSA 10, 13[1]:* Şi, dacă frumuseţea voastră nu predică ea însăşi pocăinţa, cum va fi în stare cuvântul vostru? *N.T.: 18:* mâhnire-ncotoşmănată] *cf. Za IV, 244, 5* *19-21*] *din* Ah, mi-e milă de [popii] întemniţaţii şi nemântuiţii aceştia! Faţă de ei [eu trăiesc] Zarathustra trăieşte în al şaptelea cer al libertăţii! *Rs* *N.T.: 20-21*] *reminiscenţă din Hölderlin, oda "Blödigkeit"* *22-23*] *din* Prea multe goluri avea spiritul lor: şi unde era un gol, şi-au pus repede-n el amăgirea şi-au numit-o Dumnezeu – cea mai săracă umplutură! *Rs* *N.T.: 24-25*] *cf. Za II, 86, 39-87, 2; KSA 11, 25 [247]* *N.T.: 29-30:* suflete... suflete] *cf. KSA 10, 4 [2. 186]; KSA 11, 25 [221. 222]; 34 [192]; Za III, 199, 20; 213, 3-4* *30*] *şters alături:* Prea scurt era răsuflul milosârdiei lor *Rs* *31-37*] *cf. KSA 10, 4 [17]:* Sângele nu întemeiază; sângele nici nu mântuieşte. Nu-mi plac acei sătui de viaţă, – – – *4 [249]:* Sângele-ntemeiază biserici: ce-are de-a face sângele cu adevărul? / Şi, dacă vreţi să vă dau dreptate, demonstraţi-mi cu argumente, şi nu cu sânge. *5 [1]:* 175. Sângele-i un martor slab în favoarea adevărului: sângele-otrăveşte o-nvăţătură, încât ea devine ură. *(cf. şi Za I, 49, 21-22; AC 53, n.t.)* *N.T.:* **90** *5-6*] *cf. Za II, 140, 11; Za III, 209, 25-27*

Despre cei virtuoşi. *N.T.: 91, 8-14*] *cf. DD* Glorie şi veşnicie 2 *10-11*] *cf. KSA 10, 9 [48]:* Vreţi oare să fiţi plătiţi? *şi 4 [247]:* Cap‹itol›. Vreţi p l a t ă ? Pentru mine măsura v i r t u ţ i i voastre este **ceea ce** vreţi ca plată! *26-27*] *cf. KSA 10, 9 [13]:* Setea inelului de-a ajunge din nou e l – de ea mi-e sete. **92**, *1-5*] *cf. KSA 10, 9 [45]:* O stea s-a stins şi-a dispărut – dar lumina ei e tot pe drum, şi oare când va-nceta să fie pe drumuri? / Eşti o stea? Atunci şi tu trebuie să pribegeşti şi să fii lipsit de-acoperiş. *(cf. şi KSA 13, 20 [82], n.t.)* *N.T.: 20-24*] *cf. Za II, 124, 4-5 (şi nota)* *N.T.: 27-28:* Şi... răzbun!"] *cf. KSA 10, 10 [9]; 13 [3], 451, 12-15* *29-30:* nu... alţii] *cf. Matei 23, 12 (de fapt, Luca 18, 14; cf. MA 87, n.t.)* **93** *3-4*] *cf. KSA 10, 3 [1]:* 356. Voi credeţi, după cum spuneţi, în necesitatea religiei! Fiţi sinceri! Voi credeţi doar în necesitatea poliţiei şi vă temeţi de tâlhari şi de hoţi pentru banii şi liniştea voastră! *5-7*] *cf. KSA 10, 3 [1]:* 4. Cel ce nu-i în stare să vadă măreţia unui om are tocmai de aceea un ochi de râs *[= linx, n.t.]* pentru micimea lui. *Cf. JGB 275* *N.T.: 10-11*] *cf. KSA 9, 9[4]; Za III, 188, 13-14; JGB 202*

Despre scursuri. *N.T.:* **94** *2-3*] *cf. Za III, 197, 9-10* *N.T.: 4-5*] *cf. Za III, 195, 25-26* *N.T.: 21:* să... beregată] *cf.KSA 10, 13 [3], 449, 25-26: după Die Edda, die ältere und die jüngere nebst den mythischen Erzählungen der Skalda, übersetzt und mit Erläuterungen begleitet von Karl Simrock, Stuttgart, [8]1882, Teil III: Die jüngere Edda, 292* *N.T.:* **95** *4-8:* să faci... putere.] *cf. Za IV, 232, 8-9* *N.T.:*

17-26] cf EH De ce sunt aşa de-nțelept 8 *20-22]* *din* Fostu-mi-au oare necesare scursurile, de mi-a dat aripi scârba? Fostu-mi-a oare necesară scârba, de-am căutat [izvoare] locuri mai ridicate şi izvoare curate? *Rs* *N.T.: cf. şi Za III, 196, 7-8, iar, pentru întregul pasaj care urmează, referitor la seducția şi semnificația înălțimii în doctrina lui Zarathustra, cf. şi JGB, epoda* Din munții nalți, *vol. 1, 97-99 (şi notele resp., p. 224-227)* *N.T.: 32-34] cf. scrisoarea lui N către F. Overbeck din 18 iulie 1884* **95** *39-***96** *1]* Aruncați ochii voştri curați în acest izvor: cum să se tulbure de-atâta lucru? Adevăr grăiesc vouă, întâmpina-vă-va [numai] zâmbind cu curăția lui! *din* Aruncați-vă ochii foarte curați în această fântână: [va râde oglinda ei deasupra acestui dar] ca să râdă curăția voastră din ochi fericiți. *din* Cel curat şi-a aruncat ochii în această fântână: în sfânta apă străvezie. *Rs* **96** *2-3] precum corbii lui Ilie în 1 Regi 17, 6 (în Biblia Institutului Biblic şi de Misiune Ortodoxă al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti, 1968: 3 Regi 17, 6, n.t.)* *N.T.: 2-3:* vulturii... lor!] *cf. Za III, 207,16-7; cf. şi Iov 39, 27-29* *N.T.: 4-5] cf. KSA 10, 22 [1], 607, 9-10; KSA 11, 31 [34]; 32 [10]; KSA 13, 20 [98] (vol. 1, 189, 1-3)* *N.T.: 9-10:* vecini... soarele] *cf. KSA 11, 31 [64], 396, 1-4* *N.T.: 14-15:* şi-astfel... să-mproşcați] *cf. KSA 10, 16 [90], 532, 23-24*

Despre tarantule. *Cf. KSA 10, 10 [7]:* Neagră şi ponegritoare e arta tarantulei: tarantule însă-i numesc eu pe propovăduitorii "celei mai proaste lumi" **97** *8:* sufletelor] sufletului poporului *Rs* *16-18] cf. KSA 10, 9 [49]:* Purificarea de răzbunare este morala m e a . *(cf. Za I, 15, 7-8, şi nota, n.t.)* *N.T.:* **98** *7-8:* ei... zăpadă.] *cf. Emerson, Versuche, 296; Za III, 198, 19-20* *N.T.: 9:* Din... răzbunare] *cf. Za III, 208, 38 sq.; 213, 21; KSA 9, 12 [225] (cf. FW 276)* *N.T.: 20] cf. scrisoarea lui N către H. Köselitz din 17 aprilie 1883* *N.T.: 22] aluzie la Eugen Dühring (v. Aldo Venturelli, Asketismus und Wille zur Macht. Nietzsches Auseinandersetzung mit Eugen Dühring, în NS, 15, 1986, p. 107-139)* *23-25] cf. KSA 10, 12 [43]:* El predică viața ca să le pricinuiască durere acelora ce-şi întorc ei înşişi fața de la viață: căci ei sunt mai puternici decât el, şi cu inima mai curată. / Dar, cu fața-ntoarsă de la viață, stă el însuşi în văgăuna lui: iar eu nu numesc viață să țeşi pânză şi să-nfuleci muşte asemeni păianjenului. *26-27:* au... aceştia] *din* se tem de viață, fiindcă au inimi mai plăpânde; şi au de gând să-i învingă cu zgomot pe cei mai liniştiți *Rs* *N.T.: 31:* Căci... egali."] *cf. Za II, 124, 29-30; KSA 11, 26 [243. 258]* *N.T.:* **99** *2-3:* că... însăşi!] *cf. Za II, 112, 33-34* *6] în continuare, şters:* În luminile de dimineață ale frumuseții vrea să strălucească: de-aceea priveşte cu jind în depărtare! *Rs* *N.T.: 7-9] cf. Za I, 39, 26-27 (şi nota)* *N.T.: 15-21] cf. Heraclit, Diels-Kranz, B 51* *28-29:* legați-mă... acesta!] *ca Odiseu* *N.T.: 30-31] cf. EH* Aşa grăit-a Zarathustra 6

Despre înțelepții faimoşi. *N.T.:* **100** *24:* Blana... împestrițata] *ca blana leului din mitul lui Heracle; cf. şi Za IV, 282, 35* *N.T.: 28-29:* şi... -nchinătoare] *cf. Za IV, 258, 21; KSA 11, 41 [9], 683 sq.* *N.T.:* **101** *23-24] cf. Za III, 192, 7; Za IV, 237, 14-16* *31:* spiritul... munți] *cf. 1 Cor. 13, 2 (cf. Za II, 142, 9-11, n.t.)* *36-38] cf. KSA 10, 4 [131]:* Voi, recilor şi trejilor, voi nu cunoaşteți farmecele răcelii! *şi 12 [1]:* 154. "Numai cei fierbinți cunosc farmecele răcelii": aşa grăit-a un spirit liber.

102 *2-3:* fericirea... spiritului] grozăvia dată de fericirea spiritului *Rs* *5:* Pentru... căldicei] *cf. Apoc. 3, 16*

Cântecul noptatec. *Titlu în Rs:* "Sunt lumină" *din* Cântecul sing‹urătăţii› *Cf. KSA 10, 13 [1], p. 437:* Credeam că sunt cel mai bogat şi-o cred încă: dar nimeni nu ia de la mine. Aşadar, eu sufăr de nebunia celui ce dă. / Nu le ating sufletul: şi-n curând nu le voi mai atinge nici măcar pielea. Ultimul, cel mai îngust hău este cel mai greu de trecut. Nu v-am pricinuit cea mai mare durere, când mi-am făcut mie plăcerea cea mai mare? / Iubirea şi foamea năprasnică de ei îmi creşte, o dată cu surghiunirea mea, şi chiar nebunia iubirii mele mă face şi mai îndepărtat şi mai de neînţeles pentru ei. *N.T.:* **103** *2-5*] *cf. EH* Aşa grăit-a Zarathustra 4. *7; KSA 10, 9 [53] (vol. 1, 146)* *16-17:* că... luarea] *cf. Fapt. 20, 35: "Mai fericit este a da decât a lua"; KSA 10, 12 [1]:* 140. Mai fericit este adesea a fura decât a lua. *(cf. Za III, 176, 33-34; Za IV, 255, 23-24, n.t.)* *23:* hăul... trece] *cf. KSA10, 10 [4]:* Hăul cel mai îngust se află între mine şi tine: dar cine-a aruncat vreodată punţi peste hăurile cele mai înguste? *(cf. Za III, 207, 33, n.t.)* *31:* singurătate] *din* saţietate *Rs; în continuare, şters:* [Ah, de-aş însemna] Şi de-aş putea însemna odată pentru cei mai dragi mie tâlharul [cumplit], pasărea de noapte [de pradă] [! Cum] cum aş vrea să vă răsplătesc atuncea teama cu iubire! [Ah, de-aş dispărea] şi de-aş putea să dispar odată dinaintea lor în furtuna-ntunecată şi [de-aş deveni] să devin nour [!]: cum aş vrea să scutur deasupră-le din norul meu binecuvântarea de aur! *din* Ah, de-aş însemna [vreme de-un ceas] pentru cei mai dragi mie un tâlhar ⌜cumplit⌝ şi o pasăre de pradă! Ah, de-aş putea să dispar ⌜dinaintea lor⌝ într-o furtună-ntunecată şi de-aş fi [pentr-o clipă] nour şi om totodată! *Rs* *N.T.:* **104** *2:* Cine... ruşinea;] *cf. Za II, 79, 6-7* *14-15:* zboară... răceala] *din* zburăm noi pe cărările noastre: acesta ni-e umbletul: noi nu ne salutăm când ne-ntâlnim unii cu alţii *Rs* *19-20:* Of, mă arde... voastră!] *din* ⌜De nespus mi-e-nsetată inima⌝ De setea voastră [mi-e o sete de nespus]: mă voi usca, şi din iubire pentru iubirea voastră: m-oi frige şi de-nghe-ţatele – – – *din* De setea voastră mi-e sete: sufletul meu se usucă de iubire pentru iubire: m-oi frige şi de-ngheţatele – – – *Rs (cf. JGB 91, n.t.)*

Cântecul de joc. *N.T.:* **105** *9-11. 23-25*] *cf. Za I, 38, 20-23 (şi nota)* *23-25*] [Şi chiar dacă diavolul se numeşte stăpânitorul lumii: pe pământ, spiritul gravităţiei nu trebuie să se numească stăpânitor] / Dar spiritului gravitaţiei eu i mă-mpotrivesc! în obraz îi râd cu râsetul meu din înalturi. *Vs (cf. şi 97, 11-12, n.t.)* *5:* «stăpânitorul lumii»] *cf. Ioan 12, 31 (şi 2 Cor. 4, 4; Ef. 6, 12, n.t.)* **105** *28*-**106** *4 (dar şi* **106** *27-30, n.t.)*] Schimbătoare-i voinţa ta şi uşor nestatornică şi-ndărătnică faţă de ea însăşi: numai de aceea eşti tu fără de fund. / În ochii tăi, viaţă, privit-am, în hăul fără de fund de adânc mi s-a părut că mă las. / Dar cu undiţă de aur m-ai scos la lumină, altfel m-aş fi ‹înecat› în hăul tău / Ai râs, când numitu-te-am fără de fund: schimbătoare sunt eu, şi prefăcută şi-ndărătnică – aşa grăit-ai. / Dar cine vrea să-mi dea de fund, când eu mă contrazic mereu? / Şi-ndărătnicia mea îmi piaptănă părul în răspăr chiar împotriva voinţei lui! / Nu sunt decât o femeie, şi nu una virtuoasă! *Vs (cf. şi Za III, 215, 3, n.t.)* **106** *5-7*] Dar bărbaţii ne dăruiesc mereu propriile lor virtuţi. / Astfel eu mă numesc adâncă şi tainică şi credincioasă şi veşnică / Dar

ceea ce-i credincios şi veşnic în mine este vremelnicia mea. / Şi aşa [vreau să mă numesc!] trebuie să mă consideri, ‹ca› vremelnicie: îndărătnicia mea o vrea (cine mă poate crede?) / eu te-nţeleg bine, căci, în faţa femeilor, bărbaţii mereu şi-au rostit cele mai mari neghiobii. *Vs* 12] *mai departe, continuarea abandonată:* Adevăr grăiesc vouă, ceea ce nu laud este: a nu mai voi, a nu mai iubi, a nu mai trăi! / Ce-i plin, ce-i unul singur, neclintit, ⌜gol,⌝ sătul, ⌜greu⌝ – asta-nseamnă pentru mine rău. / Somnul fără vise – acesta ar fi pentru mine cel mai greu coşmar: şi toată ştiinţa ultimă o numesc suprema mea ameninţare. / Şi, când m-a-ntrebat odată viaţa: ce-i oare cunoaştere? aşa i-am spus eu plin de iubire: cunoaştere? Aceasta-i o însetoşare şi [preţuire şi creaţie şi luptă a valorilor] sorbire de picături şi o mai mare însetoşare. / Cunoaştere, aceasta-i a privi prin [la] văl, a prinde cu degetele ca prin mreje delicate. / Ah, înţelepciunea! Noi suntem momiţi de ea, noi, împătimiţii de cunoaştere – un pic de frumuseţe tot îi momeşte pe crapii cei mai înţelepţi! Un lucru schimbător e-nţelepciunea, unul îndărătnic: prea ades o am zărit pieptănându-şi părul în răspăr şi-mpotriva voinţei lui! Ea are un fel de-a vorbi rău despre sine, care ispiteşte *Rs* *N.T.: 16-17*] *cf. KSA 10, 18 [13]* *27-28*] *cf. KSA 10, 13 [1], 416:* Uite cum femeia se-mpotriveşte ei înseşi şi-şi piaptănă părul de aur în răspăr, contrar îndărătniciei şi voinţei acestuia! **107** *1-9*] *cf. KSA 10, 4 [212]:* E răcoare, pajiştea se-aşterne-n umbră, soarele s-a dus. / Nu-i absurd să trăieşti? N-ar trebui să avem mai multă raţiune pentru a ne face din viaţă o raţiune? / Fraţilor, iertaţi sufletul lui Zarathustra că e seară.

Bocetul. *Titlu în Rs:* Ziua morţilor. *Cf. KSA10, 10 [5]:* Acolo-i ostrovul mormintelor, acolo-s şi mormінţii tinereţii mele: într-acolo vreau să duc o coroan-a vieţii veşnic verde. / Tinereţea mea am pomenit-o astăzi, pe drumul mormintelor mele păşit-am, pe ruine şezut-am, între macul roşu şi iarbă – pe propriile mele ruine. / spre ostrovul răposaţilor călătorind pe marea adormită / Tu încă trăieşti, bătrână şi răbdătoare inimă de fier: şi-n tine trăieşte încă şi tot ce-i neizbăvit, ce-i nerostit în tinereţile mele. **108** *8:* mireasmă dulce] *cf. KSA 10, 9 [48]:* "ca o mireasmă dulce" – dar ei trebuia să moară. *9:* lacrimile] lacrimile: ca dinspre insulele fericite şi ascunse [adie-nspre mine peste mările-ntinse] se-apropie de mine *Rs* *29:* avut] avut, nebunia cea mai aurită a adevărului meu *Rs* **109** *11-12. 15*] *cf. KSA 9, 18 [5] (excerpt din Emerson, Versuche, 9, n.t.) şi motoul din Emerson la prima ediţie a "Ştiinţei vesele" (cf. şi scrisoarea lui N către P. Rée de la sfârşitul lui august 1882, n.t.)* *N.T.: 11-18:* Aşa... somn] *cf. scrisoarea lui N către F. Overbeck din 25 dec. 1882* *N.T.: 19-20:* Odată... nesuferită.] *cf. scrisoarea lui N către H. Köselitz din 4 aug. 1882 şi fragmentul de scrisoare către Lou von Salomé din aceeaşi zi* *N.T.: 18:* prevestiri... păsări] *cf. scrisoarea lui N către H. v. Stein de la începutul lui decembrie 1882* *26*] *în continuare, şters:* Milă de duşmanii mei fost-am eu odată pe de-a-ntregul, şi linişte păduratică a resemnării: jivine de pădure-mi alunecau mlădii prin amurguri verzi. Dar atuncea dat-am peste cea mai dragă lighioană a mea, însângerată de fierul duşmanilor mei: ah, pe unde-o fi zburând iubirea pentru dşmanii mei? *din* Uitare fusesem odată pe de-a-ntregul, şi linişte păduratică a sufletului: jivine de pădure-mi alunecau mlădii prin amurguri verzi.

Atunci născocit-aţi voi această nouă răutate: pe prietenul meu l-aţi înduplecat la ce-i mai ruşinos – ah, pe unde-o fi zburând căţeaua mea de uitare? *Rs N.T.: 27-29*] *cf. scrisoarea lui N către J. Burckhardt din 1 mai 1883 35*] *în continuare, şters:* Virtuţile voastre înseşi, virtuoşilor, le-aţi schimbat împotriva mea în picături de venin de năpârcă; iar dreptatea voastră, drepţilor, a fost cea care striga mereu: "Răstigni-ţi-l!" *Rs* **110** *3*] *în continuare, şters:* Ce mi s-a-ntâmplat atunci? Mi s-a chircit şi inimă, şi deget de la picior: dănţuitoru-şi poartă doară urechea-n degetul de la picior! şi voinţa mea n-a mai voit să dănţuiască! *Rs; cf. Za III, 215, 12 5:* jocul cel mai grozav] jocul tuturor jocurilor, supracerescul *Rs 11:* Cum de-am îndurat?] *cf. R. Wagner, Tristan şi Isolda, II, 2 (v. şi vol. 2, 297, 4-5, şi nota resp., n.t.) 12:* aceste] sute de *Rs 18:* De... călcâiul] *în contrast cu Ahile N.T.: 22-23*] *cf. Matei 27, 52-53; Za IV, 265, 21-23; 270, 21 23:* Şi... învieri.] *din* Adevăr grăiesc vouă, unde sunt mormintele mele, acolo [au fost] sunt încă şi învierile mele! *Rs*

Despre depăşirea de sine. *Titlu în Rs:* Despre bine şi rău *N.T.:* **111** *4. 6-8*] *expresiile* ceea ce-i cu putinţă de gândit [Denkbarkeit] *şi* cu putinţă de gândit [denkbar] *au fost întrebuinţate şi în Za I 82, 18. 20-21 N.T.: 23-25*] *cf. KSA 10, 16 [7], 498, 5-7; 22 [1], 607, 11-13; KSA 13, 20 [51] (vol. 1, 182-183) 28:* zămislitoarea] zămislitoarea, veşnica *Rs N.T.:* **112** *6-16*] *cf. Za III, 190, 32-34; 202, 31 8-9:* că... ascultatul] *cf. KSA 10, 12 [1]:* 162. Poruncitul e mai greu de-nvăţat ca ascultatul. *N.T.: 14:* Şi... legi.] *cf. Za I, 60, 29 18:* rădăcinile... sale] *din* voinţa sa cea mai ascunsă *Cb²* voinţa măruntaielor sale *Cb¹; Rs N.T.: 19:* Unde... putere] *cf. 113, 13-14; JGB 259 N.T.: 33-34*] *cf. Za II, 99, 2-3 N.T.:* **113** *9-12*] *cf. Otto Liebmann, Kant und die Epigonen, Stuttgart, 1865, 191, BN N.T.: 13-14*] *cf. 112, 19 9-35*] *prima redactare în Rs:* Astfel, nici nu există bine şi rău, care, cică, sunt nevremelnice: din sine înseşi trebuie mereu şi mereu să se depăşească ele pe sine. / Prin valorile voastre, vă folosiţi voi, evaluatorilor, puterea: şi aceasta-i voinţa voastră de creaţie din [cea mai afundă] ascunsă iubire. / Dar o putere mai mare creşte din valorile voastre: atunci se sparge coaja de ou." / Aşa, prieteni, m-a lămurit viaţa însăşi în privinţa tainei sale: de-aceea a trebuit să devin eu nimicitorul binelui şi al răului vostru. / [Ce-nseamnă pentru voi drept şi bun şi] Sp rostim pe şleau adevărul acesta [! Ce contează că noi înşine ne spargem de adevăr!], cumplitul acesta [: şi n-are decât]! N-are decât să ni se spargă adevărul, ce [contează] ne pasă? / N-are decât să se spargă lumea de – adevăr! [şi să se facă ţăndări!] – [că odinioară adevărului i s-a] Ca o nouă lume să se construiască, – lumea adevărului! *Varinată la aceasta în marginea de jos a aceleiaşi pagini:* N-are decât să se spargă lumea de adevărurile noastre! – e de creat o nouă lume! / Căci, [prieteni,] dacă adevărul nu voieşte să-şi construiască din nou lumea – ce-nsemnătate are asta pentru adevăr? *22-24*] *cf. KSA 10, 13 [1], p. 418:* Nu motivul şi scopul acţiunii tale ţi-ar face acţiunea bună: ci faptul că, săvârşind-o, sufletul îţi tremură şi străluceşte şi clocoteşte. *N.T.: 23-24:* strălucirea... vostru] *cf. Hölderlin, Hyperion către Bellarmin, continuarea 1 (în trad. lui Şt. Aug. Doinaş şi Virgil Nemoianu, Hyperion. Moartea lui Empedocle, Bucureşti, 1977, p. 164: "... şi aş fi dorit să-mi revărs sufletul clocotitor, asemeni unui vin de sacrificiu, în abisul*

vieţii;") *N.T.: 27-28]* *cf. Za I, 57, 12-13; 61, 33-34* *N.T.: 27-30]* *cf. EH* De ce sunt eu un destin 2 *N.T.: 31-32:* Să... prost;] *cf. Za II, 134, 22-24; v. şi scrisoarea lui N către H.v. Stein de la începutul lui dec. 1882* 33] *în continuare, şters:* [Toate secretele voastre trebuie să le dezvălui: am să vă dezbrac v‹alorile› înfofolite] Imputaţi-mi acum că scot mantaua de pe secretele voastre. / Adevăr grăiesc vouă, v-am văzut goi: ce mai înseamnă pentru mine binele şi răul vostru? / Dacă adevărul vă foloseşte sau vă dăunează – ce-mi pasă mie? / Să creăm din nou o lume căreia adevărul să-i folosească. / N-are decât să se spargă lumea de adevărurile mele – – – *Rs*

Despre cei măreţi. **114** *5:* pocăit al spiritului] *referitor la această expresie, KSA 10, 4 [230]:* Iar eruditul său trebuie să fie un p o c ă i t a l s p i r i t u l u i. *4 [266]:* Pocăit al spiritului / creatorul *4 [275]:* Demnitatea voastră am să v-o dau întâi: voi trebuie să fiţi p o c ă i ţ i i s p i r i t u l u i! *(expresia este reluată în ZA II, 127, 26, şi în Za IV* Magul *2, de mai multe ori,n.t.)* *N.T.: 16-17]* *cf. JGB 280* *18-22]* *cf. VM 170 (vol. 3, 303, 12-27); cf. şi vol. 2, 518, 36-39:* Filozofia în epoca tragică a grecilor *(1873)*: Cuvântul grecesc care îl denumeşte pe "înţelept" ţine etimologic de sapio eu gust, sapiens cel ce are gust, sisyphos omul de cel mai rafinat gust; o rafinată selecţie în funcţie de gust şi cunoaştere, un discernământ prodigios constituie, aşadar, în conştiinţa poporului, arta particulară a filozofului. *similar în cursul despre* Filozofii preplatonicieni *(1872)* *N.T.: 27-29]* *cf. Za II, 123, 13; KSA 10, 18 [62]* *N.T.: 29:* E... gurii.] *cf. Za I, 12, 10-11 (şi nota)* *N.T.:* **114** *31-* **115** *2]* *cf. Za III, 192, 27-28* **115** *1-2]* *cf. KSA 10, 9 [6]:* Un taur alb vreau să fiu şi să trag brăzdarul: unde mă-ntind, să fie odihnă şi pământul să amiroasă a pământ. *27-28]* *cf. WB 7 (vol.2, 307, 30-34; 310, 28-31)* *34-36]* *cf. KSA 10, 10 [1]:* năzuind mai sus, în ciuda poverii mele, m-am subţiat: şi tocmai când m-am învârtoşat mai tare în mine, însuşitu-mi-am şi farmecul. *(cf. KSA 11, 25 [106], 39, 6,* n.t.)

Despre ţara culturii. *Titlu în Rs:* Despre oamenii de azi *N.T.:* **117** *22:* cercetător de rărunchi] *expresie biblică, v. inter alia Psalmul 7, 9, Ieremia 11, 20 şi 17, 10; cf. şi vol. 2, 187, 35, şi nota resp.* **118** *1-2:* Mai... altădată!] *cf. Ahile, în Odiseea 11, 489-491 (în traducerea lui G. Murnu de la ESPLA, [1959], e vorba de versurile 654-656, n.t.)* *23:* "Toate... piară."] *Mefistofel în Faust I de Goethe, 1339-1340 (cf. şi vol. 2, 179, 8-9; Za II, 136, 32, n.t.)* *24-27]* *cf. Facerea 2, 21-22* *N.T.:* **118** *39-***119** *1]* *cf. Za III, 195, 2-7; 204, 24-25*

Despre neprihănita cunoaştere. *Titlu în Rs:* Contemplativilor *N.T.:* **120** *1]* *cf. AC 34* *N.T.: 2-16]* *cf. KSA 10, 13 [1], p. 425 (vol. 1, 146, 21-147, 5, şi nota resp.)* *N.T.:* **121** *4-6]* *cf. JGB 207, KSA 5, 135, 11-18* *18:* fricoşilor] fricoşilor [, care vreţi iubire fără suferinţă] *Rs* *30-31:* ce... "frumos"!] *din* pipăirea cu ochi lipsiţi de dorinţă vrea să fie botezată cu numele de artă? *Rs* *21]* *în continuare, şters:* ⌈Voi, împătimiţilor de cunoaştere pură, vă-nfăţişaţi drept cei ce zămislesc fără de prihană:⌉ "cunoaştere pură" – aşa numiţi voi hoinăreala lunii peste acoperişuri, pofticioasa, nerodnica: dar o astfel de "puritate" nu va naşte niciodată [un – soare] o stea! *Rs; cf. Za I, 16, 34-35:* trebuie să ai încă haos în tine ca să poţi naşte o stea jucăuşă. *N.T.: N face aluzie la Schopenhauer, în concepţia căruia "cunoaşterea*

pură", independentă de voinţă, este favorizată de lumina care "luminează, dar nu încălzeşte", bunăoară, aceea a lunii, în contrast cu cea a soarelui, a cărui căldură este "prima condiţie pentru orice formă de viaţă, adică pentru orice fenomen de voinţă", care este obscură şi voilentă, deci impură, plasându-l automat pe om în afara "contemplaţiei pure","estetice" (cf. Lumea ca voinţă şi reprezentare, I, § 39). N.T.: 25-26] *cf. Matei 12, 34 N.T.: 27:* Dar... şi-ntortocheate:] *cf. Psalmul 119 [118 în ed. rom. 1957], care, în traducerea lui Luther, conţine expresii ce se regăsesc în textul nietzschean: "De rând sunt eu şi neluat în seamă..." N.T.: 28:* mă... masă] *cf. Matei 15, 26-27; Luca 16, 20-21* 30] *cf. KSA 10, 13 [1], p. 417:* L i n i ş t e . Modestie în înalturi. / Podoabă vreau să-mi fac din ceea ce cade de la masa vieţii: şi cu oase de peşte şi scoici şi frunze ţepoase voi fi mai împodobit ca voi!

Despre învăţaţi. *Cf. KSA 10, 10 [12]:* Dulceag şi stătut ca mirosul fetelor bătrâne. *N.T.:* **123** *5-8:* Îmi... roşii.] *cf. Za II, 89, 3-5; Za III, 220, 1-3 N.T.: 10:* am... învăţaţilor] *cf. KSA 10, 16 [11], 502, 8-9 N.T.: 13:* Prea... lor;] *cf. Za II, 114, 27-28; KSA 10, 18 [62] 17-19:* şi... prăfuite] *din* şi-mi vin nişte gânduri ce-mi curmă răsuflarea. Dar învăţaţilor le vin doar gânduri pe care alţii le-au avut *Rs; similar la Schopenhauer (v. infra) 20-21*] *cf. KSA 10, 13 [3], p. 447:* Cel ce vrea să fie doar privitor al vieţii trebuie să se ferească să şadă acolo unde soarele frige pe trepte: afară numai dacă nu vrea să orbească. *22-23*] *cf. KSA 10, 13 [1], p. 441:* Ceasuri în şir bat uliţele şi se uită la lumea ce trece: şi alţii de teapa lor stau fără nici un rost în odăile lor şi se uită la gândurile care trec pe lângă ei. Eu râd pe socoteala acestor contemplativi. *similar la Schopenhauer, de ex., Parerga 2, § 51 27-30*] *cf. KSA 10, 9 [23]:* Pildele voastre – "mărunte adevăruri" din preajma mocirlei: şi câte-o broască rece şade în ele. *(cf. şi Za III, 170, 32-35, n.t.)* **124** *1-3*] *cf. KSA 10, 12 [1]:* 86. Învăţaţi: aşa se numesc astăzi atât soldaţii spiritului, cât şi – din păcate – împletitorii de ciorapi ai spiritului. *similar şi 3 [1] 444 N.T.: 1:* Dibaci... iscusite:] *cf. Za III, 163, 25 N.T.: 4-5*] *cf. Za II, 92, 20-24; JGB 6 14-15*] *cf. KSA 10, 12 [7]:* Ei vor să joace zaruri cu cele mai mărunte zaruri ori să vadă dănţuind ceea ce-i greu de văzut: piticii existenţei, caraghioasele corpuscule primordiale: dar ei numesc aceasta ştiinţă şi curg şiroaie apele pe ei. / Dar pentru mine sunt nişte copii ce vor jocul lor: şi dacă ar fi ceva râs în jocul lor, aş fi dispus să le aprob "ştiinţa veselă". *16:* virtuţile lor] virtuţile lor de oameni cumsecade *Rs N.T.: 37:* Căci... dreptatea.] *cf. Za II, 98, 31; KSA 11, 26 [243. 258]*

Despre poeţi. *Cf. în comentariul la vol. 3 (p. 519) preliminarul pentru VM 32:* P o e t u l c a ş a r l a t a n ; *Za IV* Magul. Cântecul melancoliei. Despre ştiinţă *N.T.: Întregul capitol, ca şi poezia* Lui Goethe *din FWP, este un comentariu la versurile finale din Goethe, Faust II* **125** *13-14*] *cf. KSA 10, 10 [24]:* Voi sunteţi flămânzi cu duhul: astfel îmi înhăţaţi din zbor, pentru gustare, acest adevăr: nevremelnicul – acesta e doar un simbol. *cf. Goethe, Faust II, 12104 sq. 5-7*] *cf. Za II* Pe insulele fericite *83, 13-14 (şi nota) N.T.: 2-7*] *cf. KSA 10, 10 [17]:* Nevremelnicul – acesta e doar un simbol, şi poeţii mint prea mult. *23*] *cf. Marcu 16, 16: "Cel ce va crede... se va mântui", şi pasaje similare în Noul Testament (cf. şi Za III, 174, 32, n.t.) 26-27*] *cf. 1 Cor. 13, 9 (cf. şi KSA 10, 10 [17]:* Ei ştiu şi prea puţin

şi sunt proşti şcolari: aşa că n-au încotro şi mint. *n.t.)* *29-30*] *cf. Goethe, Faust II, 12108-12109* **126** *2:* femeiescul veşnic] *cf. Goethe, Faust II, 12110* *3-5*] *cf. preliminarul sus-pomenit pentru VM 32* *6-8*] *poate aluzie la scena 1, actul 1 "Anmutige Gegend" (="Ţinut mirific, feeric)", "Tărâm fermecător" sau, la Blaga, "Peisaj dulce", la Doinaş, "Plai atrăgător") din Goethe, Faust II (cf. şi KSA 10, 10 [17]:* Şi, dacă se-ntind într-o grădină subt pomi sau vorbesc singuri înaintea florilor pe marginea unui povârniş stâncos, ei socot că simţ‹irea› lor duioasă este cunoaştere. *n.t.)* *9-13*] *cf. KSA 10, 10 [17]:* Ei cred cu toţii că natura e îndrăgostită de ei şi trage mereu cu urechea la vorbele lor măgulitoare. *14-15*] *cf. Shakespeare, Hamlet I, 5 ("Mai multe-s pe pământ şi-n cer, Horaţio, / Decât închipuie filozofia", trad. de Leon Leviţchi şi Dan Duţescu, în Shakespeare, Opere complete, 5, Univers, 1986, p. 350, n.t.)* *16-17*] *cf. FWP* Lui Goethe *N.T.: 18-20*] *cf. KSA 10, 10 [17]:* şi cea mai dragă le este împărăţia norilor: acolo-şi aşază ei momâile pestriţe şi le numesc dumnezei. *18:* traşi în sus] *cf. Goethe, Faust II, 12111* *23-24*] *cf. Goethe, Faust II, 12106-12107, cu aceasta N a comentat întregul "chorus mysticus"* *25-27:* învăţăcelu-i... depărtărilor] *din* [răspunse] ochiul i s-a-ntors înăuntru şi el n-a mai ştiut că i-a vorbit unui învăţăcel. Şi cum privea în marea depărtare şi tăcea de multă vreme *Rs* *N.T.: 29-30*] *cf. Iov 8, 9* **127** *3-4*] *poate aluzie la "natura conciliantă" a lui Goethe? cf. WS 124 şi KSA 8, 29 [1. 15] (cf. şi Za III, 135, 25-28, şi scrisoarea lui N către F. Overbeck din 30 aprilie 1884, n.t.)* *8:* Astfel... piatră] *cf. Matei 7, 9: "Sau cine este omul acela între voi care, de va cere fiul său pâine, el îi va da piatră?"* *8-9:* s-or... mare] *din* se trag din mare, sirenele pot fi mamele lor. *Rs* *12*] *cf. KSA 10, 9 [49]:* Marea, care-şi desfăşoară de plăcere coada de păun pe nisipul moale. *15-16*] *cf. KSA 10, 9 [32]:* Trăiesc, asemeni bivolului, aproape de mare şi şi mai aproape de codru. *N.T.: 12-20*] *cf. Za IV, 241, 28* *21*] *în continuare, şters:* Aşa grăit-a Zarathustra *Rs* *26:* Pocăiţi ai spiritului] *cf. nota la 114, 5-6* ei] poeţi *din* ei *din* poeţi şi din spiritul poetic *Rs*

Despre mari întâmplări. *Titlu în Rs:* Despre câinele de foc *Cf. KSA 10, 10 [29]:* Zeflemire a revoluţiilor şi a Vezuviilor. Ceva despre suprafaţă. *10 [28]:* de vorbă cu c â i n e l e d e f o c / zeflemire a patosului său / împotriva revoluţiei *10 [4]:* de vorbă cu c â i n e l e i a d u l u i . (vulcan) *11 [11]:* Când arde casa, îţi uiţi şi de prânz – spuse câinele de foc. / Da, şi-ţi scoţi apoi pârleala în cenuşă. *(cf. JGB 83)* **128** *7-16*] *această reminiscenţă din Justinus Kerner [medic şi poet romantic (1786-1862), n.t.], Blätter aus Prevorst IV, 57 [unde se reproduce jurnalul de bord al navei engleze "Sphinx", ţinut în 1686, pe durata unei călătorii prin Mediterana, n.t.], a fost remarcată în 1901 de C. G. Jung; cf. Psychiatrische Studien, Zürich / Stuttgart, 1966, 92; cf. şi Charles Andler, Nietzsche, sa vie et sa pensée, Paris, ²1958, vol. 3, 258 sq. Pasajul din Kerner sună astfel: "Cei patru căpitani şi un negustor, domnul Bell, au plecat pe ţărmul insulei Mount Stromboli, ca să vâneze iepuri. La ora 3 şi-au adunat oamenii pentru a se întoarce la bordul corăbiei lor, când, spre nespusa lor uimire, văzură apărând doi oameni care pluteau foarte repede spre ei, prin văzduh. Unul era îmbrăcat în negru, celălalt purta haine cenuşii, se apropiară trecând în maximă grabă pe lângă ei şi coborâră, spre cea mai mare*

nedumerire a lor, în mijlocul flăcărilor arzătoare, în gura cumplitului vulcan Mount Stromboli." (amănunte despre această sursă a lui N, v. la Marie-Luise Haase, Zarathustra auf den Spuren des Empedokles und eines gewissen Herrn Bootty, în MTNF, 27, 1994, p. 503-519, n.t.) 11-16: , şi... cumpănă] sau umbra unui om; şi, pe când aluneca în zbor prin fața lor – şi către locul unde muntele de foc se afla – , au cunoscut [toți] cu mare nedumerire că [era Zarathustra] el purta hainele lui Zarathustra: căci, afară de căpitan, cu toții[-l văzu‹seră›]-l mai văzuseră pe Zarathustra şi ştiau că, prin [haina lui, se deosebea] îmbrăcămintea lui, era foarte deosebit de toți oamenii. *Rs N.T.:* **128** *11.* **130** *34*] *cf. Za III, 156, 19. 35; Za IV, 229, 11; 261, 35 28-29:* încât... ei] *cf. Ioan 20, 20 şi celelalte relatări ale evangheliilor despre aparițiile lui Cristos după învierea sa 31-32*] *cf. WS 14 N.T.:* **128** *33-***129** *1*] *cf. Carl Vogt, Ueber Vulkane, Basel, 1875, BN, care face trimitere la teoria lui Karl Fuchs, Vulkane und Erdbeben, Leipzig, 1875, BN, despre "un foc central, un miez al pământului din foc lichid" (p. 44), care se potriveşte pentru "înfăptuirea justiției religioase" ce necesită un loc "unde sărmanii păcătoşi sunt schingiuiți, chinuiți, fierți şi fripți" (p. 32) (apud Hubert Treiber, în NS, 27, 1998, p. 562) N.T.:* **129** *4:* câinele de foc] *după Hans Weichelt, Friedrich Nietzsche: Also sprach Zarathustra. Erklärt und gewürdigt von..., Leipzig, 1910, p. 96, acest câine de foc este "simbolul masei, al gloatei, al diavolului roşu al răsturnării, al social-democrației" (al revoluției, spune M.-L. Haase, art. cit., p. 519-523, în timp ce Aldo Venturelli, NS, 15, 1986, p. 134, îl identifică în "câinele de foc" pe însuşi Dühring; pe Dühring, dar şi pe Wagner, adaugă M.-L. Haase în art. cit., p. 521, n.t.) N.T.: 4-9*] *cf. C. Vogt, op. cit., p. 45 sq., care are propria lui teorie despre erupțiile vulcanice, a căror cauză ar fi forța aburilor apei provenite din mare; foarte probabil ca Paul Rée să-i fi atras lui N atenția asupra acestei teorii (apud H. Treiber, în NS, 27, 1998, p. 562-563) 8:* sărata-ți grăire!] răssărata-ți grăire *din* sarea ta. Dar marea nici măcar nu mai este piele a pământului: ci o piele a pieii, aşa că te hrăneşti – – – *Rs (cf. şi JGB 81) 9:* fața apei!] fața apei [, ca şi când te-aş putea lua drept câine al iadului [unul adânc şi al adâncului]. *Rs N.T.: 20-23*] *cf. Za II, 142, 29-31 N.T.: 22-23*] *cf. Za I, 49, 14-15; DD* Printre păsări de pradă *(vol. 1, 112, 14); Emerson, Versuche, p. 116 şi 120 33:* regii] *din* statele *din* regii *Rs 36-40*] *cf. KSA 10, 12 [1]:* 128. Ce-i "biserica"? – Un fel de stat cu desăvârşire mincinos. *N.T.:* **130** *1-16*] *cf. Iov 41, 10-12 1-2:* Aidoma... urlând] *din* Şi dacă statul însuşi este un câine prefăcut, ce trebuie ‹să fie› în primul rând biserica ‹?› *Rs N.T.: 4-5:* Căci... pământ] *cf. Za I, 46, 28-30 N.T.: 18:* un... foc] *după acelaşi H. Weichelt, op. cit., p. 98, acest "alt câine de foc" îl simbolizează "pe optimistul şi aristocratul vieții, cel ce se bucură de pământ, cel ce spune da şi amin [în sensul de "amor fati", n.t.], cel creator" N.T.: 28-29*] *cf. MA II* Călătorul şi umbra sa *şi Za IV* Umbra *3*] *în continuare, şters:* Şi-n locul acesta Zarathustra amuți dintr-o dată şi-şi măsură ucenicii cu o privire uimită. *Rs*

Prevestitorul. **131** *2:* şi am văzut] *cf. Apoc. 5, 1; 6, 1; 10, 1; 13, 1; 14, 1 etc. 6:* de... răsunetul] *cf. Întel. 17, 18: "sunetul care se frânge şi se răsfrânge în peşterile munților" N.T.: 2-7*] *cf. Eccl. 1, 2; Za III, 182, 17; 195, 10; 196, 26-197 26; 209,*

12-13; 228, 11-12; 229, 36; 265, 17-18 N.T.: 9: Ce... bolnavă?] *cf. Za IV, 291, 11 N.T.: 12-14] reminiscenţă din Hölderlin, cf. V. Vivarelli, NS, 18, 1989, 521; cf. şi KSA 10, 13 [1], 427, 6; KSA 14, 339, 8-10 16-17*] *cf. KSA 10, 12 [1]:* 151. "Unde mai există o mare în care-ai putea să te-neci?" – strigătul acesta străbate vremea noastră. *N.T.: o imagine similară (v. şi 133, 37, n.t.) apare la Emerson, Versuche, p. 226 (cf. şi scrisoarea lui N către L. v. Salomé din 8 n. 1882, n.t.) 23:* le... veni-va] *cf., de pildă, Ioan 14, 19* **132** *2-40*] *cu privire la visul lui Zarathustra, cf. KSA 10, 9 [3]:* Lumină de miez de noapte mă-nvăluia, singurătatea mă privea cu ochi beat şi obosit. / – strigă din mine glasul meu – / Tăcere de moarte dormea şi horcăia în somn. / Acolo zăcea insomnia şi miezul nopţii cu ochi beat. / Acolo zăcea singurătatea, şi tăcerea de moarte alături de ea: amândouă dormeau şi horcăiau. *10 [12]:* Dar nici un glas nu răspundea. / Ah, voi nu ştiţi cât iubesc eu, singuraticul, glasurile. / M-am îmbătat şi de glasuri urâte. / Alpa! strigai, ca să se-audă totuşi un glas. Alpa! strigă din mine teama şi dorul meu. *Prima aluzie la un asemenea vis, în KSA 8, 23 [197], adică într-un fragment din vara lui 1877 (cf. vol. 1, 136, 24, n.t.), apoi în KSA 9, 10 [B26]. Un vis cu cuvintele "Alpa! Alpa!" i-a relatat N în vara lui 1877 prietenului său Reinhart von Seydlitz: "Nietzsche povestea amuzat că trebuia să urce în vis o potecă de munte fără sfârşit; sus-sus, sub vârful muntelui, a vrut să treacă pe lângă o peşteră, când un glas i-a strigat din adâncul întunecos: , Alpa, Alpa, – cine-şi duce cenuşa la munte?'–." Cf. R. v. Seydlitz, Wann, warum, was und wie ich schrieb, Gotha, 1900, 36 (cf. Za I, 12, 8; 28, 23-24; 61, 33-34, n.t.)* **133** *2:* ucenicul... mult] *cf. Ioan 20, 2 N.T.: 2:* pe... mult] *cf. Ioan 13, 23* **133** *4-24*] *în KSA 10, 10 [10], Zarathustra însuşi îşi tălmăceşte astfel visul:* Aşa mi s-a-ntâmplat odată: mi-am visat visul cel mai greu şi mi-am plăsmuit visând cea mai întunecată enigmă. / Dar iată, însăşi viaţa mea a tălmăcit visul acesta. Iată, prezentul meu mi-a izbăvit trecutul şi tâlcul prins în el. / Şi aşa s-a şi-ntâmplat până la urmă: de trei ori a bubuit tunetul prin noapte spre mine, de trei ori au zbierat bolţile. / Alpa, strigai, Alpa, Alpa. C‹ine-şi› d‹uce› c‹enuşa› l‹a› m‹unte›? Ce viaţă biruită vine la mine, ‹paznic› de noapte şi de morminte? / Când v-am visat p e v o i, visatu-mi-am visul cel mai greu. / Astfel fi-voi spaima voastră – sfârşeala şi trezirea voastră. *14-15*] *variantă ştearsă în Rs:* Şi, chiar de va să vie lungul amurg, n-am să scapăt din cerul lor. / La orizont mă voi aşterne pentru ei, un soare-n miez de noapte: sânge fi-va în strălucirea luminii mele, "credinţa în viaţă" vreau să-nsemn pentru ei. *N.T.: 16-17*] *cf. Za III, 190, 1-3; KSA 11, 421, 9-11 N.T.: 31-32:* mângâindu-şi... puternic] *cf. Za IV, 230, 1-2; 309, 38 N.T.: 33-36*] *cf. Za IV, 228, 20-23*

Despre mântuire. **134** *2-3*] *cf. Matei 15, 30: "Şi mulţimi multe au venit la El, având cu ei şchiopi, orbi, muţi, ciungi şi alţi mulţi..." N.T.: 8:* Pe... meargă] *cf. Matei 11, 5 N.T.: 22-24:* Văd... unele] *cf. Za II, 113, 31-33 (şi nota) N.T.:* **134** *22-* **135** *5*] *cf. Emerson, Versuche, 212 N.T.:* **134** *27:* schilozi... aceştia] *cf. KSA 11, 25 [196] N.T.:* **135** *9-15*] *reminiscenţă din Hölderlin, Hyperion, penultima scrisoare adresată lui Bellarmin (v. versiunea rom. cit., p. 173) 19-28*] Căci faptul că eu [nu sunt un întreg, ci o mulţime şi un prea mult, totodată, şi un prea puţin –] sunt

multe şi şi umbra unei mulţimi care voieşte – acesta l-am ghicit ades din vorbele şi întrebările voastre despre mine. / Ce-i Zarathustra pentru noi? aşa întrebat-aţi ades. Şi cum să-i spunem între noi? / Un [văzător] făgăduitor? Sau un făptuitor? Un cuceritor? sau un [dobânditor*] moştenitor**? O toamnă? Sau un brăzdar? Un poet? Sau un ins ce spune adevărul? Un liberator? Sau un îmblânzitor? O fi om bun? Sau rău? Un lecuitor? Sau un întremat? *Rs; cf. întrebarea lui Isus, Matei 16, 13-15 N.T.:* **135** *9-36.* **137** *9-12*] *cf. Za III, 190, 4-12; KSA 11, 25 [242]; 26 [243. 258]; 27 [16]; 35 [74]; SE, vol. 2, 256, 27-30 N.T.:* **135** *19-20:* o punte spre viitor] *cf. Za I, 15, 7-8 (şi nota) N.T.: 29-36*] *cf. EH* Aşa grăit-a Zarathustra 8 *N.T.: 31:* cugetele şi dorinţele] *cf. Facerea 6, 5 N.T.: 35:* Să-i... trecutului] *cf. Za I, 15, 36-37; Za III, 190, 8; 185, 6-7 N.T.:* **136** *2-3. 9-12*] *cf. Za II, 83, 29-30 (şi nota) 4-8*] *cf. KSA 10, 11 [5]:* Ciuda că necesitatea este de bronz şi că voinţa retroactivă ne este refuzată: necazul că timpul se scurge în viitor şi nu se lasă forţat să se abată la moara celor trecute! *32:* "Toate... treacă!] *după Goethe, Faust I, 1339-1340; cf. şi Za II, 118, 23 33-34*] *precum Cronos în mitul grecesc (cf. şi PHG 4, vol. 2, 520, 3-5, şi nota, n.t.) N.T.: 35-36:* O... lucrurilor] *cf. Za III, 192, 13-14 (şi nota) N.T.: 137 4-5*] *aluzie la filozofia lui Schopenhauer 7-8*] *cf. Za II, 83, 18-32 12*] *în continuare, şters:* Până când voinţa creatoare spune cu privire la asta: "Pe mine însămi mă vreau, şi mă vreau în timp" *Rs N.T.: 19-21*] *cf. KSA 10, 18 [45] N.T.: 22-23:* Însă... foarte.] *cf. Za IV, 267, 18-19 22-28*] *Zarathustra se opreşte din cuvântarea sa, fiindcă ezită să vestească doctrina veşnicei reîntoarceri 27:* "E... grea.] *cf. Za II, 93, 6 N.T.: 28*] *cf. Matei 13, 1-10*

Despre prevederea omenească. *Titlu în Vs:* Despre judecata rece *N.T.:* **138** *2-7*] *cf. KSA 9, 12 [205] N.T.: 8:* cu... om] *cf. Homer, Od. 12, 159-164 (în trad. lui G. Murnu citată, 224-228) N.T.: 13:* Oamenilor... voi] *cf. Za III, 178, 6-7 N.T.: 17-18*] *cf. Za IV, 242, 6-8 N.T.: 23-25*] *cf. VM 82 N.T.:* **139** *24-25*] *cf. Za III, 189, 5-6; 209, 9-10; Za IV, 272, 11-13 23-25:* Câte... cumplite?] *Gustav Naumann, Zarathustra-Commentar, Leipzig, 1899-1901, II, 165, scrie privitor la aceasta: "Expresia ,douăsprezece picioare' se referă probabil la vreo dispoziţie juridică mai veche; iar stabilirea pedepsei cu închisoare până la trei luni face distincţie, conform dreptului german în vigoare, între delictele care ţin de completul de judecată cu asesori şi cele mai grave, ce trebuie trimise în faţa curţii de juraţi." 33-35*] *cf. MA 498 N.T.:* **140** *2-3. 6-8*] *cf. EH* De ce sunt eu un destin 5 *9-10*] Eu nu vă cunosc pe voi, oamenilor: dar ceea ce cunosc şi m-a obosit sunt oamenii cei mai înalţi. *Vs N.T.: 11*] *cf. Za II, 90, 5-8; Za III, 209, 25-28 N.T.: 12-13:* ca... vie] *cf. EH* De ce sunt eu un destin 5 *N.T.: 14-15:* În... straie!] *cf. Za III, 189, 11-13 14-15*] *cf. KSA 10, 13 [1.7] N.T.: 18-19:* Şi... mine:] *cf. Za III, 178, 5-6*

Clipa tihnei depline. **141** *11*] *amprentă biblică, cf., de ex., Deut. 15, 7 30:* E... mele] *din* Numai de asta una! / E peste puterile mele [să mai rostesc aceasta], pentru aceasta nu eu sunt gura. Nu eu sunt glasul. Această vorbă mi se

* Erwerbender
** Erbender

lipeşte de cerul gurii: nu pot s-o rostesc *Rs* *N.T.: 31-32*] *cf. scrisoarea lui N către F. Overbeck din 31 oct. 1880; FW 332 (şi nota); KSA 11, 29 [55]* *N.T.: 12*] *motivul ulciorului ce trebuie să se spargă, după ce s-a vestit c-a fost umplut cu dumnezeire, este din Hölderlin, Empedocle (cf. ed. rom. cit., p. 264)* *N.T.:* **141** *31*-**142** *3*] *cf. Za III, 177, 1-5; 172, 23* **142** *1-2*] *cf. Matei 3, 11* *N.T.: 9-11*] *cf. 1 Cor. 13, 2; Za II, 101, 30-31* *11-13*] *cf. KSA 10, 12 [1]:* 198. Un pustnic grăit-a: "Plecat-am, ce-i drept, la oameni, dar n-am sosit niciodată!" *N.T.: 29-31*] *cf. Deut. 32, 1-2* *N.T.: 15:* Roua... mare] *cf. Za IV, 281, 22-24; 303, 23* *24-25*] Rară e voința care cere lucruri neobişnuite: mai uşor o-ntâlneşti pe aceea care le face. *Rs (cf. KSA 10, 10 [11], 369, 7-8: excerpt din Colmar Frhr. von der Goltz, Das Volk in Waffen. Ein Buch über Heerwesen und Kriegsführung unserer Zeit, Berlin, ²1883, 349, BN, n.t.)* *N.T.: 27-28*] *cf. Za III, 157, 6-7* *N.T.: 29-31*] *cf. Emerson, Versuche, 120; EH* Prefață 4 *N.T.: 35-36*] *cf. Za I* Despre cele trei preschimbări *37-38*] *cf. KSA 10, 12 [1]:* 153. Trebuie să-ți învingi şi tinerețea, dacă vrei s-ajungi iar copil. *cf. şi Za I, 70, 7-8 (şi WB 2, vol. 2, 288, 30-32, n.t.)* *N.T.:* **143** *5-6*] *cf. Za IV, 310, 15-16* *8-9* ce... pământ] *din*: apoi se făcu linişte, era o linişte îndoită şi-ngrozitoare: *Rs* *13-14:* de... aşa?] *din* – că eu rămân cel mai tăcut dintre oameni şi vreau să rămân aşa! *Rs* *15-16*] *cf. Ioan 16, 12* *15-20*] *din* Ah, prieteni! Sunt oare zgârcit? Mai am să vă dau – t o t u l !" Aşa grăit-a Zarathustra. *Rs*

Partea a treia

Călătorul. *N.T.:* **147** *1*] *cf. Za IV* Umbra *3-7:* dimpotrivă... multele] *din* din partea cealaltă: acolo era, într-adevăr, o radă prielnică, în care şi vase străine-şi aruncau ancora. O dată muntele urcat, obişnuit cu fiecare pas pe care-l făcea şi familiar chiar şi cu piedicile din calea sa – el îşi aminti de multele sale *Rs* *N.T.: 11-12*] *cf. KSA 10, 3 [1] 258: excerpt din Emerson, Die Führung des Lebens, 29 sq.; Za III, 172, 25-26; JGB 70; N către F. Overbeck, 9 n. 1883* *13-14*] *cf. KSA 10, 22 [1]:* Vorbiți fals despre întâmplări şi întâmplare! Niciodată nu vi se-ntâmplă nimic, afară de voi înşivă! Şi ceea ce numiți întâmplare – voi înşivă sunteți ceea ce vi se-ntâmplă şi se-abate asupră-vă! *n.t.: similar la Emerson, Versuche, p. 107* *18-20:* ultimei... singuratică] *din* celei mai aspre sorți a mele şi-n fața celei mai proprii asprimi a mele! Vai, sunt nevoit să-mi sui cel mai înalt munte, vai, începutu-mi-am ultima *Rs (cf. şi Za III, 205, 17, n.t.)* *N.T.:* **148** *4:* Lăudat... ce-năspreşte!] *cf. N către F. Overbeck, 30 apr. 1884* *4-5*] *cf. Ieşirea 3, 8 (cf. şi Isaia 7, 15. 22; Za III, 194, 24-27, n.t.)* *6-7*] *cf. KSA 10, 12 [1]:* 118. E nevoie a-ți întoarce de la tine privirea, ca să vezi în juru-ți – bine. *8-10*] *cf. KSA 10, 3 [1]:* 5. Există şi o îndrăzneală a celui împătimit de cunoaştere: ea e osândită să nu vadă din toate lucrurile decât ce cade-ntâi subt privire. *18-20 şi 24-25*] *cf. KSA 10, 22 [3]:* Iată, se-ntinde marea neagră şi tristă – pe ea, şi tu eşti silit să pleci! Zarathustra 3. *22-23:* într-un... urmă] *din* trist, fie: sunt gata. Tocmai am citit-o scrisă în ochiul acesta deschis al mării *din* trist; şi eu o aleg. O citesc din ochiul acesta deschis, tocmai fu în el o

privire-aruncată spre mine *Rs (cf. şi KSA 8, 10 [21], n.t.)* **149** *2:*, ochiul... mine] *din* e ochiul ei pentru mine, cel mai singuratic *Rs* *12*] *în continuare, şters:* Ai şi devenit spectatorul şi cântărețul alinător al propriului tău viitor? *Rs* *24:* a... amar] *cf. Matei 26, 75 (v. şi Za I, 40, 15, n.t.)*

Despre vedenie şi taină. *Titlu în Rs:* Despre vedenia celui mai singuratic om *cf. KSA 10, 18 [21]:* Drumul prin toate cele 7 sihăstrii: în sfârşit, şarpele *Rândurile* **150** *3-12 adăugate abia la redactarea definitivă de către N, poate pentru a lega acest capitol de primul; după începutul proiectat în Rs, pare să fi existat o legătură inițială între acest capitol şi capitolul* Cel ce-i pe cale de-a se-nzdrăveni, *care pare înrudit şi din punct de vedere al conținutului. Începutul proiectat în Rs:* Ce-am visat nu de mult, pe când zăceam bolnav? Adevăr grăiesc vouă, n-aş putea să le povestesc tuturor ce-am visat şi văzut.

1. *N.T.: 13-20*] *cf. EH* De ce scriu eu cărți aşa de bune 3 *15-18*] *aluzie la mitul Ariadnei; figura Ariadnei (şi a lui Dionysos) apare în mod explicit în Vs la* Despre marele dor *şi* Cele şapte peceți *N.T.: 21 sq.*] *cf. Za IV, 248, 18-19* *N.T.:* **151** *2.* **152** *20:* spiritul gravitației] *v. nota la 38, 22* *N.T.:* **151** *10*-**152** *6*] *cf.* O mie şi una de nopți, *A cincea călătorie a lui Sindbad* *N.T.:* **151** *2*] *cf. Za I, 38, 21-23* *N.T.: 3-4:* pe jumătate pitic, pe jumătate cârtiță] *cf. Za III, 186, 12; Za IV, 189, 29* *N.T.: 4-5:* turnându-mi... plumb.] *cf. Shakespeare, Hamlet, I, 5* *5*] *aici se-ntrerupe Rs; în schimb, următoarea variantă:* "O Zarathustra – şoptea în batjocură, silabă cu silabă – tu, asasin al lui Dumnezeu, tu, piatră filozofală! ⌈Tu te-ai ridicat însă sus⌉ Orice piatră trebuie – să cadă!" / "Tu, asasin al lui Dumnezeu, tu, biruitule, încă nu ți-ai biruit tu însuți omorul. Napoi cade piatra pe care-ai zvârlit-o – orice piatră trebuie să cadă! / Osândit la tine însuți şi la înceată ucidere cu pietre: o Zarathustra, departe, neîndoielnic, zvârlit-ai piatra – încet ⌈şi târziu⌉ trebuie să-ți cadă [să ți se-ntoarcă] napoi. / Tu, aruncător cu praştia, sfărâmător de stele, zdrobit încet de aşchii stelare, [făcut țăndări şi doborât la pământ de sfărâmăturile lui Dumnezeu!] – şi tu trebuie să cazi! / Cauți pe unul pe care să-l poți iubi şi nu-l mai găseşti? Îl vei mai căuta cândva zadarnic pe unul pe care să-l poți blestema. / Ochiul tău arzător va străpunge iar şi iarăşi spațiul gol – dar acolo unde cauți şi tu, [va fi de-acum înainte veşnic pustiul] vei găsi pustiu veşnic. / Pe-acolo nu va mai rătăci chiar nici o umbră, nici o nălucă, nici un neisprăvit!: tu însuți şi ochiul tău arzător – voi, în mod sigur, ați pustiit în halul acesta vidul! / Păzeşte-te de mine – i-am răspuns îndârjit, afară din asfințitul pal ca moartea al sufletului meu – păzeşte-te, piticule şi scârbosule! Căci eu sunt crud. / Păzeşte-te să nu te gâdil odată de moarte cu hohotele mele de râs! Păzeşte-te să nu te calc de moarte dănțuind! Orice piatră pe care am zvârlit-o – înainte de a cădea napoi pe mine, în fața ta, piticule, o voi fărâmița ca nisipul! Puțină voluptate mi-a mai rămas: dar pe tine am să te frământ ca pe ceară – iată-mi voluptatea! / Să-mi scriu voința pe voința ta potrivnică, s-o înscriu cu fier înroşit – asta să fie pentru mine ultima mea voluptate!" *alături, însăilarea unei alte versiuni scrise cu creionul:* – o Zarathustra [tu mă dezveți deja de tot danțul şi râsul tău!] ți-ai uitat de-acuma toată dănțuirea şi tot râsetul tău din timpul danțului! – / Eu sunt – – – *finalul, necopiat de N în Rs, al Vs la varianta*

comunicată sună: Am spus-o şi-am tăcut. Drept răspuns, piticul îmi suflă rece ca gheaţa în spate: [dar atunci piciorul meu a vrut să lunec şi să mă poticnesc. Însă m-am poticnit în sus] Până-n vârful picioarelor m-am speriat acolo, încât am ⌈lunecat⌉ m-am poticnit. Însă m-am poticnit în sus *N.T.: 11-12*] *cf. Emerson, Versuche, 341 N.T.: 24:* Omul... animal.] *cf. Za III, 201, 13-17; Za IV, 287, 1-2; KSA 11, 25 [428. 429] N.T.: 34:* "A c e a s t a ... capăt!"] *cf. schiţe şi planuri în KSA 10: 15 [7. 31]; 16 [56]; 17 [54. 55. 56]; 20 [2. 3. 8]; 21 [3]; 22 [8]; 23 [10]; Za IV, 301, 24-27 (şi nota) 35-36:* Cine... audă.] *cf. Matei 11, 5 (v. şi Za III, 175, 18; 197, 26; Za IV, 246, 31-247, 4, n.t.)*

2. *N.T.: O interesantă interpretare a acestui paragraf prin fragmentul 11 [156] din KSA 9 ne oferă Gerard Visser, Der unendlich kleine Augenblick, în NS, 27, 1998, 82-106. 152, 37-39*] *cf. FW 341 N.T.:* **153** *5-8:* Când... aşa.] *cf. Za IV, 303, 20; 305, 22 N.T.: 20-21.* **154** *5*] *cf. O mie şi una de nopţi, A şaptea călătorie a lui Sindbad N.T.: 23 sq.*] *cf. Emerson, Die Führung des Lebens, 142 N.T.: 31-32:* "Muşcă-l!... Muşcă-l!"] *cf. KSA 10, 20 [2. 3. 8]; 21 [6], 602, 22 N.T.: 37-38:* vedenia celui mai singuratic om] *iniţial, titlu al acestui capitol, cf. KSA 10, 23 [9. 10] N.T.:* **154** *4-5*] *cf. Za III, 208, 19-20*

Despre fericirea fără de voie. *Preliminariile arată legătura nemijlocită a acestui capitol cu primul, ceea ce reiese şi din modificările operate de N în prima transcriere, pentru a face să concorde capitolul cu noua legătură (după intercalarea celui de-al doilea). Titlu în Vs:* În largul mării **155** *2-4:* taine... săi] *prima versiune:* amărăciuni întru inimă îşi părăsi Zarathustra prietenii; când, după două zile de mers, fu departe de insulele fericite şi-n plină mare *Rs N.T.: 7:* Mă... curat] *cf. Za III, 158, 2 sq.; N către F. şi E. Nietzsche, 8 ian. 1881; N către F. Overbeck, 8 ian. 1881, 9 sept. 1982 N.T.: 8:* după-amiază] *despre "filozofia de dinaintea amiezii", aceea a dimineţii dintre "a zecea şi a douăsprezecea bătaie de orologiu", v. MA 638 11-13*] După-amiaza, când [lumina însăşi se potoleşte] tot ce răsună umblă cu paşi de pâslă, clopotele şi vocile cristaline ale fetelor – după-amiaza, când lumina însăşi se potoleşte *Vs; referitor la aceasta, şi:* – şi sunetele clopotelor aleargă cu paşi de pâslă – *cf. MA 628; vol. 1, 130, [45]; 87, 15 14. 17.* **157** *15:* O... mele!] *cf. epoda din JGB, vol. 1, 97, 17; DD* Apune soarele 2 *N.T.: 17-22*] *cf. Za IV, 267, 15-17 N.T.: 26-27*] *cf. Za IV, 275, 3-4 N.T.: 28 sq.*] *cf. Za I, 40, 5-10 (şi nota) 28:* copiii] *de aici încolo, Zarathustra vorbeşte despre "copiii săi", iar nu despre "prieteni" (cf. supra 9): această modificare a fost pregătită de N prin adăugarea pasajului 20-27 29:* clătinaţi... vânturi] dezmierdaţi de vânturile laolaltă *Rs 25:* tovarăş... praznic] *cf. Za I, 21, 28-29 N.T.:* **156** *19. 35:* "Sosit-a vremea!"] *cf. Za II, 128, 12; 130, 34-35; Za IV, 229, 11; 261, 35 22-23:* pentru... acesta] [voi, prieteni] şi ale urii din sufletul meu: *Rs 24*] *în continuare:* Pe insuliţa mea avutu-i-am totuşi pe prietenii mei la un loc şi pe duşmanii mei printre aceştia! Cât de dulce-i pentru pustnic să iubească oamenii şi să urască oamenii! *Rs 26-27:* avutul... jinduire] această siguranţă, orice jinduire trebuia să fie [îngropată] înecată *Rs 28-29:* Dar... lui] *cf. DD* Despre sărăcia celui mai bogat *(vol. 1, 122, 18-20, n.t.) 33-34*] *cf. KSA 10, 17 [56]:* Mormintele mele s-au deschis: durerea mea îngropată de vie s-a trezit din

nou – sub giulgiuri dormise de moarte, ca să-nvie acuma din morţi. *38*] Vai, iată, se mişcă şi mă roade viermele meu fără minte şi prăpastia mea de gânduri! *KSA 10, 17 [84] (cu privire la* gând prăpăstios, *v. Za III, 206, 11. 24, n.t.)* **157** *1-2*] Până sus în gât îmi bate inima, [şi tot sângele-mi dă năvală de ruşine, slăbiciunea mea – da, slab e Zarathustra în faţa unui cuvânt], când te-aud săpând – ba mai mult – când te-aud tăcând! Râzi, tu, cel ce taci în adânc de prăpăstii! *Vs (cf. şi Za IV, 304, § 5; KSA 10, 15 [13], 482, 16; KSA 13, 20 [108], n.t.)* *3-7*] N-am cutezat niciodată pân-acum să te privesc: ⌈dar odată voi fi destul de puternic pentru semeţia care – – – văgăuna însăşi⌉ zăvorât-am văgăuna în care dormi şi te furişezi – destul de-nfricoşător mi se pare surdul tău furişat şi cutremur de pământ / A mă teme de furişatul acesta mi-e slăbiciunea şi teama: şi aceasta va fi mai întâi tăria mea, să deschid eu însumi văgăuna şi să te chem *Vs* *N.T.: 6-7*] *cf. Za II, 142, 27-28* *8-9*] Când am să mă-nving odată în această privinţă, ce mă va mai învinge atunci? Aşa [o să fie odată pecetea împlinirii] va fi această biruinţă pecetea împlinirii mele! *Vs* *13:* se uită] şi-ntrebător se uită *Vs* *17-33*] [O, neîncredere în această fericire!] / Cât de neîncrezător sunt eu în voi toţi laolaltă! – Adevăr grăiesc vouă, arăt neîncredere faţă de [fericirea mea] această clipă fericită! [Astfel m-asemui cu-ndrăgostitul care, în bănuiala lui, priveşte ochii ce râd] / m-asemui astfel cu-ndrăgostitul ce nu se-ncrede-n fiinţa cea mai iubită, din pricina frumuseţii ei. Drăgăstos o-ndepărtează de la sine şi se teme şi iubeşte, fără de voie drăgostirea lui se-mpotriveşte celei bănuite / Aşa cum gelosul o-ndepărtează de la sine, drăgăstos în asprimea lui [tot aşa sunt – – – am fost eu mereu aspru şi drăgăstos totodată faţă de orice fericire] / [Sunt oare făcut să fac oameni fericiţi? Nu-i oare omul ceva ce trebuie depăşit ‹?› – aşa trebuie să trecem şi de orice fericire omenească] aşa-ndepărtez de la mine această clipă [cea mai frumoasă] fericită – / Adevăr grăiesc vouă, aceasta mi se pare o fericire fără de voie. Iată-mă: în plină mare deschisă – pregătit pentru cea mai mare durere a mea. / Iată-mă bine-nfipt pe picioare, înălţându-mă deasupra sorţii mele *(cf.* **174** *5-6, n.t.)*, pregătit pentru [seară şi noapte şi steauă şi naufragiu] zile singuratice şi negre şi pentru primejdiile naufragiatului! / Piei din ochii mei, fericită clipă! O dată cu tine mi-a venit fericirea fără de voie ⌈Pregătit pentru singuratice şi negre zile şi pentru primejdiile naufragiatului!⌉ Iată-mă pregătit pentru cea mai mare durere a mea: la timpul nepotrivit venit-ai! Abia atunci când Zarathustra ajunge stăpân pe cea mai mare durere a lui, lupta-va pentru biruinţă cu cel mai mare zmeu al său. / Numai naufragiatul va fi cuceritorul. Fugari şi naufragiaţi au fost aceia ce-au descoperit pământurile noi: pe jumătate ruinaţi erau de când lumea cuceritorii] / Însă cârmaciul care-l auzise ultima oară pe Zarathustra vorbind îşi descoperi capul şi zise cuviincios: / Zarathustra, de-om pieri odată de dragul tău, vom [fi salvaţi] scăpa de dragul tău. Dar lucruri atât de rele, eu n-am văzut niciodată până acum, lucrul cel mai rău însă se află în urma noastră. *Vs; afară de aceasta, o prelucrare parţială a acestei variante în Vs:* Iată-mă bine-nfipt pe picioare, înălţându-mă deasupra sorţii mele, pregătit pentru zile negre şi orice primejdii ale naufragiatului. / Căci aşa-mi sună făgăduinţa: numai naufragiatului [şi celui aruncat de valuri] i se vor deschide ochii [pentru pământuri noi], numai celui spart – – – /

Piei din ochii mei şi mai caută-ţi repede un alt suflet! De-acuma vine seara [şi răcoarea sa] la prietenii mei, hai, zboară: mai binecuvântează-mi prietenii în amurg! *la transcrierea pe curat a acestui Vs, N a păstrat în primul rând cuvintele cârmaciului, şi anume în această redactare:* Aşa grăit-a Zarathustra. Însă cârmaciul care-l auzise [ultima oară] pe Zarathustra vorbind îşi descoperi capul şi zise cuviincios: "O Zarathustra, ce trebuie să vină va veni; şi, de-om pieri odată de dragul tău, vom fi salvaţi de dragul tău." *în radactarea definitivă a Rs, N a suprimat cuvintele cârmaciului, dar a păstrat aluzia la un viitor naufragiu (v. varianta imediat următoare din Rs, pe care totuşi a lăsat-o deoparte în Dm, cum se poate observa din Cb) 23-24:* O... voie!] *cf. Goethe, Poezie şi adevăr XVI, despre darul său poetic: "în chipul cel mai îmbucurător şi mai deplin el apărea fără voia mea, ba chiar împotriva ei" [trad. de Tudor Vianu, ESPLA, Bucureşti, 1955, p. 238,, n.t.] 28:* apune soarele] *cf. DD* Apune soarele *(vol. 1, 113, n.t.) 29:* nefericirea: dar] nefericirea: căci el nu credea decât că [trebuie să se abată o furtună] se abate un uragan cel puţin şi o mare stricăciune asupra corăbiei, iar un naufragiu trebuie să-l scuipe drept pe uscat. *se recunosc aici ecouri din relatarea despre "furtuna potolită" din Matei 8, 23-27 32-33:* Fericirea... femeie] Plăcerea-i o femeie, se ţine după cel ce-o respinge. *Rs*

La revărsatul zorilor. *N.T.: cf. EH* Aşa grăit-a Zarathustra 7 **158** *2-3*] O cer deasupra mea, curatule, adâncule! Tu, hău de lumină! Spre care sufletul meu se-nvolbură! Ah, e vremea să ne despărţim? "Vine soarele" – mi-o spui roşind. *Rs (cf. şi Za III, 155, 7-8 (şi nota); 160, 11-23; cu privire la expresia kantiană "O cer deasupra mea" şi la transformările ei formale şi semantice în opera lui N, v. Wolfram Groddeck, "Oh Himmel über mir" – Zur kosmischen Wendung in Nietzsches Poetologie, NS – 18 /1989, 490-508, n.t.) N.T.: 6:* Pe... lui] *cf. Za I, 54, 25-27 (şi nota); KSA 13, 20 [19] (vol. 1, 177, 20-24)* **179** *11-13:* pe-aceste... amin] *din* şi mie, şi ţie ne răpesc forţa comună, puterea cumplită şi nemărginită de-a spune da: hotărât, noi suntem dintre-aceia care spun da *Rs (cf. şi EH* Aşa grăit-a Zarathustra 6, *n.t.) N.T.: 4-5:* Supăraţi... aceştia] *cf. Za II, 127, 1-4 N.T.: 7-9*] *ca Diogene din Sinope N.T.: 12:* da!-ul şi-amin!-ul] *cf. 2 Cor. 1, 20; Apoc. 1, 7; cf. şi subtitlul la Za III* Cele şapte peceţi *N.T.: 19-20:* "Cine... blestema!"] *cf. Za I, 65, 16-20; JGB 181 N.T.: 22-24*] *cf. FW 276 N.T.: 23-24:* în... da] *cf. EH* Aşa grăit-a Zarathustra 6 *27:* binecuvântare] binecuvântare; şi, de dragul de a spune da, am spus îndelungată vreme nu *Rs 37-38*] *cf. KSA 10, 22 [5]:* "Din întâmplare" – nici o nobleţe bună, chiar dacă-i cea mai veche. *cf. Înţel. 2, 2: "din întâmplare ne-am născut" (în traducerea lui Luther, n.t.) N.T.:* **159** *28-30. 39-***160** *2*] *cf. Emerson, Die Führung des Lebens, 185 sq.* **160** *4:* În... neputinţă] *cf. Matei 19, 26 (sau Luca 1, 37; cf. Za IV, 64, 29-30, n.t.) 5-7*] *cf. KSA 10, 22 [3]:* Ca seminţele vieţii azvârlite din stea în stea? *N.T.: 6:* plămădeală] *cf. Matei 13, 33 N.T.: 14-15*] *cf. Za III, 220, 14-17; Za IV, 276, 6-7 20*] *cf. Za III, 218, 6-8; Za IV, 307, 28-29 (vol. 1, 83, 12-14)*

Despre virtutea care micşorează. *Titlu în Rs:* Despre micşorarea de sine. *Acest capitol n-a fost împărţit iniţial în paragrafe; § 1 a fost adăugat de N la redactarea definitivă, spre a descrie întoarcerea acasă a lui Zarathustra. Cf. KSA*

10, 22 [3]: Case turtite, blegite ca o jucărie de copil: barem de le-ar pune un copil la loc în cutie! – suflete turtite / Familiari şi deschişi, dar scunzi asemeni uşilor ce lasă năuntru doar ce este scund. / *[...]* "Cum să intru pe poarta cetăţii? M-am dezvăţat să trăiesc între pitici." *(cf. vol. 1, 179, [27], şi 154, [18], n.t.)*

2. **161** *27-28*] De virtuţile mici e nevoie pentru oamenii mici: dar cine mă convinge pe mine să cred că-i nevoie de oamenii mici? *Rs 29-31*] *cf. KSA 10, 9 [19]:* un cocoş străin, pe care găinile cată să-l ciupească **162** *1-2*] *cf. KSA 10, 22 [1]:* Inima fostu-mi-a cuviincioasă şi cu-ntâmplările nâprasnice: să fii-nţepător cu ursita mi s-ar părea o-nţelepciune de arici. *(cf. vol. 1, 180 [34]; DD* Despre sărăcia celui mai bogat, *vol. 1, 121, 31-34, n.t.) 8*] *în continuare:* – ei nu ghicesc nimic din fericirea mea *Vs 9-11*] *cf., dimpotrivă, Matei 19, 13 (şi Luca 18, 15, n.t.) N.T.: 38-39:* Unii ... altora] *cf. Za III, 165, 16-17; 197, 11-12* **163** *2:* îndeosebi ... fireşti] *lipseşte în Rs; pentru aceasta, şters:* numai cei mai rari dintre cei fireşti – sunt buni de ceva! *N.T.: 5-8*] *cf. JGB 199 N.T.: 7-8*] *cf. spusele lui Friedrich al II-lea din, între altele, „Mémoires de Brandebourg", Operele lui Friedrich (al Prusiei), t. I, 123: „Un prince est le premier serviteur et le premier magistrat de l'État"*; cf. Za III, 170, 9 N.T.: 14-15*] *cf. M 174 N.T.: 25:* Iscusiţi ... iscusite.] *cf. Za II, 124, 1 N.T.: 27-29*] *cf. WS 57 30-32*] *cf. KSA 10, 22 [3]:* Scroafe cu chef sau luptători cu săbii pe moarte – n-aveţi altă alegere?

3. **164** *4-5:* că n-am venit ... n-am venit nici] *aşa şi Isus, de mai multe ori, în evanghelii, cf. Matei 9, 13; 10, 34 4-5:* şi-adevăr ... buzunare!] să prevestesc de hoţii de buzunare şi de trântori: aşa că ei spun ‹:›** „Zarathustra este un duşman al virtuţii." *Rs 6-8*] *cf. Za III, 173, 17-20 N.T.: 11. 13-14. 19-21. 24*] *cf. Za III, 206, 22. 25, 18-19, 25-26; 247, 12; GM II 25 21-23*] *cf., dimpotrivă, Matei 12, 50 24-31*] *cf. KSA 10, 22 [1]:* „Întâmplare" o numesc cei slabi. Dar eu vă spun: ce lucru ar putea cădea spre mine pe care gravitaţia mea nu l-ar sili şi nu l-ar trage la sine? /Vedeţi dar cum îmi gătesc fiece-ntâmplare întâi în zeama mea: şi când e fiartă bine se cheamă, pentru mine, „voinţa şi ursita mea". / Ceea ce este, în întâmplarea mea, străin de trupul şi voinţa mea, cum aş putea să-i ofer ospitalitate? Vedeţi dar, numai prietenii trag la prieten. *25:* oala] zeama *Rs 27-29*] *cf. KSA 10, 9 [1]:* Cu ifose de stăpân se abate asupră-mi trăirea: dar, abia trăită, că şi zace-n genunchi. *N.T.:* **165** *10-11:* „N-ai ... jefuieşti."] *cf. KSA 10, 17 [59], 557, 3; excerpt din Anders Magnus Strinnholm, Die Wikingszüge, Staatsverfassung und Sitten der alten Skandinavier, Hamburg, 1839, 270; cf. FWS 22 N.T.: 16-17*] *cf. Za III, 162, 38-39; 197, 11-13 N.T.: 18:* „N-aveţi ... înşivă] *cf. Lev. 19, 18; Matei 22, 39; Marcu 12, 31; Za I, 58 sq. N.T.: 22-26:* E ... lor!] *cf. Luca 22, 53; Ioan 2, 4; 7, 30; 8, 20 28-32*] *cf.* Isaia *5, 24; Naum 1, 10 (motivul spiritului incendiar apare la Hölderlin în versiunea a doua a „Morţii lui Empedocle" I, 1; cf. şi KSA 10, 13 [1], 434, 24-25; 436, 1-2 –apud Vivetta Vivarelli, în NS, 18, 1989, 520-521; n.t.) N.T.: 31-33:* Focuri ... vâlvori] *cf. Fapte 2, 3-4; Za I, 46, 17 N.T.: 33-34*] *cf. Za I, 75, 23-33 (şi nota) 35*] Aşa vă grăieşte Zarathustra *Rs*

---

* *În fr. în text: „Un principe este întâiul slujitor şi întâiul demnitar al statului." (n.t.)*
** *Întregirea noastră (n.t.)*

Pe muntele măslinilor. *Titlu în Rs:* Cântecul iernii, *cf. referitor la aceasta finalul capitolului, p. 168, 29:* Aşa cântat-a Zarathustra. *Pentru"muntele măslinilor", cf. Matei 24, 3 (dar şi 21, 1; 26, 30, n.t.). Cf. KSA 10, 13 [1]:* E iarnă, azi vreau să joc. Am destulă dogoare pentru această zăpadă; pe munte vreau să mă sui, acolo dogoarea mea se poate lua la trântă cu vântul rece. *N.T.:* **167** *28-29:* Cerule ... mea!] *cf. Za III, 155, 7-8 (şi nota); 158, 2-3 (şi notele) 31-32] cf. KSA 10, 22 [5]:* „o să te mai şi spintec, Zarathustra: arăţi ca unul ce-nghiţit-a aur." *cf. şi DD* Despre sărăcia celui mai bogat *(vol. 1, 123, 9-11, n.t.) 33-35] cf. KSA 10, 22 [5]:* Voi le numiţi catalige – dar sunt picioarele robuste-ale mândriei – picioare lungi! *cf. şi DD* Printre păsări de pradă *(vol. 1, 112, 2; cf. şi 176, 20-21, n.t.)* **168** *1-8:* Sufletele ... glăsuieşte:] *din* – ei [îl urăsc] nu-l rabdă pe cel suveran, pe cel ce-i propriul său stăpân, urăsc muntele ce se-ncinge totuşi cu toate cingătorile soarelui / – faptul că toate vânturile vin la mine şi la hotarul meu opritor de furtuni, faptul că eu [salt cu toate vânturile pe marea mea] trimit toate vânturile pe marea voinţei mele: / faptul că încă-i vorbesc întâmplării *Rs N.T.: 3-4] cf. vol. 1, 177, 16-19; 184, 8; DD* Apune soarele *(vol. 1, 114, 34) 4:* „Lăsaţi ... copilaş!"] *cf. Matei 19, 14 (şi Luca 18, 16; Za III, 185, 24-25; Za IV, 296, 27, n.t.) 14] în continuare, şters:* Aşa cântat-am eu nu de mult în colţişorul de soare din muntele meu cu măslini; cântând aşa, mi-am topit iarna din suflet. *Rs 20-25] din* Fericirea sănătăţii mele – – – / Eu însă mă numesc bolnav, iar pe ei sănătoşi, pe toţi aceşti sărmani şi zavistnici [miloşi] netrebnici din jurul meu: cu-acest neastâmpăr de netrebnic eu fug de boala lor. / Acum ei îmi împărtăşesc durătul din pricina degerăturilor mele: se bocesc: „Îl vedem cum îngheaţă din cauza iernilor cunoaşterii sale". *Vs N.T.: 24:* „În ... îngheaţă!"] *După Walter Kaufmann (Nietzsche, Thus spoke Zarathustra, Penguin Books, New York, 1978, p. 149), la acest pasaj se referă versurile din poemul lui Stefan George scris la moartea filozofului: „Târziu veni cel care-ţi zise-a rugă: / Nu mai e drum coló-ntre stânci de gheaţă".*

Despre trecerea mai departe. *Vs:* Îşi lovesc tinicheaua şi numesc asta „înţelepciune": îşi zornăie aurul: lucru de care-şi râd huriile. / Aici nimic n-ai de căutat, ai mult de pierdut. Iată cetatea cea mare, de ce vrei să răzbaţi prin mocirla aceasta? Fie-ţi milă de piciorul tău, scuipă pe poarta cetăţii şi-ntoarce-te din drum. / Aşa grăind, Zarathustra, scuipă pe poarta cetăţii şi se-ntoarse din drum. *cf. şi KSA 10, 22 [3]:* Dacă cetatea cea mare se duce ea însăşi la ţară, ea nu aduce aici gunoi, ci putreziciune şi grozăvii. *N.T.:* **169** *10-13] cf. Za IV, 249, 31-37 N.T.: 10-15] cf. KSA 10, 17 [11], 536-537:* C e t a t e a c e a m a r e . ca un rug pe care se preface-n scrum: / 1) gândul adânc ş.a.m.d. *N.T.: 12:* De ... tău!] *cf. Za IV, 277, 28-29 N.T.: 12-13] cf. Matei 10, 14 N.T.: 23:* Şi ... vorbe.] *cf. Za I, 47, 19-20 24-27] din* se-aţâţă din zori până-n seară şi nu ştiu de ce – aceasta-i înţelepciunea lor ‹:›* „inconştientul" *[aluzie la Eduard von Hartmann, Filozofia inconştientului, 1869].* / Îşi zdrăngăne tinicheaua şi numesc asta „înţelepciune"; îşi zornăie aurul: lucru de care-şi râd huriile şi-nţelepţii cetăţii. / Ei cred în hurii şi-n

---

* *Întregirea noastră (n.t.)*

vinarsuri*, se botează cu spirt**; sunt toţi bolnavi de opiniile publice. / Se-ntâlnesc aici şi virtuoşi, se-ntâlneşte-aicea multă virtute destoinică de slujbaş; şi lumea se uită mult şi la „formă". *Rs 26-27*] *cf. KSA 10, 22 [3]:* Bolnavi de opiniile publice ca de fetele publice: şi tocmai acestea sunt bolile voastre cele mai tainice. **170** *3:* cucernicie] cucernicie cu mustăţi pleoştite *Rs 4:* domnului oştirilor] *cf. Psalmul 103, 21 [102, 21 în Psaltirea rom. din 1957, unde „oştiri" (germ. „Heerschaaren") este echivalat prin „puteri", n.t.] N.T.: 5-6*] *cf. JGB 265, KSA 5, 220, 18 sq. N.T.: 5:* „De ... steaua"] *cf. Isaia 45, 8 9:* „Eu ... slujim"] *cf. Za III, 163, 7 (şi nota); JGB 199; o anumită legătură între cele două capitole din Za III este confirmată de varianta următoare; poate că iniţial acestea formau un singur capitol 19-27*] *din* Cetatea sufletelor turtite: cu case blegite, asemeni unei jucării de copil. Barem de le-ar băga un copil la loc în cutia lui cu jucării! / Cetatea ochilor pofticioşi şi a degetelor lipicioase, a celor scârţa-scârţa-pe-hârtie şi a celor gură-mare, a ouălor de mlaştină clocite, a dârjilor năduşind! / Mâncăi unii, gurmanzi alţii, vrednici de dispreţ cu toţii! Clocit şi zolit le curge sângele: cine-ar vrea să-l cureţe? *Rs N.T.: 21:* cetatea ... turtite] *cf. KSA 10, 22 [3], 623, 11; KSA 14, 314, nota la 224, 1-10 (vol. 5, 51, nota la 194, 27-195,3) N.T.: 23-24*] *cf. Za IV, 232, 12-14 N.T.: 32-35*] *cf. Za II, 123, 2-30* **171** *15-16*] *cf. Luca 19, 41 17:* greaţă] *peste* jale *Rs; cf. Iona 4, 11 1-7:* şi ... ursită] de cetatea aceasta mare: şi-aş vrea [să fiu rugul pe care s-ar preface-n scrum! Mi-e jale şi de tine! / Aici nu-i nimic de-ndreptat, nimic de stricat: aşa-i vreau scăpătatul.] să văd de pe-acuma stâlpul de foc în care s-ar preface-n scrum. Căci asemenea stâlpi de foc trebui-vor să-i premeargă marii amiezi. Dar lucrul acesta-şi are vremea lui şi ursita lui. Nu vreau să scot toate vălurile: aşa că plec. *Rs N.T.: 19-20*] *cf. Apoc. 18, 16-18 N.T.: 21:* Căci ... amiezi.] *cf. Ieşirea 13, 21; cf. Za I, 75, 23-33 (şi nota) N.T.: 25] H. Weichelt, op. cit., p. 126-127, identifică în „cetatea cea mare" (Ninive din Biblie, Iona, 4, 11) oraşul Berlin, iar în figura nebunului pe E. Dühring.*

Despre tăgadnici

1. **172** *7:* „ajuns-am iar cucernici"] „robiţi lui Dumnezeu" *Rs N.T.: 8:* Mai ... –ndrăzneţe] *cf. KSA 11, 31 [44], 380, 3; KSA 13, 20 [78], 563, 6-7 (vol. 1, 186, 17-18, n.t.) 11-12:* ca ... mea] de parcă un zeu l-a fermecat întru joc *Rs 13:* Tocmai ... cruce] *cf. KSA 10, 18 [43]:* „Omul este ceva ce trebuie biruit": aceasta sună urechilor mele ca o-nţelepciune râzătoare şi dănţuitoare. Dar ei socotesc că eu îi îndemn – să se târască spre cruce! Fireşte: înainte de-a învăţa să joci, trebuie să-nveţi să umbli. *15:* înneguraţi ... zgribuliţi.] învăţat-au un alt adevăr ‹:›*** „În bezne se şuşoteşte – mai lezne!" *Rs 17-18:* întrucât ... chit] *cf. Iona 2, 1 (cf. şi Matei 12, 40; Za IV, 265, 20; 290, 5-7, n.t.) 20:* Ehei! ... doar] Omu-i fricos: sunt *Rs* **22**] *în continuare, şters:* Aceasta n-o spun întru mângâierea mea: deşi pentru mulţi

---

* gebrannte Weine (= vinuri arse, adică rachiuri, n.t.)

** gebrannten Wässerlein des Geistes *(= apşoare arse ale spiritului, vodcă; aluzie evidentă la* Weingeist *„spiritul vinului", adică „spirt, alcool", n.t.)*

*** *Întregirea noastră (n.t.)*

e-o mângâiere să dispreţuiască acolo unde nu se mai închină: dar eu m-am dezvăţat să mă mângâi în felul acesta. / Cum n-ar fi ei laşi şi fricoşi? Oare singurătatea nu e-nfricoşătoare? Însingurarea nu e sminteală? / Şi cel ce-a spart, asemenea mie, tablele şi-a devalorizat valorile: oare nu s-a spart în felul acesta pe sine însuşi şi – – – *Rs* *N.T.: 25:* Cel ... soi] *cf. Za III, 147, 11-12 (şi nota)* *N.T.: 26:* aşa ... măscărici.] *cf. Za I* Precuvântare 6-9 *28] în continuare, şters:* Aceştia nu se căutaseră încă pe ei înşişi: atunci m-au găsit pe mine. *Rs* **173** *3] în continuare, şters:* [O vară scurtă: şi totul a şi cărunţit şi s-a vestejit: şi] Mai ieri îi căutam cu privirea pe credincioşii mei şi coloratele pajişti primăvăratice – şi-adevăr grăiesc vouă, multă miere-a nădejdii cărat-am de-acolo odinioară în ştiubeiele mele. *Rs* *4-9] prima versiune:* Lasă-le să moară şi să cadă, o Zarathustra, şi nu jeli! De-ar fi în stare de altceva, ar şi voi altceva. Jumătăţile strică orice-ntreg. / Lasă-le să moară şi să cadă, o Zarathustra, şi nu jeli! Mai bine spulberă-le cu vânturi năprasnice, ca s-o ia mai repede la fugă de lângă tine! Mai bine însă, o Zarathustra, nu le spulbera şi nu sufla vuind! Ci uită şi binecuvântează ca toamnă ce eşti! / Şi treci şi pe lângă frunzele veştede, asemeni soarelui blând de toamnă – aurind, binecuvântând! – Ci treci binecuvântând şi peste aceste frunze veştede – cu blândeţe auritoare, asemeni toamnei şi soarelui! *Vs*

2. *N.T.: 11 (dar şi* **172** *7, n.t.):* „Ajuns-am iar cucemici”] *cf. Za IV, 299, 14* *17-20] cf. Za III, 164, 3-11* *24-26] cf. N către Schmeitzner, 20 iunie 1878:* Experienţele dumitale sunt amare, dar nu-i aşa că noi doi ne vom strădui în chip onorabil să rămânem „dulci”, ca fructele bune cărora nopţile rele n-au voie să le dăuneze prea mult? Soarele va străluci iar – chiar dacă nu soarele de la Bayreuth. Cine poate spune acuma unde e răsărit, unde e apus şi ar putea să se simtă sigur în faţa erorii? N-am să tăinuiesc însă că eu binecuvântez din toată inima apariţia luminoasei mele cărţi pentru spirite libere *[Omenesc, prea omenesc, n.t.]* într-un moment în care pe cerul cultural al Europei se-adună nori negri, iar intenţia obscurantistă este considerată aproape ca moralitate. *[aluzie la obscurantismul wagnerian, n.t.]* *N.T.:* **174** *2:* duhoarea ... rugăciune] *cf. Za IV, 298, 12-13* *3-4:* „Să ... „Doamne”!”] *cf. Matei 18, 3 (cf. şi Za IV, 253, 30-31; 299, 20-21, n.t.)* *N.T.: 6-8] cf. Emerson, Die Führung des Lebens, 140* **174** *15-16] cf. KSA 10, 1 [31], şi N către Gast, 3 oct. 1882* *15:* învaţă ... fiorii] *ca în cunoscutul basm al Fraţilor Grimm („Märchen von einem, der auszog, das Fürchten zu lernen“ = „Povestea unuia care s-a dus să-nveţe frica“, n.t.)* *N.T.: 32:* Credinţa ... el.] *cf. Marcu 16, 16; Za II, 125, 23* *N.T.:* **175** *1:* când ... chercheliţi] *cf. Za IV, 298, 29-30; 302, 4-6* *10-12] cf. Ieşirea 20, 1-3* *N.T.: 16-17:* „Nu-i ... Dumnezeu?“] *cf. Za III, 194, 6-7* *18] cf. Matei 11, 15 (şi Za III, 151, 35-36; 197, 26; Za IV, 246, 31-247, 3, n.t.)* *N.T.: 20:* „Vaca bălţată“] *cf. Za I, 24, 17-18 (şi nota)*

Întoarcerea acasă. *Vs:* Singurătatea ca întoarcere acasă din străinime. Părăsire şi străinie în mijlocul oamenilor. *cf. KSA 10, 18 [42]:* Şi ori de câte ori pomeneam de sihăstria mea, aceasta se-ntâmpla totdeauna când grăiam din depărtare ‹:›* „O, minunată sihăstrie!” *Rs (prima versiune):* Despre [sănătate]

* *Întregirea noastră (n.t.)*

singurătate. – / Îmi umplu iar fericitele nări de libertatea mea; în sfârşit, izbăvit mi-e nasul de mirosul a tot ce-i fiinţă omenească! / Aţâţat de aerul tare ca de nişte vinuri spumegânde: aicea sufletul meu strănută şi-şi urează-mbucurându-se: Sănătate! / Aici îşi poate descărca ea inima şi-şi poate vărsa tot năduful, nimic nu vrea să fie ocrotit aici, nimic nu se sfieşte aici de nişte simţăminte ţinute-ndărăt şi-ndărătnice. / Aicea toate lucrurile vin la chemarea mea dezmierdându-se şi măgulind-o că ea călăreşte pe spinarea lor. Încălecând tot felul de tâlcuri, ajung la fel de fel de adevăruri. / Aici întreaga fiinţă-şi deschide dintr-o dată comorile şi sipetele cu cuvinte: aici întreaga fiinţă vrea să devină cuvânt, aici întreaga devenire vrea să deprindă vorba de la mine. / Drept şi deschis agrăiesc eu aicea toate lucrurile: şi adevăr grăiesc! Ca o laudă sună-n urechile lor că unul vorbeşte cu toate lucrurile – pe şleau! / Noi nu ne-ntrebăm nimica unul pe altul, noi nu ne plângem de nimica unul altuia – împreună păşim deschis pe uşi deschise. / Căci aici e deschis şi e lumină, aici şi clipele fug cu picioare mai sprintene. În beznă eşti cu mult mai copleşit de timp decât în lumină. / O, [întunecată, iubitoare de-amurguri] ciudată fire omenească! o tărăboi de pe uliţe-ntunecate! Acum lăsatu-v-am în urmă – primejdia mea cea mai cumplită rămas-a-n urmă! / În ocrotire şi-n milă statu-mi-a pururi primejdia cea mai cumplită: şi orice fire omenească-i dornică de ocrotire şi-ngăduinţă! / Cu răsuflarea oprită, cu [mâini legate] mână de nebun şi inimă înnebunită şi doldora de minciunelele milei – aşa trăit-am pururi între oameni. / Deghizat am stat printre-aceştia – ca să-i rabd pe ei, gata să mă nesocotesc pe mine: şi bucuros amăgindu-mă şi vorbindu-mi ‹:›* „Prostul de mine, eu nu-i cunosc pe oameni." / Pe ţepenii lor înţelepţi – eu i-am numit înţelepţi, dar nu ţepeni – aşa m-am învăţat să-nghit la vorbe. / Pe groparii lor – eu i-am numit căutători şi cercetători: aşa m-am învăţat să schimb la vorbe-ntre ele. / Groparii îşi dezgroapă boli. Miasme zac sub orice** dărâmături. Să nu răscoleşti în mocirlă. Lucrul acesta rămas-a-n urma noastră. / O, tihnă fericită din juru-mi! Şi mai ieri eram încă-n mijlocul tărăboiului şi-al dezlănţuirii lor turbate! / Toată lumea vorbeşte, nimeni nu ştie să tacă. Toată lumea aleargă, nimeni nu mai învaţă să umble. O, tihna aceasta fericită din juru-mi! / Toată lumea vorbeşte, nimeni nu aude: îţi poţi vesti-nţelepciunea dăngănind din clopote, precupeţii din piaţă o să ţi-o acopere cu zornăitul paralelor! / Toată lumea vorbeşte, nimeni n-ascultă. Toate apele râură susurând către mare, orice pârâu îşi aude numai propriul susur. / Toată lumea vorbeşte, toate vorbele-s clefăite. Şi ce fost-a mai ieri prea tare pentru dinţii vremii atârnă azi molfăit şi ros din boturile celor de astăzi. / Toată lumea vorbeşte, toată lumea dă de gol. Şi ce se chema odinioară taină şi tăinicie de suflete-ascunse e azi în pieţe un sunet de trâmbiţă. / Toată lumea vorbeşte, nimeni nu poate-nţelege nimic. Totul cade-n apă, nimic nu mai cade-n fântâni adânci! / Toată lumea vorbeşte, toată lumea osândeşte şi dă din coate. Toţi nelegiuiţii sunt urmăriţi – bine urmăriţi, dar rău înhăţaţi. *Rs mai conţine următoarele însemnări disparate, folosite doar parţial de N:* Şi dacă ei mă nesoco-

* *Întregirea noastră (n.t.)*

** *allem*

teau pe mine – eu i-am ocrotit pentru asta mai mult decât pe mine însumi: deprins cu asprimea față de mine, m-am şi răzbunat adesea pentru această asprime, apoi – – – Şi mulți care-şi aveau vinovăția lor – eu o luam asupră-mi şi poate o mai şi numeam datorință a mea: aşa eram doldora de minciunele – – – În uitare şi trecere se află mai multă-nțelepciune decât în aducere-aminte şi nemişcare. Şi mâna celui ce-ar vrea să cuprindă totul cu mintea ar trebui – să prindă totul! – – – Toată lumea vorbeşte, nimic nu izbuteşte. Toată lumea cotcodăceşte, dar cine mai are timp să se ouă? [Ei gândesc, dar gândurile lor trebuie] – – – *N.T.:* **176** *11-12*] *cf. însă vol. 1, [20], 177-178* *N.T.: 18-20*] *cf. EH* Aşa grăit-a Zarathustra 3 *24-29*] *cf. Za I, 22, 9-20* *N.T.: 32-34:* „Nu-i ... luarea?"] *cf. Fapte 20, 35; Za II, 103, 15-16; Za IV, 254, 23-24* *N.T.:* **177** *1-5*] *cf. Za II, 141, 31-142, 3 (şi nota); Za III, 211, 15* *N.T.: 12-14*] *cf. EH* Aşa grăit-a Zarathustra 3 *N.T.:* **178** *1-2*] *cf. Za III, 193, 30; Za IV, 229, 3-7; 249, 4-5; 310, 3-11; KSA 11, 25 [498]; 32 [14]; FW 271; N către Overbeck, 14 sept. 1884* *N.T.: 5-7*] *cf. Za II, 140, 18-19; 138, 13* *10-12*] *cf. KSA 10, 18 [36]:* Sunt aspru față de mine; şi-adesea mă şi răzbun pentru această asprime, ca să ocrotesc nelegiuirea altora – n‹elegiuirea› lor față de mine! *N.T.: 13:* muştelor veninoase] *cf. Za I, 49, 8* *20:* Căci ... fund.] *cf. Za III, 203, 15-16* *26:* „țepenii lor înțelepți"] *cf. KSA 10, 22 [1]:* Împotriva-nțelepților țepeni, izbăvind de ei – sufletul, pentru care totul d e v i n e j o a c ă . *(cf. şi vol. 1, 181, [40], n.t.)* *28:* aşa ... ele] *cf. KSA 10, 22 [1]:* S-au învățat să schimbe numele-ntre ele: şi astfel s-au înşelat asupra lucrurilor. Iată aici întreaga artă a celor mai înțelepți! *N.T.: 29-30*] *cf. KSA 11, 26 [394]; KSA 6, 44, 9-11* *N.T.: 29-30:* Să ... mocirlă.] *cf. inter alia Athenaios 2, 25 (Diels-Kranz)* *N.T.: 30:* Să ... munți.] *cf. AC* Prefață: Trebuie să fii exersat să viețuieşti pe munți ‹...›

Despre cele trei rele. *Cf. KSA 10, 18 [23]:* Ce ştiți voi despre desfrâu! Ce-ați putea şti despre desfrâu! *22 [1]:* Egoismul şi boala puterii au împins minciuna la cea mai înaltă înălțime.

1. *16-18:* care-şi ... putere] care ştie: [„orice nesfârşit e cu neputință" „orice nevremelnic e doar un simbol"] „peste toate domn e numărul" „orice lucru de necumpănit e ineficace *Rs* *19:* sigur] sigur şi sătul *Rs* *21-23*] de parcă aş vedea un desăvârşit măr copt [şi i-aş pipăi cu mâinile fierbinți coaja moale şi proaspătă] – un măr de aur ‹cu› coajă moale şi proaspătă, plin de farmec ascuns. *Vs* *24-25:* voință puternică] frunze ghimpoase *Rs; Vs* *27-29*] de parcă s-ar deschide un scrin gingaş, nobil, cu multe lucruri în el ce nu pot fi numite şi numai [cu mâini curate de apucat] mâini [şi ochi] sfielnice au voie să le-apuce, de parcă – – – un saț pentru cel flămând, o siguranță pentru cel rătăcitor, un obiect de-nchinăciune pentru cel ce disprețuieşte – – – *Rs* *19:* b o a l a p u t e r i i] *din* voința de putere *Rs*

2. *N.T.: 27:* un ghimpe şi-un țepuş] *cf. 2 Cor. 12, 7* *28:* „lume"] *în accepțiunea din 1 Cor. 1, 25 (dar şi 1, 20-21, n.t.)* *32:* cuptorul ... năduşeli] *din* rugul *Rs* *N.T.:* **181** *1-2:* ci ... inimii] *cf. Za III, 197, 11; Za IV, 292, 30 (vol. 1, 94, 32, n.t.)* *4-7:* nădejdi ... femeia?] nădejdi: căci le este juruită unirea şi căsătoria multora ce-s mai străini între ei decât bărbatul şi femeia, şi mai dezbinați: *Rs* *N.T.: 8-10*] *cf. N către H. Köselitz, 3 aug. 1883* *14-16*] Boala puterii: zeflemitoarea oricărei

virtuţi îndoielnice; aceea ce-ncalecă orice armăsar cu orice şa, îndrăcita pitică şi frână pusă celor mai înfumurate neamuri şi-nţelepţi: *Rs* *N.T.:* **209** *18:* mormintelor văruite] *cf. Matei 23, 27; Za III, 186, 24-25; Za IV, 273, 19* *23:* el – ,] el: [„omul este ceva ce trebuie depăşit"] *Rs* *24-26:* le-aruncă-n ... m i n e !] *din* îi scuipă omului în faţă, până când el însuşi grăieşte: „Omul este ceva ce trebuie depăşit *Rs* *31:* bolnăvicios şi bolnav] *cf. Za III, 185, 7* *N.T.: 181, 35-182, 8*] *cf. Za I, 72-73* *N.T.:* **182** *2:* şi ... egoism] *cf. Za I, 72, 27-28* *2-5*] *variante:* Egoismul: un cuvânt murdar şi de ocară pentru năravul [nărăvia] a tot ce-i viu: căci dacă acesta vrea să crească [şi să realizeze ceva mai presus de sine], lucrul acesta e năravul [nărăvia şi necesitatea veşnică] şi legea lăuntrică a ceea ce-i viu / [Egoismul: aceasta e nărăvia a ceea ce-i viu, că este însărcinat şi-ngreunat cu [un veşniic viitor] necunoscute viitoruri şi că-şi devine adesea lui însuşi o rană, şi propriilor sale pofte] / [– o virtute ce vrea să poruncească tuturor lucrurilor ca voinţa unui îndrăgostit: un egoism şi o putere ce-mpinge cu de-a sila lucrurile spre sine şi spre culmea lor.] / – o virtute nepotolit însetată de toate comorile şi nestematele, o virtute ce-mpinge-n sus cu de-a sila toate hăurile spre culmea lor / – – – şi o voinţă ce vrea să poruncească tuturor lucrurilor ca o voinţă îndrăgostită: un sfânt egoism şi putere [însetate să devină dar şi jertfă] ce-mpinge cu de-a sila toate lucrurile spre sine şi-n sine.] Acest egoism numitu-l-a odinioară Zarathustra teafăr şi sfânt [care cade ca ploaia şi soarele pe toate lucrurile]: ca să-l separe de egoismul bolnăvicios [hoţesc] ce vorbeşte din trupuri degenerescente ⌜care vrea să fure-ntruna⌝ *Rs* [Există suflete puternice [într-adevăr aristocrate, autocrate:] dar există şi unele subjugate, înjugate: de cele puternice însă ţine trupul ales, frumosul, biruitorul, îmbucurătorul, de jur împrejurul căruia orice lucru devine oglindă] / Acest egoism numitu-l-a odinioară Zarathustra teafăr şi [sfânt] fericit, [vărsându-se şi revărsându-se din sufletul puternic şi iscusit] din sinele puternic şi iscusit [în care nu-i nimic bolnăvicios şi bolnav] din care se varsă / [se varsă şi vuieşte şi se revarsă]: ca să-l separe de egoismul bolnăvicios [nefericit], nefericitul ce fură-ntruna şi grăieşte-n toate „[Toate mie, pentru mine" / Acesta-i fericitul egoism* şi dor** [de putere, de care ţine trupul ales] ce se varsă din suflete puternice: căci de sufletul puternic ţine trupul ales, frumosul, biruitorul, îmbucurătorul, de jur împrejurul căruia orice lucru devine oglindă / Ş-atunci [a fost] s-a-ntâmplat şi că Zarathustra a numit egoismul fericit, teafărul şi sănătosul egoism, care se varsă din sufletul puternic – , / ca voinţa unui îndrăgostit ce vrea să poruncească tuturor lucrurilor – ca un egoism al puterii ce-mpinge-n sus cu de-a sila toate lucrurile spre culmea lor *Rs* Asemenea egoism le spune şi celor mai înalţi să mai crească-n înălţime: asemenea egoism ridică [cei mai înalţi munţi] un munte înalt [din cea mai adâncă mare] dintr-o mare adâncă: – asemenea egoism se-ngrozeşte, urcând, de un nesaţ dumnezeiesc: – *Rs* *9-32*] La adăpostul vorbelor şi al valorilor lui, cel puternic îşi trage sfinte-n-grădiri în juru-i: cu numele fericirii lui alungă de la sine tot ce-i vrednic de dispreţ. /

---

* Selbstsucht *(= patima, boala de sine, n.t.)*

** Sehnsucht *(= patima, boala dorului, n.t.)*

Alungă de la sine tot ce-i fricos şi strâmt: vrednic de dispreţ i se pare cel îngrijorat şi oftând şi jeluindu-se şi cel ce-agoniseşte până şi cele mai mici câştiguri. / Neîncrezătorul preţuieşte puţin în ochii lui, precum şi cel ce vrea jurăminte în loc de priviri şi mâini; şi mai puţin cel iute îndatoritor, cel ce se gudură şi-ndată se târgoleşte pe spate, umilul. / Nesuferit îi mai este, şi o scârbă, cel ce nu vrea niciodată să se răzbune, cel ce-nghite la scuipat şi la căutături otrăvite – prearăbduriul, atotrăbdătorul: pe care-l numeşte sclav. / Că unul de teapa acestuia se târăşte mut şi supus, fie-n faţa zeilor şi-a zeieştilor lovituri de picior, fie-n faţa oamenilor: aceasta îi este totuna – pe un astfel de om îl numeşte sclav. / Rău: aşa preţuieşte-n ochii celui puternic tot ce ţine de sclav – ceea ce-i neslobod, asuprit, obosit, suferind, târâtor la picioarele stăpânului. / Rău: acesta nu-i înrăitul, căci înrăitul este înspăimântător. Duşmanul e înrăit, duşmanul e înspăimântător. / Bună însă îşi numeşte el fericirea, fericirea ce se varsă şi revarsă, cea care aleargă cu sprintene tălpi. *Rs* *N.T.: 13-14:* Iar ... câştiguri.] *cf. KSA 13, 20 [26], 553 (vol. 1, [26], 178-179)* *N.T.: 15-17*] *cf. Za III, 196, 12-14* *17:* „Totul e deşertăciune!”] *cf. Eccl. 1, 2 (v. şi Za II, 131, 4-7, n.t.)* *N.T.: 30:* slinos şi sluţit-slugarnic] *cf. KSA 13, 20 [10], 550 (vol. 1, [10], 176]* 32] *în continuare:* Şi tot ce numeşte el bun, egoismul acesta fericit, înseamnă pentru el „bun pentru mine” [iar nu bun pentru tine]; el nu se uită hulpav la virtuţile celor slabi şi ale „celor buni pentru toţi”. / Pe lângă multe virtuţi trece ca pe lângă nişte slujnicuţe drăguţe: înalta lui iubire o priveşte pe o înaltă stăpână; şi el nu dispreţuieşte întotdeauna lucrul pe lângă care trece. *Rs.* **183** *5*] *în continuare:* Egoism, într-adevăr – : şi totuşi îmi doresc [sfinte] îngrădiri în jurul gândurilor mele şi chiar şi-al cuvintelor mele – pentru ca porcii şi-nflăcăraţii să nu-mi dea buzna-n grădini! / Căci porci şi-nflăcăraţi – întâlnit-am totdeauna păscând aproape unii de alţii: plăcându-le orice murdărie, se-ngraşă-n scârnă şi unii, şi alţii: dar dacă-i sperii, încep să grohăie. / Aşa grăit-a Zarathustra *Rs* *N.T.: 6-10*] *cf. Za I, 75, 23-33 (şi nota)* *7:* multe ... învedera!] *expresie biblică: cf. Matei 10, 26; 1 Cor. 3, 13; 2 Cor. 5,10; Ef. 5, 13 (v. şi Luca 2, 35, n.t.)*

Despre spiritul gravitaţiei

1. **284** *6-7*] *cf. titlul din Mp XVIII 3. Februarie – martie 1882 (KSA 9, 673):* 500 d e i n s c r i p ţ i i / pe masă şi pereţi / pentru nebuni / de / o mână de n ă t ă f l e ţ *12-13*] *cf. Za IV, 268, 29-30 sq.* *N.T.: 16-18:* Şi ... vecilor!] *cf. Za I, 38, 21-21 (şi nota)*

2. *Rs la început, şters:* Cum ai ajuns, o Zarathustra, la adevărul tău? *N.T.:* **184** *26*-**185** *1*] *cf. Za I, 38, 24-25 (şi nota)* *7:* în văzduhuri] în împărăţia văzduhului *Rs* *N.T.:* **185** *2-3*] *cf. Za I, 29, 27* *7:* bolnăvicioşi şi bolnavi] *cf. Za III, 181, 31* *24-25*] *cf. Matei 19, 14 (şi Luca 18, 16; Za III, 168, 8; Za IV, 296, 27; n.t.)* *N.T.: 26-30:* Şi ... lui.] *cf. Za IV, 266, 23-24* *N.T.: 29-34:* Dar ... pustie!] *cf. Za I, 23, 5-26,* *N.T.:* **185** *35*-**186** *7*] *cf. KSA 9, 15 [36], 647* **185** *38*-**186** *1*] *cf. Za II, 138, 11-12* *N.T.:* **186** *12:* cârtiţei şi piticului] *cf. Za III, 151, 3-4; 189, 29* *N.T.: 15:* lumea ... bună] *cf. Leibniz, Teodiceea, § 209 (v. G. W. Leibniz, Eseuri de teodicee asupra bunătăţii lui Dumnezeu, a libertăţii omului şi a originii răului, trad. de Diana Morăraşu şi Ingrid Ilinca, Polirom, Iaşi, 1997, p. 207, n.t.)* *24-25:* Însă ... înălbit.] *cf. Matei 23, 27 (şi Za*

III, 181,18; 273, 18-20, şi nota; n.t.) N.T.: 29-31] *cf. KSA 9, 10 [B 40]; 19 [9], poezia* Desperat *(vol. 1, 139) N.T.: 32-34*] *cf. Za III, 199,6-30 N.T.: 187, 1-2:* printre ... colibă.] *cf. Ieşirea 40, 1-2; Lev. 17, 5-6; Matei 17, 4; Za II, 88, 24-27 N.T.:* **187** *3-7:* Nenorociţi ... m-aştept.] *cf. KSA 9, 15 [42]; 15 [61]; Za III, 194, 19-23; Za IV, 234, 14-18 10-12*] *cf. KSA 10, 22 [1]:* Cum vrei să-nveţi să joci, dacă n-ai învăţat întâi să umbli? Dar deasupra jucătorului se mai află zburătorul şi fericirea susului şi josului. *16-18*] O mică lumină, dar o mare mângâiere pentru năierul pe care noaptea vrea să-l trădeze mării sălbatece. *Rs; cf. şi DD* Semnul de foc *N.T.: 27-28*] *cf. VM 170*

Despre table vechi şi noi. *Cf. KSA 10, 18 [44]:* Să trăieşti de dragul viitorului § / spargerea t a b l e l o r *18 [50]:* Eu sunt un dătător de legi, scriu lucruri noi pe tablele mele: pentru dătătorii înşişi de legi eu sunt lege şi tablă şi strigăt de vestitor. *19 [1]:* **să spargi** tablele vechi *cf. şi Ieşirea 32, 19*

1. *N.T.:* **188** *3-4*] *cf. Za III, p. 190, 19-21 N.T.: 4:* table ... slove.] *cf. Ieşirea 32, 15 sq.; 34, 2 N.T.: 5-6:* căci ... oameni.] *cf. Za I, p. 11,21-22 (şi nota) N.T.: 7-8*] *cf. KSA 10, 15 [7]; 16 [51. 64. 83]; 18 [45]; 19 [7]; 20 [3]; 21 [2]; Za IV, 276, 6-7; 308, 27-309, 22; 310, 15-16*

2. *N.T.: 13-14*] *cf. KSA 11, 25 [301]; Za II, 93, 10-11 (şi nota) 15-17*] *cf. Za I, 25 sq. 19:* creator] creator, acesta este cel ce creează viitorul *Vs* **189** *1:* lângă ... vulturi] *cf. Matei 24, 28 N.T.: 5-6:* pentru... mic!] *cf. Za II, 139, 24-25; 209, 9-10; Za IV, 272, 11-13 7-8:* cel ... –nţelepciune] *cf. Za II, 80, 33. 39-81,3 7-8:* o ... aripi] cel care de pe munte râde şi deasupra de toate tragediile, închipuite şi trăite în vale *Vs; cf. Za I, p. 38, 1-2 11-13*] *cf. Za II, p. 140, 14-15 22-23:* boldul libertăţii] *cf. 1 Cor. 15, 55 N.T.: 24-25:* Acolo ... gravitaţiei] *cf. Za I, 38, 21-22 (şi nota) N.T.: 24-26*] *cf. Za III, 151, 1-2; Za IV, 294, 20-21 N.T.: 29:* cârtiţe ... pitici] *cf. Za III, 151, 3-4; 186, 12*

3. *31-32*] Aşa vă propovăduiesc şi nu obosesc s-o fac: omul este ceva ce trebuie depăşit; căci iată, eu ştiu că p o a t e fi depăşit – l-am văzut pe el, pe supraom. *Vs. N.T.: 31-32:* că ... depăşit] *cf. Za I, 13, 14-15 (şi nota) N.T.: 33*] *cf. Za I, 15, 7-8 (şi nota) 34:* o ... aurori] *cf. motoul la M N.T.: 35:* cuvântul ... amiază] *cf. Za I, 75, 23-33 (şi nota) 190 1-3*] *cf. Za II, 133, 16-17 (şi KSA 11, 33 [1], 421, 9-11, n.t.) N.T.:* **190** *4-5:* să ... om] *cf. Za II, 135, 9-36 (şi nota) N.T.: 4-12*] *cf. Za II, 135, 9-36; 137, 9-12 (şi nota) N.T.: 6-9*] *cf. Za III, 195, 6-7; Za I, 15-18; Za II, 135, 35-36; KSA 10, 20 [10], 593, 24-26; KSA 11, 31 [41], 378, 1-2; 32 [8], 402, 3-4; KSA 12, 9 [59], 364, 11-13 N.T.: 13-14. 19*] *cf. Za I, 11, 21-22 (şi nota) N.T.: 13-18*] *ecouri din Hölderlin, Moartea lui Empedocle, versiunea a 2-a, versurile 403-414, 711-727 în ediţia Beissner, 1961, resp. p. 141, 197, în ediţia Schwab, 1846, utilizată de N (apud V. Vivarelli, NS, 18, 1989, p. 511-512) 15-18*] *cf. FW 337; DD* Apune soarele *N.T.: 19-21:* acuma ... slove.] *cf. Ieşirea 32, 15 sq.; 34, 2; Za III, 188, 3-4*

4.**190** *4-5:* inimi de carne] *cf. Iez. 11, 19 (şi 2 Cor. 3, 3, n.t.) N.T.: 25-26:* Aşa ... a p r o a p e l e !] *cf. Za I, 58, 9-10; 59, 17-18 N.T.: 26:* Omul ... depăşit.] *cf. Za III, 189, 32 (şi nota) N.T.: 28:* „Omul ... sărit."] *cf. Za I, 18, 17-18 N.T.: 29-30:*

iar ... dea!] *cf. Za I, 24, 20-22, 2 (şi nota)* *N.T.: 31*] *cf. KSA 11, 31 [43], 379, 5-6* *N.T.: 32-34*] *cf. Za III, 202, 31; Za II, 112, 6-16*

5. *N.T.:* **191** *2-3*] *cf. Apoc. 22, 17* *4-6*] Cel de rând vrea cel mai mult să trăiască din pomană: dar noi, ceilalţi, vrem pe cât e cu putinţă, tocmai – să dăm! *Rs.* *11-13*] *cf. KSA 10, 17 [51]:* Fericirea nu vrea să fie căutată, ci găsită. *18 [30]:* Fericirea şi nevinovăţia sunt cele mai ruşinoase lucruri de pe pământ: nici una nu vrea să fie căutată. Trebuia să le ai – nici măcar nu trebuie să ştii că le ai. *Rs.*

6. *15-16*] Să fim întâi născuţi – câtă nevoie ascunsă şi mândrie neaşteptată nu se află-n toată nobleţea-ntâiului născut, despre care nici un târziu născut nu ştie! Să fim întâi născuţi: o, învăţat-am la urmă de tot că orice-ntâi născut nu poate încă avea un cuget curat. *Vs; cu privire la jertfa întâiului născut, cf. Ieşirea 23, 19 (dar şi Facerea 4, 4; Za IV, 275, 20-21, n.t.)* *N.T.: 17-18*] *cf. Iez. 40, 42-43* *26-27:* şi ... cruţe] *cf. Matei 16, 25* *N.T.: 26:* Pe ... dincolo.] *cf. Za I, 15, 7- 10*

7. *N.T.: 30-31:* Oamenii ... adevărul] *cf. EH* De ce sunt eu un destin 4 *N.T.:* **192** *3-5*] *cf. Za III, 209, 4-6; Za IV, 272,10-12; JGB 295, KSA 5, 239, 1-13* *N.T.: 6-7*] *cf. Za i, 34, 8-9* *7:* tăiatul pe viu] *cf. Za II, 101, 23-24 (şi Za IV, 237, 14-16, n.t.)*

8. *N.T.: 12-14*] *cf. Za II, 152, 23; Heraclit, în Platon, Cratylos 402a, Diels-Kranz, frag. 12. 91; Heraclit, în Diog. Laert. IX 8* *N.T.: 17-29*] *cf. Hölderlin, Moartea lui Empedocle, prima versiune, v. 1892-1894, în ad. Beissner; p. 190, în ed. Schwab; apud V. Vivarelli, NS, 18, 1989, p. 528-529 (în traducerea citată Doinaş-Nemoianu, vol. 1, p. 270: PAUSANIAS: Să piară toate-acestea?! / EMPEDOCLE: Cum, să piară? / Când zăbovirea seamănă cu fluviul / Pe care geru-l ţine în cătuşe. / Tânăr neghiob! oare-i sleit şi doarme / Preasfântul spirit al vieţii, ca să-l / Poţi ţine-n lanţ, pe el, neprihănitul?)* *N.T.: 32:* „În ... nemişcare"] *cf. Parmenide, Diels-Kranz, frag. 8, 2.26.38* *N.T.: 27-28*] *cf. Za II, 114, 31-115, 2* *32:* moină!" –] moină! Taurul mânios a scăpat! – *Rs* *32-33:* Aşa ... uliţele!] *cf. Luca 10, 10 (şi Ieremia 11, 6, n.t.)*

9. *N.T.:* **193** *5-7*] *cf. Za I, 24, 4-13; 45, 14-15* *8-10*] O fraţilor, cu privire la bine şi rău avut-am parte până azi doar de amăgiri, nu de cunoştinţe. Spargeţi, spargeţi-mi vechile table! *Vs*

10. *12-15*] Să nu minţi, să nu ucizi – asemenea vorbe se numeau altădată sfinte: şi-n faţa lor ne plecam genunchii şi inimile. / Dar eu întrebu-vă: [asemenea vorbe înseşi erau cei mai buni mincinoşi şi ucigaşi ai adevărului: niciodată nu s-a minţit mai straşnic] unde-au fost vreodată-n lume mincinoşi şi ucigaşi mai buni decât erau asemenea vorbe sfinte? *Vs* *N.T.: 12*] *cf. Ieşirea 20, 13 şi 15* *N.T.: 13:* în ... încălţămintea.] *cf. Ieşirea 3, 5* *N.T.: 23-28*] *cf. Za I, 42 sq.*

11. *N.T.: 23-28:* Mila ... trecute:] *cf. KSA 9, 15 [51], 651, 25-652, 3* *N.T.: 30-32*] *cf. KSA 9, 15 [70]* *N.T.: 30*] *cf. Za III, 178, 1-2 (şi nota)* *N.T.:* **194** *3-7*] *cf. Za III* Despre table vechi şi noi 12 *; KSA 10, 16 [50]; KSA 11, 32 [2]* *-7*] *cf. Za III, 175, 16-17*

12. *N.T.: 9:* noi nobleţe] *cf. Za III* Despre table vechi şi noi 11 *N.T.: 16-17:*

ce ... domnii!] *cf. Za III, 200, 28-29 (şi nota); Za IV, 232, 15-25 (şi nota) N.T.: 19-23*] *cf. Za III, 187, 3-7 (şi nota) 19-21*] *cf. KSA 9, 15 [61] N.T.: 20:* ca un flamingo] *cf. Za IV, 231, 6 N.T.: 23*] *cf. Lev. 25, 4 N.T.: 24-27*] *cf. Za III, 148, 4-5 28-30*] *cf. KSA 10, 17 [16]:* capre, gâşte şi alţi cruciaţi, călăuziţi de duhul sfânt *(cf. şi 20 [8] în KSA 13 şi vol. 1, 176, n.t.)* **195** *1-8*] *cf. Za II, 119, 4-11 (şi Za III, 204, 24-25, n.t.) 6-7:* În ... voştri:] *cf., dimpotrivă, Ieşirea 20, 5 N.T.: 10:* În ... mântuiţi!] *cf. Za III, 131, 2-7 (şi nota; cf. şi Za I, 15, 36-37*

13. *10:* Deşertăciune-i totul!] *cf. Eccl. 1, 2 (v. şi Za II, 131, 2-7, şi nota, n.t.) N.T.: 12-14*] *cf. Za III, 182, 15-17 18-19*] *cf. Deut. 25, 4 19*] *în continuare:* aceşti niciodată sătui! *Rs; Vs*

14. *25:* „Toate ... curat"] *cf. Tit 1, 15 N.T.: 26*] *cf. Za II, 94, 4-5* **196** *7-8:* scârba ... izvoarele] *cf. Za II, 95, 20-21*

15. *24:* ponegritorilor lumii] sălăşluitorilor lumii din dosul lumii *Rs*

16. *N.T.: 26 sq.*] *cf. 131, 2-7 (şi nota) N.T.:* **197** *8*] *cf. Za I, 16, 6-7 (şi nota) (cf. şi KSA 11, 25 [93. 185]; 26 [141]; JGB 230, KSA 5, 168, 5-8) N.T.: 9-10*] *cf. Za I, 25, 19-20; Za II, 94, 2-3 N.T.: 26:* iată ... leu!] *cf. Za III, 181, 1-2 N.T.: 12*] *cf. Za III, 162, 38-39; 165, 16-17 N.T.: 19:* ca ... Zarathustra] *cf. Za IV, 300, 1-2 N.T.: 21-24*] *cf. Za II, 83, 29-32 (şi nota) 26:* Cine ... audă!] *cf. Matei 11, 15 (şi Za III, 151, 35-36; 175, 18; Za IV, 246, 31-247, 4, n.t.)*

17. *N.T.: 31 sq.*] *cf. Za I, 13, 32-33; 42, 11-12; 43, 17-19 N.T.:* **198** *11:* să pieriţi] *cf. Za I, 43, 19 (Psalm 89, 12)*

18. *N.T.: 19-25*] *ca şi Za II, 98, 7-8, reminiscenţă din Johann Julius Baumann, Handbuch der Moral nebst Abriss der Rechtphilosophie, Leipzig, S. Hirzel, 1879, BN, p. 129 (apud Frank Götz, NS, 24, 1995, p. 407-408) N.T.: 16 sq.*] *cf. Luca 16, 21; cf. Diog. Laert. IX 4 despre moartea lui Heraclit 16-17:* îi ... degrabă] îl amiroase: dar el nu mai vrea să facă nici un pas şi mai degrabă *Vs N.T.: 25-26:* Adevăr ... său] *cf. Iez. 8, 3; KSA 10, 13 [1], 440, 15-16; 16 [7], 499, 5-6*

19. *Cf. KSA 10, 22 [1]:* Din laude şi dojeniri îţi tragi un gard împrejurul tău. *Rs:* Acesta-i soiul cel mai de rând a tot ce fiinţează, soiul ce vieţuieşte pe seama celui mai bun: dar acesta din urmă e mare şi-ncăpător la suflet – cum n-ar fi el hrană pentru mulţi paraziţi? Cine însă trebuie să rămână mereu departe de mine şi străin chiar de cea mai largă împrejmuire a mea? Cel ce parazitează: acesta-i cel ce nu poate iubi şi totuşi vrea să vieţuiască din iubire. / Acesta-i cel ce-şi face cuibul acolo unde puternicul este slab, iar alesul rănit, – cel ce-şi face cuibul greţos în cei mari: chiar şi cel mai mare are mici încheieturi bolnave. *N.T.:* **199** *1 sq.*] *cf. Za III, 186, 32-34 N.T.: 2-4*] *cf. EH* Aşa grăit-a Zarathustra 6 *N.T.: 9-14*] *cf. WA 3, KSA 6, 18, 13-18 N.T.: 18-30*] *cf. EH* Aşa grăit-a Zarathustra 6 *18-22*] Fericire în cea mai mare încăpere a sufletului, cea mai mare scară în sus şi-n jos. *Vs N.T.: 18:* cea mai lungă scară] *cf. Facerea 28, 12; cf. KSA 10, 17 [39], 551, 4-5; KSA 11, 28 [32. 33] N.T.: 20:* sufletul cel mai încăpător.] *cf. Za II, 89, 29-30 (şi nota) N.T.: 26-27:* sufletul ... dulce: –] *cf. KSA 10, 2 [45]; 3 [1] 52*

20. *N.T.:* **200** *1:* să ... adâncuri] *cf. Ieşirea 32, 19; Za I, 21, 18-19; Za III, 219, 22 4-5*] O fraţilor. Se află unii printre voi ce ştiu să nimicească – să râdă – să ia în

râs un lucru! Ş-adevăr grăiesc vouă, se ucide bine cu râsul! / Acestora le spun să-mi urmeze jocul: pentru ei venit-am eu ca joc în deschidere. *Vs; cf. Ioan 13, 15 N.T.: 6-7*] *cf. Za I, 38, 24-25 (şi nota)*

21. *N.T.: 11-23*] *cf. Za II, 88, 4-5 13-14*] *cf. Za I, 54, 14-21 (şi 44, 15-16; 45, 9-11; GM I 10, KSA 5, 273, 30-33, n.t.) N.T.: 28:* aur de băcan] *cf. Za III, 194, 12 28-29 :* Nu ... regi.] *cf. Hölderlin, Empedocle I, 1449 (ed. rom. cit., I, 252: „Aceasta nu-i o vreme pentru regi."; v. şi Za III, 194, 16-17; Za IV, 232, 15-25, şi nota; KSA 10, 7 [56]; 13 [4], 454, 22-23, n.t.) 30-31*] de rând şi destul de neînsemnate – pentru cel mai neînsemnat câştig astrâng chiar gunoiul credinței lor *Vs* Micile câştiguri şi le-au micşorat – iar acum astrâng chiar şi gunoiul întâmplărilor bune! *Vs (cf. şi Za IV, 255, 4-7, n.t.)*

22. **201** *8-10*] *cf. KSA 10, 22 [5]:* Vai, cine-ar vrea să le dea prilej de întreținere*, dacă aceasta nu le-ar mai fi însăşi întreținerea**? / Ei trebuie să lupte cu slăbiciunea numită foame – altfel, întreținerea* le-ar fi aceea a unei sălbătăciuni din – noi. / Plictiseala le-ar fi aicea cloşca *11-12*] În orice „îndeletnicire" – mai e şi prădăciune; în orice „agoniseală" – mai e şi-nşelăciune. Animale de pradă suntem noi: şi trebuie s-o ducem greu! *Rs N.T.: 13-17*] *cf. Za II, 151, 24-26; Za IV, 287, 1-2; KSA 11, 25 [428. 429]*

23. *24-26*] *cf. FW 95, vol. 4, 319, 1-4*

24. **202** *12:* Ori... greşeală?] ca juruința să nu ne fie o greşeală! *24*] *în continuare, şters:* Căsniciile pe care eu le văd îmi stau ca piedici în calea viitorului: aşa că mai degrabă trebuie să fiu unul care împiedică o căsătorie decât unul care încheie o căsătorie. Mai potrivit este, adevăr grăiesc vouă, o-mpiedicare de căsătorie decât – – – *Vs N.T.: 17-18*] *cf. Za I, 67, 14-15*

25. *N.T.: 31:* Cine... s-asculte] *cf. Za II, 112, 6-7; Za III, 190, 32-34 32:* atuncea!] *în continuare:* [Precum din mulți un trup] [Şi nu ca să stea drept şi să fiinţeze un trup, ci ca să-şi creeze dincolo de acesta un trup superior] voința de multe voințe, eul pentru mai multe euri – [asta se caută atuncea!] – unde s-ar fi găsit aceasta? *Rs 33*] *în continuare, şters:* un mare chin, o viață care taie chiar în viață: o voință de putere care vrea, mai întâi, să ştie *Rs N.T.:* **203** *1:* "învoială"] *aluzie la "contractul social" al lui Rousseau*

26. *N.T.: 8-9*] *cf. EH* De ce sunt eu un destin 4, *KSA 6, 369, 24-26 12-13*] *aluzie la Isus (cf. MAtei 5, 20; Luca 18, 9-14, n.t.) N.T.: 15-16:* Prostia... prevedere.] *cf. Za III, 178, 20 N.T.: 17-18*] *cf. JGB 135 17:* cei... farisei] *din* ca unul să se simtă bun şi să se numere printre cei buni trebuie însă, pe deasupra, să fie fariseu *Rs; cf. KSA 10, 22 [3]:* Există un grad de ipocrizie incarnată pe care-l numim "cugetul curat". *N.T.: 24-25*] *cf. Za I, 21, 17-18 25*] *în continuare, şters:* Aşa [propovădu-it-a] întrebat-a odată Zarathustra *Rs N.T.: 26-30*] *cf. EH* De ce sunt eu un destin 4, *KSA 6, 369, 17-23*

27. *Rs dinainte de versiunea definitivă a paragrafelor 26. 27:* Înțeles-ați

---

* Unterhaltung *(v. nota de subsol de la p.233)*

** Unterhalt

cumva, o fraţilor, vorba mea despre ultimul om? Că-i omu‹l› care nu se mai p o a t e dispreţui pe sine însuşi? – – Cei buni, cei buni sunt începutul sfârşitului, vai dacă trebuie să fie mereu aşa! / Deschideţi ochii: unde trăim? Nu-n vremea celor buni? Nicicând n-a mai fost aşa ‹de multă› dreptate şi bunătate ca la noi. / Deschideţi ochii: unde trăim? Fost-a vreodată, pentru orice viitor al oamenilor, o primejdie mai mare decât la noi? / Este vremea celor buni: deschideţi-vă ochii! / Niciodată, de când lumea, n-au mai fost atâţia oameni buni: / Propovăduitorii resemnării, – – – / La cei buni se află cea mai mare promejdie care paşte orice viitor al oamenilor: căci ei îl duşmănesc pe cel ce creează! Spargeţi, o fraţilor, spargeţi-mi-i pe cei buni şi drepţi! *N.T.:* **204** *2-3*] *cf. Za I, 16, 24-17, 31*

28. *N.T.: 15-17*] *cf. EH* De ce sunt eu un destin 4, *KSA 6, 368, 33-369, 3 12:* în... născuţi] *cf. Psalmul 51, 7 (ed. rom. 1957: 50, 6, n.t.)* *N.T.: 18-19*] *cf. Za I, 21, 1* *N.T.: 24-26*] *cf. Za III, 195, 2-6, 5; Za II, 119, 1-11*

29. *N.T.: Cf. GD* Ciocanul vorbeşte *28-29*] Eu sunt printre ei precum diamantul între cărbuni: ei nu cred niciodată când le spun: O fraţilor! Suntem neamuri atât de-aproape! *Vs; cf. şi:* O fraţilor! Unde-s fraţii mei? Caut, cercetez: pentru mine nici unul nu sunteţi destul de tari – *şi pe aceeaşi pagină:* O fraţilor, de ce sunteţi aşa de moi? Nu suntem neamuri de-aproape? **205** *7-8:* Ş-o... ceară] *cf. KSA 10, 18 [1]:* El pune mâna pe mii de ani. *18 [3]:* c e l c e z b o a r ă (ca descoperitor ce-şi pune mâna pe o mie de ani) *şi varianta:* Voluptate mi se părea [neîncetat] să frământ cu mâna mea adevărul, să-mi însemn voinţa în el precum cu bronzul *Vs; cf. referitor la aceasta şi varianta din Rs la capitolul* Cele şapte peceţi 219, *18* *N.T.: 11-12*] *cf. EH* Aşa grăit-a Zarathustra 8, *KSA 6, 349, 23-25*

30. *N.T.: 14-17*] *reminiscenţă din poemul lui Hölderlin Das Schicksal (v. trad. rom. cit., vol. 2, 78-81) (apud Vivetta Vivarelli, NS, 18, 1989, 531-532)* *14-15. 31*] *cf. Za III, 212, 22-24 (cf. şi Za I, 73, 28-29, şi nota, n.t.)* *N.T.: 17. 31-32*] *cf. Za III, 147, 18-19* *N.T.: 22*] *cf. Za I, 75, 23-33, şi nota (v. şi Hölderlin, Empedocle, versiunea a III-a, actul I, scena 1, primele 4 versuri; apud V. Vivarelli, idem, 529)* *N.T.: 10-13*] *cf. DD* Ultima voinţă *(motivul morţii de bunăvoie ca ultimă victorie apare, de asemenea, la Hölderlin, Empedocle, versiunea I, actul II, scenele 3 şi 6 (trad. rom. cit., vol. 1, 240, versurile 1-2 de jos, resp. 278, v. 6-8 de jos); cf. şi KSA 10, 1 [43], 21, 16-17; 1 [88], 32, 8-9; 3 [1] 55, 60, 2-4 (apud V. Vivarelli, idem, 530-531)*

Cel ce-i pe cale de-a se-nzdrăveni. *Vs:* De câteva ori am mai fost, de câteva ori voi fi: între moarte şi început se-ntinde un an zadarnic al fiinţei. – Toate pleacă şi trec – toate se-ntorc înapoi – şi plecarea şi trecerea se-ntorc ele însele înapoi. Acest acum a mai fost – de nenumărate ori a mai fost. – Această-nvăţătură nicicând n-a mai fost propovăduită. Cum? De nenumărate ori a mai fost propovăduită – de nenumărate ori a propovăduit-o Zarathustra. *Două texte s-au contopit în acest capitol: un fragment sub titlul* Conjurarea *(corespunde rândurilor 210, 11-28); urma să formeze iniţial finalul la Za III, cf. referitor la aceasta KSA 10, 17 [69]:* Finalul la Zarathustra 3 "Ridică-te, gândule prăpăstios! Acum crescut-am pentru tine! " S ă t e f a c i t a r e c a p i a t r a . Tu eşti ciocanul meu! – / Fericirea naturii primar determinate – imn. *Celălalt text, sub titlul* Cel ce-i pe cale de-a se-nzdrăveni,

corespunde rândurilor 207, 15-210, 17; cf. referitor la aceasta cele două versiuni ale Vs: O lighioaiele mele, întoarse răspuns Zarathustra şi zâmbi din nou, de care ultimă fericire-mi vorbiţi?! Ci ea-i încă departe, departe, departe de nebunatecul meu suflet. / o dulce şi ciudată boală m-apasă, ea se numeşte înzdrăvenire. / Nebunatecă, adevăr grăiesc vouă, e fericirea celui ce se-nzdrăveneşte, nebunatece lucruri trebuie să [cânte] rostească ea: prea tânără-i încă: *o* lighioaiele mele! mai aveţi un răstimp răbdare cu mine! – Aşa grăit-a Z‹arathustra› // O nebunatecă şi dulce boală m-apasă, ea se numeşte înzdrăvenire. O nouă primăvară curge în ramurile mele; aud glasul vântului din sud. // O nouă ruşine m-apasă greu: după frunze-ntunecate şi dese jinduieşte ruşinea noii mele fericiri. O lighioaiele mele, rostesc eu lucruri nebunatece? // Prea tânără-i încă primăvara mea [nouă]: lucruri nebunatece trebuie să rostească orice-nzdrăvenire nou-născută. O lighioaiele mele – aveţi răbdare cu mine! / Aşa ‹grăit-a Zarathustra.›

1. *N.T.:* **206** *11-13. 24*] *cf. Za III, 156, 38 19-20*] *aluzie la conjurarea Erdei din "Siegfried" de R. Wagner, III, 1; cf. şi WA 9, KSA 6, 33, 32-34, 2 (v. şi trad. rom. a lui Alexandru Leahu, Cazul Wagner, Ed. Muzicală, Bucureşti, 1983, p. 60, 4-13, n.t.) 21:* horcăi?] *în continuare, şters:* "Nimic nou nu mai este – aşa horcăi tu: lasă-mă să dorm!" Asta eşti tu: "nimic nou nu mai este" – asta eşti tu însuţi, gândule prăpăstios! Amar de mine! Ferice de mine! Iată-mi-te treaz! *Rs N.T.: 22] cf. Za III, 164, 11 sq.; Za IV, 245, 18-19. 247, 12; GM II 25 N.T.: 23-24:* Eu... suferinţei] *cf. scrisoarea către F. Overbeck, 22 febr. 1883*

2. *N.T.:* **207** *6-7:* afară... demâncare.] *cf. Za II,* **96**, *2-3 (şi nota) N.T.: 18-20*] *cf. KSA 10, 18 [52], 580, 7-8 N.T.: 33-34:* căci... trece.] *cf. Za II, 103, 22-23*] *cf. Za III, 153, 23-154, 5* Acesta-i şarpele meu ce mi s-a strecurat în gât. *Vs N.T.: 24-26*] *cf. JGB 229 N.T.:* **209** *1 sq.*] *cf. Za II, 98, 9 (şi nota) N.T.: 1-6:* că... rău:] *cf. Za III, 192, 3-5; Za IV, 272, 14-15; "filozofia lui Dionysos" din JGB 295, KSA 5, 239, 1-13 N.T.: 9-10*] *cf. Za II, 139, 23-25; Za III, 189, 4-6; Za IV, 272, 11-13 12-13:* "Totu-i... sugrumă."] *cf. Za II* Prevestitorul *(131, 2-7, şi nota, n.t.) 13*] *în continuare, şters:* Şi că omul de care obosit-am ⌜omul mic⌝ se re-ntoarce veşnic: [veşnica reîntoarcere] aceasta fostu-mi-a lungul, cel mai lung amurg şi-ntristare: adevăr grăiesc vouă, obosit de moarte, beat de moarte de tot ce-i prea omenesc de omenesc *Rs N.T.: 16:* "Veşnic... mic"] *cf. KSA 11, 25 [247], 76, 27 16:* mic"] *în continuare, şters:* şi toate micile, cele mai mici lucruri omeneşti-prea omeneşti ale lui *Rs N.T.: 25-27*] *cf. Za II, 90, 5-8; 140, 11* **209** *37-***210** *1:* Mai... se-nzdrăvenesc;] *din* şi la tot ce-i mic, căci trebuie să-ndrăgeşti din nou ce-i cel mai mic! *Rs N.T.: 75, 28:* Că... cânt] *cf. Za IV, 261, 10, şi nota N.T.: 9-10:* cine eşti... devii:] *cf. Za IV, 226, 29, şi nota N.T.: 18-20:* Căci... reîntoarceri] *cf. Matei 16, 15-16 N.T.:* **210** *24-***211** *12*] *cf. KSA 9, 11 [148], 498; FW 341 N.T.:* **211** *7 sq.*] *ideea veşnicei reîntoarceri se găseşte şi la Hölderlin, Empedocle, versiunea a 3-a (apud V. Vivarelli, NS, 18, 1989, p. 257) N.T.: 15*] *cf. Za II, 141, 31-142, 3; Za III, 177, 1-3 N.T.: 17*] *cf. Za I, 75, 28 N.T.: 18*] *cf. Za I,* **209** *37-***210** *1, şi nota; N preferă termenul* Untergang *"scăpătat, apus", căci scăpătatul este mereu şi mereu preludiul unei noi aurori (apud V. Vivarelli; idem) 22:* căci... său.] *cf. capitolul următor*

Despre marele dor. *Titlu în Rs:* Ariadna. *De remarcat în această privinţă: § 3 din* Cele şapte peceţi *avea iniţial titlul:* Dionysos. *Despre Ariadna = sufletul lui Zarathustra, cf. KSA 10, 13 [1], 433, 16-18:* Dionysos călare pe un tigru: tigva unei capre: o panteră. Ariadna visând: "Părăsită de erou, visez supra-eroul. Dionysos de trecut complet sub tăcere! *referitor la aceasta, v. şi Za II, 116, 5-6; cf. G. Naumann, Zarathustra-Kommentar, 2, 101 sq.* **212** *2:* O suflete-al meu] *cf. Psalmul 103, 1 sq. (ed. rom. 1957: Ps. 102, 1 sq., n.t.)* *3*] *în continuare, şters:* să nu-mi arzi oare de dorul veşniciei? *Vs* *5. 7. 13. 15. 18. 21. 24. 26*] *la sfârşitul acestor rânduri, refrenul:* iar tu nu vrei să-mi fii recunoscător *Vs; cf.* **213** *7-10 şi* **214**, *7-9 (cf. şi DD* Despre sărăcia celui mai bogat*; KSA 11, 31 [44], 380, 1-2; 32 [10], 408, 1-2, n.t.)* *N.T.:* **212** *22-4*] *cf. Za I, 73, 28-29 (şi nota)* *N.T.:* **213** *3-4:* O... ne-ncă-put!] *cf. Za II, 89, 29-30 (şi nota)* *11-17*] Vai, tristeţea mea! Şi chiar dac-aş face-o să zâmbească – îngerii înşişi s-ar topi în lacrimi, când i-ar vedea zâmbirea. *Vs* *N.T.:* *21*] *cf. Za II, 98, 9 (şi nota)* *N.T.:* *24-25. 35-36*] *cf. Za IV, 305, 31-306, 2* *26-28*] *cf. următorul capitol* *29-36*] Umfle-se-acuma dorul vuind – ferindu-se de orice mică mulţumire – până ce trage barca pe mare, din depărtări, într-acolo unde se află cel înconjurat de umbrarele viei. / Până ce dorul tău îşi începe cântarea vuitoare, ca toate mările să se-astâmpere ascultându-te: / până ce luntrea pluteşte pe mări astâmpărate, luntrea haihui, întraurita, ce-l poartă pe el, pe podgoreanul în jurul căruia fericirea butucului de vie varsă lacrimi. *Vs* *N.T.:* **213** *26-27.* **214** *4-9*] *cf. Za IV, 261, 10 (şi nota)*

Celălalt cântec de joc. *Titlu în Rs:* Vita femina*. – Celălalt cântec de joc. *Vs:* Cel mai tare dispreţuiesc viaţa: şi cel mai mult iubesc viaţa: în aceasta nu-i nici o contradicţie. *N.T.:* **215** *sq.*] *cf. scrisoarea lui N către F. Overbeck, 14 sept. 1884:* Dimpotrivă, Stein** este destul de poet ca, de ex., să fie mişcat în gradul cel mai profund de "celălalt cântec de joc" (partea a treia) (îl învăţase pe de rost) ‹.›*** Căci acela care nu simte nevoia să verse lacrimi tocmai la seninătăţile lui Zarathustra trece pentru mine drept încă foarte departe de lumea mea, de mine.

1. *N.T.:* *3:* "În... mult:] *cf. Za II, 105, 28* *9: castanietele*] *în continuare:* klipp! klapp! *Rs* tipp, tapp *Vs* *12:* dănţuitoru-şi... picioare!] *cf. nota la Za II, 105, 28* **215** *32.* **216** *1:* lilieci... liliacule] fluturi... fluturule *Rs* *N.T.:* **216** *13-17*] *cf. Za IV, 260, 9-11* *23-24*] *din* N-am uitat de bici, când am vrut să joc cu această femeiuşcă necuviincioasă: cum trebuie să-mi joace acum în tactul biciului meu! *Rs; cf. Za I, 64, 36*

2. *8:* larma ucide gândurile] *cf. KSA 10, 22 [5], 632, 6:* împotriva larmei – ea omoară gândurile *asemănător la Schopenhauer, Parerga 2, cap. XXX, Ueber Lerm und Geräusch, 518* *N.T.:* **217** *14-15*] *cf. Za IV,* **303**, *2-6* *N.T.:* *17-19*] *Comentând acest pasaj, Michael Platt, What Does Zarathustra Whisper in Life's Ear?, NS, 17, 1988, 179-194, demonstrează că, în acord cu adorarea vieţii de către Zarathustra, acesta nu-i putea şopti la ureche decât: "Mă voi întoarce." Ipoteza aceasta însă fusese avansată cu mult înainte de alţi exegeţi ai operei lui N (cf., inter alia, Weichelt,*

**În lat. în text; cf. FW 339 şi notele (n.t.)*

*** Heinrich von Stein (n.t.)*

**** Întregirea noastră (n.t.)*

op. cit., 154; Walter Kaufmann, op. cit., 151). N.T.: 22-23] *V. Vivarelli, NS, 18, 1989, 536, vede aici o reminiscență din Hölderlin, Moartea lui Empedocle.*

3. *N.T.: cf. Za III, 160, 20; Za IV, 307, 24-34 Cf. KSA 10, 23 [4]:* Unu! Începe miezul nopții! De departe bătută de vânt, din lumea adâncă, până sus – la mine, sihastrul, vorba lui își caută ultima odihnă? / Doi! Ultima odihnă a lumii adânci – nu-i oare nălțimea unui sihastru? Își caută, pe când răsunetul ei îmi răzbate m i e în ureche şi-n măduva oaselor – își caută și chiar își găseşte astfel pacea l u i ? / Trei! *cf. Roger Hollinrake, Manfred Ruter, Nietzsche's Sketches for the Poem 'Oh Mensch! Gieb Acht!', NS, 4, 1975, 279-283 N.T.: Wolfram Groddeck, "Oh Himmel über mir". Zur kosmischen Wendung in Nietzsches Poetologie, NS, 18, 1989, 503, remarcă: "După întrebarea din versul al doilea: «Ce zice-adâncul nopții miez?», urmează o vorbire directă în ghilimele, care se întinde până la sfârşitul poeziei. Vorbeşte, aparent, miezul nopții (...) Miezul nopții spune însă ceea ce, de fapt, ar trebui să spună omul trezit de dangătul de clopot, dar nu spune: «Din vis adânc eu m-am trezit.»"*

Cele şapte peceți (Sau: cântecul "Da şi amin"). *Titlu în Vs:* Pecetluirea. *Alte titluri:* Da şi amin *Rs pentru § 1;* Dionysos *Rs pentru § 3;* Despre inelul inelelor *Rs pentru § 4. Cu privire la expresia "şapte peceți", cf. Apoc. 5, 1; cu privire la "Da şi amin", de asemenea, Apoc. 1, 7 (v. însă şi 2 Cor. 1, 20; Za III, 159, 13-14, n.t.)*

1. *N.T.: cf. EH* De ce scriu eu cărți aşa de bune 4 **219** *4-6:* De... vie] *cf. 1 Cor. 13, 2 (v. şi Apoc. 10, 1-2; Za IV, 302, 15-17, n.t.) N.T.: 12-14*] *cf. Za IV, 273, 7-9; cf. şi catrenul lui N (care figurează în edițiile Kröner, de pildă, în Götzendämmerung. Wagner-Schriften. Der Antichrist. Ecce homo. Gedichte, Stuttgart, 1990, p. 505): "Wer viel einst zu verkünden hat, / schweigt viel in sich hinein. / Wer einst den Blitz zu zünden hat, / muß lange – Wolke sein." ["Pe-acel ce multe va vesti / Tăceri întâi cobor. / Cu trăsnet cine va trăsni / Mult fi-va-ntâi – un nor."]; cf. şi KSA 10, 22 [1], 609, 3-4 18*] *în continuare, şters:* Să fie oare pentru că vreau să frământ cu mâna mea miile de ani ca pe-o ceară? / Aceasta ar fi prea mult pentru mine, totuşi nu îndeajuns şi totuşi doar un pic din mine şi iubirea mea pentru veşnicie: ar fi doar un strop ce se usucă singur, în loc să piară de uscare. / Să fie oare pentru că doresc să topesc stele în potirul plăcerii şi să deşert lumi, slăvindu-le, pe covoarele veşniciei? / Aceasta ar fi mult şi totuşi nu îndeajuns şi totuşi doar un pic din mine şi din iubirea mea pentru veşnicie: *Rs; cf. Za III, 205, 7-8 (şi nota) 19 (şi în continuare)*] *cf. DD, finalul la* Glorie şi veşnicie

2. *N.T.: 22:* dat-a... sparte:] *cf. Ieşirea 32, 19; Za I, 21, 18; Za III, 200, 1-2 N.T.:* **220** *1-3*] *cf. Za II, 89, 3-5; 123, 5-6*

3. *N.T.: 12-13*] *cf. KSA 13, 20 [21] (vol. 1, 178); DD* Glorie şi veşnicie *N.T.: 14-17*] *cf. Za III, 160, 14-15 (şi nota) 19*] *în continuare, şters:* să-mi sfârâie călcâiele după singura ⌈femeia⌉ [cea mai fericită risipitoare] care topeşte şi stele-n potirul plăcerii ⌈ei⌉ şi deşartă lumi, râzând, pe ⌈propriile⌉ covoare ale devenirii? / în al cărei ochi noptatic străluceşte aur, o barcă-ntraurită pe ape noptoase – o-ntraurită barcă-leagăn scufundându-se şi bând şi iar clipind: / al cărei zâmbet amenință, a cărei ură ispiteşte, al cărei desfăt ucide, a cărei ucidere mântuieşte, a cărei mântuire

leagă: – *Rs (cf. ZA III, 215, 3-6, n.t.); varianta continuă în Vs:* văzutu-i-am răutatea clipind sub cenuşă de arse şi scrumite lumi / văzutu-le-am aprinse piscurile de gheață ale nevinovăției sale / văzut-o-am pe ea, pe marea nevinovată, uriaşă, răbdătoare *(cf. Za III, 168, 3-4, şi nota, n.t.)*

4. *8:* De... sorbire] De nu-i în mine decât un strop *Rs* 25] *în continuare:* aşa încât şi lucrul cel mai rău tot amiroase plăcut şi se poartă prieteneşte şi ales alături de cel mai binevoitor *Rs* *29:* sarea aceea izbăvitoare] *cf. Matei 5, 13*

5. **221** *11-16*] *cf. FWP* Spre alte mări *(vol. 4, 460, şi nota, n.t.)*

6. *27-28*] Căci în râset toate pornirile ticăloase ajung să fie sfințite: pentru ca tot ce-i greu să sjungă însă uşor *Vs* *29-31*] *cf. Apoc. 1,8. (dar şi 1.17; 21, 6; 22, 13, n.t.)*

7. *N.T.:* **222** *7:* ceruri... mea] *cf. Za III, 29-31 sq.* *11-13*] *cf. nota la Za III, 187, 10-12; KSA 9, 15 [60]* *N.T.: 15*] *cf. Za IV, 261, 10 (şi nota)*

Partea a patra şi ultima

Pe contrapagina foii de titlu din Dm: Pentru pietenii mei, iar nu pentru public. / Friedrich Nietzsche. *Ca planuri pentru Za IV pot fi citate din KSA 11 următoarele: din carnetul N VI 9, 29 [8]:* Zarathustra 4. Acestea sunt cântecele lui Zarathustra, pe care şi le-ngâna singur, spre-a-şi îndulci cea de pe urmă sihăstrie: *editorii ediției in-octavo mari au pus în mod abuziv această notiță drept moto pentru DD, înlăturând, fireşte, obligatoriu indicația* Zarathustra IV. *De fapt, N pare să se fi gândit, în primul rând, la o culegere de poezii pentru partea a patra a lui Zarathustra. 29 [23]:* Adânca răbdare şi credință a lui Zarathustra că soseşte vremea. / Oaspeții: prezicătorul răspândeşte un pesimism negru. / Mila față de nelegiuiți (ca le Revoluț‹ia› fr‹anceză›) / Semnele: cetatea cea mare în flăcări / **Încercări** de întoarcere **din fața timpului** – prin emoția **milei**. / V e s t e a scufundării insulei / În sfârşit: mă voi i n f o r m a mai întâi dacă ei trăiesc – îndepărtează vulturul – / Chemările heraldului către cei singuratici / D u b l u şir de semne / 1) despre decăderea oamenilor / 2) despre existența marilor indivizi / Cu voi eu nu pot ajunge s t ă p â n. *29 [26]:* Zarathustra: dau afară de atâta fericire şi n-am pe nimeni căruia să-i dăruiesc şi nici măcar pe acela căruia aş putea să-i mulțumesc. Aşa că îngăduiți-mi, lighioaiele mele, să vă aduc vouă mulțumire. / 1.1. Zarathustra mulțumind lighioaielor sale şi pregătindu-le de oaspeți. Răbdarea în taină a celui ce aşteaptă şi adânca încredere în prietenii săi. / 2-9. 2. Oaspeții ca încercări de a renunța la sihăstrie: n-am venit să-i ajut pe cei suferinzi ş.a.m.d. (pictură franc‹eză›) / 3. sfântul-pustnic, cucernic. / 10-14. 4. Zarathustra îşi trimite animalele în recunoaştere. Singur, fără r u g ă c i u n e – şi fără animale. Maximă încordare! / 15. 5. "Iată-i!" În timp ce vulturul şi şarpele vorbesc, li se-alătură leul – plânge! / 16. Despărțirea pentru totdeauna de văgăună. (Un fel de procesiune festivă!) Merge împreună cu cele 4 animale în întâmpinare, până la cetate – – – *Un indiciu de expunere "dramatică", abandonată apoi de N, ca şi cea "lirică" anterioară, se află în acelaşi carnet, 29 [32]:* P r i m a scenă. Zarathustra este nesăbuit cu animalele sale, aduce jertfa

mierii, se asemuie cu pinul, îi mulţumeşte şi nefericirii sale, râde de barba sa albă / Surprins de prezicător / Motivele marii oboseli / Evanghelia suferinzilor, până acum vremea l o r. / Egalitate. / Ipocrizie. *29 [63]:* Jertfa mierii. / Prezicătorul. / Poetul. / Regii. / Sfântul. / Cea de-a şaptea sihăstrie. / Între noi animale. / Mesajul celor fericiţi. / Despărţirea de văgăună. *Schiţe mai cuprinzătoare se găsesc în caietul Z II 8, 31 [2]:* În Zarathustra 4 este necesar: să spun e x a c t de ce soseşte a c u m a vremea marii amiezi: aşadar, o z u g r ă v i r e a e p o c i i realizată de musafiri, dar i n t e r p r e t a t ă de Zarathustra. / În Zarathustra 4 este necesar: să spun e x a c t de ce t r e b u i a m a i î n t â i c r e a t "p o p o r u l a l e s" – este contrastul naturilor superioare reuşite în opoziţie cu cele nereuşite (caracterizat de vizitatori): n u m a i către acestea îşi poate deschide Zarathustra sufletul cu privire la problemele ultime, n u m a i de la acestea poate el aştepta acţiune în favoarea acestei teorii (ele sunt îndeajuns de puternice şi de sănătoase şi de rezistente pentru aşa ceva, în primul rând îndeajuns de nobile!) şi le poate da în mână ciocanul asupra pământului. / În Zarathustra, aşadar, trebuie descrise: 1) pericolul extrem în care se află tipul superior (apropo de care Zarathustra aminteşte de prima lui apariţie) / 2) cei buni iau acum atitudine î m p o t r i v a omului superior: aceasta este cea mai periculoasă întorsătură (– împotriva excepţiilor!) / 3) însinguraţii, needucaţii, cei ce se declară falşi degenerează, iar degenerarea lor este receptată drept contraargument împotriva existenţei lor ("nevroza provocată de geniu"!) / 4) Zarathustra trebuie să explice ce a făcut când, luând drumul e m i g r ă r i i, a nimerit în insule şi în ce scop le-a vizitat (1. şi 2.) (– încă nu erau copţi pentru ultimele sale revelaţii?) *O a doua schiţă se referă la teza veşnicei reîntoarceri ("ciocanul" însemnării precedente) 31 [4]:* În Zarathustra 4: marea idee în chip de c a p a l M e d u z e i: toate trăsăturile lumii încremenesc, o agonie îngheţată. *În a treia schiţă, 31 [8], este descris strigătul de primejdie al omului superior:* "Iată, o Zarathustra, mişelia t a! Nu te amăgi! Vederea celor mulţi te-a posomorât, fiindcă sunt modeşti şi umili? Dar singuraticii sunt mult mai neizbutiţi." – / Zarathustra aduce împotrivă argumentele 1) din marea eroare a milei – s-a p ă s t r a t tot ce este slab, suferind / 2) s-a predicat "egal şi egal" şi, prin aceasta, s-a făcut ca pustnicii să-şi piardă cugetul curat – obligându-i la ipocrizie şi umilinţă / 3) clasele dominante au reprezentat prost credinţa în omul superior, parţial au distrus-o / 4) uriaşa împărăţie a urâtului, în care stăpâneşte gloata: aici, sufletul cel mai nobil se-mbracă-n zdrenţe şi preferă să exagereze şi mai mult urâţenia / 5) Le lipseşte orice educaţie; trebuie să se blindeze şi să se pocească pentru a salva ceva din ei. / in summa*: s t r i g ă t u l d e p r i m e j d i e al omului superior îndreptat către Zarathustra. Zarathustra îi îndeamnă la răbdare, se îngrozeşte el însuşi de sine: "Nu-i nimic ce n-am trăit eu însumi!", se amăgeşte cu nădejdea ‹în› fericiţii săi şi pricepe: "E vremea." Vărsându-şi necazul şi b a t j o c u r a asupra nădejdilor sale în privinţa celor fericiţi. "Tu nu v r e i să ne ajuţi? Ajută-ne să punem la cale o mare r ă z b u n a r e!" Eşti a s p r u faţă de cei nefericiţi! – Se retrag. / Neîncrederea şi teama au rămas la

**În lat. în text: "într-un cuvânt" (n.t.)*

Zarathustra. Îndepărtează animalele. *Tot în Z II 8 se află o altă expunere a proiectului, 31 [9]:* Zarathustra 4. (Plan) / 1. Jertfa mierii. / 2. Strigătul de primejdie al omului superior. Vânzoleală. (cca 50 de pagini) / 3. Mila lui Zarathustra la apogeu – dar cu asprime; rămâne la tema lui – "nu-i vremea" / 4. Sarcasmul lui Zarathustra. Retragerea, în timp ce prezicătorul lasă în urmă-i un ghimpe. / 5. Îndepărtează animalele, plin de teamă. / 6. Cea de-a şaptea sihăstrie: – la urmă "capul Meduzei". (cca 40 de pagini) / 7. Sfântul îl înfrânge. Criză. Sărind dintr-o dată-n sus. (Contrast pronunţat al resemnării) / 8. "Marii naturi". Imn triumfal. / 9. Leu şi stol de porumbei. Întoarcerea animalelor (înţelege că s-au arătat toate semnele prevestitoare). Mesajul. / 10. Ultima despărţire de văgăună (aspectul consolator al veşnicei reîntoarceri îşi arată pentru prima oară chipul) *Câteva pagini mai încolo, o schiţă care se apropie mai mult de versiunea definitivă a lui Za IV, 31 [11]:* Schiţă / – Jertfa mierii / – Strigătul de primejdie / La sfat cu regii / Bunul european – relatează despre accidentele de pe mare / Creierul lipitorii / Cerşetorul de bunăvoie / Magul / Omul cel mai urât (Mulţime) / – Cuvântul de întâmpinare / – Cina cea de taină / – Cântecul magului / Despre ştiinţă / Despre omul superior /– Cuvântarea trandafirilor / Pustnicul relatează scufundarea / Despre cea de-a şaptea sihăstrie / Cel ce îngheaţă / Jurământul / Ultima vizitare a văgăunii: mesaj de bucurie. Doarme acolo. Dimineaţa se scoală. Leul râzând / – mare preschimbare şi înăsprire: în puţine cuvinte. De evitat "eu". *În Z II 9 se găseşte următorul plan, care se apropie cel mai mult de versiunea definitivă a lui Za IV, 32 [16]:* Jertfa mierii / Strigătul de primejdie / La sfat cu regii / Călătorul *[=* Umbra*]* / Cerşetorul de bunăvoie / Papa în retragere / Pocăitul spiritului *[=* Magul*]* / Conştiinciosul *[=* Lipitoarea*]* / Omul cel mai urât / Cel ce doarme la nămiază *[=* La nămiază*]* / Cuvântul de întâmpinare / Cina cea de taină / Despre omul superior / Cântecul magului *[=* Cântecul tristeţii*]* / Despre ştiinţă / Psalmul de cântat după masă *[=* Printre fiicele pustiului*]* / Cel sculat din somn / La miezul nopţii / Vânătorul sălbatic / Leul râzând *Liste de personaje se întâlnesc frecvent în caietele lui N: 29 [24]:* Călătorul (cel setos de a şti) / Regele / Prezicătorul / Tânărul de la munte *[cf. Za I* Despre arborele de pe munte*]* / Nebunul din cetatea cea mare *[cf. Za III* Despre trecerea mai departe*]* / Sfântul (la urmă) / Ceata de copii / Poetul *În Z II 8, personajele sunt caracterizate succint, 31 [10]:* 1 nestatornicul, apatridul, călătorul – care a uitat să-şi iubească poporul, fiindcă iubeşte multe popoare, bunul european / 2 fiul morocănos şi ambiţios al poporului, timid, singuratic, gata de orice, care alege singurătatea, ca să nu fie distrugător – se oferă ca unealtă / 3 adoratorul faptelor*, "creierul lipitorii", plin de conştiinţă vinovată din exces, vrea să se elibereze pe sine! Cea mai subtilă conştiinţă intelectuală / 4 poetul, în fond râvnind la libertate sălbatică, alege singurătatea şi rigoarea cunoaşterii / 5 cel mai urât om, care trebuie să se decoreze (sens istoric) şi caută mereu un veşmânt

**În lat. în text:* facta *(n.t.)*

nou: vrea să-şi facă aspectul suportabil şi se duce în cele din urmă în pustnicie, ca să nu fie văzut – se ruşinează / 6 născocitorul de noi narcotice, muzician, magul, care sfârşeşte prin a se arunca la pământ în faţa unei inimi pline de iubire şi zice: "Nu la mine! ci la acela vă voi duce!" / 7 bogatul, care şi-a dăruit totul şi-l abordează pe fiecare: "La tine e oarece belşug: dă-mi din el!", ca cerşetor / 8 Regii renunţând la domnie: "Îl căutăm pe acela ce este mai vrednic să domnească!" / 9 geniul (ca acces de nebunie) îngheţând din lipsă de iubire: "Nu sunt nici gând, nici dumnezeu" – mare afecţiune "Trebuie iubit mai mult!" / 10 actorii fericirii / 11 cei doi regi împotriva "egalităţii": lipseşte marele om şi deci respectul / 12 Cei buni / 13 cucernicii / 14 cei "pentru sine" şi sfinţii – şi obsesia lor "pentru Dumnezeu", lucrul acesta este "pentru mine" al meu. / Nevoia de încredere nemărginită, ateism, teism / melancolic-neşovăitor / capul Meduzei *Numerelor 2, 8, 10, 13, 14 nu le corespund personaje în versiunea definitivă a lui Za IV; în schimb, figuri precum cea a poetului (4, cf.* Cântecul tristeţii*), a magului (6) şi a geniului (9) se contopesc în figura magului.*

Jertfa mierii. *N.T.:* **225** *3-4:* Într-o... sale] *cf. Za IV, 309, 38-39* *N.T.: 7-9:* "Ce-are... năzuiesc."] *cf. Za IV, 310, 11-12* *25-27:* Dar... mierii.] *cf. KSA 11, 28 [36] (vol.1, 159, n.t.)* *N.T.:* **226** *17-20.* **227** *23-31*] *cf. MAtei 4, 19; Za I, 19, 10-11; KSA 13, 20 [1] (vol. 1, 175); Za IV, 294, 30-295, 1* **227** *29*] *cf. FW 270 şi subtitlul la EH (cf. şi Pindar, Pit. II, 72; Za III, 210, 18-19, n.t.)* *N.T.: 30-32*] *cf. Za I, 11, 21; Za IV* Semnul *33*] *cf. JGB, "epoda"* Din munţii nalţi *(vol. 1, 97-99, n.t.)* *N.T.:* **226** *38-* **227** *3*] *cf. DD* Semnul de foc *(vol. 1, 112-113)* *N.T.:* **227** *12:* Căci... vină] *cf. GM II 24* *13-15*] *cf. Apoc. 20* *23-28*] *cu privire la "pescuitul pe munţii nalţi", cf. KSA 11, 31 [54]:* – îmi zvârl acuma undiţele de aur hăt departe-n această mare-ntunecată: zbârnâind îi muşcă săgeata din pântecele mâhnirii sale. / – mi-i momesc acuma pe cei mai ciudaţi dintre peştii-oameni, vreau să râd acum în hohote negricios-aurii de pocitaniile ce vin schimonosite pe lume, acolo jos / – deschide-te, pântec murdar al nebuniei omeneşti! Tu, mare adâncă, zvârle-mi cele mai pestriţe dihăniiale tale şi racii tăi sclipitori *(v. supra 226, 17-20, şi nota, n.t.)* *N.T.: 30:* Picură-ţi... mele!] *cf. Za IV, 281, 30; DD* Un biet nebun! Un biet poet!

Strigătul de primejdie. *Cf. KSA 11, 26 [289]:* Strigăt de primejdie al oamenilor superiori? / Da, al celor neizbutiţi – *29 [30]:* prevestitorul: descoperit-am oboseala ascunsă a tuturor sufletelor, neîncrederea, necredinţa – după cât se pare, n-au pic de voinţă – sunt obosiţi. Nici unul nu crede în valorile sale. / Şi chiar tu, Zarathustra! Ar fi de-ajuns un fulger mic ca să te spargă! / Bine, dar a rămâne acolo – – – *N.T.: cf. KSA 13, 24 [1], 5; EH* De ce sunt eu aşa de-nţelept 4, *KSA 6, 270, 27-31* *N.T.:* **228** *9-12. 229 36*] *cf. Za II, 131, 4-7 (şi nota); 133, 36-37; Za III, 209, 11-13* *N.T.:* **228** *20-23:* "Bun... masă!"] *cf. Za II, 133, 33-36* *N.T.: 25-28:* în... ele.] *cf. Za IV, 265, 24-26* *N.T.:* **228** *26-***229** *2:* "Valurile... neagră.] *cf. Hölderlin, Empedocle, versiunea a 3-a, 422-426; Schwab, 210 (apud V. Vivarelli, NS, 18, 1989, 518-519)* *N.T.: 7-27:* atunci... tine!] *cf. KSA 11, 27 [23]:* Zarathustra I toate varietăţile de oameni superiori şi de năpăstuire şi precaritate a acestora (cu exemple pentru fiecare în parte, de ex., Dühring, distrus

prin izolare), în general s o a r t a o a m e n i l o r s u p e r i o r i în prezent, maniera în care apar c o n d a m n a ţ i l a p i e i r e: cum ajunge la urechile lui Zarathustra un cumplit strigăt de ajutor. Orice fel de degenerare demenţială a naturilor superioare (de ex., nihilismul) se apropie de el. *cf. Za IV, 363, 5- 271; KSA 11, 31 [8] N.T.:* **229** *3-7*] *cf. Za III, 178, 1-2 (şi nota) N.T.: 3. 7:* ultimul... păcat] *cf. Za IV, 310, 6-8 N.T.: 10-11*] *cf. Apoc. 22, 17-20; Za IV, 302, 21. 25 31-32; Za II, 128, 12. 130, 34-35; Za III, 156, 19. 35; Za IV, 261, 35* **269** *23-25*] *cf. KSA 11, 31 [34]: –* "O lighioaiele mele! Marea mea fericire mă face să mă-nvârtesc! De-acuma trebuie să joc, – ca nu cumva să cad din picioare! *27-28*] *cf. KSA 11, 31 [40]: –* "venim să-l vedem pe omul cel mai voios al veacului" *cf. Goethe, Requiem dem frohesten Manne des Jahrhunderts, dem Fürsten von Ligne 32*] *în continuare:* Căci pe tine însuţi, o Zarathustra, te numesc eu scorbură, scobitură, plin de mânie şi mâhnire şi păsări de noapte, împresurat de cântece şi de frică, văgăună şi stră-văgăună de pustnici! / căci aşa-ţi voieşte năravul: întruna trebuie să-ţi sapi ascunzători şi morminte noi, mai urâcioase, mai adânci, mai ascunse, tot mai adânc eşti silit să te-ngropi în ele – *Rs N.T.: 29-34*] *cf. N către Resa v. Schirnhofer, 30 martie 1884:* Aşadar – îţi voi arăta Nisa şi, dacă lucrurile vor merge bine, chiar pe mine însumi, întrucât dumneata vrei oricum să-l "cunoşti" pe bătrânul pustnic. În timpul acesta! Orice pustnic îşi are văgăuna lui, şi anume în sine, iar uneori, în dosul văgăunii lui, mai o văgăună şi mai una – voiam să spun că e g r e u să-l cunoşti pe un pustnic. *N.T.:* **230** *1:* "Nu!... nu!"] *cf. Za IV, 250, 32; 267, 3; 272, 27 N.T.: 2-3:* răcni... barba] *cf. Za II, 133, 31-32; Za IV, 309, 38 N.T.: 11-12:* E... pagubă!] *cf. Za IV, 235, 29-31; 247, 22*

Taifas cu regii. *Încă-n vara lui 1882, N redactase o convorbire a lui Zarathustra cu un rege, cf. KSA 10, 13 [4]. Sub titlul* Taifas cu regii, *următoarele versete neutilizate de N în Z II 8, KSA 11, 31 [61]:* – o Zarathustra, în capul lor e mai puţin simţ al dreptăţii decât în cel mai stâng dintre degetele tale de la picioare. / [...] – uitaţi-vă cum a stat şi cum trebuia să stea treaba: trebuie să-ţi ai ochiul şi după ceafă! / – minunat de nedrepţi: căci vor aceleaşi drepturi pentru toţi / [...] / – se agaţă de legi şi ar vrea să numească legile "pământ sigur": căci sunt sătui de risc, dar, în fond, ei caută un om mare, un cârmaci, în faţa căruia legile să se şteargă de la sine / [...] / Şi care dintre ei se mai pune chezaş în chip onorabil pentru poimâinele său? Care – mai p o a t e jura şi făgădui? Care dintre ei mai rămâne cinci ani în aceeaşi casă şi la aceeaşi părere? / Oameni ai bunăvoinţei, dar nesiguri şi dornici de nou, aceste cuşti şi inimi strâmte, aceste afumători şi odăiţe mucegăite – vor să fie cu spiritul liber – / la trup şi la inimă se simt ca făcând parte din gloată şi ar vrea să ascundă aceasta ‹şi› să se-mbrace şi-nvelească bucuros în nobleţe: ‹ei› numesc aceasta educaţie – o practică zelos / vorbesc de fericirea celor mai mulţi şi le jertfesc pe toate câte vor veni / îşi au virtutea lor, nu-i poţi cumpăra cu nici un preţ. Nu le oferi prea puţin, altminteri spun "Nu!" şi pleacă-mbufnaţi, întăriţi în virtutea lor. "Noi suntem incoruptibilii!" *[cf. DD* Glorie şi veşnicie 2*]* / învăţători de-o zi şi alţi muscoi albaştri *[cf. KSA 13, 20 [101] (vol. 1, 189, n.t.)]* / şi sunt adeseori aidoma acelei femei ruşinoase pe care tot trebuie s-o sileşti şi siluieşti întru ceea

ce şi-ar dori ea cel mai mult. /– soarele păcii sale mi se părea înăbuşitor şi lâncezit: mai bine să stau la umbră de săbii-nvârtite. / – înotând în nepărtinire şi blândețe, bucuroşi de tâmpenia lor şi că fericirea pe pământ este aşa de ieftină *un alt Vs sună:* Taifas cu regii. / – După aceea-l întrebară pe Z‹arathustra› unde-i drumul care duce spre văgăuna lui Z‹arathustra›. Cel agrăit, care continua să se prefacă, nu răspunse numaidecât; în sfârşit, acesta grăi: "Ce-mi dați să vi-l arăt?" *în Rs, fraza omisă:* – Cu toate că tu eşti un înțelept ce vine din Răsărit: noi te socotim cel mai bun european (căci îți râzi de popoarele noastre şi de supunerea populară de la noi şi zici: dați-vă la o parte chiar şi din calea faimei proaste! / "de zbaterea dârzeniei mincinoase" *Apariția celor doi regi conține, poate, o reminiscență din Goethe, Poezie şi adevăr V (încoronarea împăratului Iosif al II-lea la Frankfurt în 1764):* "... împăratul în veşmânt romantic, la stânga, puțin în urma lui, fiul său în costum spaniol ..." *N.T.: Horst Baier, "Das Paradies unter dem Schatten der Schwerter". Die Utopie des Zarathustra jenseits des Nihilismus, în NS, 13, 1984, 46 sq., vede în apariția regilor o parodie a celor trei crai de la Răsărit în căutarea noului, făgăduitului mântuitor şi rege al lumii, cel de-al treilea rege fiind asinul – simbol al degradării autorității naturale sub crucea creştinismului şi al învierii poporului creştinat întru Dumnezeul răstignit.*

1. **231** *6:* flamingi] *cf. Za III, 194, 20 N.T.: 10-11:* Dau... asin!] *cf. Matei 21, 5; Zah. 9, 9* **231** *25-30:* Ci... stăpân!] *cf. KSA 11, 25 [268]:* Țăranul drept cea mai de rând treaptă de noblesse*: fiindcă este dependent în cel mai înalt grad de sine însuşi. Sângele țărănesc este încă c e l m a i b u n s â n g e din Germania: de ex., Luther, Niebuhr, Bismarck / Unde este o familie aleasă în al cărei sânge să nu fie infecție şi stricăciune venerică? / Bismarck, un slav. A se examina numai fețele germanilor (e de-nțeles mirarea lui Napoleon când l-a văzut pe poetul lui Werther şi a reuşit să vadă un b ă r b a t!): tot ce avea în el sânge bărbătesc debordant a emigrat: peste jalnica populație rămasă pe loc, poporul sufletelor de slugi, a venit o ameliorare din străinătate, mai cu seamă prin s â n g e s l a v. / Nobilimea din Marca şi nobilimea prusacă în general (şi țăranul din anumite ținuturi nord-germane) conține în prezent c e l e m a i v i r i l e naturi din Germania. / Faptul că stăpânesc b ă r b a ț i i c e i m a i v i r i l i e-n ordinea lucrurilor. *N.T.:* **232** *2:* arca lui Noe] *cf. Facerea 6-8 N.T.: 8-9:* oricine... puterea!] *cf. Za II, 95, 4-8 N.T.: 10-11. 15*] *cf. KSA 11, 25 [246]:* În prima parte trebuie lămurită d e c ă d e r e a şi n e c e s i t a t e a ei! În ce măsură sclavul a devenit stăpân fără să aibă virtuțile stăpânului / nobilul, fără fundamentul obârşiei şi al întreținerii / monarhii, fără a fi c e i d i n t â i o a m e n i. *N.T.: 12-14*] *cf. Za III, 170, 23-24 N.T.: 15-25:* Ce... regii!] *cf. Thomas Carlyle, Geschichte Friedrichs des Zweiten, vol. 1, 18: "Mulți trăiesc cu părerea că s-a terminat cu regii de orice fel, cu stăpânirile în general ‹...›"; cf. Za III, 194, 16-17. 200, 28-29 (şi nota) 31-33*] *cf. KSA 10, 15 [18]; 16 [86]; 22 [1]; KSA 11, 31 [36.61] (şi KSA 13, 20 [75], n.t.) N.T.: 11-16*] *cf. Za IV, 269, 25-26 N.T.: 9-10*] *cf. Za IV, 269, 27-28; 294, 13; 296, 6-33; 297, 4 11-16*]

---

* *În fr. în text (n.t.)*

cf. Isaia 1, 21; Apoc. 17, 1. 2. 6 (titlul celei de-a treia variante a poeziei în Z II 6, 6: David cum S‹ibylla› *cf. secvenţa "Dies irae, dies illa" din prohod, n.t.)* *N.T.: 16*] *cf. KSA 6, 148, 23-25 (rom.:* Amurgul idolilor, *trad. Vasile Frăteanu şi Camelia Tudor, Ed. ETA, Cluj-Napoca, 1993, 66, finalul aforismului 46)*

2. *N.T.: 21-22*] *cf. Za II, 79, 15-19; Za IV, 206, 20-22* *25-28*] *cf. Za I, 44, 20-21; 27. 31* **234** *1-3*] *cf. KSA 11, 25 [3]:* "Paradisul este sub umbra săbiilor." Orient‹al› *(excerpt din Emerson, Versuche, 179; moto la cap. "Eroismul": "Paradiseis underthe shadow ofswords."* Mahomet, n.t.)* *N.T.: 13:* Acuma... primejdie.] *cf. Za IV, 237, 27-28; 247, 20-21; 255, 36-37* *N.T.: 14-18*] *cf. Za III, 187, 3-7 (şi nota)*

Lipitoarea. *Titlu în Rs:* Conştiinciosul spiritului. *Cf. KSA 11, 32 [9]:* Omul de ştiinţă şi conştiinciosul. / – Un cunoscător de azi care-ntreabă: dar ce este omul? Dumnezeu însuşi în chip de animal? Căci odată, pare-mi-se, Dumnezeu voia să se facă animal. *[JGB 101]* / – oameni reci, glaciali, în prostiile cărora nu vrei să crezi: le răstălmăceşti ca fiind nişte proaste circumspecţii. *[JGB 178]* / – fără temeiuri învăţat-aţi odinioară să credeţi asta: cum aş putea să vă zdruncin uşor prin temeiuri această credinţă? *[cf. Za IV,* Despre omul superior 9*]* / – nu-i oare lăudatul mai obraznic decât orice dojenit? Uitat-am şi lăudatul, e lipsit de ruşine. *[JGB 170]* – aceşti oameni de ştiinţă şi conştiincioşi; cum omoară ei – cu mână grijulie! *[JGB 69]* / – memoria lor glăsuieşte "iată ce-am făcut eu", dar trufia lor spune "voi nu puteţi face asta": şi nu se lasă-nduplecată. Până la urmă – memoria lor se dă bătută. *[JGB 68]* / – el are nişte ochi reci, care se usucă, înaintea lui orice lucru zace jumulit şi fără culoare, suferă de neputinţa sa de a minţi şi o numeşte "voinţă de adevăr"! *[cf. Za IV* Despre omul superior 9*]* / – se scutură, priveşte în juru-i, îşi netezeşte părul cu mâna, iar acum se dă drept un cunoscător. Dar lipsa de friguri încă nu-i "cunoaştere". *[cf. ibid.]* – bolnavii de febră văd în toate lucrurile nişte năluci, iar cei lipsiţi de febră – nişte umbre goale – şi totuşi ei întrebuinţează, şi unii, şi alţii, aceleaşi cuvinte. / – Dar tu, prevăzătorule, cum putut-ai proceda aşa? A fost o prostie! – "Mi-a căzut şi mie destul de greu." *[cf. Za IV, 298, 8-9]* – Să ai spirit nu-i de-ajuns astăzi: mai trebuie să ţi-l şi accepţi, să-ţi "permiţi" spirit; pentru asta trebuie mult curaj. / – există şi dintr-aceia ce n-au chemare pentru cunoaştere, fiindcă sunt dascăli: aceştia iau în serios lucrurile şi pe ei înşişi doar de dragul elevului. *[JGB 63]* / – iată-le, felinele grele de piatră, valorile din timpuri străvechi: iar tu, o Zarathustra, vrei să le dărâmi? *[cf. KSA 13, 20 [92] (vol. 1, 188), n.t.]* / – li-e sensul un nonsens, poziţia li-e opoziţie. *[cf. ibidem, 20 [93] (vol. 1, 188), n.t.]* / – silitorii, loialii aceia, a căror fiecare zi ţâşneşte auriu şi egal *[cf. ibidem, 20 [94] (vol. 1, 188), n.t.]* / *[...]* / – spirite îndărătnice, plăpânde şi mici *[cf. ibidem, 20 [140]; KSA 11, 28 [18] (vol. 1, 193; 154); 29 [1], n.t.]* / – dă-mi de ghicit: demonstraţia ta îmi istoveşte foamea spiritului. *[cf. KSA 11, 28 [17] (vol. 1, 154); 29 [1]; 31 [45], n.t.]* / – tu încă nici nu simţi că visezi: o, eşti încă departe de trezire! / *[...]* / – plin de adâncă ne-ncredere, năpădit de muşchii singurătăţii, cu voinţă dârză, un taciturn,

**În engl. în text (n.t.).*

tu, duşman al tuturor lascivilor *[cf. KSA 13, 20 [95] (vol. 1, 188), n.t.]* / – nu pentru credința sa e mistuit, dinăuntru, cu surcele verzi: ci pentru că nu mai poate găsi astăzi nici un curaj pentru credința lui *[cf. ibidem, 20 [137] (vol. 1, 193), n.t.]* / – neajutorat ca un cadavru, în viață mort, îngropat, ascuns: nu mai poate sta în picioare, el ce se piteşte şi pândeşte: cum ar putea vreodată – să învie? *[cf. DD* Printre păsări de pradă*; KSA 13, 20 [33. 96] (vol. 1, 180, resp. 188), n.t.] / [...] /* – voiai să le fii lumină, dar i-ai orbit. Chiar soarele tău scosu-le-a ochii. */ [...] /* – aici eşti orb, căci aici încetează cinstea ta. / – stau întinşi pe burtă în fața micilor fapte rotunde, sărută praful şi glodul de la picioarele lor, jubilează: "Iată,-n sfârşit, realitatea!" *[cf. KSA 13, 20 [135] (vol. 1, 193), n.t.]* *N.T.:* **235** *29-31:* aicea... pagubă.] *cf. Za IV, 230, 11-12; 247, 22* *N.T.:* **236** *19:* c o n ş t i i n c i o s u l s p i r i t u l u i] *cf. KSA 11, 31 [10]* *N.T.: 20-21:* mai temeinic... aspru] *cf. Za IV, 259, 20-21* *N.T.: 23-25*] *cf. Goethe, Den Originalen: "Narr auf eigne Hand" (Hand "mână", n.t.); Za IV, 246, 37-247, 3* *N.T.: 34.* **237** *3:* creierul lipitorii] *cf. KSA 11, 31 [10]:* ‹...› adoratorul faptelor*, "creierul lipitorii", plin de cuget vinovat din exces, vrea să se elibereze p e s i n e ! Cea mai rafinată conştiință intelectuală ‹...› **237** *6-7:* strâns... neştiință.] *cf. KSA 11, 29 [51]:* – C o n ş t i i n c i o s u l / Strâns lipită de lipitoare începe neştiința mea: dar eu am uitat să mă ruşinez din această pricină. *11:* Acolo... orb.] *cf. KSA 10, 12 [5]:* Deja acolo unde încetează cinstea voastră, ochiul vostru nu mai vede nimic: o, vă cunosc voința de orbire! *N.T.: 14-16*] *cf. Za II, 101, 23-24; Za III, 192, 7* *N.T.: 17:* "După cum e-nvederat"] *cf. Za IV, 298, 27* *N.T.: 27-28:* Acuma... primejdie."] *cf. Za IV, 234, 13 şi nota*

Magul. *Titlu în Rs:* Pocăitul spiritului *cf. KSA 11, 30 [8]:* Vrăjitorul / Sărutatu-m-am; căutat-am zadarnic toată viața un mare om. Dar nici un Zarathustra nu mai există. / Te cunosc, spuse Zarathustra grav, tu eşti vrăjitorul tuturora, dar, pesemne, culesu-ți-ai ție însuți doar scârba. / Îți face cinste să râvneşti măreția, dar asta te şi dă-n vileag: tu nu eşti mare. / Cine te crezi? spuse el cu priviri îngrozite şi duşmănoase, cine-şi îngăduie să-mi vorbească mie aşa? – / Conştiința ta vinovată – răspunse Zarathustra şi-i întoarse vrăjitorului spatele. *Vs (Z II 7):* Tu crezi în virtuți cum crede norodul necioplit în minuni şi eşti, pentru mine însumi, începând cu credința, gloată: precum tinerélele şi bătrânélele necurate, aşa crezi tu în curăție. / Ia seama să nu rămâi până la urmă, aidoma unei bătrânéle necurate, zăcând în fața unei cruci. / În genunchi în fața unor virtuți şi resemnări, ca orice gloată: îndeosebi însă în fața marii nevinovății: la care te-nchini. / Orice gloată crede-n virtuți ca-n minuni: aidoma unor tineréle şi bătrânéle murdare crezi şi tu în curăție. / Te cunosc ‹:›** tu eşti vrăjitorul tuturora, dar, pesemne, pentru tine însuți nu ți-a mai rămas nici o minciună şi viclenie: / Părut-ai multă vreme un mare om, afurisite mag: dar minciuna asta-ntrecu puterea ta. Te-ai spart de ea: Şi, cu toate că pe mulți înşelatu-i-ai, până la urmă acesta dintre cei mulți te-a scârbit. / Ceea ce ți-e străin canonizezi: întotdeauna guşti şi miroşi cu nasul, cu cea mai mare bucurie,

---

* *În lat. în text:* facta *(n.t.)*

***Întregirea noastră (n.t.)*

tot ce este imposibil. Acesta însă-i gust de necioplit. *[cf. Za IV, 233, 2-3, n.t.]* *31 [5] se referă, de asemenea, la "poet":* Vorbit-ai de tine sau de mine? Dar că trădatu-m-ai acum pe mine sau pe tine, tot dintre trădători faci parte, tu, poetul! / – lipsit de ruşine faţă de ce-ai trăit, exploatându-ţi trăirea, lăsând ceea ce ţi-e mai drag pradă unor ochi obraznici, turnându-ţi sângele în toate cupele băute până-n fund, tu, cel mai vanitos! *cf. JGB 161* *31 [36]:* – aţi ştiut să v-ascundeţi bine, poeţilor! *31 [43]:* – o poetaşilor şi jivinelor leneşe, cui n-are de creat nimic, un nimic îi dă de furcă! *[cf. KSA 13, 20 [155]; vol. 1, 195, n.t.]* *31 [33]:* – precum păstorul priveşte peste spinările unor turme mişunând de oi: o mare mişunând de vălurele seine. / – scrâşnind lovesc în ţărmul platitudinii voastre, scrâşnind ca un talaz furios când muşcă în silă din nisip – *31 [36]:* Vrăjitori – eu ştiu să pun pe voi vârstate pături: şi cine se pricepe la cai se pricepe bine şi la şei. *31 [37]:* Vrăjitori – curând veţi învăţa din nou să vă rugaţi. Bătrânii calpuzani ai spiritului făcutu-v-au şi spiritul calp.

1. *N.T.:* **238** *1*] *cf. N către H. Köselitz, 1 aug. 1882:* ‹...› Sunt extrem de ahtiat după m u z i c a n o a s t r ă – iertare pentru această lipsă de modestie! Dar mă gândeam la Bayreuth! Bătrânul mag are iarăşi un uriaş succes, cu oftatul bărbaţilor bătrâni etc. ‹...› W‹agner› a spus de curând îngrozitor de trist: "cei mai buni prieteni ai săi, Nietzsche, Rohde, l-au părăsit; e singur" **238** *15*-**241** *10*] *tânguirea magului a fost concepută iniţial ca poezie în sine în toamna lui 1884; în Z II 5 (cf. KSA 11, 28 [27]) se află prima versiune cu titlul:* Poetul – chinul creatorului *(cf. vol. 1, 158, n.t.). În Z II 6 (versiunea a doua) sea află două titluri: primul (şters):* Dintr-a şaptea sihăstrie. *al doilea:* Gândul. *În Z II 8, o altă versiune în proză, care abia dacă se abate de la cea poetică, cf. KSA 11, 31 [32]; în decembrie 1888 – ianuarie 1889, tânguirea magului a devenit un ditiramb dionisiac sub titlul:* Tânguirea Ariadnei. *Cu privire la rostul poeziei în Za IV, cf. KSA 11, 29 [22]:* "Cin' mă mai iu-beşte" – un spirit care îngheaţă / Un epileptic / Un poet / Un rege *N.T.:* **239** *1. 13.* **240** *10.* **241** *10*] *cf. Fapte 17, 23; ce simbolizează însă acest "dumnezeu necunoscut" rămâne o problemă deschisă: pentru unii (cf. Weichelt, op. cit., 163-165), el este chiar divinitatea; pentru alţii (W. Kaufmann, op. cit., 233, pentru care ditirambul nu se reduce la asta), "denenumitul", teribilul "gând" este ideea veşnicei reîntoarceri (cf. şi Za III* Cel ce-i pe cale de-a se-nzdrăveni) *N.T.:* **239** *34-38*] *cf. KSA 9, 4 [48]*

2. *N.T.:* **241** *14-15:* comediantule!... înveterat! **239** *28 sq.*] *cf. Za IV, 273, 14-17; KSA 11, 26 [22]:* Tot ce spusesem despre R‹ichard› W‹agner› este fals. Am simţit-o în 1876 ‹:›* "În el totul este neautentic; ce-i autentic este ascuns ori decorat. E un joc de teatru, în orice sens rău şi bun al cuvântului." *[referirea este la WB, n.t.]* *N.T.:* **241** *28:* O... trufiei] *cf. Za II, 127, 12-20* *31-32*] *cf. Za II, 127, 26 (dar şi: 114, 5, şi nota, n.t.)* **242** *7*] *cf. Za II, 138, 17-18* *13-14*] *cf. KSA 11, 31 [33]:* – "poeţii aceştia! se sulemenesc şi dacă se-arată despuiaţi la doftor! (Şi, cum Zarathustra nu zise nu după aceea, ci zâmbi, iată că poetul se şi trezi-ntr-o clipită cu harfa-i în braţe şi deschise gura larg pentru un cântec nou. *31 [24]:* – şi râdeau amândoi în gura mare. "Cum ştim noi, poeţii, să ne spilcuim şi dichisim! Cred că

**Întregirea noastră (n.t.)*

etc. *N.T.: 21-22] cf. Za I, 12, 10-11* **243** *24-25:* Până... vânt.] *cf. Fedru 1, 24 (şi FWS 21, n.t.)*

În retragere. *Titlu în Rs:* Papa în retragere *în Vs:* Papa (Sau: Despre cei cucernici) *N.T.:* **244** *5:* e... popilor:] *cf. Za II, 89, 18* **244** *23-27.* **245** *4-5 (şi* **247** *28, n.t.)] cf. Za I, 17, 13-16 N.T.:* **245** *18-19.* **247** *12] cf. Za III, 164, 11 sq.; 206, 22; GM II 25 N.T.:* **245** *28-32:* E-adevărat... moartea sa?] *cf. Za I, 12, 19-20, şi nota 37-38:* Şi... acesta] *după dictonul "De mortuis nil nisi bene"* N.T.:* **246** *2-3] cf. Za IV, 297, 12-13 N.T.: 7:* Era... ascuns] *cf. Isaia 45, 15; v. şi disertația lui Luther despre "deus absconditus" 8-9] cf. KSA 11, 28 [53] (vol. 1, 164, n.t.); AC 34 N.T.: 13-15] cf. JGB 269 N.T.: 13:* Dumnezeul... Soare-Răsare] *cf. Za IV, 266, 6-7 N.T.:* **246** *31-***247** *5] cf. Za III, 151, 35-36; 175, 18; 197, 26 N.T.: 34-35:* Prea... izbutit] *cf. Isaia 45, 9; Rom. 9, 18-23; Za IV, 276, 14-23 N.T.:* **246** *37-***247** *3] cf. Za IV, 236, 23-25, şi nota N.T.: 20-21:* Dar... primejdie.] *cf. Za IV, 234, 13 şi nota N.T.: 22] cf. Za IV, 230, 11-12; 235, 30-31*

Omul cel mai urât. *Cf. KSA 11, 25 [101]:* Filozofii greci nu căutau "fericirea" altfel decât sub forma d e - a s e g ă s i **pe sine** f r u m o ş i : deci de-a plăsmui din sine statuia a c ă r e i v e d e r e f a c e b i n e (nu pricinuieşte teamă şi dezgust) / "Omul cel mai urât" ca ideal al mentalităților care neagă lumea. Dar şi religiile sunt tot rezultate ale nevoii de frumusețe (sau de a suporta aceasta): ultima consecință ar fi – de-a sesiza urâțenia absolută a omului, existența fără dumnezeu, rațiunea etc. – budism pur. Cu cât mai urât, cu atât mai bine. / Această cea mai extremă formă de negare a lumii am căutat-o eu. "Totu-i suferință", totu-i **minciună** în ceea ce pare "bun" (fericire etc.). Şi-n loc de a spune "totu-i suferință", eu am spus: totu-i provocare de suferință, ucidere, până şi-n omul cel mai bun. / "Totu-i părelnicie" – totu-i minciună / "Totu-i suferință" – totu-i îndurerare, ucidere, nimicire, nedreptățire / Viața însăşi este o a n t i t e z ă a "adevărului" şi a "bunătății" – ego** / Afirmarea vieții – chiar asta înseamnă să afirmi minciuna. – Aşadar nu se poate trăi decât c u o m e n t a l i t a t e a b s o l u t i m o r a l ă . O dată ieşiți din aceasta, suportăm iarăşi morala şi i n t e n ț i a d e î n f r u m u s e ț a r e . – Dar nevinovăția minciunii a pierit! *31 [49]:* – fără Dumnezeu, fără bunătate, fără spirit – noi l-am inventat pe acesta, pe cel mai urât dintre oameni! *Vs (Z II 9):* Omul cel mai urât / – Cum? Vrei deja să pleci, nemilosule, sfântule? Atunci, ei bine! Încarcă-te şi cu ultima-mi vorbă, cea mai rea: de mult ți-am pus-o deoparte. / Ascultă-mi acum, o Zarathustra, cea mai bună ghicitoare a mea, taina mea: eu sunt acela, eu – l-am ucis pe Dumnezeu. / Căci ştii tu bine: el văzut-a partea cea mai adâncă, mai afundă din omul cel mai urât, toată ruşinea şi urâțenia lui ascunsă, mi se vâra şi-n ungherele cele mai murdare. / Dumnezeu trebuia să moară, ipochimenul ăsta iscoditor, fără pereche de obraznic – pe un asemenea martor voiam eu să mă răzbun – sau chiar să nu mai trăiască! / Dumnezeul ce le vedea pe toate, chiar şi

---

**Lat.: "Despre morți nimic altceva decât bine" (cf. Chilon, în Diog. Laert. 1, 3) (apud E. şi L.-G. Munteanu, op. cit., s. v.) (n.t.)*

***În lat. în text (n.t.)*

pe om – Dumnezeu trebuia să moară! omul nu suferă să trăiască – un astfel de martor! / – Aşa grăit-a omul cel mai urât: vorbele lui însă, Zarathustra le ascultă cu un chip nemişcat, întocmai ca unul care acum nu era dispus pentru da şi nu. Ci după ce acela încetase de horcăit şi de sforăit, Zarathustra-şi văzu iar de drum, şi mai îngândurat ca nainte: căci se-ntreba şi nu ştia să-şi dea uşor răspunsul: / Cum? Să fi fost cumva acesta omul superior al cărui strigăt auzitu-l-am eu? N-am mai întâlnit nici unul care să se fi dispreţuit mai adânc. / Ş-aceasta e înălţime, iar mie dragi mi-s marii dispreţuitori. Căci omul este ceva ce trebuie depăşit. Şi acest cel mai urât om îşi cloceşte cumva, pe bună dreptate, de atâta vreme şi cu atâta greutate, urâţenia? Se-ascunde cumva aici, într-un ou urât, viitorul unei păsări frumoase? / Ce sărac e omul, ce urât, ce horcăitor, ce plin de-ascunsă ruşine! Mi se spune că omul se iubeşte pe sine însuşi: / Acesta, iată, nu se iubea şi nu se preţuia: – iar cel ce dispreţuitu-l-a pân-acum adânc şi minunat pe om – n-a fost cel mai mare binefăcător chiar al omului? / Dragi mi-s marii dispreţuitori, fiindcă ajung să fie săgeţi ale jinduirii: cei ce scapătă mi-s dragi, căci în ei m o a r e omul. – Aşa grăit-a Zarathustra. *32 [4]:* P e n t r u "o m u l" c e l m a i u r â t" / Nu-ţi pierde nădejdea, o suflete-al meu, din pricina omului! Mai bine să se bucure încă ochiul tău de tot ce-i rău, ciudat şi-ngrozitor în el! / "Omul e rău" – aşa mai grăitu-mi-au, spre mângâierea mea, prea-nţelepţi ai tuturor timpurilor. O, ziua de azi m-a-nvăţat să oftez: "Cum? Mai e şi lucrul acest-adevărat?" *[cf. şi Za IV, 272, 11; KSA 11, 28 [20], 306, 6-8 (vol. 1, 154, 20-22), n.t.]* / "Cum? Pierit-a mângâierea aceasta?" Aşa oftă laşitatea mea. Acuma însă m-a mângâiat acest divin extrem. *N.T.:* **248** *1*] *cf. W. E. H. Lecky, Geschichte des Ursprungs und Einflusses der Aufklärung in Europa [= Istoria originii şi a influenţei Luminismului în Europa], trad. din engl. în germ. de H. Jolowicz, Leipzig, 1873, BN, vol. 1, 183: "Biserica greacă a fost aceea care a întreţinut tradiţia monstruozităţii lui Cristos ‹...›[1]"; nota 1: "Iustin Martirul, Tertullian şi Chiril din Alexandria au fost principalii ei apărători. Ultimul a declarat că 'Cristos a fost cel mai urât dintre făpturile omeneşti'." N.T.: 6-7*] *cf. Za IV, 294, 21-22 N.T.: 8-9:* grăunţelor... mărunt] *cf. Za IV, 255, 22 N.T.: 11-17*] *cf. O mie şi una de nopţi. A doua călătorie a lui Sindbad: "Locul unde mă aflam era o colină mare, sub mine era o vale mare, lungă, înconjurată din toate părţile de munţi ‹...› În vale e şi un mare număr de şerpi, lungi şi dolofani ca un curmal mare ‹...›." N.T.: 18-19*] *cf. Za II, 150, 21 sq.; 153, 23 sq. N.T.: 21-25:* Atuncea... privirea] *cf. Isaia 52, 14. 53, 2-3 N.T.: 22:* ca un om şi... chip] *cf. Iez. 1, 26 N.T.: 26-27:* căci... urloaie-nfundate] *cf. Za IV, 295, 35-36; 301, 13-14 N.T.:* **249** *1-3*] *cf. Za IV, 269, 1-2; 289, 1-2 N.T.: 4-5*] *cf. Za III, 178, 1, şi nota N.T.: 23 sq.*] *cf. KSA 9, 12 [77]; 14 [26]; FW 125 N.T.: 22*] *cf. KSA 11, 25 [101]; 31 [10], 362, 24-28:* 5 *(supra, p. 78, caracterizarea "celui mai urât om"); cf. KSA 11, 32 [4] N.T.: 23 sq.*] *cf. KSA 13, 20 [6] (vol. 1, 176) 26-28*] *cf. KSA 11, 31 [43]:* – sunt urmărit de ei? Ei bine, aşa învaţă să mă urmeze. Orice izbândă a fost pân-acum de partea celor bine urmăriţi. *cf. Matei 5, 10 N.T.: 32-37*] *cf. Za III, 169, 10-13 N.T.:* **250** *16-21*] *reminiscenţă din Emerson, Versuche, 439 N.T.: 16-17:* cum... oi] *cf. KSA 11, 31 [33] (supra, p. 372) N.T.: 25-26:* ceea... mărunte] *cf. Za IV, 272, 16 N.T.: 25-30*] *cf. KSA 12, 9 [88]; AC 46 30:* "Eu – sunt

adevărul."] *cf. Ioan 14, 6* 30] *cf. KSA 11, 25 [338]:* Se povesteşte ‹că› faimosul fondator al creştinismului a spus în fața lui Pilat ‹:›* "Eu sunt adevărul"; răspunsul romanului la aceasta este demn de Roma: ca fiind cea mai mare urbanitate a tuturor timpurilor. *răspunsul lui Pilat a fost: "Ce este adevărul?" (Ioan 18, 38); Isus totuşi nu i-a spus: "Eu sunt adevărul" (ca în Ioan 14, 6), ci: "Eu spre aceasta m-am născut şi pentru aceasta am venit în lume, ca să mărturisesc adevărul; oricine este din adevăr ascultă glasul meu." (Ioan 18, 37). Răspunsul lui Pilat este citat şi în AC N.T.: 32:* "Nu! Nu! De trei ori nu!"] *cf. Za IV, 230, 1 şi nota* **251** *1:* nu pe toți, nu pe nici unul] *cf. subtitlul la Za (şi Za IV, 270, 5, n.t.)* 2-6] *cf. Za II, 87, 11-16 N.T.: 2-3*] *cf. Za II, 87, 9-10 N.T.: 16-17:* Căci... frig] *cf. Za IV, 268, 10-11 N.T.: 13-15*] *cf. Iov 7, 17-19 N.T.: 16-17*] *cf. AC 16 N.T.: 19-22*] *cf. Za IV, 272, 2-4 31-33*] *cf. KSA 11, 31 [36]:* – Faceți aidoma mie, învățați aidoma mie: numai omul faptei învață. *N.T.: 2-3:* Dragi... dispreţuitori.] *cf. Za I, 15, 11 N.T.: 13-14:* Omul... depăşit.] *cf. Za I, 8, 13, 14-15, şi nota*

Cerşetorul de bunăvoie. Cf. KSA 11, 29 [51]: Zarathustra către cerşetorul de bunăvoie: "Tu ai negreşit oarece belşug: dă-mi din el!" / Prin asta-l cunosc eu pe Zarathustra. / – Vrei din prisosul meu de scârbă? / – ei dănțuie, într-adevăr, spre binele celor săraci, orice ruşine de nenorocire a pierit *31 [50]:* cerşetor de bunăvoie – acea cucernicie veche şi vicleană care grăi-t-a ‹:›* "Să dai săracilor înseamnă să-mprumuți Domnului: fiți buni bancheri!" *cf., legat de aceasta, Pilde 19, 17; în 32 [10], următoarele versete, imagini, alegorii pe care N, parțial, fie le-a neglijat, fie le-a utilizat altundeva:* Cerşetorul de bunăvoie / Abia atunci m-am întors înapoi la natură / *[...]* – reci mai sunt: de le-ar cădea un trăsnet în mâncăruri, iar râturile de le-ar învăța să-nghită foc! *[cf. Za II, 96, 4-5; KSA 13, 20 [98] (vol. 1, 189), n.t.]* / – săturatu-m-am de mine însumi: şi iată, abia atunci venitu-mi-a la mine fericirea ce mă aşteptase dintru-nceput. / – iată-le cum stau cu labe legate, aceste pisici zgârietoare, acum nu pot zgâria, dar privesc veninos cu ochii verzi. *[cf. KSA 13, 20 [99] (vol. 1, 189), n.t.]* / – câte unul aruncatu-s-a jos din slavă. Mila pentru cei de rând ademenitu-l-a: acuma iată-l întins cu mădularele strivite. *[cf. KSA 13, 20 [100] (vol. 1, 189), n.t.]* / – ce folositu-mi-a c-am făcut aşa? Trăgeam cu urechea la ecou, dar n-auzeam decât laudă. *[cf. JGB 99; KSA 11, 31 [36], 373, 24]* / – cu ochi de hoți, deşi se scaldă-n bogăție. Şi pe mulți dintre ei numescu-i peticari şi hoitari. *[cf. 255, 7]* / – văzutu-i-am cum au deprins de la părinții lor să fie pungaşi *[cf. 255, 6]*: atunci am preferat să pierd. / *[...]* / – tot mai bine ca la piață decât precupeață! Cu mănuşi s-apuci banii şi zarafii! *[cf. DD* Glorie şi veşnicie 2, *n.t.]* / – mica binefacere răzvrăteşte acolo unde cea mai mare abia va stârni o strâmbare din nas. *[cf. 254, 31-32]* / *[...]* / – ruşinatu-m-am de bogăție când i-am văzut pe bogații noştri, lepădat-am de la mine ce-aveam şi lepădatu-m-am pe mine însumi într-o pustie. *[cf. 524, 17-18]* / – Vrednice străin, pe unde zăbovitu-mi-ai? Nu face astăzi toată lumea speculă? ei înşişi sunt cu toții de vânzare, dar nu la orice preț: însă de vrei să-i cumperi, nu oferi prea puțin, altfel

---

**Întregirea noastră (n.t.)*

le-ntăreşti virtutea. Altfel au să-ţi zică nu! şi pleca-vor înfoiaţi, ca incoruptibilii *[cf. DD* Glorie şi veşnicie *2]* – toţi aceşti învăţători de-o zi şi muscoi-albaştri-scârţa-scârţa-pe-hârtie! *[cf. KSA 13, 20 [101] (vol. 1, 189), n.t.] /* – suflete strâmte, firi de băcan: cărora, o dată cu banul ce sare-n sipet, le sare şi sufletul de băcan în el. *[cf. KSA 13, 20 [42] (vol. 1, 181), n.t.] /* – "Prin asta-l cunosc eu pe cel îmbelşugat: el mulţumeşte celui ce ia" spune Zarathustra *[cf. Za III, 213, 7-10, n.t.] / [...] /* – ei născocitu-şi-au cea mai sfântă plictiseală şi pofta de zilele de luni şi zilele de lucru. *[cf. KSA 11, 28 [16] (vol. 1, 154), n.t.] / [...] /* – nu din acea cucernicie veche şi vicleană care grăit-a, "să dai săracilor înseamnă să-mprumuţi Domnului. Fiţi buni bancheri!" *[cf. supra, n.t.] /* – voi iubiţi folosul ca fiind trăsura înclinaţiilor voastre, dar uruitul roţilor sale nu vă este de nesuferit? Eu iubesc nefolositorul. *[cf. JGB 174] / [...] /* Eu iubesc liniştea, iar aceia iubesc zgomotul, de aceea – – – *N.T.:* **253** *8-14:* "Ce-am... inima.] *cf. EH* Aşa grăit-a Zarathustra 5 *N.T.: 13:* iată... vaci] *cf. N către H. Köselitz, 25 iulie 1884:* Căci am fost multă vreme pe drum şi am vizitat şi vorbit cu mulţi aşa-zişi "vechi cunoscuţi" (ar trebui să spun: în chip de "noi necunoscuţi"). A fost o prostie ‹...› În sfârşit, la Sils-Maria! În sfârşit, revenirea la – raţiune! Căci în răstimp a fost prea mult iraţional în jurul meu (eram ca-ntre vaci); dar faptul că am rămas aşa de mult în aceste şesuri şi grajduri de vaci a fost chiar cea mai mare lipsă de raţiune. *În această perioadă, N a luat cunoştinţă de conţinutul cărţii lui Francis Galton "Inquiries into Human Faculty and its Development", Londra, 1883 (rămasă în BN), în care se relatează şi despre cercetările autorului asupra unei turme de vaci. Cu zece ani înainte, N însuşi îşi începuse capitolul întâi din HL cu observaţii privind starea de fericire a vacilor. Ce află acum din cartea lui Galton îl stimulează şi-l ajută să conceapă întregul capitol "Cerşetorul de bunăvoie" din Za (v. Marie-Luise Haase, "Friedrich Nietzsche liest Francis Galton", în NS, 18, 1989, în special p. 648-651).* *23 (şi infra):* predicator de pe munte] *ca Isus (cf. Matei 5-7, n.t.)* *N.T.: 25-29*] *cf. HL 1, vol. 2, 165, 9-13* *30-31*] *cf. Matei 18, 3 (şi Za III, 174, 3-4; Za IV, 299, 20-21, n.t.); cf. Vs:* Întreaga fericire a rumegatului – acest lucru l-am desprins din asta: fiţi aidoma celor mai bune animale, fiţi aidoma vacilor! Dacă nu veţi fi ca vacile, nu veţi intra ‹în împărăţia cerurilor› **253** *32-***254** *2*] *cf. Matei 16, 26* *N.T.:* **254** *3-4. 10-11*] *cf. Za I, 12, 10-11, şi nota* *N.T.: 14-15:* Dar... minunau.] *cf. WS 313* *N.T.: 16-18:* Nu... bogăţie] *aluzie la Sf. Francisc de Assisi* *17-20:* Nu... primit.] *cf. FW 185* *N.T.: 23-24:* că-i... iei cum trebuie] *cf. Fapte 20, 35; Za II, 103, 15-16; Za III, 176, 33-34* *N.T.: 35-37*] *cf. Za I, 26, 10-16* *237, 8-9:* Ci... vaci.] *cf. Luca 6, 20* *176, 33-34:* ocnaşii bogăţiei] *cf. KSA 11, 28 [25] (vol. 1, 157)* *N.T.: 4-7*] *cf. Za III, 200, 30-31* *N.T.: 22:* Poate... grăunţe.] *cf. Za IV, 237, 8-9* *N.T.: 36-37:* Căci... primejdie.] *cf. Za IV, 234, 13 şi nota* *N.T.: 37-38:* Găsi-vei... mănânc-o!] *cf. Pilde 25, 16 (şi Za IV, 225, 25-27, şi nota)*

Umbra. *Figura călătorului şi a "umbrei" este identică în variante cu cea a "bunului european"; cf., referitor la aceasta, numeroasele titluri ale unei lucrări plănuite despre "bunii europeni", de ex. KSA 11, 26 [320]:* Bunii europeni / Propuneri pentru creşterea unei noi nobilimi / De / Friedrich Nietzsche *referitor la*

"umbră", cf. 31 [25]: – un instinct de autodistrugere: a te crampona de cunoştinţe ce-i răpesc unui om tot echilibrul şi toată energia *Vs (Z II 10):* Bunul european / – – – Măsurându-l însă într-adevăr cu privirea, Zarathustra tresări întru inima lui: urmăritorul său îi semăna leit lui însuşi, nu numai la veşminte şi barbă, ci în întregul lui fel de a fi. / Cine eşti tu? întrebă arţăgos Zarathustra. Sau sunt eu însumi? Ce treabă ai cu mine, măscăriciule? Ori cum să te numesc? / Iartă-mi, o Zarathustra, această mascaradă, răspunse copia şi umbra, iar dacă vrei un nume pentru mine, numeşte-mă bunul european. / Faptul însă că-ţi imit veşmintele şi felul de-a fi e tocmai acum la modă în Europa. Câteodată numitu-m-am şi călătorul, şi mai des însă, umbra lui Zarathustra. Ş-adevăr grăiesc ţie, urmăritu-te-am pas cu pas, mai mult şi-n depărtări mai depărtate decât ştii şi bănuieşti tu. / Dacă vrei, în sfârşit, să mă numeşti Jidovul veşnic rătăcitor, eu nu mă supăr: aidoma lui, eu sunt necontenit pe drum, lipsit de ţel şi de cămin – doar că nu-s nici jidov, nici veşnic. *(cf. KSA 11, 31 [10], 362, 13-15; 32 [8], 401, 15) N.T.:* **257** *1*] *cf. KSA 11, 31 [10], 362, 13-15 N.T.: 5:* umbra ta] *cf. Za II, 130, 28-29; cf. şi WS (vol. 3) 9:* împărăţia... aceasta] *cf. Ioan 18, 36 N.T.:* **258** *5-7*] *cf. supra; şi: KSA 11, 32 [8], 401, 16-17) N.T.: 8-11*] *cf. KSA 11, 29 [1], 334, 9-11; 32 [8], 402, 30-32 N.T.: 16-17*] *cf. epoda din JGB; KSA 11, 31 [45], 381, 11-13; 32 [8], 402, 28-29 N.T.: 18:* Cu... oprit] *cf. Ovidius, Am. 3, 4, 17: Nitimur in vetitum ("Năzuim la ceea ce este interzis"); JGB 227, KSA 5, 162, 30; GM III 9, KSA 5, 357, 14; EH* Prefaţă 3; *KSA 11, 32 [8], 402, 26-27; KGW IX 2, 13, 42; 14, 13; citatul din Ovidiu l-a subliniat N în F. Galiani, Lettres à Madame d'Épinay, Voltaire, Diderot, Grimm etc., E. Asse, Paris, 1882, II, p. 222, BN: "On ne connaît pas les hommes: Nitimur in vetitum. Plus une chose est difficile, pénible, coûteuse, plus les hommes l'aiment, s'y attachent, en raffolent. (apud G. Campioni, NS, 24, 1995, 403) N.T.: 21:* Cu... odată] *cf. Za II, 100, 28-29; KSA 11, 41 [9], 683-684; 32 [8], 402, 23 N.T.: 25-27*] *cf. KSA 11, 32 [8], 401, 19-20 28:* "Nimic... e-ngăduit"] *cf. GM III 24 (şi Za I, 61, 15; KSA 11, 31 [51], 384, 28-29; 32 [8], 403, 19-21, n.t.) N.T.: 28-30:* În... asta!] *cf. KSA 11, 32 [8], 403, 14-16 N.T.: 31-33*] *cf. KSA 11, 25 [101], 37, 1-14; 29 [1], 335, 12-13; 31 [49], 383, 1-2; 32 [8], 403, 9-10; JGB 180 34-35:* Prea... obraz.] *cf. KSA 11, 25 [5]:* "Cel ce se ţine prea aproape pe urmele adevărului, călcându-l pe călcâie, riscă să i se spargă capul." proverb englez *cf. şi KSA 11, 29 [1], 333, 7-8; 32 [8], 402, 20-21 N.T.: 35-36:* Uneori... adevărul.] *cf. KSA 11, 29 [1], 334, 32-33; 335, 20-21; 31 [48], 382, 14-15; 32 [8], 402, 33-34 N.T.: 37:* Prea... nimic.] *cf. JGB 80; KSA 11, 32 [8], 401, 28-29 N.T.:* **258** *38*-**259** *2*] *cf. KSA 11, 32 [8], 401, 31-32 N.T.:* **259** *5-6*] *cf. KSA 11, 32 [8], 401, 21-22 N.T.: 10-11*] *cf. KSA 11, 32 [8], 403, 30-31 N.T.: 9-10*] *cf. KSA 11, 32 [8], 402, 1-2 N.T.: 12:* zadarnic!] *cf. GM III 28 N.T.: 17-22*] *cf. KSA 11, 25 [18]; 28 [9], 301, 12-18 (vol. 1, 151, 5-11); [22], 308, 1-6 (vol. 1, 156, 13-18); 29 [1], 333, 13-14; 31 [44], 380, 12-13; 32 [8], 402, 18-19 – reminiscenţe din Galton, op. cit., 61 (apud. M.-L. Haase, art. cit., NS, 18, 1989, 638) N.T.: 20-21:* Păzeşte-te... amăgiri!] *cf. Za IV, 236, 20-21 N.T.: 23-24*] *cf. KSA 11, 32 [8], 401, 23-24*

La nămiază. *Cf. KSA 11, 30 [9]:* În viaţă mort, în fericire-ngropat, – cine astfel – – – de câte ori mai trebuie să-nvie? *[cf. KSA 11, 31 [39], 375, 31-32; 32 [9],*

406, 13-15; KSA 13, 20 [33. 96]; DD Printre păsări de pradă, *n.t.]* / O, fericire, ajunsam eu însumi prin ură şi iubire la suprafaţa mea: prea-ndelung atârnat-am într-un aer greu de ură şi iubire: aerul greu mă-mpingea şi mişca aidoma unei mingi / Senin ca unul care-şi gustă dinainte moartea. *[cf. DD* Apune soarele*]* / Nu cumva lumea tocmai se opreşte? Cum mă strânge liniştea aceasta cu ramuri şi frunze întunecate, / Vrei să cânţi, o suflete-al meu? Dar acesta-i ceasul în care nici un păstor nu mai zice din fluier. Doarme nămiaza pe câmpuri. / mâhnirea de aur a tuturor care-au gustat prea multe lucruri bune. / Câtă vreme dormit-am pe săturate? Cu cât mai multă vrememi trebuie-acum să mă dezmeticesc de tot? *31 [36]:* – nu cumva lumea tocmai se opreşte? Cum mă strânge liniştea aceasta cu ineluşe cumplite! *31 [43]:* nic măcar nu simţi că visezi: o, în felul acesta eşti încă departe de deplina dezmeticire! *[cf. KSA 11, 32 [9], 406, 3-4, n.t.]* *Vs (Z II 9):* Pentru cel ce doarme la nămiază / "Din fericire – cât de puţin îi trebuie fericirii!" cu ce-nţelepciune se şi cred unii prevăzători. Dar asta sufletul meu o ştie mai bine acum. / Chiar lucrul cel mai mic, cel mai şoptit, cel mai uşor, o adiere, o fulgerare, o clipită – i a t ă d i n c e se-nfiripă-n primul rând soiul celei mai bune fericiri. / Şi dacă rostit-am blesteme odată asupra prietenilor mei, fiindcă mi-au scurtat fericirea şi, brusc, ce-i veşnic în mine – o, cât de nebuneşte blestematu-i-a Zarathustra atuncea tocmai pe cei mai buni prieteni ai lui! / Ei, fără-ndoială, aduceau în primul rând fericire fericirii m e l e ! Asemenea veşnicie trebuie să ţină puţin: tocmai aşa o voieşte soiul s ă u , cel mai bun soi! Aceasta însă eu o numesc – veşnicia imediată! / O, câte nu mi-au fost dăruite-ntotdeauna prin cele mai mici daruri! O, ce picur vechi şi uitat de fericire şi de vin dumnezeiesc nu sorbit-am pân-acum! / Dintr-un pahar tulbure, între pânze cenuşii de păianjen, prin pivniţe negre şi negre restrişti – rămas şi pregătit, păstrat şi ţinut anume pentru mine! / Acum dormit-am pe săturate – câtă vreme? O-ntreagă veşnicie! / Haide-odată! Hai, bătrână inimă! Dup-asemenea somn pe săturate, de câtă vreme ai nevoie acum – să te dezmeticeşti de tot? / Mult rămas-a încă din zi; încă nu l-am găsit pe cel ce l-am căutat. Haideţi! Hai! Picioare bătrâne! O bună bucată de drum şi de colindat rămasu-v-a încă pusă deoparte! *N.T.:* **260** *9-11:* Atuncea... doarmă.] *cf. Za III, 216, 13-17* *14:* un... altul.] *cf. Luca 10, 42 (şi: Za IV, 268, 5; KSA 9, 12 [42], n.t.)* *N.T.: 18* (dar şi **261** *14. 30.* **262** *2-3*)] *cf. Emerson, Versuche, 391: "Există zile ‹...› în care lumea ajunge la desăvârşire ‹...›. Ziua nesfârşit de lungă se odihneşte dormind pe-ntinsele coline şi vastele câmpuri calde."; cf. N către C. v. Gersdorff, 7 aprilie 1866:* ‹...› asemănător acelor frumoase zile de vară care se tolănesc cât sunt de late, în tihnă, peste coline, aşa cum splendid le descrie Emerson: atunci se desăvârşeşte natura, după cum zice el ‹...›. *cf. Za I, 64, 19; Za IV, 304, 30; 306, 16* **260** *26*] *cf. KSA 11, 31 [40]:* – fericit şi ostenit, aidoma oricărui creator în ziua a şaptea *cf. Facerea 2, 3* *N.T.:* **261** *10:* Vrei... meu?] *cf. Za III, 245, 14; 250, 10; 250, 27-33; 260, 10; GT, vol. 2, 13, 22-23* *N.T.: 11-13:* Dar... câmpuri.] *cf. WS 308 (vol. 3); KSA 13, 16 [18]:* ‹Există› gânditori de dimineaţă, există gânditori de după-amiază, există păsări de noapte. A nu se uita cea mai nobilă species*: c e i d e l a a m i a z ă , – aceia în care doarme

În lat. în text (n.t.)

constant marele Pan. Atunci toată lumina cade vertical... *35*] *cf. KSA 11, 31 [49]:* – ziua se stinge, e vremea, şi încă binişor trecută, ca să pornim la drum *(cf. Za II, 128, 11 şi nota N.T.: 28-29:* După... tot?] *cf. KSA 10, 17 [10], 536, 13-15; 22 [1], 618, 21 N.T.:* **262** *3:* O... aur!"] *cf. Za I, 71, 4-8 N.T.: 8 sq.:* "O... mea,] *cf. Za III, 158, 2 sq.*

Cuvântul de întâmpinare. *Vs (Z II 8):* "Nu face să trăieşti" – aşa strigat-au multe suflete-obosite. "La ce bun! La ce bun?" sunat-au toate-ntrebările lor: "Zadarnic! Zadarnic!" venitu-le-a răspuns înapoi de pe toate colinele. / Micşoratu-s-a omul, numai zarva crescu, iar gloata grăi: "Sosit-a, iată, vremea m e a " – acum, cei mai buni săturatu-s-au de lucrările lor. / Tocmai celor mai buni secatule-au toate izvoarele, prăfuite şi-n zăpuşeală zăceau marile suflete *[cf. N.T. la Za II, 131, 12-14, n.t.]*, piaţa era plină de miasme: – atunci fugi nădejdea – la tine, o Zarathustra, la tine! / Cum! Oare Zarathustra nu trăieşte? astfel zisu-şi-au în sine mulţi, şi multe priviri îndreptatu-s-au către munţii tăi. / De ce nu vine? aşa-ntrebat-au mulţi cu zi, cu noapte. De ce rămâne-nghiţit ca-n pântecele chitului? Sau să venim cumva noi la el? *cf. KSA 11, 31 [62]:* C i n a c e a d e t a i n ă . / Aşa grăit-a regele şi toţi se iviră-n faţa lui Zarathustra, arătându-şi iarăşi respectul* pentru el; Zarathustra însă clătină din cap şi li se-mpotrivi cu mâna. / "Bine-aţi venit aici! grăi către oaspeţii săi. Din nou vă spun bine-aţi venit, năstruşnicilor! Chiar şi lighioaiele mele vă salută, pline de onoare şi teamă**: căci niciodată n-au mai văzut nişte oaspeţi aşa de înalţi! / Totuşi reprezentaţi pentru mine o primejdie nu mică – aşa-mi şoptesc la ureche lighioaiele mele. "Fereşte-te de aceşti deznădăjduiţi!" îmi grăieşte şarpele de la sân; – puneţi pe seama iubirii lor pentru mine această prudenţă timidă! / Despre cei ce se-neacă îmi grăieşte tainic şarpele meu: marea îi trage la fund – atunci ar vrea să se-agaţe bucuros de un înotător puternic. / Şi-adevăr grăiesc vouă, aşa de orbeşte şi sălbatec se cramponează cu mâinile şi picioarele cei ce se-neacă de un salvator şi un binefăcător, încât îl trag cu ei în adâncul lor pe cel mai puternic. Sunteţi voi – asemenea oameni care se-neacă? / Vă-ntind, iată, degetul mic. Vai mie! Ce veţi mai lua şi acapara acum de la mine?" – / Aşa grăit-a Zarathustra şi râse plin de răutate şi dragoste, în timp ce mângâia cu mâna gâtul vulturului său: căci a c e s t a stătea lângă el, zbârlit şi de parcă trebuia să-l apere pe Zarathustra de vizitatorii săi. După aceea însă-i dădu regelui din dreapta mâna, ca acesta să i-o sărute, şi-ncepu din nou, şi mai inimos ca nainte: – – – *Vs:* Vă plângeţi: dar ar trebui mai degrabă să fi suferit şi totuşi să vă ţineţi bine. / Poate noduroşi şi strâmbaţi, dar cum – – – / Vă cinstesc în dispreţul şi-n datul vostru la o parte şi pentru că n-aţi învăţat să trăiţi cumpătat: cinstesc şi mai mult la voi faptul că ştiţi să iubiţi acolo unde dispreţuiţi. / Căci aceasta dovedeşte soiul superior: îndrăgostitul trebuie să dispreţuiască, întrucât îndrăgostitul vrea să creeze: mai ales cel ce vrea să creeze mai presus de sine însuşi. *[cf. Za I, 62, 1-9, n.t.]* / Depăşit-aţi multe, dar nu îndeajuns: voi vreţi să boliţi şi-n zile prielnice sănătăţii. *Cf. KSA 11, 32 [2]:* El

---

*Ehrfurcht

**Ehre und *[...]* Furcht

grăit-a-n numele nostru al tuturora, tu ne-ai mântuit de scârbă – aceasta-i una dintre cele mai rele boli ale acestor vremuri rele / Zarathustra: ce dar adusu-mi-aţi – s-ar putea să nu ştiţi nici voi c e e a c e tocmai dăruitu-mi-aţi! *În Z II 10 se află o altă versiune foarte cuprinzătoare a "Cuvântului de întâmpinare", în care apar multe motive din capitolele ce urmează (îndeosebi* Despre omul superior*), fără variante în ceea ce priveşte conţinutul. Cele două capitole:* Cuvântul de întâmpinare *şi* Cina cea de taină *au fost separate de N abia în Dm, până atunci formau, sub titlul* Cina cea de taină, *un singur capitol. N.T.:* **263** *5-27:* auzi... s u p e r i o r –:] *cf. Za IV, 228, 30-229, 15 (şi nota); cf. şi supra, 365-366 N.T.:* **264** *6-8*] *cf. KSA 11, 25 [91], excerpt din Astolphe de Custine, Le monde comme il est, 2 vol., Paris, 1835, vol. 2, 281 sq.; cf. şi 28 [9], 301, 9-11 (vol. 1, 151, 2-4); 31 [48], 382, 12-13 N.T.:* **264** *36-* **265** *5*] *cf. Émile Montégut, Poètes et artistes de l'Italie, Paris 1881, 359 sq.: "C'est à la ville Pamphilly que je me suis rendu compte la première fois de la beauté qui est particulière aux pins de la campagne romaine. C'est le plus aristocratique de tous les arbres: il se suffit à lui-même, il n'a pas besoin de voisins, la solitude, loin de nuire à sa beauté, le déploie au contraire dans tous son faste. ‹...› Le pin est une harmonie à lui tout seul; il fait bouquet d'arbres à lui tout seul: deux pins bien placés et bien espacés suffisent pour constituer un paysage." ["În oraşul Pamphilly mi-am dat seama prima oară de frumuseţea specifică pinilor din câmpia romană. Este cel mai aristocrat dintre toţi arborii: îşi ajunge sieşi, n-are nevoie de vecini, singurătatea, departe de a-i dăuna frumuseţii sale, îl etalează, dimpotrivă, în toată măreţia lui. ‹...› Pinul îşi este singur o armonie; îşi face singur pâlc de arbori: doi pini bine plasaţi şi bine spaţiaţi sunt îndeajuns ca să constituie un peisaj."]; cf. Za I, 40, 5-10 (şi nota); KSA 10, 17 [67]; 22 [1], 612, 5-7 N.T.:* **265** *17-18:* Nu... zadarnic:] *cf. Za II, 131, 2-7 (şi nota) 20:* înghiţitu-l-a singurătatea?] *cf. Za III, 172, 17-18 (şi: Za IV, 290, 5-7; Iona 2, 1; Matei 12, 40, n.t.) 21-23*] *cf. Matei 27, 52-53 (şi: Za II, 110, 23; Za IV, 270, 21, n.t.) N.T.: 24-26*] *cf. Za IV, 228, 25-28 N.T.:* **266** *3-4:* nemţeşte şi limpede] *cf. Ludwig Tobler, Die fremden Wörter in der deutschen Sprache, în: Öffentliche Vorträge gehalten in der Schweiz, Basel, 1872, BN, 14: "‹...› dar se punea problema să se dea, cu orice preţ, fiecărui cuvânt străin cel puţin o tentă superficială sau o aparenţă de l i m b ă g e r m a n ă * şi l i m p e z i m e **, cuvinte care, amândouă, exprimă acelaşi lucru chiar de la origine: inteligibilitate p o p u l a r ă ."; cf. R. Wagner, Was ist deutsch? în: Bayreuther Blätter, Partea a doua, febr. 1878, 30: "Cuvântul 'deutsch' se regăseşte în verbul 'deuten' [=a explica, a tălmăci, n.t.]: 'deutsch' este, aşadar, ceea ce-i limpede pentru noi ‹...›."; Kluge-Mitzka, Etymologisches Wörterbuch, Berlin, 1963, p. 128-129, menţionează că c e l e d o u ă c u v i n t e p r o v i n d i n a c e e a ş i r ă d ă c i n ă , c a r e î n s e a m n ă "p o p o r ", iar 'deuten' vrea să spună "a dezvălui poporului", în timp ce 'deutsch' desemnează de la început limba vulgară în opoziţie cu latina. N.T.: 20-22*] *cf. Za II, 79, 20-21; Za IV, 233, 21-22 N.T.: 23-24:*

**D e u t s c h*
***D e u t l i c h k e i t*

V-apasă... voastre.] *cf. Za III, 185, 26-28 N.T.: 28-30*] *cf. Za I, 39, 26-27 (şi nota); cf. şi FWS 26 N.T.:* **267** *3:* Nu! Nu! De trei ori nu!] *cf. Za IV, 230 şi nota N.T.: 6:* sunt... suflet] *cf. Za I, 30, 27 (şi nota) N.T.: 6:* nişte lei râzând] *cf. Za III, 188, 7-8 (şi nota) N.T.: 8-9*] *cf. Za IV, 310, 15 15-17*] *cf. Za III, 155, 14-19 N.T.: 18-19*] *cf. Za II, 137, 22-25*

Cina cea de taină. **268** *5-6*] *cf. Za IV, 260, 14 (şi nota) N:T.: 10-12*] *cf. Za IV, 251, 8-9 N.T.: 19:* băutor de apă] *cf. KSA 11, 28 [42] (vol. 1, 161):* Lui Hafiz / Întrebarea unui băutor de apă ***268*** *5-6:* nu... omul] *cf. Matei 4, 4 N.T.: 29-31:* ci... salvie] *cf. Ieşirea 12, 1-8; Za III, 184, 11-12; Za IV, 283, 10 sq. (vol. 1, 89, 1 sq.) N.T.:* **269** *1-2:* nici... ghicitori.] *cf. Za IV, 249, 1-2 (şi notele); 289, 1-2 3-5*] *cf. KSA 11, 30 [7]:* Cine vrea să mănânce cu mine trebuie să pună şi mâna; aici sunt miei de junghiat şi foc de aprins / ca vânatul în pădure / poetul ne va cânta *10-11:* Fireşte... simplă!] *cf. Za I, 48, 2-3 N.T.: 11:* Şi... cerşetori.] *cf. Za II, 86, 9; M 185 N.T.: 13:* zdrobeşte-ţi grăunţele] *cf. Za IV, 248, 8-9; 255, 22 25-26*] *cf. KSA 11, 31 [40]:* – ceea ce mă miră cel mai mult la un înţelept este când acesta-i cuminte. *cf. Za IV, 233, 4-5 N.T.: 27-28:* ci... I-HA.] *cf. Za IV, 233, 9-10; 294, 13;* Trezirea 2; *297, 4 N.T.: 28-29;* Acesta... taină".] *cf. inter alia Matei 26, 20-29*

Despre omul superior. *Cf. în KSA 11, următoarele schiţe de titluri pentru o plănuită lucrare (înainte de Za IV) despre "oamenii superiori": 26 [270]:* Către oamenii superiori / Chemările heraldice ale unui pustnic / De / Friedrich Nietzsche *(similar 29 [5]; 26 [318]:* Omul superior / Despre filozofi / Despre mânătorii de turme / Despre cucernici / Despre virtuoşi / Despre artişti / Critica omului superior *cu privire la conceptul de om superior, cf. KSA 11, 29 [8]:* Plan. Caut şi chem oameni cărora să le pot împărtăşi acest gând *[al veşnicei reîntoarceri a identicului]*, fără ca ei să piară din pricina asta. / Conceptul de om superior: cel ce pătimeşte pentru om *(cf. KSA 13, 20 [123] (vol. 1, 191), n.t.]*, şi nu numai pentru sine, cel ce nu poate altfel decât să creeze în sine măcar "omul" / – împotriva oricărei egoiste dări la o parte şi visări a misticilor. / – împotriva "aranjaţilor". / – noi, rataţii! Tipul suprem! a ne mântui pe noi înseamnă a mântui "omul însuşi": iată "egoismul" nostru! *cf. şi KSA 11, 32 [2]:* tu predici să creştem o nouă nobilime / tu predici să-ntemeiem colonii şi să dispreţuim politica internaţională de băcan / ţie-ţi pasă de soarta omului / tu duci morala dincolo de ea însăşi (depăşirea omului, nu numai "bine şi rău", conştiinţa păcatului) / Cuvântarea lui Zarathustra despre omul superior / trebuie să descoperiţi avantajele acestor vremuri rele.

1. **270** *3-15*] *cf. Za I* Precuvântare *N.T.: 5:* Şi... unuia.] *cf. subtitlul de la Za; Za IV, 21-22*

2. *N.T.: 21*] *cf. Matei, 27, 52-53; Za II, 110, 23 şi nota N.T.: 21-22*] *cf. Za I, 75, 23-33 (şi nota) N.T.:* **271** *1-2:* Abia... omenesc.] *cf. Horatius, Ars. poet. 139: "Parturient montes, nascitur ridiculus mus" (="Se vor screme-n dureri munţii şi se va naşte un şoarece ridicol") 2-3:* Murit-a... trăiască.] *cf. Za I, 75, 31-32*

3. *N.T.: 7:* Mie... inimă] *cf. KSA 11, 25 [180]:* Conceptul meu de "sacrificare".

Nu-mi place această ipocrizie! Fireşte, ca să impun ce-mi stă pe inimă, azvârl multe: chiar unele care îmi "stau şi ele pe inimă"! Dar principalul e-ntotdeauna: această azvârlire e doar u r m a r e , consecinţă secundară – principalul este că mie-mi stă pe inimă ceva mai mult decât t o a t e celelalte. *cf. şi KSA 11, 25 [194]:* Andrea Doria – u n s i n g u r l u c r u îi stă pe inimă, acestuia-i sacrifică p e t o a t e celelalte. ‹...› *excerpt din Montégut, op. cit., 353-358 10-13*] *cf. Za I* Precuvântare 15, *7-12*

4. *N.T.: 11-13*] *cf. Za IV, 251, 19-20 N.T.: 8-9*] *cf. Za IV, 283, 1-3*

5. *N.T.:* **326** *2-4*] *cf. Za II, 139, 23-25 şi nota; KSA 11, 28 [20], 306, 6-8 (vol. 1, 154, 20-22); 32 [4], 400, 8-10 (v. şi supra, 37-4); N.T.: 14-15*] *cf. ZA III, 192, 3-5; 209, 1-6; JGB 295, KSA 5, 239, 1-13 N.T.: 16*] *cf. Za IV, 250, 2-275 16-17*] *cf. Matei 8, 17; Isaia 53, 4-5; Ioan 1, 29 19-21*] Adevărurile mele sunt gingaşe şi pentru degete gingaşe: de ele nu trebuie să te-agăţi cu copite de oaie. Nu orice vorbă e potrivită-n orice gură. (Aceasta spre folosul tuturor celor betegi la gură şi copite!) *Vs (cf. KSA 11, 25 [265. 298], n.t.)*

6. *N.T.: 250, 25-27:* Nu!... nu!] *cf. Za IV, 230, 1 (şi nota) 28-30:* Numai... fulger!] *cf. Za I, 40, 5-10 (şi nota) 30:* destul... fulger!] *din* supraomul. D e s t u l d e n a l t p e n t r u f u l g e r ! – – *Vs 31-32*] – şi cu toate că mintea şi dorinţa mea ţinteşte ceea ce-i puţin şi ce dăinuie mult: astăzi nu vreau să trec cu vederea chiorâş peste micile şi scurtele frumuseţi. *Vs; cf. KSA 11, 31 [51]:* P o e ţ i – mintea şi dorul meu ţinteşte ceea ce-i puţin şi dăinuie mult: cât vă dispreţuiesc micile şi scurtele frumuseţi! *N.T.:* **273** *1-3*] *cf. KSA 13, 20 [123] (vol. 1, 191)*

7. *N.T.: 5-6*] *cf. KSA 9, 11 [224]:* Am făcut fulgerul inofensiv: trebuie să fim inventivi ca să-l facem f o l o s i t o r, să-l punem la treabă. *cf. Emerson, Die Führung des Lebens, 47 7-8*] *cf. Za III, 219, 13-14 (şi nota) 10-12*] *cf. KSA 11, 31 [38]:* – voiai să le fii lumină, dar le-ai lut vederea. Chiar soarele tău le-a scos ochii. *(cf. KSA 13, 20 [23] – vol. 1, 178 –, n.t.)*

8. *N.T.: 14-17*] *cf. Za IV, 241, 14-15; 242. 28 sq. N.T.: 18-20*] *cf. Matei 23, 27; Za III, 181, 18 (şi nota) N.T.: 23:* Această... gloatei?] *cf. Za IV, 373, 28-29; 278, 22*

9. *N.T.: 28-29:* Căci... gloatei.] *cf. Za IV, 273, 23; 278, 22 N.T.:* **274** *1-2*] *cf. KSA 11, 32[9], 404, 29-30 (v. supra, 370) N.T.: 7-12*] *cf. SE 6, vol. 2, 261 sq. N.T.: 7-10*] *cf. KSA 11, 32 [9], 405, 6-8 (v. supra, 370) N.T.: 11*] *cf. KSA 11, 32 [9], 405, 11 (v. supra, 370) N.T.: 12:* Cel... adevărul.] *cf. Za IV, 282, 2-5; KSA 10, 1 [20]; 7 [110]; 23 [6]*

11. *N.T.: 22-23:* Cine-i... vostru?] *cf. Luca 10, 29 N.T.: 282, 2-5:* tocmai... "fiindcă".] *cf. KSA 10, 7 [271]* **274**, *31-***275** *2*] *cf. KSA 11, 31 [37]:* – virtutea ta e prevederea celor ce poartă sarcina: tu îţi ocroteşti şi cruţi sfântul rod şi viitor. *N.T.:* **275** *3*] *cf. Za III, 155, 26-27*

12. *7-8. 13-14*] *cf. KSA 11, 26 [265]:* NB. Despre zbieretele născătoarei din pricina întregii necurăţii. Sărbătoare a curăţiei necesară pentru cele mai mari spirite! *cf. Lev. 12, 2 (şi GM II 19, n.t.) N.T.: 8-9*] *cf. Za II, 83, 22-23; GD* Ce le

datorez eu bătrânilor 4

13. *N.T.: 16-24*] *cf. Za I, 52, 26-27* *N.T.: 20-21:* Însă... născut!] *cf. Marcu 9, 35* *N.T.: 20:* întâi născut] *cf. Facerea 4, 4; Za III, 191, 15-16 (şi nota)* *N.T.: 31:* jivina lăuntrică] *cf. Za IV, 286, 23*

14. **276** *4-6*] *cf. KSA 11, 27 [52]:* Un tigru care face o săritură stângace se ruşinează de el însuşi. *(reminiscență din Byron, apud. G. Campioni, NS, 25, 1996, p. 415, n.t.)* *N.T.: 6-9*] *cf. Za III, 191, 15-16 (şi nota)* *N.T.: 7:* ce-are-a face!] *cf. Za IV, 276, 16; 279, 5; 294, 18; 302, 9; 310, 13* *10-12*] *cf. KSA 11, 31 [13]:* Dacă ceva nu-mi izbuteşte: sunt pentru asta neizbutit? Şi dacă nu izbutesc eu însumi, ce contez eu? Este omul pentru asta neizbutit? / Aceasta-i boală şi febră.

15. *N.T.: 14-22*] *cf. Za IV, 246, 34-35* *N.T.: 14 sq.*] *cf. KSA 11, 29 [8], 339, 5-7 (v. şi supra, 96, 5-8:* noi... nostru!*); cf. şi KSA 11, 26 [3. 75. 425]* *N.T.: 16:* ce are-a face!] *cf. Za IV, 276, 7 (şi nota)* *N.T.: 16-17. 23-24*] *cf. Za IV, 279, 6-11; 294, 16-17* *N.T.: 27-28:* Înconjurați-vă... desăvârşite!] *cf. KSA 11, 35 [76], 544, 34*

16. *N.T.:* **277** *2-8*] *cf. KSA 11, 25 [156]; [259], 79, 16-19* *3:* "Vai... acum!"] *cf. KSA 11, 25 [150]:* Luc. 6, 25 blestemul asupra celor ce r â d – *N.T.: 4-5*] *cf. Za I, 70, 26-27* *N.T.: 6-13*] *cf. JGB 269, KSA 5, 225* *7-8:* Ci... nouă.] *cf. Matei 8, 12* *N.T.: 14-18*] *cf. Za IV, 278, 9-10; JGB 154* *N.T.: 18-19:* Cum... oameni?] *cf. Tibullus, Elegiae 1, 5, 42*

17. *N.T.: 21*] *cf. KSA 13, 20 [7] (vol. 1, 165, 1-2)* *N.T.: 24-25*] *cf. Za I, 12, 11 (şi nota)* *N.T.: 26-27:* Şi-adevăr... stâlp;] *cf. Za IV, 282, 21-25; DD* Un biet nebun! Un biet poet! *(vol. 1, 102, 1-5)* *N.T.: 28-29:* Şi... glod] *cf. Za III, 169, 12* *N.T.: 29:* dănțuieşte... măturată.] *cf. FWS 13; Za IV, 278, 29-30* *N.T.: 30-31*] *cf. Za IV* Despre omul superior 19. 20*; GT* Încercare de autocritică 7 *(vol. 2, 18, 11-12); FWS 28* *N.T.: 30:* Sus inimile] *cf. Introitus la Praefatio la canon missae (partea principală a misalului catolic): "sursum corda!" (="Sus inimile!"); în liturghia evanghelică: "Erhebt eure Herzen!" (="Sus inimile!"); iar în Liturghia Sfântului Ioan Gură de Aur şi a Sfântului Vasile cel Mare oficiate în bisericile ortodoxe din România: "Sus să avem inimile!"; cf. Za IV, 278, 12; 279, 7*

18. *N.T.:* **278** *2-10*] *cf. GT* Încercare de autocritică 7 *(vol. 2, 18, 13-21)* *2-4*] *că N a avut în vedere aici autoîncoronarea lui Napoleon (1804) este confirmat de KSA 10, 22 [5]:* un astfel de om a trebuit întotdeauna să-şi pună singur coroana – întotdeauna i-a socotit pe preoți prea laşi *pentru H. Weichelt (op. cit., 262, n.t.), cununa de trandafiri a lui Zarathustra este replica la cununa de spini a lui Isus (Matei 27, 29). KSA 11, 31 [64] conține toate motivele din ultimele capitole din Za IV* *N.T.: 2-3:* coroană-cunună de trandafiri] *cf. şi Matei 3, 11; Ioan 19, 2.5; Za IV, 279, 9-10* *N.T.: 22:* , eu... râsetele.] *cf. Za IV, 279, 10* *N.T.: 9-10:* nu un nerăbdător... *parte;] cf. Za IV, 277, 14-17; JGB 154*

19. *N.T.: 12-13*] *cf. GT* Încercare de autocritică 7 *(vol. 2, 18)* *N.T.: 12:* Sus inimile] *cf. Za IV, 277 30 (şi nota)* *N.T.: 18:* şi... bune,] *cf. KSA 11, 26 [240]* *N.T.: 22:* Această... gloatei.] *cf. Za IV, 273, 23 (şi nota)*

20. *N.T.: 24-25*] *cf. FWP* M i s t r a l u l u i *N.T.: 12:* lăudat... pajişti!] *cf. Za IV, 277, 28-29 (şi nota)* *N.T.:* **279** *5:* Ce are-a face] *cf. Za IV, 276, 7 (şi nota)*

N.T.: 6-11] *cf. Za IV, 276, 16-24; 294, 16-17* *N.T.: 7:* Sus inimile,] *cf. Za IV, 277, 30 (şi nota)* *N.T.: 9-10:* coroană-cunună de trandafiri] *cf. Za IV, 278, 2-3 (şi nota)* *N.T.: 10:* Râsul eu sfinţitu-l-am;] *cf. Za IV, 278, 3-4* *N.T.: 9-10*] *cf. Za I* Precuvântare *7 (vol. 2, 18, 22-24)*

Cântecul tristeţii. *Vs:* Era târziu după-amiază, ospăţul îndreptându-se către sfârşit, când Zarathustra se ridică şi-i agrăi pe oaspeţi: Lăsaţi-mă, prieteni, puţin afară, vreau s-aduc un braţ de trandafiri: dar nu vă dezvălui de unde mi-au sosit chiar azi. / Dar nici nu plecă bine Zarathustra din mijlocul mesenilor, că bătrânul mag şi privi şiret în juru-i şi pofti harfa. E-afară, grăi – – –

1. *N.T.:* **280**] *cf. Za IV, 278, 24-25; 294, 3-8; 295, 20-21* *N.T.: 11-12:* Dar... el,] *cf. Za IV, 295, 20-21*

2. *21-22:* întristatul... potrivnic] *cf. 1 Petru 5, 8* *N.T.:* **281** *15* Ziua se stinge] *cf. KSA 11, 45 [7] (vol. 1, 173); 29 [1], 336, 9; 31 [49], 383, 18 (v. şi supra, 379, 2)* *N.T.: 18-19*] *cf. Za IV, 289, 6-10*

3. Cântecul tristeţii *a luat naştere ca poezie în toamna lui 1884. În Z II 5 se găsesc două preliminare fragmentare ale acestuia, primul, cu titlul* Răutate solară *(KSA 11, 28 [3]; n.t.: vol. 1, 148-149), corespunde aproximativ rândurilor 281, 20-282, 19, al doilea, cu titlul* Oi *(28 [14]; n.t.: vol. 1, 153), rândurilor 283, 1-16. În Z II 6, următoarele variante la titlu:* Răutate solară // Un biet poet // Pocăitul spiritului *cf. KSA 11, 31 [31]; DD* Un biet nebun! Un biet poet! *21*] *cf. KSA 7, 37 [1]; Paul Fleming, Geist- und weltliche poëmata, Jena, 1651, 580, citat în Jacob şi Wilhelm Grimm, Deutsches Wörterbuch, vol. 1, Leipzig, 1854, s. v. "abhellen" (un verb greu de tradus în l. rom.: "a de-lumina", după modele ca: a decabla, a demagnetiza, a deparazita etc.; am preferat perifraza: "a stoarce de lumini", n.t.)* *N.T.: 22-24*] *cf. Za II, 142, 15; Za IV, 303, 23* *N.T.: 27 sq.*] *cf. DD* Apune soarele *N.T.:* **282** *2-5*] *cf. Za IV, 274, 12; KSA 11, 26 [152]* *N.T.: 21-25*] *cf. Za IV, 277, 26-27* *N.T.: 28-29*] *cf. KSA 11, 25 [92], excerpt din Custine, op. cit., vol. 2, 275 sq.; cf. şi JGB 131* *N.T.: 31*] *cf. Za II, 100, 24* *N.T.:* **283** *1-16*] *cf. GM I 13, KSA 5, 278, 31-279, 9* *N.T.: 1-3*] *cf. Za IV, 272, 8-9* *8-10*] *cf. KSA 11, 25 [4]:* "Drept se năpustesc vulturii" Saga lui Olaf Haraldsson *(excerpt din Strinnholm, Die Wikingszüge, II, 270; cf. şi KSA 12, 2 [20], n.t.)* *N.T.: 10 sq.*] *cf. Za III, 184, 11-12; Za IV, 268, 29-30*

Despre ştiinţă. *N.T.:* **285** *14-15:* din... ademenitor] *din* tu eşti cu două, cu trei, cu patru şi cu cinci înţelesuri *Dm* **286** *23:* "jivina lăuntrică".] *cf. Za IV, 275, 31* *NT* **287** *1-2*] *cf. Za II, 151, 24-26; Za III, 201, 13 sq.; KSA 11, 25 [428, 429]* **287***:* îşi iubeşte vrăjmaşii] *după porunca lui Isus (cf. Matei 5, 44, n.t.)* *N.T.: 18-23*] *cf. KSA 11, 25 [15]:* Cu vrăjmăşiile nu mi-am făcut niciodată griji prea multă vreme. Ce-i drept, pe moment, mai cu seamă sub impresia unui cer acoperit, aş putea ucide cu uşurinţă pe cineva – uneori m-am şi mirat că n-am făcut-o încă. Dar prea curând eu râd din nou, de parcă un vrăjmaş ar avea foarte mult de dres la mine. În afară de asta, sunt convins, din ultimă raţiune, că am de mulţumit mai mult sentimentelor mele stimulate pe cale ostilă decât celor prieteneşti. *cf. KSA 13, 20 [158. 159] (vol. 1, 195-196)* *N.T.: 24-25*] *cf. Za IV* Cântecul tristeţii 1*; 294, 3-8; 295, 19-21*

Între fiicele pustiului. *N.T.: cf. DD* Între fiicele pustiului

1. **288** *3-4*] *cf. Luca 24, 29:* "Rămâi cu noi că este spre seară şi s-a plecat ziua." *13-14*] *cf. Za III, 158, 31-32 N.T.: 18-20*] *cf. Za IV, 295, 3-5 N.T.:* **298** *1-2:* nişte... mesei] *cf. Za IV, 249, 1-3 (şi nota infrapaginală); 269, 1-2 N.T.: 6-10*] *cf. Za IV, 281, 18-19*

2. *N.T.: cf. KSA 11, 28 [4] (vol. 1, 149) "Psalmul pentru după masă" al călătorului / umbrei a luat naştere şi el ca poezie de sine stătătoare în toamna lui 1884. Ca subtitlu se găseşte în Z II 6:* Un psalm *– şters – apoi:* O prefaţă. *Probabil, N avea de gând să aşeze poezia ca prefaţă la plănuita sa culegere de poezii; cf. comentariul la fragmentele poetice din KSA 11.* Între fiicele pustiului *a devenit, de asemenea, – cu modificări mai ales în partea finală – un ditiramb dionisiac. 17*] *cf. Shakespeare, Visul unei nopţi de vară, V, 1 N.T.: 23:* un european, subt palmieri] *cf. Goethe, Afinităţile elective, II, 7: "‹...› E nevoie de o viaţă împestriţată şi zgomotoasă pentru ca omul să sufere în jurul său maimuţe, papagali şi negri." / Uneori, când mă cuprindea o poftă şi o curiozitate pentru aceste lucruri bizare, am invidiat pe călătorul care vede astfel de minuni în relaţiile lor vii, de fiecare zi, cu atâtea alte minuni. Dar şi el devine alt om. Nimeni nu se plimbă nepedepsit sub palmieri, şi felul de a gândi se schimbă cu siguranţă într-o ţară unde elefanţii şi tigrii sunt la ei acasă. (Goethe, Opere, 5, Ed. Univers, Bucureşti, 1987, p. 382; trad. Eugen Filotti)* **290** *5-8*] *cf. Iona 2, 1 (şi Matei 12, 40; Za III, 172, 17-18; Za IV, 265, 20, n.t.) N.T.: 18-26*] *cf. Za IV, 297, 25-26 N.T.:* **291** *2:* Dudu] *cf. Byron, Don Juan, Cântul al VI-lea* Suleika] *cf. Goethe, Divanul occidental-oriental N.T.: 11*] *cf. Za II, 131, 9 N.T.: 14*] *pare o aluzie la cea de-a şaptea dintre Elegiile romane ale lui Goethe (apud Barbara Allason într-o notă la traducerea italiană a lui "Zarathustra" realizată de ea, Torino, 1934, 382) N.T.:* **292** *30*] *cf. Za III, 181, 1-2; 197, 11 sq. N.T.: 30-33*] *cf. Schopenhauer, Ethik, 111: "Aici e nevoie, desigur, de o întremare a inimii printr-un dicton savant, ca: magna est vis veritatis, et praevalebit* ‹...›" N.T.: după rândul 27 în Vs (Z II 5, 40) şi după rândul 34 în Rs (Z II 6, 61):* tuba mirum *cf. "tuba mirum spargens sonum" (="trâmbiţa ce sună uimitor", lat., n.t.) din secvenţa "Dies irae, dies illa" a serviciului funebru catolic; cf. şi Goethe, Faust I, 3801 N.T.: 10-13*] *cf. cuvintele atribuite lui Luther (în 1521 în faţa Dietei din Worms): "Uitaţi-vă la mine. Eu n-am încotro. Dumnezeu să-mi ajute! Amin!"; cf. FW 146*

Trezirea

1. **294** *3-8*] *cf. KSA 11, 29 [61]:* bucuria fără de margini a acestor oameni superiori i-a venit ca un vânt de moină: tăria lui topea. Inima-i tresălta din rădăcini *N.T.: cf. şi Za IV, 280, 3 sq.; 287, 24-25; M.-L. Haase, art. cit, NS, 18, 1989, nota 23, 640, vede în acest pasaj o reminiscenţă din Francis Galton N.T.: 13:* I-HA-ul] *cf. infra 296, 6; Za IV, 233, 9-10; 269, 27-28; 279, 4 N.T.: 15-17:* iar... care-nvăţatu-l-au.] *cf. Za IV, 276, 16-17. 23-24; 279 6-11 N.T.: 18:* Dar... face!] *Cf. Za IV, 276, 7 (şi nota) N.T.: 20-21:* s p i r i t u l ... moarte!] *cf. Za III, 151, 1-2; 189, 24-26 N.T.:*

**În lat. în text: "mare este puterea adevărului şi va prevala" (n.t.)*

21-22: Ce... şi-anevoie!] *cf. Za IV, 248, 6-7 N.T.: 26-27*] *cf. Za IV, 301, 21-23 N.T.: 28 sq.*] *Ieşirea 32, în special 17-18 N.T.:* **294** *30-***295** *2*] *cf. Za I, 38, 22 (şi nota) N.T.:* **294** *30:* "Uite-i... lucrează] *cf. Za IV, 226, 19-20 N.T.:* **295** *3-5*] *cf. Za IV, 288, 18-20 N.T.: 17:* au... praznice] *cf. Za IV, 299, 29-300, 5 N.T.: 20-21:* însă... el] *cf. Za IV, 280, 11-12; 287, 24-25*

2. *Cf. Georg Christoph Lichtenberg, Vermischte Schriften, 8 vol., Göttingen, 1867, BN, vol. 5, 326 sq.: "Praznicul asinului / (Calendar de buzunar din Götting‹en›, 1779, p. 61-63, la rubrica sus - / pomenită, sub nr. 3) / În amintirea fugii la Egipt a fecioarei Maria, se alegea în veacul al 13-lea tot o fecioară, cea mai frumoasă din oraş, o găteau cât mai pompos cu putinţă, i se punea în braţe un băieţel drăgălaş şi o aşezau pe un asin cu harnaşament de mare preţ. În această procesiune, însoţit de-ntregul cler şi de-o mulţime de norod, asinul cu fecioara era dus în catedrală şi postat lângă altarul principal. Slujba era ţinută cu mare pompă. Fiecare parte a ei, Introducerea, Kyrie eleison, Mărirea, Crezul, se termina cu înălţător-ciudatul refren* H m h a n , h m h a n . *Dacă şi asinul zbiera refrenul concomitent, cu atât mai bine. Când ceremonia lua sfârşit, preotul nu dădea binecuvântarea, nici nu rostea cuvintele obişnuite, ci scotea de trei ori un zbierăt ca al asinului, iar poporul, în loc să spună Amin, zbiera ca preotul. În încheiere mai era intonat în onoarea Măriei sale Asinul (Sire Asne) un cântec pe jumătate latinesc şi pe jumătate franţuzesc. Iată primele strofe: Orientis partibus / Adventavit Asinus / Pulcher et fortissimus / Sarcinis aptissimus. / Hez, Sire Asne, carchantez / Belle bouche rechignez, / Vous aurez du foin assez / Et de l'avoine a planter. / ‹...› /"; cf. KSA 11, 26 [466]; JGB 8; scrisoarea lui N către C. v. Gersdorff, 9 mai 1885; cf. şi Lecky, op. cit., vol. 2, 244 sq.: "E greu de spus în ce măsură aceste reprezentaţii dramatice rudimentare au contribuit la slăbirea vechilor tipicuri religioase, precedând şi pregătind Reforma. [N adnotează: "Atenţie!"] Într-o epocă timpurie, acele praznice ciudate, praznicul nebunilor şi praznicul asinului [N a subliniat "nebunilor" şi "praznicul asinului"], introduseseră în biserică dansuri necuviincioase, caricaturi ale preoţimii şi chiar o parodie a slujbei[1]"; nota 1: "Praznicul nebunilor şi praznicul asinului trebuie să fi luat naştere (probabil sub alte nume) în biserica greacă pe la 990. (Malone, Hist. des Français des Diverses États, tom. III, p. 342, ed. 1853) ‹...›"; cf. G. Naumann, Zarathustra-Commentar, II, 178-191 N.T.: 35-36*] *cf. Za IV, 248, 25-27; 301, 13-14* **296** *4-5*] *cf. Apoc. 7, 11-12 N.T.: 6 sq.*] *cf. Za IV, 233, 9-10 (şi nota) N.T.: 7:* El... povara] *cf. Isaia 53, 4; Psalm 68, 20 (în ed. rom. 1957: 67, însă este omisă partea resp.; în schimb, în traducerea lui Comilescu: 68, 19: "Binecuvântat să fie Domnul, care zilnic ne poartă povara...")* chip de rob luând] *cf. Filip. 2, 7 7:* e... inima] *cf. Num. 14, 18 (şi Matei 11, 29, n.t.) N.T.: 8:* şi cel... pedepseşte.] *cf. Za I, 15, 38-39 (şi nota) 10-11:* El... lumea.] *cf. Facerea 1, 31 19:* Nu... său] *cf. Facerea 1, 26-27 26-28*] *cf. Matei 19, 14; Pilde 1, 10 (şi: Luca 18, 16; Za III, 168, 8; 185, 24-25, n.t.)*

Praznicul asinului. *Titlu în Dm:* V e c h e a ş i n o u a c r e d i n ţ ă *după titlul lucrării lui David Friedrich Strauß combătute de N în DS*

1. *N.T.:* **297** *4:* strigă... I-HA] *cf. Za IV, 233, 9-10 (şi nota) N.T.: 12-13*] *cf.*

Za 246, 2 N.T.: **297** *17:* Cel... Dumnezeu"] *cf. Ioan 4, 24 N.T.: 25-26*] *cf. Za IV, 290, 18-26* **298** *6-9*] *prima notiță cu privire la aceste versete se găseşte încă în N V 9 (vara / toamna lui 1882), KSA 10, 2 [41]:* "Dar cum ai putut proceda aşa? zise un prieten către un o‹m› foarte prevăzător – a fost o prostie." Mi-a căzut şi mie destul de greu, răspunse acesta. *această notiță, ca multe altele, cunoaşte variațiuni în caietele Za începând din toamna lui 1882, până când N a folosit-o în acest capitol; cf., în cele din urmă, KSA 11, 31 [52]:* – dar, Zarathustra, zise şarpele, tu, prevăzătorule, cum ai putut proceda aşa? A fost o prostie! – "Mi-a căzut şi mie destul de greu." *(similar 32 [9]) N.T.: 12:* Nu-i... rugăciune?"] *cf. Za III, 174, 2 27:* E-nvederat... t i n e !"] *cf. Za IV, 237, 17 N.T.: 29-30:* (...)] *cf. Za III, 175, 1; Za IV, 302, 4-6 N.T.: 38, 23*] *cf. Za I, 45, 4 (şi nota)* **299** *3-5:* Un... odată.] *cf. Za I, 38, 23 (şi: KSA 10, 19 [5], 584, 11-13:* O fraților. Se află unii printre voi care înțeleg să nimicească un lucru râzând – râzându-ş i d e e l ! Ş-adevăr grăiesc, se răpune bine cu râsul! *n.t.)*

2. *N.T.: 13-14:* că... cucernici] *cf. Za III, 173, 11 15-16*] *cf. Za III, 174, 3-4 20-21*] *cf. Matei 18, 3 (şi: Za III, 174, 19; Za IV, 253, 30-31, n.t.)*

3. *N.T.: 29-30:* n o i s ă r b ă t o r i] *cf. Za IV, 295, 17 N.T.:* **300** *1-2:* vreun... lumină.] *cf. Za III, 197, 19 N.T.: 3-5*] *cf. Za IV, 295, 16-19 N.T.: 3-5 (şi supra, 294, 7-8)*] *reminiscență din Fr. Galton (cf. M.-L. Hasse, NS, 18, 1989, 640, nota 23) 6-7*] *cf. 1 Cor. 11, 24-25 (şi: Luca 22, 19, n.t.)*

Cântecul lunatecului. *Titlu în He (şi GA):* Cântecul buimac *cf. KSA 11, 29 [31]:* totul grăia ‹:›* "de la capăt" (reîntorcându-se precum **capul Meduzei** *32 [13] urmează (în caietul Z II 9) după 361, 15-362, 27*

1. *N.T.:* **30** *13-14:* omul... sforăie] *cf. Za IV, 248, 25-27 (şi nota) N.T.: 21-23*] *cf. Za IV, 294, 26-27 24-27*] *cf. Za III, 295, 16-19* **302**, *3:* mustea... dulce] *cf. Fapte 2, 13 N.T.: 4-6*] *cf. Za III, 175, 1 (şi nota) N.T.: 9:* "ce-are-a face!"] *cf. Za IV, 276, 7 (şi nota)*

2. *N.T.: 15-17:* "pe... vie".] *cf. Apoc. 10, 1-2 16:* aşa... scris] *cf. Za III, 219, 5 N.T.: 21. 25. 31*] *cf. Apoc. 22, 17-20; Za IV, 229, 10-11*

3. *N.T.: Cf. MA 628 (vol. 3) N.T.:* **30** 2-6] *cf. Za III* Celălalt cântec de joc 2, *217, 14-15, şi* 3

4. *N.T.: 20:* Câinele urlă] *cf. Za III, 153, 5-8 (şi nota) N.T.: 23:* Roua... ceasul] *cf. Za II, 142, 15 (şi nota) N.T.: 26 (şi infra):* stăpânul pământului] *cf. KSA 11, 25 [134. 137]; 27 [59]; 35 [9. 72. 73]; 37 [8]; 39 [3], 620, 25-26:* Aceşti stăpâni ai pământului urmează să-l **înlocuiască** acum pe D u m n e z e u ‹...›. *o carte cu titlul "Cine va să fie stăpânul pământului?" a scris Hugo Fischer înaintea celui de-al doilea război mondial, dar apărută abia în 1962 la Stuttgart; Horst Baier, în studiul său "Das Paradies unter dem Schatten der Schwerter", NS, 13, 1984, 59-64, bazat pe numeroase texte nietzscheene, sintetizează viziunea lui N despre "stăpânul pământului", adică: omul viitor care acceptă şi trăieşte ideea veşnicei reîntoarceri, cel care spune "da" istoriei de până acum şi vrea să fie "da"-ul*

**Întregirea noastră (n.t.)*

consecinţelor ei, "noul aristocrat", omul care, dispunând de mai mult timp liber, se poate cultiva pentru ceva nou, superior etc.

5. *N.T.:* **304** *11:* Ah... viermele?] *cf. Za III, 157, 12; KSA 13, 20 [108] (vol. 1, 190)*

7. *N.T.: 29-30:* Nu cúmva... desăvârşit?] *cf. Za III, 260, 18 (şi nota)*

8. *N.T.:* **305** *22*] *cf. Za III, 153, 5-8 (şi nota) N.T.: 27-29*] *cf. Za IV, 308, 16-17*

9. **305** *31*-**306** *2*] *cf. Za III, 213, 24-25. 35-36*

10. *N.T.:* **306** *16*] *cf. Za IV, 260, 18 (şi nota) N.T.: 23-24:* de grăit-aţi... Clipă!"] *cf. Goethe, Faust I, 1699-1700*

11. **307** *12*] *în continuare:* – la lucrul cel mai urât râvneşte ceea ce-i mai frumos, la lucrul cel mai rău, orice bunătate, iar cel ce-a făcut cea mai proastă lume, acela a fost, negreşit, cel mai înţelept: căci plăcerea l-a-nduplecat la asta – / – plăcerea-nduplecă la orice nebunie, înduplecă veşnic pe Dumnezeu să facă lumea, pe animal să se facă om, plăcerea-nduplecă plăcerea să caute durere – *Rs; şters în Dm*

12. *N.T.: 21:* "De la capăt"] *cf. Za III, 151, 34 (şi nota); cf. şi planuri şi schiţe în KSA 11, 29 [14. 31]; 31 [16]; 32 [13], 409; 33 [2] 26-36*] *cf. Za III, 217, 27-218, 18 N.T.: 28-29*] *cf. Za III, 160, 20*

Semnul. *Cf. KSA 11, 31 [57]:* părul lui Zarathustra înnegrindu-se (leul şi stolul de porumbei) *32 [15]:* S e m n u l / Dar, în dimineaţa de după această noapte, Zarathustra sări din aşternutul său, îşi încinse mijlocul şi ieşi afară din văgăuna lui, strălucitor şi bucuros, ca soarele dimineţii ce răsare din munţii neguroşi. / "Aceştia mai dorm, strigă, în timp ce e u priveghez – a c e ş t i a nu-s adevăraţii mei tovarăşi, oamenii-aceştia superiori. / Mai presus ca ei trebuie să vină, mai încrezători, mai slobozi, mai luminoşi – nişte lei râzători trebuie să vină la mine: ce-mi pasă mie de toată pacostea asta mică, scurtă, ciudată! / Pe-aceştia, iată,-i aştept, pe-aceştia-i aştept acum" – şi, în timp ce grăia aşa, Zarathustra se-aşeză gânditor pe piatra din faţa văgăunii lui. / "Cine va să fie stăpânul pământului? aşa începu din nou. Păi! A c e ş t i a de-aici, adevăr grăiesc, nu – p e - a c e ş t i a de-aici mai bine-i sfărâm cu ciocanul meu. Ci eu însumi sunt un ciocan. / Ei fac faţă chiar pe pământ, dacă-i îmbii cu plăcerile vieţii pământeşti, dacă le vorbeşti cu căldură. Cum? pe pământul acesta doar – s ă f a c i f a ţ ă ? De dragul pământului, eu mă ruşinez de asemenea cuvântări. / Mai bine-mi doresc în preajmă animale sălbatece şi fioroase decât pe-aceşti neizbutiţi blajini; ce fericit voi fi să văd din nou minunile pe care le cloceşte soarele fierbinte – / – toate animalele coapte şi bine ieşite, de care pământul însuşi e mândru. Nu v-a izbutit până astăzi omul? Ei bine! Leul e izbutit." / Şi iar se-adânci Zarathustra-n gânduri şi ţări depărtate şi-n tăcerea care se dă la o parte chiar şi din faţa propriei inimi şi n-are nici un martor. **308** *2-4*] *cf. KSA 11, 31 [20]:* Aşa se nălţa Zarathustra, ca un soare de dimineaţă ce răsare din munţi: puternic şi strălucitor se-apropia – de marea amiază, după care inima lui tânjea, şi-apoi de scăpătatul său. *N.T.: 3:* îşi... mijlocul] *cf. nota * de la p. 312 5-7*] *cf. Za I, 11, 6-11 N.T.: 10-11*] *cf. Matei 26, 40-46; VM 29 N.T.: 13-18:* ei... lor.] *cf. Za I, 16, 15-16; 17, 37; Matei 13,*

13 16-17: rumegă... noapte.] bea ceva din cântecele mele buimace *He; GA (cf. Za IV, 305, 27, n.t.) N.T.:* **308** *27*-**309** *22*. **310** *15-16*] *cf.Za III, 188, 7-8 (şi nota)* **309** *6*] *cf. KSA 10, 19 [17]:* Şi, de fiecare dată când leul râdea, Zarathustra se simţea mişcat ca niciodată înainte, încât îşi ducea mâna la inimă: căci i se părea că o piatră-i cade de pe inimă şi încă o piatră şi iarăşi o piatră. *KSA 11, 31 [14]:* l e u l r â z ă t o r – "încă de-acum două luni, acesta trebuia să-mi vadă inima-ntoarsă-n piept *31 [23]:* – acelaşi lucru-l adevereşte şi leul, dar numai pe jumătate: căci este orb de-un ochi. *(ca Wotan) N.T.: 13:* acesta... râdea.] *cf. KSA 11, 31 [11. 16. 22]; Za III, 188, 8; Za IV, 267, 6-7 20-22*] *cf. KSA 11, 31 [21]:* Leul însă lingea lacrimile scurse pe mâinile lui Zarathustra. Inima-i era mişcată şi frântă-n adâncurile ei, dar el nu rostea nici un cuvânt. Se spune însă că vulturul, gelos, privit-a toată povestea-aceasta cu leul ş.a.m.d. / În cele din urmă, Zarathustra se ridică de pe piatra pe care se odihnise: se înălţa ca un soare de dimineaţă ce răsare din munţi, puternic şi strălucitor ş. a. m. d. *N.T.: 38-39:* piatra pe care... dimineaţă;] *cf. Za IV, 255, 3 N.T.: 38:* mângâindu-şi barba] *cf. Za II, 133, 31-32 (şi nota) N.T.:* **310** *3-11*] *cf. Za III, 178, 1-2 (şi nota) N.T.: 6-8:* să... păcat?"] *cf. Za IV, 299, 3. 7 N.T.: 13:* ce... face?] *cf. Za IV, 276, 7 (şi nota) N.T.: 13-14:* Mai... năzuiesc!] *cf. Za IV, 225, 8-9 N.T.: 15:* copiii-mi sunt aproape] *cf. Za IV, 267, 8-9 N.T.: 15-16:* Zarathustra s-a copt] *cf. Za II, 143, 5-6 N.T.: 16:* sositu-mi-a ceasul] *cf. Za III, 188, 7-8 N.T.: 17-18*] *cf. Za I, 75, 23-33 (şi nota); cf. şi Hölderlin, Empedocle, versiunea a 3-a, I, 1, 1-4 (apud V. Vivarelli, NS, 18, 1989, 529)*

Postfață

Aşa grăit-a Zarathustra

În *Aşa grăit-a Zarathustra*, moralistul şi psihologul par a-şi lua rămas-bun. Cel ce era obişnuit cu aceste tonuri se sperie acum când aude vocea unui profet şi a unui poet, aşa cum se speriase şi îngrozise Burckhardt. O ruptură pare evidentă, iar masca în dosul căreia trebuie în mod necesar să se ascundă, în cazul unui filozof, viața personală – să ne gândim la Platon – este smulsă prin forța unor efuziuni subiective. Această exaltare, ca şi suflul profetic, se pierde totuşi în scrierile ulterioare ale lui Nietzsche – cel puțin până la ultimul cabraj. De aceea, problema cum trebuie încadrată *Aşa grăit-a Zarathustra* în ansamblul operei nietzscheene rămâne deschisă, iar rezolvarea ei este îngreunată de forma neobişnuită şi particularizată de exprimare. Cel puțin aşa lasă impresia; şi, tot aşa, repartiția de elogii sau reproşuri aduse lui Nietzsche a făcut adesea distincție între *Aşa grăit-a Zarathustra* şi celelalte scrieri.

Există totuşi pericolul ca această evaluare să rămână de suprafață. O simplă examinare a conținuturilor duce la descoperirea unei continuități în evoluție, a unei unități interne. Că *Dincolo de bine şi de rău* are conținuturi identice cu *Aşa grăit-a Zarathustra* o spune Nietzsche însuşi, iar faptul că o tematică identică se anunța încă din perioada *Ştiinței vesele* se poate uşor demonstra printr-o analiză a acestei opere şi a fragmentelor postume aferente. Dar conținuturile nu sunt esențialul pentru Nietzsche, iar acest lucru poate fi scos în evidență mai întâi prin *Aşa grăit-a Zarathustra* – adică prin aceea că Nietzsche a fost capabil să scrie această operă. E inutil să căutăm în această carte bazele unei "teorii" a supraomului, a veşnicei reîntoarceri sau a voinței de putere, în primul rând chiar pentru faptul că nu există nici o teorie care ar putea renunța total la o justificare deductivă – ce lipseşte aici cu totul – şi, în al doilea rând, fiindcă în această operă contează, în definitiv, numai detaliul (cele "şase propoziții" despre care vorbeşte

Nietzsche în *Ecce homo*, KSA 6*, p. 299), viziunea singulară sau chiar ce *nu* este scris – tempoul, coloritul muzical, cutare sau cutare *cantabile*, *smorzando*, *crescendo* sau *teneramente* – valorează mai mult decât ideea ce stă în spatele acestora.

Prin aceasta nu trebuie totuşi spus că, pentru Nietzsche, în locul acesteia, esențială este forma, dar şi mai puțin că în realizarea stilistică se cade să vedem performanța lui *Aşa grăit-a Zarathustra*. Punctul nostru de vedere este de tip filozofic, nu literar. Forma dezvăluie mai degrabă o încercare specifică de comunicare, în cadrul căreia lucrul important este, înainte de toate, ceea ce se intenționează a se comunica. În contrast cu aceasta, literatura şi filozofia constau, în general, în aceea că fac să reînvie, să se conexeze – într-un anumit mod şi într-o anumită formă – imagini, sentimente şi concepte presupuse, respectiv să trimită, printr-o transpunere imaginativă, acolo unde se utilizează un limbaj simbolic, la imagini, sentimente şi concepte deja fixate. Dar, dacă aceste elemente lipsesc, dacă ceea ce apare prin expresie nu este chiar expresie, ci o anumită imediatețe a vieții, dincolo de reprezentare şi conştiință, atunci se ivesc nişte forme de exprimare ca acelea din *Aşa grăit-a Zarathustra*.

De aceea, cartea aceasta pare a proveni din domeniul formelor arhaice de exprimare şi numai cu greu poate fi caracterizată drept operă filozofică. O filozofie, de regulă, constă în manipularea de concepte, care sunt expresia unor obiecte senzorial perceptibile, în timp ce aici imaginile şi conceptele nu exprimă nici concepte, nici lucruri concrete; ele sunt simboluri pentru ceva ce n-are chip, sunt forme de exprimare în germene. Nietzsche însuşi descrie această experiență şi tipul acesta de comunicare deja cu ani buni înainte, când vorbeşte despre cor în *Naşterea tragediei*. Corul tragic este simbolul masei de adepți ai lui Dionysos, al cărui delir abrogă principiul individuației. În cuvinte teoretice, glaciale, lucrul acesta poate fi caracterizat drept o stare de imediatețe dincolo de reprezentare. "Sub această vrajă, exaltatul dionisiac se vede satir şi, c a s a t i r, î l v e d e i a r ă ş i p e z e u, adică, în transfigurarea sa, el are o nouă viziune în afara lui, ca desăvârşire apolinică a ipostazei sale. [...] Cunoscând toate acestea, tragedia greacă trebuie înțeleasă drept corul dionisiac ce se despovărează mereu şi mereu printr-o lume vizionară apolinică." (vol. 2, p. 43) Această viziune corespunde cu ceea ce a fost caracterizat mai sus ca formă de exprimare în germene; aici, orice acțiune, orice eveniment, orice legătură trainică între reprezentări este absorbită din nou de o cunoaştere primară, în spatele

---

**Vol. 7 al ed. rom. (n.t.).*

căreia legăturile cu alte imagini şi cunoştinţe sunt rupte. "[...] am ajuns acum la convingerea că scena dimpreună cu acţiunea au fost gândite în esenţă şi la origine doar ca v i z i u n e , că unica «realitate» este tocmai corul, care îşi produce viziunea din sine însuşi şi vorbeşte despre ea prin întreaga simbolică a dansului, a tonului şi a cuvântului." (vol. 2, p. 43)

Astfel privind lucrurile, *Aşa grăit-a Zarathustra* nu-i numai o operă neobişnuită, reflectarea directă şi comunicarea esenţei dionisiace, ci rămâne şi armonios legată de întreaga creaţie a lui Nietzsche. Aceasta dovedeşte deja relaţia subterană cu *Naşterea tragediei*. Şi oare ce-i aceea care, în scrierile "raţionaliste", rupe orice înlănţuire deductivă prin forma aforistică scurtă şi pretinde, cu toate acestea, că expresia raţională nu este un scop în sine? Deducţia se dezvoltă în reprezentări abstracte, care sunt foarte-n-depărtate de formele de exprimare în germene. Nietzsche i se sustrage acesteia. Pe de altă parte, putem regăsi atmosfera de vis care marchează viziunea apolinică pomenită mai sus, "duioasa tărăgănare" (cum se numeşte în *Ecce homo*, KSA 6, p. 260) a tempoului muzical din *Aşa grăit-a Zarathustra*, din multe pagini ale *Aurorei* şi ale *Ştiinţei vesele*. Chiar noţiunile de ştiinţă şi judecată ştiinţifică, aşa cum apar în *Omenesc, prea omenesc*, indică – am avut deja ocazia să observăm acest lucru – o tendinţă metodologică la Nietzsche, care, dacă nu restabileşte imediateţea de dincolo de reprezentare, se apropie totuşi de o limită extremă.

Afară de aceasta, nu trebuie pierdut din vedere că imediateţea dionisiacă de care am vorbit nu vizează în chip necesar o experienţă mistică inaccesibilă. *Aşa grăit-a Zarathustra* vădeşte un mare număr de momente ale imediateţei, în aglomerarea lor, ba aproape o stare complexă şi continuă, în timp ce misticii dintre filozofi se învârt, în mod normal, în jurul unei experienţe unice, de nedescris, în jurul unui extaz fundamental (cu toate acestea, la Nietzsche pare că există şi acest element, dacă ne amintim de forma în care fixează el intuiţia veşnicei reîntoarceri într-un caiet din 1881, KSA 9*, 11 [141]). De fapt, imediateţea dionisiacă le este accesibilă tuturor oamenilor şi-n toţi oamenii există forme de exprimare în germene, reflectări directe ale acestei cauze primare. Dar, de regulă, aptitudinea naturală pentru imediateţe şi formele ei de exprimare se uită, se şterg, se pierd în torentul de forme deviate şi abstracte de exprimare. De aceea este *Aşa grăit-a Zarathustra* "o carte pentru toţi". Prin ea voia Nietzsche să introducă o inovaţie revoluţionară în expunerea filozofică. Aceasta atenuează parţial impresia de dezechilibru spiritual pe care au mediat-o ultimele sale afirmaţii

---

**Vol. 10 al ed. rom. (n.t.).*

autolaudative. În realitate, *Aşa grăit-a Zarathustra* a fost o încercare serioasă de-a ridica filozofia la un nivel exoteric, de-a o elibera de tehnicism, de izolarea în cercuri fără rezonanță, de ridiculizarea la care este expusă o artă pretențioasă, nemodernă. Ca paralelă la aceasta, îți trece prin minte reluarea dialogului filozofic de către Platon. Dar reforma lui Platon echivalează cu o depreciere, de asta este el însuşi convins; ea este adaptarea "înțelepciunii" presocratice la un public educat. Demersul angajat al lui Nietzsche este diametral opus acesteia, căci prin expunerea sa exoterică el se opune unei păpuşi exsangue a înțelepciunii. De şi-a atins țelul nu se poate încă întrevedea azi. Dacă este vorba, într-adevăr, de o nouă epifanie a zeiței Sophia, atunci *Aşa grăit-a Zarathustra* nu este un scop în sine şi va trebui să aşteptăm ca noi evoluții să valideze cartea şi noi confirmări deductive să pornească de la ea.

Această operă, aşadar, poate fi privită şi ca o bătălie întinzându-se mult în viitor; dar ceea ce se aşterne mult înapoi, ceea ce este ascuns, inaccesibil în spatele ei tulbură claritatea comunicării. Distanța mândră, heraclitiană, din care se iveşte pe neaşteptate noua formă de exprimare se continuă într-o ambiguitate care numai în aparență poate conduce înapoi la o relație simbolică, la o pantă expresivă între simbol şi semnificație. De aceea este vorba şi de "o carte pentru nici unul".

Această distanță nu este numai experiența singurătății, căreia Nietzsche caută să-i împrumute aici de multe ori expresie nemijlocită, lirică, ci şi abisul dionisiac, înțeles ca suferință a lumii care se descarcă simbolic în reprezentarea supraomului. Aici, ca şi în cazul veşnicei reîntoarceri, pare mai corect să vorbim, în loc de idei generale, de laitmotive muzicale, care, de asemenea, sunt forme de exprimare în germene ale unei imediateți fundamentale. Ceea ce se transfigurează apolinic în tipul supraomului este marea greață, considerarea ultimului om, a celui mai mic om – pe scurt, a umanității concrete aşa cum o avem sub ochii noştri. Aici descoperim ceva ce lui Nietzsche îi face plăcere să ascundă: o aversiune față de viață, o trăsătură pesimistă, inferioară, un instinct împotriva instinctului. În plan secund se înalță maestrul niciodată depăşit: Schopenhauer. Melancolia lui Zarathustra, lungile sale pauze de tăcere, visele groaznice, "clipa tihnei depline" – toate trimit în mod constant la o natură care de timpuriu s-a înarmat împotriva vieții şi este expusă contagiunii pesimiste. Dar în spate nu se ascunde numai vulnerabilitate, ci şi reactivitate: o soluție apolinică este posibilă şi chiar marea greață, care marchează distanța, permite, din nou sub călăuzirea lui Schopenhauer, retragerea – printr-o diminuare a rațiunii (îndreptată nerecunoscător împotriva mentorului, pentru a întâlni

morala şi metafizica), până la reprezentarea supraomului, care afirmă din nou naturalețea. Toate acestea nu permit totuşi o interpretare nihilistă. În *Aşa grăit-a Zarathustra* nu există nici o singură reprezentare, care să se refere la alta sau să se îndrepte împotriva ei, căci rădăcinile sale se înfig direct în imediatețe, unde nu există nimic care ar putea fi distrus.

Replica este aici marea experiență mistică afirmativă, ceea ce Nietzsche numeşte conceptul de veşnică reîntoarcere. În dosul ei se ascund grecii – singurii de la care Nietzsche a învățat să zică da – şi nu numai zeul tragediei, ci şi oameni reali, care dau existenței un sens, reprezintă apogeul ei, întreaga ei plenitudine. Iar gândul că şi oamenii aceştia se reîntorc veşnic conferă emotivitate intuiției lui Nietzsche. El n-o spune răspicat, dar tocmai prin aceasta dobândeşte revelația gândului un caracter catartic. Temele "joc", "din întâmplare", "împotriva rosturilor", "uşurare, zbor" sunt variațiuni ale acestei experiențe fundamentale. Ca rădăcină a viziunii despre veşnica reîntoarcere să căutăm mai puțin ecoul rapoartelor doxografice despre o veche doctrină pitagoreică sau nişte ipoteze ştiințifice din secolul al XIX-lea, cât, mai degrabă, reapariția unor momente culminante ale speculației presocratice, care su trimis la o imediatețe ce poate fi redescoperită în timp, însă duce afară din el şi astfel îi anulează sensul unic ireversibil. Dacă mergem înapoi până la acest punct ce nu mai poate fi reprezentat, se poate spune numai că imediatul din afara timpului – "prezentul" lui Parmenide şi "aion"-ul lui Heraclit – este întrețesut în textura timpului, aşa încât în ceea ce apare în mod real înainte sau după, orice înainte este un după şi orice după este un înainte şi orice moment este un început.

Giorgio Colli

Cuprins

"Conceptul meu de «dionisiac» a devenit aici **acțiune supremă**; comparat cu ea, tot restul comportamentului uman apare sărac și condiționat. Că un Goethe, un Shakespeare n-ar fi în stare nici un singur moment să respire în această înflăcărare și la această altitudine neobișnuite, că Dante, raportat la Zarathustra, nu-i decât un credincios, și nici măcar unul care **creează** pentru prima dată adevărul, **un spirit care guvernează lumea**, un destin –, că poeții Vedelor sunt niște preoți, și nici măcar vrednici să-i dezlege unui Zarathustra încălțările, toate acestea reprezintă cel mai puțin lucru și nu dau nici o idee despre distanța, despre singurătatea **de azur** în care trăiește această operă."

(Nietzsche, «Ecce homo, Așa grăit-a Zarathustra 6»)

"Din toate cele scrise nu-mi place decât ce scrie cineva cu sângele lui. Scrie cu sânge: și afla-vei că sângele e spirit. [...] Cine scrie cu sânge și-n pilde, acela nu dorește să fie citit, ci-nvățat pe de rost."

(Nietzsche, «Așa grăit-a Zarathustra, Despre citit și scris»)

EDITURA HESTIA
ISBN 973-9420-40-0
ISBN 973-9420-96-6